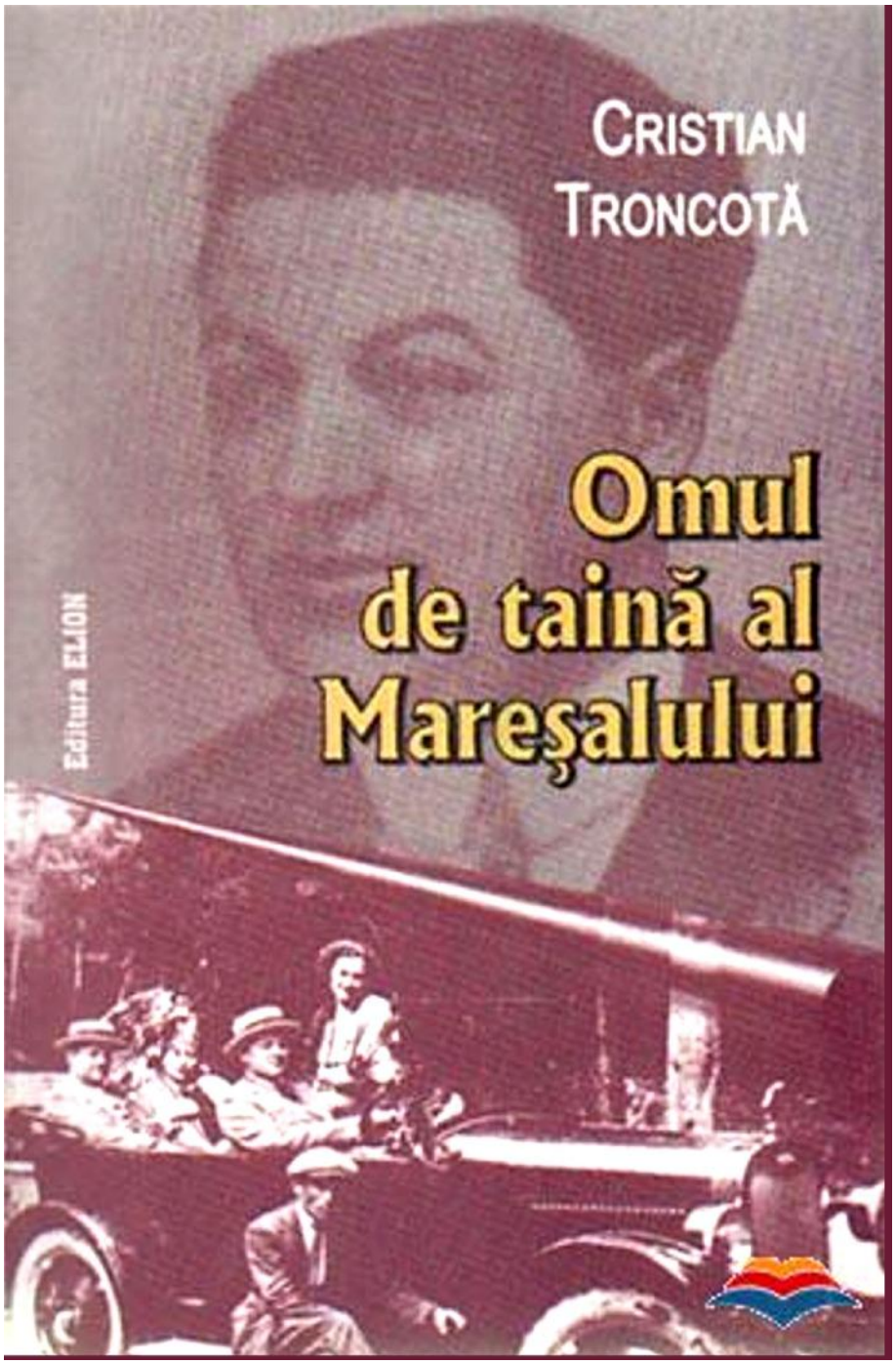
CRISTIAN
TRONCOTĂ
Omul
de taină al
Mareşalului
Editura ELION

Cristian Troncotă

Omul de taină al mareşalului

Editura ELION
2005

Cuprins

Argument 5
Lista abrevierilor 10
Momente din viața şi cariera lui Eugen Cristescu 12
Adaptarea la condițiile de război 25
„Un adversar consacrat al Mişcării Legionare” 49
Schimbul de informații şi cooperarea SSI – Abwher 73
Prudență în jocul pe mai multe tablouri 80
„Sindromul arhivelor secrete” şi „vânători de vrăjitoare” 98
Procesele şi şansa supraviețuirii 111
„Memoriile” unui funcționar public 117
„Țapi ispăşitori” pentru pogromul de la Iaşi 122
Între calomnie, ficțiune şi adevăr 129
EUGEN CRISTESCU Organizarea şi activitatea Serviciului Special de Informații 143
- Capitolul I Perioada 1905–1914 144
- Capitolul II Perioada 1914–1918 145
- Capitolul III Perioada 1918–1924 147
- Capitolul IV Perioada 1924–1940 septembrie 148
- Capitolul V Mihail Moruzov şi colaborarea cu germanii 151
- Capitolul VI Înființarea Serviciului Special de Informații 161
- Capitolul VII Prima reorganizare a Serviciului Special de Informații 168
- Capitolul VIII A doua reorganizare 184
- Capitolul IX A treia reorganizare a SSI 197
- Capitolul X Activitatea şi acțiunile mai importante întreprinse de Serviciul Special de Informații 199
  - 1. Activitatea organizatorică şi greutățile întâmpinate 199
  - 2. Acțiunea de colaborare a SSI 200
  - 3. Acțiunile întreprinse de Serviciul Special de Informații împotriva Mişcării Legionare 204
  - 4. Activitatea şi acțiunile mai importante întreprinse se Secția Informații 215
  - 5. Acțiunea de colaborare cu Serviciul de Informații al Armatei Germane [Abwehr] 226
  - 6. Acțiuni întreprinse de SSI împotriva serviciilor de informații clandestine germane din România 229
  - 7. Acțiunile de contraspionaj întreprinse de SSI 234
- Încheiere 243

Anexe: Mărturii şi Documente 245
Bibliografie 435
Indice de nume 442

Argument

Sub titlul „*Omul de taină al mareşalului*", Editura Elion, a contribuit decisiv la apariția unei variante îmbunătățite a monografiei dedicate lui Eugen Cristescu, lucrare a cărei primă ediție a cunoscut lumina tiparului cu zece ani în urmă[1]. Consider că acest titlu corespunde mai bine personalității celui care timp de patru ani s-a aflat în fruntea Serviciului Special de Informații (SSI), în perioada tragică a războiului pentru reîntregire național statală.

La fel ca şi alți predecesori ai săi sau chiar urmaşi, Eugen Cristescu a gustat din cupa amară a înfrângerii, ceea ce înseamnă, după cum observa pe bună dreptate academicianul Florin Constatantiniu, într-o dezbatere la sediul CNSAS – decembrie 2004 -, că atributul de as al serviciilor secrete nu poate avea consistență, cel puțin până în preznt pentru istoria noastră națională. De regulă aşii ies mai tot timpul învingători, dar nu-i mai puțin adevărat că pot exista şi excepții. Fostul şef al SSI din perioada 15 noiembrie 1940 – 23 august 1944 reprezintă tocmai o astfel de excepție. El a fost cel care a regândit întreaga activitate a instituției, aşezând-o pe o bază strict legală, interzicând orice ingerință politică în competențele Serviciului, pretinzând de la subordonații săi o disciplină de fier, iar în Regulamentul de organizare şi funcționare a SSI din august 1943 a gândit un sistem de promovare în funcții bazat în exclusivitate pe profesionalism.

E ştiut faptul că lucrările ştiințifice pe teme istorice nu rezistă mai mult de câțiva ani, mai ales cele referitoare la istoria contemporană, având în vedere accesul larg la depozitele de arhivă atât din țară cât şi din străinătate, dar mai ales libertatea de exprimare pe care noi românii o considerăm ca bunul cel mai de preț câştigat în decembrie '89. Prin umare, noutățile şi aspecte inedite ce pot conduce la formularea unor interpretări mai largi ori de profunzime țin de domeniul obişnuitului în cercetarea istoriografică postdecembristă. Ceea ce m-a determinat să reiau textul unei lucrări de cercetare finalizate acum un deceniu au fost, pe de o parte, aprecierile preponderent pozitive ale criticii de specialiate[2], lucrarea fiind citată în numeroase studii şi sinteze de specialitate[3],

---

[1] *Eugen Cristescu - asul serviciilor secrete româneşti – memorii, mărturii, documente,* cu o prefață de Dan Zamfirescu, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994, 479 pag.

[2] Vezi comentarii şi recenzii: Academician Constantin Dinu Giurescu în „Arhiva"- supliment al ziarului „Cotidianul", august 1995; Ion Cristoiu, în „Evenimentul Zilei", nr. 23-26 august 1996; Ottmar Traşcă, în Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca, XXXVI, 1997, p. 317-320.

[3] Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial,* vol. II, Bucureşti, 1995, p. 120-138, 340-343; Apostol Stan, *Iuliu Maniu. Naționalism şi democrație. Biografia unui mare român*, Editura Saeculum, Bucureşti, 1997, p.329, 388-390, 410-411, 430-432, 453; Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial (1939-1945)*, Editura All, 1999, p.177, 253; Alex Mihai Stoenescu, *Armata, mareşalul şi evreii. Cazurile Dorohoi, Bucureşti, Iaşi şi Odessa*, RAO Internațional Publishing Company, Bucureşti, 1998, p.72, 154, 219, 229, 235, 242, 254, 265,

iar pe de altă parte datorită solicitărilor venite din partea studenților şi cursanților de la Academia Națională de Informații care îmi audiază cursul la disciplina *Istoria serviciilor de informații*.

A mai existat şi un alt argument, paradoxal, actualitatea modelului de *intelligence* oferit de Eugen Cristescu: legalitatea, echidistanța politică, cooperarea cu instituțiile similare ale altor state, punerea accentului pe activitatea de analiză şi sinteză, şi nu în ultimul rând, difuzarea zilnică a unui flux informativ pe baza căruia factorii de decizie politică, militară şi economică să-şi poată fundamenta actul de comnadă în deplin acord cu interesul național. Or, toate acestea, constituie astăzi principalele caracteristici ale Serviciilor de informații ce funcționează în statele democratice, iar SSI-ul lui Eugen Cristescu, să nu uităm, a demonstrat astfel de virtuți într-un regim de tip autoritar.

Volumul este rodul unor eforturi de cercetare, demarate în anul 1984, în diferite arhive din țară. Alcătuindu-l, am avut intenția de a pune la dispoziția istoriografiei nu numai o simplă culegere de documente, care, oricum, ar fi fost utilă, ci o monografie cât mai completă ce vine să întregească imaginea de ansamblu a unor evenimente destul de controversate, din perioada 1940-1944, văzute, în primul rând, prin prisma aceluia care a îndeplinit funcția de director general al Serviciului Special de Informații, în timpul când România a fost condusă de generalul (devenit, din august 1941, mareşal) Ion Antonescu.

Am avut din capul locului intenția, devenită obsesie, de a desluşi cu claritate ce este adevărat şi ce nu în biografia şi activitatea lui Eugen Cristescu, devenite legendă încă din timpul vieții. Deci nu este vorba de vreo încercare de reabilitare – considerând că o astfel de alternativă nu-şi afla locul –, de înfrumusețare sau idolatrizare, ci doar de nevoia istoricului, care a avut curiozitatea să parcurgă documentele – atât cât s-a putut, şi la cât am avut acces –, de a corecta afirmațiile făcute de unii autori sau comentatori, fără vreo bază documentară sau fără vreo referire la aceasta.

Nu poți contura imaginea personalității lui Eugen Cristescu, cel care se considera înainte de toate un justițiar – privit exclusiv din punctul de vedere al statutului de funcționar public –, decât apelând la documentele de primă importanță. Tocmai de aceea am găsit de cuviință ca prima monografie despre Eugen Cristescu să fie mai întâi de toate o crestomație de documente capabile să desluşească mai mult prin ele însele viața şi activitatea sa în Siguranță şi SSI. Şi nu numai atât, pentru că în cuprinsul lor întâlnim cele mai diverse detalii despre o serie de evenimente istorice sau subiecte mai puțin cercetate, cum ar fi: rolul SSI în reprimarea Mişcării Legionare şi mai ales a rebeliunii din ianuarie 1941; neimplicarea SSI în pogromurile antievreieşti de la Iaşi (26-30 iunie 1941) şi Odessa (octombrie 1941); atrocitățile făcute de către autoritățile sovietice asupra populației basarabene şi bucovinene în anul de ocupație (27 iunie 1940 – 22 iunie 1941); colaborarea informativă între SSI şi Abwehr;

278, 351, 356, 375; Lavinia Betea, *Maurer şi lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României,* Arad, 1995, p.52, 58.

contactul informativ al SSI cu serviciile similare anglo-americane; rolul SSI în protejarea unor personalități politice româneşti din aşa-zisa opoziție față de pretențiile vexatorii ale germanilor; rivalitatea – benefică SSI – între serviciile secrete germane ce activau pe teritoriul României; relațiile opoziției cu Aliații în vederea armistițiului prin canale centrale ale SSI şi cu autorizația mareşalului Ion Antonescu, etc.

În multe din depozițiile sale în fața „tribunalului poporului", Eugen Cristescu se repetă, reluând unele explicații pentru a le dezvolta, ca până la urmă să ajungă la aceeaşi concluzie: neimplicarea sa şi a instituției pe care a condus-o în crimele de război. Crime care, în vâltoarea anilor celui de-al doilea război mondial, s-au produs atât de-o parte cât şi de cealaltă a baricadei. Nu e vorba de a recurge la argumente simpliste, obsedante a celui care şi-a asumat respomsabilitatea conducerii SSI, ci mai degrabă de reliefarea insistenței anchetatorilor de a cunoaşte adevărul şi-n egală măsură de a-l valorifica, exploatând tot ceea ce ştie pe cel ce deținea multe din „secretele zeilor" – sau după cum se mai spune – din tainele celor petrecute în spatele uşilor închise.

Pentru a păstra autenticitatea documentelor şi a respecta normele unei ediții critice, nu am procedat la nici un fel de cenzură. Am lăsat paragrafele respective aşa precum au fost formulate de autorul lor, neintervenind pe acestea. Totuşi, având în vedere că aceste documente memorialistice au fost elaborate de Eugen Cristescu în condiții de detenție, total neadecvate unei astfel de activități, trebuie precizat că din punct de vedere stilistic unele dintre ele lasă mult de dorit, fapt pentru care am intervenit doar atunci când a fost absolut necesar a face o frază inteligibilă, facilitând lectura, şi nemodificând conținutul. Ca urmare, astfel de mici corecții au fost trecute între paranteze drepte. Tacit am făcut unele corecturi, străduindu-ne să aducem, pe cât posibil, o serie de cuvinte şi exprimări la normele limbii actuale. Pentru a nu îngreuna aparatul critic, nu le-am mai semnalat, considerând că nu impietează cu nimic acuratețea informațiilor.

Spre deosebire de prima ediție, am făcut o seclecție asupra documentelor din anexă, optând pentru cele mai semnificative. De asemenea, am renunțat la folosirea celor trei tipuri de scriere pentru a reliefa omisiunile şi chiar falsurile lucrării *Procesul marii trădări naționale. Stenogramele desbaterilor de la tribunalul poporului asupra guvernului Antonescu,* publicată la Editura Eminescu în 1946. Prin urmare, ne mărginim să precizăm că stenogramele interogatoriilor luate lui Eugen Cristescu, în cadrul tribunalului poporului, reprezintă transcrierea cât mai fidelă a audiției discurilor, cu înregistrarea procesului, aflate în arhivă.

Din nefericire, volumului îi lipsesc declarațiile lui Eugen Cristescu din perioada anchetei de la Moscova (octombrie 1944 – martie 1946), documente care se păstrează probabil în arhivele secrete ale NKVD-ului sau Armatei Roşii, şi după cum se ştie sunt mai greu accesibile. Sperăm că într-un viitor nu prea îndepărtat şi aceste documente – în situația că nu s-au distrus – îşi vor găsi locul cuvenit într-o nouă lucrare pe aceeaşi temă. Având în vedere faptul că arhivele secrete sovietice, după o scurtă perioadă de „transparență", ce a prcedat prăbuşirea URSS, au revenit la sistemul „tradițional" de protecție, se

pare că perspectiva nu este chiar aşa de îmbucurătoare pentru istoriografie sau cel puţin pentru domeniul care ne interesează.

În ceea ce ne priveşte, am topit în această monografie, în care am avut ocazia să ne rezervăm şi propria opinie, toate documentele cunoscute şi majoritatea aprecierilor formulate până acum despre cel care a fost Eugen Cristescu, omul de taină al mareşalului Ion Antonescu. Întâlnind nume deja consacrate în istoriografie, publicistică sau viaţa politică românească şi internaţională nu ne-au interesat neapărat aprecierile contradictorii sau poziţia de partizanat şi subiectivism, în cazul celor lipsite de un suport documentar, ci, mai degrabă, de a reliefa interesul şi strădania tuturor acelora care s-au aplecat cu bune intenţii să descifreze şi să încerce să definească o personalitate de prim rang, dar atât de controversată, cum este aceea a şefului unui serviciu secret de informaţii.

Cât despre omul Eugen Cristescu, avem propriile rezerve faţă de unele manifestări ale lui. Dar nu aceasta ne interesează în primul rând, ci şeful SSI şi acţiunile lui şi ale instituţiei pe care a reorganizat-o şi condus-o în acei ani tulburi ai campaniei armatei române pe Frontul de Est.

Prezenta lucrare se adresează deopotrivă cercetătorilor, profesorilor de istorie de toate gradele, dar mai ales tinerilor şi studenţilor de la Facultatea de Istorie şi Academia Naţională de Informaţii care, mai mult decât toate celelalte categorii de cititori potenţiali ai cărţii, au nevoie organică de adevăr într-un domeniu în care tocmai adevărul a fost mai cu grijă ascuns de regimul comunist. Deoarece, cum îi spunea Eugen Cristescu „colegului" de celulă Gabriel Bălănescu, referindu-se la comunişti, „cea mai mare teamă a lor este teama de adevăr"[4]. Nutrim convingerea că toţi vor găsi în paginile acestei cărţi date şi informaţii necesare domeniului în care activează sau din care s-au gândit să-şi facă o profesie. Deopotrivă, publicului larg, iubitor de istorie, i se pune la dispoziţie, sperăm, o lectură menită să-i satisfacă măcar în parte curiozitatea pentru un domeniu rămas până nu de mult mai greu abordabil, şi anume „istoria serviciilor secrete româneşti".

*

Ţin să adresez şi pe această cale mulţumiri mai ales acelor personalităţi aflate în posturi de conducere ale instituţiilor ce administrează depozitele de arhivă la care am avut acces (Direcţiei Arhivelor Naţionale ale României, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Apărării Naţionale, Ministerului de Interne şi Serviciului Roman de Informaţii), care, prin bunăvoinţa şi solicitudinea domniilor lor, au facilitat în mod decisiv ducerea la bun sfârşit a unui astfel de excurs arhivistic, descurajant la prima vedere şi plin de neprevăzut.

O menţiune cu totul aparte pentru domnul prof. univ. dr. Ion Calafeteanu, care, cu câţiva ani în urmă, pe vremea când răspundea de Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, mi-a pus la dispoziţie cele douăzeci de volume cu documente SSI, de excepţională valoare istorică, pe care le-am valorificat din

---

[4] Gabriel Bălănescu, *Din împărăţia morţii,* Editura Gordian, Timişoara, 1994, p. 59.

plin atât în lucrarea de doctorat[5], cât şi în volumele publicate ulterior[6], inclusiv în această a doua ediție a monografiei dedicate lui Eugen Cristescu.

Aceleaşi mulțumiri se cuvin şi Editurii Elion, personal distinsei doamne Virginia Carianopol, care prin sfaturile, rigorile şi exigentele ştiințifice pretinse de o asemenea lucrare, mi-a fost de un real folos.

De asemenea, colegilor, prietenilor şi celor care într-un fel sau altul m-au înțeles, susținut şi ajutat în elaborarea acestei lucrări, prima de acest gen prin consistența volumului de date, documente, interpretări, prin care am restituit imaginea lui Eugen Cristescu, cel care a fost omul de taină al mareşalului Ion Antonescu.

De neînlocuit sprijinul şi înțelegerea din partea familiei, a soției mele Ileana Troncotă, pasionat profesor de istorie şi a distinşilor mei cumnați, Mioara şi Aurel Popa din Câmpina, care mi-au oferit cu atâta generozitate condiții dintre cele mai optime pentru studiu şi creație.

Tuturor, sincera şi neprețuita mea recunoştință.

---

[5] *Rolul Serviciului Special de Informații în fundamentarea politicii şi artei militare româneşti în perioada 1937-1945*, coordonator ştiințific colonel (r) prof. univ. dr. Nicolae Ciobanu, susținută la fosta Academie de Înalte Studii Militare,în prezent Unuversitatea Națională de Apărare, Bucureşti, 1997.

[6] Vezi Cristian Troncotă, *Glorie şi tragedii. Momente din istoria Serviciilor de informații şi contrainformații române pe Frontul de Est (1941-1944)*, Editura Nemira, Bucureşti, 2003; idem, *Mihail Moruzov şi frontul secret,* Editura Elion, Bucureşti 2004; idem, *Documente ale Serviciului Special de Informații despre URSS 1939-1944,* (în colaborare cu Alin Spânu), Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, Bucureşti, 2004.

Lista abrevierilor

A.c. - anul curent.
AISISP – „Analele Institutului de Studii Istorice şi Social Politice”.
Arh. MAE – Arhiva Ministerului Afacerilor Externe.
Arh. Milit. – Arhivele Militare.
Arh. NIC, – Arhiva Națională Istorică Centrală.
Arh. SCC -Arhiva – Supliment cultural al ziarului „Cotidianul”.
Arh. SRI – Arhiva Serviciului Român de Informații.
Arh. Tot. – „Arhivele Totalitarismului”, revistă editată de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului.
Biroul B.B.T. – Biroul pentru Basarabia, Bucovina şi Transnistria.
BNR – Banca Națională Română.
C.E.C. - Casa de Economii şi Consemnațiuni.
C.F.R. – Căile Ferate Române.
CIS – Cheltuieli pentru interese superioare de stat.
Cls. - clasa
CMC – Comandamentul Militar al Capitalei
CML – Corpul Muncitoresc Legionar.
CNM – „Curierul Național Magazin”.
CNSAS – Colegoil Național pentru Studierea Arhivelor Securității.
DGFP- *Documents on German Foreign Policy, 1918-1945,* London, Her Majesty's Stationery Office.
FBI – *Federal Bureau of Investigation* – Biroul Federal de Investigații (SUA).
FRN - Frontul Renaşterii Naționale
GEG – Grupul Etnic German.
GESTAPO – *Geheime Staatpolizei* – Poliția Secretă de Stat (Germania).
GPU – *Gosudarstvennoe Politiceskoe Upravlevie* – Direcția Politică de Stat (URSS).
K.I.M. - Internaționala Tineretului Comunist.
LANC – Liga Apărării Naționale Creştine.
LÎP – „Lupta Întregului Popor. Revista Română de Istorie Militară.
M.C.G. – Marele Cartier General.
MI-6 – *Military Intelligence 6* – Secția de Informații (Serviciul de Spionaj al Marii Britanii).
M.S. – Majestatea Sa
MStM – Marele Stat Major.
MU – Mari Unități.
NKVD – (*Narodnîi Komisariat Vnutrrenih Del*) Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne (Instituția Securității URSS).
NSDAP – Partidul Național Socialist al Muncitorilor din Germania.

OKW – *Ober Kommander der Wehrmact* – Înaltul Comandament al Armatei Germane.

OSS – (*Ofice of Strategic Services*) – Biroul Serviciilor Strategice (SUA)

PCM – Preşedinția Consiliului de Miniştri.

PNL – Partidul Național Liberal.

PNȚ – Partidul Național Țărănesc.

R.A. –„Revista Arhivelor”.

RADGM – „Revue d” Histoire de la Deuxième Guerre Mondiale”.

RI – „Revista de Istorie”.

RIM – Revistă de istorie militară, editată de Ministeru1 Apărării Naționale.

SD – *Siecherheits-Dienst des Reichsf'urers S.S.* (Serviciul de siguranță al conducătorului S.S. al Reichului).

SIAG – Serviciul de Informații al Armatei Germane.

SIS – *Servizio Informazioni Segrete* (Serviciul Secret de Informații din Italia).

SOE – *Special Operations Executiv* – Serviciul Operațiilor Speciale (Marea Britanie).

SS – *Schutzstaffel* (Trupe de protecție).

SSI – Serviciul Special de Informații.

t.f.f – telefonie fără fir.

t.r. – termen redus

Momente din viaţa şi cariera lui Eugen Cristescu

Despre viața particulară a lui Eugen Cristescu şi cariera sa de funcționar public în Ministerul de Interne au rămas date puține şi disparate. Prin coroborarea lor cu unele aprecieri critice făcute mai târziu, de cei care s-au aflat permanent în anturajul său, se conturează totuşi o imagine interesantă a personalității sale.

Din documentele de arhivă care s-au păstrat, rezultă că s-a născut la 3 aprilie 1895 în comuna Grozeşti, județul Bacău. Provenea dintr-o familie destul de modestă şi numeroasă, iar singura avere moştenită de la părinți era cinstea, corectitudinea, credința în Dumnezeu şi dragostea de țară. Tatăl său, Ioan Cristescu, era învățător la şcoala din comuna Oituz, român de origine şi de religie ortodoxă. Mama sa, Cleopatra Cristescu – fiica lui Alexandru Botez, fusese preceptor în aceeaşi comună – era o femeie simplă care avea în grijă creşterea copiilor. Din datele oferite de Mihaela Soneriu, nepoată de frate, familia Crsitescu a avut în total 16 copii, dintre care nu au supraviețuit, datorită sărăciei, decât şase băieți (Eugen, Ioan, Vasile, Mihai, Mircea şi Gheorghe) şi trei fete (Cornelia, Cleopatra şi Maria)[7].

Toți cei şase băieți şi-au făcut o situație prin propriile eforturi şi competențe. Astfel, Ioan a ajuns şef de serviciu la Prefectura Județului Ilfov, Vasile, locotenent-colonel în garda personală a mareşalului Ion Antonescu, Mihai, comisar la Prefectura Capitalei, Mircea, funcționar la serviciul de protocol al Ministerului de Externe, iar Gheorghe, şeful Serviciului foto identificări şi apoi director în Serviciul Secret de Informații al Armatei Române, transformat din noiembrie 1940 în Serviciul Special de Informații[8].

Trebuie să mai zăbovim puțin asupra acestui din urmă frate căci el va fi direct implicat în multe din acțiunile mai delicate întreprinse de şeful SSI. El este acela despre care Ana Pauker promisese că-l va transforma din „criminolog în criminal”, şi nenorocirea e că până la urmă s-a ținut de cuvânt. La drept vorbind, nici nu-i era greu s-o facă. De asemenea, Gheorghe („Gicu”) Cristescu este şi autorul unor sinteze interesante despre activitatea SSI, din care am citat în această lucrare mai multe fragmente.

Din documentele cercetate în arhivă[9], coroborate cu informațiile furnizate de familie[10], rezultă că s-a născut la 26 septembrie 1904 în comuna Comăneşti, județul Bacău, fiind deci cu nouă ani mai mic decât Eugen. A urmat cursurile

---

[7] Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 88 438, f. 5.
[8] Ibidem.
[9] Ibidem, dosar nr. 17 474, vol.1-2 şi fond „d”, dosar nr. 4703, vol.1.
[10] Documentele păstrate de familie ne-au fost puse la dispoziție pentru a fi consultate de doamna Mihaela Soneriu, fiica lui Gheorghe Cristescu, căreia îi mulțumim şi pe această cale pentru amabilitate.

liceului militar din Târgu-Mureş (1915-1921) şi Facultatea de drept din Bucureşti (1922-1925). Stăpânea foarte bine limbile franceză, engleză şi germană. Mihail Moruzov, şeful Serviciului Secret, care era naşul fiicei sale, Mihaela Cristescu, căsătorită Soneriu, l-a încadrat în serviciu la 1 septembrie 1930 pe funcție de tehnician specialist la Biroul foto-identificari. De la această dată a funcționat tot timpul în centrala SSI din Bucureşti până la 1 iunie 1945, când i s-a cerut să demisioneze, ceea ce a şi făcut. Fusese cotat printre cei mai buni tehnicieni ai Serviciului. Efectuase un stagiu de studii practice şi perfecționare în cadrul serviciului de identitate juridică franceză (Departamentul tehnic al Siguranței Generale Franceze). Era membru al Societății de Grafologie din Franța. În certificatul emis la 8 aprilie 1938 de Institutul de criminologie practică din Paris, sub semnătura profesorului Eduard de Rougemont, se specifică următoarele domenii în care se specializase: tehnica operativă şi criminologie, cu ramurile foto-identificări, expertize grafice şi microfotografice, expertize pe documente, dactiloscopie, cerneluri simpatice, expertize cu raze ultraviolete, infraroşii şi reacții chimice, cifruri şi aparate de securitate, incendii şi materiale inflamabile, explozii şi maşini infernale.

În cei 14 ani cât a lucrat în Serviciul Secret, Gheorghe Cristescu a efectuat expertize, analize şi lucrări de specialitate şi a predat cursuri de tehnică informativă pentru personalul instituției din care făcea parte, pentru cel din Marele Stat Major şi Ministerul de Interne.

Prima misiune secretă încredințată de către Mihail Moruzov lui Gheorghe Cristescu în anul 1936 a constat în identificarea sursei şi transmiterea în țară a fotografiilor care circulau în Paris şi o reprezentau pe Elena Lupescu în poziții indecente (nud, semi-nud etc.). Cu sprijinul colegului francez Janiot, cu care urmase cursurile Institutului de Criminologie, Gheorghe Cristescu a reuşit să găsească saşe seturi de fotografii, pe care le-a trimits imediat la Bucureşti. Acestea au fost prezentate de Mihail Moruzov regelui Carol al II-lea. Suveranul era convins că fotografiile fuseseră trucate, fapt pentru care a ordonat efectuarea unei expertize micro-fotografică. Gheorghe Cristescu a executat această expertiză cu ajutorul unui aparat performant la vremea respectivă (Epidiascop)[11].

În baza acestei expertize, un emisar special este trimis de Carol al II-lea pentru a interveni pe lângă Prefectul Poliției din Paris, însă fotografiile circulau într-un număr tot mai mare. Ca urmare, s-a intensificat activitatea de identificare a clişeelor. Fiind găsit infractorul în 1937 i s-a plătit marea sumă de 60 000 franci francezi[12].

O altă misiune deosebită a avut-o Gheorghe Cristescu în anul 1938, când de la Marele Stat Major, Institutul de Geografie şi de la alte instituții militare se sustrăgeau documente, hărți, cifruri, imprimate etc., datorită unei paze defectuoase şi a coruptibilității unor angajați. Aproape toată corespondența Ministerului Apărării Naționale se copia[13]. Prin agentura SSI a fost identificat

---

[11] Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 4703, vol. 1, f. 127.
[12] Ibidem, f. 128.
[13] Ibidem.

curierul care trecea pe la un fost agent unde plicurile se deschideau tehnic la aburi şi ordinele erau fotocopiate. În aceste circumstanțe, Gheorghe Cristescu este însărcinat de Mihail Moruzov să studieze toate posibilitățile tehnice (dulapuri, casete, uşi blindate cu contacte electrice, magnetice, sonerii, încuietori secrete, alarme speciale, instalații cu raze infraroşii, celule fotoelectrice) pentru a asigura în cele mai bune condiții o arhivă secretă, cu tezaur sau alte valori[14].

Din câteva note ale Siguranței rezultă că în perioada 1945-decembrie 1947 Gheorghe Cristescu ar fi fost folosit de Serviciul de Informații al Palatului Regal.

La începutul anului 1948, prin sentința nr. 135 a Curții Criminale Bucureşti, Gheorghe Ceistescu a fost condamnat, în contumacie, la muncă silnică pe viață pentru „crime de război". Este vorba de procesul celor „găsiți" vinovați de producerea tragicelor evenimente de la Iaşi din 26-30 iunie 1941. Documentele procesului sunt confuze în ceea ce priveşte stabilirea gradului de implicare a lui Gheorghe Cristescu în pogromul evreilor de la Iaşi. La fel de confuze sunt şi probele administrate în proces, privind implicarea SSI. În acest eveniment, la care ne vom referi mai pe larg la locul potrivit, într-o declarație dată în 1956, în legătură cu acest aspect, se menționa: „Lucrări de teren ca cercetări, anchete, interogări, arestări, percheziții, ori alte lucrări operative cu caracter informativ sau polițienesc nu am efectuat niciodată, calitatea mea de expert fiind incompatibilă cu cea de organ anchetator şi nu am avut niciodată calitatea de ofițer de poliție judiciară, calitate ce ar şi fost în contradicție cu cea de expert tehnician şi ar fi anulat-o juridiceşte pe aceasta deoarece nu puteam efectua cercetarea şi întocmirea expertizelor". După pronunțarea sentinței, timp de 4 ani a stat ascuns pe la diferite rude şi prieteni din țară. Era convins de nevinovăția sa, şi susținea că toate nenorocirile care s-au abătut asupra lui şi a familiei sale se datorau faptului că „era fratele fostului şef al Serviciului Secret antonescian". A fost identificat de Securitate şi arestat la Deva în anul 1952, suportând o detenție de 12 ani, până la 20 iunie 1964, când prin decretul de grațiere nr. 411 a fost pus în libertate. S-a încadrat în acelaşi an ca muncitor necalificat, fiind obligat să presteze diferite munci pentru a-şi întreține familia, până în 1975 când a decedat. Numele său se înscrie într-o listă de câteva mii de oamenii care au suferit prigoana, doar pentru faptul că „făcuseră parte din aparatul de represiune burghezo-moşieresc".

Dar să revenim la fostul şef al SSI. După absolvirea şcolii primare din comuna Târgu-Ocna, Eugen Cristescu a urmat Seminarul Teologic „Veniamin" din Iaşi, pe care l-a absolvit în 1916 cu media 8,56. În acelaşi an s-a înscris la Facultatea de Drept din Iaşi. Din cauza războiului, şi-a întrerupt studiile. A participat la campania militară din toamna anului 1916 cu gradul de sergent (t.r.) la serviciul sanitar. După încheierea războiului şi-a continuat studiile universitare, iar la şase ani după absolvire a obținut doctoratul în ştiințe juridice la Universitatea ieşeană.

După terminarea studiilor a lucrat timp de 14 ani în Siguranța Generală a Statului şi apoi şase ani în funcții de conducere în cadrul Ministerului de

---

[14] Ibidem, f. 129.

Interne. A avut deci o ascensiune rapidă, parcurgând treptele ierarhiei profesionale de la gradul de subşef de birou la cel de director general[15].

Pe lângă limbile clasice (latina şi greaca, însuşite în timpul cursurilor de la Seminarul Teologic) cunoştea foarte bine şi vorbea curent franceza şi germana, fapt ce i-a facilitat participarea la numeroase reuniuni organizate în diverse capitale europene pe teme de „noutăți şi tehnici perfecționate în munca de poliție şi informații". Un timp a fost şi membru în Comisia Internațională de Criminalistică, reprezentând Poliția Română. În calitate de şef al Serviciului de Siguranță şi apoi ca subdirector şi director al Poliției de Siguranță a contribuit – aşa cum se menționează într-un raport - „la mai multe operații şi descoperiri în materie de securitate a statului".

Într-o notare de serviciu anuală, sau „foaie calificativă" cum se numea pe vremea aceea – pentru intervalul 1 ianuarie 1927 – 1 ianuarie 1928 –, întocmită de directorul general Romulus Voinescu, se fac următoarele mențiuni despre activitatea sa: „Funcționar înzestrat cu frumoase însuşiri pentru cariera aleasă. Are cunoştințe necesare, simțul datoriei şi sentimentul răspunderii. Spirit de inițiativă; în împlinirea atribuțiilor sale pune multă bunăvoință, dând dovadă de o concepție clară şi spirit de pătrundere. Disciplinat. Caracter hotărât, integru şi leal. Se comportă demn şi civilizat în serviciu şi față de public. Calificarea «foarte bună»"[16].

Un referat întocmit la 9 noiembrie 1926 atestă că Eugen Cristescu este autorul unui amplu raport, conceput la ordinul directorului general al Siguranței. Sub titlul *Mişcarea revoluționară comunistă din România în cursul anilor 1918-1926 şi legăturile ei cu Internaționala a III-a,* Eugen Cristescu a reuşit pe parcursul a 62 de pagini dactilografiate, să sintetizeze un vast material informativ obținut de organele de resort în problema comunistă. Este, de fapt, prima lucrare de sinteză consacrată istoriei comunismului în România. Pentru a vedea ce conține această lucrare, elaborată atât de timpuriu, despre istoria comunismului în țara noastră, cităm din ea: „Raportul expune în prima parte caracterul mişcării muncitoreşti din țara noastră înainte de războiul european; apoi face istoricul şi geneza ideii revoluționare în România, arătând cauzele şi factorii care au înlesnit importarea şi infiltrațiunea ei în masele proletare. În ordine cronologică am expus apoi toate descoperirile făcute în cursul acestor opt ani în rândurile organizațiilor de conspirație, spionaj şi teroare, evidențiind acțiunea nefastă a Internaționalei a III-a pe teritoriul românesc. Am dat o dezvoltare mai mare mişcării comuniste şi descoperirilor făcute în Basarabia, întrucât organizațiile din acea provincie au un caracter revoluționar şi un colorit sovietic mai pronunțat. Am arătat, cu date precise şi cifre statistice, toate sforțările făcute de Soviete pentru revoluționarea acestei regiuni şi tendința ca de aici să arunce flacăra revoluției asupra întregii, țări.

---

[15] La 1.10.1920 era subşef birou cls I; de la 15.10.1920, şef de birou cls. II; la 1.04.1921 devine şef serviciu cls. I; peste exact şase luni era subdirector cls. 1; la 1.01. 1927 îl întâlnim în documentele timpului în funcția de director cls. III, iar la 1.10.1929 director cls. I. În cadrul Ministerului de Interne a deținut următoarele funcții: inspector general administrativ (18.09.1934); director cls. I (de la 20.01. 1939).

[16] Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40 010, vol. 136, f. 107.

Trecând apoi la stadiul mişcării comuniste în cuprinsul anului 1926, am arătat schimbările de tactică pe care Sovietele le-au impus exponenților lor, noile formațiuni de luptă cum şi transformările organizațiilor ilegale pe care se sprijină în prezent mişcarea comunistă din România. În concluzie am expus rezultatele negative la care au ajuns Sovietele după opt ani de sacrificii făcute pentru revoluționarea Țării Româneşti. Nu am neglijat a evidenția acțiunea de contrabalansare a ideii sovietice, susținută de factori aflați în serviciul ordinii şi siguranței statului, arătând sacrificiile făcute pentru păstrarea aşezămintelor moştenite prin jertfa veacurilor. În fine, am schițat rolul pe care țara noastră îl are în Europa, formând linia de demarcație între cele două lumi, cu două concepții sociale deosebite, cum şi necesitatea apărării şi întăririi ei în fața tendințelor de penetrație a ideii de sovietizare către statele din Occident".

După ce a parcurs lucrarea, Romulus Voinescu a notat pe referat: „Lucrare meritorie, pentru care vă adresez felicitări: O copie se va da la Legația americană. Originalul se va păstra în arhiva secretă"[17]. Deci, profesionalismul cu care a redactat Eugen Cristescu lucrarea despre comunismul în România este dovedit de interesul Legației americane. S-ar putea ca încă de la această dată, anul 1926, să fi intrat în „vizorul" serviciilor secrete americane, urmând a fi contactat sau consultat în momente operative de oportunitate. În acest fel ne putem explica interesul pe care serviciile speciale americane i l-au acordat mai târziu, în primăvara anului 1943, aspect pe care îl vom relata la momentul cuvenit.

Într-un ordin al ministrului de interne, din 11 februarie 1929, Eugen Cristescu – „Director cls. I în Direcția Poliției şi Siguranței Generale" – era solicitat „să facă parte din comisia examinatoare pentru examenele de capacitate, în scopul ocupării funcțiilor de subcomisar de poliție şi siguranță, impegați, copişti, sau funcții echivalente în Poliție şi Siguranță"[18].

Cu începere de la 16 august 1929, prin înalt Decret Regal, cu nr. 2 930, Eugen Cristescu a fost numit „membru supleant în comisia de disciplină pe o perioadă de 3 ani"[19]. Un alt ordin al ministrului de interne din 12 iulie 1933, îl numea ca „membru permanent în comisia de examinare a funcționarilor polițieneşti"[20]. Toate acestea demonstrează că era bine apreciat, se bucura de multă încredere, iar profesionalismul său în materie de apărare a siguranței naționale era recunoscut. De asemenea, Eugen Cristescu a fost „membru al Comisiei Internaționale de Poliție, ce se întrunea periodic la Haga" şi „avea întinse legături şi chiar relații prieteneşti cu şefii serviciilor de siguranță din multe state europene"[21].

Felul în care recepta presa timpului eficiența Siguranței Generale a Statului - în timpul în care Eugen Cristescu îndeplinea funcția de director general –, aflăm dintr-un articol publicat în ziarul „Cuvântul": „Luptând cu greutățile

---

[17] Ibidem, dosar nr. 8 915, f. 26 şi urm.
[18] Ibidem, dosar nr, 40 010, vol. 136, f. 138.
[19] Ibidem, f. 140.
[20] Ibidem, f. 160.
[21] Ibidem, dosar nr. 17 474, vol. 1, f. 15.

inerente vremurilor de astăzi, cu un personal redus la minim, dar care ştie să-şi facă datoria cu preţul sângelui – cazuri numeroase stau dovadă –, Siguranţa Statului îşi îndeplineşte cu prisosinţă misiunea”[22]. Una dintre cele mai importante secţii ale Siguranţei era aceea care supraveghea activitatea mişcării comuniste. Ea fusese înfiinţată prin măsurile luate de Eugen Cristescu. Articolul mai sus citat comentează eficienţa acestei secţii în felul următor: „Siguranţa Statului a creat o secţie specială pentru urmărirea mişcării comuniste, reuşind să dea pe mâna justiţiei numeroşi agenţi şi propagandişti. Este unul dintre cele mai bine organizate servicii, şi centrala GPU – de la Moscova – o consideră rivala cea mai de temut din Europa Centrală”[23].

Din studiul documentelor vremii se desprinde concluzia că nu era nimic exagerat în această informaţie mediatizată de presă. Doar un singur exemplu. La 16 martie 1933, Eugen Cristescu – deja recunoscut pentru cunoştinţele şi acţiunile sale în materie de combatere a mişcării comuniste –, a fost solicitat de ministerul de externe spaniol să procedeze la un schimb de informaţii „cu privire la mişcarea comunistă şi la acţiunea agenţilor sovietici în cele două ţări”[24]. După perfectarea formelor legale, şeful Siguranţei întocmeşte un referat pe 6 pagini în care se prezintă următoarea situaţie:

„Partidul Comunist din România este afiliat la Internaţionala a III-a (Moscova), de la care primeşte fonduri şi instrucţiuni prin Biroul Federaţiei Comuniste Balcanice cu sediul la Berlin, care are misiunea să dirijeze acţiunea comunistă din statele balcanice şi anume: România, Iugoslavia, Bulgaria, Turcia şi Grecia.

În ţară, activitatea organizaţiilor comuniste este condusă de un comitet central prin secretariat (Biroul Politic) şi este desfăşurată prin asociaţii legale clandestine. Asociaţiile legale sunt:

1) Sindicatele Profesionale Unitare Revoluţionare, care deşi au ca scop apărarea intereselor profesionale, totuşi, depăşind scopul, fac propagandă comunistă şi agitaţii revoluţionare.

Menţionăm faptul că Sindicatele Unitare Revoluţionare din România sunt afiliate la Profintern – Internaţionala Sindicală Roşie cu sediul la Moscova – şi în ultimul timp şi-au îndreptat în chip deosebit activitatea pentru organizarea muncitorilor din industria mare, industria de război, precum şi celor din regiunile petrolifere şi miniere. Conducătorii Partidului Comunist Român, în congresul ţinut la Moscova, în februarie 1932, au afirmat că forţa revoluţionară a partidului depinde în mare măsură de organizarea muncitorilor din industriile mai sus citate.

2) Ajutorul Muncitoresc Român – dizolvat pe cale judiciară – a fost înlocuit cu Solidaritatea Muncitorilor Români. Această asociaţie se ocupă cu organizarea şomerilor, înfiinţează cantine, oferă asistenţă medicală populaţiei sărace şi organizează case de educaţie pe cartiere, unde se face propagandă comunistă.

---

[22] Vezi „Cuvântul”, din 6 noiembrie 1933.
[23] Ibidem.
[24] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 9815, f. l.

3) Blocul Muncitoresc Țărănesc – a luat ființă în toamna anului 1924, după dizolvarea Partidului Comunist Român, cu scopul de a continua fățiş activitatea politică a acestuia. Astfel, din anul 1925 şi până în prezent, Blocul Muncitoresc Țărănesc a participat la toate alegerile generale, comunale, precum şi pentru camerele agricole şi de comerț. Pentru a avea o idee exactă asupra caracterului organizației Blocului Muncitoresc Țărănesc, enumerăm câteva puncte din Program:

a) Țăranii săraci şi mijlocii să fie scutiți de plata impozitelor şi a datoriilor;

b) Să fie confiscate pământurile mănăstirilor şi Domeniilor Coroanei şi împreună cu inventarul să fie împărțite fără plată la țărani;

c) Naționalitățile asuprite (minoritățile) să aibă dreptul de autodeterminare până la dezlipirea de statul român;

d) Apărarea Uniunii Sovietice;

e) Lupta pentru formarea unui guvern muncitoresc-țărănesc;

Asociațiile ilegale sunt:

1) Uniunea Tineretului Comunist, afiliată la Internaționala Tineretului Comunist (K.I.M.) cu sediul la Moscova. Membrii acestei asociații desfăşoară următoarea activitate: propaganda antimilitaristă, agitarea țăranilor prin popularizarea programului Blocului Muncitoresc Țărănesc; au înființat mai multe cercuri sportive, culturale, muzicale, în care se face propaganda comunistă; deasemeni, au înființat grupul tineretului pe lângă Sindicatele Unitare, nuclee pe fabrici şi grupe pe cartiere. Menționăm faptul că organizația Uniunea Tineretului Comunist are un aparat tehnic, care editează şi răspândeşte în mod clandestin material de propagandă comunistă şi antimilitaristă;

2) Ajutorul Roşu Internațional – este afiliat la M.O.P.R. cu sediul la Moscova şi cu toate că n-are ființă legală, activează în acelaşi timp fățiş şi clandestin. Această organizație desfăşoară următoarea activitate: procură ajutoare muncitorilor închişi şi întreține legătura între aceştia şi asociațiile comuniste; a înființat un Birou Juridic, care asistă pe muncitorii deferiți instanțelor judiciare, procură gazde, ajutoare şi înlesneşte treceri clandestine, în țările vecine, comuniştilor urmăriți de autorități, organizează campanii de masă pentru luptă contra teroarei albe, pregătirilor de război, regimului de închisori etc.; Ajutorul Roşu are deasemeni un aparat tehnic pentru editarea şi răspândirea materialului clandestin de propagandă comunistă. Această asociație are organizații în oraşele cu mare industrie, deasemeni are comitete pe fabrici, uzine şi la sate. Ajutorul Roşu are misiunea să facă legătura între organizațiile comuniste economic-politice şi marea masă muncitorească sub formele mai sus menționate;

3) Cercul Studenților Revoluționari – se ocupă cu propaganda comunistă printre studenți. Are mai multe grupe formate din studenți şi o tehnică care se ocupă cu editarea şi răspândirea materialului clandestin de propagandă comunistă;

4) Tehnica comitetului central al partidului comunist, care funcționează în mod clandestin. Această tehnică editează Buletinul Comitetului Central, prelucrează rezoluțiile congreselor care formează linia de conduită a

organizațiilor comuniste, alcătuieşte instrucțiuni pe care le trimite regionalelor şi editează manifeste prin care expun evenimentele la ordinea zilei prin prisma ideilor comuniste.

În afară de organizațiile legale şi clandestine mai sus menționate, comuniştii îşi mai desfăşoară activitatea prin asociații cu apartenență independentă, dar din care fac parte comunişti şi simpatizanții comunişti.

1) Comitetul antirăzboinic – afiliat la Comitetul internațional antirăzboinic. Până în prezent acest comitet a reuşit să formeze câteva comitete în diferite oraşe mari. A ținut câteva întruniri publice, iar la congresul care a avut doc la Amsterdam a avut ca delegat pe profesorul P. Constantinescu-Iaşi. Menționatul comitet de acțiune antirăzboinică editează ziarul „Buletinul", care apare de două ori pe lună.

2) Cercul de studii şi Documentări Sociale – care a luat ființă în decembrie 1931, din inițiativa câtorva intelectuali, din care unii comunişti, iar alții numai simpatizanți. Activitatea acestui cerc se mărgineşte numai la conferințe prin care se popularizau ideile marxiste şi care conferințe erau frecventate în majoritate de tineretul intelectual.

3) Presa cu caracter comunist poate fi împărțită în 5 categorii şi anume:

a) Publicațiile clandestine pe care le scoate fiecare organizație în parte, după cum am arătat mai sus;

b) Publicațiile fățişe pe care le scot organizațiile legale, de exemplu ziarul «Viața Muncitoare», organul Consiliului General Sindical Unitar;

c) Publicațiile scoase de asociațiile cu caracter comunist, dar în aparență independente, de exemplu «Buletinul» comitetului de acțiune antirăzboinic;

d) Diferite broşuri editate de comunişti din proprie inițiativă şi pe propriu cont, de exemplu «Frontul», «Contra»;

e) Diferite gazete şi broşuri editate de intelectuali simpatizanți cu mişcarea comunistă, de exemplu gazetele «Floarea de Foc», «Veac Nou», «Bluze Albastre», precum şi revistele «Spre Stânga» şi «Mâine».

Menționăm faptul că deşi publicațiile acestea nu au aceeaşi linie de conduită, totuşi corespund perfect constatărilor făcute de delegații Partidului Comunist Român la Congresul ținut la Moscova în ianuarie 1932, şi anume: mişcarea comunistă din România este încă în perioada agitatorică – propagandistică, în acest timp orice acțiune revoluționară de orice natură este bine venită, chiar dacă nu respectă linia fixată de congres, rămânând ca, conducătorii organizațiunilor comuniste, să le canalizeze şi folosească în interesul mişcării"[25].

Am citat în extenso din acest document, pentru a sublinia că la vremea respectivă, mişcării comuniste din România – în ciuda faptului că era în fază propagandistică, după cum aprecia Eugen Cristescu – i se acorda toată atenția din partea Siguranței. Ea nu era de minimalizat, având în vedere că unul din obiectivele propagandistice – „autodeterminarea până la desprinderea de statul român a regiunilor locuite de minorități" – reprezenta un pericol real pentru securitatea, independenta şi integritatea statului român. Desigur, Cristescu va

[25] Ibidem, f. 4-9.

da socoteală mai târziu pentru acțiunile sale „represive” împotriva mişcării comuniste. Acest aspect constituie şi un argument de luat în seamă pentru „propagandiştii” tezei care susține că Eugen Cristescu ar fi fost primit în partidul comunist – aspect deja comentat în primul capitolul.

Alte documente ale vremii ni-l înfățişează pe Eugen Cristescu nu numai ca pe un bun profesionist ci şi ca pe un dârz apărător al drepturilor polițiştilor, în calitatea lor de funcționari publici. Distingem cu această ocazie şi aptitudinile sale de bun conducător şi organizator. Astfel, în anul 1934, la inițiativa sa, a luat ființă Societatea Generală a Funcționarilor Polițişti, ale cărei scopuri, înscrise în statut, erau următoarele:

a) De a ajuta membrii lipsiți de mijloace ori soțiile şi copii lor, fără avere sau pensie suficientă, în bani, sau în natură, în caz de deces, boli grave, naşteri sau nenorociri independente de voința lor;

b) De a veni în ajutorul membrilor puşi în retragere din oficiu din cauza infirmității, care îi fac improprii serviciului, atunci când dânşii nu ar avea dreptul la pensie.

c) De a ajuta cu cărți şi haine, copiii membrilor săraci.

d) De a stabili şi întări relațiile de înfrățire, colegialitate şi prietenie între membrii societății”.

Din această societate puteau să facă parte toți funcționarii polițişti de toate categoriile, precum şi pensionarii, foşti polițişti sau angajați civili, deci un fel de sindicat al polițiştilor, bazat pe solidaritatea de breaslă. Aceleaşi documente atestă că în ziua de 10 octombrie 1934, la sediul Direcției Generale a Poliției din Capitală, a avut loc adunarea generală în care s-a adoptat statutul acestei „societăți” şi a fost ales consiliul de administrație, iar Eugen Cristescu – devenit între timp inspector în administrația Ministerului de Interne – îndeplinea funcția de preşedinte[26].

Chiar dacă fusese schimbat din funcția de director general al Siguranței şi „promovat” în funcții de conducere în administrația Ministerului de Interne – grație unor manevre de culise în spatele cărora se aflau Mihail Moruzov şi Camarila de la Curtea Regală –, Eugen Cristescu continua să fie apreciat pentru profesionalismul său. În 1937 a fost numit delegat al Ministerului de Interne în Comisia Superioară de Rechiziții, care depindea de biroul de mobilizare al teritoriului şi al rechizițiilor din Marele Stat Major al armatei române[27]. Este perioada când îşi consolidează o serie de legături şi relații cu generali ai armatei române şi factorii de conducere din Ministerul Apărării, inclusiv cu generalul Ion Antonescu, pe care-l cunoscuse încă din iunie 1934, după cum singur mărturiseşte în raportul privind *Organizarea şi activitatea Serviciului Special de Informații.*

În întreaga sa carieră de funcționar public în Ministerul de Interne şi la Preşedinția Consiliului de Miniştri, Eugen Cristescu a primit şase ordine şi

---

[26] Vezi *Statutul Societății Generale a funcționarilor Polițişti din România cu modificările aduse de către adunările generale din anii 1935-1936,* fără editură, 1936, p.4.

[27] Arh. SRI, fond „p”, dosar ner. 25 374, vol. 6.f. 24.

două medalii[28] şi a fost sancționat o singură dată, printr-o „Decizie a ministrului secretar de stat la Departamentul internelor cu nr. 70 632/6 din 9 noiembrie 1932”. În documentul respectiv se spune că a fost „amendat cu pierderea salariului pe timp de una zi pentru insubordonare”[29]. Din păcate nu rezultă concret în ce a constat insubordonarea.

Se pare că tot în urma unei insubordonări s-a produs şi schimbarea sa din funcția de director al Siguranței Generale şi numirea ca inspector în Ministerul de Interne. În legătură cu acest aspect, fratele său, Gheorghe Cristescu, preciza: „Eugen fusese scos de la Siguranță (în septembrie 1934 – *n.n.*) deoarece refuzase a se supune unor dispoziții ilegale ale Camarilei”[30]. Adevărul e că cel ce acționase din umbră pentru debarcarea sa de la conducerea Siguranței, „dându-l momentan pe linie moartă”, a fost Mihail Moruzov, şeful Serviciului Secret. Motivul l-a constituit faptul că Eugen Cristescu „nu înțelesese a se preta la anumite injoncțiuni politice ale Palatului Regal şi mai cu seamă refuza a efectua anumite arestări samavolnice şi ilegale comandate de mareşalatul Palatului, în jocul de divizare a partidelor[31]”.

Aducerea în discuție a unor aspecte referitoare la raporturile dintre Eugen Cristescu şi Mihail Moruzov o considerăm utilă, întrucât ne ajută să înțelegem două concepții diametral opuse în privința menirii şi practicilor serviciilor de siguranță ale statului. Deşi erau rude prin alianță – după cum am văzut – Eugen Cristescu şi Mihail Moruzov erau rivali în plan profesional, nu numai prin exces de orgoliu caracteristic polițiştilor, ci mai ales datorită concepțiilor diferite despre menirea serviciilor pe care la acea dată le conduceau. În vreme ce Eugen Cristescu era un justițiar ce milita pentru respectarea strictă a legilor în munca de poliție şi siguranță, fapt rezultat şi din documentele memorialistice, Mihail Moruzov – un autodidact prin excelență – credea că Serviciului Secret i se cuvine totul şi ca urmare i se poate permite orice. Ajunşi în acest punct trebuie să precizăm că este greşită afirmația lui Ivor Porter – membru al faimosului grup „Autonomous”, paraşutat de englezi în decembrie 1943 în România – care, în cartea sa de amintiri, apărută şi în versiune românească[32], î1 prezintă pe Eugen Cristescu drept adjunct al lui Moruzov. Aşa cum am văzut deja, până în noiembrie 1940 Cristescu nu activase decât în Siguranță şi ca inspector în Ministerul de Interne. Mihail Moruzov fusese timp de 15 ani Şeful Serviciului Secret de Informații al Armatei Române, care, de altfel, era o creație ce-i aparținea în exclusivitate. Acest lucru nu excludea însă colaborarea între cei doi, aşa cum se practică în mod frecvent între poliție şi serviciile secrete, ceea ce probabil l-a derutat pe memorialistul britanic. De

---

[28] Ordine româneşti: „Coroana României” în gradul de ofițer (1923), „Steaua României” în gradul de ofițer (1926); „Coroana României” în gradul de comandor (9 mai 1941); „Steaua României” în gradul de comandor (Mare ofițer - la 24 noiembrie 1941); Două ordine străine: „Polonia restituită” şi „Legiunea de onoare”, precum şi medalia: „Virtutea militară” clasa III (19 august 1942) şi „Winterschlacht im Osten” 1941/1942 (7 august 1943).

[29] Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 40 010, vol. 136, f. 116.

[30] Ibidem, dos nr. 88 438, f. 37.

[31] Ibidem, dosar nr. 17 474, vol.1, f.17 verso.

[32] Ivor Porter, *Operațiunea Autonomous,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1991, p. 61.

exemplu, problema acțiunii comuniste era în competența directă a Biroului 1 din Corpul Detectivilor, care făcea parte din Siguranță, iar spionajul sovietic intra în preocupările Secției de Contrainformații din cadrul Serviciului Secret. Cum limita între acțiunea comunistă şi spionajul sovietic nu se putea stabili cu exactitate, cele două organisme – Corpul Detectivilor şi Secția de Contrainformații – erau nevoite să coopereze. La fel se întâmpla şi cu alte probleme ce priveau siguranța națională, ca, de pildă, acțiunea Mişcării Legionare şi a spionajului german. Existau deci acțiuni de cooperare şi nicidecum o subordonare a Siguranței față de Serviciul Secret.

Interesantă este viziunea lui Gheorghe Cristescu asupra raporturilor profesionale între fratele său (Eugen Cristescu) şi naşul său (Mihail Moruzov): „Ca Director al Poliției de Siguranță – după organizarea nouă din 1929 –, vine Eugen Cristescu, ce conducea de multă vreme Serviciul de Siguranță, fiind considerat drept cel mat capabil element de specialitate şi cu care Moruzov avea mai des contact de serviciu, deci şi cele mai multe neînțelegeri. Acestea surveneau mai cu seamă din încălcările de atribuții pe care le făcea şeful Serviciului Secret, nerespectând anumite limite care se stabileau în aşa numitul «Consiliu al Ordinii în Stat»[33]. Deoarece Eugen Cristescu î1 aprecia mult pe şeful Serviciului Secret, ca bun polițist, şi-l recomandase călduros generalului Samsonovici, şeful de Stat Major pe atunci, în vederea numirii la conducerea noului Serviciu Secret de informații[34], Moruzov îi purta recunoştință personală, «rugându-l» totuşi adeseori în chestiuni de serviciu prin încălcări şi depăşiri de atribuții ce uneori deveneau adevărate samavolnicii ilegale, pe care Eugen Cristescu nu înțelegea a le tolera, fiind un legalist profund. Spre a face apropierea, Moruzov îmi încredințează o importantă misiune contrainformativă. Eu eram pe atunci funcționar la Secretariatul Direcției Generale a Societății Reşița din Bucureşti. Misiunea fiind dusă la bun rezultat, Moruzov îmi propune a intra efectiv în cadrele Serviciului Secret, deocamdată ca element «acoperit», rămânând ca după o perioadă de încercare să se facă o numire efectivă şi oficială. Eugen se opune la această «manevră», deoarece ar fi putut el însuşi să mă încadreze direct în Serviciul Secret cu ajutorul şefului de Stat Major cu care era prieten, ori a-mi încredința chiar în Siguranță un post, dar aştepta să termin Facultatea de Drept pe care o urmam.

---

[33] Acest organism era compus din şefii organelor de ordine în care intrau: şeful Serviciului Secret, Directorul General al Siguranței şi Poliției, Prefectul Poliției Capitalei, Comandamentul Jandarmeriei şi Subsecretarul de Stat de la Ministerul de Interne însărcinat cu ordinea publică. Consiliul se întrunea de regulă lunar, când se făceau analizele şi se stabileau măsurile de coordonare şi colaborare pentru menținerea ordinii în stat. Deseori, la astfel de şedințe, participau şi ministrul de interne, şeful Marelui Stat Major al armatei române, ministrul justiției, comandantul garnizoane Bucureşti, ori alți conducători de autorități cu atribuții de ordine în stat. (Arh.SRI, loc. cit. f. 13. verso).

[34] Este vorba de reorganizarea din 1929 a SS. Numirea lui Moruzov ca şef al SSI s-a făcut cu multă greutate, datorită faptului că nu avea diplomă de studii superioare. Din declarațiile unor vechi agenți ai SSI, rezultă că şi diploma de bacalaureat o obținuse „tot prin învârteli”. Dar desigur, că nu acest lucru era important, ci profesionalismul său. Se pare că acesta a şi fost principalul argument folosit de Eugen Cristescu, atunci când a pus o „vorbă bună” la generalii din MStM.

Moruzov insistă, aducând ca argument indicația că are ordin special de la Rege să continue acțiunea contrainformativă la Reşița, printr-un element de încredere deosebită, deoarece acolo se jucau mari interese, iar alt om putea fi cumpărat, ca urmare, cea mai bună garanție o ofeream eu. De altfel, fusesem indicat Regelui încă de la prima misiune. Directorul Siguranței cedează, deoarece intervine în acest sens şi Ministrul de Interne. Îmi dă însă o serie de directive şi indicații de a mă menține pe linia de conduită strict legală şi numai pe teren industrial. Totodată, Eugen – ca şef al Siguranței –, datorită ordinelor ce le primise de la ministrul de Interne, întăreşte acțiunea informativă privitoare la Societatea Reşița, deleagă pe subinspectorul de siguranță Simion Popescu să se ocupe în mod special de acest concern industrial. Curând s-a simțit nevoia unei coordonări a activității contrainformative a lui Popescu, cu cea dusă separat de mine pentru Serviciul Secret şi a Marelui Stat Major, care dădea o atenție deosebită acestei probleme. Grație angajării mele începe o colaborare mai armonioasă între Siguranță şi Serviciul Secret. Datorită abilității celor doi colaboratori, Eugen se împacă cu Moruzov, începând a nivela divergențele trecutului”[35].

Împăcarea celor doi nu a durat prea mult. Moruzov simțindu-se probabil stânjenit în acțiunile sale oculte, cu tentă politică, pe care le punea la cale în beneficiul Palatului Regal, s-a gândit să-l „răsplătească” pe Eugen Cristescu pentru sprijinul care i-l oferise în confirmarea sa în funcția de şef al Serviciului Secret. Şi astfel, Eugen Cristescu se vede „promovat” în ierarhia de vârf a Ministerului de Interne, funcție ce desigur îl onora, dar practic îl izola de orice posibilitate de a-şi dovedi intransigența şi spiritul justițiar în problemele de amănunt ale jocurilor din umbră, care constituiau apanajul lui Moruzov. Nu exagerăm cu nimic dacă preluăm termenul de justițiar pentru a-l defini pe Eugen Cristescu. O facem în antiteză cu practicile lui Moruzov. Pentru a deveni mai convingători, vom folosi două pasaje din declarațiile celor care au cunoscut foarte bine activitatea celor doi protagonişti şi s-au aflat permanent în apropierea lor.

Acelaşi Gheorghe Cristescu menționa: „La reîntoarcerea fostului Rege Carol al II-lea, în 1930, Vaida-Voevod recomandă în mod special pe Moruzov acestuia. Moruzov capătă iute încrederea Regelui, începând acum a lucra direct cu «Mareşalul Palatului», Urdăreanu, şi adesea chiar direct cu Regele. Supărat pe acțiunea partidelor «istorice» ce-l obligaseră a părăsi frontul şi țara, Carol al II-lea începe o conducere autoritar-autocrată, care țintea în primul rând la dezbinarea partidelor național-țărănesc şi național-liberal. Dă misiuni strict confidențiale şefului Serviciului Secret în acest sens. Moruzov, care până acum nu se amestecase în politică, devine un factor preponderent în jocul de combinații politice ale partidelor. În acțiunea sa este dirijat exclusiv şi direct de Rege şi Urdăreanu primind acum şi fonduri speciale de la Palat pentru această misiune”[36]. Parcă în completarea acestor relatări, Constantin Maimuca îşi amintea: „Reieşea din toată acțiunea acestuia (M. Moruzov – *n.n.*) că urmărea

---

[35] Arh. SRI, loc, cit. f. 14-15.
[36] Ibidem, f. 17.

un dublu scop şi anume: a-şi consolida situaţia la Palat, arătându-şi devotamentul faţă de Rege într-o formă excepţională; a pune în umbră Direcţia Generală a Poliţiei acaparând-o încetul cu încetul. De altfel, acest conflict nu a rămas fără urmări. Moruzov a supravegheat activitatea lui Eugen Cristescu şi pe baza informaţiilor date la Palat, că urmăreşte corespondenţa Doamnei Lupescu, a fost scos de la conducerea Direcţiei Siguranţei şi pus la dispoziţia Ministerului de Interne”[37].

Unii dintre colaboratorii mai apropiaţi sau cei din anturaj, deşi puţini la număr, dar cu care nu mai era în raporturi dintre cele mai bune, cleveteau pe la colţuri că avansările nu s-ar fi datorat în primul rând vocaţiei şi talentului său profesional, ci „în ascensiunea sa, Cristescu s-ar fi servit şi de unele doamne din înalta societate, care l-au sprijinit prin relaţiile lor ca să avanseze mai rapid”[38]. Drept e, că natura nu fusese prea darnică cu el. Avea un fizic robust, era dotat cu o inteligenţă remarcabilă, la care se adăuga o cultură generală destul de solidă. Se pare că prin aceste calităţi reuşise să se impună în profesiunea sa şi în viaţa mondenă a Bucureştiului interbelic, şi nicidecum prin trăsăturile descrise de Ivor Porter, valabile probabil pentru anul 1943. Mulţi dintre cei care l-au cunoscut mai de aproape au relatat că: „avea întotdeauna ca predilecţie femeile mai mature”[39]. Dintre fostele sale prietene sau partenere de anturaj, documentele atestă numele doamnelor col. Pomponiu, Molda Zisu, Ileana Baston şi, nu în ultimul rând, Maria Tănase. Se pare că celebra cântăreaţă i-a facilitat lui Eugen Cristescu, într-o perioadă destul de dificilă, unele schimburi de informaţii cu o serie de diplomaţi americani. Relaţiile sale amoroase fiind deci cultivate şi din interes profesional.

Eugen Cristescu s-a căsătorit târziu, la 48 de ani. Naş i-a fost generalul Ilie Şteflea. În actul de căsătorie înregistrat la oficiul stării civile în ziua de 20 februarie 1943 apare numele Mariei Theodora, văduva generalului Golici, născută Feraru, nepoată a marelui savant de origine română, Henri Coandă. Era o femeie de o frumuseţe aparte, mai tânără cu aproape opt ani decât soţul ei. Averea declarată de Maria Theodora la contractarea căsătoriei cuprindea: „Imobilul, în parte cu fiica, din str. Pasteur nr. 39, Bucureşti, în valoare de circa 20 milioane lei; Imobilul din str. Militari nr. 11, Bucureşti, în valoare de circa 3 milioane lei; Mobilă, covoare, tablouri, argintărie, bijuterii în valoare de 5 milioane lei”[40].

După cum se poate constata, frumoasa „Dora” era mult mai bogată decât soţul ei. Cristescu reuşise în anul 1926 cu un împrumut de 200 000 lei de la casele de credit ale Ministerului de Interne să cumpere imobilul din str. Lirei nr. 5 – refăcut în 1937, tot cu bani de împrumut –, unde locuia cu părinţii şi patru fraţi.

---

[37] Vezi pe larg la Eugen Preda, *Cazul Maimuca*, în „Magazin istoric”, ianurie 1991, p. 40-44; cf. Cristian Troncotă, *Addenda la cazul Maimuca,* în „Magazin istoric”, mai 1991 p. 57-59.
[38] Arh. SRI, loc. cit., dosar nr. 73 865, vol.I, f. 317 verso.
[39] Ibidem, dosar nr. 40 010, vol. 45, f. 42.
[40] Ibidem, f. 43.

La nunta celor doi, colegii din SSI au luat inițiativa de a oferi o mică surpriză directorului lor. Iată ce rezultă dintr-un document, din 2 martie 1943: „Nani Nicolae Petrescu, în urma apelului făcut către întreg personalul civil de la toate secțiile, centralele şi agenturile, inclusiv rezidențele județene ale SSI, pentru a dona în mod benevol şi anonim, doamnei şi domnului Director General Eugen Cristescu, sumă ce urmează să fie vărsată unei instituții de binefacere de război, conform indicației domniilor lor. S-a adunat suma de 160 285 lei, din care 120 000 lei a fost depusă pentru opera de binefacere de război”[41].

Cu salariul său de director general – 42 800 lei, în februarie 1943 – dar mai ales cu averea adusă de Theodora, Eugen Cristescu era desigur scutit de grija zilei de mâine[42]. Dar în nici un fel nu poate şi considerat ca fiind printre „cei mai bogați oameni” din România. Imediat după arestarea sa, în ziua de 24 septembrie 1944, prin Bucureşti presa a lansat tot felul de fantezii, printre care şi cele referitoare la „averea sa fabuloasă”. Ancheta financiară întreprinsă în martie 1945 nu a constatat nici un fel de neregulă, nici în conturile SSI, nici în cele personale, iar actul prin care Eugen Cristescu hotărâse să doneze suma de 120 000 lei pentru societatea de binefacere de război, ca şi documentele care atestau că imobilul în care locuia fusese construit prin împrumut şi cu mari eforturi, se pare ca i-a „înmuiat” de tot şi a tăiat elanul temuților agenți financiari – incitați de presă, puşi pe fapte mari „şi dezvăluiri senzaționale”. Din nefericire, zvonurile odată lansate, devin certitudini în mințile oamenilor neavizați şi cu greu pot fi modificate, chiar şi atunci când există probe indubitabile. În ceea ce-l priveşte pe Eugen Cristescu, presa vremii a trecut sub tăcere rezultatele stabilite de controlul averii sale şi a fondurilor SSI, iar opinia publică a rămas cu o imagine total deformată despre personalitatea fostului şef al SSI. După cum am arătat în capitolul precedent, şi alte zvonuri menite să defăimeze personalitatea lui Cristescu, fără suport documentar, au făcut carieră, strecurându-se până azi într-o serie de lucrări istorice, meritorii de altfel prin conținutul lor. Sperăm ca documentele publicate în acest volum să aducă corectările de rigoare. De altfel, aceasta este şi una din menirile istoricului: de a stabili adevărul pe un suport documentar cert.

Adaptarea la condiţiile de război

După arestarea lui Mihail Moruzov, la 5 septembrie 1940, funcția de şef al Serviciului Secret de Informații al Armatei Române a fost preluată de colonelul Ioan Nicolaid. Eminent ca ofițer de stat major, dar şi ca profesor la catedra de artă militară de la Şcoala de Război, Ioan Nicolaid s-a dovedit totuşi lipsit de

[41] Ibidem, f. 59.
[42] Ibidem, f. 89.

experiență practică în arta informațiilor, fapt ce l-a determinat pe generalul Ion Antonescu, devenit la 6 septembrie 1940 Conducător al statului, să renunțe la serviciile sale şi să-l înlocuiască cu colonelul Ghiță Ştefănescu. Acesta fusese rezident al Marelui Stat Major în Basarabia, funcție în care „se făcuse remarcat pentru activitatea pe care o desfăşurase pe plan informativ şi contrainformativ”[43]. Nici colonelul Ghiță Ştefănescu nu a reuşit să se ridice la nivelul de exigență şi la cerințele impuse de Ion Antonescu, fiind şi el schimbat după scurt timp. Doar în acest fel ne putem explica de ce „Monitorul Oficial” în care s-a publicat decretul de numire al noului şef al Serviciului – care îşi schimbă şi denumirea în Serviciu Special de Informații – menționa că Eugen Cristescu îl înlocuia pe colonelul Ioan Nicolaid şi nu pe colonelul Ghiță Ştefănescu[44].

Care era situația Serviciului ne-a spus Eugen Cristescu în raportul privind *Organizarea şi activitatea SSI,* aşa că nu vom mai stărui asupra acestui aspect, ci vom face apel din nou la documentele de arhivă care aduc un plus de informație. Îndepărtarea greutăților (deconspirări de secții şi agenți, distrugerea unei părți din arhiva operativă, atacurile de presă tot mai virulente şi calomnioase etc.) s-a făcut din mers şi gradat. Prin cele trei reorganizări – din noiembrie 1940, ianuarie 1942 şi aprilie 1943 **–,** SSI a suferit profunde transformări structurale, de efectiv, dar şi de concepție, fapt ce ne îndreptățeşte să afirmăm că inițiatorul şi realizatorul lor, Eugen Cristescu, rămâne în istoria serviciilor secrete româneşti ca un adevărat reformator şi deschizător de drumuri.

Există însă multe documente care conțin aprecieri foarte critice la adresa activității lui Eugen Cristescu şi mai ales a instituției pe care a condus-o timp de patru ani. Criticile, uneori chiar cu caracter denigrator, veneau de regulă de la agenții obscuri, sau funcționarii mărunți ai Serviciului, îndeosebi din partea celor care avuseseră de suferit sancțiuni în urma abaterilor disciplinare. Deci, „dorul de răzbunare”, invocat de Eugen Cristescu, nu o dată, în documentele sale cu caracter memorialistic, se confirmă.

Ca succesor a lui Moruzov la conducerea Serviciului de Informații, Eugen Cristescu a fost permanent comparat cu predecesorul său. Unii dintre vechii lucrători ai SSI au întocmit rapoarte mai detaliate, atunci când li s-a cerut după 23 august 1944, în care activitatea directorului general este prezentată mai nuanțat şi în toate cazurile în antiteză cu ceea ce realizase Moruzov, socotit de ei „inteligence greeis”, „vulpea şireată” sau „monstrul sacru al spionajului şi contraspionajului românesc”. Aceste aprecieri poartă desigur o doză de

---

[43] Ibidem, dosar nr. 17 474, vol. 1, f. 36.

[44] Numirea s-a făcut prin Decretul nr. 157.357 din 12 noiembrie 1940, semnat de generalul Ion Antonescu, şeful statului şi Preşedintele Consiliului de Miniştri, şi promulgat după 3 zile de Regele Mihai, prin Decretul nr. 3.765. La articolul 1 decretul prevedea: *„Domnul Eugen Cristescu, directorul Administrației de Stat, personalului şi mobilizării din Ministerul de Interne, se transferă în interes de serviciu în Ministerul Apărării Naționale, în funcție de Director General, însărcinându-se cu conducerea Serviciului Special de Informații, în locul domnului colonel în rezervă Ioan Nicolaid”.* Vezi M.O., partea 1, nr. 266 din 12 noiembrie 1940.

subiectivism, iar în multe cazuri se confirmă documentar. Într-un raport din 19 aprilie 1949 se fac următoarele aprecieri: „În profesiunea informațiilor, Eugen Cristescu avea pricepere, deşi o oarecare prudență exagerată îl făcea fie ca unele informații să le verifice prea mult, lipsindu-le astfel de calitatea noutăților inedite, fie să nu le exploateze deloc, pentru a nu-şi strica bunele raporturi cu diverşii fruntaşi ai vieții politice de atunci. Sub conducerea sa, informațiile furnizate de SSI erau mai riguros controlate şi, deşi la o examinare mai superficială puteau apare ca mai valoroase, totuşi nu au atins gradul de profunzime pe care-l aveau sub Moruzov. Acesta din urmă dispunea de numeroşi informatori cu care lucra numai direct şi dintre care, pe unii, nu i-a cunoscut nimeni, niciodată. Cristescu însă, avea la rândul său un număr de informatori buni, cu al căror randament se putea întocmi un buletin informativ zilnic, menit să mulțumească factorii de răspundere din stat, care, de altfel, nu se pricepeau în domeniul informațiilor”[45].

Traian Borcescu era de părere că: „Eugen Cristescu, cât a fost şef al SSI, s-a comportat ca un om înțelegător, nu a dat pedepse nemeritate personalului din subordine, dovedind corectitudine. Era un bun profesionist pe linie de siguranță şi poliție politică, deoarece avea experiență şi dovedise abilitate”[46].

Adevărul e că în timpul lui Cristescu, SSI a fost reorganizat şi conceput ca un serviciu de informare generală a Conducătorului statului – respectiv a mareşalului Ion Antonescu. Practic, putem afirma, fără teama de a greşi, că măcar la o parte din deciziile fundamentale luate de Conducătorul statului român (cum ar fi de exemplu: alegerea momentului confruntării cu Mişcarea Legionară şi tactica represivă față de uneltirile acesteia, protejarea liderilor opoziției față de pretențiile germane, aşteptarea demersurilor făcute de Iuliu Maniu pentru obținerea unor condiții de armistițiu cât mai favorabile, supravegherea atentă a oricăror acțiuni întreprinse de germani pe teritoriul românesc, necesitatea stabilirii unor punți de contact cu Aliații etc.) au contribuit şi informațiile furnizate de SSI.

Într-un raport întocmit de cadre specializate din Ministerul de Război, la 24 septembrie 1944, se menționează următoarele aspecte legate de atribuțiile generale, personalul, fondurile şi materialul tehnic al SSI: „Serviciul Special de Informații, în forma în care a funcționat până la 23 august 1944, era un serviciu public, investit cu informația generală ce interesa conducerea statului”. În acest scop, atribuțiile sale generale constau din: procurarea, verificarea şi completarea informațiilor externe şi interne, conform necesităților semnalate de Preşedinția Consiliului de Miniştri, marele Stat Major şi celelalte autorități ale statului. Ca personal dispunea de 89 ofițeri (din care 64 activi şi 25 de rezervă), 24 subofițeri (din care 22 activi şi 2 de rezervă), 502 funcționari bugetari şi 302 funcționari diurnişti. Bugetul pe anul 1944-1945, alocat de la Preşedinția Consiliului de Miniştri a fost de 560 000 000 lei, în afara fondurilor secrete.

---

[45] Documentul este nesemnat, deci autorul a căutat să-şi păstreze anonimatul. Conținutul acestuia, în detaliile pe care le dezvăluie, dovedeşte că autorul era un apropiat al lui Cristescu şi cunoştea multe din intimitățile Serviciului. (Arh. SRI, loc cit. dosar nr. 40010, vol. 136, f. 15).
[46] Ibidem, dosar nr. 192 903, vol. 1, f. 265.

Materialul tehnic se compunea din: 3 autostații t.f.f., 2 stații fixe, 3 stații semifixe, 26 stații portabile, o autostație de ascultare pe bandă. La acestea se adaugă inventarul tehnic din serviciul fotografic, laboratoare şi tipografie; 36 Mijloacele de locomoție: 100 turisme, 40 camioane şi un atelier de reparat.

La fel ca şi marile servicii de informații care au activat în timpul celui de-al doilea război mondial (OSS-ul american, SOE-ul britanic, NKVD-ul sovietic, Abwehr-ul german) şi SSI-ul român a procedat atât la exploatarea surselor oficiale-deschise (ziare, reviste, cărți, hărți topografice, emisiuni radio etc.), cât şi la culegerea de informații prin mijloace clandestine (cuvântul tradițional care desemnează această preocupare este „spionaj")[47].

Materialul informativ cules de SSI prin aceste procedee, prin schimbul de informații cu serviciile similare ale altor state, îndeosebi cu Abwehrul, sau cu celelalte instituții militare şi civile româneşti, era prelucrat de „Oficiul de studii şi documentare" – compartiment specializat în analiza, sinteza şi prognoza evenimentelor politico-strategice şi militare – care funcționa sub conducerea unui director adjunct, dar sub directa coordonare a lui Eugen Cristescu. Se întocmeau buletine de informare care mergeau direct la Preşedinția Consiliului de Miniştri, şi, după caz, la alte ministere, în funcție de problemele de interes. Un buletin informativ era prezentat de regulă în fiecare zi la ora 12,30 şi se compunea din două capitole: unul referitor la evenimentele interne, iar al doilea cuprindea noutăți în problemele internaționale. Săptămânal, sau în funcție de evenimente, era inserat şi un capitol privind mersul operațiilor militare, care se elabora împreună cu Biroul îi din Marele Stat Major, principalul organism de informații al armatei române. Pe parcursul a 20-30 de pagini, uneori chiar 50, un buletin de informații al SSI făcea referiri la situația economică a țării, la starea de spirit a păturilor lucrătoare (muncitori, agricultori, comercianți) sau a minorităților (cu precădere cea evreiască, maghiară, bulgară, ucraineană), activitatea partidelor şi organizațiilor politice, în special a celor extremiste - de sorginte legionară sau comunistă –, dar şi a celor democratice (național-liberal, național-țărănesc şi social-democrat). În dreptul fiecărei informații se menționa credibilitatea sursei prin următoarele însemnări: „sursă sigură", „informație verificată sau „neverificată", „sursă oficială", „din presa străină", „concluzii oferite de experți" etc. Dacă adăugăm şi faptul că pe multe din aceste buletine de informare se află rezoluții olografe ale mareşalului Ion Antonescu, ne dăm seama de valoarea acestor documente.

Informațiile mai deosebite erau prezentate însă direct de Eugen Cristescu în cadrul audiențelor zilnice pe care le avea la cabinetul mareşalului. În zilele când Conducătorul statului lipsea din Bucureşti, directorul general al SSI, evita să folosească plicurile sigilate trimise prin poşta specială şi se deplasa, în funcție de urgență, la locul în care ştia că-l poate contacta direct. Chiar şi în perioadele când era plecat în concediile de odihnă, sau pentru tratament, Eugen Cristescu rezolva toate problemele mai delicate ale Serviciului. Colonelul

---

[47] În cartea sa despre arta informațiilor publicată în 1963 celebrul Allan Dulles fost şef al CIA preciza că „în forma lui cea mai simplă, spionajul nu este altceva decât o recunoaştere bine concepută şi organizată". Vezi Allan Dulles, *The Craft of Intelligence*, p. 79.

Ion Lissievici mărturisea că: „În vara anului 1943, pe timpul cât Eugen Cristescu s-a dus în concediu, cred prin luna august, l-am înlocuit la conducerea SSI. Toată corespondența care necesita o soluționare specială sau necunoscută de mine, i-o trimiteam la Ploieşti, unde se afla în concediu, pentru rezolvare, astfel că de fapt aproape totalitatea chestiunilor ce nu aveau legătură cu Secția I informații externe, al cărui şef eram, era soluționată de Eugen Cristescu”[48].

Faptul că unii foşti colaboratori afirmau că „informațiile furnizate de SSI în timpul lui Eugen Cristescu nu atingeau profunzimile de relatare şi nici obiectivele pe care le oferise aparatul condus de Moruzov” apare ca ceva firesc, netrebind reproşate neapărat directorului general. Se pot oferi multe explicații în acest sens. În primul rând, cu ceea ce Moruzov nu a cunoscut – fenomenul de dezorganizare şi discreditare a Serviciului – Eugen Cristescu s-a confruntat din plin. Aceasta a fost şi „prețioasa” moştenire pe care a preluat-o de la faimosul său predecesor, aspect pe care îl descrie în documentele memorialistice. Ca urmare, în perioada 1940-1944, Cristescu a fost nevoit să refacă din mers prestigiul Serviciului, recurgând la o nouă organizare în paralel cu asigurarea unui flux informațional care să satisfacă Preşedinția Consiliului de Miniştri. În schimb, în timpul lui Moruzov, serviciul şi-a desfăşurat activitatea în timp de pace, când posibilitățile de tatonare, verificare şi adâncire a informațiilor de interes erau mult mai numeroase şi diversificate față de cele din timpul războiului. Moruzov beneficiase din plin de experiența acumulată în timpul primului război mondial[49], când condusese serviciul de informații din Dobrogea (1915-1919), după care, timp de 20 de ani, până în 1940, avusese suficient timp să-şi organizeze serviciul pentru a-1 face cât mai eficient. De asemenea, Moruzov nu obişnuia să întocmească buletine informative zilnice, ci îl informa pe rege, sau pe cel ce îndeplinea funcția de prim-ministru, direct, în cadrul unor audiențe periodice, ori când era solicitat. În schimb, aparatul condus de Cristescu a activat În condiții de război, când datele problemelor informative erau cu totul altele. Ponderea o reprezentau informațiile cu caracter militar şi operativ.

Pe de altă parte, mareşalul Ion Antonescu pretindea o informație zilnică, atotcuprinzătoare şi cât mai exactă, iar evantaiul domeniilor de interes era mult mai extins, atât în interior cât şi în exterior. Era un om intransigent, nu admitea nici un fel de indisciplină, erori, sau abateri de la ordinele date. Eugen Cristescu, împreună cu întregul său aparat informativ, trebuia să răspundă calificat, documentat şi cât mai operativ la orice solicitare din partea Conducătorului statului. Şi nu în ultimul rând, trebuie să nu scăpăm din vedere că, în vreme de război, apare şi se dezvoltă un adevărat „sindrom al spionomaniei”, tradus prin cultivarea suspiciunilor că „peste tot mişună trădători şi spioni” şi ca atare se pot scurge secrete pe unde nu te aştepți. De aici a rezultat şi preocuparea, aproape obsesivă, a lui Cristescu, de a-şi proteja

---

[48] Arh. SRI, dosar nr. 25 374, vol 4, f. 35 verso.

[49] Vezi pe larg la Ion Bodunescu, Ion Rusu-Şirianu, *Descifrarea unei istorii necunoscute,* Editura Militară, Bucureşti 1979, vo1.III.

mai întâi propriul aparat, de a nu fi penetrat de agenții serviciilor de informații din țările aflate pe baricada opusă intereselor româneşti.

Se mai poate explica şi de ce Eugen Cristescu a fost inițiatorul unor măsuri deosebite pentru conspirarea cadrelor Serviciului. Fiecare nou angajat primea un nume conspirativ, sub care era cunoscut pe toată durata îndeplinirii serviciului. Adevărata identitate era cunoscută numai de Direcția personal, de şeful secției sau biroului unde lucra. Conspirativul era folosit în toate ocaziile (semnarea lucrărilor, primirea drepturilor materiale, în relațiile cu colegii, sau relațiile curente de muncă)[50].

La inițiativa lui Cristescu, personalul SSI primise „legitimații speciale tip", care se păstrau însă la şeful secției sau biroului şi erau trecute cu numele reale. Aceştia primeau legitimațiile doar când aveau de îndeplinit sarcini operative deosebite. Legitimațiile se foloseau numai în cazuri excepționale, de forță majoră, atunci când un lucrător era arestat de alte organe cu competență în domeniul siguranței statului român, sau când avea nevoie de sprijinul acestora pentru a-şi îndeplini misiunile. Şi într-un caz şi în celălalt, cadrele SSI aveau dispoziția de a se legitimea doar în fața şefului Siguranței, prefectului, chestorului sau consulului şef de secție, evitând a arăta legitimația funcționarilor mărunți din instituțiile respective.

Din aceleaşi rațiuni de conspirativitate, Eugen Cristescu, încă de la numirea sa în funcția de director general al SSI, a luat măsuri ca funcționarii „să nu fie descoperiți la plata retribuției"[51]. Salariul se primea în plic, de fiecare lucrător, care semna chitanța şi înapoia plicul tot închis. Agenții SSI care lucrau acoperit în diferite instituții, ca Ministerul Afacerilor Externe, Marele Stat Major al Aviației, Serviciul de Informații al armatei s.a., primeau instructajele şi salariul pe stradă sau în case conspirative, întrucât „directorul general le interzisese să cunoască sediile Serviciului"[42].

Fiecare secție a SSI – în număr de 12 în timpul lui Cristescu – îşi avea un sediu bine camuflat, care până în august 1944 (unele şi după) au funcționat ca birouri ale unor nume particulare. Teama de a nu se repeta „vânătoarea de vrăjitoare" produsă o dată cu arestarea lui Moruzov, a fost o cauză importantă care 1-a determinat pe Cristescu la asemenea măsuri.

E adevărat că, încă de pe vremea lui Moruzov, le era interzis lucrătorilor Serviciului să cunoască alte sedii decât cele în care-şi desfăşurau activitatea, neavând voie să meargă în altele sau la reşedința directorului general. Legătura şi corespondenta între sediile secțiilor SSI se realiza de un grup de curieri de pe lângă Secretariatul General. Această practică s-a păstrat şi în timpul lui Cristescu, dar aşa cum vom vedea, nu s-a putut preveni „vânătoarea de vrăjitoare".

Totodată, Eugen Cristescu interzisese cadrelor accesul la arhiva secretă centrală a SSI şi la celelalte depozite de arhivă cu regim special (a Poliției, Siguranței, Marelui Stat Major). Organizase o „grupă de experți" care efectua toate cercetările şi investigațiile ce implicau studiul unor dosare din arhivele

---

[50] Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 9604, vol. 5, „Cabinet", nenomerotat.

[51] Arh, NIC., fond, PCM,- SSI, *Probleme de personal şi organizare,* dosar nr. 1/1940.

secrete. Tot el a fost şi iniţiatorul unor măsuri foarte stricte de pază şi siguranţă a sediilor SSI. A alcătuit un corp de pază specializat care lucra în 3 schimburi şi coopera cu trei ofiţeri de serviciu care funcţionau în tură – în regim de permanenţă la comandă. Funcţia de ofiţer de serviciu o îndeplineau doar şefii de secţii şi locţiitorii lor, şi se efectua într-un birou de la Sediul Central.

O atenţie la fel de importantă a acordat-o chiar şi conspirării unor activităţi particulare a cadrelor SSI. Nu se făceau excursii în comun şi „era complet interzis ca un salariat să se intereseze de situaţia altuia", înţelegând prin aceasta unde locuieşte, dacă e căsătorit, dacă are copiii etc.". Încălcarea acestei norme era sever pedepsită şi cel ce comitea o astfel de abatere era sancţionat drastic[52].

La iniţiativa lui Eugen Cristescu, încă de la începutul anului 1941, a luat fiinţă „Şcoala de agenţi informatori" condusă de maiorul Traian Borcescu, şeful Secţiei a II-a Contrainformaţii, care mai îndeplinea şi funcţia de „director de studii". Această şcoală a pregătit atât agenţi informatori pentru propriul sistem al SSI cât şi pentru Poliţie, Jandarmerie şi Secţia a II-a Informaţii din MStM al Armatei[53]. Pregătirea agenţilor informatori se făcea pe grupe de specialităţi, cum ar fi: comunism, masonerie, terorism, sabotaj etc. O parte din agenţii principali, atât cei care acţionau în exterior cât şi cei de pe spaţiul intern, erau pregătiţi individual pentru o mai bună conspirare a identităţii şi calităţii lor. Personalul informativ cuprindea două categorii distincte: una lucra acoperit, iar cealaltă descoperit. În prima categorie intrau agenţii informatori propriu-zişi, recrutaţi din mediile sau organizaţiile politice în cadrul cărora urmau să acţioneze, în timp ce a doua categorie includea şefii organelor informative, agenţi recrutori etc.

Cursanţii primeau o instruire generală informativă, comună tuturor categoriilor de misiuni, instructaj care se făcea la sediul central şi avea o durată de 45 de zile. După parcurgerea acestei perioade urma o specializare pe categorii mari de misiuni (interne şi externe) cu aplicaţii practice în teren. Această specializare se făcea la diferite centre situate, de regulă în regiunea sau cât mai apropiată de mediul în care agentul urma să-şi desfăşoare activitatea.

Programul de instrire se executa atât dimineaţa cât şi după-amiaza, câte 6 ore zilnic, cu excepţia cursului *Tehnici informative în teren (filajul),* care avea alocate 8 ore. Cursurile începeau la orele 8,30 şi se terminau la 12,30, fiind reluate pentru încă două ore între 16,30 şi 18,30. În anumite zile, cursanţii executau „program de meditaţii" sub conducerea inspectorilor de studii nominalizaţi la fiecare compartiment[54]. Programa analitică cuprindea următoarele materii: terorism şi sabotaj (20 ore); curente politico-sociale de dreapta (16 ore); comunism (20 ore); iredente (16 ore); evrei, emigrare, secte religioase (16 ore); francmasonerie (4 ore); legislaţie (40 ore); informaţii şi contrainformaţii (34 ore); cifru (6 ore); transmisiuni (14 ore); tehnică

---

[52] Ibidem.
[53] Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 8089, f. 2-7.
[54] Ibidem, dosar nr. 8008, f. 133.

informativă de laborator (30 ore); tehnică informativă şi contrainformativă în teren (90 ore); armament şi trageri (20 ore)[55]. Eugen Cristescu recomanda ca aceste cursuri să fie predate de ofițeri instructori, cu cea mai bună pregătire profesională şi care obținuseră performanțe în timpul carierei. Acestora li se recomanda să folosească „medoda socratică", un dialog activ şi să evide expunerile lungi, obositoare şi pur teoretice. Un interes deosebit trebuia acordat cultivării calităților intelectuale ale cursanților. Aceştia trebuiau instruiți pentru a se adapta rapid la mediu şi la diversele situații în care s-ar putea găsi. Adaptabilitatea trebuia să fie dublată de ceea ce în epocă se numea „l'usage du monde", adică „simț special de observație, o intuiție deosebită, mult tact, finețe şi spirit de discernământ, o mare putere de muncă" şi nu în ultimul rând „o solidă cultură generală şi profesională"[56].

Evident, calitățile fizice nu puteau lipsi noului agent, ele însemnând „o prestanță şi o distincție naturală, unite cu uşurința exteriorizării manierelor". Totodată, agentul SSI trebuia să „posede calități morale de prim rang, o siguranță şi eleganță în ținută şi comportament, o fire impasibilă care să-i permită să-şi păstreze calmul în orice situație, rangul şi locul în său în societate"[57]. Mai mult, curajul fizic şi moral trebuiau să fie dublate de sentimentul datoriei, de o conştiință fermă şi de un deosebit sentiment al onoarei. Lealitatea şi caracterul integru completau portretul ofițerului SSI[58].

O altă mare strădanie a lui Eugen Cristescu a fost consacrată recrutării, întăririi, dar mai ales protejării surselor, ca principal mijloc al artei informațiilor. Acest lucru s-a realizat în timp, datorită „psihozei" create după arestarea lui Moruzov şi dezvăluirilor făcute de cei anchetați. La început, Cristescu s-a orientat şi a aceptat „informatorii voluntari", pe aceia care-şi ofereau serviciile în mod benevol sau la propunerea unui angajat al SSI „dintr-un sentiment patriotic, ideologic, religios etc.". Cei mai mulți voluntari au venit din zonele Ardealului alipite Ungariei, din Basarabia, Bucovina de nord şi Herța – cedate Rusiei Sovietice –, din Cadrilaterul încorporat Bulgariei sau din regiunile de frontieră.

Voluntarii care ajutau SSI, cu toate riscurile asumate, nu primeau de regulă şi nici nu aşteptau vreo recompensă materială sau morală. Un exemplu elocvent îl oferă cazul căpitanului „Radu", şeful centrului 4 al Agenturii Teiuş, care „avea în legătură activă între 20 şi 22 intelectuali din diferite localități, angajați ca informatori interni, fără nici un onorar sau vreo recompensă din partea Serviciului[59].

Aceştia considerau activitatea depusă ca o datorie față de țară, în sensul că doreau să contribuie la alungarea cât mai grabnică a ocupantului străin. Era sentimentul legitim care i-a determinat în mod similar pe mulți patrioți, din alte zone geografice căzute pradă agresiunilor fasciste, naziste sau bolşevice (ca

---

[55] Ibidem, dosar nr. 7890, vol. 3, f. 92 şi urm.
[56] Ibidem.
[57] Ibidem.
[58] Ibidem.
[59] Arh. SRI, dosar nr. 9604.

Franța, Belgia, Olanda, Norvegia, Danemarca, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia, Grecia, Ucraina, Țările Baltice etc.) să sprijine mişcările de rezistentă, guvernele din exil sau serviciile de informații din zonele libere. Facem aceste precizări, întrucât după 23 august 1944 şi mult timp după aceea, voluntarii SSI au fost considerați „unelte oarbe ale regimului antonescian", „elemente descompuse moral" etc., etc., iar cei identificați au suferit pe nedrept prigoana închisorilor comuniste. În schimb, comuniştii, care se implicaseră în deraierea garniturilor de tren încărcate cu petrol, muniții şi provizii pentru front , au fost decorați ca eroi, pentru că au „sabotat maşina de război germană", omițându-se să se spună că, în acelaşi timp, sabotaseră şi pe soldații români care gemeau în tranşeele de la Stalingrad, mureau la Cotul Donului sau în Stepa Calmucă cu gândul la „glia străbună a Basarabilor şi codrii voievodali ai Bucovinei". Lipsa acestor sabotaje n-ar fi schimbat soarta războiului, dar ar fi oferit un moment de solidaritate în fața crezului național.

Sigur că în rândurile voluntarilor nu intrau numai cetățeni cinstiți, dornici să-şi sprijine țara la vremuri de restrişte. Documentele vremii atestau şi „voluntari" care şi-au oferit serviciile din dorința de a se răzbuna pe foştii adversari politici sau pe diferite personalități ale vieții cultural-artistice sau chiar militare. Din această cauză, informațiile lor erau bazate pe opinii personale, analize subiective, uneori chiar complet false, motiv pentru care nu se putea pune bază pe veridicitatea lor, fiind de regulă lipsite de orice valoare operativă pentru SSI. Când directorul general îşi dădea seama de acest lucru „nu-i îndepărta, pentru a nu-şi crea noi duşmani, ci căuta să-i ațâțe pe unii împotriva altora, ca până la urmă să se neutralizeze singuri"[60].

Eugen Cristescu a exploatat din plin şi aportul informativ al unei alte categorii de surse. Să o numim „de rezervă" sau după o altă terminologie „agenți lăsați în conservare". Dar pentru a deveni credibili, se impune o scurtă explicație. În primul război mondial, când, după campania din toamna anului 1916, o parte din teritoriul României a fost ocupat de trupele Puterilor Centrale, armata română a resimțit din plin lipsa unor informații de valoare provenite de la „agenturile de rezervă" – pregătite din timp şi instruite în mod special pentru astfel de situații.

Mihail Moruzov a tras concluziile de rigoare, iar în perioada care a urmat, a organizat „agenturi de rezervă" în regiunile pe care ipotezele planurilor de campanie, elaborate de Marele Stat Major[61], le considerau ținta unor agresiuni externe şi ca urmare puteau cădea vremelnic sub stăpânirea străină. Amplele rapoarte informative, bine documentate, ale „agenturii" SSI din Târgu- Mureş – în toată perioada de ocupație horthystă (1940-1944), ale rețelelor din Cernăuți şi Chişinău – sub ocupația sovietică (iunie 1940–iunie 1941), referitoare la tot ceea şi se întâmpla în zonele respective, constituie o dovadă clară că ele fuseseră organizate în timp de pace şi bine instruite asupra modului de acțiune. Din acest punct de vedere Eugen Cristescu n-a avut nici o contribuție.

---

[60] Ibidem.

[61] Arh. Milit., , fond 948, dosar nr. 406 şi dosar nr. 409.

El a beneficiat din plin de intuițiile şi măiestria în arta informațiilor a predecesorului său, Mihail Moruzov.

Serviciul Special de Informații a folosit sistemul rezidențelor conspirate, care aveau sedii în oraşele de reşedință ale ținuturilor. Pe lângă sarcinile contrainformative, rezidențele se ocupau şi de aspectele pur informative, trimițând agenți în țările vecine sau în alte spații de interes geopolitic, strategic sau militar. Şefii de rezidenturi erau lucrători experimentați ai Centralei, care aveau în subordine 1-3 lucrători (agenți sau diurnişti) şi un radist. Agentura dirijată de rezident era cunoscută în Centrală numai cu numele conspirativ, rezidentul răspunzând în fața şefului de secție (sau directorului din Centrală) pentru autenticitatea informațiilor furnizate.

Ordinele şi instrucțiunile de lucru ale SSI semnate de directorul general atestă că unui agent, înainte de a pleca în exterior pentru îndeplinirea misiunii informative, i se recomanda în mod expres de către cei care făceau instruirea că „rostul nostru ca organ informativ, în primul rând, este să prevenim evenimentele şi apoi să le înregistrăm pe acelea care reprezintă o importanță deosebită în evoluția unor situații”[62] .

Remunerarea agenților se făcea de către rezident din „fondul operativ” şi consta în bani sau obiecte. Şi în acest caz trebuiau repetate regulile strictei conspirații. Era complet interzis ca un lucrător al SSI să fie văzut cu un informator de către un alt lucrător. De aceea, întâlnirile se făceau în case conspirative care, de regulă, erau folosite de un singur lucrător. Agentura care se afla în legătura celorlalți, aparținând rezidenței, era ținută în secret, atât de rezident cât şi față de Centrală. Numele informatorilor erau bine conspirate, nu li se întocmeau dosare, iar lucrătorii care țineau legătura cu aceştia nu cunoşteau adevărata identitate a surselor. Se considera cu totul anormal ca un şef ierarhic să ceară numele informatorilor.

Destul de numeroşi, infiltrați în diverse instituții, sectoare productive, organizații profesionale oculte sau legale, partide politice, secte religioase etc., informatorii SSI aveau un indicativ, iar notele redactate de ei erau nesemnate şi nu aveau nici un semn distinctiv care să poată duce la identificare. Agentul de legătură era subordonat şefului de rezidentură. Numai acesta ştia de la cine s-a primit informația, unde a avut loc întâlnirea, durata şi, când s-a fixat o nouă întâlnire, sarcinile trasate etc. Altor cadre intermediare le era complet interzis să se intereseze de aceste probleme. La şeful de secție (sau directorii din Centrală) exista indicativul informatorului (de exemplu P.R. – 30, care însemna că respectivul informator era al treizecilea pe lista agenturii în „problema rusă”, listă care se găsea doar la directorul general al SSI, acesta fiind singurul ce cunoştea identitatea reală a sursei).

Importanța acordată conspirării agenturii SSI rezultă şi din modalitățile în care era manevrat „fondul informativ”, adică banii din care se achitau plățile pur informative pentru „sursele interesate”. În legătură cu acest aspect, Gheorghe Cristescu făcea următoarele precizări: „Tabelele de informatori menționați numai cu indicativele lor conspirative se ataşau borderourilor

---

[62] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 8074, f. 32..

lunare, care după verificarea contabilă aferentă, se ardeau lunar sau periodic, în fața controlului superior, prin dresare de proces-verbal. Procesul-verbal, împreună cu descărcarea contabilă a consilierului controlor, dar fără statele de plată ale informatorilor (tabele de indicative conspirative care se ardeau) se păstrau de către Secția administrativă în casa de fier a şefului Secției până la finele anului financiar, când descărcările parțiale, lunare, erau îmborderate într-un borderou general anual, restul arzându-se prin dresare de procese-verbale, astfel încât nu mai rămânea la ofițerul intendent în păstrare decât situația financiară generală pe 12 luni, restul arzându-se. Numele reale ale informatorilor erau cunoscute şi păstrate în casa de fier de către şefii de secții ce-i utilizau, aceştia comunicând şi şefului SSI numirile adevărate spre ştiință"[63].

Rațiunea unei astfel de conspirativități este explicată de Eugen Cristescu în declarația confidențială înaintată Ministerului de Război, cu câteva zile înainte de a fi trimis la Moscova (octombrie 1944) spre a fi anchetat: „Ca regulă generală, identitatea informatorilor trebuie păzită cu mare strictețe, întrucât, altfel ei sunt expuşi la compromitere şi în afacerile grave de trădare de secrete militare, la moarte sigură, iar serviciul respectiv la pierderea aportului lor prețios şi discreditare". Cristescu a oferit el însuşi un exemplu în acest sens. Pe parcursul celor 7 ani de anchete, interogatorii şi depoziții, a făcut numeroase dezvăluiri, a dat sugestii, a arătat cu degetul pe cei pe care-i considera ca fiind adevărații vinovați de dezastrul țării, dar nu şi-a desconspirat sursele, adică informatorii folosiți în problemele mai delicate. Astfel, Teohari Georgescu, cel care în perioada ianuarie 1950-martie 1952, a îndeplinit funcția de ministru de interne declara că: „L-am consultat şi pe Eugen Cristescu în problema lui Foriş, să văd dacă a fost sau nu un agent al Siguranței sau SSI Am discutat cu el un ceas sau două *şi* nu am putut afla nimic"[64]. Şi nu a putut afla – ne-am permite să adăugăm – nu pentru că Eugen Cristescu nu ştia, ci pentru că riscul dezvăluirilor îi putea şi fatal. Principiul era simplu: dacă pronunța un singur nume, urma să le pronunțe pe toate, iar unii dintre tovarăşii foşti informatori erau încă în viață şi ocupau chiar posturi importante în ierarhia de partid sau instituțiile statului. Cazul cel mai elocvent îl reprezintă Vasile Luca. La ancheta care i s-a înscenat în 1952 – pentru „deviaționism de dreapta", a rezultat din documentele de arhivă, şi apoi a recunoscut chiar el, că fusese informatorul Siguranței încă din anul 1924 cu o retribuție lunară între 2 000 şi 3 000 lei. Fusese recrutat pe bază de „constrângere". În 1919 Vasile Luca făcuse parte din *Divizia Secuiască,* care s-a opus armatei române în luptele pentru dezrobirea Ardealului. Căzut prizonier a semnat angajamentul, iar în 1924 – o dată cu scoaterea în afara legii a partidului comunist – Siguranța s-a hotărât să-l folosească[65]. Eugen Cristescu, bun profesionist şi-a dat seama că pentru a supraviețui nu trebuia să-şi facă, în mod inutil, alți duşmani. Aceasta

---

[63] Ibidem, dosar nr. 88 438, f. 33-34.
[64] Ibidem, dosar nr. 9604, vol. 5, nenomerotat.
[65] Arhiva fostului C.C. al P.C.R., - dosarul de anchetă a abuzurilor (1967-1968), vol. 16 nenomerotat.

constituie un alt argument asupra faptului că târgul cu autoritățile comuniste nu a fost chiar atât de spectaculos, după cum cred unii.

În paralel cu ansamblul de măsuri pe linie de compartimentare şi conspirativitate a muncii informative, Cristescu a conceput şi aplicat numeroase acțiuni ofensive (combinații şi jocuri operative, contrarecrutări) prin care agenții săi au reuşit să penetreze locurile şi mediile în care se concentrau informațiile de valoare operative. Ca dovadă, controlul exercitat asupra unor importante rețele de spionaj ale Aliaților sau chiar ale germanilor, care au acționat pe teritoriul României în perioada războiului şi despre care ne vom referi mai pe larg într-unul din capitolele următoare.

Pe de altă parte, Cristescu a avut meritul incontestabil că a introdus mai multă ordine în funcționarea Serviciului, mai cu seamă în compartimentul finanțelor, care în timpul lui Moruzov a fost total şi poate voit dezordonat. Şeful SSI a afirmat la un moment dat că „o neglijență condamnabilă a existat în administrarea şi averea acestui Serviciu, timp de 16 ani (cât a condus Moruzov – *n.n.*)". La ancheta pe linie financiară care s-a făcut Serviciului Secret după arestarea lui Moruzov de o echipă intransigentă ce-l avea în frunte pe Constantin Maimuca, eternul său rival, a rezultat un volum apreciabil de documente în care erau înscrise sume de ordinul a zeci de milioane de lei şi a căror destinație nu se putea stabili. La toate acuzațiile de evaziune fiscală ce i s-au adus, Moruzov a răspuns sec: „Majestatea Sa şi miniştrii au fost mulțumiți de calitatea informațiilor furnizate de Serviciul Secret, ca dovadă semnăturile lor pe aceste acte, prin care mi s-a aprobat cheltuirea sumelor respective[66]. Că Moruzov a ştiut să-i şantajeze informativ sau contrainformativ pentru obținerea acestor semnături, este cu totul altă problemă.

Sub conducerea lui Eugen Cristescu „fondul informativ al SSI era verificat şi descărcat cu forme legale, dar strict secrete, de către generalul Cuzin, preşedinte la Înalta Curte de Conturi – Secția Cheltuieli de Stat Speciale"[67]. Aşa se face că la controlul financiar făcut în 1945 asupra fondurilor SSI, deci după destituirea lui Cristescu, s-a constatat că mânuirea fondurilor alocate se făcuse corect, iar unele cheltuieli mai neclare se justificau ca fiind produse în legătură cu situația sa de director general – aşa-numitele „cheltuieli protocolare" – şi deci, indirect, folosite tot pentru nevoile Serviciului. În ciuda tuturor zvonurilor care au circulat, sumele ce nu se puteau justifica prin acte au fost nesemnificative şi ca urmare nu i s-au imputat[68]. Lucrurile erau atât de evidente, încât şi sentința pronunțată de „tribunalul poporului", la 17 mai 1946, îl achită de această acuzație.

Preluând ca moştenire de la Moruzov acest haos în activitatea financiară a Serviciului, Eugen Cristescu a fost foarte exact în tot ce a întreprins, uneori chiar scrupulozitatea sa atingea sfera absurdului. De aici au rezultat şi unele situații grave, de desconspirare, ca de pildă, cazul când în „Monitorul Oficial" a apărut inserată adresa SSI – str. Saita nr. 10, sediul Centralei – greşeală care

---

[66] Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 3176, f. 230.
[67] Ibidem, dosar nr, 17 474, vol. 1, f. 49.
[68] Ibidem, dosar nr. 8050, f. 203.

în timpul lui Moruzov nu s-ar fi făcut. Cu toate eforturile depuse, compartimentarea, secretizarea şi conspirativitatea muncii informative a SSI scăzuseră în timpul lui Cristescu tocmai datorită excesului în adunarea hârtiilor care să justifice orice acțiune întreprinsă, ceea ce i-a determinat pe unii vechi funcționari ai Serviciului să afirme cu ironie că „SSI ajunsese ca o primărie de sector". În această privință este de relevat că au fost nu puține cazuri când unele persoane cărora Serviciul le refuzase viza de ieşire din țară să vină la sediul Centralei, fie pentru a cere socoteală, fie pentru a solicita o revenire asupra hotărârii luate. În timpul lui Moruzov un asemenea solicitant a şi fost imediat arestat, iar cel care s-ar fi stabilit că i-a dat adresa Serviciului a fi suferit o pedeapsă penală, indiferent dacă era funcționar al SSI sau al altei instituții.

Iată şi atestările documentare, în baza cărora am formulat aceste aprecieri. La 16 septembrie 1942, Eugen Cristescu semnează Ordinul circular nr. 67 085 „pentru prevenirea abaterilor grave, de natură să prejudicieze prestigiul instituției, abateri care în parte au fost comise de către funcționarii care abia fuseseră numiți sau angajați în Serviciu". Acest ordin interzicea angajarea în SSI a vreunui funcționar civil fără a fi recomandat şi luat pe garanție de către unul din funcționarii mai vechi în serviciu. Ordinul stipula cu claritate că: „Recomandarea şi garanția devine una dintre condițiile de intrare în Serviciu, fără îndeplinirea căreia nimeni nu va mai fi numit sau angajat în această Instituție"[69]. De asemenea, prin Ordinul circular nr. 2 din 19 noiembrie 1942, Eugen Cristescu adresează un serios avertisment personalului din subordine, mai ales şefilor de secții, privind necesitatea păstrării cu strictețe a secretului profesional. Ordinul fusese elaborat în urma propriilor constatări, potrivit cărora: „ unii exponenți ai Serviciului, chiar de grade superioare, se pretează a servi unele informații, din Serviciu, - ba mai mult – unele date din intimitatea Serviciului, altor organe oficiale care se ocupă de problemele informative sau chiar la persoane particulare cunoscute că şi-au făcut o profesiune din vânzarea de informații în scopul de a primi bani de la diferite autorități de stat. Asemenea abateri, din care o parte îmi sunt deja cunoscute, vor fi sancționate de mine numai pe bază de informații verificate, fără nici o altă cercetare, iar sancțiunea va fi îndepărtarea imediată din Serviciu". Acest ordin era şi un avertisment pentru acei ce se ştiau vinovați de „asemenea acte care constituie o adevărată trădare față de Serviciul ce le oferă atâtea avantaje şi care cere, drept primă condiție, să merite încrederea Instituției în care se găsesc"[70].

Datorită apariției unor cazuri de deconspirare, precum şi a unor sesizări ale Secției a II-a Contrainformații – din care rezultau scurgeri de informații – Eugen Cristescu a semnat Ordinul nr. 123.183/1943, ce prevedea ca la părăsirea Serviciului, cadrele trecute în rezervă să semneze următorul angajament: „Legile Serviciului obligă pe cel ce a părăsit serviciul la o discreție totală asupra tuturor chestiunilor pe care a avut ocazia să le cunoască, atât timp cât a

---

[69] Arh. NIC, fond PCM – Cabinet Militar Ion Antonescu, dosar nr. 395/1942, f. 64.
[70] Ibidem, f.311.

funcționat în Serviciu, aceiaşi obligație impunându-se şi membrilor familiei sale. Tot legile Serviciului sancționează cu închisoarea pe cel ce va face cea mai mică indiscreție din serviciu. În acest sens, subsemnatul, mă oblig prin prezenta de a rămâne responsabil de orice prejudiciu ce s-ar aduce serviciului”[71].

Deci legile conspirativității şi ale obligativității păstrării secretului trebuiau să se exercite, în concepția lui Cristescu, şi după plecarea din Serviciu. În acest fel ne putem explica de ce, înainte de a-şi face depoziția în fata „tribunalului poporului”, a trebuit să ceară de la instanțele judecătoreşti permisiunea sau „dezlegarea”, de a se putea referi la unele probleme ale activității SSI: „Domnule Preşedinte, în virtutea legii de organizare a Serviciului pe care l-am condus, eu sunt obligat, chiar după plecarea din serviciu, să cer autorizația pentru a face depoziții, chiar în fața instanțelor judiciare, cu privire la problemele Serviciului în care am trăit. De aceea, vă rog ca, în puterea discreționară pe care dumneavoastră o aveți, să-mi dați această autorizație”[72].

În ceea ce priveşte structura organizatorică a SSI, Eugen Cristescu apare la prima vedere ca un adevărat reformator. În realitate, el a adaptat destul de rapid cerințele Serviciului la condițiile de război. Prin măsurile întreprinse a adus multe noutăți, pe care le-a orientat spre activități informative cu caracter militar, reorganizând rezidenturile externe şi acordând mai multă atenție serviciilor tehnice (tipografie, chimie, autotracțiune, arhivă, analiză-sinteză şi prognoză etc.). Secția radio, laboratoarele de fizică, criminalistică şi foto-identificări au fost dotate cu aparatură modernă, la fel ca şi secțiile de cifru, decriptare şi transmisiuni.

Din vremea lui Cristescu s-au păstrat unele chitanțe de plată eliberate de Secția financiară a SSI, sumele fiind destinate Teatrului Național din Bucureşti sau unor diverse trupe particulare, ceea ce presupune că anumiți specialişti ai acestor instituții erau folosiți pentru machiajul şi travestiul echipelor de filori. Ideea era ingenioasă şi foarte comodă pe vremea aceea, dar nu-i aparținea lui Cristescu, întrucât se uzita şi de către alte servicii de informații. Aplicarea şi în activitatea curentă a SSI, în scopul creşterii profesionalismului, reprezintă mai degrabă un rod al experienței sale câştigate în vremea când făcuse parte din Comisia Internațională de Criminalistică.

Multe din noutățile pe care Cristescu le-a introdus în organizarea şi funcționarea SSI au avut ca izvor de inspirație serviciile secrete străine, fapt recunoscut în declarația din 6 octombrie 1944: „Serviciul Special de Informații a funcționat multă vreme în organizarea ce am considerat-o mai potrivită nevoilor naționale. Când nevoile au cerut l-am dezvoltat şi l-am reorganizat, adoptând din toate serviciile străine, inclusiv cel german, tot ceea ce era potrivit şi adaptabil specificului românesc. Astfel, am ajuns la o structură cu atribuții clare pentru fiecare secție şi cu o organizare care poate echivala cu cele mai bune servicii din străinătate”.

---

[71] Arh SRI, dosar nr. 40 010, vol. 134, f. 7.

[72] *Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire, Mărturii şi documente,* coordonate şi îngrijite de Iosif Constantin Drăgan, Editura Nagard, Veneția, vol. 4, p. 461.

S-au înfiinţat două secţii noi în cadrul SSI. Respectând ordinea cronologică, amintim Secţia a VI-a, filaj şi cenzura corespondenţei creată prin ordinul nr. 549 din iulie 1941 al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri. În concepţia Conducătorului statului, pe timpul războiului trebuia exercitat un control foarte strict pentru a nu se scurge în străinătate date şi informaţii cu caracter militar. Această secţie „executa cercetarea întregii corespondenţe cu străinătatea, asigurând examinarea şi expedierea rapidă a scrisorilor şi reţinerea corespondenţei care reprezintă o înfrângere a legilor în vigoare sau care ar putea cauza statului prejudicii din punct de vedere militar, politic, economic şi socia”[73]. În urma acestui control „se întocmeau rapoarte şi note informative către autorităţile de resort pentru cenzurile speciale, importante sau urgente şi dări de seamă asupra concluziilor scoase din cercetarea întregii corespondenţe”[74]. Materialul de sinteză întocmit se trimitea Preşedinţiei Consiliului de Miniştri (problemele importante şi cu caracter de ordin militar), Ministerului Propagandei Străine (probleme de presă şi propagandă), Ministerului Economiei Naţionale (tranzacţiile economice, tratative, opinii, afaceri), Ministerului înzestrării Armatei (probleme în legătură cu aprovizionarea şi înzestrarea din străinătate a armatei şi industriilor militare), Băncii Naţionale a României (trimiteri clandestine de valută, operaţiuni de cont cu străinătatea, transferuri etc.). Ca realizări mai importante ale acestei secţii: „S-a împiedicat circulaţia informaţiilor, care prin gravitatea sau exagerarea lor ar fi avut o influenţă dăunătoare asupra opiniei publice; s-a împiedicat propaganda iredentistă şi a sectelor religioase dăunătoare; s-a suspendat corespondenţa partizanilor fostelor grupuri politice; s-au identificat elemente suspecte sau dăunătoare statului roman din punct de vedere politic, economic şi social; s-au identificat numeroşi dezertori din Armata română; s-a pus capăt trimiterii clandestine de valori prin plicurile diplomatice, scrisori de valoare şi comerţului filatelic sustras controlului Băncii Naţionale a României; s-au obţinut informaţiuni preţioase asupra stării generale de spirit din ţară şi din străinătate[75].

A doua noutate în structura SSI, a reprezentat-o Secţia a V-a Contrasabotaj[76], care a luat fiinţă în baza Decretului-lege nr. 687 din 16 septembrie 1942. Funcţiona ca un organ de control pentru prevenirea scurgerii sau transmiterii de informaţii cu caracter economic ce puteau aduce daune intereselor româneşti – prin divulgare – precum şi a actelor de sabotaj. Printre misiunile încredinţate se numără şi „supravegherea întreprinderilor importante – în ceea ce priveşte producţia şi siguranţa – prin cele 7 Regiuni de Contrasabotaj, corespunzătoare inspectoratelor Militare Regionale ale Ministerului Înzestrării Armatei, dând o deosebită atenţie zonei petrolifere, transporturilor pe Dunăre şi porturilor de la Dunăre şi Marea Neagră”[77].

---

[73] Arh SRI, fond „d”, dosar nr. 7963, vol. 1 f. 48-49.
[74] Ibidem.
[75] Ibidem, f. 50.
[76] Vezi şi „Monitorul Oficial”, nr. 217 din 17 septembrie 1942.
[77] Arh SRI, loc.cit., f. 47.

Deşi nu era o noutate – Secția a X-a Tehnică-transmisiuni-radio fusese organizată încă de Moruzov, dar era slab dotată, iar realizările în materie de micro-tehnică nu corespundeau progresului ştiințific din acel timp – o dată cu venirea lui Cristescu, în fruntea secției a fost numit un inginer căpitan, N. Luca, un talent şi om de mare inventivitate, se pare, pe care directorul SSI-ului 1-a selectat dintr-un lot de câteva zeci de ingineri şi tehnicieni specializați în domeniu. Datorită lui „laboratorul Secției a X-a începe din iarna anului 1941-1942 să realizeze stații fixe, mobile (gen valiză) şi o a doua autostație". Toate centralele SSI-ului au fost dotate cu stații radio, „dând prin aceasta o totală independență SSI". Interesantă este şi precizarea aceluiaşi raport al SSI din decembrie 1942: „În afară de transmisiunile radio, interne şi operative, SSI a realizat legături internaționale neoficiale. Proba cea mai grea o trece secția a X-a când se substituie unor spioni şi ia legătura cu Centrala de spionaj maghiar"[78].

Eugen Cristescu a fost însă şi inițiatorul unor măsuri organizatorice care până la urmă s-au dovedit lipsite de eficiență, mai ales în ce priveşte aportul informativ. A adus în SSI numeroase cadre din Siguranță, foşti colaboratori mai apropiați, printre care Victor Ionescu, Guță Petrovici, C. Brighiu şi alții, care fie că nu reprezentau ceva deosebit din punct de vedere profesional, fie că erau educați în cu totul altă mentalitate, nu au dat până la urmă rezultatele aşteptate. Mulți dintre „noii veniți" nu aveau disciplina conspirativității şi nici nu au depus eforturi prea mari pentru a respecta regulile impuse de Cristescu. Unii erau guralivi şi cu aere de infatuare, iar alții s-au remarcat prin tendințele spre căpătuială sau, în orice caz, puneau permanent interesele lor personale înaintea celor de serviciu. De aceea, „noii veniți" nu erau priviți cu ochi buni de vechii funcționari ai Serviciului, crescuți şi educați de Moruzov în spiritul conspirativității şi modestiei. Totuşi, Traian Borcescu amintea la un moment dat că „personalul adus (în SSI) de la Siguranță îi era credincios (lui Cristescu) şi, utilizat în acțiunile mai dificile şi cu un caracter ultrasecret, i-a fost de real folos"[79].

În afara cadrelor provenite de la Siguranță, Cristescu a încadrat în SSI şi numeroşi ofițeri de carieră, selecționați de regulă de la birourile informative ale Marelui Stat Major şi care aveau o oarecare experiență în munca de informații.

Contrar tuturor aşteptărilor, prezența militarilor de carieră se pare că mai mult a dăunat Serviciului decât i-a adus roade. Formația lor rigidă altera caracterul de suplețe pe care îl presupune un asemenea serviciu. Mai mult, datorită faptului că ofițerii nu aveau o pregătire adecvată în domeniu culegerii, verificării şi valorificării informațiilor din alte domenii decât cel militar, dar ocupau funcțiile cele mai importante, se îngreuna buna funcționare a fluxului informațional. Pe de altă parte, aceştia nefiind legați de noua profesiune – a lor fiind cea militară – considerau aproape toți că „stagiul la SSI nu constituie

---

[78] Ibidem, f. 72.
[79] Ibidem, dosar nr. 192 903, vol. 1, f. 265.

decât o etapă din cariera lor, din care trebuie să se scoată maximum de profit cu un minimum de efort”[80].

La un moment dat se găseau în Serviciu 110 ofițeri, fiecare cu pretențiile sale şi mai ales cu o pronunțată tendință de a umili pe civili. La rândul lor, civilii, în număr de 502, adică funcționarii de carieră, majoritatea de pe vremea lui Moruzov, care îşi consacraseră întreaga viață Serviciului şi aveau o bogată experiență, erau în permanență într-o stare de inferioritate față de ofițeri, ceea ce avea desigur o proastă înrâurire psihologică asupra muncii lor şi implicit, asupra randamentului general al Serviciului, deoarece cu foarte puține excepții – cum spuneau mulți – „doar civilii muncesc, iar militarii trag avantajele materiale ca fonduri, maşini luxoase, călătorii în străinătate etc.”[81].

Desigur că şi sub Moruzov existau militari în serviciu, aproximativ 30, dar nu ocupau funcțiile pe care le obținuseră în timpul lui Cristescu şi în primul rând nu ajunseseră la şefia Secției a II-a Contrainformații, care devenise cea mai importantă din SSI Din cauza preponderenței militarilor în funcțiile de conducere, a situației de inferioritate generală în care se găseau funcționarii civili şi a faptului că militarii ajunseseră aproape singurii beneficiari ai avantajelor, pe care în mod corect un asemenea serviciu le oferea cadrelor sale ca o compensație pentru efortul şi riscurile permanente pe care le suportă o parte dintre „veteranii” serviciului nu mai aveau aceeaşi tragere de inimă şi acelaşi entuziasm în muncă, ca cel anterior lui septembrie 1940.

Totodată, în timpul lui Cristescu mentalitatea de probitate profesională, care era generală în serviciul lui Moruzov, a început să sufere, noii funcționari, dar mai cu seamă militarii, au introdus o atmosferă de afacerism, profund dăunătoare bunei funcționări a unui serviciu secret de informații.

Cât priveşte raporturile sale cu funcționarii şi agenții, se pare că nu a ştiut sau nu a reuşit întotdeauna să creeze în serviciu acea relație firească între şef şi subordonați, care să constituie echivalentul „atmosferei Moruzov”.

Aflându-se permanent în anturajul mareşalului Ion Antonescu, Eugen Cristescu a împrumutat cu timpul din intransigența acestuia. Aşa se explică numeroasele sancțiuni date subordonaților în situații de abateri, unele dintre ele ajungând chiar şi în fața instanțelor de judecată.

Probabil că nu-şi mai amintea cu exactitate toate cazurile de acest gen, dar cert rămâne faptul că sancțiunile au fost prompte şi severe. Un document provenit din arhiva SSI ne dezvăluie următoarele: „Agenții C. Iacob şi C. Nedelcu din rezidențiunile Centrului 3 Braşov, cu ocazia misiunii de trecere peste frontieră a unui curier, în loc să-şi îndeplinească însărcinarea primită, s-au abătut pe la Turda, unde au excrocat pe comerciantul Mateică, luându-i suma de 100 000 lei. Şeful Centrului 3 fiind informat de Centrul 2, a dispus arestarea imediată a numiților şi întocmirea formelor legale prin Biroul Juridic Teiuş. Inculpații, împreună cu dosarul şi suma de lei 89 000 au fost escortați la Bucureşti şi predați, astăzi ora 9,30 – din ordinul domnului Director General – Secției juridice pentru îndeplinirea formalităților de dare în judecată şi

---

[80] Ibidem, dosar nr. 40 010, vol. 136, f. 8-9.
[81] Ibidem, f. 10.

eliminare din serviciu”[82]. Un alt document atestă că în ziua de 27 octombrie 1942, directorul general, Eugen Cristescu, a aprobat sancționarea a doi funcționari ai SSI pentru „neprezentarea la serviciu la ora ordonată”. Astfel, inginerul Dima Vasile (conspirativ P. Vieru), şef de grupă cu două gradații, a fost sancționat cu avertisment scris şi mutarea într-o altă secție, iar agentul stagiar Popescu Mircea a fost sancționat cu pierderea salariului pe trei zile[83]. Şi exemplele pot continua.

Bine intenționat față de soarta subordonaților săi, Cristescu nu s-a lăsat predominat de unii în favoarea altora, iar în ciuda măsurilor uneori severe pe care le-a aplicat în cazul abuzurilor, nu a înstrăinat legătura sufletească, ce unise, şi în timpul lui Moruzov, pe toți lucrătorii şi agenții Serviciului. A fost, aşadar, un om al echilibrului, cu certă vocație de comandant. Numai în acest fel ne putem explica realizările incontestabile ale SSI, care în „perioada Cristescu” devenise „un corp de elită, total devotat intereselor superioare ale Patriei”.

Dar perioada Cristescu a însemnat în istoria SSI şi o etapă nouă în dezvoltarea artei informațiilor, a creşterii rolului informațiilor în fundamentarea deciziilor cu caracter strategic şi operativ.

Principiile care au stat la baza organizării şi activității SSI, după noiembrie 1940, au fost formulate şi prezentate de Eugen Cristescu într-un document înaintat mareşalului Ion Antonescu în noiembrie 1943. În esență aceste principii se refereau la:

1. Adaptarea la noua situație internă şi internațională a României, urmărind învingerea tuturor dificultăților create de vremurile excepționale şi de războiul crâncen dus împotriva bolşevismului;

2. Precizarea strictă a misiunilor ce reveneau SSI, conform dispozițiilor Preşedinției Consiliului de Miniştri, precum şi dezideratelor Marelui Stat Major şi ale celorlalte autorități de stat;

3. Extinderea în spațiu a căutărilor şi verificărilor, prin sporirea organelor interne şi externe, simultan cu descentralizarea şi fixarea strictă a atribuțiilor lor;

4. Specializarea cadrelor după o selecționare riguroasă şi utilizarea ca element de bază a ofițerilor SSI;

5. Sporirea rațională a cadrelor în raport cu dezvoltarea acțiunilor informative şi cu extinderea în spațiu a căutărilor şi verificărilor;

6. Legalitatea desăvârşită bazată pe răspunderea personală a ofițerilor şi funcționarilor civili în toate acțiunile cu caracter informativ şi administrativ[84].

Din studiul documentelor vremii, atât cât le-am putut cuprinde, rezultă că în plan informativ SSI s-a remarcat printr-o serie de succese de răsunet care îl situează alături de marile vedete ale timpului, de pe frontul invizibil, printre care OSS-ul din SUA, MI-6 din Anglia, NKVD-ul din URSS, Abwehr-ul din Germania şi SIS-ul italian. De fapt, cu toate acestea SSI, în diferite momente, a

---

[82] Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 5038/Braşov, f. 87.
[83] Arh. NIC, fond PCM – Cabinet Militar Ion Antonescu, dosar nr. 395/1942, f. 60.
[84] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 7963, vol. 1, f. 40.

făcut schimb de informații. Mai întâi cu Abwehr şi SIS-ul italian, şi, după cum vom arăta la locul potrivit, începând cu 1943 a avut contacte cu OSS-ul american şi Intelligence Service-ul britanic, pentru ca după 23 august 1944 şi până la sfârşitul războiului (9 mai 1945) să coopereze cu Serviciul de Informații al Armatei Sovietice. Aceste aspecte ne demonstrează că SSI a fost o instituție de care trebuia să se țină seama atunci când se concepeau planuri strategice fie în domeniul militar, fie în cel politico-diplomatic.

Deosebit de interesantă este aprecierea făcută de Mihai Antonescu, vicepreşedintele Consiliului de Minişti, în şedința de guvern, din 5 mai 1941, cu referire la valoarea activității structurilor informative externe: „Asupra Serviciului nostru de informații internaționale mi s-au adus elogii, spunându-mi-se că este unul dintre cele mai bune servicii de informații pe care le-a dat Europa. Acest Serviciu a dat informații internaționale care au depăşit cu mult izvoarele de informații germane, care sunt atât de bine organizate”[85].

Trecerea în revistă, chiar şi fugitivă, a unora dintre cele mai reprezentative realizări ale SSI în materie de informații şi contraspionaj – în „epoca Cristescu” – vine să confirme afirmațiile de mai sus.

De pildă, prin penetrările informative reuşite în Ungaria şi în zonele de interes ale acesteia de către agentura Frontului de Vest, SSI a intrat în posesia unor date extrem de importante, valorificate într-o serie de studii, ca de exemplu: Atrocitățile ungureşti în Ardealul ocupat; Propaganda maghiară, obiectivele şi manifestările ei înainte şi după Arbitrajul de la Viena; Revizionismul maghiar, Ungaria Mare cu orice preț; Substratul provocărilor ungureşti la adresa României; Date reale asupra pregătirii de război a Ungariei, bazate pe documente militare maghiare şi pe informații verificate şi altele[86]. Aceste studii, la care se adaugă informările operative curente, au influențat atât diplomația românească, cât şi conduita mareşalului Ion Antonescu, adoptată la întâlnirile cu Hitler, căruia i-a atras de mai multe ori atenția asupra suferințelor românilor din Ardealul de nord şi a uneltirilor ungurilor împotriva României. Şi nu numai atât. În Şedința Consiliului de Miniştri din 21 septembrie 1940, generalul Ion Antonescu declarase printre altele că: „Vreau să răstorn arbitrajul de la Viena – fără s-o spun – şi pregătesc campania pentru opinia publică mondială”[87].

Dar în viziunea strategică a lui Ion Antonescu, nu numai refacerea graniței de vest era luată în calcul, ci şi granița de nord şi nord-est, acolo unde se simțea presiunea Uniunii Sovietice, care, în ciuda garanției date de Germania şi Italia țării noastre la 30 august 1940, încălca în Delta Dunării frontiera de stat a României. În aceste condiții, dar şi după intrarea României în război alături de Axă, („războiul paralel” – cum s-a mai numit – împotriva URSS), SSI avea un rol important în furnizarea informațiilor cu caracter strategic şi tactic. Din analiza documentelor de arhivă, rezultă că SSI s-a achitat cu brio de această

---

[85] Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu,* vol. III (aprilie-iunie 1941), Bucureşti 1999, p. 291.
[86] Arh. SRI, loc. cit.
[87] Vezi Florin Constantiniu, în: „CNM”, nr. 131/1994, p. 7.

misiune. Astfel, structurile informative ale Frontului de Est au reuşit să intre în posesia unor documente, date şi informaţii care au permis o serie de evaluări concretizate în studii privind: Ordinea de bătaie nominală a Înaltului Comandament Sovietic; Dislocarea forţelor sovietice din Basarabia şi Bucovina de Nord; Pregătirea de război a Uniunii Sovietice; Potenţialul de război al Armatei Roşii; Caucazul, organizarea şi pregătirea făcută de sovietici; Posibilităţi actuale ale sovietelor în Caucaz şi Transcaucazia etc.

Pentru unele din aceste sinteze, prin adresa nr. 7553 din 20.07.1942, mareşalul Ion Antonescu a transmis SSI, „felicitările sale" care, desigur, nu erau de complezenţă, ci au fost impuse de faptul că materialele conţineau date şi informaţii de mare valoare operativă.

Aprecieri asemănătoare la adresa SSI au fost făcute şi de alte cabinete ministeriale, implicate în operaţiunile militare de pe Frontul de Est. Astfel, prin adresa nr. 793 din 26.06.1942 se comunică SSI mulţumirile „Domnului Ministru Subsecretar de Stat al Marinei pentru studiile: Flota comercială sovietică în Marea Neagră, Portul Sevastopol şi Flota comercială sovietică din Marea Caspică, de un real interes şi folos pentru Marina Regală". Chiar şi centrul de la Berlin al Abwehrului, cu care SSI făcea schimb de informaţii în domeniul militar, a apreciat în câteva rânduri valoarea operativă a sintezelor puse la dispoziţie de SSI. De exemplu, la 30.05.1941, Centrala din Berlin a Abwehrului aducea la cunoştinţa directorului general al SSI că „nota sinteză privind Portul Poti este foarte bună", iar la 16.10.1942 se preciza că organele SSI au „contribuit în mare măsură la lămurirea tipurilor de care de luptă M-8 şi M-13, puse în luptă de către ruşi pe front".

La rândul lor, structurile informative ale Frontului de Sud au reuşit să culeagă informaţii cu valoarea operativ-strategică despre mişcările trupelor engleze pe teatrul de operaţii din Orientul Apropiat şi Egipt, iar sintezele prezentate şi Abwehr, în cadrul schimbului de informaţii pe această temă, au fost apreciate ca „foarte importante".

Secţia a II-a Contrainformaţii, care avea ca sarcină culegerea şi verificarea informaţiilor asupra „stadiilor de lucru din ţară", înţelegând prin aceasta curentele politice, activitatea minorităţilor, mişcările iredentiste, acţiunea partizanilor din Basarabia şi Transnistria, dezertările din armată etc., a repurtat succese notabile în acţiunile de neutralizare a mişcărilor politice extremiste (legionară şi comunistă).

Imediat după rebeliunea din 21-23 ianuarie 1941 – eveniment la care, după cum vom vedea, s-au implicat şi elemente comuniste, iar Moscova nu a fost deloc străină[88] – SSI a întocmit un plan de măsuri ce viza prevenirea înfiltrării legionarilor în instituţiile de stat şi boicotarea de către legionari a comerţului evreiesc, dejucarea intenţiilor elementelor teroriste, diminuarea efectelor propagandei din universităţi, descoperirea şi trimiterea pe front a elementelor

---

[88] Vezi Cristian Troncotă, *Uniunea Sovietică şi rebeliunea legionară. Documente din arhiva SSI,* în „Arh. Tot.", nr. 1-2/1994, p. 173-195.

periculoase sau dovedite ca incorigibile, controlul legăturilor dintre legionarii din țară şi cei refugiați în străinătate ş.a.

În paralel, s-a acordat atenție deosebită penetrării informative în organizațiile minorităților care, prin legăturile lor cu cercurile iredentiste din exterior, constituiau un real pericol pentru integritatea şi siguranța statului român. Datele şi informațiile obținute au stat la baza unor studii ca: Activitatea preoților maghiari în România; Problema autonomiei Ardealului şi Banatului; Atitudinea emigrației din România față de țara noastră; Germania şi Rusia Sovietică; Situația mişcării ucrainiene din Transnistria; Organizația paramilitară secretă sârbă din Banat ş.a., care conțineau estimări imediate şi de perspectivă, cu relevanță în planul siguranței naționale.

În domeniul contraspionajului, sarcinile erau împărțite între Secția a IV-a Contraspionaj şi Secția a VIII-a juridică. În noiembrie 1943 se înregistrau 462 persoane bănuite sau dovedite a avea legături cu serviciile străine de spionaj, aflate în supraveghere, şi numeroşi agenți de spionaj condamnați ori în curs de cercetare, dintre care 384 sovietici, 383 maghiari şi 73 ai altor servicii. De asemenea, s-au descoperit 23 aparate de radio-emisie, dintre care patru au fost folosite în jocuri operative ale SSI ori pentru realizarea legăturilor cu Aliații, în vederea tratativelor pentru armistițiu.

Prin intermediul Secției a VIII-a juridică, SSI a cercetat informativ un număr impresionant de persoane, vinovate sau bănuite de acțiuni contra intereselor statului român, dintre care 452 spioni şi trădători, 340 terorişti şi sabotori, 425 vinovați de activitate politică interzisă şi alarmişti, 170 vinovați de sabotaj economic, 1 367 dezertori şi indivizi veniți clandestin peste frontieră şi 1 393 infractori diverşi. Dintre aceştia redăm în continuare câteva cazuri mai deosebite.

În ziua de 23 noiembrie 1940 a fost arestat Popescu Petre, din comuna Straja, județul Rădăuți, agent al spionajului sovietic. În urma cercetării informative la Secția a VIII- a, SSI a stabilit că acesta fusese recrutat pe bază de şantaj, autoritățile sovietice răpindu-i fiul, în vîrstă de 16 ani, şi amenințându-l cu moartea dacă tatăl său nu oferă informații despre dispozitivul trupelor române aflate în apropierea frontierei cu URSS[89].

La 15 ianuarie 1941, a fost arestat la Iaşi, de către organele de poliție, cetățeanul sovietic, Balaios Vasile, curier al serviciului de spionaj sovietic. Din cercetarea informativă făcută de Secția a VIII-a a SSI a rezultat că acesta fusese recrutat cu o lună în urmă, iar în momentul arestării se afla la prima misiune pe teritoriul României[90].

În urma unei combinații operative, realizată prin infiltrarea unui agent al SSI în rețeaua de spionaj sovietic ce acționa pe teritoriul României, a fost arestat, la 22 ianuarie 1941, Lövi Emeric şi Rădulescu Alexandru, agenți ai spionajului sovietic. Din cercetarea informativă a rezultat că NKVD avea agenți la Tipografia Marelui Stat Major şi la Institututl Cartografic din Braşov, de unde sustrăgeau diferite regulamente militare, hărți şi broşuri ale MStM. Timp de

---

[89] Arh. NIC, fond DGP, dosar nr. 153,/1941, f. 191-193.
[90] Ibidem, f. 232-235.

mai multe luni, aceştia furnizaseră sovieticilor, respectiv locotenentului major Maximov şi maiorului Ostrovski, informații despre unitățile militare române dislocate în apropierea frontierei cu URSS, precum şi date despre deținuții politici, comunişti, internați. Cei doi au fost trimişi în judecata Tribunalului Militar al Corpului 3 Armată[91].

În primăvara anului 1941, cetățeanul roman de origine evreiască Alexandru Eschenazy, împreună cu cetățeanul luxemburghez Ivan Cohen, au fost descoperiți de organele SSI că acționau în slujba spionajului englez, fiind deferiți Tribunalului Militar al Comandamentului Militar al Capitalei.

În luna martie a aceluiaşi an, organele Secției juridice, în colaborare cu cele ale Centrului Arad, au capturat o organizație de spionaj condusă de cetățeanul maghiar Jegenak zis Jacob Pál. Din cercetarea informativă a rezultat că această rețea activa în favoarea Ungariei încă din 1939. Organizația compusă din 7 membri a fost deferită spre judecată Tribunalului Militar al Diviziei I – Timişoara.

La 29 aprilie 1941 a fost arestat în timp ce încerca să treacă clandestin în URSS evreul Jacob Ghersecson, originar din Galați. Din cercetările efectuate de secția juridică s-a stabilit că acesta era în slujba spionajului sovietic şi conducea o rețea formată din 7 persoane. Toate au fost deferite spre judecată Tribunalului Militar al Corpului 4 Armată – Iaşi.

La începutul lunii mai 1941, SSI a descoperit activitatea de spionaj a unei rețele conduse de Henriette Sumpt, de origine franceză, cu cetățenie română, Maurice Negro şi Jean-Paul Lesseigne, cetățeni francezi, în favoarea Angliei. După cercetarea informativă, cei trei au fost deferiți Curții Marțiale a CMC.

În noaptea de 16 mai 1941 a trecut clandestin frontiera în România Grümberg Boris, alias Nicolschi Sergheievici Alexandru**,** spion sovietic, iar în dimineața zilei următoare a fost găsit ascuns de către grănicerii români, aproape de cărarea de patrulare. La ancheta efectuată în perioada 6-12 iunie 1941 de Secția a VIII-a juridică a SSI, Nicolschi a recunoscut că fusese recrutat de Serviciul de spionaj sovietic (NKVD) de către căpitanul Andreev şi trimis în România cu misiunea de a culege informații despre starea de spirit a populației, poziția strategică şi dotarea trupelor române din oraşele Bucureşti, Buzău şi Botoşani. Pentru realizarea acestei misiuni urmase un curs de pregătire, unde a învățat orientarea în teren cu ajutorul compasului şi al busolei, citirea hărți, instrucțiuni cu privire la dispozitivul pazei la frontieră, date asupra semnelor distinctive în armata română, normele de conduită pentru a nu fi suspectat ş.a. I se înmânase şi acte false, printre care: un ordin de lăsare la vatră al Regimentului 2 Transmisiuni – pe numele caporal S. Ştefănescu Vasile –, un livret militar pe acelaşi nume, un ordin de rămânere la vatră. În caz de mobilizare, un certificat de bună purtare, precum şi un buletin de înscriere la biroul populației. Primise şi suma de 13.450 lei pentru întreținere. Prin sentința nr. 481 din 7 august 1941, Curtea Marțială a Comandamentului IV

[91] Ibidem, f. 217-229.

Teritorial l-a condamnat la muncă silnică pe viată pentru „tentativă de crimă şi spionaj”[92].

În noaptea de 31 mai–1 iunie 1941, a fost arestat de organele grănicereşti, în punctul Băineț, Mihail Masuc, cetățean sovietic, care a trecut clandestin frontiera din URSS. Luat în cercetare de ofițerii magistrați de la Secția juridică a SSI, s-a descoperit o organizație de spionaj în favoarea Sovietelor ce avea sediul în Bucureşti. La domiciliul unuia dintre membrii acestei organizații s-a găsit un aparat de radio-emisie, cu ajutorul căruia se făcea legătura cu Centrala de la Moscova. Membrii acestei organizații, în număr de 8, au fost deferiți spre judecată Curții Marțiale a CMC.

După cum se poate constata, în perioada premergătoare declanşării războiului germano-sovietic (22 iunie 1941), la care a luat parte şi armata română alături de Wehrmacht – dar cu un scop strategic diferit: eliberarea Basarabiei şi Bucovinei de nord –, SSI a reuşit să neutralizeze câteva rețele de spionaj sovietic ce acționau pe teritoriul României.

Din anchetele informative întreprinse s-au obținut date şi informații valoroase privind poziția strategică a trupelor sovietice în Basarabia şi Bucovina, acestea fiind puse la dispoziția factorilor de comandă ai armatei române pentru elaborarea planului de campanie şi a directivelor operative. Elocventă în acest sens este Nota SSI din 4 mai 1941 privind „Stadiul relațiilor sovieto-germane”, comunicată MStM Român, Ministerului de Externe, Ministerului Propagandei şi Presei precum şi Serviciului de Informații German: „Din informațiile furnizare de un spion sovietic prins în România rezultă următoarele în legătură cu raporturile germano-sovietice:

1) Cercurile conducătoare sovietice cred că succesele repurtate de Germania se datoresc faptului că Germania a fost aprovizionată cu petrol şi alimente de către URSS. Din această cauză, situația economică a Germaniei a fost – oarecum – mulțumitoare, ceea ce a contribuit la ridicarea moralului armatei.

2) Pe viitor, Uniunea Sovietică este decisă să nu mai furnizeze nimic, şi să împiedice alte țări de a vinde Germaniei produse petrolifere şi alimente. Convenția comercială cu România are tocmai acest scop. Moscova cumpără petrol românesc pentru ca Germania să nu mai poată cumpăra cantitatea necesară.

3) Uniunea Sovietică este convinsă că**,** după ce va lichida conflictul cu Anglia, Berlinul se va îndrepta împotriva URSS, de aceea este decisă să se folosească de orice mijloc pentru a provoca înfometarea populației germane şi scăderea moralului armatei, pentru ca slăbită de război, Germania să fie forțată să adopte politica sovietică.

4) Prietenia sovieto-germană este numai de formă. Sovietele aveau nevoie de această prietenie ca să-şi realizeze interesele personale. Ele, însă, nu au uitat că diferența de ideologie dintre regimul național socialist şi sovietic este prea mare, pentru ca amiciția dintre acestea să fie durabilă.

---

[92] Vezi pe larg Cristian Troncotă *„Codonia de muncă”,* în „Arh. Tot”, nr. 1/1993 p. 179-180.

5) Ținând seama de acesta, conducătorii sovietici au căutat să fie cât mai bine informați asupra situației din Germania şi în acest scop rețeaua de spionaj sovietic a fost foarte bine organizată pe întreg teritoriul german.

Pentru a ajunge la acest rezultat, numeroşi agenți sovietici de origine germană şi ucraineană, au fost introduşi în loturile repatriaților germani, şi «acum» fac spionaj în favoarea URSS, informațiile lor fiind difuzate prin intermediul rezidenților de pe teritoriul german.

6) În acelaşi timp, instructorii politici au căutat să insufle soldaților roşii sentimentul de ură împotriva germanilor, considerați ca duşmani neîmpăcați ai Statului Sovietic.

Din aceste declarații rezultă deci că Uniunea Sovietică continua să facă o intensă propagandă împotriva actualului regim politic din Germania şi că amiciția sovieto-germană a avut drept scop să dea Berlinului siguranța dinspre Est, pentru ca astfel, să poată declanşa războiul. O dată acest scop atins, URSS nu-i rămâne decât să aştepte un moment de slăbiciune a Germaniei, pentru a porni la acțiune, spre a lichida conflictul ideologic cu acesta”[93].

În luna septembrie 1941, SSI a reuşit un nou flagrant. La domiciliul cetățenei române Rozalia Moroşan a fost descoperit un aparat de radio-emisie, cu ajutorul căruia ținea legătura cu Serviciul de spionaj maghiar din Budapesta.

Tot în luna septembrie a fost neutralizată rețeaua de spionaj britanic, condusă de ing. Popovici de la Societatea petrolieră „Unirea”. Acesta este un caz mai „delicat” fapt pentru care necesită o tratare aparte şi analizarea în contextul unor jocuri operative, pe care SSI le-a conceput şi realizat față de serviciile britanice.

În luna februarie 1942 a fost descoperită rețeaua de spionaj maghiară cu sediul la Arad, condusă de Pavel Mesaroş, dezertor din armata română. Membrii acestei organizații, în număr de 8, au fost deferiți Curții Marțiale Timişoara.

O altă rețea de spionaj în favoarea Ungariei, care acționa tot în Arad, a fost descoperită în luna aprilie 1942. Era condusă de soții Györffi, la locuința cărora s-a găsit la percheziție un aparat de radio-emisie şi copii după radiogramele transmise Centralei Serviciului de spionaj maghiar de la Budapesta, rețeaua fiind formată din 4 agenți care au fost trimişi spre judecată Curții Marțiale Timişoara.

În luna martie 1942, SSI l-a identificat, ca angajat sub nume fals într-o unitate de lucru germană, pe evreul Eugen Schöffer, originar din comuna Nădlac, județul Arad. Fiind cercetat informativ de Secția a VIII-a juridică, s-a ajuns la descoperirea unei alte organizații de spionaj în favoarea Ungariei, condusă de cetățeanul maghiar Sigismund Zsille, ascuns şi el sub nume fals (Gheorghe Gonda), profesor de muzică şi delegat al Sindicatului Artiştilor Instrumentişti din România. Organizația, formată din 8 membri, avea la dispoziție 3 aparate de radio-emisie, cu ajutorul cărora transmitea informații

---

[93] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 6531, f. 29-30.

din România. Membrii acestei rețele au fost deferiți spre judecată Curții Marțiale Ploieşti.

În luna iulie 1942 a fost descoperită o altă organizație de spionaj maghiar – condusă de radiotehnicianul Anton Marton din Timişoara –, formată din 26 de agenți. Organizația avea la dispoziție 5 aparate de radio-emisie. Şi aceştia au fost deferiți Curții Marțiale Timişoara.

În sfârşit, o altă captură mai importantă s-a făcut la 23 decembrie 1943, când au fost arestați cei 3 paraşutisti ai echipei „Autonomous" (Ivor Porter, ing. Mețianu şi Gardine de Chastelain)[94]. Cu aprobarea lui Ion Antonescu cei trei au fost anchetați direct de Eugen Cristescu şi nu au fost predați nemților pentru a fi duşi la Berlin – ceea ce dovedeşte libertatea tactică de acțiune a SSI în raport cu organele informative germane. Şeful SSI a conceput şi realizat un joc operativ interesant cu serviciile de informații britanice prin intermediul acestor agenți. Acest caz ocupă spații importante în documentele memorialistice din ultima perioadă a vieții lui Cristescu, fapt pentru care nu mai stăruim asupra lui.

„Un adversar consacrat al Mişcării Legionare"

Încă de pe vremea când activase în Siguranță, Eugen Cristescu era cunoscut ca un adversar al Gărzii de Fier**.** Legionarii i-au dat multă bătaie de cap, întrucât erau numeroşi, bine organizați, dispuneau de formațiuni paramilitare disciplinate, reacționau prompt la orice ordin al Căpitanului şi reuşeau destul de uşor procure armament prin intermediul Gestapoului. Ca funcționar public ce se bucura de o bogată experiență în munca de informații şi siguranță a statului, Eugen Cristescu a înțeles de la început marele pericol ce-l reprezintă doctrina totalitaristă a legionarismului pentru democrație. Asasinatele, ca metodă de înlăturare a adversarilor politici, îi creaseră o adevărată repulsie față de această organizație, fapt ce explică efortul său deosebit în dizolvarea Gărzii de Fier. În legătură cu acest aspect, Eugen Cristescu nota: „... În calitate de director al Poliției de Siguranță, timp de 14 ani am activat împotriva Mişcării Legionare şi am efectuat dizolvările Gărzii de Fier din 1931 şi 1933, pentru care am fost condamnat la moarte prin, scrisoare publică de Corneliu Zelea Codreanu". Într-adevăr, în scrisoarea întocmită de Căpitan şi publicată în ziarul „Cuvântul", pe lângă o serie de fruntaşi ai vieții politice româneşti, apare inserat şi numele lui Eugen Cristescu, directorul general al Siguranței, învinuit pentru toate „ofensele", „chinurile" şi „sângele

---

[94] Ivor Porter, *Operațiunea „Autonomous"*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991; vezi şi Florin Constantiniu, *Însemnările unui agent secret britanic din ajunul insurecției române din August 1944*, I-II, în „R.I.", nr. 1/1982 şi nr. 5-6/1992; Ioan Chiper, *Surse germane despre misiunea Chastelain în România,* în „R.I.", nr. 12/1982; Horia Brestoiu, *O istorie mai puțin obişnuită*, Editura Politică, Bucureşti, 1987, p. 265-337; Gheorghe Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, Editura Ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1988, p. 371 şi urm.

vărsat de legionari". Scrisoarea se încheia pe un ton amenințător: „Aceştia se laudă pretutindeni că au dizolvat şi nimicit Garda de Fier. Le răspund doar atât: Încă nu se ştie"[95].

Numele lui Eugen Cristescu apare şi pe „lista neagră" prezentată Congresului studenților legionari de la Târgu-Mureş din 2-3 aprilie 1936, alături de personalități ale timpului, printre care Ion Inculeț (ministru de interne), Victor Iamandi (subsecretar de stat pe lângă Departamentul Internelor), Nicolae Titulescu (ministru de externe), generalul Constantin Dumitrescu (comandantul Jandarmeriei), Mihail Moruzov (Şeful Serviciului Secret), generalul Gabriel Marinescu (şeful Poliției Capitalei), Elena Lupescu („soția" morganatică a regelui Carol al II-lea) etc. Toți aceştia urmau să fie lichidați de echipe de legionari special constituite pentru pedeapsa celor ce se făcuseră vinovați de complot împotriva Gărzii de Fier-[96].

Tocmai această poziție a lui Eugen Cristescu față de Mişcarea Legionară l-a determinat, în noiembrie 1940, pe generalul Ion Antonescu să-şi amintească de fostul şef al Siguranței. Cei doi se pare că se cunoşteau de mai mult timp. Prima colaborare data din ianuarie 1934. Atunci, în calitate de reprezentant al Siguranței Generale, Eugen Cristescu a discutat în trei, împreună cu generalul Ion Antonescu şi cu Nicolae Titulescu – care i-l recomandase acestuia –, atentatul de la Sinaia a cărui victimă a fost liderul Partidului Național Liberal şi prim-ministru în exercițiu, I.G. Duca. Pe lângă problemele privind asasinatul propriu-zis, cei trei au „abordat întreaga problematică a legionarismului". Cu acea ocazie, Cristescu s-a arătat]ngrijorat de „psihoza legionară", care „cuprinsese pe mulți din oportunism, laşitate sau naivitate şi găsise şi simpatizanți chiar în armată".

Într-o declarație făcută de Gheorghe Cristescu, se precizează următoarele aspecte legate de numirea fratelui sau în funcția de director general al SSI: „Curând după ce Horia Sima a preluat funcția de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, s-a şi instalat la conducerea Concernului Reşița ca Preşedinte al Consiliului de Administrație. Instalarea a fost indicată de Partidul Nazist de la Berlin cu scopul ca printre transporturile de piese, unelte şi materiale din Germania către uzinele Reşița, să se trimită Legiunii armamentul şi muniția necesare viitoarei rebeliuni. Aceste sosiri de arme au fost curând identificate de Serviciul Secret şi de organele Siguranței Generale, şi raportate confidențial lui Antonescu. Pregătirile lui Horia Sima indicau mişcările viitoare şi de aceea Antonescu dorea la conducerea Serviciului Secret un adversar consacrat al Mişcării Legionare, identificându-1 în fostul director al Siguranței, pe Eugen Cristescu. Dată fiind starea de mobilizare internă şi situația de dictatură militară i s-a impus lui Eugen ocuparea acestui post"[97].

---

[95] Cuvântul" din 24 decembrie 1933; vezi şi Corneliu Zelea Codreanu, *Circulări şi manifeste 1927-1938,* Colecția Europa, München, 1981, p. 15.

[96] Marin Bărbulescu, *Centrul studențesc legionar Timişoara,* Editura Mişcării Legionare, Madrid, 1983, p. 47.

[97] Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 88 438, f. 34.

Într-o altă declarație, acelaşi Gheorghe Cristescu oferea alte amănunte interesante legate de conjunctura politică în care fratele său a fost numit în funcție de şef al SSI: „Prin asasinarea şi a lui Niki Ştefănescu şi a lui Comşa, odată cu Moruzov, în noaptea de 26-27 noiembrie 1940, la închisoarea Jilava, aparatul ce-l avea Serviciul informativ de la Siguranța Generală dispare şi dânsul. În urma uciderii lui Gavrilă Marinescu şi a altor funcționari superiori din Poliție, această instituție intra în panică, rămânând şi ea fără conducere. Antonescu numeşte acolo un general activ, dar acțiunea ordinii în stat rămâne slabă în vreme ce activitatea legionară se întețeşte cu o repeziciune uimitoare, ajutată masiv de comandanții naziști de la Berlin. Având absolută nevoie de ordine internă, în vederea viitoarelor evenimente internaționale, Antonescu recurge la Eugen Cristescu, socotit de dânsul ca unicul specialist capabil a face față cerințelor momentului. Propune deci acestuia, care definea acum postul de Director General al Administrației de Stat din Ministerul de Interne (Administrația Centrală) postul de şef al Serviciului de Informații. Eugen Cristescu refuză, nevoind a se amesteca iarăşi în ordinea de stat tocmai în acea perioadă extrem de critică şi complet încurcată din punct de vedere al raporturilor dintre Antonescu şi guvernul de nuanță legionară. Ca şef al Siguranței, el luptase mult mai înainte contra Mişcării Legionare şi ştiind că nu va putea fi nicicum aşteptat cu bunăvoie de Horia Sima, Antonescu îl cheamă la o întrevedere comună cu acesta. Horia Sima, dubios ca întotdeauna, acceptă o împăcare în fața lui Antonescu, desigur însă, tot o atitudine pur formală. Antonescu presează pe Eugen Cristescu cu argumente de «salvare națională» şi altele, spunându-i «pe ton ferm» că trebuie să primească, aproape «comandându-i» acceptarea, în maniera sa militărească. Eugen Cristescu presat astfel, acceptă, dar pune o serie de condițiuni asigurătoare, dintre care cele mai importante au fost: 1) trecerea Serviciului de Informații la Preşedinție şi anume la Cabinetul Militar al lui Antonescu, depinzând exclusiv de ordinele sale şi nu de cele ale lui Horia Sima (care era vicepreşedintele Consiliului de Miniştri – *n.n.*); 2) legalizarea funcționării Serviciului de Informații, care până atunci era foarte încurcată (sub aspect legislativ – *n.n.*); 3) stabilirea precisă a atribuțiilor, dependenței şi raporturilor de colaborare cu celelalte autorități; 4) autonomie completă în conducerea internă a Serviciului; 5) nici o imixtiune a lui Horia Sima în Serviciu şi mai cu seamă nici o infiltrare de elemente legionare în SSI; 6) menținerea SSI pe linia sa firească, fără atribuțiuni de ordine în stat, aceasta revenind exclusiv Poliției şi Jandarmeriei; 7) fonduri precise, primite prin Ministerul de Finanțe şi Banca Națională, care să fie verificate în descărcare legală de către Înalta Curte de Conturi; 8) Întărirea Serviciului cu o serie de elemente militare din cadrele Marelui Stat Major, precum şi alte cerințe de ordin secundar. Antonescu le acceptă, se elaborează un decret-lege secret, publicat intr-un număr restrâns al „Monitorului Oficial" sub controlul M.St.M., urmat de un regulament de funcționare, aprobat de Consiliul de Miniştri, pe care însă Antonescu nu-l supuse formal, ci-i dă o aprobare numai personală, în calitate de Conducător dictatorial al statului, fapt care a dus la o serie de mari

inconveniente pentru Serviciul de Informații, deoarece Horia Sima îi devine fățiş ostil”[98].

Situația devenea tot mai tensionată, mai ales că Horia Sima, în calitate de vicepreşedinte al guvernului, începuse să promoveze în posturile de conducere ale Poliției numeroase elemente prolegionare şi să-şi creeze propria sa poliție, cunoscută sub numele de „Politia legionară” pe care o dota cu mijloace tehnice şi armament trimise din Germania. După cum relata acelaşi Gheorghe Cristescu: Poliția legionară devenind un fel de stat în stat, călca samavolnic orice normă juridică. Antonescu ordonă SSI supravegherea activității acesteia. Era însă prea târziu. Elemente legionare se infiltraseră pretutindeni în Poliție şi Siguranță, căpătând principalele posturi de conducere”[99].

Eugen Cristescu a preluat şefia SSI la data de 15 noiembrie 1940, chiar în ziua când la cantina „Guttemberg”, un grup de legionari „simişti” trăseseră mai multe focuri de armă într-un grup de legionari „codrenişti”. Imediat după instalare, Eugen Cristescu i-a cerut lui Florin Becescu – Şeful Secției a II-a Contrainformații – să-i facă un raport detailat asupra acestei chestiuni. Întrucât Becescu nu avea posibilități informative, l-a indicat pe N.D. Stănescu, şeful Grupei politice[100]. Alegerea s-a dovedit inspirată, deoarece Stănescu avea un informator bun, prieten cu unul din frații Codreanu, ceea ce i-a permis să-i prezinte noului director al SSI, chiar în noaptea aceea, un raport documentat şi veridic al incidentului. A fost primul examen al lui Eugen Cristescu în noua sa calitate. Deci încă din primele momente, ca şef al SSI, Eugen Cristescu a continuat să acționeze contra legionarilor, deşi la acea dată încă nu se conturase conflictul Antonescu-Sima**.** Întrucât a fost avertizat şi de Rioşanu – ministrul secretar de stat la interne – care, de altfel, îl şi recomandase lui Ion Antonescu **–** că mai devreme sau mai târziu va izbucni un asemenea conflict şi că legionarii sunt periculoşi, primele măsuri luate de Cristescu au vizat crearea unei rețele proprii prin intermediul căreia să poată penetra „la vârf” Mişcarea Legionară. În acest scop l-a atras în „joc” pe o rudă a sa, subcomisarul Grigore Petrovici, din Direcția Generală a Poliției, prin intermediul căruia putea să culeagă, dar mai ales să verifice asemenea informații. Mai mult, „i-a stimulat” pe câțiva prieteni evrei „să-i semnaleze cu date absolut exacte orice violență legionară împotriva evreilor spre a putea informa Preşedinția Consiliului de Miniştri”.

Măsurile nu au avut o eficiență prea mare, întrucât se pare că legionarii au prins imediat de veste. Poliția legionară a făcut o descindere la locuința lui Petrovici, l-a sechestrat şi apoi l-a interogat într-un mod dur, spre a stabili detaliile acțiunii şi maşinațiilor lui Cristescu contra lor. Subcomisarul Petrovici a fost eliberat abia după trei zile – datorită intervenției energice a generalului Ion Antonescu –, dar a fost nevoit să stea suferind în pat timp de 4 luni pentru a-şi vindeca rănile produse de anchetatorii Mişcării Legionare[101]. „Ceea ce

---

[98] Ibidem, dosar nr. 17 474, vol. 1 f., 36-37.
[99] Ibidem, f.38.
[100] Vezi şi Marian Ştefan, Gheorghe Neacşu, în „Magazin istoric”, ianuarie1991, p.64.
[101] Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 48 163, vol. 2, f.253.

începuse să îngrijoreze tot mai mult a fost înarmarea progresivă a legionarilor şi spiritul de agresivitare manifestat în orice împrejurare, cu motiv, dar mai ales fără motiv". După cum preciza acelaşi document: „Portul legionarilor capătă un nou atribut: pistolul. Îndrăzneala cadrelor legionare creşte datorită lipsei de sancțiuni pentru numeroase abuzuri săvârşite şi unanim cunoscute. Şi atunci legionarii adoptă un argument unic: amenințarea"[102].

Deşi s-au făcut numeroase presiuni asupra noului şef al SSI, Horia Sima nu a reuşit să-şi angajeze oamenii de încredere în structurile acestui serviciu, fapt ce până la urmă s-a dovedit în defavoarea sa şi a întregii Mişcări Legionare. Refuzul lui Eugen Cristescu de a primi elemente legionare în SSI demonstrează, după opinia noastră, că Ion Antonescu făcuse o alegere inspirată în stabilirea celui ce avea să-i execute cu strictețe ordinele privind înlăturarea din posturile ministeriale a elementelor legionare şi aducerea în fața justiției a celor şi se făcuseră vinovați de încălcarea legilor, sau pentru abuzuri.

În cursul lunii decembrie 1940 samavolniciile comise de legionari s-au intensificat. SSI întocmea zilnic rapoarte informative despre acțiunea legionară, în care apăreau frecvent: „percheziţiile, ridicările de obiecte şi persoane, ocuparea magazinelor, maltratarea evreilor, ale căror cadavre se găseau prin podurile de la marginea Capitalei etc.". În preajma Anului Nou, situația devenise dramatică. Organele de ordine reuşeau cu greu să stăpânească situația. Pe acest fond, au început să apară şi primele rezultate; „SSI primeşte o serie de informații foarte grave, care arătau că legionarii pregătesc răfuiala cea mare pentru noaptea de revelion, din care vor să facă o adevărată noapte a Sfântului Bartholomeu, că în acest scop poliția legionară a întocmit liste negre de democrați proscrişi în Capitală şi peste 20 000 în întreaga țară"[103]. Informațiile au fost sintetizate de Cristescu şi prezentate generalului Ion Antonescu, însoțite şi de un plan de represiuni împotriva legionarilor tulburenți. Cu toate că a rămas impresionat, Ion Antonescu i-ar fi ordonat şefului SSI: „Nu e vremea, îi susțin încă germanii. Continuă şi urmăreşte cu toată atenția şi ține-mă la curent cu toate constatările".

Interesant e faptul că Eugen Cristescu susținea că obținuse o parte din aceste informații tocmai de la germani. Colonelul Rödler – şeful Abwehrului din România, cu care obişnuia să facă schimb de informații – i-a relatat la un moment dat: „Am informații pozitive că legionarii pregătesc lucruri mai grave de anul nou şi de aceea am venit să te previn ca să iei măsuri". De altminteri, cele mai bune informații referitoare la asasinatele de la Jilava din noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1940 au fost obținute tot de la colonelul german Rödler. Cu acea ocazie Cristescu aflase că armele folosite de legionari erau de provenienţă germană, prin filiera Gestapoului. Iată deci că şeful serviciilor române de informații trăgea profit din rivalitatea bine cunoscută ce exista între serviciile similare germane.

---

[102] Arh. NIC, fond PCM – SSI, dosar nr. 356/1941, f. 7.

[103] Vezi şi Anton Alexandrescu, *Asemenea nopții Sfântului Bartholomeu,* în „Magazin istoric", ianurie 1991, p. 37.

La începutul lunii ianuarie 1941, tensiunea dintre generalul Ion Antonescu şi conducătorii legionari ajunsese la apogeu şi se reflecta în desele scandaluri din şedinţele consiliului de miniştri. La un moment dat, în preajma izbucnirii rebeliunii, la 18 ianuarie 1941, o echipă de legionari a răpit pe agentul Serviciului de la poarta casei lui Eugen Cristescu (strada Lirei nr. 5) şi l-a eliberat după câteva ore. Conflictul intrase în faza acută, iar în 21 ianuarie rebeliunea legionarilor s-a declanşat. Majoritatea căpeteniilor legionare a negat orice pregătire prealabilă a rebeliunii, eveniment pe care şi îl denumesc „dezordinile din ianuarie 1941". Unii au recunoscut doar că în ziua de 20 ianuarie 1941 studenţimea legionară şi membrii Corpului Muncitoresc Legionar organizaseră o demonstraţie de simpatie pentru generalul Constantin Petrovicescu, pe care conducătorul statului î1 destituise din funcţia de ministru de interne. Motivul î1 constituise asasinarea, în ziua precedentă, a maiorului german Döering. Ulterior, SSI stabilise că autorul atentatului a fost un grec, pe nume Sarandos (Dimissiorioleti Sarantopulos), venit în România cu puţin timp în urmă, folosindu-se de acte de identitate false. Până la Constanta, Sarantos fusese condus de doi agenţi americani, iar în drumul spre Bucureşti l-a însoţit o agentă a spionajului engleză. Se pare că asasinul greşise ţinta, întrucât el trebuia să-l lichideze pe generalul Erik Hansen, şeful Misiunii Militare Germane în România[104]. Britanicii – spune Gheorghe Barbul – calculaseră că germanii, a căror răbdare fusese pusă greu la încercare în România prin dezordinea care domnea aici din cauza opoziţiei între cele două fracţiuni guvernamentale, vor comite acte de represiune exagerate în urma cărora orice colaborare între Germania şi satelitul său ar fi devenit imposibilă. Garda de Fier a comis eroarea de a da acestui incident o importanţă prea mare. Ea aruncă răspunderea asupra lui Ion Antonescu"[105]. În schimb, Conducătorul statului îl găsise vinovat pe generalul Petrovicescu pentru că nu luase măsuri corespunzătoare în asigurarea pazei şi siguranţei Misiunii Militare Germane din România.

Într-un raport întocmit de Eugen Cristescu şi adresat Marelui Stat Major, Secţia II-a, se preciza un amănunt interesant legat de acţiunile întreprinse de Horia Sima. Astfel, la 20 ianuarie 1941, după dorinţa Comandantului Mişcării Legionare, o delegaţie formată din Horia Cosmovici, Alexandru Vergatti şi Manole Stroici, a fost trimisă la Legaţia Germaniei, „unde a întrebat pe Fabricius ce atitudine adoptă Germania faţă de destituirea generalului Constantin Petrovicescu de la Ministerul de Interne şi deci ce atitudine are Führer-ul faţă de tendinţa generalului Antonescu de a îndepărta pe legionari de la conducerea statului". „Delegaţia legionară – continua raportul - a primit răspunsul că în Germania este cunoscut numai generalul Antonescu şi că deci singurul lucru cuminte pe care-l pot face legionarii este de a se înţelege şi subordona generalului Antonescu"[106]. Tot în ziua de 20 ianuarie 1941, prefecţii

---

[104] Cristian Troncotă, *Între 20-25 ianuarie va izbucni o revoluţie în Ţara Românească*, în „Magazin istoric" ianurie1994, p. 45.
[105] Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei,* Institutul European, Iaşi, 1992, p. 52.
[106] Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 7 299, vol.3, f. 57-58.

din judeţe – care erau toţi legionari – fuseseră convocaţi la Bucureşti. În timp şi se aflau în drum spre Capitală, Ion Antonescu a emis un ordin de înlocuire al acestora cu ofiţeri superiori nominalizaţi şi care îşi aveau comandamentele în oraşele de reşedinţă ale prefecturilor. În ziua de 21 ianuarie, funcţionarii prefecturilor, membri sau simpatizanţi ai Mişcării Legionare, susţinuţi şi de o parte din demonstranţi, au refuzat să se supună noilor prefecţi militari, ceea ce a declanşat conflictul între gardişti şi armata[107].

La descoperirea planurilor puciste ale lui Horia Sima, precum şi la arestarea principalelor comandamente legionare, a contribuit şi SSI. De aceea, în timpul tragicelor evenimente, majoritatea manifestelor legionare, precum şi cuvântările, apelurile şi îndemnurile de la postul de radio, atacau în primul rând persoana lui Ion Antonescu, dar şi a lui Eugen Cristescu. Un document al SSI preciza cu claritate: „Se aţâţă spiritele contra Conducătorului statului, se formează zeci de echipe ale morţii care să ucidă pe trădători. Între primii sunt: generalul Antonescu, Ministrul (Mihai) Antonescu, Cancicov, Rioşanu şi Directorul General Cristescu. Se pregăteşte uciderea în masă de foşti conducători politici, acuzaţi că sunt masoni şi evrei”[108].

Mulţi fruntaşi ai Mişcării Legionare, care mai târziu au mai apucat să-şi scrie memoriile, au manifestat tendinţa de a arunca asupra lui Eugen Cristescu o parte din responsabilitatea „provocării” rebeliunii**.** Dacă a respecta legea ce sancţionează crimele şi a spune adevărul franc înseamnă provocări, atunci Eugen Cristescu poate fi apreciat ca atare. Adevărul e că prin retţlele create în rândul gardiştilor, apoi prin schimbul de informaţii cu Abwehrul, Eugen Cristescu reuşea să-l informeze cu destulă operativitate pe şeful statului despre intenţiile comandanţilor legionari. Or, aceste informaţii îl puneau în gardă pe Ion Antonescu, dar îl şi iritau, fapt ce-l determina să-i reproşeze lui Horia Sima, uneori chiar în şedinţele consiliului de miniştri, că nu urmăreşte altceva decât să preia puterea. La rândul său, Horia Sima îşi dădea seama, pe fiecare zi ce trecea, că Antonescu nu avea încredere în el şi în Gardă, iar ruptura devenea inevitabilă. „Au fost nesfârşite scandaluri între domnul Mareşal şi Sima. Am participat şi eu la ele. Am provocat şi eu unele din ele pentru că am spus adevărul. A avut nesfârşite discuţii şi scandaluri cu Sima domnul Mareşal şi din pricina mea. Atunci a avut loc celebra întâlnire în care s-a hotărât că trebuie toţi suprimaţi. Planul complet era stabilit” – declara mai târziu Eugen Cristescu[109].

Unii legionari au declarat chiar că „provocarea” a constat în faptul că directorul SSI îl dezinforma sistematic pe şeful statului, prin furnizarea de informaţii false şi uneori tendenţioase. E greu de crezut o astfel de explicaţie, întrucât toate informaţiile SSI se bazau pe fapte reale şi în majoritatea cazurilor

---

[107] General Platon Chimoagă, *Istoria politică şi militară a războiului României contra Rusiei Sovietice, 22 iunie 1940-23 august 1944,* Editura Carpaţi, Madrid, p. 386.
[108] Arh. NIC, loc. cit., f. 22.
[109] Iosif Constantin Drăgan, *Antonescu mareşalul României în războaiele de reîntregire,* Editura Nagard, Veneţia, 1986, vol. 1, p. 477.

verificate cu destulă scrupulozitate profesională, întrucât veneau tocmai din anturajul „vârfurilor" gardiste sau prin filiera Abwehrului. Discuții se pot face doar asupra felului în care erau prezentate informațiile. E ştiut că o informație poate fi valorificată în mai multe direcții, totul depinde de felul cum e prezentată factorilor de decizie, şi deci, ce se urmăreşte. Sunt situații când o informație poate contribui fie la atenuarea unui conflict ce mocneşte – mai ales când are şi un substrat politic foarte bine conturat –, fie la declanşarea lui. În cazul de față e firesc să ne gândim că informațiile pe care le primea, Eugen Cristescu le prezenta generalului Ion Antonescu de aşa manieră încât să-l determine la măsuri severe împotriva legionarilor şi nicidecum la atenuarea conflictului cu Garda.

Episodul povestit de Eugen Cristescu, în raportul privind *Organizarea şi activitatea SSI,* referitor la modul în care l-a informat pe Conducătorul statului despre intențiile ucigaşe ale Mişcării Legionare, este interesant, fapt ce impune şi un scurt comentariu, în care vom îndrăzni să facem puțin apel şi la imaginație. Cred că ne aflăm în fața unui caz clasic ce dezvăluie felul în care un şef de stat – chiar de talia şi intransigenta mareşalului Ion Antonescu – este influențat de serviciile secrete, care de altfel îi sunt subordonate. Eugen Cristescu a plecat de la câteva informații reale şi temeinic verificate, dar, pentru a-1 convinge pe Antonescu că situația este gravă şi ca urmare se impuneau măsuri urgente de represiune, a recurs la o mică stratagemă. I-a făcut o recapitulare a tuturor informațiilor pe tema intențiilor legionarilor. Văzând că nu-l poate convinge, i-a strecurat cu subtilitate informația referitoare la intenția legionarilor de a-1 asasina chiar în timpul unei şedințe a consiliului de miniştri. Informația era probabil neverificată sau chiar falsă, dar plasată în acel moment, avea scopul mai de grabă de a-1 irita şi înverşuna pe Ion Antonescu. Acesta, de altfel, nici nu i-a dat crezare, dar fără îndoială că a rămas cu o stare de spirit total nefavorabilă față de legionari. A urmat apoi „lovitura de grație" a lui Cristescu. După retragerea sa, „un legionar de marcă" dintre puținii cuminți (căruia Cristescu nu-i dă numele) îl vizitează „din proprie inițiativă" pe Ion Antonescu, în realitate cred, la sugestia lui Cristescu. Informațiile furnizate de acesta au avut darul de a-l convinge pe şeful statului. Ca urmare, Cristescu este chemat urgent la Preşedinție, unde primeşte ordinul să treacă la aplicarea planului de represalii. Tocmai prin acest fel de a şti să se impună, Eugen Cristescu a smuls chiar şi adversarilor săi calificativul de „maestru al combinațiilor de culise", apreciere ce cred că nu este departe de adevăr.

Influența pe care şeful SSI o avea asupra Conducătorului statului în problema legionară a fost sesizată de Geissler, şeful Legației germane din Bucureşti, de Radu Mironovici, şeful Poliției legionare şi chiar de Constantin Maimuca, directorul adjunct a1 Siguranței. Toți aceştia credeau că „Eugen Cristescu bagă toate intrigile între Horia Sima şi General"[110]. La rândul său, Radu Lecca, cel care în perioada regimului autoritar din timpul războiului

---

[110] Radu Lecca, *Eu i-am salvat pe evreii din România.* Ediție îngrijită, studiu introductiv şi note de Alexandru V. Diță. Cu o prefață de dr. Dan Zamfirescu, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994, p. 143.

îndeplinise funcția de împuternicit al guvernului pentru reglementarea situației evreilor din România, sesizase şi el că „Eugen Cristescu prinsese slăbiciunea generalului Antonescu, care se temea de legionari, şi timp de patru ani a exploatat această frică”[111].

Unele căpetenii gardiste au cunoscut, ori au intuit, acest joc din umbră al directorului general al SSI. Aşa s-ar putea explica faptul că Eugen Cristescu devenise ținta atacurilor legionare, numele lui fiind trecut pe numeroase manifeste difuzate în preajma şi în timpul rebeliunii. La 20 ianuarie 1941, într-un manifest redactat de Horia Sima şi semnat de Viorel Trifa[112], preşedintele Uniunii Naționale a Studenților Creştini Români, se insinua că „Eugen Cristescu, fostul om de încredere al lui Armand Călinescu”, ar fi „protectorul celui care l-a asasinat pe maiorul Döering”[113]. Un alt manifest legionar avertiza pe „Mihai Antonescu, Rioşanu, Cancicov, Cretzianu, Mareş, Eugen Cristescu, împreună cu toți Dimitrucii, Elefterestii, Veturiile şi greco-jidănimea din țară”, că „vor simți ascuțişul paloşului legionar”[114]. Gardiştii cereau cu înverşunare „pedepsirea jidoviților Rioşanu şi Eugen Cristescu şi a uneltelor lor, cât şi scoaterea lor din guvern”[115], iar tot printr-un manifest precizau că „nu putem da mai departe garanția tinereții şi a curățeniei noastre, actelor lichelelor Levantului şi a noilor moruzovi de la interne, Eugen Cristescu şi Alexandru Rioşanu”[116].

Angrenarea armatei în operațiuni împotriva legionarilor, de la care se aştepta o rezistență de tip „gherillă urbană”, presupunea un risc foarte mare, pe care generalul Ion Antonescu, ca bun strateg militar, îl intuia. Poate că şi din această cauză a manifestat multă vreme reținere pentru o confruntare violentă. În primul rând trupa era formată din tineri, unii dintre ei îndoctrinați în viața civilă de „martiriul Căpitanului”, aspect pe care legionarii urmăreau să-1 exploateze. Horia Sima menționează în lucrarea sa memorialistică un fapt confirmat şi de documentele de arhivă că: „Trupa, marea masă a soldaților, era formată din legionari sau simpatizanți ai Mişcării în proporție covârşitoare. Tinerii ofițeri, locotenenți şi sublocotenenți, erau în număr impunător afiliați spiritual Mişcării Legionare. Elita liceelor militare, a şcolilor militare de toate armele era încadrată în Frățiile de Cruce”[117]. Legionarii n-au putut să preia însă sub control conducerea armatei[118]. Pentru a vedea care erau raporturile legale între armată şi Mişcarea Legionară, să facem loc unui document important. Este vorba de Ordinul general nr. 1936, din 18 decembrie 1940,

---

[111] *Ibidem*, p. 212.
[112] Horia Sima, *Era libertății. Statul Național-Legionar*, Vol. II, Editura Mişcării Legionare, Madrid, 1986, p. 321-322.
[113] *Pe marginea prăpastiei 21-23 ianuarie 1941,* Editura Scripta, Bucureşti, 1992, vol. 2, p. 198.
[114] *Ibidem,* p. 216.
[115] *Ibidem,* p. 219.
[116] *Ibidem,* p. 229.
[117] Horia Sima, *op. cit.,* p.338.
[118] Aurică Simion, *Armata română contra Gărzii de Fier,* în „Magazin istoric”, ianurie 1991, p. 30.

semnat de Conducătorul statului şi ministru al apărării naționale, general Ion Antonescu:

„Statul Național Legionar în opera de organizare şi renaştere pe care a început-o, se reazimă deopotrivă pe Mişcarea Legionară şi pe Armată. Aceste două forțe vii ale națiunii trebuie să lucreze într-o strânsă armonie şi înțelegere reciprocă, amândouă fiind animate de acelaşi crez al patriotismului până la sacrificiu, al muncii, demnității şi ordinii.

Această conlucrare nu înseamnă însă o imixtiune a uneia în domeniul celeilalte. Ele trebuie să lucreze pe planuri diferite, păstrându-si fiecare organismul, disciplina, legile şi sfera de activitate proprie. Deci nici un amestec legionar în Armată şi nici un amestec al Armatei în Mişcarea Legionară.

Mişcarea Legionară este înainte de toate o mare acțiune națională. Tineretul legionar prin educația pe care o primeşte în sânul Mişcării, este pregătit sufleteşte şi trupeşte pentru a da Țării pe cei mai buni ostaşi.

Armata trebuie să vadă în acest tineret, ca şi în întreaga Mişcare Legionară, izvorul de patriotism, energie şi forță morală a viitorilor luptători şi în consecință să le acorde întreaga ei dragoste, înțelegere şi dorință de izbândă.

Legionarii au organizarea, disciplina şi crezul lor. Odată intrați în Armată, ei devin ostaşi ai Țării şi sunt datori să abdice de la orice fel de activitate politică, supunându-se integral şi necondiționat legilor şi obligațiilor militare.

Ofițerii şi subofițerii activi nu pot avea nici o legătură cu organizațiile politice. Şi nu au voie a se înscrie sau a activa nici în Mişcarea Legionară.

Ofițerii şi subofițerii de rezervă, precum şi trupa activă sau concentrată, de îndată ce au fost chemați în serviciul militar, nu mai au voie a activa în Mişcarea Legionară. În timpul serviciului sub arme nu există decât o singură ierarhie şi disciplină: cea militară; o singură preocupare: pregătirea de război.

În ce priveşte funcționarii civili din serviciul armatei, ei sunt liberi a activa în Mişcarea Legionară, însă numai în afara orelor de serviciu. Cât timp sunt la serviciu şi trebuie să se supună ierarhiei şi disciplinei din Armată”[119].

Armata dispunea de armament greoi, ce nu-i permitea să se desfăşoare normal în condiții de luptă stradală, în timp ce grupele de rezistentă ale gardiştilor fuseseră antrenate în purtarea unor lupte de acest gen. Pentru reuşita luptei împotriva rebelilor legionari era deci nevoie de un plan strategic bine pus la punct, întrucât o acțiune haotică, chiar cu efective militare numeroase, ar fi dat posibilitatea legionarilor să se răspândească în toată Capitala şi să terorizeze populația civilă. Contribuția lui Eugen Cristescu la elaborarea planului de luptă împotriva rebelilor a fost importantă. Mai întâi s-a hotărât – de comun acord cu reprezentanții Marelui Stat Major – ca orice acțiune militară să fie precedată de acțiuni informative, iar factorii de decizie să dovedească încredere în veridicitatea informațiilor primite. SSI îi revenise misiunea de a depista toate punctele de comandă şi locurile de regrupare ale echipelor de trăgaci rebeli. Din ordinul lui Cristescu toți agenții SSI-ului au fost răspândiți în cartierele sensibile ale Capitalei, cu scopul de a culege informații

---

[119] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 143, f. 303-304.

despre orice mişcare a rebelilor şi a le transmite cât mai operativ la centru. Tot Cristescu a fost acela care 1-a sfătuit pe generalul Ion Antonescu să aştepte tratativele cu senatorii legionari. Prin aceasta s-au realizat două lucruri decisive: s-a câştigat timp preţios, ceea ce a dat posibilitatea unor mari unităţi ale armatei să sosească în Bucureşti, iar prin interceptarea convorbirilor telefonice între Ion Antonescu şi capii rebelilor s-au identificat pe harta Capitalei principalele puncte de rezistenţă ale legionarilor.

Prin rezultatele acestor măsuri, operaţiile cu caracter militar au fost mult simplificate. Ordinele primite de armată vizau punctele de rezistenţă ale rebelilor, întreruperea oricăror posibilităţi de comunicare între ele şi folosirea somaţiei de a le obliga să depună armele. În cazuri de nesupunere, soldaţii primiseră ordin de a limita pe cât posibil schimbul de focuri pentru a proteja populaţia civilă, clădirile şi sediile principalelor instituţii de stat. Felul în care s-a realizat reprimarea rebeliunii legionare din 21-23 ianuarie 1941 poate fi socotit un model de cooperare între serviciile de informaţii şi unităţile armatei.

Alţi factori care au contribuit la succesul operaţiilor SSI în reprimarea rebeliunii au fost explicaţi de Gheorghe Cristescu în felul următor: „Sub protecţia lui Horia Sima, devenit vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, legionarii se infiltraseră în multe instituţii de stat şi mai cu seamă în acelea cu caracter de ordine publică: Direcţiunea Generală a Poliţiei, Siguranţa Generală, Prefectura Poliţiei Capitalei, Chesturi şi Comisariate. Cu toate eforturile făcute, Horia Sima nu a putut strecura nici un element legionar în SSI, deoarece a întâmpinat opoziţia dârză a lui Eugen Cristescu, opoziţie care a mers până la o clarificare în faţa lui Antonescu, unde şeful SSI-ului a refuzat categoric primirea de elemente legionare în cadrele Serviciului. De aceea, în perioada rebeliunii, SSI nu a suferit defecţiuni sau tulburări în Serviciu, fiind una dintre puţinele instituţii de stat neatinse de Mişcarea Legionară din ianuarie 1941. Nici un imobil sau sediu al SSI nu a fost ocupat şi nici un organ de-al său nu a fost împiedicat a-şi îndeplini serviciul. Unele centre din capitală, cât şi în provincie, au fost la un moment dat (momentul critic), singurele unităţi de ordine care şi-au menţinut calmul, rămânând la posturile lor în legătură continuă şi normală cu Centrala din Bucureşti, prin posturile de radio-transmisiuni. Ideologia legionară nu era agreată în SSI, nici de şef, nici de organele subalterne. De aceea, SSI n-a avut nici un legionar în cadrele sale”[120].

Pe lângă toate acestea mai putem adăuga şi aportul informativ substanţial pe care l-au adus agenţii SSI, din grupa de filaj, infiltraţi printre rebeli. S-a reuşit, astfel, identificarea celor ce săvârşiseră infracţiuni grave, dar au observat şi unele aspecte mai „ciudate” pe care ulterior le-au raportat Oficiului de informare şi analiză. Iată de exemplu ce se menţiona într-un astfel de raport redactat la 14 martie 1941: „În ce priveşte zvonul că unii dintre membrii Mişcării Legionare s-ar fi afiliat la propaganda sovietică, acest lucru nu este exclus, întrucât majoritatea muncitorilor CFR-işti, care în anul 1933 au luat parte activă la greva de la atelierele Griviţa şi care au fost transferaţi la diferite ateliere din ţară, mai târziu s-au înscris în Mişcarea Legionară, pentru a putea

[120] Ibidem, dosar nr. 88 438, f. 44-45.

activa mai nestingheriți pe linia comunistă. Cu ocazia manifestațiilor din ziua de 21 ianuarie, la care a luat parte şi un grup de muncitori ceferişti, s-a auzit strigând printre aceştia cuvintele: «Trăiască Rusia Sovietică». Adevărații legionari, când au auzit că se strigă asemenea cuvinte, au părăsit pe manifestanți văzând singuri greşeala ce au făcut-o când au primit pe aceşti muncitori în sânul Mişcării Legionare. Persoanele care au strigat şi manifestat pentru URSS nu s-au putut identifica, pentru că în acele timpuri organele de poliție nu s-au putut amesteca în asemenea manifestații, majoritatea dintre şi fiind înarmați cu revolvere, cu care desigur interveneau la cel mai mic semn de protest ce s-ar fi încercat din partea cuiva"[121].

Într-o serie de lucrări şi studii cu caracter istoric ce au analizat contextul politic intern şi extern în care s-a produs rebeliunea legionară, s-a demonstrat în baza unor documente indubitabile amestecul germanilor, respectiv al serviciilor secrete (Gestapo, SS şi SD) în evenimentele din 21-23 ianuarie 1941 din România[122], dar s-a trecut sub tăcere amestecul sovieticilor prin agentura serviciilor secrete – partidul comunist**.** Mai mult, s-a încercat acreditarea ideii că Partidul Comunist din România ar fi luat atitudine hotărâtă şi ar fi respins cu „indignare aserțiunile propagandei antonesciene că rebeliunea legionară fusese declanşată de comuniştii «infiltrați» în Legiune"[123]. Se aducea ca argument articolul publicat în ziarul „Moldova Roşie" din 28 februarie 1941, în care se preciza: „Comuniştii resping cu indignare şi dispreț mârşăvia lui Antonescu. Cu toate sforțările lui, nu va putea implica nici un comunist în actele de jaf şi teroare sălbatică din zilele de ruşine sângeroasă, 21-23 ianuarie 1941, Clasa muncitoare e mândră că în această ceată de conducători şi comandanți netrebnici nu se găseşte nici unul din fiii ei"[124].

Unele documente din arhivele SSI, Siguranței şi Marelui Stat Major par să contrazică asemenea afirmații. De exemplu într-un document elaborat la 30 iulie 1941 de Grupa I din Corpul Detectivilor**,** intitulat „Legionarismul", la capitolul „Penetrații şi infuziuni în Mişcarea Legionară" , se prezintă următoarea explicație: „În afară de unele elemente independente sau provenite din organizația LANC, care ori s-au asimilat, ori s-au eliminat, două sunt infuziile demne de relevat şi anume, a elementului intelectual şi cea a muncitorilor comunişti.... Elementul muncitoresc apare în Mişcarea Legionară mai târziu în număr mereu crescând, dând astfel posibilitatea organizării – vara anului 1937 – unui corp special, «Corpul Muncitoresc Legionar» (CML). Deşi mulți dintre aceştia activaseră sau simpatizaseră Mişcarea Comunistă, nu s-a deschis procesul unui conflict ideologic, date fiind multe puncte de asemănare între cele două ideologii – comunistă şi legionară. Situația materială a muncitorilor creată de regimul partidelor politice; ataşamentul românului, în general, față de tradiție, față de credință, Rege, Națiune şi familie – mari puncte

---

[121] Ibidem, dosar nr. 820, f.6.

[122]Aurică Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940 - ianuarie 1941,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 287-295; Mihai Fătu, Ion Spălățelu, *Garda de Fier – organizație teroristă de tip fascist,* Editura Politică, Bucureşti, 1971, p. 348 şi urm.

[123] Aurică Simion, *op. cit.,* p.299.

[124] *Ibidem.*

din programul propagandist al Mişcării Legionare –, şi speranța unei mai apropiate restaurări a regimului legionar, care promitea muncitorului o viață mai uşoară, mai bună, mai omenească sub conducerea cinstită şi grija de marile mase populare; şi în fine, propaganda abilă dusă de legionari contra partidelor politice cu noutatea ei: puterea exemplului de muncă. Elementul muncitoresc comunist aduce în Mişcarea Legionară un însemnat aport, muncitorul fiind un om încercat şi curajos în genere bine pregătit pentru lupta politică, stăpânind o dialectică cu efect asupra nehotărâților din masa muncitorească, chemată sub drapelul verde. Aşa se explică faptul că elementul terorist al Mişcării (Legionare – *n.n.*) şi-a recrutat şi îşi recrutează elementele din rândurile CML. Argumentația că mai toate atentatele înscrise în istoria legionarismului au fost făcute de intelectuali, nu anulează valabilitatea acestei constatări, fiind fapt bine stabilit că echipele speciale, de sacrificiu sau teroriste, bine organizate şi prevăzute cu argumentul necesar, s-au întâlnit uneori în cadrele acestei organizațiuni (CML); iar rebeliunea din ianuarie 1941 a verificat acest fapt. Dar timpul, evoluția Mişcării Legionare şi desfăşurarea evenimentelor au dovedit că legionarismul n-a reuşit să asimileze elementul comunist. Educația comunistă, tehnica şi tactica propagandei s-au dovedit superioare copiei imperfecte împrumutate de legionarism. Nu numai că n-au putut fi asimilați, dar comuniştii au reuşit să impună Mişcării Legionare directivele sădite în sufletele lor de Internaționala III, din ordinul căreia se bănuieşte că s-au infiltrat în Mişcarea Legionară. Astfel, au fost identificați fruntaşi şi conducători de unități muncitoreşti legionare, care în trecut au suferit pedepse pentru activitate comunistă. Şi numai aşa se explică atitudinea lor din timpul regimului legionar şi spectacolul din zilele de tristă memorie, 21-23 ianuarie 1941, când pe străzile Capitalei defilau convoiuri de muncitori cu femei şi copii în frunte, «suflete roşii în cămăşi verzi», cu arme în mâini şi ura în suflet, în asalt sălbatic pentru a distruge şi arunca în haos «Statul Național Legionar»”[125] .

Alte elemente de convergență între cele două mişcări politice extremiste – legionară şi comunistă – sunt precizate de acelaşi raport al Corpului Detectivilor: „CML-iştii, educați în şcoala marxistă a luptei de clasă au adoptat uşor principiile enunțate de Dumitru Groza, în numele Mişcării Legionare. Încă de la instaurarea regimului legionar, Comitetul Central al Partidului Comunist a dat dispoziționi confidențiale membrilor de încredere să se infiltreze în Mişcarea Legionară. În timpul rebeliunii, este de relevat că Lucrețiu Vâlceanu, notoriu comunist şi fost luptător în Brigăzile Internaționale Roşii din Spania, înscris ulterior în Mişcarea Legionară, în calitate de redactor al ziarului «Biruința», a difuzat zvonul fantezist că generalul Dragalina este de partea rebelilor. După rebeliune, Comitetul Central al Partidului Comunist a dat dispoziționi de a se crea «comitete cetățeneşti de protest» , împotriva scumpetei şi lipsei de alimente, cu mențiunea specială ca să fie cooptați şi legionarii din CML, pentru ca în cadrul acestei conlucrări nepolitice să se încerce dirijarea legionarismului aproape de revendicările comuniste. Ca fapt mai natural şi

[125] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 7 910, f. 37-40.

dovedit, relevăm recenta grevă de la Lupeni, la organizarea căreia legionarii au avut o largă participare, dar care n-ar fi putut avea loc fără concursul dat de elementele comuniste. Se observă deci, fără a fi vorba de o colaborare continuă, că în unele cazuri se constată existenta unei identități de scopuri anti-sociale, atât a elementelor comuniste cât şi legionare şi că funcționează cu obiectiv limitat, în sensul scopului arătat, o acțiune comună în afara unei înțelegeri oficiale între conducătorii ambelor mişcări”[126].

La începutul lunii februarie 1941, informațiile provenite de la SSI atenționau că unele elemente legionare extremiste vizau noi acțiuni anarhice, fapt ce l-a determinat pe generalul de divizie Emil Leoveanu – directorul general al Siguranței – să transmită prin telegrama cifrată cu nr. 5.669/S/din 7 februarie, următorul ordin circular către toate inspectoratele regionale din întreaga țară: „Fiind informații că legionarii extremişti intenționează pentru ziua de 8 februarie a.c. să provoace tulburări anarhice în țară, prin comiteri de asasinate, incendieri, distrugeri de obiecte de artă şi sabotaj, pentru a forța guvernul să instituie în România administrație germană, rugăm luați cele mai severe măsuri pentru a preîntâmpina orice încercare de tulburare a ordinii publice”[127].

Odată cu apariția Înaltului Decret din 14 februarie 1941, prin care Statul Național Legionar a fost abrogat, şi orice activitate politică interzisă[128], cât şi, mai ales, datorită măsurilor represive ordonate de Ion Antonescu, Mişcarea Legionară s-a scindat. Un document al Siguranței[129] menționa existenta a patru grupări. „Simiştii” (partizanii lui Horia Sima) formau principala grupare ce îngloba majoritatea legionarilor din Capitală şi din țară, şi era condusă de „Comandamentul 1 pentru prigoană”, subordonat direct dispozițiilor lui Horia Sima şi ale căpeteniilor legionare refugiate în Germania. Această grupare nu admitea nici un fel de compromis politic şi tindea în continuare la acapararea conducerii statului prin orice mijloace, mizând în special pe atacuri violente şi pe un substanțial sprijin german în contextul ivirii unor momente prielnice. A acționat ca în vremea când Mişcarea Legionară era legală, cu singura diferență ca totul se petrecea în plan conspirativ. Vechile structuri, precum Corpul Muncitoresc Legionar, Corpul Răzleț, Uniunea Națională a Studenților Creştini, Frățiile de Cruce, Cetățuile, Mănunchiul de prieteni, Ajutorul legionar etc., şi-au păstrat cadrele, continuând să strângă cotizații, să facă propagandă şi să țină şedințe de cuib.

A doua grupare, cea „codrenistă”, reunea partizanii profesorului Ion Zelea Codreanu, tatăl fostului Căpitan al Mişcării Legionare. Era condusă de preotul Dumitrescu-Borşa, ajutat de Dumitrescu-Zăpadă şi soțiile lui Ionel Mota şi Corneliu Codreanu. Deşi elementele grupate în jurul acestei fracțiuni păreau inspirate de simțul moderației, totuşi o serie întreagă din partizanii săi erau animați de acelaşi spirit de răzbunare ca şi cei din gruparea „simistă”.

---

[126] Ibidem, f. 66-67.
[127] Ibidem, dosar nr. 865, f. 74.
[128] Vezi pe larg Aurică Simion, *op. cit.,* p. 24-28.
[129] Arh. SRI, dosar nr. 7 910, f. 64-66.

Activitatea lor se rezuma la propagandă, consfătuiri, dar fără să preconizeze acțiuni violente. O distincție clară între aceste două grupări era totuşi greu de făcut. Documentele Siguranței menționau chiar că o bună parte din partizanii grupării „codreniste" cotizau şi activau în formațiunile „simiste". Ca element de distincție îl constituia faptul că în gruparea „codrenistă" se strângeau majoritatea legionarilor vechi, în special senatorii legionari şi o parte din intelectualii simpatizanți ai Mişcării.

A treia grupare avea în frunte pe doctorul Augustin Bidianu, Victor Medrea, Vasile Noveanu şi reunea pe cei aproximativ 200 de „memorandişti", adică elementele ponderate ale Mişcării Legionare, care nu fuseseră de acord cu rebeliunea. În esență, aceştia militau pentru o împăcare între Mişcarea Legionară şi regimul antonescian.

În sfârşit, a patra grupare „Găvănescu-Budişteanu", reunea, de asemenea, elemente legionare moderate, ce se considerau factorul de legătură şi împăcare între Horia Sima şi Ion Antonescu. Legionarii reuniți în această grupare erau puțini ca număr şi priviți în general cu multă neîncredere. Au făcut dese încercări de a lua contact cu cei refugiați în Germania, dar fără succes.

După rebeliune, activitatea informativă a SSI, impulsionată permanent de Eugen Cristescu, a continuat cu şi mai mare intensitate. Până la 25 februarie 1941, au fost arestați în Bucureşti 4 638 legionari, iar în provincie 4 714[130]. În majoritatea cazurilor, datele şi informațiile despre cei implicați în rebeliune proveneau de la SSI. Începând cu luma mai 1941, buletinele informative ale SSI prezentau Preşedinției Consiliului de Miniştri cazuri în care justiția militară, care judeca procesele rebelilor, era indecisă, ezitantă, uneori chiar duplicitară, în sensul că se făcea exces de jurism, ceea ce era implicit, deşi poate involuntar, favorabil inculpaților. Până la urmă, peste 9000 de legionari au fost judecați şi condamnați la diferite pedepse cu închisoarea[131]. Din documentele de arhivă rezultă că aparatul informativ condus de Eugen Cristescu şi-a făcut datoria, în orice caz mai mult decât celelalte instituții polițieneşti (Siguranța, Jandarmeria), în care mai existau simpatizanți legionari ce nu fuseseră descoperiți înlăturați în urma măsurilor de epurare ale aparatului administrativ întreprinse de Ion Antonescu.

Intr-un document al SSI, intitulat „Dare de seamă asupra rebeliunii de la 21-24 ianuarie 1941", la capitolul concluzii, se trăgea un serios semnal de alarmă: „Căpeteniile legionare au dispărut în țară şi străinătate. Cu banii furați, transferați în străinătate sau bine ascunşi în țară: întrețin nelinişte în public cu zvonuri de noi lovituri, încearcă regruparea partizanilor profitori la conducerea de până ieri sau la profiturile din timpul rebeliunii, spre a-i avea ca instrument de noi lovituri; încearcă a comite îndeosebi acte individuale de terorism, care să arate atât opiniei publice cât şi germanilor că generalul Antonescu nu era stăpân pe situație. Astfel, speră a pregăti o situație confuză, când, printr-o lovitură în masă, să poată recuceri situațiile pierdute şi

---

[130] „Universul", nr. 52, din 25 februarie 1941.

[131] Henri Prost, *Destin de la Roumanie*, p. 150, apud General Platon Chimoagă, *op. cit.,* p. 113.

profiturile curmate. (...) Este necesară o severă şi neiertătoare reprimare în cadrul legilor”[132].

După deschiderea Frontului din Est (22 iunie 1941), operațiile de epurare a instituțiilor de stat de elementele care simpatizaseră cu Mişcarea Legionară, acțiune susținută de SSI prin listele de suspecți pe care le punea la dispoziție organelor de poliție şi jandarmerie, au fost mult sporite de faptul că cei asupra cărora existau suspiciuni erau trimişi pe front în linia întâi, unde se presupunea că îi aştepta o moarte sigură.

Ajunşi în acest moment, să întrerupem derularea evenimentelor istorice, pentru a puncta un aspect trist al istoriei noastre naționale, cu convingerea că adevărul istoric nu va supăra pe nimeni. Astfel, mulți dintre cei ce au fost trimişi pe front în linia întâi – pe motiv că „erau elemente legionare înrăite şi nerecuperabile”- au reuşit să scape, contrar aşteptărilor, prin vitejia faptelor ostăşeşti. Mai târziu însă, în timpul prigoanei regimului comunisto-stalinist nu au mai scăpat. Au fost arestați, supuşi unor interogatorii interminabile, în care mijloacele de anchetă au fost dintre cele mai brutale. Neputându-li-se dovedi participarea la rebeliune, sau eventuale crime săvârşite, au fost condamnați în bloc pe motiv că fuseseră „combatanți pe frontul de răsărit”**.** Apoi au suportat regimul deportărilor, al coloniilor de muncă şi reeducările de la Piteşti, Gherla şi Aiud[133].

Din această perspectivă istoria ne dezvăluie tragedia unei generații a cărei singură vină a fost aceea că s-a lăsat purtată prea uşor de aventura unei ideologii naționaliste dirijate uneori de la curțile celor mari, prin jocuri oculte, spre acțiuni xenofobe, ideologice care, la drept vorbind, a fost condiționată ani de rile şi de notorietatea unor oameni de cultură sau politicieni români. Consensul național, atât de dorit de multe generații de români, nu s-a putut realiza prin aducerea la tăcere a unora în favoarea altora, cum nu s-a putut realiza nici prin exacerbarea naționalismului, a urii etatizate sau aplicarea unor măsuri dictatorial punitive. Doar adevărul istoric, care invită pe toți la meditație şi cumpătare în fața violenței, mai poate constitui o şansă pentru realizarea „armoniei sociale”.

Revenim la Eugen Cristescu, cel care făcea şi desfăcea jocurile din umbră, şi care, fără îndoială că la acea dată nu-şi putea imagina formele groteşti la care vor ajunge represaliile în țara noastră.

Motivația măsurilor informative luate de şeful SSI contra legionarilor se baza în mare parte pe informațiile ce veneau din sursele proprii. Încă de pe vremea lui Moruzov, şeful SSI, dispunea de o rețea proprie prin intermediul căreia, fie că se verificau informațiile venite de la agenturile subordonaților, fie că se penetra în mediile vârfurilor politico-guvernamentale sau diplomatice. În cazul rețelei lui Cristescu e de precizat că, deşi informațiile acestuia în

---

[132] Arh. NIC, loc. cit., p. 24.

[133] Vezi pe larg la Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Arhipelagul ororii,* în „Magazin istoric”, mai-iunie 1993; idem, *Reeducarea prin autoanaliză. Aiud-Gherla, 1960-1964*, în „Arh. Tot.”, nr. 2/1994; Cristian Troncotă, *Colonia de muncă*, în „Arh. Tot.”, nr. 1/1993, p. 169-181.

problema legionară nu veneau cu continuitate, totuşi, erau de prima mână, ceea ce dovedeşte că respectivii agenţi se aflau în centrul acţiunii clandestine a Mişcării Legionare sau în imediata apropiere a acesteia. În acest sens, declaraţia lui Grigore Petrovici, din 25 octombrie 1944, este elocventă: „Cu aceleaşi mari riscuri făcute pentru urmărirea Mişcării Legionare, încă din timpul regimului şi, am avut curajul să recrutez o agentură pe teritoriul statelor din Axă, care adăposteau grupuri de legionari români. În acest cadru am călătorit în străinătate la Berlin, Belgrad, Zagreb, Roma, Madrid şi Budapesta, unde se găseau legionari fugiţi şi de unde am adus preţioase informaţii asupra activităţii lor, arătând totodată jocul dubios şi neloial al germanilor faţă de noi”[134].

Informaţiile de valoare despre legionari mai proveneau şi prin schimbul de informaţii cu Abwehrul. Maiorului von Stransky (conspirativ „Sandu”), ofiţer de legătură cu SSI, care era însurat cu o româncă din Galaţi şi vorbea perfect limba română, i se plătea discret, din resursele SSI, o sumă lunară din care o parte reprezenta un fond personal, iar restul se considera ca „fond informativ” pentru reţeaua pe care o coordona. Acesta i-a oferit lui Cristescu în două situaţii informaţii precise despre locurile în care se ascundea Horia Sima, imediat după rebeliune. Dar ineficienţa măsurilor întreprinse de Siguranţă şi Jandarmerie a făcut ca Horia Sima să scape „miraculos” şi să ajungă la Berlin. Împreună cu el, alţi 700 de legionari, printre care multe căpetenii, au reuşit să scape şi să se refugieze în Germania, graţie intervenţiei Gestapo-ului, care avea reprezentanţi destul de numeroşi în România, şi în faţa cărora Abwehrul nu se putea impune[135].

La procesele intentate legionarilor participanţi la rebeliune, mulţi inculpaţi au declarat că în timpul evenimentelor au recunoscut printre ei „pe agenţii provocatori ai SSI”[136]. Pentru organele militare de anchetă penală era desigur destul de dificil să verifice astfel de afirmaţii. Poate că nu era nici oportun, având în vedere orgoliul lui Cristescu privind protecţia oamenilor săi. Oricum, cert rămâne faptul că legionarii se menţineau pe vechile poziţii privind „actele criminale ale lui Cristescu faţă de Mişcare”. Iată în acest sens conţinutul unei note din 3 aprilie 1941: „În cercurile legionarilor bănăţeni se spune că Constantin Papanace, fost subsecretar de stat, se află în Germania şi a fost primit de mai multe ori de Himmler, căruia i-a expus pe larg situaţia din România, adevăratul motiv al rebeliunii legionare şi a dovedit cu acte autentice vinovăţia domnilor Alexandru Rioşanu şi Eugen Cristescu”[137]. Nu ştim ce acte autentice au fost prezentate lui Himmler, dar pe această notă se află următoarea rezoluţie pusă de şeful SSI, implicat direct: „Nu am posibilitatea să verific asemenea informaţiuni şi nici nu voi încerca. Pentru cazul când ar şi exacte, trebuie să se ştie că un funcţionar public nu poate avea conflicte cu o mişcare politică, el urmând directivele ierarhice. Conflictul a fost însă între

---

[134] Arh. SRI, dosar nr. 40.010, vol. 136, f. 9.
[135] Aurică Simion, *op. cit.*, p. 24.
[136] Arh. NIC, loc. cit., p. 38.
[137] Arh. SRI dosar 48.163, vol. 2, f. 253.

funcționari, unii care spionau armata germană, iar alții care apărau interesele ei. Dosarele Maimuca au fost dovada că armata germană era spionată. Cred că dacă s-ar verifica informația – şi noi nu vom face asemenea operație – ar şi bine să ne ajute aceşti confrați să descoperim unde mergeau informațiile despre armata germană. De la cine le aduceau?". De data aceasta Eugen Cristescu justifica represaliile îndreptate împotriva legionarilor prin faptul că aceştia se făcuseră vinovați, culmea, că spionaseră armata germană. Era o nouă manevră pe care şeful SSI o încerca. El ştia prea bine că în jurul său sunt multe priviri indiscrete şi că rezoluția sa putea ajunge într-un fel sau altul la cunoştința înalților demnitari de la Berlin. Prin aşa-zisele „dosare Maimuca", Eugen Cristescu încerca să acrediteze ideea că legionarii fuseseră aceia care „nu jucaseră cinstit fală de nemți". În realitate s-a văzut din procesul intentat lui Constantin Maimuca, directorul adjunct al Siguranței, că el nu a fost legionar şi nici nu a contribuit cu ceva la rebeliune[138]. „Probele indubitabile" constau în fond în dosarele în care se concentrau informațiile curente despre mişcările armatei germane pe teritoriul românesc, în scop preventiv, ca pe baza lor Siguranța să poată lua din timp măsuri de contracarare a unor eventuale sabotaje sau evenimente nedorite. Maimuca a fost „mielul de sacrificiu" prin care Eugen Cristescu şi-a creat un alibi în fața nemților şi a rămas consecvent în această acțiune. Astfel, în iunie 1943, el a intervenit pe lângă mareşalul Ion Antonescu pentru a anula decretul regal prin care o parte din legionarii participanți la rebeliune erau grațiați, inclusiv şi fostul director adjunct al Siguranței**.** Cristescu l-a sacrificat a doua oară pe Maimuca tocmai pentru a-i convinge pe germani că în legionari nu trebuie să aibă încredere.

Întregul material informativ şi documentar adunat de organele SSI despre Mişcarea Legionară, a stat la baza întocmirii unei ample sinteze intitulate *Cartea albă,* care, ulterior, după unele retuşuri ale sinteziştilor de la Ministerul Propagandei, din ordinul lui Ion Antonescu a fost publicată sub titlul *Pe marginea prăpastiei.* Impactul pe care această lucrare 1-a avut asupra cititorilor din epocă a fost destul de mare, întrucât avea „o motivație politică precisă: sublinierea meritelor generalului (devenit în august 1941 mareşal) Ion Antonescu, a rolului său decisiv în salvarea patriei, împinsă de legionari în haos şi război fratricid"[139]. Implicarea SSI în problemele de propagandă antilegionară nu putea trece neobservată. Legionarii au recurs la noi amenințări, iar Cristescu le-a răspuns prin alte acțiuni informative.

Mai întâi, să reamintim faptul că în scrisoarea de răspuns redactată de Ion Antonescu la 10 aprilie 1941, adresată profesorului Găvănescu (care-i adusese o scrisoare cu caracter conciliatorist din partea comandantului Mişcării Legionare), se menționa printre altele că: „Horia Sima îmi scrie că îndeamnă mereu pe legionari la linişte şi ordine. Rezultatul acestor îndemnuri este că serviciile de informații ale statului descoperă zilnic încercări de a se constitui

---

[138] Eugen Preda, *Cazul Maimuca,* în „Magazin istoric", ianuerie 1991, p. 42; cf. Cristian Troncotă, *Addenda la cazul Maimuca,* în „Magazin istoric", iunie 1991, p. 58. Vezi şi „Noutatea", nr. 189, din 14 decembrie 1946; Radu Lecca, *op. cit.*, p. 161.

[139] Vezi Ioan Scurtu, Cuvânt înainte la *„Pe marginea prăpastiei",* ed. cit, vol 1,p. 9.

«echipe ale morții», al căror scop nu este altul decât suprimarea mea şi a colaboratorilor mei”[140]. „Urmărindu-se activitatea membrilor Mişcării Legionare – cităm dintr-un raport al Secției a II-a Contrainformații din SSI – organele noastre în mână cu cele ale Secției Juridice au descoperit o organizație clandestină denumită Comandament de prigoană. Membrii acestei organizații în număr de 12, împreună cu materialul de propagandă descoperit, au Fost trimişi în judecată Curții Marțiale a Comandamentului Militar al Capitalei. O încercare de regrupare a elementelor legionare a fost descoperită în februarie 1942 la Liceul de fete Julia Haşdeu din Bucureşti. Membrii nucleului descoperit, în număr de 5, au fost deferiți Curții Marțiale a CMC spre judecare”[141].

Alte documente atestă că după rebeliune, Eugen Cristescu şi agenții săi din Grupa politică a Secției a II-a Contrainformații, au reuşit să dejoace multe planuri puse la cale de legionari, prin care se urmărea chiar asasinarea mareşalului Ion Antonescu şi a altor demnitari, precum şi o nouă încercare de lovitură de stat. Telegrama cifrată nr. 7 608 din 29 ianuarie 1941 informa Marele Stat Major al armatei române că „legionarii terorişti intenționează a ucide pe Conducătorul statului, domnul general Ion Antonescu. Din comitetul care a hotărât acest lucru par a fi: R. Popescu (de la Societatea «Astra Română»), Gh. Georgescu (chimist la «Astra Română»), Rădulescu (laborant la schela «Steaua Română»), Andrei Popescu (fost chestor în Câmpina), Petreanu Virgil (inginer la «Astra Română»), Stavreopoleos Alexandru (chimist la «Steaua Română»). Doi ingineri de la societatea «Unirea» declară că generalul Antonescu face ceea ce a făcut şi Armand Călinescu şi va şi pedepsit. Radu Cruțescu de la Camera de Comerț Ploieşti, aduce aceiaşi informație, din care rezultă că s-a format aşa-numita echipă a morții, cu scopul de a omori pe Conducătorul statului”[142].

La 19 martie 1941, Inspectoratul General al Siguranței trimitea o adresă circulară la secțiile de poliție din întreaga tară pentru a verifica informațiile ce se deținеau, potrivit cărora: „dintre legionarii rebeli s-a format o echipă care să asasineze pe domnul general Antonescu, Conducătorul Statului, pe generalul Hansen, şeful Misiunii Militare Germane din România şi pe ministrul Germaniei la Bucureşti, aceştia din urmă fiind acuzați că au trădat cauza legionară, susținând prin măsurile luate pe generalul Antonescu”[143]. Buletinul informativ din 22 martie 1942 sintetiza o serie de informații pe aceeaşi temă: „Comandamentul legionar clandestin din Bucureşti, în urma unei consfătuiri cu reprezentanții grupului legionar din Prahova, au hotărât asasinarea domnului Mareşal Ion Antonescu şi lovitura de stat. Modul de asasinare: se va mina podul care trece peste gara Ploieşti Sud şi podul din Valea Largă (înainte de Sinaia) pe şoseaua Bucureşrti-Brasov. Imediat după aruncarea în aer a podului cu vagonul sau maşina în care se afla Domnul Mareşal Antonescu,

---

[140] Arh.SRI., fond „d”, dosar nr. l, f. 254; vezi şi *Pe marginea prăpastiei,* ed. cit, vo1.2, p. 231.
[141] Arh.SRI, fond „d”, dosar nr. 7963, vol. l, f. 50.
[142] Ibidem, dosar nr.194, vol. 1, f. 241.
[143] Ibidem, dosar nr. 1/a/Argeş, vol. 92, f. 66.

comandanții de corpuri de armată desemnați de legionari vor lua comanda şi vor pune stăpânire pe toate instituțiile. între generalii care vor lua comanda cu ocazia loviturii de stat figurează şi generalul Petrovicescu din Penitenciarul Deva, iar teşi din generalii de corp de armată pe care se contează, se găsesc deja la comandă. Planul de asasinare a Fost comunicat foştilor comandanți legionari din penitenciarul Aiud şi a fost comentat de către comandanții Zoze Grigorescu, inginer Iacobescu, inginer Mancu Sever şi avocat Gabi Popescu, cu ocazia unei împrejurări tolerate de noi pentru a prinde legătura cu cei din afară"[144].

Politia oraşului Piteşti informa cu adresa nr. 462 din 9 aprilie 1941 că: „intelectualii legionari, avocați, ingineri şi profesori, vameşi credincioşi lui Horia Sima, caută să justifice acțiunea lor din 2l-23 ianuarie I941, ca pornită, nu contra domnului general Antonescu, ci contra domnilor Rioşanu şi Eugen Cristescu, pe care îi învinuiesc că au luat apărarea jidoviților"[145].

Un alt atentat urma să se producă în ziua de 10 mai 1941. Legația germană, prin consilierul Steltzer, avertizase pe Mihai Antonescu că „un grup de legionari radicali şi terorişti pregătesc, din nou, un atentat împotriva dlui general (Ion Antonescu – *n.n.*)". Structurile informative germane aflaseră şi care era obiectvul politic al atentatului: „Nu trebuie să se lase dlui general (Ion Antonescu – *n.n.*) vremea de a-şi consolida regimul, obținând în înțelegere cu Reich-ul, la Vest sau la Est compensațiuni pentru pierderile suferite de România sub Regele Carol al II-lea, pentru că aceasta ar însemna lichidarea definitivă a politicii legionarilor. De altă parte, trebuie să se ajungă la un protectorat german asupra României, protectoratul german fiind soluțiunea cea mai favorabilă din punctul de vedere al legionarilor, pentru că aceasta le-ar asigura lor un regim mai bun"[146]. Prevenite din timp, organele de resort au reuşit să ia măsuri pentru dejucare atentatului.

Este deci de înțeles de ce foştii purtători ai cămăşilor verzi nutreau o ură de moarte împotriva lui Eugen Cristescu, fapt reflectat cu pregnanță în alte documente păstrate. O notă din 2 iulie 1942 consemna că: „La ora de raport, fruntaşii legionari au avut o discuție cu domnul căpitan magistrat Munteanu, Directorul Penitenciarului Aiud, cu care ocazie i-au spus acestuia, în legătură cu procesul celor 67 deținuți legionari, care se va dezbate cu începere de la 8 iulie a.c., «noi ştim că acesta nu este procesul Gărzii de Fier cu guvernul, ci procesul Gărzii de Fier cu Eugen Cristescu şi Siguranța, şi numai sfântul pistol va curma aceasta»"[147]. Într-o altă notă din 29 iulie 1942, se consemna că: „În ziua de 29 iulie a.c. Anghel Piperin, avocat, a discutat cu mai mulți foşti legionari din care rezulta că singurul vinovat care se face de moartea unui mare număr de legionari ce au fost trimişi pe front, se datorează lui Eugen Cristescu, care va cădea răpus de răzbunarea urmaşilor celor morti"[148]. O altă notă din 28

---

[144] Ibidem, dosar nr. 7.963, vol. 1., f. 71.
[145] Ibidem, dosar nr. 1/Argeş, vol. 92, f. 84.
[146] Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu,* vol. III (aprilie-iunie 1941), Bucureşti 1999, p. 290.
[147] Arh. SRI, dosar nr. 40 010, vol. 56, f. 4.
[148] Ibidem, f. 5.

septembrie 1942, informa că: „S-a aflat din cercurile legionare «simiste» că suprimarea Domnului Mareşal Ion Antonescu şi a altor demnitari ai statului – vizându-se persoanele domnilor (Mihai) Antonescu, vicepreşedintele Consiliului, General Dumitru Popescu, ministrul afacerilor interne şi Eugen Cristescu de la Serviciul S (Serviciul Special de informații – *n.n*). este pusă în primul plan, contându-se în prezent pe elemente de sacrificiu. Comandamentul clandestin legionar din România are legături cu Horia Sima din Germania, şi a primit instrucțiuni secrete ca asemenea elemente să fie introduse sau recrutate din legionarii aflați astăzi în sânul serviciului Poliției, aceştia putând şi utilizați cu succes în diferite serbări unde participă membrii guvernului. S-a precizat că atentatele să se producă la mici intervale şi dacă este posibil, chiar în aceeaşi zi, scontând că panica va fi mare şi regimul legionar se va înscăuna cu uşurință, având concursul germanilor”[149].

Alți legionari ajunseseră să-l considere pe Eugen Cristescu ca pe un pion principal care se opune apropierii dintre Gardă şi regimul mareşalului Ion Antonescu. O notă a SSI din 16 decembrie 1942 făcea cunoscut că: „... În toate cercurile legionare se discută despre neapărata nevoie de suprimare a domnului director general Eugen Cristescu, iar legionarii macedoneni merg cu afirmația că prin dispariția acestui personaj nefast pentru legionari, s-ar aduce o mare destindere între legiune şi guvern, astfel că s-ar putea realiza apropierea elementelor legionare de regim. În ziua de 15 decembrie a.c. Mihadaş Teohar şi Nacu Papanac au afirmat că s-au constituit echipe de legionari care au primit ordine de a suprima pe domnul Eugen Cristescu, echipe care vor încerca o acțiune la momentul oportun”[150].

La sfârşitul lunii decembrie 1942, pe fondul ivirii şi apoi a adâncirii unor tensiuni în relațiile dintre Antonescu şi Berlin, prognozele lui Cristescu privind evoluția şi pericolul Mişcării Legionare – care nu abandonase după cum am văzut ideile puciste – încep să se confirme**.** Relatările lui Traian Borcescu aduc unele detalii în plus: „Problema legionară luase din nou avânt, deoarece germanii ameninţau pe mareşalul Antonescu cu formarea unui guvern compus numai din elemente pur naționaliste şi cu cele legionare din Germania. Încep să sosească legionari terorişti în țară, în mod clandestin, trecând frontiera prin Banatul Iugoslav, iar alții evadează. Cazul preotului Boldeanu. Deoarece eforturile depuse de organele de siguranță (Poliție, Prefectura Poliției Capitalei, jandarmeriei şi SSI) erau disparate, Eugen Cristescu, şeful SSI, propune, şi se admite, crearea unui organ central la Prefectura Politiei Capitalei, denumit Brigada Specială, sub conducerea chestorului Nae Georgescu şi cu elemente specializate de la toate organele de poliție. Rezultatele nu au fost prea strălucite, dar s-a pus stavilă avântului legionar”[151].

Unii politicieni ai vremii l-au acuzat pe Eugen Cristescu că aducea informații fanteziste şi că, practic, mai mult îl dezinforma pe Conducătorul

---

[149] Ibidem, dosar nr. 512, f. 107.
[150] Ibidem, dosar nr. 40.010, vol. 56, f. 12.
[151] Ibidem, dosar nr. 5374, vol 13, f. 184-185.

statului. Pentru a ne da totuşi seama de veridicitatea informaţiilor, a operativităţii cu care le obţinea şeful SSI, dar şi a implicaţiilor politice pe care le putea avea, vom invoca un eveniment care s-a petrecut la sfârşitul lunii decembrie 1942, evident, tot în legătură cu legionarii. În ajunul Crăciunului, a „explodat" la Bucureşti vestea evadării lui Horia Sima din lagărul de la Berkenbrük. Cât de rapid a ajuns această informaţie la Centrala SSI de la Bucureşti, ne povesteşte Radu Lecca în memoriile sale: „Cristescu şi-a făcut apariţia extrem de agitat (fusese invitat la o masă protocolară organizată de Radu Lecca la biroul din str. Sf. Ştefan – *n.n.*), comunicând în gura mare că acum un sfert de oră a primit ştirea de la omul lui din Berlin că Horia Sima ar fi dispărut şi că este, probabil, în drum spre ţară. Toţi românii prezenţi, inclusiv Mihai Antonescu, care cunoştea zvonurile care circulau de mult că nemţii ar avea de gând să-l readucă pe Sima la guvern, aşteptau o lămurire de la von Killinger. Von Killinger a spus că informaţia lui Cristescu nu poate fi exactă, pentru că dacă Horia Sima ar fi fugit de la Berlin, primul care ar fi fost informat, ar fi fort el şi Legaţia germană, dar el nu primise nici o înştiinţare. A doua zi, von Killinger, având o şedinţă cu toţi colaboratorii săi de la legaţie, le-a comunicat că guvernul român a primit o informaţie greşită, cum că Horia Sima ar fi fugit de la Berlin şi că ar şi în drum spre ţară. «Ar şi deci bine – a adăugat von Killinger – ca toţi cei prezenţi să liniştească pe cunoscuţii şi prietenii lor români». Când von Killinger a spus aceste cuvinte s-a auzit o voce din sală: «Dar rău mai sunteţi informat domnule ministru. Eu ştiu de la Departamentul meu de 3 zile despre fuga lui Sima». Vocea era a colonelului Böhme (ataşat cu probleme de poliţie – n.n.), care până atunci stătuse impasibil şi cu un surâs ironic pe buze. Von Killinger şi-a pierdut răbdarea şi apostrofându-l vehement pe Böhme, i-a atras atenţia că el a uitat că face parte din funcţionarii legaţiei şi că este deci sub ordinele sale şi că datoria lui ar şi fost să aducă imediat la cunoştinţa superiorului său ştirea primită de la Berlin, privind fuga lui Sima, astfel s-ar fi evitat ca ministrul Germaniei să dea Guvernului român relaţii care nu corespundă cu adevărul"[152].

Prin intervenţia energică, de protest la Berlin, a mareşalului Ion Antonescu, Horia Sima a fost readus în lagăr şi incidentul s-a aplanat. La 30 decembrie 1942 Serviciul de Siguranţă al Reichului raporta că Horia Sima a fost arestat la Roma şi readus în lagăr, în vreme ce în ţară alţi 1500 de legionari au fost arestaţi şi internaţi în lagărul de la Târgu-Jiu[153].

Într-o recentă lucrare cu caracter memorialistic se afirma că principalul motiv care l-ar fi determinat pe Horia Sima să evadeze din lagărul de la Berkenbrück l-ar fi constituit planul pus la cale de Eugen Cristescu în colaborare tacită cu unele cercuri germane interesate, prin care se urmărea lichidarea căpeteniilor gardiste refugiate în Germania. „Atentatul" propriu-zis – condus de comisarul Petrovici – ar îi trebuit să se producă în ziua de 6 decembrie, de ziua Sfântului Nicolae, „pentru ca apoi să se spună că legionarii s-au bătut între ei". Eşecul complotului s-ar fi datorat vigilenţei poliţiştilor

---

[152] Radu Lecca, *op. cit., p.* 216-217.
[153] Antonescu mareşalul României..., vol. 1, p. 475.

legionari internați în lagăr[154]. În realitate, Horia Sima fusese „repus în libertate şi semnalat de serviciile române de informații, în Italia. Germanii, care erau organizatorii acestei călătorii, printr-o indiscreție voită o aduseseră la cunoştința agenților nostri”[155]. Ulterior, „afacerea” Horia Sima a fost explicată de von Killinger mareşalului Antonescu „ca o stângăcie a anumitor servicii ale lui Himmler care îşi permiseseră această inițiativă, fără a cere părerea lui Hitler”[156]. De asemenea, insistenta cu care mareşalul Ion Antonescu – în cadrul discuțiilor din zilele de 10-12 ianuarie 1943 de la cartierul general al Fiihrerului de lângă Rastenberg – a dorit o clarificare a fugii lui Horia Sima în fața lui Hitler, precum şi asigurările date de Ribbentrop că cei „vinovați au fost pedepsiți”[157], pune serios la îndoială vreo implicare a lui Eugen Cristescu, mai ales că acesta, timp de patru ani cât s-a aflat la conducerea SSI, nu a întreprins nici o acțiune fără ştirea Conducătorului statului român. Mai mult, ştim bine că Ion Antonescu era un om dur, dar drept, şi nu se lăsa influențat sau dominat de cei din jurul său[158]. Deci singura şansă a lui Cristescu de a câştiga încrederea mareşalului era de a-i oferi o informație, dacă nu spectaculoasă, cel puțin corectă.

Tot la sfârşitul anului 1942 se finaliza o amplă sinteză intitulată *Doi ani de activitate a Serviciului Special de Informații – 15 noiembrie 1940-15 noiembrie 1942.* Era un fel de raport-bilanț, înaintat mareşalului Ion Antonescu, în care se prezentau toate realizările, dar şi neîmplinirile SSI de când în fruntea sa se afla Eugen Cristescu. La capitolul şi analiza activitatea Secției a II-a Contrainformații, care avea în preocupări Mişcarea Legionară, se menționau ca realizări: „A urmărit problema legionară dând o deosebită atenție următoarelor aspecte: infiltrarea legionarilor în instituțiile de stat; acapararea comerțului fost evreiesc; planurile elementelor teroriste; propaganda în universități; trimiterea pe front a elementelor periculoase şi dovedite incorigibile; legăturile dintre cei din țară şi legionarii refugiați în străinătate; procurarea şi distribuirea de fonduri”[159]. Este de fapt un rezumat al măsurilor luate de şeful SSI pentru neutralizarea Mişcării Legionare.

Un ecou al înverşunării legionarilor contra şefului SSI găsim şi în relatarea discuției pe care a avut-o în primăvara anului 1943 fratele lui Eugen, Gheorghe Cristescu, cu reprezentanții serviciului de informații american la Istanbul: „Avem informații că (germanii – n.n.) s-au înțeles cu Horia Sima, impunându-i o totală supunere în cazul când eventual îl vor aduce la conducerea statului român, în fruntea unui regim legionar. (...) Horia Sima a cerut ca Eugen Cristescu să fie predat lui, fie că s-ar afla în țară, fie că ar fi în Germania, deoarece are cu el o crâncenă răfuială”[160]. Dar şi aceste uneltiri

---

[154] Nistor Chioreanu, *Morminte vii,* Institutul European, Iaşi, 1992, p. 136.
[155] Gheorghe Barbul, *op. cit.*, p. 90.
[156] *Ibidem.*
[157] Aurică Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din August 1944,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 122.
[158] Platon Chimoagă, *op. cit.*, p. 122.
[159] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 7 963, vol. 1, f. 45-46.
[160] Ibidem, fond „p”, dosar nr. 48.163, vol. 2, f. 31-32.

germano-legionare au fost dejucate din faşe, aşa cum ne sugerează o notă a SSI din 31 decembrie 1943. „În cercurile maniste se declară că planurile legionare ar şi fost dezvăluite acum câtva timp domnului Eugen Cristescu de C..., care cunoştea planurile şi organizaţia lui Horia Sima. Vorbind de acest lucru, domnul Maniu scotea în relief «dezumflarea» totală a uneltirilor germane”[161].

În sfârşit, o altă notă a SSI, din 12 august 1944, informa că în rândurile ziariştilor de la „Curentul” se comenta un eveniment care avusese loc cu câteva zile în urmă. O echipă a morţii formată din 7 tineri legionari, se deplasase la Olănesti (Vâlcea) pentru a pune la cale un nou atentat împotriva Conducătorului statului. „Mustrat de conştiinţă, unul din membrii echipei (care era probabil agent SSI – *n.n.*), ar fi fugit la Bucureşti pentru a-l înştiinţa pe generalul Piky Vasiliu. Acesta s-a deplasat cu avionul la Olăneşti şi în momentul când conspiratorii au fost prinşi, denunţătorul a tras în şeful echipei, omorându-l. Ceilalţi 6 conspiratori au fost judecaţi, condamnaţi la moarte şi executaţi”[162]. Eugen Cristescu, implicat direct în cercetarea acestui caz, alături de generalul Constantin (Pichi) Vasiliu, şeful Jandarmeriei şi de generalul Nicolae Diaconescu, directorul general al Poliţiei, a păstrat tăcerea. În dezvălurile sale făcute în perioada 1945-1949, fostul şef al SSI nu aminteşte nimic despre acest caz. Este încă o dovadă asupra faptului că Eugen Cristecsu s-a străduit să demonstreze că ştie să fie discret faţă de problemele sensibile ale „forntului secret”, mai ales cele referitoare la spaţiul sovietic. Dincolo de atentat, cazul avea o serioasă conotaţie politică a căror fire duceau direct la Moscova. Din cercetarea altor documete rezultă că legionarii atentatori, fuseseră instruiţi de agenţi NKVD şi lansaţi din avioane sovietice în noaptea de 28 spre 29 iunie 1944, în apropiere de staţiunea Olăneşti-Vâlcea, unde se afla mareşalul Ion Antonescu la tratament. Grupul de atentatori avea ca misiune principală contactarea şi reactivarea unor lideri ai Mişcării Legionare, care erau împotriva alianţei României cu Germania. Concepţia sovieticilor viza ca, prin reactivarea Mişcării Legionare sub controlul unor lideri dirijaţi de Serviciile Secrete sovietice şi prin colaborare cu alte forţe patriotice, să formeze pe teritoriul României o largă coaliţie pentru „înlăturarea de la conducerea statului a mareşalului Ion Antonescu şi denunţarea alianţei politico-militare a României cu Germania”[163].

Fără îndoială, documentele de arhivă mai sus citate dau girul afirmaţiei că Eugen Cristescu a fost într-adevăr un „consacrat adversar al Mişcării Legionare”, iar afirmaţiile memorialiştilor legionari, cum că toate ghinioanele şi nenorocirile care s-au abătut asupra Mişcării Legionare s-ar datora fostului şef al Siguranţei şi al SSI, trebuie să recunoaştem că nu sunt lipsite de substanţă. În opinia noastră, singurul amestec al lui Eugen Cristescu în toată această

---

[161] Ibidem, dosar nr. 40.010, vol. 136, f. 16. Este vorba despre şeful serviciului de informaţii propriu, pe care şi-l organizase PNŢ şi care ne dovedeşte că opera la un grad de profesionalism care îi permitea să colaboreze cu SSI în contracararea planurilor germano-legionare.

[162] Arh. NIC, fond PCM- SSI, dosar nr 14/1941, f. 256.

[163] Vezi pe larg Cristian Troncotă, *Glorie şi tragedii. Momente din istoria Serviciilor de informaţii şi contrainformaţii române pe Frontul de Est (1941-1944),* Editura Nemira, Bucureşti, 2003, p.122-127.

„afacere” este că sub acoperirea statutului său de funcționar public, a ştiut când, unde şi cum să intervină pentru ca liderii gardişti să nu-şi facă jocul. Dar care a fost motivul real: Loialitatea față de mareşal? Spiritul său justițiar în interpretarea şi aplicarea legilor? Convingerile sale politice intime, deşi statutul de funcționar public îi interzicea aceasta? Nu cumva toate la un loc?

Schimbul de informaţii şi cooperarea SSI – Abwher

Imediat după actul de la 23 august 1944, comentatorii de presă, fie din interese politice, fie din neştiință, au confundat Serviciul Secret Român (SSI) cu SS-ul german, iar Eugen Cristescu – considerat şeful „Gestapoului românesc” – era prezentat ca un „personaj odios”, „total devotat intereselor germane”. Documentele întocmite de „tribunalul poporului” (atât rechizitoriul cât şi actul de acuzare) pentru procesul din mai 1946, au insistat pe colaborarea între SSI şi serviciile de informații germane, pentru a se justifica probabil acuzația de „trădare națională”.

Numeroase documente păstrate în arhiva SSI, precum şi declarațiile făcute ulterior de Eugen Cristescu şi colaboratorii săi mai apropiați din Serviciu, sau de unii foşti înalți demnitari ai regimului antonescian, au adus o serie de clarificări asupra problemei. Era vorba de colaborarea SSI cu Abwehr (Serviciul de Informații al Armatei Germane) ce nu reprezenta o invenție a lui Cristescu, ci fusese preluată ca practică a muncii de informații din vremea predecesorului său. Se cuvine o scurtă incursiune în această problemă, nu din dorința de a spori gradul de credibilitate asupra declarațiilor lăsate de fostul şef al SSI, sau de a-i corecta unele afirmații în ce priveşte detaliile, ci mai degrabă de a explica stadiul real al raporturilor româno-germane în domeniul informațiilor.

E bine ştiut că încă de la numirea sa în funcția de şef al Abwehrului – la 1 ianuarie 1935 –, legendarul amiral Wilhelm Frantz Canaris a reorganizat şi reorientat întreaga activitate informativă cu caracter militar-strategic, în beneficiul Wehrmachtului. În scurt timp, Abwehrul reuşise să-şi organizeze o vastă rețea de agenți şi colaboratori, atât pe teritoriul marilor puteri, care într-un viitor război se puteau confrunta cu armata germană, cât şi în țările mai mici, care, din interese economice sau geopolitice, puteau juca un rol important în contextul în care Germania reuşea să le atragă în sfera ei de influență. Canaris se conducea după doctrina potrivit căreia serviciile secrete trebuie să fie întotdeauna cu un pas înaintea oamenilor politici şi a diplomației oficiale**.** Tot el a aplicat şi principiul: „vând ce ştiu pentru a cumpăra ce nu ştiu despre inamic”, adică schimbul de informații cu serviciile secrete similare Abwehrului. Scopul era unul singur: lărgirea mozaicului informațional de care Reichul avea atâta nevoie în confruntarea cu cei ce i se puteau opune planului de cucerire a „spațiului vital”.

Încă din septembrie 1935, Canaris se întâlnise cu generalul Mario Rotta, şeful Serviciului de Informații Militar Italian, cu care a perfectat o alianță între

cele două servicii, deci cu mult înainte ca Hitler şi Mussolini să pună bazele Axei. Tot atunci a stabilit alianța de aceeaşi natură şi cu Serviciul Secret Ungar, precum şi cu cel japonez, deci cu 5 ani înainte de intrarea Japoniei în Axă[164]. în februarie 1937, în sfera de interese a lui Canaris a intrat şi Serviciul Secret de Informații al Armatei Române, condus de Mihail Moruzov. Din februarie 1937 şi până la 6 septembrie 1940, cu unele mici întreruperi, direct sau prin interpuşi, Moruzov a realizat mai multe contacte informative cu Abwehr[165]. Această colaborare a fost caracterizată de Eugen Cristescu ca fiind „pe baze strict secrete şi neautorizate de organele competente de conducere ale statului român". De asemenea, Cristescu îşi mai amintea că această colaborare din vremea lui Moruzov „ar fi fost tăinuită lui Armand Călinescu, în acel moment prim-ministrul țării, dar s-ar fi făcut cu ştirea lui Ernest Urdăreanu, mareşalul Palatului". Va trebui să corectăm această afirmație, întrucât, aşa cum rezultă din *Raportul asupra României*" întocmit la 28 iunie 1940 de von Killinger – pentru a informa Berlinul de rezultatele întrevederilor pe care le avusese cu Moruzov şi regele Carol al II-lea –, se menționează la un moment dat afirmația suveranului român: „Eu am ajutat ca organizația Canaris să lucreze în bune condiții, aici în Româniai[166], ceea ce dovedeşte fără putință de tăgadă că relațiile SSI – Abwehr fuseseră autorizate la cel mai înalt nivel.

Din studiul altor documente de arhivă rezultă că, încă de la sfârşitul anului 1939, se crease în Serviciul Secret de Informații al Armatei Române o „secție specială de legături externe". Aceasta avea ca principală misiune colaborarea cu serviciile de informații similare ale altor țări care intrau în zona de interes strategic a României, în scopul neutralizării agenților ce desfăşurau acțiuni potrivnice statului român. Precizări în acest sens întâlnim într-o declarație a lui Ionescu- Micandru: „Misiunea Secției de Legături Externe din SSI era de a face legătura direct sau indirect cu serviciile de informații ale statelor aliate, sau prietene, indicate de guvernul român. Până în 1940 această legătură s-a făcut în scopul de a obține un schimb de informații cu serviciile de informații: polonez (direct), cehoslovac (direct), englez (prin delegat), francez (prin delegat) şi în ultimul rând şi cu cel german (prin delegat). Din 1940, o dată cu schimbarea politicii externe a României şi cu sosirea în țară a misiunilor militare germană şi italiană, legătura informativă s-a făcut numai cu organele de resort ale acestor misiuni, prin câte un ofițer de legătură"[167].

Cu toate acestea, Eugen Cristescu stăruie în afirmațiile sale că o colaborare oficială şi autorizată între serviciile secrete româneşti şi cele germane s-a realizat după venirea la putere a generalului Ion Antonescu. Pentru a restabili adevărul, chiar în cele mai mici detalii, se cuvine să apelăm din nou la documente.

---

[164] Vladimir Alexe, *Abwehr contra FBI. Secrete bine păzite,* Editura Românul, Bucureşti, 1992, p. 25.
[165] Vezi pe larg la Cristian Troncotă, *Din istoria unei colaborări SS1-Abwehr 1937-1940,* în „Magazin istoric", iulie- septembrie 1994.
[166] Arh. NIC., fond. PCM –SSI, *Politica externă a României*, dosar nr. 2/1.037, f. 286.
[167] Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 80 536, fila 9.

După cum rezultă din raportul întocmit la 6 septembrie 1940 de locotenent-colonelul Ionescu-Micandru, ultima întrevedere între Canaris şi Moruzov a avut loc din iniţiativa şefului Abwehrului, imediat după arbitrajul de la Viena (30 august 1940). Plecarea din Bucureşti s-a făcut la 1 septembrie ora 9,30, iar în ziua de 3 septembrie, însoţit de Ionescu-Micandru, „ca expert tehnic", Moruzov a avut două runde de convorbiri cu amiralul Canaris, la Veneţia – în holul Hotelului Danieli. S-au discutat probleme legate de forţele militare sovietice desfăşurate în Basarabia şi Bucovina, acţiunea comunistă în România şi în Balcani, precum şi siguranţa zonelor petrolifere şi a transporturilor pe căile ferate şi pe Dunăre. De asemenea, s-au stabilit noi măsuri concrete de cooperare în viitor a celor două servicii de informaţii. Având în vedere că la una din întrevederi a participat şi generalul Carboni – şeful Serviciului de Informaţii al Armatei Italiene –, putem conchide că întâlnirea de la Veneţia a pus bazele cooperării informative a serviciilor de informaţii ale ţărilor Axei în vederea apărării şi promovării intereselor acestora în zonele strategice de interes. Documentele ne mai spun că Micandru şi Moruzov au părăsit Veneţia la ora 17,17, iar în ziua de 5 septembrie, ora 23 au sosit la Bucureşti[168]. Aici evenimentele politice se precipitau. Mişcarea Legionară aţâţase masele împotriva lui Carol al II-lea, făcându-l răspunzător de prăbuşirea graniţelor. Câteva zeci de mii de legionari şi simpatizanţi ocupaseră piaţa din faţa Palatului Regal, cerând „capul lui Vodă şi al metresei sale". Se desfăşura ceea ce istoricii şi memorialiştii legionari numesc „revoluţia legionară"[169]. La 6 septembrie Regele Carol al II-lea a abdicat în favoarea fiului său Mihai, iar generalul Ion Antonescu a preluat întreaga putere în stat. Moruzov a fost arestat de Poliţia legionară şi internat la Jilava, fiind făcut răspunzător de „unele atrocităţi comise de regimul carlist asupra legionarilor".

În lipsa lui Moruzov, din ordinul generalului Alexandru Ioaniţiu – devenit şeful Marelui Stat Major al armatei române –, colonelul N. Vlădescu urma să gireze funcţia de şef al Serviciului Secret, până la o nouă numire prin decret regal. Colonelul Vlădescu primeşte un raport în ziua de 7 septembrie din partea locotenent-colonelului Ionescu-Micandru, prin care era anunţat că în ziua următoare „va sosi la Bucureşti amiralul Canaris, care va rămâne trei zile"[170]. „Am raportat domnului Prim-ministru (generalului Ion Antonescu) – spune colonelul Vlădescu în raportul său adresat M.St.M. – despre aceasta, şi mi-a ordonat ca domnul amiral Canaris să nu ia contact cu nimeni decât cu Domnia Sa"[171]. În nota de convorbiri între amiralul Canaris şi generalul Ion Antonescu, întocmită la 11 septembrie 1940 se consemnează următoarele: „Domnul general Antonescu a accentuat că domnul locotenent-colonel Ionescu (Micandru – *n.n.*) va primi toate cererile ofiţerului german de legătură – von Stransky – şi că le va satisface spre deplina noastră mulţumire. În timpul

---

[168] Ibidem, fond „d", dosar nr, 3.717, f 23-27.
[169] Vezi pe larg la Horia Sima, *Sfârşitul unei domnii sângeroase (10 decembrie 1939-6 septembrie 1940),* Ediţia a 11-a, Colecţia „Omul nou", Madrid, 1990, p. 439 şi urm.
[170] Arh.SRI, fond „d", dosar nr. 3 717, f.28.
[171] Ibidem, f. 30.

discuțiilor, domnul general Antonescu a accentuat de mai multe ori că, din partea organelor româneşti, se va face totul pentru a satisface sută la sută interesele germane. Noul regim din România s-a alăturat Axei Berlin-Roma şi va continua această cale, fără a se lăsa abătută de la ea. Mai departe, Primul-ministru a spus textual: «Generalul Antonescu este soldat şi merge drept înainte, fără a privi la dreapta sau la stânga. Este de la sine înțeles că noua conducere a Serviciului de Informații ia asupra sa toate obligațiile pentru care s-a făcut înțelegerea de la Veneția.»" [172].

Deci generalul Ion Antonescu nu a făcut altceva decât să autorizeze colaborarea informativă între serviciile secrete de informații ale armatelor română şi germană, aşa cum făcuse şi Carol al II-lea. În ce-l priveşte pe Eugen Cristescu, după instalarea sa ca director general al SSI la 15 noiembrie 1940, a reorganizat Secția de legături externe, căreia, mai întâi i-a dat o nouă titulatură: „Secția III – „G". Amănunte interesante în acest sens ne oferă fratele său, Gheorghe Cristescu: „Secția specială «G» a fost înființată în cadrul SSI la intervenția puternică făcută de Marele Cartier General al lui Hitler, prin Misiunea Militară Germană din România, direct pe lângă Antonescu, indicându-se totodată atât ofițerul care va conduce legătura dintre «Abwehrstelle» (secția din România a serviciului de informații al armatei germane) în persoana maiorului Stransky Alexandru – ofițer activ din armata germană –, dar şi a ofițerului român, în persoana (locotenent) colonelului de stat major Ionescu-Micandru. (...) Berlinul, respectiv Cartierul General de la Berchesgarden, a insistat special pentru numirea acestui ofițer la conducerea Secției speciale «G», scoțându-se de la conducerea veche un ofițer de stat major foarte capabil – colonelul Constantin Antonescu –, căruia i s-a dat comandă de unitate activă"[173].

În cadrul schimbului de informații şi a cooperării dintre SSI şi Abwher un rol important l-au jucat conferințele pe care ofițerii de informații germani le țineau la sediul SSI ori al MStM în prezența ofițerilor români cu sarcini informative pe Frontul de Est. În urma acestor conferințe, Eugen Cristescu întocmea ample rapoarte pe care l-e înainta direct la Cabinetul Militar al mareşalului Ion Antonescu. Din conținutul lor aflăm că erau analizate: configurația fronturilor, intențiile de manevră ale comandamentelor armatelor britanice, americane şi sovietice, necesitatea măsurilor de protecție contrainformativă etc. În urma acestor acțiuni de informare se stabileau de regulă sarcinile informative pentru structurile celeor două servicii, SSI şi Abwher.

De exemplu, la conferința din 10 aprilie 1942, colonelul Kintzel, din Secția a II-a a Statului Major al Armatei de Uscat, şeful Frontului de Est s-a referit la faptul că, până în acel moment, Comandamentul german a subestimat valoarea Armatei Sovietice. Printre cauzele acestei erori, ofițerul german a menționat: „Concluziilor trase de către Serviciul de Informații german în urma războiului ruso-finlandez, război în care Armata Sovietică s-a prezentat slab din punct de vedere al conducerii operațiunilor, instrucției, disciplinei, moralului, dotării şi

---

[172] Ibidem, f. 31.
[173] Ibidem, dosar nr. 88 438, f. 43-44.

serviciilor de aprovizionare. Aceste constatări le-a făcut şi Comandamentul Sovietic care, drept consecință, a înlocuit pe mareşalul Voroşilov de la conducerea armatei prin mareşalul Timoşenko. Acesta din urmă, în baza misiunilor primite, a luat măsuri de redresarea lipsurilor constatate în toate domeniile şi în special pentru complectarea disciplinei, dotarea armatei şi refacerea moralului soldatului sovietic". Interesantă este şi o altă cauză a erorilor de evaluare făcute de germani: „Prin măsurile de ordin contrainformativ luate de către organele sovietice, agenții Serviciului de Informații german nu au putut pătrunde în interiorul URSS pentru a culege informații într-o zonă mai adâncă de 100 – 150 km de la frontieră. În această zonă s-au putut obține date precise de ordin informativ, însă nu s-au putut şti ce se petrece în interiorul URSS. Datorită acestui fapt, *nu s-a putut cunoaşte care sunt posibilitățile industriale ale URSS,* cu atât mai mult că majoritatea statelor capitaliste erau dispuse să subestimeze dezvoltarea industriei sovietice, considerând-o numai ca o creație a propagandei sovietice, ea neexistând în realitate"[174].

Pentru exemplificare se menționează că înainte de începerea războiului contra URSS, Comandamentul german aprecia că armata sovietică dispunea de circa 10 000 care de luptă. În realitate însă s-a văzut mai apoi că, de la începutul războiului şi până în aprilie 1942 au fost distruse 26 000 care de luptă şi totuşi Sovietele mai dispun de 80 Brigăzi care de luptă[175].

De asemenea, ofițerul german, căruia se pare nu-i scăpa nici un amănunt din analiză, mai menționa că: „Sovietele au întrebuințat mijloace de inducere în eroare a informatorilor oficiali cu ocazia diferitelor parăzi şi festivități militare, făcând să defileze aceleaşi unități de mai multe ori şi păstrând un desăvârşit secret asupra noilor mijloace de luptă, camuflajul şi conspirativitatea fiind un specific al Sovietelor. Abia după începerea războiului actual, s-a putut cunoaşte gradul de pregătire al Armatei Roşii"[176].

Un alt aspect extrem de interesat prezentat în cadrul consfătuirilor se referă la multe din necunoscutele Armatei Roşii, care au surprins Comandamentul Armatei Germane, ceea ce a dus în cele din urmă la eşecul cuceririi Moscovei. Iată cum este prezentat de analiştii germani: „În ceea ce priveşte armata sovietică, Comandamentul german a fost surprins de apariția: carului de luptă de 52 de tone; tunului rachetă; cum şi de tenacitatea în luptă a soldatului roşu care, chiar încercuit, a rezistat fără aprovizionări, mâncându-şi camarazii morți, fiind în cele din urmă capabili să atace şi să scape de încercuire. De asemenea, Comandamentul german a mai fost surprins la data de 4 decembrie 1941, de apariția pe front în regiunea Moscovei, a următoarelor noi MU: 80 Divizii Infanterie; 80 Brigăzii Infanterie; 10 Brigăzi care de luptă; 25 Divizii Cavalerie. Toate aceste MU au apărut pe front în momentul când germanii erau în plină ofensivă pentru cucerirea Moscovei. Această acțiune a fost întreprinsă datorită faptului că trupele sovietice din linia I-a erau complet epuizate şi efectivele complectate cu civili şi copii. Existența MU semnalate mai sus, nu a

---

[174] Arh. NIC, fond PCM-Cabinet Militar Ion Antonescu, dosar 383/1942, f. 3.
[175] Ibidem.
[176] Ibidem, f. 5.

fost cunoscută germanilor prin nici un mijloc”[177]. Iată şi concluzia formulată de colonelul Kintzel: „Trebuie să nu mai cădem în greşeala de a subestima forța combativă a armatei sovietice şi potențialul de război al URSS. Trebuie să ne aşteptăm că vom mai întâlni încă rezistențe serioase în ofensiva din primăvara acestui an. Nu trebuie să contăm pe frământări de ordin intern în URSS şi nici pe o dezagregare a armatei sovietice”[178].

Am citat în extenso din aceste documente pentru a sublinia că ofițerii germani ofereu colegilor lor din SSI şi Secției a II-a a MStM nu numai o informație despre valoarea şi tăria forțelor inamicului comun, dar mai ales modelul unei analize reci, obiective şi critice, fără cosmetizări şi explicații politice, în care nu era omisă evidențierea propriilor slăbiciuni şi limite în cunoaştere. Mesajul era foarte clar: necunoaşterea inamicului poate duce la surprindere, erori de comandament şi, prin urmare, la inevitabile eşecuri. De aici, rolul extrem de important al informațiilor în timp de campanie.

La fel de instructive pentru ofițerii SSI s-au dovedit informațiile furnizate de colonelul Rödl cu ocazia consfăturirii din 23 iulie 1942. Printre altele, ofițerul german atrăgea atenția - la 41 de zile după primul bombardament al aviației americane supra României[179] – , că: „În Orientul Apropiat se găsesc circa 150 de avioane americane, care, probabil, vor fi utilizate pentru atacul zonei petrolifere din România”. Astăzi ştim că atacul s-a produs peste mai bine de un an, la 1 august 1943. Datorită măsurilor luate din timp, respectiv întărirea artileriei antiaeriene germane şi române din zonă şi suplimentarea sistemului de protecție contrainformativă, rezultatele atacului au fost limitate. Producția de petrol nu a fost afectată în mod hotărâtor, iar pagubele de partea aviației americane au fost însemnate. Din 177 de bombardiere care au atacat Valea Prahovei, 162 au ajuns în zona petroliferă, 41 au fost doborâte, 88 s-au înapoiat la bază, din care 55 cu avarii (unele au aterizat pe parcurs), iar 147 aviatori au murit în acțiune, 116 fiind luați prizonieri[180].

Şi tot cu ocazia conferinței din 23 iulie 1942, acelaşi colonel Rödl atrăgea atenția că armata americană este destul de puternică „pentru a întreprinde o acțiune, fie în Vestul Europei (în Irlanda se află astăzi circa 100 000 americani), fie în Orientul Apropiat”[181]. Evaluare corectă, întrucât acțiunea se va produce peste doi ani, la 6 iunie 1944, cunoscută sub numele de „Operațiunea Overlord” sau „Marea debarcare”.

Se pare că specialiştii SSI au deprins repede sistemul de analiză şi acribia

---

[177] Ibidem, f. 6.
[178] Ibidem, f. 8.
[179] Primul atac aerian american asupra României (şi Europei), având ca obiectiv zona Ploieşti s-a petrecut la 12 iunie 1942. La raid au participat 13 bombardiere B-24 (utilizate prima dată în operații militare) care au aruncat bombe la întâmplare, de la Constanța la Ploieşti. Încheiat cu un eşec total, bombardamentul nu a fost anunțat oficial de SUA, dar nici de autoritățile germane şi române, care nu erau interesate să se afle că aviația americană era capabilă să efectueze bombardamente asupra unor obiective din Europa. (Vezi *Istoria României în date* , coordonator Dinu C. Giurescu, Editura enciclopedică, Bucureşti, 2003, p. 455).
[180] *Ibidem*, p. 457-458.
[181] Arh. NIC, fond PCM-Cabinet Militar Ion Antonescu, dosar 94/1941, f. 61-62.

ofițerilor germani, aşa încât în evaluarea prezentată Preşedinției Consiliului de Miniltri, la sfârşitul lunii martie 1943, despre situația şi posibilitățile Armatei Sovietice, se formulează următoarea concluzie: „Armata Sovietică în urma ofensivei de iarnă a suferit pierderi foarte mari în efective şi materiale. Guvernul şi comandamentul sovietic, judecând posibilitățile sale în personalul de comandă, forțe vii şi materiale, a ajuns la hotărârea de a lupta cu mase de unități blindate şi mecanizate, prin care speră a da lovitura decisivă trupelor aliate. Pentru aceasta face toate eforturile în vederea fabricării în masă de tancuri şi organizarea numeroaselor unități blindate şi motomecanizate, pe care le angajează în luptă până la completa lor nimicire, formând însă mereu unități noi. Sursa principală de fabricație a mijloacelor şi organizarea unităților blindate o formează regiunea Urali. Desfăşurarea actuală a ofensivei de iarnă a Sovietelor dusă cu un important număr de MU şi în special de blindate se pare că a marcat din partea Axei o tendință de a supraestima posibilitățile sovietice, fenomen cu totul contrar celui de la începutul războiului, când forța Armatei Roşii a fost subestimată”[182]. Probabil că la aceste aspecte se referea Eugen Cristescu atunci când a afirmat că „în fapt, această colaborare (dintre SSI şi Abwher- *n.n.*), s-a soldat cu reale câştiguri pentru Serviciul de Informații Român”.

Fie şi prin aceste atestări documentare, se conturază pentru istoriografia domeniului teza conform căreia schimbul de informații şi cooperarea dintre ofițerii SSI cu profesioniştii germani ai frontului secret a fost o experiență extrem de utilă. Din nefericire, acesta nu a putut fi valorificată în perioada care a urmat, datorită pierderilor dezastroase pe Frontul de Est, iar în domeniul informațiilor astfel de eşecuri se plătesc uneori foarte scump. După actul de la 23 august, din ordinul Comandamentului Armatei Sovietice de ocupație, structurile informative ale SSI care activaseră pe Frontul de Est au fost desființate, iar asupra ofițerilor şi a documentelor informative întocmite de ei, s-a declanşat o adevărată „vânătore de vrăjitoare”. Documentele din arhiva Frontului de Est au fost fie distruse, fie au luat masiv drumul Moscovei. În timpul regimului comunist, majoritatea ofițerilor SSI au fost condamnați la ani grei de temniță, fiind acuzați de „activitate intensă contra clasei mincitoare”. O astfel de aberație venea să acopere adevărul, şi anume experiența copleşitoare acumulată în timpul campaniei de reîntregire național-statală din cel de-al doilea război mondial.

În schimb, după cum se cunoaşte foarte bine, ofițerii Abwherului din structurile Frontului de Est - în frunte cu Reinhard Ghelen[183] şi întreaga sa arhivă -, au avut o altă soartă[184]. Au fost recuperați de americani şi puşi

---

[182] Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 6456, f. 1-16.

[183] Născut în 1902, la Erfurt, după absolvirea şcolii de ofițeri, în 1921, Ghelen a fost repartizat la arma artilerie. Numit la comanda serviciului de informații al forțelor germane de pe frontul de Est, în 1942, Ghelen a dovedit calități profesionale de excepție, reuşind să pună bazele unei vaste rețele de agenți pe teritoriul URSS. Evaluarea acestor informații, alături de cele provenite de la agenții SSI, erau făcute, după cum atestă documentele, de către ofițeri germani specialişti, în cadrul consfătuirilor periodice cu ofițerii români.

[184] Vezi pe larg mai nou, cu referințe bibliografice Cristian Troncotă, Ioan Bidu Horațiu Blidaru,

imediat la lucru, experiența lor informativă contra sovieticilor fiind folosită, nu numai la fundamentarea structurilor informative ale regimului democratic din Germania Federală ci mai ales la confruntarea Est-Vest din timpul războiului rece, al cărui deznodământ, de asemenea, îl cunoaştem acum foarte bine.

Continuitatea şi discontinuitatea în activitatea de informații par să devină astfel elemente fundamentale în stabilirea coeficienților de valoare şi a eficienței în domeniul activității de informații, iar Eugen Cristescu are meritul de a fi intuit acest aspect. În finalul raportului său despre *Organizarea şi activitatea SSI,* aminteşte despre „firul de continuitate şi tradiție informatică", care în concepția sa ar trebui să se sprijine „pe spiritul de solidaritate şi de înțelegere, ca şi pe succesiunea generațiilor". Fără îndoială că este un mesaj peste timp transmis de Eugen Cristescu noilor generații de profesionişti ai domeniului.

Prudenţă în jocul pe mai multe tablouri

În raporturile dintre români şi germani au existat şi momente tensionate, fricțiuni şi nu puține suspiciuni. Multe dintre acestea se pare că se datorau amestecului brutal al germanilor în probleme organizatorice şi de personal ale SSI. Este şi morivul pentru care Eugen Cristescu nu prea a agreat nici Secția „G" şi nici personalul acestei secții, special creată să coopereze cu structurile similare germane.

Aşa se face că pentru a se informa cu tot ceea era de interes operativ, în afara problemelor militare şi a evoluției fronturilor, Eugen Cristescu şi-a creat singur relații în rândul germanilor. Cu timpul devine un personaj nelipsit din anturajul oficialităților de la Legația germană. Iată ce povesteşte Radu Lecca în acest sens: „Încă la începutul anului 1941, von Killinger l-a rugat pe Ritgen şi pe mine să organizăm în fiecare săptămână o masă, la care să poată lua parte el, Mihai Antonescu şi alte personalități germane şi române. Scopul acestor mese, fără etichetă, era ca românii şi germanii să aibă ocazia să se cunoască mai bine. Aceste mese aveau loc, la început, în diferite localuri din Bucureşti ca «Fiora», «Luzana», «Pescăruş» etc. Din partea nemților erau întotdeauna nelipsit von Killinger, consilierul de legație Rödel, Ritgen, colonelul Schumacher, iar din partea românilor Ovid Vlădescu, Eugen Cristescu, generalul Pălăngeanu (prefect de poliție), Constantin Maltezeanu (un prieten al meu), Dănulescu (ministrul muncii) şi de cele mai multe ori Mihai Antonescu. Afară de aceşti «membri permanenți» se mai invitau alte personalități germane şi române, după dorința lui von Killinger, sau a lui (Mihai) Antonescu. Începând din iulie 1942, aceste mese aveau loc în str. Sf. Ştefan, la sediul biroului meu. Ele nu aveau caracter politic şi în cursul lor se discutau mai multe evenimente de pe front şi isprăvile vânătoreşti ale lui von Killinger. Cristescu însă nu se ținea de această

Serviciile secrete ale Franței, Germaniei, Italiei, Spaniei şi Potugaliei înainte şi după Războiul Rece, Editura Elion, Bucureşti, 2004, p.83-84.

regulă. El venea de fiecare dată cu interpretul său, colonelul (Alexandru) Proca, ,şi trecea cu von Killinger într-o cameră vecină şi raporta despre ultimele comploturi legionare puse la cale la Berlin sau la Rostock, unde el avea informatori”[185].

Să mai consemnăm că prin reorganizarea Sectiei „G”, Cristescu rezolvase mai multe probleme, unele dintre ele destul de subtile. În primul rând grupa acolo – ca să dea satisfacție germanilor – pe toți lucrătorii din SSI care aveau vederi filo-germane. În felul acesta, ei nu mai aveau acces la celelalte secții şi puteau fi mai uşor supravegheați. Cristescu avea în vedere ca lucrătorii din această secție să nu-şi depăşească atribuțiile sau să fie atraşi de germani în acțiuni antiromâneşti. De acest din urmă aspect se ocupa Agentura I din Secția a II-a Contrainformații, al cărui şef, începând cu aprilie 1941, a fost numit locotenent-colonelul Traian Borcescu. În al doilea rând dispunea de un canal sigur de „intoxicare” a germanilor, atunci când interesele o reclamau.

De exemplu, notele informative privind pe național-țărănişti şi liberali nu erau comunicate germanilor, fiind ferite de privirile indiscrete ale subalternilor lui Ionescu-Micandru, iar cele de altă natură, care le erau transmise oficial în cadrul schimbului de informații prin Secția a III-a „G”, aveau un conținut destul de vag.

Nu întâmplător, atunci când germanii au cerut în mod vehement măsuri ferme contra opoziției politice şi arestarea fruntaşilor țărănişti şi liberali, Eugen Cristescu, cu acordul lui Ion Antonescu, a invitat o serie de reprezentanți ai partidelor politice respective la sediul Secției juridice şi le-a citit o „admonestare” în prezența agenților din Serviciul „G”.

Alte amănunte interesante referitoare la acest aspect întâlnim în relatările lui Traian Borcescu: „Presiunile germane erau destul de puternice şi, totuşi, toți au fost scăpați de la deportare, arestare sau internare în lagăr. În trucât cererile germane deveneau din ce în ce mai insistente, am avut o conferință cu Eugen Cristescu, cu Nicu Stănescu – care se ocupa cu problema partidelor politice – şi cu gazetarul Soreanu, la care am apelat cunoscându-i experiența şi spiritul de ingeniozitate. Cu acest prilej eu am propus, şi după (intrarea în – *n.n.*) război s-a căzut de acord, ca pentru a da impresia germanilor că totuşi se iau măsuri față de politicienii români, să se realizeze formula unui avertisment, care în fond era inofensiv, şi care ne permitea totuşi să comunicăm că s-au luat măsuri. Ca urmare a acestei formule: Ghiță Pop, C. Coposu, doctor Solomon, poetul Ilieşiu şi Gatterburg Veretu au fost chemați la Secția juridică, unde, prin colonelul magistrat Radu Ionescu, li s-a citit o drastică observație, însă pur formală, lăsându-i apoi liberi. De asemenea, au fost salvați de la cererile germane de a fi predați: Mihail Ralea, Mihail Ghelmegeanu – salvat cu un domiciliu obligatoriu pe 3 luni la locuința sa din Bucureşti –, Nicuşor Graur, I. Gh. Maurer, V.V. Stanciu (pe care l-am scos din Prefectura Poliției Capitalei), Vlădescu-Răcoasa, Constantinescu-Iaşi, Aurelian Bentoiu etc. Se cerea arestarea lui Emil Bodnăraş, ce avea domiciliu obligatoriu la Brăila, dar pe care

---

[185] Radu Lecca, *op, cit.*, p. 211-212.

am contracarat-o, susținând teza că poate fi folositor la ieşirea României din război, argument pe care evenimentele 1-au confirmat”[186].

Tot la cererea germanilor a fost arestat şi doctorul Petru Groza, „însă după un timp a fost pus în libertate în urma intervenției la mareşalul Antonescu a generalului de corp de armată Popescu Dumitriu şi a lui Eugen Cristescu”[187].

Despre felul în care SSI realiza supravegherea (în realitate, protecția) lui Iuliu Maniu, acelaşi Traian Borcescu arăta: „Agenții ce erau dați sub formă de supraveghere, îl păzeau. Dovada: când a apărut câteva zile o maşină germană în jurul casei domnului Maniu, agenții noştri au primit ordin să aresteze pe ocupanți. Când germanii ne cereau informații despre domnul Maniu, li se întocmea o lucrare specială în care domnul Maniu era pus într-o situație inofensivă. (...) Nu s-a dat nici o informație care putea să determine pe fostul mareşal (Ion Antonescu) să ia măsuri contra domnului Maniu. Dimpotrivă, lucrurile erau pregătite astfel încât să nu alarmeze pe cineva”[188].

Cele afirmate de Traian Borcescu sunt confirmate şi de Victor Ionescu: „Niciodată agenții de sub conducerea mea n-au urmărit pe domnul Iuliu Maniu, ci au efectuat paza asupra persoanei domniei sale, care a cerut acest lucru domnului Eugen Cristescu, deoarece se simțea urmărit de anumiți agenți despre care bănuia că sunt din Gestapoul german. După câtva timp, agenții mei au putut identifica un lot de agenți ai Gestapoului care circulau cu mai multe automobile la care utilizau un număr de circulație de la Sibiu şi, prin intervenția energică, acțiunea acestora a fost paralizată”[189].

Desigur că protecția făcută de SSI personalităților politice care aparent aveau alte concepții politice decât mareşalul Ion Antonescu, trebuie înțeleasă ca o dublă manevră a lui Eugen Cristescu, de altfel reuşită față de pretențiile germane, dar, în realitate, prin misiunile pe care le avea de îndeplinit Grupa politică din Secția a II-a Contrainformații se exercita o supraveghere strictă a acestor personalități.

Cu multă discreție era supravegheat şi Palatul Regal, pentru a se preveni sau depărta orice uneltiri ce vizau răsturnarea de la putere a mareşalului Ion Antonescu. Edificator în acest sens este următorul pasaj dintr-un „Memoriu” întocmit şi înaintat la 8 septembrie 1944 de Traian Borcescu lui Mociony Stârcea – mareşalul Palatului Regal: „Subsemnatului nu mi s-a dat nici o misiune cu organizarea vreunei rețele informative în interiorul Palatului, deşi aceasta n-aş fi putut-o executa. Cum din diferite interceptări telefonice trimise de domnul mareşal Antonescu şi din acțiunea partidelor politice în legătură cu Palatul, reieşea, în mod evident, că interesează şi persoana Majestății Sale, m-a îndreptățit să-i cer lămuriri domnului Eugen Cristescu, pentru că, fiind militar, nu doream să fiu expus. Domnul Eugen Cristescu a declarat: «Nu urmărim pe M.S. Regele, pe M.S. Regina Mamă, ci clica de politicieni, care vor să profite de lipsa de experiență a M.S. Regelui pentru a schimba politica Mareşalului. El va

---

[186] Arh. SRI, dosar nr. 192 903, vol. l, f. 413.
[187] Ibidem, dosar nr. 25 374, vol. 13, f. 187.
[188] Ibidem, dosar nr. 48 163, vol. 2, f. 46.047.
[189] Ibidem, f. 237 (verso).

şti să ne ducă la izbândă, indiferent cu cine a început războiul şi cu cine îl va termina»"[190].

Supravegherea Palatului Regal şi a întregului anturaj se realiza la început cu ajutorul locotenent-colonelului A. Căpăţână, iar mai târziu prin locotenent-colonelul Octavian Rădulescu, foşti comandanţi militari la Societatea de Telefoane. Aceştia realizau interceptarea telefoanelor Palatului şi a tuturor persoanelor în legătură cu Casa Regală, iar informaţiile erau raportate imediat mareşalului Ion Antonescu. Într-un raport al unui ofiţer din SSI se sublinia că: „Locotenent-colonelulul Traian Borcescu se ocupa în mod special cu mişcările M.S. Regelui şi ale oamenilor săi de încredere, civili sau militari. Lucrările în legătură cu această speţă erau întocmite de Eugen Cristescu cu concursul dactilografilor Silişteanu şi Sichitiu. Comisarul Grigore Petrovici se ocupa cu supravegherea ofiţerilor înlăturaţi de mareşalul Antonescu din armată şi care erau bănuiţi că sunt în legătură cu Palatul Regal"[191].

Traian Borcescu a nuanţat însă acest aspect: „Agenţii informatori nu spionau pe nici un om politic sau oricare altă persoană (Regele! – *n.n.*). Ei culegeau informaţii din conversaţiile ce le aveau cu diferite persoane în scopul de a ţine la curent asupra orientării cercurilor respective în problemele la ordinea zilei"[192]. într-o notă din 30 septembrie 1944 a Prefecturii Poliţiei Capitalei, se spunea: „Cu ajutorul evreului Soreanu (Haim Schar), care era în foarte bună legătură cu anturajul lui Iuliu Maniu, Eugen Cristescu era informat în cele mai bune condiţii de tot ce se pune la cale acolo. Informatorul era plătit pentru aceste servicii cu cca 350 000 lei lunar, afară de premii date pentru «lucrări speciale», iar în ultimele 6 luni a avut la dispoziţie şi un automobil al Serviciului, cu şofer (Ilie Tota) şi întreţinere"[193].

Întrucât germanii începuseră să organizeze în ţară formaţiuni paramilitare, cu depozite de armament, instrucţie, cadre şi agenţi de informaţii, ce nu puteau fi urmărite de organele de stat româneşti, pentru că oficial se găseau în alianţa cu ei, şi s-ar fi expus, iar orice indiscreţie sau mişcare greşită ducea la proteste, Eugen Cristescu a găsit totuşi o cale de a-i supraveghea: „A organizat grupa de «patrioţi-democraţi», un fel de informatori, care-şi ofereau serviciile din proprie iniţiativă, pe baza convingerilor politice sau religioase"[194], iar activitatea lor apărea ca o acţiune firească de autoapărare.

Acţiunile disimulate ale lui Eugen Cristescu pentru protejarea opoziţiei faţă de germani, mai ales în situaţiile în care s-au produs unele acţiuni imprudente din partea lui Maniu, rezultă cu pregnantă din aşa-numita „afacere Rică Georgescu". Întrucât fostul şef al SSI acordă acestei probleme spaţii destul de largi în declaraţiile sale, vom adăuga doar punctul de vedere al colonelului magistrat Emil Velciu**,** implicat direct în ancheta lui Rică Georgescu. Demnă de

---

[190] Ibidem, dosar nr. 25 374, vol. 3, f. 96.
[191] Ibidem, dosar nr. 40 010, vol. 128, f. 21.
[192] Ibidem, dosar nr. 48 163, vol. 2, f. 40-41.
[193] Ibidem, dosar nr. 40 010, vol. 128, f. 10.
[194] Ibidem, dosar nr. 48 163, vol. 2, f. 110-111.

reţinut este atmosfera apăsătoare în care s-a făcut ancheta, cel puţin la început, din cauza amestecului german: „La Secţia juridică – spune colonelul Velciu – aveam controlul şi supravegherea Poliţiei Secrete de Campanie Germană, condusă de maiorul german Gründich, iar ca ataşat de legătură pe sublocotenentul Langner Herman şi subofiţerul Bacher. Acesta din urmă cunoştea limba română. Prin intermediul Secţiei «G» se transmiteau la Secţia juridică toate ordinele care interesau Gestapoul german în afacerile în curs de cercetare. Cu timpul, cererile absurde şi controlul german, direct şi prin Cristescu, devenea tot mai accentuate. Era de observat, în special, supravegherea ce o exercitau germanii în afacerile pe care şi le descoperiseră, dar care se cercetau la Secţia juridică a SSI.(...) Cazul inginer Rică Georgescu şi alţi 16 români a fost urmărit şi descoperit de organele poliţiei secrete germane care îşi aveau antene la Constantinopol. Acest grup de luptători români se organizase, colectând informaţii pe care le transmiteau zilnic la Constantinopol pe calea undelor. Cercetările în această afacere s-au efectuat la sediul Secţiei juridice a SSI-ului de către căpitanul magistrat Bărbulescu Camil. Timp de 45 de zile, cât au durat aceste investigaţii, delegaţii germani au priveghiat, clipă de clipă, munca ofiţerului magistrat. În fruntea acestei delegaţii se afla locotenentul german Dupplitzer. Zilnic era ţinut la curent Gestapo-ul din Bucureşti cu mersul instrucţiei. Eugen Cristescu se ocupa, la rândul său, neîntrerupt de cursul cercetărilor. (...) Către sfârşitul cercetărilor am fost chemat în cabinetul lui Eugen Cristescu, de fală fiind şi şeful Gestapo-ului, colonelul von Richter. Mi s-a dat ordin să predau pe cei 16 români arestaţi în mâinile germanilor, pentru a fi transportaţi la Berlin, unde cereau să se continue cercetările. Am protestat vehement, arătând că o asemenea cerere nu-şi are nici un suport juridic şi deci nu pot să-i dau urmare. Am demonstrat, de asemenea, că atâta vreme cât sunt arestaţi, sub autoritatea funcţiei mele, eu nu-mi pot angaja o răspundere atât de gravă. Odată predaţi germanilor sfârşitul acestor oameni nu era greu de bănuit. Eugen Cristescu mi-a cerut foarte enervat să redau în scris hotărârea mea. Colonelul von Richter a intervenit să mă convingă, invocând cazul Sarandos. Am ripostat că procedeul altora nu mă priveşte şi că, în orice caz, acolo era vorba de un supus străin şi nu de cetăţeni români. Într-un referat amplu am expus lui Eugen Cristescu motivele pentru care nu pot să predau germanilor pe cei 17 arestaţi”[195].

Chemat în faţa „tribunalului poporului” să depună mărturie, inginerul Valeriu C. Georgescu a declarat la 3 august 1945: „După terminarea anchetei, subsemnatul am fost reţinut mai departe în Calea Plevnei până în august 1944. Mai târziu domnul colonel Velciu s-a arătat mai binevoitor şi mai îngăduitor faţă de mine, permiţându-mi reluarea legăturilor cu prietenii mai din afară, care fapt mi-a permis crearea unei noi organizaţii pentru scoaterea României din Axă alăturarea ei la Aliaţi şi care a rezultat în actul istoric de la 23 August 1944”[196].

---

[195] Ibidem, dosar nr. 18 470, vol. 1, f. 225-226.
[196] Ibidem, f. 210.

La rândul lui, colonelul Velciu îşi mai amintea că în toamna anului 1942 i s-a raportat că uneori se făceau chefuri de către inginerul Rică Georgescu, inginerul Popovici şi doctorul Benvit, toţi arestaţi la Secţia judiciară a SSI, împreună cu agenţii de serviciu de la paza arestului şi chiar în interiorul celulei. Pentru a nu intra în conflict cu germanii, în cazul în care ar fi aflat, ar fi dat dispoziţii ca ofiţerii respectivi să facă de rond cam 2-3 ori la arest. „Eu personal – recunoştea Velciu – am fost o singură dată cu maşina Serviciului împreună cu inginerul Rică Georgescu şi cu solia sa (Lygia – *n.n.*) la Periş, la generalul Manolescu, ruda doamnei Georgescu. După ce am luat dejunul acolo, către seară ne-am înapoiat cu maşina în Bucureşti, inginerul Rică Georgescu fiind condus la arest". Tot în toamna anului 1942 colonelului Velciu i s-a adus la cunoştinţă că un funcţionar superior – C. Chelbaşu – a fost văzut jucând cărţi în celulă cu inginerul Rică Georgescu. Mai mult, Rică Georgescu obţinuse aprobarea de la Comandamentul Militar al Capitalei să-şi repare dantura la un dentist din oraş, fapt pentru care era condus (escortat) tot de C. Chelbaşu. Cu ocazia acestor deplasări, escorta rămânea câte 1-2 ore acasă la familia Georgescu[197].

„Conform propunerii lui Eugen Cristescu – îşi mai amintea colonelul Velciu –, fostul mareşal Antonescu a aprobat să se distribuie, ca premiu, personalului ce a luat parte la descoperirea organizaţiei de spionaj inginer Rică Georgescu, suma de 1 300 000 lei din cei 80 000 000 capturaţi. Eu personal am primit 500 000 lei, iar restul s-a împărţit celorlalţi ce au participat la cercetări. Până la finalizarea cercetărilor nu i s-au făcut lui Rică Georgescu decât înlesnirile obişnuite oricărui arestat. După ce s-au încheiat cercetările şi s-a distribuit premiul am fost cu Rică Georgescu la Periş la soţia sa. Eugen Cristescu mi-a recomandat de mai multe ori să-i facem toate înlesnirile posibile în traiul la închisoare. Din faptul că am fort cu inginerul Rică Georgescu la Periş, în toamna anului 1941, iar în noiembrie 1942 am aşteptat ca Rică Georgescu să fie mutat de la închisoare într-una din camerele secţiei ce mai avea un local pentru birouri în str. Sf. Ştefan, depăşind astfel limita înlesnirii permise unui arestat, bănuiesc că Eugen Cristescu a reacţionat astfel, cerând mutarea mea pe front"[198]. La iniţiativele de mai sus se mai adaugă şi altă bănuială şi anume că „despre aceste înlesniri aflase Gestapo, care poate i-a cerut socoteală lui Eugen Cristescu"[199].

Desigur că afacerea Rică Georgescu nu a fost singura care i-a pus pe germani în gardă faţă de acţiunile duplicitare ale lui Cristescu.

Din a doua jumătate a anului 1942 apar şi primele semnale despre neîncrederea cu care începe să fie privit Eugen Cristescu de către germani. Un raport al Agenturii I din 30 noiembrie 1942 menţiona: „În cercurile apropiate ataşatului de presă german a început să circule zvonul că domnul director

---

[197] Ibidem, f 102.

[198] Ibidem, f. 103.

[199] Ibidem. Ion Antonescu a semnat la 1 decembrie 1942 ordinul de mutare a colonelului Emil Velciu la Curtea Marţială a Armatei a IV-a cu sediul la Odessa. După februarie 1944 şi-a mutat sediul în Timişoara.

general Eugen Cristescu va fi schimbat de la conducerea Serviciului Special de Informații, deoarece urmăreşte activitatea germanilor şi în mod intenționat neglijează urmărirea activității agenților anglo-saxoni care mişună în Capitală, făcând spionaj pe o scară întinsă şi lansând tot felul de zvonuri menite să producă panică şi răcirea relațiilor germano-române. În acelaşi timp se afirmă că Serviciul condus de domnul director general Eugen Cristescu nu vrea să urmărească atent acțiunea evreilor care au devenit foarte obraznici şi tendențioşi, bazându-se pe unele succese fără importanță ale statelor democratice"[200]. Iar la 29 aprilie 1943, aceeaşi Agentură I din Secția a II-a Contrainformații revenea: „Toți aceştia (este vorba despre o serie de persoane identificate de SSI ca transmițând informații germanilor – *n.n.*), fac afirmații că domnul Eugen Cristescu a început să joace pe două tablouri şi în acelaşi timp n-are destulă autoritate spre a pune la punct, sau nu vrea acest lucru, elementele anglofile din cadrul SSI Unul dintre cei învinovățiți că are o activitate alături de anglofili, pe care se sprijină, este domnul locotenent -colonel Traian Borcescu"[201].

Tot în legătură cu acest aspect, o sursă a Agenturii I informa la 3 decembrie 1942, cu ocazia conferinței de presă de la Legația germană din Bucureşti – prezidată de generalul Gerstenberg care-i ținea locul ministrului von Killinger – că: „s-a discutat poziția domnului Director General Eugen Cristescu care în ultimul timp a fost primită cu oarecare dubiu, deşi din rapoartele oficiale primite s-a constatat că lucrează cu multă sinceritate alături de germani şi interesele lor aici. Generalul Gerstenberg a mai afirmat că domnul Eugen Cristescu este încă «unserer mann» şi apoi a declarat că germanii trebuie să se păzească cel mai mult de militarii români din Capitală, deoarece aceştia au un spirit trădător şi sunt capabili de orice"[202].

Jocul dublu a lui Eugen Cristescu a fost sesizat şi de unii conducători ai Mişcării Comuniste, care acționau în clandestinitate, fapt ce i-a determinat, la un moment dat, să-l contacteze. Referindu-se la unele relații pe care comuniştii din tară le aveau cu vârfurile organelor de siguranță ale statului, Remus Kofler menționa, într-o declarație din 16 august 1950: „Întrebându-l pe Foriş, mi-a spus că de mai mult timp, în afară de legătura lui Pătrăşcanu cu Piki Vasiliu (noiembrie 1943), el, Foriş, întreține legături «utile» prin avocatul Sraer cu Sava Dumitrescu şi Taflaru, primul de la Prefectură şi al doilea de la Direcția Polițiilor, şi cu ajutorul acestor legături a putut de multe ori să «corecteze norocul». Cu Sraer se vedea direct sau transmitea prin Victoria Sârbu. De asemenea, are pe Eugen Cristescu de la Serviciul Secret (subl.- *n.n.*) care lucrează şi pentru nemți şi pentru englezi şi pe care putem să ne bizuim"[203].

Trebuie să spunem că atât informațiile transmise germanilor, cât şi sesizările făcute de liderii comunişti, erau cât se poate de exacte. Eugen Cristescu depăşise faza supravegherii şi izolării agenturii germane din

---

[200] Arh. SRI., dosar nr. 18 470, vol. 4, f. 107; idem, dosar nr. 40 010, vol. 56, f. 17.
[201] Ibidem, f 18-19.
[202] Ibidem, fond „d", dosar nr. 3.706, f. 148-149.
[203] Ibidem, dosar nr. 9 604, vol. 15 (nenumerotat).

România, cât şi pe cea a protejării opoziţiei politice şi asigura, prin canalele Serviciului său, legăturile şi ale opoziţiei şi ale mareşalului Ion Antonescu cu Aliaţii. Dacă până în noiembrie 1942 raporturile cu germanii au fost cât de cât normale, o dată cu marea cotitură a războiului pe Frontul de Est şi ivirea şanselor pentru sovietici de a înclina balanţa victoriei în favoarea lor, SSI a început, din ordinul lui Cristescu, să desfăşoare acţiuni informative duplicitare, înşelând de multe ori vigilenţa germanilor şi reuşind să între în contact cu serviciile de informaţii ale Aliaţilor.

Pentru a înţelege dificultăţile cu care s-a confruntat şeful SSI, se cuvine să mai stăruim puţin asupra metodelor folosite pentru înşelarea vigilenţei germanilor. Astfel, pentru a-şi disimula jocul duplicitar, Eugen Cristescu a căutat să cultive în continuare relaţiile cu demnitarii Legaţiei germane la Bucureşti, în special cu Manfred von Killinger – ministrul plenipotenţiar al Germaniei la Bucureşti –, maiorul von Stransky – ofiţer de legătură cu Abwehrul –, Gustav Richter – (haumptsturmführer S.S.) care îndeplinea funcţia de şef al Gestapo-ului în România, precum şi cu colonelul Rödler – şeful Serviciului Secret German din România. Acesta din urmă era un ofiţer pensionar concentrat şi cam vârstnic pentru misiunea ce o avea de îndeplinit, lucru ce s-a făcut simţit şi prin lipsa de rezultate în acţiunea informativă germană din ţara noastră în timpul războiului. Ca o părerea personală, consider că secţia Abwehrului din România a fost orientată de Canaris spre spionajul militar, cu precădere culegerea de date şi informaţii din domeniul tehnologiei moderne folosite de sovietici în domeniul militar. În sens contrar, postul lui Rödler în România se justifică prea puţin. Iar faptul că Eugen Cristescu îl copleşea cu mici atenţii şi cadouri pentru a-i dovedi prietenia şi loialitatea, poate fi interpretat ca un interes din partea sa de a-l exploata informativ. îl interesau desigur mişcările celorlalte servicii de informaţii germane care acţionau pe teritoriul României fără o înţelegere prealabilă cu autorităţile româneşti şi care uneori produceau neplăceri şi Abwehrului.

La un moment dat, germanii au sesizat jocul lui Eugen Cristescu şi au început să manifeste unele suspiciuni referitoare la sinceritatea acestuia. Ca urmare, au încercat să obţină câte un exemplar din buletinul informativ – pe care biroul de sinteză al SSI îi întocmea zilnic pentru mareşalul Ion Antonescu – spre a compara informaţiile de acolo cu cele pe care le obţineau prin mijloace proprii. Pentru aceasta au oferit suma de 100 000 de lei – cifră destul de mare în anii 1941-1942 –, pentru fiecare buletin sau copie care le-ar fi fost predată numai pentru o oră. Prin intermediul unei agente – care şi ea făcea un joc dublu –, germanii au încercat să facă această ofertă lui N.D. Stănescu. Înainte de a da răspunsul, el l-a anunţat pe Eugen Cristescu, propunându-i să se alcătuiască un buletin ad-hoc, deci mult schimbat, care să fie predat germanilor. Se urmărea astfel o intoxicare organizată şi permanentă a germanilor. Cristescu însă a chibzuit mult până să-şi dea avizul asupra unui joc destul de riscant. Până la urmă nu a aşteptat, temându-se probabil de consecinţele grave în cazul în care s-ar fi descoperit, deşi ar fi fost un mijloc excelent de a-i convinge pe germani de „loialitatea" sa şi a SSI în sensul că informaţiile ce le căpătau de la Secţia „G" erau singurele şi cele mai importante

pe care românii le posedau[204]. Se pare că în această problemă Cristescu l-a consultat şi pe mareşalul Ion Antonescu, dar răspunsul primit a fost foarte clar: „Nu se va da nici un material informativ decât prin Marele Stat Major, văzut în prealabil de mine. Doar colaborarea contrainformativă pentru evitarea actelor de sabotaj în punctele strategice”[205].

În această situaţie, Eugen Cristescu, fiindu-i teamă că altcineva ar putea divulga germanilor informaţii compromiţătoare despre opoziţie – de care germanii erau avizi –, l-a menţinut pe N.D. Stănescu la conducerea grupei politice a Secţiei a II-a Contrainformaţii, întrucât presupunea că acesta nu s-ar lăsa cumpărat de serviciile de informaţii germane, deoarece avea soţia evreică[206] . Calculele lui Cristescu în această privinţă s-au dovedit până la urmă corecte, N.D. Stănescu şi subordonaţii săi din Grupa politică au rămas incoruptibili, deşi sumele oferite de germani, precum şi alte mici tentaţii, erau destul de atrăgătoare.

Odată cu marea cotitură de la Stalingrad, din ordinul lui Eugen Cristescu Secţia a IV-a Contraspionaj a SSI a început supravegherea activităţii Grupului Etnic German, a germanilor cetăţeni ai Reichului cât şi toate mişcările şi manevrele de culise făcute de cei care, fie germani, fie români erau în solda serviciilor de informaţii germane din România. Această activitate se desfăşura cu cea mai mare precauţie. Cum se ajunsese la această situaţie, a explicat Grigore Petrovici: „Supravegherea activităţii legionarilor a dus, după cum era de aşteptat, şi la urmărirea elementelor germane, oficiale sau nu, care sprijineau activitatea Miscării”[207].

În total erau 11 servicii de informaţii germane care acţionau în România în perioada războiului – şi cărora Eugen Cristescu le acordă mari spaţii în declaraţiile sale – ceea ce înseamnă că SSI avea de supravegheat o adevărată armată de spioni şi trădători. Jocul era deosebit de periculos, pentru că împotriva lor nu se puteau lua măsuri represive. Oficial trebuia să se colaboreze cu germanii, şi orice gest de adversitate impunea aplanarea lui imediată, cu scuzele de rigoare şi interpretat ca un simplu accident sau confuzie. De exemplu, într-o notă a SSI din 30 septembrie 1943 se menţiona că: „S-au constatat câteva cazuri în care se făcea spionaj maghiar împotriva României cu concursul Serviciului de Informaţii German, dovedindu-se că germanii organizau din punct de vedere tehnic aceste focare de spionaj dotându-le în special cu aparatură radio. Cazurile descoperite au fost imediat muşamalizate”[208].

Singura modalitate de contracarare sau neutralizare rămăsese dezinformarea, dar şi aceasta trebuia realizată în modalităţi diversificate şi inteligente, întrucât orice „grosolănie”, adică informaţii false, fără un sâmbure de adevăr – dar neesenţiale –, ce erau plasate agenţilor germani, puteau crea suspiciuni, şi

---

[204] Ibidem, dosar nr. 40.010, vol. 136, f. 17.
[205] Ibidem, dosar nr. 17.474, vol. 1, f. 39.
[206] Vezi Marian Ştefan, Gheorghe Neacşu, în „Magazin istoric”, ianuarie 1991.
[207] Arh. SRI, dosar nr. 48.163, vol. 2, f. 253.
[208] Ibidem, dosar nr. 40.010, vol. 128, f. 10.

de aici proteste pe cale oficială la cel mai înalt nivel. Or, atât scrisorile de mulțumire trimise de Canaris, cel puțin până în anul 1943 şi colonelul Rödler, lui Eugen Cristescu, cât şi aprecierile făcute de Hitler direct mareşalului Ion Antonescu despre loialitatea şi competenta colaborării celor două servicii de informații (român şi german), pe lângă latura lor protocolară, ne permit să formulăm concluzia că jocul dezinformării şi al disimulării acțiunilor reale, mai ales cele referitoare la activitatea liderilor opoziției, a funcționat destul de bine şi după toate regulile „artei informațiilor". Aceasta cu atât mai mult cu cât Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu, în toată această perioadă, nu se dovediseră prea „cuminți". Ştim că ei au adresat mareşalului Ion Antonescu numeroase memorii şi scrisori în care criticau, uneori foarte sever, politica şi măsurile luate precum şi stilul dictatorial de conducere a treburilor statului[209]. Iată de ce maniera concretă în care s-a realizat actul de la 23 august 1944 i-a creat directorului SSI sentimentul unei mari trădări față de persoana sa din partea respectivilor lideri. Timp de 4 ani, nu numai că-i protejase, dar a reuşit să-i şi salveze de la o detenție în afara granițelor țării, cu mari eforturi şi riscuri imense. Tonul sever folosit de Eugen Cristescu la adresa celor doi lideri ai opoziției, atât în depozițiile sale cât şi în completarea la „Memoriul" adresat „tribunalului poporului", devine astfel pe deplin explicabil.

Cu informațiile adunate despre activitatea agenților germani şi a Grupului Etnic German, din ordinul lui Eugen Cristescu s-au întocmit „evidențe speciale", care erau ținute la zi de N. Pătraşcu (conspirativ Agronomu) şeful Grupei minorități din cadrul Secției a II-a Contrainformații. La curent cu aceste evidențe speciale se pare că era şi Gr. Petrovici. Scopul acestor evidențe speciale era de a fi utilizate în eventualitatea în care nu germanii ar fi ieşit învingători în război. Cristescu analiza cu realism situația şi în consecință luase măsuri pentru orice deznodământ. Ceea ce este interesant, aceste evidențe speciale începeau cu luna decembrie 1940 şi erau actualizate până în ajunul datei de 23 august 1944, ceea ce dovedeşte pe de o parte consecvența, iar pe de alta o concepție clară privind rolul de perspectivă al SSI în viața statului român.

În afara acestor evidențe Eugen Cristescu a mai posedat şi un material de sinteză destul de amplu pe care l-a elaborat singur şi în care îşi consemnase numeroase observații şi concluzii referitoare la acțiunea germană în România. La baza întocmirii acestei sinteze a stat desigur imensul material informativ cules de secțiile de contrainformații şi contraspionaj ale SSI în problema germană. Din nefericire acest manuscris, probabil deosebit de valoros ca informație documentară, a dispărut. Dintr-un document[210], aflăm că doamna Theodora Cristescu l-ar fi predat după 23 august 1944 lui Iuliu Maniu pentru disculparea soțului ei, ceea ce înseamnă că lucrarea ar fi fost elaborată în alt loc decât la Serviciu, spre a fi ferită de eventualele ispite sau priviri indiscrete

---

[209] Vezi: Mareşal Ion Antonescu, *Epistolarul infernului*; ediție îngrijită de Mihai Pelin, Editura „Viitorul Românesc", Bucureşti, 1993; *Iuliu Maniu – Ion Antonescu, opinii şi confruntări politice*, 1940-1944, ediție îngrijită de Ion Calafeteanu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.

[210] Arh. SRI, dosar nr. 40 010, vol. 56, f. 12.

ale agenților Secției „G”. Ne întemeiem această informație pe faptul că Nicolae Trohani spunea la un moment dat că „Eugen Cristescu venea, de obicei, din două în două zile la Bucureşti şi lucra la birou şi acasă în strada Lirei nr. 5”[211]. Oricum, jocurile politice după 23 august 1944 au fost deosebit de dure şi în afara oricăror reguli democratice, încât e greu să ne imaginăm pe mâinile cui a încăput acest manuscris. Recuperarea lui ar fi benefică pentru istoriografie, în măsura în care, cel pun momentan, nu incomodează.

În lipsa acestui manuscris va trebui să ne mulțumim cu cele câteva relatări făcute de Gheorghe Cristescu referitoare la raporturile încordate între SSI şi Abwehr:

„Se arestează de SSI chiar şi emisari ai celor din lagărul de la Rostock, printre care un anume Nestor, care aducea multă corespondență pentru familiile legionarilor fugiți şi desigur şi dispoziții speciale pentru resturile Legiunii. Unii fiind prinşi purtând chiar uniforme militare germane, se iscă de astă dată scandalul direct între Antonescu şi von Killinger. Situația SSI devenea deseori bizară şi protesta pe lângă ofițerul de legături cu Misiunea Militară Germană, pentru acțiuni şi încălcări ale Convenției stabilite de Ministerul de Externe roman cu cel german. În aceste situații, Legația germană răspundea că nu ştie nimic, că organele activante lucrează separat de cadrele active şi regulate ale armatei, cu ordin probabil direct de la Berlin, dar că... «va raporta». Situația devenise atât de încurcată la un moment dat încât Stransky şi Micandru sunt trimiei la amiralul Canaris ca să reglementeze aceste chestiuni de încălcări a ordinii interne. Lucrurile nu numai că nu s-au îndreptat, ci s-au înrăutățit continuu în aşa măsură, încât nu se mai ştia la un moment dat cine e stăpân pe ordinea internă, Gestapoul, S.S.-ul german, ori autoritățile de ordine ale statului roman. Se nasc dispute şi chiar scandaluri, însuşi SSI nefiind scutit de atare încercare. Eugen Cristescu prezintă lui Antonescu demisia. Acesta o respinge şi trimite o altă misiune la Berlin pentru reglementarea raporturilor dintre autoritățile române şi armata nazistă. Vine apoi însuşi Canaris la Bucureşti, dar situația nu se îndreaptă”[212].

Despre felul în care s-a derulat întâlnirea dintre Eugen Cristescu şi Canaris, ne-a lăsat câteva relatări Radu Lecca: „În anul 1943, a venit la Bucureşti amiralul Canaris, însoțit de Piekenbrock, locțiitorul lui Canaris, care era şeful biroului 2 al armatei germane. Piekenbrock, cu care am avut ocazia să vorbesc, mi-a spus că amiralul Canaris a intervenit personal în 1940 pentru punerea în libertate a lui Moruzov, însă intervenția s-a produs prea târziu. Canaris nu-1 agrea pe Cristescu, urmaşul lui Moruzov.” La masa protocolară de la restaurantul «Pescăruş», oferită de Eugen Cristescu Canaris a făcut doar act de prezentă, circa 30 de minute, după care s-a retras[213].

Gestul lui Canaris nu poate fi interpretat decât ca un serios avertisment pentru şeful SSI În care nu mai avea încredere. Gheorghe Cristescu ne mai oferă şi alte amănunte în acest sens: „Partidul Nazist lucra peste capul armatei,

---

[211] Ibidem, dosar nr. 48 163, vol. 3, f. 219-220.
[212] Ibidem, dosar nr. 17 474, vol. 1, f. 39-41.
[213] Radu Lecca, *op.cit.*, p. 136-137.

cu ordine «speciale» de la Berlin, autoritățile de ordine române fiind acuzate de duplicitate şi slăbiciune. La un moment dat Berlinul insistă chiar pentru «dublarea» poliției române cu cadre germane, argumentând că atât Ungaria cât şi Bulgaria au admis acest lucru. Pleacă atunci însuşi Mihai Antonescu la Berlin. Dublarea nu se mai efectuează, însă samavolniciile se inmultesc"[214].

În paralel cu acțiunea riscantă de supraveghere a germanilor, Eugen Cristescu, evident cu aprobarea mareşalului Ion Antonescu, s-a hotărât în primăvara anului 1943 să reia contactul cu serviciile de informații americane. A fost o acțiune temerară, dar a mizat fără îndoială pe mai vechile sale relații care datau, după cum am văzut, din anul 1926. Pentru a testa interesele, opiniile şi intențiile de perspectivă ale americanilor în problemele româneşti, Eugen Cristescu 1-a trimis în Turcia, sub acoperire de curier diplomatic, pe fratele său, Gheorghe Cristescu. Cel care a facilitat acest contact cu serviciile de informații americane a fost un anume Georgică Littman, vechi prieten şi probabil colaborator pe linie informativă a lui Eugen Cristescu, un evreu de origine română care înainte de război fusese antreprenor al Cazinoului din Istanbul.

Rezultatele contactului cu americanii au fost prezentate într-un raport întocmit la 10 martie 1943 de „Gică" Cristescu şi încredințat direct fratelui său, sub formă de manuscris cu calificativul „confidențial stric secret". De regulă, astfel de documente se distrugeau după consultare. Din fericire, el s-a păstrat printre actele personale recuperate de la familia Cristescu (diploma de studii, acte de proprietate şi starea civilă etc.), ceea ce înseamnă că a ținut mult la el şi l-a păstrat într-un loc unde, cel puțin până la 23 august 1944, nu putea ajunge decât el. Rămânem totuşi la opinia că este un document important:

„Întrebând persoanele cu care am luat contact la Istanbul, de ce s-a insistat ca legătura să se facă printr-un intim al lui Eugen Cristescu, rudă, frate, mi s-a răspuns: «Pentru că am găsit că aceasta este cea mai directă şi bună legătură, pentru că în afară de latura oficială, comunicările aveau şi o parte ce-l privea direct şi personal pe Eugen Cristescu. Noi americanii cunoaştem mai precis şi apreciem mai exact decât alții şi chiar decât voi, rolul important ca factor de ordine al lui Eugen Cristescu în viața statului român. „Ştim şi avem bune informații că Germania va cere României sacrificii cu mult mai grele decât cele făcute până acum, sarcini de nesuportat, pe care mareşalul Antonescu nu le va putea aştepta şi satisface. Germanii envisajează o asemenea situație şi în consecință pregătesc terenul pentru orice eventualitate.(...) Pe de altă parte, organele speciale sovietice (NKVD-ul şi Kominternul) socotesc pe Eugen Cristescu ca pe inamicul numărul 1 al comunismului în România. Aceste organe socotesc că bolşevizarea României nu s-a putut efectua grație în mare parte dârzei lupte a lui Eugen Cristescu, atât ca director al Siguranței în trecut, cât şi ca şef al SSI român acum. Considerând că evenimentele s-ar putea precipita, am înțeles a-1 avertiza pe Eugen Cristescu de aceste lucruri pe calea cea mai directă şi sigură ce am găsit: dumneata». Nu înțeleg această îngrijorare

---

[214] Arh. SRI, dosar nr. 17 474, vol. 1, f. 39-41.

pentru soarta unor adversari – am obiectat. «Noi, americanii – mi s-a răspuns – înțelegem a trece peste baricadele în domeniul informativ. Do pe baricade opuse, am socotit totuşi a face acest avertisment spre a nu şi surprinşi de evenimente. Noi prevedem că România va trece poate prin perioade de crize generale. Crize pasagere. Vedem pentru atunci în Eugen Cristescu unul din factorii chibzuiți şi cu tact, care ar înțelege mai bine ca orice alt om de stat roman situația țării sale (a dat dovadă şi în Comisia româno-bulgară). Oare de ce Germania n-a intervenit în favoarea altui factor informativ, deşi în acel timp politica română era situată pe baricada opusă? Noi, americanii, considerăm că dezvoltarea democraților are la bază ordinea socială, iar ordinea socială are la bază cunoaşterea cât mai profundă a realităților, adică informația. Iată explicația întrevederii şi a momentului ales», a încheiat convorbitorul meu.

Din cele discutate am tras în general următoarele concluzii: a) Serviciul de Informații American nu doreşte dezordini în România; b) nu ar dori deocamdată, cel puțin, amestecul şi al Inteligence Serviceului englez. Deci divergente între serviciile de informații american şi englez; c) se situează pe baricada opusă tendințelor serviciilor speciale sovietice. Pentru aceasta şi alte considerente, doreşte a menține legătura cu România prin organele S.S.I, într-un cadru cât mai restrâns, cu garanția celei mai desăvârşite discreții. Gheorghe Cristescu”[215].

Problematica pe care o dezvăluie acest document este destul de interesantă şi în multe privințe chiar în contradicție cu o serie de interpretări istorice deja consacrate. Concluziile formulate de Gheorghe Cristescu au desigur valoare doar pentru domeniul serviciilor de informații. Pentru istoria diplomației, problematica, suntem de acord, este mult mai limpede[216]. Washingtonul abandonase România în zona de influență sovietică. Tocmai de aceea, pe frontul invizibil se făceau contacte pentru perspectivă.

În primul rând, după aprecierea serviciilor speciale americane, care nu pot şi doar o captatio benevolentiae, cel puțin până în august 1944, fascizarea şi bolşevizarea României nu s-au putut produce datorită şi activității lui Eugen Cristescu, atât ca director al Siguranței cât şi ca şef al SSI. Este, după opinia noastră, un merit incontestabil pe care istoria trebuie să i-l recunoască celui care a fost omul de încredere al mareşalului Ion Antonescu.

Jocul dublu practicat de Eugen Cristescu nu trebuie să ne determine la interpretări eronate. El nu a fost pornit din oportunism sau laşitate, ci, dimpotrivă, se baza pe convingerile sale profesionale şi politice, deşi nu a făcut parte şi nu a simpatizat cu nici un partid politic. Fusese şcolit într-o autentică tradiție a moralei creştine româneşti, iar ca funcționar public avusese marea şansă de a întreține permanent contacte cu serviciile similare din Occident, ale căror practici universal valabile au fost preluate şi adaptate nevoilor siguranței statului român.

---

[215] Vezi Cristian Troncotă, în „Magazin istoric”, iulie 1992, p. 42-43.
[216] Vezi şi opinia lui Florin Constantiniu, *Carnet de istoric*, în „CNM”, nr. 49, iulie 1992.

O practică deja consacrată în activitatea serviciilor secrete este de a întreține relații (canale de legătură) nu numai cu serviciile similare din țările prietene şi aliate, ci şi cu cele ale țărilor ce, conjunctural, ca factor de putere, se află pe o baricadă opusă. Contactele nu se fac desigur întâmplător, nu sunt lăsate la latitudinea unor funcționari mărunți, deşi unele excepții par să întărească regula, ci beneficiază de avizul şi sprijinul factorilor de decizie ai statului. Cum altfel putem interpreta expresia folosită de Eugen Cristescu: „statul nu trebuia să se prăbuşească"? Acest aspect este relevat şi de documentul prezent. Oficial, serviciile de informații ale Puterilor Aliate colaborau strâns pentru victoria împotriva hitlerismului, ceea ce nu excludea însă inițiative şi acțiuni proprii prin care se urmărea promovarea unor interese de perspectivă.

Informațiile oferite de americani în cadrul contactului de la Istanbul, din martie 1943, au fost probabil valoroase pentru Eugen Cristescu, care la rândul sau le-a oferit la schimb (deşi documentul nu ne spune, dar suntem nevoiți să facem apel din nou la imaginație şi logică), o serie de date de aceeaşi valoare, despre mişcările germanilor în România sau chiar despre acțiunea comunistă şi influența sovietică, şeful SSI fiind un bun cunoscător al acestor probleme.

În al treilea rând, şi nu în ultimul, fără să excludem şi o doză de subiectivism al agentului de legătură, considerăm că aprecierile făcute de americani la adresa lui Eugen Cristescu, încrederea de care se bucura, precum şi speranțele de viitor, ne dezvăluie totuşi valoarea sa reală atât ca maestru în arta informațiilor, cât şi ca înalt demnitar de stat.

Nu ştim cum au evoluat în continuare aceste raporturi. Dar documentul ne arată încă o dată preocuparea fiecăruia dintre serviciile secrete aliate de a-şi asigura o poziție cât mai bună în Europa Centrală, de Est şi Sud-Est, pentru perioada ce avea să urmeze după terminarea războiului.

În ceeea ce priveşte legăturile pe care Eugen Cristescu le-a avut cu Intelligence-Service în timpul campaniei din Est, documentele pe care le-am consultat dezvăluie aspecte interesante. Colonelul Ion Lissievici – fostul şef al Secției I Informații din SSI– menționa că: „În vara anului 1943 ştiu că a fost arestată la Biroul juridic al SSI o organizație de spionaj compusă din polonezi, care lucrau în profitul englezilor. Din discuțiile sporadice pe care le-am surprins între Eugen Cristescu şi şeful Secției juridice, Velciu, îmi amintesc că germanii (Serv. de informații) făceau presiuni pe lângă Eugen Cristescu, fie ca să le predea lor membrii acestei organizații de spionaj, fie să-i judece mai repede. La toate aceste presiuni Eugen Cristescu căuta continuu să se eschiveze în a da un răspuns precis şi să amâne judecarea lor. (...) Eugen Cristescu avea sentimente bune față de polonezi, foştii noştri aliați, şi de aceea cred că a căutat să-i protejeze"[217].

Opiniile colonelului Velciu sunt mai relevante: „Cazul afacerii de spionaj împotriva Germaniei, organizat de un grup de 17-18 polonezi, a fost descoperit tot de Gestapoul german prin luna mai 1943. Cercetările au fost conduse de căpitanul magistrat Iorgu Popescu, însoțit de către delegații Gestapo-ului şi

[217] Arh. SRI., dosar nr. 29 374, vol. 4, f. 100.

funcționarul Braşoveanu, delegat de Eugen Cristescu. În fruntea organizației se afla preotul polonez Kamarovici. Pentru desăvârşirea cercetărilor, căpitanul Popescu Iorgu împreună cu funcționarul Braşoveanu şi delegații Gestapo-ului s-au deplasat la Lemberg. Germanii au cerut insistent să li se predea arestații din România. Cum se bănuia că vor fi suprimați, tot Secția juridică a SSI, după precedentele create cu doi ani în urmă (cazul Rică Georgescu – *n.n.*), s-a opus vehement şi după mari dificultăți a reuşit să nu predea germanilor grupul de polonezi”[218].

Englezii au sesizat desigur acest joc al şefului SSI fapt pentru care s-au hotărât să-1 contacteze. Procedeele de contactare au fost deosebit de subtile, fapt pentru care considerăm util a insista asupra lor, întrucât ne dezvăluie modul inteligent de acțiune al agenților folosiți de serviciile secrete britanice. Principalii protagonişti au fost George Daurant şi Eck Alexandru. Despre George Daurant ştim că era un vechi prieten al românilor. El venise cu misiunea generalului Berthelot în România încă din timpul primului război mondial şi a rămas în țară şi după 1918, ocupându-se cu afaceri comerciale ale unor reprezentanțe franceze ce furnizau materiale tehnice pentru societățile petrolifere româneşti. Şi-a continuat afacerile pe teritoriul României şi după declanşarea celui de-al doilea război mondial. Cunoscând bine realitățile româneşti, dispunând şi de un cerc de prieteni români influenți în viața economică dar şi politică a tării, George Daurant a fost recrutat de Serviciul de Informații Englez şi introdus în rețeaua aflată sub ordinele lui Alexandru Eck.

Belgian de origine, dar naturalizat în Franța, profesorul Alexandru Eck, predase la Sorbona, iar din anul 1938 fusese invitat, la inițiativa lui Nicolae Iorga, în România. După declanşarea războiului a fost încadrat cu gradul de căpitan de stat major în armata engleză şi „trimis la post”, sub acoperire de lector, în România. Până în primăvara anului 1943, rețeaua condusă de Alexandru Eck primise printre alte misiuni şi pe aceea de a supraveghea foarte atent „locurile în care se concentrau informații despre armata germană, precum şi de a studia posibilitățile de penetrare”. Unul dintre aceste locuri era Palatul Telefoanelor, unde se făceau legăturile telefonice ale Legației germane. Agenții englezi au observat legătura strânsă care exista între Dan Brătianu, director tehnic, şi locotenent-colonelul Traian Borcescu, Şeful Secției a II-a Contrainformații din SSI. Ca urmare, cei doi spioni ai Intelligence-Service-ului şi-au propus să treacă la acțiune. Mai întâi au reuşit să-l atragă la colaborare pe Dan Brătianu, pentru ca apoi prin intermediul acestuia să-l poată contacta pe Traian Borcescu şi Eugen Cristescu, cei doi care ocupau funcții cheie în SSI. Amănunte în legătură cu aceste aspecte ne furnizează Dan Brătianu într-o amplă relatare din care redăm următorul pasaj:

„Venind pe la telefoane cu diferite treburi banale, intra şi pe la mine în birou, cu care ocazie George Daurant îmi punea diferite întrebări cu privire la misiunea germană. Văzând că îl interesează situația nemților din România, 1-am întrebat în ce scop se interesează, la care mi-a răspuns, că în calitate de

---

[218] Ibidem, dosar nr. 18 470, vol. 1, f. 280.

francez se consideră în luptă contra nemților. Am fost de acord cu cererea sa şi din acel moment am început să-i dau informațiile ce de întocmeau unitățile germane pentru instalațiile telefonice. îl primeam doar la mine în birou, unde venea special, şi cu care ocazie întreţineam discuții cu caracter politic, mai ales despre activitatea opoziției liberale împotriva mareşalului Ion Antonescu.

La începutul anului 1943, George Daurant mi-a spus că este în Serviciul de Informații Englez, iar Eck Alexandru este şeful său pe această linie, că acesta a fost arestat de nemți împreună cu secretara sa Margareta Haller (poloneză de origine) şi trebuie neapărat să-i scoată din mâna lor. Cu acea ocazie i-am răspuns că singura persoană ce putea să-l ajute ar fi colonelul Traian Borcescu, care lucrează la SSI. L-am întrebat dacă doreşte să-l pun în legătură cu acesta, cu care să trateze personal chestiunea. A fost de acord şi am fixat pentru a doua zi să vină la mine la birou. În cursul aceleiaşi zile i-am telefonat lui Borcescu, spunându-i că am să-i comunic ceva foarte important şi urgent. Deoarece nu puteam să discut această problemă la telefon, Borcescu – având şi treabă pe la telefoane –, mi-a răspuns că va veni la mine şi vom discuta pe îndelete. I-am expus problema cu Eck şi Daurant şi a fost de acord ca a doua zi să i-l prezint pe Daurant şi să discute cu el.

A doua zi pe la orele 10 ne-am întâlnit cu toții în biroul Comandamentului Militar al Telefoanelor – locotenent-colonel Octav Rădulescu – şi fără prezența acestuia am discutat problema lui Eek. Pentru faptul că Daurant nu ştia bine româneşte, iar Borcescu nu ştia franțuzeşte, eu, care cunoşteam bine ambele limbi, le-am mijlocit înțelegerea, făcând pe translatorul. Daurant l-a pus în curent pe Borcescu cu faptul ca şeful său pe linie informativă este profesorul Alexandru Eck, că a fost arestat împreună cu secretara sa şi că se găseşte în mina nemților. Daurant l-a rugat pe Borcescu să găsească posibilitatea de a-1 scoate pe profesorul Eck din mâna nemților. Colonelul Borcescu i-a răspuns că se va interesa de acest lucru şi că va face ce va fi posibil.

După ce Daurant a plecat, eu m-am dus la biroul meu, iar Borcescu a rămas în cabinetul Comandamentului Militar al Telefoanelor. După aproximativ o oră m-a chemat şi mi-a dat instrucțiuni să mă prezint la o adresă din cartierul Cotroceni la orele 13 ale aceleiaşi zile, ca să explic personal această chestiune şefului său, Eugen Cristescu. La ora fixată m-am prezentat la adresa ce mi-o dăduse Borcescu şi mi-a deschis chiar Eugen Cristescu.

I-am expus chestiunea cu Eck şi faptul că am fost trimis de Borcescu. Mi-a răspuns că va vedea ce va putea face. Peste câteva zile m-am întâlnit cu Daurant, care mi-a comunicat că ar fi aflat de la Eck că a fost transferat la Malmaison şi că nu mai este în mâna nemților. În cursul lunii iunie sau iulie 1944, după transferul lui Eck, aproximativ la două săptămâni, Daurant a venit la mine la birou şi m-a întrebat dacă Traian Borcescu ar fi dispus să colaboreze mai activ cu Serviciul de Informații Englez”[219].

Într-o declarație, Dan Brătianu s-a referit şi la felul cum au continuat legăturile lui Traian Borcescu (evident cu aprobarea lui Cristescu) cu serviciile de informații engleze: „Borcescu a dat serviciilor de informații engleze, prin

---

[219] Ibidem, dosar nr. 17 747, vol. 1, f. 15 şi urm.

mine, ca informații scrise, numai lista agenților SSI din străinătate. Ca informații verbale pe care le-am transmis şi lui Daurant Georges au fost următoarele: faptul că Hitler cerea lui Antonescu să nu scoată România din război încă şase luni; contrar angajamentelor luate, retrăgeau două din cele patru divizii blindate care apărau frontul Moldovei. Aceste informații le-am obținut de la Borcescu în discuțiile personale pe care le-am avut cu el la Rădulescu Octav în birou. Daurant mi-a motivat că englezii şi americanii au nevoie de liste cu informatorii exteriori ai SSI, pentru a lua măsuri de identificare şi neutralizare a tuturor agenților SSI din spatele frontului. Alt argument pentru a-l convinge pe Borcescu a fost, că fiind cunoscuți de englezi şi americani agenții SSI, pe lângă faptul că îi neutralizează, îi poate proteja şi folosi împotriva nemților, şi mai ales ulterior, împotriva URSS, care după câte se vede va avea în Europa o mare zonă de influență şi un prestigiu deosebit. Pe de altă parte> aceşti agenți cunoscând unele ramificații ale agenților țărilor aliate, şi în special ale URSS, urmează a fi folosiți de către Serviciul de Informații englez pentru identificarea acestor ramificații”[220].

Cu toate acestea, şeful SSI a dovedit în anumite momente şi o oarecare prudență, chiar reținerea, în contactul informativ cu serviciile secrete britanice. Elocventă în acest sens este următoarea destăinuire a colonelului Ion Lissievici: Cam în luna noiembrie 1943, prin unul din rezidenții SSI din Turcia, cred prin Trifon Mircea, s-a făcut propunerea de către organul Serviciului de Spionaj Englez, din Istanbul, ca SSI să intre în legătură cu acel organ, pentru eventualitatea când s-ar crede oportun, după câte îmi amintesc, ca România să-şi schimbe atitudinea, adică să iasă din conjunctura germană. În acest scop, organul de informații englez ar fi dispus să pună la dispoziția SSI un cifru şi indicații asupra modului cum să se ia legătura cu şi prin t.f.f. I-am spus lui Eugen Cristescu să raporteze lui Antonescu despre propunerea de mai sus pentru ca acesta să hotărască. Eugen Cristescu a ripostat că nu poate face o asemenea propunere lui Antonescu, întrucât nu ar accepta”[221].

E greu de precizat ce l-a determinat pe şeful SSI să refuze acest canal de legătură cu serviciile de informații britanice, dar îndrăznim să afirmăm că antecedentele sale nu puteau trece neobservate la Berlin, fapt pentru care prudența, caracteristică de altfel lui Cristescu, se impunea. Nu este exclus să fi aşteptat un moment mai favorabil, care de altfel nu a întârziat. În decembrie 1943 avea să sosească în România o echipă trimisă de britanici: misiunea Chastelain. Implicarea lui Eugen Cristescu în ancheta făcută lui Chastelain i-a permis contactul direct cu serviciile de informații britanice, din care avea să rezulte şi intrarea sa în jocul atât de „ciudat” al drumului spre armistițiu. Şi spunem „ciudat”, pentru că astăzi ştim prea bine, pe bază documentară, că cel puțin până la 6 iunie 1944 (când a avut loc marea debarcare în Normandia şi deschiderea celui de-al doilea front în Europa), Aliații au folosit din plin contactele, atât cu emisarii guvernului antonescian cât şi cu cei ai opoziției, pentru a face jocul derutării adversarului, adică puterea germană. prin

---

[220] Ibidem, f. 16.
[221] Ibidem, dosar nr. 25 374, vol. 4, f. 100.

„operațiunea bodyguard”, ce urmărea determinarea germanilor să mențină trupe în Balcani, şi de a nu le deplasa pe frontul de vest[222], pentru a facilita astfel succesul „operațiunii Overlord” (marea debarcare). Din ancheta făcută asupra lui Chastelain, aşa cum se poate constata şi din declarațiile lui Cristescu, SSI nu a putut afla nimic despre scopul real al misiunii echipei „Autonomous”. Probabil că la acea dată nici ofițerii britanici nu cunoşteau acest lucru, şi anume că misiunea lor era în realitate doar o mica părticică din planul de dezinformare a germanilor.

Toate acestea se petreceau pe fondul unei „iritări” din ce în ce mai accentuate a germanilor din cauza atitudinii organelor SSI de protejare a spionilor britanici. Astfel, în iunie 1944 germanii mai descoperiseră la Bucureşti pe locotenentul Vel Nicola – din armata engleză –, care culegea şi transmitea informații. Cercetările au fost făcute tot de Secția juridică a SSI prin căpitanul magistrat Ghica Nicolae „asistat tot de germani şi de nelipsiții delegați ai lui Eugen Cristescu. Germanii au încercat să-l suprime, însă a fost salvat tot de căpitanul magistrat al Secției”[223].

Indubitabil, toate aspectele prezentate, susținute pe o solidă bază documentară, dovedesc flexibilitatea, intuiția, bunele intenții, dar şi prudența lui Eugen Cristescu. Sunt calități esențiale ce eclipsează toate neîmplinirile şi pe care doar aşii serviciilor secrete le-au etalat atunci când problematica cu care s-au confruntat i-a pus la grea încercare. În ce-l priveşte pe fostul şef al SSI român, în perioada noiembrie 1940-august 1944, s-a confruntat cu o situație operativă deloc de invidiat:

1. Disputa între marile puteri beligerante în al doilea război mondial pentru a-şi impune influența asupra orientării politicii externe a statului român şi a beneficia de petrolul, grânele şi condițiile geostrategice ale țării;

2. lipsa de loialitate manifestată destul de timpuriu de aliatul german prin sprijinul acordat unor grupări subversive folosite ca factor de presiune;

3. inițierea de către aliatul german a unor acțiuni de spionaj şi supraveghere a liderilor opoziției, neautorizate de Conducătorul statului şi care veneau în contradicție cu interesele româneşti;

4. presiunea puternică exercitată de organizațiile iredentiste şi naționaliste antiromâneşti, care nu aşteptau decât o mică breşă în dispozitivul strategic de apărare al statului român pentru a lovi pe la spate;

5. schimbările dinamice, uneori decisive, ale direcțiilor de înaintare ale Frontului de Est, rămas pentru o mare parte a intervalului ca principal teatru de război;

6. poziția inflexibilă, uneori cu accente de duritate ultimativă, a Aliaților, în a susține capitularea necondiționată a României.

Toate acestea au dus în mod implacabil, în plan informativ, la „jocul” riscant „pe mai multe tablouri”, des uzitat – în situații limită – pe „frontul

---

[222] Vezi pe larg la Florin Constantiniu, Mihai E. Ionescu, *August 1944 Repere istorice,* Editura ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti 1984, p. 67-69.
[223] Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 18 470, vol. 1, f. 220.

invizibil”. Ca urmare, şi Eugen Cristescu a fost nevoit să adapteze activitatea SSI din mers la aceste condiții, dar înainte de toate, să-i perfecționeze meşteşugul în „aria informațiilor”, înțelegând prin aceasta nu numai latura deja consacrată, chiar rutinieră, a culegerii informațiilor de interes pentru apărarea siguranței naționale, ci şi valorificarea lor în conformitate cu aspirațiile politice şi militare – de conjunctură şi mai ales de perspectivă – ale statului român.

„Sindromul arhivelor secrete” şi „vânători de vrăjitoare”

Ofițerii superiori şi şefii sectoarelor operative din SSI au fost convocați de Eugen Cristescu în ziua de 23 august 1944, pentru ora 18,00 la sediul Serviciului. El a început şedința spunând că situația era deosebit de gravă şi că se impunea evacuarea întregului aparat de stat şi a secțiilor SSI care se mai aflau încă în Bucureşti. Cum a declarat ulterior un participant, în timpul expunerii a sunat telefonul. După încheierea convorbirii, Cristescu a plecat precipitat.

Astăzi ştim că din acel moment Eugen Cristescu nu mai conducea, de fapt, SSI colaboratorul lui apropiat, locotenent-colonelul Traian Borcescu, şeful Secției a II-a Contrainformații, fusese chemat cu câteva luni înainte la Marele Stat Major, unde i se ceruse cooperarea, fără ştirea lui Eugen Cristescu, la pregătirea momentului când urma să se producă marea cotitură în politica şi strategia militară a statului român”[224]. În dimineața zilei de 23 august 1944, Traian Borcescu – aşa cum a declarat ulterior – a fost informat despre cursul pe care aveau să îl ia evenimentele, dar nu şi-a pus în gardă şeful, temându-se că acesta îl va anunța pe Antonescu, care va trece la măsuri represive.

După plecarea lui Eugen Cristescu din sediu, Traian Borcescu a preluat temporar – până la 28 august 1944 – conducerea Serviciului El a fumizat Comandamentului Militar al Capitalei lista cu numerele de telefon ale germanilor, care au fost imediat decuplate din centrală. Tot el s-a prezentat la Palat şi apoi la Iuliu Maniu pentru „noi ordine”. A mers şi la Marele Stat Major, unde i s-a ordonat să treacă la arestarea fruntaşilor hitlerişti şi a iredentiştilor maghiari.

Una din primele măsuri luate de noile autorități a fost să dizolve „Frontul de Est”, structură a Secției I Informații externe a SSI, care se ocupa de spionajul contra sovieticilor. Din ordinul generalului Sănătescu – preşedintele Consiliului de Miniştri – Traian Borcescu a organizat, în cel mai strict secret, o „Grupă Specială”, destinată să îi urmărească pe comuniştii eliberați din închisori, dar

---

[224] *Pagini din cartea rezistenței naționale antifasciste şi antiimperialiste a poporului nostru. 24 de ore pentru destinul României.* Reportaj-document de Comel Brahaş, Editura Eminescu, Bucureşti 1984, vol. 2, f. 56 şi urm; vezi şi Cristian Troncotă, *Traian Borcescu Riscurile jocului dublu*, în „Magazin istoric”, iulie-septembrie 1993.

şi legăturile lor cu reprezentanții armatei sovietice. Pentru constituirea „grupei speciale”, el s-a consultat şi cu reprezentantul spionajului american în România, care a contribuit cu suma de un milion lei la reuşita operațiunii. Respectiva unitate nu funcționa oficial, ca parte componentă a SSI, ci ca organ aparte. Agenții ei au primit din partea americanilor, la cererea lui Traian Borcescu, documente care atestau că sunt funcționari ai serviciilor de informații aliate. În plus, trebuiau să furnizeze date şi despre mişcările trupelor sovietice în România.

„Jocul” a ținut până la 6 martie 1945, când, în urma preluării puterii de către guvernul doctor Petru Groza, „grupa specială” a fost desființată. Se continuase, de fapt, cu riscurile de rigoare, „Jocul pe mai multe tablouri”. Astfel, după întoarcerea armelor împotriva armatei germane, şi pentru SSI s-a pus problema realizării colaborării cu noii aliați, adică schimbul de informații între organele specializate ale armatelor aflate într-o alianță de conjunctură. „Comandamentul mareşalului Malinovski – menționează un document oficial – a primit ca organele informative ale sale să colaboreze cu organele Marelui Stat Major al armatei române şi ale Serviciilor de informații ale Ministerului de Război”, asta din urmă era noua titulatură a SSI. Se precizau apoi condițiile de colaborare. Într-un alt document – din 7 noiembrie 1944 – se atrăgea atenția asupra obligației organelor SSI de a conlucra cu Aliații, făcând toate eforturile pentru a-i satisface „si pe cei mai exigenți colaboratori”. Tot în vederea realizării legăturii cu serviciile aliate, Secția a III-a „G”, a fost desființată şi s-a creat un birou special care asigura contactul cu Serviciul de informații sovietic, prin locotenent-colonelul Alexandrov şi căpitanul Karandaşov, şi cu Misiunea Militară Americană. Majoritatea contactelor oficiale s-au realizat cu sovieticii, într-un fel firesc pentru că cu ei colaborau pe front. De asemenea, la sfârşitul lunii septembrie 1944, la cererea Serviciului de Informații al Armatei Sovietice, la Arad s-a creat un centru de pregătire pentru agenți ce urmau să fie paraşutați în spatele liniilor inamice, cu stații radio. Sovieticii dădeau stațiile radio, paraşutele şi avioanele, iar noi oamenii, instructorii şi banii. Centrul de informații Arad a funcționat până la sfârşitul lunii octombrie 1944. Tot în cadrul colaborării, Alexandrov şi Karandaşov au cerut şi obținut tabelul cu informatorii agenturii Frontului de Est lăsați pe teritoriul URSS, în timpul retragerii, schema cu organizarea SSI, apărea până la 23 august 1944 şi după, cu ordinele de bătaie, până la Şefii de birouri. Reprezentanților serviciului de informații al armatei roşii li s-au predat formulele cernelurilor simpatice utilizate şi ale reactivilor pentru citirea lor, cu mostre pentru fiecare. Deci se reedita amestecul brutal al aliatului în treburile interne ale serviciului secret român, fapt ce explică „jocul dublu”.

Dar să revenim la Eugen Cristescu. După ce a primit telefonul, a mers în biroul lui, a încărcat în patru valize lucrurile pe care le păstra în casa de fier şi a pornit spre sediul Inspectoratului General al Jandarmeriei. Acolo a analizat cu generalul Tobescu situația Variantele pe care le-au luat în calcul – potrivit declarației date la 1 octombrie 1944 de Eugen Cristescu – au fost: 1) o lovitură germană contra regelui şi a lui Ion Antonescu, în urma aflării intenției lui Mihai Antonescu de a merge la Cairo; 2) o lovitură a SS german, peste capul Legației

germane, ca urmare a ultimatumului dat de mareşalul Antonescu Berlinului de oprire în trei zile a ofensivei sovietice; 3) o lovitură a grupurilor de extremă stânga din Blocul democratic, împreună cu ofițerii scoşi din armată de Antonescu.

Telefonul primit în biroul generalului Tobescu l-a lămurit definitiv pe Eugen Cristescu. La capătul celălalt al firului se afla generalul Picky Vasiliu, care îl chema să vină la Palat. Cristescu a cerut să vorbească personal cu Antonescu, ceea ce evident nu s-a putut şi Vasiliu i-a închis telefonul. Atunci, Eugen Cristescu s-a hotărât să plece la Legația germană. Ce a făcut el exact acolo nu ne spune. Greu de crezut că s-a dus doar ca să obțină vize de tranzit prin Germania. Chiar dacă, aşa cum spune tot el, cu câteva luni înainte Mihai Antonescu îl silise pe De Weck, ministrul Elveției la Bucureşti[225] să aprobe o listă de 200 persoane – între care se găsea şi Cristescu – care se puteau refugia în Elveția în cazul pătrunderii sovieticilor în România. Cert este că noaptea târziu, împreună cu soția şi cu generalul Tobescu, s-a întâlnit cu N. Trohani, directorul oficiului de studii şi documentare din SSI şi un fel de secretar particular al său, la intersecția bulevardului Carol cu Moşilor. De acolo, Trohani i-a condus în casa socrilor lui, din Calea Victoriei nr. 38, peste drum de Palatul Stirbey. Deci Ivor Porter se înşeală atunci când scrie în cartea sa că Eugen Cristescu „se mai afla acolo (la Legația germană – n.n.) când au pătruns soldații români patru zile mai târziu”[226]. În 24 august în urma bombardamentului german, şi-au schimbat ascunzătoarea în strada Gogu Constantinescu nr. 1. La 26 august au mers la Joița, în apropiere de Bucureşti, unde fusese dislocată o parte a SSI şi se mutase şi Cristescu cu casa, ca urmare a bombardamentelor din primăvara lui 1944. Dar n-a mers la el acasă ci la o rudă a soției. Acolo Eugen Cristescu si-a scris demisia din funcția de director general al SSI şi a trimis-o la Bucureşti[227].

După orele 14, Eugen Cristescu şi cu generalul Tobescu au pornit spre Târgu Jiu. Au înnoptat în casa surorii şoferului, Gheorghe Cojocaru, şi a doua zi, 27 august, au pornit spre Râmnicu Vâlcea. Jandarmii i-au întors din drum şi au mers spre Câmpulung, unde sperau să îl găsească pe ing. Bugheanu, cunoscut şi fost subordonat al lui Cristescu. La 28 sau 29 august (Eugen

---

[225] Vezi rapoartele diplomatice din ani 1941-1944 în „Magazin istoric”, martie-decembrie 1990 şi ianurie-iulie 1991.

[226] Ivor Porter, *op. cit*, p. 265.

[227] La 1 septembrie 1944, generalul Sănătescu – şeful guvernului – a primit un raport prin care Eugen Cristescu cerea să i se aprobe „demisia din postul de Director General la Preşedenția Consiliului de Miniştri şi din funcția de şef al SSI”. Într-un raport întocmit de colonelul Ion Lissievici la 4 decembrie 1944 se aducea la cunoştința Consiliului de Miniştri că „demisia” (lui Eugen Cristescu – *n.n.*) fusese primită de Preşedinția Consiliului de Miniştri începând cu data de 1 septembrie 1944, dar nu este legală. Trebuie să se întocmească Decret Regal, întrucât un director general, conform art. 80 din Codul funcționarilor publici, se numeşte prin Decret Regal deci când părăseşte serviciul trebuie tot un astfel de decret. (Arh .SRI, dosar nr. 40 010, vol. 36, f. 88). Abia la 27 februarie 1945, regele Mihai I a semnat Decretul nr. 568 – publicat în „Monitorul Oficial” nr. 49, partea I din 1 martie 1945 – prin care Eugen Cristescu era „destituit” din funcțiile menționate. La această dată Eugen Cristescu se afla deja la Moscova (din octombrie 1944, când a fost predat sovieticilor pentru a fi anchetat).

Cristescu dă date diferite în două declarații) s-au întâlnit cu Ion Mihalache la Dobreşti. Seara s-au reîntors la Bucureşti şi au dormit în casa lui Tobescu. A doua zi, aflând că trupele sovietice au început să între în Capitală, Cristescu şi Tobescu au părăsit din nou Bucureştiul. Inginerul Bugheanu i-a adăpostit în comuna Voineşti, unde au rămas până la 24 septembrie 1944, când au fost arestați şi aduşi la Bucureşti. În procesul-verbal încheiat la 24 septembrie 1944 de locotenent-colonelul S. Teodorescu (delegatul Inspectoratului General al Jandarmeriei) şi maior N. Tătaru (delegatul Biroului statistic militar Bucureşti) se menționa ca: „în baza informațiilor şi cercetărilor întreprinse în comun ne-am deplasat în dimineața zilei de 24 septembrie 1944 în comuna Voineşti, jud. Muscel, unde ne-am prezentat la ora 8 la locuința domnului ing. Mircea Popescu, unde erau ascunşi urmăriții. Luând contact cu ambii urmăriți şi arătându-le situația în care se găsesc şi ordinele de urmărire şi arestare ce aveam, Domnul general Tobescu şi domnul Eugen Cristescu, fără nici o opunere ni s-au pus imediat la dispoziție. Am procedat la percheziție, negăsind asupra lor arme, documente sau alte sume de bani importante”[228].

Dacă în primele zile – 24-26 august – Eugen Cristescu a mai ținut legătura direct cu serviciul, cu Traian Borcescu (care nu 1-a denunțat, nici nu a încercat să îl aresteze), ulterior nu a mai avut decât informații disparate. Probabil deci că în intervalul scurs până la arestarea lui a ştiut puține lucruri despre soarta SSI.

Începând cu 1 septembrie 1944 documentele emise de fostul aparat condus de Eugen Cristescu apar cu următorul antet: „Ministerul de Război, Marele Stat Major, S.I. (Serviciul de Informații – *n.n.*)”, ceea ce înseamnă că nu era vorba doar de o schimbare de firmă, ci, pentru a se facilita controlul asupra sa, se luase măsura de a fi trecut de la Preşedenția Consiliului de Miniştri în subordonarea armatei. Se încerca astfel salvarea unei structuri informative utile statului, care începuse să fie atacată din toate părțile. Erau vizate în primul rând cadrele de conducere ale SSI, agenții care colaboraseră cu germanii şi documentele din arhivă. Singurii protejați au fost agenții care lucrau direct în rezidenturile externe şi a căror listă fusese data englezilor în 1943 de Traian Borcescu.

Încep să se facă arestări. La 1 septembrie 1944 a fost arestat şi pus la dispoziția organelor de anchetă militară, Mircea Cristescu, un frate al fostului şef al SSI. Din anchetă a rezultat că acesta nu fusese cadru al SSI şi nu avusese nimic comun cu „afacerile” fratelui său. El îndeplinise funcția de consul în Ministerul Afacerilor Externe şi şef al Serviciului ceremonialului din protocolul statului.

Intr-un raport întocmit la 8 septembrie 1944 de Ministerul Afacerilor Externe şi adresat Marelui Stat Major se menționa printre altele: „Deținem informația ca la SSI, condus până la 23 august a.c. de domnul Eugen Cristescu, s-au luat unele măsuri pentru ca situația activității Serviciului să nu poată şi uşor controlată şi limpezită. Suntem de părere şi vă rugăm a da dispoziţiuni de ce veți crede de cuviință ca organele competente să treacă

[228] Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 48 163, vol. 1, f. 193.

imediat la verificarea gestiunii acestui serviciu şi la punerea în siguranță a tuturor documentelor existente”[229].

Un raport al Poliției Capitalei din 12 septembrie 1944 atestă că la acea data erau deja arestați 25 de agenți ai SSI, „care se predaseră singuri”, şi care urmau „a şi internați în lagărul de la Târgu Jiu într-o secție specială”. Alte 15 cadre „care lucraseră direct cu Eugen Cristescu”, de fapt şefii sectoarelor operative, se aflau internate în arestul Poliției Capitalei[230].

Care erau însă adevăratele motive de „îngrijorare” pentru noile autorități, care să justifice prigoana împotriva cadrelor SSI? Un răspuns pare să ni-l ofere colonelul Ion Lissievici: „Pe la jumătatea lunii septembrie, ducându-mă la Ministerul de Externe, Niculescu-Buzeşti, ministrul de externe pe vremea aceea, a cerut locotenent-colonelului Diaconescu Dumitru – şeful Secției administrative din SSI – să prezinte registrele de fonduri informative, la care şi-a aruncat o singură dată privirea, terminând cu amenințarea că va băga la puşcărie întregul Serviciu”[231].

Desigur că nu numai teama noilor miniştri că SSI deține date compromițătoare a constituit motivul declanşării „vânătorii de vrăjitoare”. Considerăm că nu greşim dacă luăm în calcul şi prevederile armistițiului de la Moscova, din 12 septembrie 1944, în baza căruia Ministerul de Interne, în fruntea căruia se afla în acel moment generalul Aldea, întocmise deja un ordin – la 19 septembrie – ce urma să fie pus în aplicare în timpul cel mai scurt:

„Interese superioare de stat, dictate de satisfacerea unor obligații luate de România semnând Convenția de armistițiu cu Puterile Aliate, de liniştirea opiniei publice şi de curmarea agitațiilor prin presă şi întruniri publice impun, în mod urgent, luarea următoarelor măsuri de guvernământ:

1. Arestarea preventivă:

a) a celor aflați în serviciul Gestapoului;

b) membrilor profitori ai «Consiliului de Patronaj al Operelor sociale»;

c) legionari conspiratori;

d) marilor afacerişti ai regimurilor politice pendinte de conducerea țării;

e) autorilor morali şi materiali ai crimelor politice săvârşite între anii 1940-1944 la Bucureşti, Iaşi, în Basarabia, Transnistria şi la Odessa;

f) oamenilor politici, ziariştilor şi publicațiilor care au susținut şi determinat orientarea politicii noastre externe către nazism şi fascism;

g) a personalului de conducere de la Guvernământul Transnistriei, a Subsecretariatului de Stat al Românizării, Colonizării şi Inventarierii şi a Centrului Național al Românizării vizat ca neonest în îndeplinirea însărcinării avute.

2. Publicarea numelor celor arestați, blocarea şi lovirea de indisponibilitate a bunurilor aparținând acestora şi constituirea Comisiunilor Speciale de anchetă şi judecată a celor încadrați – prin activitatea lor – în unul din aliniatele precedente.

---

[229] Ibidem, 141.
[230] Ibidem, 150.
[231] Ibidem, dosar nr. 25 374, vol. 4, f. 149 verso.

3. Epurarea magistraturii, a corpului ofițeresc, a clerului, corpului didactic de toate gradele şi a tuturor funcționarilor publici de toate elementele naziste, fasciste şi neofasciste.

II. Persoanele care urmează a fi arestate să fie desemnate, în prealabil, de către Ministerul Afacerilor Interne”[232].

Printr-un ordin circular adresat tuturor inspectoratelor de Poliție Ministerul de Interne sublinia necesitatea „arestării preventive a tuturor funcționarilor SSI în scopul de a se preciza întreaga legătură cu Gestapo-ul, conservarea tuturor documentelor şi identificarea întregii rețele române şi germane care colaboraseră cu naziştii”[233].

Virulența atacurilor asupra cadrelor SSI l-a determinat pe Traian Borcescu să adreseze un raport Ministerului de Război, la 27 septembrie 1944: „În legătură cu arestarea lui Eugen Cristescu s-au strecurat în ziare o serie de informații false cu privire la caracterul şi misiunile ce le-a avut Serviciul Special de Informații. În calitate de şef al contrainformațiilor, deşi am avut multe neajunsuri pe tema indiferenței față de germani, suspectându-mă chiar la un moment dat că le urmăresc activitatea, fapt care era just, totuşi sunt obligat a supune aprecierii Domniei Voastre adevărul asupra serviciului, în părțile în care am avut posibilitatea să cunosc: 1) SSI n-a fost propriu-zis, niciodată o sucursală a Gestapo-ului şi nu a lucrat sub ordinele sau inspirațiile Gestapo-ului; 2) SSI a fost un Serviciu de informații al Statului Român, care n-a avut o aparatură de instrumentare pe teren şi a cărui activitate s-a limitat la procurarea de informațiuni militare şi civile, potrivit ordinelor şi instrucțiunilor ce le primea de la Conducătorul Statului, numai şeful Serviciului; 3) Una din misiunile principale ale SSI a fost de a supraveghea activitatea legionarilor, precum şi acțiunea dusă pe toate căile de către forțele oculte germane de la noi din țară. Prin această activitate, SSI a împiedicat deseori ca influența germană să se accentueze şi de multe ori a evitat diverse lovituri de forță plănuite la noi de către germani sau alte formațiuni de dreapta. De asemenea, prin intervenția sa, a fost zădărnicită propunerea germanilor pentru internarea în lagăr a oamenilor politici, sau deportarea lor în Germania; 4) SSI nu a participat sub nici o formă la atrocitățile, crimele de război sau crimele politice, la măsuri de constrângere, etc., ci din contra, a denunțat conducerii statului asemenea fapte, ori de câte ori a avut posibilitatea s-o facă; 5) între Gestapo şi SSI nu au existat alte legături, decât cele impuse de colaborarea militară şi obişnuită între serviciile de informații ale țărilor aliate. Ofițerii de legătură ai Serviciului au fost locotenent-colonelul Ionescu-Micandru cu Abwehrstelle şi locotenent-colonelul Proca Alexandru cu Legația germană. Prin aceşti ofițeri erau adresate diferite cereri de informații, care niciodată nu se dădeau sub forma lor reală.

SSI nu a pus niciodată la dispoziția Gestapoului sau oricărui alt serviciu german de informații materialul său informativ, deşi, poate că au încercat, şi acest lucru îl deduc din faptul că persoana mea nu era agreată lor. Materialul

---

[232] Ibidem, dosar nr. 40 010, vol. 128, f. 44.
[233] Ibidem, f. 28.

contrainformativ important avea o difuzare restrânsă, fiind destinat numai pentru Domnul Mareşal Antonescu, Domnul Vicepreşedinte al Consiliului, Ministrul de Război şi Marele Stat Major.

Aceasta fiind situaţia reală, am onoarea a vă ruga să binevoiţi a aprecia dacă nu este cazul să fie adusă şi la cunoştinţa Domnului Ministru de Război, pentru a se interveni prin cenzura militară spre a se interzice în campania de presă formată, acele pasagii care lovesc în prestigiul SSI şi care totodată sunt de domeniul fanteziei”[234].

Intervenţia lui Traian Borcescu se pare că nu a rămas fără ecou. Au încetat arestările din rândul cadrelor SSI, iar cei deja arestaţi „au fost puşi în libertate din lipsă de probe” şi „pe baza dispoziţiilor superioare”[235].

S-au făcut şi încercări de a desfiinţa sau dezmembra SSI, dar factorii responsabili din conducerea armatei au rămas fermi în hotărârea lor de a proteja, pe cât era posibil şi legal, această structură informativă. Afirmaţia este confirmată de un raport întocmit de locotenent-colonel magistrat A. Nicolau şi înaintat la 14 octombrie 1944 Prefecturii Poliţiei Capitalei: „Am onoarea a vă face cunoscut că, de acord cu propunerile dumneavoastră, acest Departament a intervenit pe lângă Ministerul de Război, propunând ca Serviciul Special de Informaţii să fie desfiinţat, urmând ca Secţiile de spionaj şi contrainformaţii să treacă la Marele Stat Major, Secţia a II-a, iar Secţiile de informaţii, siguranţă şi politică să treacă la Ministerul Afacerilor Interne, Direcţia Generală a Poliţiei. La demersul nostru, Ministerul de Război, ne-a răspuns că nu este de părere ca Serviciul Special de Informaţii să fie desfiinţat în forma în care se găseşte astăzi, în alte cuvinte să fie menţinut la acel departament”[236].

Deşi au fost puşi în libertate şi s-au întors la locurile de muncă, majoritatea cadrelor SSI nu au mai avut acelaşi aplomb ca înainte de arestare, iar consecinţele nu au întârziat să apară. Amănunte interesante le întâlnim în raportul nr. 29, întocmit la 27 noiembrie 1944, de colonelul Ion Lissievici, devenit şeful Serviciului de Informaţii al Ministerului de Război, şi adresat ministrului subsecretar de stat al Armatei de uscat: „Unii dintre funcţionarii şi informatorii Serviciului care au activat în legătură cu Frontul de Est, au fost arestaţi de către organele sovietice, fără ca vreo autoritate românească să aibă cunoştinţă despre acest lucru. Cu toate că Serviciul a făcut demersurile necesare în legătură cu arestarea celor în cauză, totuşi nu a primit nici un răspuns.

Faţă de această situaţie, atât funcţionarii care au activat pe Frontul de Est, cât şi cei cărora li se încredinţează misiuni în legătură cu anumite probleme ce interesează apărarea naţională sunt într-o continuă teamă, fapt ce micşorează în mare măsură randamentul activităţii lor. (...) Fără să fi cerut vreun aviz Serviciului de Informaţii, Ministerul de Finanţe ne-a redus în mod cu totul arbitrar drepturile bugetare pe lunile septembrie şi octombrie a.c., de la 40 000

---

[234] Ibidem, vol. 56, f. 27-29.
[235] Ibidem, vol. 126, f. 26.
[236] Ibidem, vol. 126, f. 26.12.

000 lei la 10 000 000 lei, sumă care nu acoperă nici cel puțin 1/2 din drepturile de salariu ale funcționarilor pe acele luni, fără a se mai ține seamă de celelalte cheltuieli reclamate de funcționarea Serviciului, cum şi de acoperirea plăților pentru procurarea informațiilor. După multe întâmplări şi pierdere de timp am reuşit să obțin integral drepturile bugetare pe acele luni, însă datorită procedeului expus am fost sustras de la alte preocupări vitale şi de mare urgență pentru buna funcționare a Serviciului. Încă din a doua jumătate a lunii septembrie şi până către mijlocul lunii octombrie a.c., întreaga activitate a Serviciului Special de Informații a fost supusă cercetărilor întreprinse de Domnii general Magistrat Păiş şi colonel magistrat Rudeanu, ca urmare a acuzațiilor ce s-au adus lui Eugen Cristescu, fostul şef al acestui Serviciu. Aceste cercetări, care – după câte cunosc nu au dus la rezultatele aşteptate – au avut drept consecință că s-au consemnat în dosarul de anchetă toate chestiunile secrete în legătură cu principiile şi procedeele de funcționare ale Serviciului, cum şi cu posibilitățile lui informative şi contrainformative. În plus, funcționarii şi ofițerii cum şi mai ales subsemnatul, am fost deseori întrerupți de la o activitate pozitivă şi absolut necesară în actualele împrejurări. (...) În concluzie, din cele raportate succint în acest capitol cu privire la situația în care a fost pus Serviciul de Informații să-fi desfăşoare activitatea în decursul ultimilor trei luni rezultă că: – nici conducerea şi nici funcționarii Serviciului n-au avut liniştea sufletească pentru a-şi putea consacra întreaga lor capacitate de muncă, în îndeplinirea misiunilor ce le revin. Mai mult încă, majoritatea funcționarilor sunt timorați prin măsurile privative de libertate ce s-au luat de către organele sovietice, față de unii dintre camarazii lor;

S-au creat greutăți de către unele autorități din stat, în privința posibilităților de organizare a rețelei informative din țară şi străinătate, a căror înlăturare va necesita multă pierdere de timp şi mari eforturi pentru repararea lor. De asemenea, s-au creat greutăți de ordin material, care au avut drept rezultat o înfrânare în intensa activitate pe care trebuie să o desfăşoare Serviciul. În actualele împrejurări, ținând seama de situația actuală şi greutățile în care a fost pus să funcționeze Serviciul de Informații, rog să se aprecieze dacă în atari condiții, acest organ informativ poate să dea randamentul ce i se cere şi care i se impune de actualele nevoi în legătură cu apărarea națională”[237].

Dar nu erau vânați doar oamenii. Ci erau vânate, în primul rând, documentele arhivei SSI Se pare că toată lumea era interesată să pună mâna pe „arhiva secretă”. Generalul Mihail, devenit după 23 august 1944 şef al Marelui Stat Major, a dat imediat ordin pentru prinderea lui Eugen Cristescu şi „găsirea documentelor acestuia”[238]. Din actele vremii rezultă că de problemă „s-a interesat îndeaproape şi M.S. Regele Mihai prin generalul Niculescu şi mareşalul Palatului Octavian Ulea”[239]. La rândul său, generalul Sănătescu,

---

[237] Ibidem, dosar nr. 25 374, vol. 3, f. 194-200.
[238] Ibidem, dosar nr. 40 010, vol. 56, f. 56.
[239] Ibidem, f. 58.

şeful guvernului, a oferit un premiu de 10 000 000 lei pentru „găsirea documentelor lui Eugen Cristescu”[240]. Pe lângă cercetările oficiale întreprinse de echipe specializate din Ministerul Apărării Naționale şi Ministerul de Interne, au fost pornite şi investigații de către detectivi particulari. Iar un raport din 28 august 1944 arăta: „Întreaga chestiune Eugen Cristescu este extrem de interesantă şi urmărită îndeaproape de Intelligence Service. Investigațiile făcute de agenții britanici sunt foarte discrete. S-a vorbit foarte mult de documentele şi sumele de bani, în valută forte, cu care ar fi plecat Eugen Cristescu”[241]. Iar un alt document consemnează: „Două personalități ale Intelligence-Service-ului, una fiind faimosul colonel Roos, au venit în România pentru a desfăşura activități anticomuniste şi pentru găsirea documentelor lui Eugen Cristescu[242]. La fel de interesat era şi marele industriaş Max Auschnitt, care „a spus categoric că sunt necesare a fi găsite documentele lui Cristescu, arătând ce avantaje mari se pot obține. A organizat şi un plan de activitate, s-a interesat îndeaproape şi de înființarea unui serviciu de informații în lumea muncitorească şi pentru contracararea acțiunii PCR Max Auschnitt pune la dispoziție orice sumă”[243].

În continuare, lucrurile au devenit tot mai confuze. Rapoartele şi notele informative ale agenților înregistrau aprecieri de genul: „Cercetările oficiale au ajuns la concluzia că documentele lui Eugen Cristescu nu există, deoarece acesta nu a plecat cu ele”[244], „minciună oficială, lansată din ordinul generalului Rădescu, de comun acord cu Misiunea Britanică, pentru inducere în eroare”[245]. Pe unul dintre documente apare următoarea rezoluție: „Documentele în cauză şi valuta forte de circa un miliard au existat şi Eugen Cristescu a plecat cu ele”[246]. Într-un raport întocmit de un fost agent SSI se spunea: „Eugen Cristescu a avut până la 23 august documente secrete aparținând Mareşalului şi Serviciului Special de Informații, printre care se aflau convenții secrete, note de agenți, informatori dubli, cunoscuți doar de Mareşal şi Eugen Cristescu, acțiuni germane, note de activitate politică şi a informatorilor ce lucrau în zona comunistă şi mari sume de bani în aur şi valută. Parte din documentele secrete au fort fotocopiate în mai multe exemplare în zilele de 25-26 august... Telegramele schimbate, notele şi rapoartele, precum şi întregul material documentar al acestei chestiuni (tratativele cu Cairo – *n.n.*) îl avea Eugen Cristescu. A fost văzut de mine acest întreg material, însă el nu a fost găsit până în prezent, ceea ce înseamnă că a dispărut o dată cu Cristescu”. Raportul se încheie astfel: „Când Eugen Cristescu a fost arestat, s-a dat ordin prin colonelul Teodorescu de la Jandarmi şi maiorul Tătaru de la Statul Major să nu se facă nici o percheziție unde fusese adăpostiți Cristescu şi generalul Tobescu. În luna februarie 1945, din ordinul generalului Rădescu, am fort detaşat pe

---

[240] Ibidem, 62.
[241] Ibidem, 110.
[242] Ibidem, f. 64.
[243] Ibidem, f. 65.
[244] Ibidem, f. 68.
[245] Ibidem, f 69.
[246] Ibidem f. 70.

lângă Inspectoratul General al Jandarmeriei, în strict secret, pentru găsirea documentelor. Am făcut investigații şi deplasări cu colonelul Teodorescu şi inginerul Bugheanu pentru găsirea documentelor. Arestarea mea a întrerupt cercetările”[247].

Desigur că starea de confuzie era întreținută. Un motiv ne-ar putea fi oferit de relatarea din raportul întocmit de agentul „Basarab II”, din rezidentura Frontului de Vest, la 10 octombrie 1945, care afirma că, dacă s-ar studia documentele din servieta galbenă pe care mareşalul Ion Antonescu i-a dat-o spre păstrare lui Eugen Cristescu, „s-ar da naştere la destăinuirea unor secrete de stat ce ar complica situația legăturilor dintre Aliați”[248]. Evoluția reală a arhivei – atât cât poate fi reconstituită pe baza declarațiilor principalilor participanți la evenimente şi a unor documente oficiale de epocă ne va lămuri ceva mai bine.

Arhiva suferise o prima distrugere la începutul lunii septembrie 1940. Moruzov lăsase consemnul ca în cazul în care va fi arestat, principalele documente să fie arse, ceea ce s-a şi întâmplat[249]. În timpul rebeliunii legionare, în ianuarie 1941 a fost jefuită a doua oară, dispărând, mai ales dosarele cu anchetele şi sentințele penale de condamnare contra membrilor Gărzii de Fier.

Am văzut deja că atunci când a plecat din sediul SSI, Eugen Cristescu a luat cu el o serie de documente. În aceeaşi zi, 23 august, seara, Cristescu l-a sunat pe Trohani dându-i întâlnire în oraş.

Într-o declarație data la 8 septembrie 1944, Trohani relata şi el că Eugen Cristescu i-a motivat astfel necesitatea adăpostirii documentelor din ladă: „din cauza evenimentelor nu se ştie şi se poate întâmpla şi nu este bine ca germanii să pună, eventual, mâna pe aceste documente”[250]. Motivul real care l-a determinat pe Cristescu să păstreze aceste documente îl aflăm din declarația data la 6 octombrie 1944, deci la aproape două săptămâni de la arestarea sa: „Nu am distrus nici un dosar, tocmai ca să se constate că Serviciul a avut atitudine permanentă național patriotică pentru apărarea intereselor

---

[247] Ibidem, 71.

[248] Ibidem, f. 67.

[249] „Mihail Moruzov s-a străduit să lase cât mai puțin urme, ba mai mult, a avut grijă să distrugă, înainte de a dispare tot ce exista scris: cea mai mare parte a arhivelor Serviciului Secret”. (Ion Bodunescu, Ion Rusu Sirianu, *Descifrarea unei istorii necunoscute,* Editura Militară,1975, vol. III, p. 13 şi 40) C. Maimuca, director-adjunct al Siguranței, însărcinat la 10 septembrie 1940 să facă o percheziție la sediile Serviciului Secret pentru a recupera documentele lui M. Moruzov, descrie acest episod în felul următori: „În strada Romei (unde se afla un sediu conspirativ în care Moruzov îşi păstra arhiva personală – *n.n.*) nu am găsit nimic. Casa era absolut goală, chiar şi mobilierul fusese ridicat. S-au găsit coperți de dosare şi într-o casă de bani, o pungă cu monezi de 100 de lei în valoare de 80 sau 150 mii lei. Vecinii ne-au declarat că o noapte întreagă, coşul de la calorifer a ars încontinuu, azvârlind afară scrum de hârtie şi hârtii în flăcări. Acel care făcuse operație de curățiere a fost Niki Ştefănescu. Moruzov se găsea în străinătate, la abdicarea regelui Carol al 11-lea. Când s-a înapoiat, a fost întâmpinat în gara Piteşti de Niki Ştefănescu, care conform indicațiilor ce primise a distrus arhiva personală şi actele pe care le-a socotit mai importante”. (Arh. SRI, dos. nr. 17.240 f. 324; vezi şi Alina Ionescu, *Formalitatea a devenit asasinat,* în „Bucureşti-Match”, nr. 1/1994).

[250] Arh. SRI, dosar nr. 48 163, vol. 2, f. 145-146.

româneştii şi protestarea la germani atunci când prin acțiunea lor treceau limitele îngăduite de colaborarea informativă româno-germană”.

Nicolae Trohani a ascuns documentele într-o casă sinistrată din Bucureşti, pe strada Cometa nr. 6A. La 5 septembrie 1944, Trohani a fost chemat la Prefectura Poliției Capitalei, unde a raportat şi despre documentele puse la adăpost. A doua zi, însoțit de un inspector de poliție, a mers la locul unde adăpostise documentele, le-a ridicat şi le-a predat personal prefectului Cristea. La 13 octombrie 1944, colonelul Nicolae Cristea întocmea un raport în care spunea: „Această arhivă a fost luată la Prefectura Poliției Capitalei unde se găseşte şi azi. Având în vedere că Eugen Cristescu, între timp, a fort descoperit şi arestat (la 24 septembrie – *n.n.*) că o comisie specială îl cercetează, sunt de părere şi rog să aprobați ca mai sus menționatele dosare să fie numerotate, sigilate şi parafate şi să fie vărsate Serviciului Secret, unde să fie cercetate, împreună cu restul arhivei Serviciului Secret de către Comisia de Anchetă”[251]. La 31 octombrie 1944 o adresă a Prefecturii Poliției Capitalei către Ministerul de Război menționa: „Conform dispozițiilor date de domnul Ministru de Interne, comunicate prin adresa nr. 3587 din 15 octombrie 1944, am onoarea a vă trimite un număr de 83 dosare, parafate şi volumul Pământul strămoşesc de Mihai Antonescu care formează «Arhivă personală a lui Eugen Cristescu» cu rugămintea de a fi redată Comisiei de cercetare care funcționează la Ministerul de Război”[252]. În sfârşit, un raport întocmit pentru noul director general, N.D. Stănescu, la 8 iunie 1945, confirma că cele 83 dosare ajunseră la SSI „cu adresa nr. 291 din 6 noiembrie 1944. Fiid repartizate Secției de Contrainformații, aceste dosare au fost împachetate în patru pachete şi sigilate, menționându-se că ele nu se vor deschide decât la ordinul domnului colonel Magistrat Rudeanu sau locotenent colonel Borcescu Traian. În prezent, aceste pachete sigilate se găsesc la arhiva generală a Serviciului”[253].

Din această arhivă personală lipseau documentele luate de Eugen Cristescu la 23 august, la care el s-a referit în declarația data la 14 aprilie 1946. Întrebat de anchetator cu ce bagaje a plecat la Joița, Cristescu menționează două serviete, care, spune el, „le aveam totdeauna la mine”, negând că ar fi avut şi vreun geamantan. Servietele le-a lăsat la Joița unde a „revizuit aceste serviete care aveau o mulțime de note de informații.” Anchetatorul insistă, căci avea date că „servietele cuprindeau acte de o importanță covârşitoare şi valută”. Eugen Cristescu neagă: „În serviete erau note de informații pe o perioadă de vreme, note politice, dar nici o valută. Multe din notele politice le-am ars. Nu era nimic important, nici un fel de document. Erau ceva mesaje în chestiunea armistițiului, nişte comunicări făcute de Maniu mie pentru mareşalul Antonescu. Una era plină cu rapoartele «Serviciul Special German»,. Eu creasem un serviciu pentru urmărirea germanilor. Mareşalul Antonescu mă însărcinase”.

---

[251] Ibidem.
[252] Ibidem, dosar nr. 40 010, vol. 128, f. 2.
[253] Ibidem, f. 3.

Deci, dacă dosarele încredințate lui Trohani – sau oricum cea mai mare parte a lor – au ajuns în mina autorităților, actele luate de Eugen Cristescu s-au pierdut, probabil pentru totdeauna.

Documentele din cele două categorii formau doar o mică parte a arhivei SSI Cea mai mare parte a ei fusese deja evacuată, în două puncte. Primul loc de evacuare fusese orașul Turnu-Severin, de fapt niște vile pierdute printre vița de vie de pe un deal din apropiere. După cum știa Eugen Cristescu, la 6 octombrie 1944, „tot acest material, via și toate lucrurile personale aflate acolo, au fost devastate de ruși".

Dintr-un raport al Prefecturii Poliției Capitalei, întocmit la 8 septembrie 1944 se menționează că: „din cercetările făcute până în prezent cu privire la activitatea lui Eugen Cristescu s-a stabilit că lucrările în legătură cu germanii se află în arhiva Secției Speciale „G" care este evacuată la Geoagiu Băi, județul Hunedoara și în arhiva Secției Contrasabotaj evacuată în comuna Afumați-Ilfov, iar lucrările curente se află în comuna Joița-Ilfov, unde este evacuat o parte din SSI"[254].

Cum ajunsese în acele locuri și cum s-a reîntors în București această arhivă aflăm din declarația redactată la 21 septembrie 1944 de Gheorghe Cristescu: „La data de 6 mai 1944 am primit însărcinarea de a lua conducerea Eșalonului pe care SSI îl evacua în zonele Orăștie, județul Hunedoara. În ziua de 6 mai am plecat cu acest Eșalon, compus din aproximativ 250 persoane (funcționari și familiile funcționarilor SSI) luând reședința la locul de evacuare desemnat. În tot acest timp am condus acest Eșalon, îndeplinind toate necesitățile de serviciu.

După evenimentele de la 23 august 1944, ca cel mai mare și cel mai vechi în grad din tot personalul Eșalonului evacuat, spre a nu lăsa nici un dubiu asupra căii pe care personalul de sub conducerea mea trebuia să o urmeze, am întrunit întregul personal al SSI din zona de evacuare la o conferință generală cu care ocazie le-am adus la cunoștință schimbarea de regim survenită. (...) Totodată am atras în mod serios atenția personalului Eșalonului evacuat să ia măsuri de întărire a pazei arhivelor secrete și a materialelor SSI spre a nu se deteriora nimic, spre a nu se distruge nimic, spre a nu se ascunde nimic, scriptele SSI constituind o arhivă secretă a Statului român și nu a unui regim.

Am dublat posturile funcționarilor de serviciu și paza; am hotărât echipe speciale care să facă parte din componența gărzilor naționale și am luat contact cu organele militare din regiune spre a fi la curent cu mersul operațiilor militare (eventualitatea unei nevoi de evacuare mai jos, a arhivelor secrete din cauza acțiunii germano-maghiare ce părea a se îndrepta spre Alba-Iulia, cu direcția Orăștie – Deva).

Date fiind luptele ce se dădeau nu departe de zona Orăștie, am propus Centralei din București evacuarea din timp a arhivei secrete mai spre sud, spre direcția Simeria-Hațeg, în cazul când operațiunile militare ar fi periclitat zona în care se aflau evacuate arhivele secrete. În același timp propuneam eventuala readucere la București a arhivelor în ziua de 8 septembrie am primit

---

[254] Ibidem, f. 8.

dispoziţiuni să comunic ce mijloace de transport am şi de câte vagoane aş avea nevoie pentru dirijarea arhivelor şi a personalului la Bucureşti. Comunicând necesităţile în ziua de 9 septembrie am primit dispoziţii de la Bucureşti să încep imediat îmbarcarea tuturor arhivelor şi a întregului eşalon evacuat într-un tren special pus la dispoziţie de Marele Stat Major în gara Orăştie. Trenul era compus din 29 vagoane şi a sosit la Bucureşti în ziua de miercuri 20 septembrie seara”[255].

Funcţionarii SSI, nu numai că au avut permanent controlul asupra arhivei secrete, dar au luat măsuri dintre cele mai ingenioase de protecţie. Iată un exemplu în care profesionalismul lui Traian Borcescu a ieşit în evidenţă. La 30 august 1944, printr-o radiogramă transmisă Eşalonului de la Geoagiu-Băi (unde comanda fusese preluată de Gică Cristescu), locotenent-colonelul Traian Borcescu ordona: „Rog să binevoiţi a da dispoziţiuni de a nu se distruge nici o piesă din arhiva Secţiilor sau arhiva C.1., indiferent de cine ar interveni pentru aceasta. Nici o distrugere de piese nu se va face fără aprobarea personală a Domnului Colonel Siminel”[256].

Printr-o nouă radiogramă transmisă la 6 septembrie 1944 aceluiaşi eşalon al SSI dislocat la Geoagiu Băi, locotenent-colonelul Traian Borcescu menţiona: „Sunt informat că s-ar fi ars anumite dosare de la arhiva anumitor secţii, cu tot ordinul ce s-a dat de a nu se atinge nimeni de arhivă. Cazul este cunoscut de anumite persoane din guvern şi se va plăti cu capul de cel ce va îndrăzni să ardă ceva de la arhivă. Să se raporteze cine a ars şi ce s-a ars”[257].

Că aceste telegrame au reprezentat de fapt instrumentele unui joc operativ făcut de Traian Borcescu faţă de proprii subordonaţi, rezultă din declaraţia redactată la 5 octombrie 1944 în faţa organelor de anchetă: „Subsemnatul, locotenent-colonel Borcescu C. Traian, fiind întrebat de domnul colonel magistrat Rudeanu dacă am avut informaţii precise că s-a ars arhiva fi că acest fapt l-am menţionat într-o radiogramă, declar că am avut numai informaţii cu caracter vag, neprecis, că s-ar fi ars ceva la Joiţa şi ceva la Geoagiu. De teamă ca aceste informaţii să nu se îndeplinească de cei interesaţi, am menţionat în radiogramă că am informaţii despre arderea unei părţi din arhivă, numai în scopul de a-i impresiona că ştiu şi de a-i intimida să nu facă o asemenea greşeală, care ar fi pus Serviciul într-o lumină defavorabilă”[258].

Singurele dosare care s-au distrus au fost cele ce alcătuiau arhiva „Frontului de Est”, una din direcţiile externe ale SSI, fapt relatat de colonelul Ion Lissievici într-o declaraţie dată la 16 februarie 1955: „Cam în a doua jumătate a lunii octombrie 1944, locotenent-colonelul Ernescu Grigore, fostul şef al Frontului de Est, mi-a cerut să-i dau dispoziţii referitoare la măsurile ce trebuie să ia cu privire la arhiva acestui front, informându-mă totodată că potrivit unui ordin al Ministerului de Război – dat în urma evenimentelor de la 23 august 1944 –, întreaga arhivă păstrată la comandamentul trupe şi servicii

---

[255] Ibidem, dosar nr. 48 163, vol. 3, f. 240-241.
[256] Ibidem, vol. 2, f. 127.
[257] Ibidem, f. 130.
[258] Ibidem, f. 181.

urmează să fie distrusă prin ardere. În urma discuțiilor avute cu Ernescu G., Secția I-a Informații Externe a întocmit un referat prin care se propunea ca întreaga arhivă referitoare la activitatea SSI pe Frontul de Est să fie vărsată la Marele Stat Major, Serviciul istoric, şi nu să fie distrusă prin ardere, după cum prevedea ordinul. Acest referat a fost prezentat de mine subsecretarului de stat pentru Armata de uscat – generalul Crețulescu Ilie –, care înlocuia la conducerea Ministerului de Război pe generalul Sănătescu, pentru a hotărî. Generalul Crețulescu, pe acest referat a pus următoarea rezoluție: «Să se execute ordinul dat».În urma acestui referat pe care l-am predat locotenent colonelului Rădulescu Constantin, fostul şef al Secției I în acel timp, s-a procedat la distrugerea arhivei Frontului de Est, potrivit dispozițiilor, cu ordinul în rezoluție menționat, operația care s-a executat cam către jumătatea lunii noiembrie 1944”[259].

Informații despre distrugerea unor documente ale SSI au pătruns şi în presă. Sub titlul La Serviciul Secret au fost arse dosarele criminalilor de război – ziarul „România Viitoare” din 28 martie 1945, informa printre altele: „In jurul orei 13, când acuzatorii publici, domnişoara Alexandra Sidorovici şi domnul Emil Angheloiu s-au prezentat la Serviciul Secret pentru consultarea dosarelor, distrugerea documentelor era în toi. Opriți în stradă, au reuşit numai în urma insistențelor repetate să pătrundă înăuntru. Domnul general Săvoiu, şeful S.S. (Serviciului Secret – *n.n.*) a refuzat să dea orice lămurire, pretextând că au fost arse doar acte care nu mai aveau nici o importanță”.

După instalarea guvernului dr. Petru Groza, de SSI a început să se ocupe „inginerul Ceauşu” (Emil Bodnăraş), care l-a instalat director general pe N.D. Stănescu. De arhivă s-au interesat intens ofițerii sovietici veniți anume, dar n-au reuşit să găsească chiar toate dosarele. Funcționarii SSI „au rătăcit” o parte din arhivă prin depozite doar de ei ştiute, aducându-le la lumină numai după plecarea consilierilor sovietici din țară, la începutul deceniului şapte. După 1964, fosta arhivă SSI a fost triată, cea mai mare parte a documentelor referitoare la activitatea Mişcării Comuniste şt Muncitoreşti, a Kominternului, trecând la arhiva fostului C.C. al P.C.R., împărtăşind, după decembrie 1989, soarta acesteia.

Procesele şi şansa supraviețuirii

După arestarea sa la 24 septembrie 1944, Eugen Cristescu a fost anchetat de autoritățile române. La 12 octombrie acelaşi an, el a fost preluat de sovietici, împreună cu generalii Picky Vasiliu, Constantin Pantazi şi Constantin Tobescu, mareşalul Ion Antonescu şi soția sa Maria, profesorii Mihai Antonescu, Gheorghe Alexianu, Radu Lecca şi duşi la Moscova, unde au rămas până în primăvara anului 1946.

---

[259] Ibidem, dosar nr 25 374, vol. 4, f. 176.

Prin apariția Legii nr. 312 din 24 aprilie 1945 începuse seria numeroaselor procese politice intentate foştilor conducători, precum şi celor care îndepliniseră funcții importante în aparatul de stat în timpul regimului antonescian. Pentru Eugen Cristescu, seria proceselor a început imediat după apariția decretului regal prin care fusese destituit oficial din funcția de director general al SSI.

În aprilie 1945, Eugen Cristescu a fost trimis în judecata Curții Marțiale din Capitală în urma reclamației făcută de Constantin Maimuca, fostul inspector din Politia de Siguranță. Maimuca fusese condamnat prin decizia nr. 4 a Curții Marțiale de Casare şi Justiție, la 5 ani temniță grea şi degradare civică pentru „înaltă trădare". După o detenției de 3 ani şi 8 luni, Maimuca a fost eliberat pe baza decretului general de amnistie nr. 1624 din 24 august 1944, semnat de regele Mihai I. Imediat după punerea sa în libertate, Maimuca a cerut revizuirea procesului şi condamnarea lui Eugen Cristescu, pe care l-a acuzat că „i-a înscenat procesul prin fals şi abuz de putere"[260].

Prin declarațiile lui Maimuca la procesul din aprilie 1945 au ieşit la iveală maşinațiile din umbră ale lui Eugen Cristescu. Fostul inspector al Poliției de Siguranță fusese sacrificat de Cristescu de două ori. Prima oară în iunie 1941, când i s-a înscenat aşa-zisa „spionare a armatei germane", iar apoi în septembrie 1943, când i s-a refuzat grațierea pentru a se demonstra nemților „reaua-credință a legionarilor".

La procesul din aprilie 1945 Maimuca a reuşit să demonstreze cu probe indubitabile şi numeroase documente că el nu a fost niciodată legionar şi nici nu putea fi bănuit de simpatie față de ideologia legionarismului. Dimpotrivă, el desfăşurase o bogată activitate în calitate de funcționar public cu numeroase realizări benefice siguranței statului român[261].

Prin sentința nr. 1 508 din 17 aprilie 1945 a Curții Marțiale a Comandamentului Militar al Capitalei, Secția a XI-a, Eugen Cristescu a fost condamnat la 3 ani închisoare corecțională şi 5 000 lei amendă pentru fals în acte publice şi abuz de putere. Sentința se pare că a fost corectă, deşi procesul fusese instrumentat în lipsa inculpatului fără a-i oferi posibilitatea să explice rațiunile care au stat la baza „manevrelor de culise", în urma cărora Maimuca a fost condamnat, mai apoi refuzându-i-se grațierea. La aceasta mai trebuie adăugată şi atmosfera cu totul ostilă creată de „abuzuri şi fărădelegi" comise de Eugen Cristescu şi Cadrele SSI.

Al doilea proces, şi cel mai important, în care Eugen Cristescu apare ca inculpat a fost aşa-zisul „proces al marii trădări naționale", care s-a desfăşurat între 6 şi 17 mai 1946. Actul de acuzare a fost susținut de Vasile Stoican, acuzator public, şef al „tribunalului poporului", Constantin Dobrian, procuror

---

[260] Vezi „Noutatea", nr. 189, din 14 decembrie 1946.

[261] Despre viața şi activitatea lui Constantin Maimuca vezi pe larg la Eugen Preda, *Cazul Maimuca*, în „Magazin istoric", ianurie 1991; c.f. Cristian Troncotă, *Adenda la Cazul Maimuca*, în „Magazin istoric", aprilie 1991.

general la Curtea de apel Timişoara, delegat acuzator public şi Dumitru Săracu, acuzator public al Cabinetelor 1 şi 7 pe lângă „tribunalul poporului”.

În ce priveşte modalitatea de instrumentare a rechizitoriului şi temeinicia capetelor de acuzare, plusul de informaţie adus de Eugen Cristescu în „Memoriul” înaintat „tribunalului poporului” – este cât se poate de elocvent. Amintim doar că în ziua de 17 mai 1946, când s-a pronunţat hotărârea sentinţei nr. 17 (făcută publică la 20 mai), cât şi prin respingerea recursului pronunţat la 25 mai, înalta Curte de Casaţie, Secţiunea a II-a a „tribunalului poporului”, Completul I de Judecată, Eugen Cristescu a fost condamnat la moarte pentru „crimă de război şi dezastrul ţării”. A fost deţinut în penitenciarele de la Dumbrăveni (Sibiu), Aiud şi Văcăreşti.

Împreună cu Radu Lecca – fost comisar general pentru problemele evreieşti şi generalul Constantin Pantazi, Eugen Cristescu a beneficiat de înaltul Decret Regal cu nr. 1 746 prin care li s-a comutat pedeapsa la muncă silnică pe viaţă, iar Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Gheorghe Alexianu şi Constantin (Picky) Vasiliu au fost executaţi prin împuşcare la penitenciarul Jilava, în baza aceleiaşi sentinţe şi aceluiaşi decret regal.

Iniţiatorul acestui decret a fost Lucreţiu Pătrăşcanu, ministrul justiţiei în guvernul condus de dr. Petru Groza – instaurat la putere în 6 martie 1945. Coroborarea datelor din documentele ce aparţin lui Pătrăşcanu, privitoare la motivele care l-au determinat să propună Regelui Mihai I şi să obţină comutarea pedepsei lui Eugen Cristescu, conturează câteva aspecte deosebit de importante în restabilirea adevărului istoric. Formula „înalte raţiuni de stat” s-a aplicat atât celor care au fost executaţi cât şi celor cărora li s-a comutat pedeapsa, iar expresia „chestia Cristescu trecea de competenţa organelor statului român”, sugerează că hotărârile fundamentale în aplicarea sentinţelor pronunţate de „tribunalul poporului” în procesul „marii trădări naţionale”, erau de competenţa „altora” (diplomaţii şi militarii Aliaţilor – a se citi sovietici), „tribunalului poporului” şi eventual guvernului român şi Regelui revenindu-le doar rolul de simpli executanţi şi de a traduce în termeni juridici dispoziţiile primite. Tocmai datorită acestui aspect generalul sovietic I.Z. Susaikov, şeful Comisiei Aliate de Control din România nu i-a permis lui L. Pătrăşcanu să prezinte conţinutul motivaţiei „înaltelor raţiuni de stat”, întrucât el le cunoştea foarte bine. Expresia se traducea prin obligaţiile faţă de Aliaţi şi dreptul acestora de a hotărî în problemele fundamentale ale ţării noastre, în care Rusia Sovietică obţinuse procentul de 90% influenţă, conform Înţelegerii din 9-17 octombrie 1944 de la Moscova.

În legătură cu „forţele oculte” care ar fi acţionat din umbră pentru salvarea de la glonţ a lui Eugen Cristescu, nu trebuie exclusă din analiză şi informaţia dată de Gabriel Bălănescu. Potrivit mărturiilor sale, fostul şef al SSI era convins că fusese salvat de evrei, întrucât se folosise mult de ei şi chiar multe din realizările sale personale se datoraseră sprijinului primit din partea 1or[262]. Desigur că şi Eugen Cristescu la rândul lui îi ajutase pe evrei atât cât a putut. Declaraţia doctorului Filderam este cât se poate de elocventă.

---

[262] Gabriel Bălănescu, *op. cit*, p. 12.

În ceea ce priveşte comutarea pedepsei lui Eugen Cristescu, motivația cu angajamentul de a dezvălui rețelele de spionaj care au acționat pe teritoriul României – sau folosind o terminologie mai apropiată domeniului, „pentru a fi exploatat ca bază de date" –, este reală şi se probează prin faptul că numele său apare atât în calitate de martor, cât şi ca inculpat în alte procese politice care au urmat.

Din ordonanța nr. 3 din 22 august 1946 a Parchetului General al Curții de apel Bucureşti, Cabinetul III Criminali de război, aflăm că Eugen Cristescu împreună cu generalul de brigadă Constantin Tobescu erau acuzați într-un alt proces pentru infracțiunea de „sabotare a actului de la 23 august 1944". Instanța de judecată a reținut că: „Evenimentul de la 23 august 1944 fusese bine pregătit cu trupele de jandarmi cantonate în Capitală, gata să intervină la momentul oportun în care scop organul însărcinat cu paza Capitalei dăduse ordin generalului Anton Constantin, şeful de Stat Major al Inspectoratului general al Jandarmerie, să intre în dispozitivul de apărare. În ziua de 23 august 1944, pe la orele 18,30 în executarea ordinelor primite, generalul Anton se duce la Inspectoratul Jandarmeriei. Dar generalul Tobescu, care aflase de cele petrecute, luase comanda Inspectoratului şi convocase în cabinetul său, de față fiind şi Eugen Cristescu, pe ofițerii cărora le-a spus că s-au întâmplat evenimente importante şi că toți trebuie să meargă cu guvernul Antonescu. La acestea Eugen Cristescu a adăugat: «S-a dat lovitură de stat şi trebuie să mergem cu mareşalul Antonescu, pentru că nemții sunt puternici şi altfel ne vor distruge țara»"[263].

Acest proces s-a prelungit timp de trei ani şi este curios că s-a judecat în lipsa lui Eugen Cristescu. Prin sentința nr. 1026 din 26 august 1949, Tribunalul Militar Bucureşti, Secția a II-a i-a condamnat pe Eugen Cristescu şi generalul Constantin Tobescu la câte 5 ani închisoare pentru „crimă de instigare şi lipsă de la serviciu fără învoire prealabilă"[264].

Ce făcea în acest timp Eugen Cristescu, de ce nu s-a prezentat el la proces? Nu putem şti cu certitudine. Dar unele documente – chiar dacă afirmațiile lor conțin şi exagerări – ne pot oferi totuşi cadrul general al evoluției fostului şef al SSI. Astfel, în timpul cât s-a aflat la Moscova, soția lui a afişat o mare siguranță şi, deplin liniştită, repeta în anturajul ei că soțul i se va reîntoarce teafăr. Într-o notă a Siguranței din 17 februarie 1945 se menționa: „În cercurile politice de stânga se discută că englezii fac eforturi pentru a-1 scoate pe Eugen Cristescu de pe lista criminalilor de război şi a vinovaților de dezastrul tării. Motivul este că Eugen Cristescu ar fi jucat şi pe tabloul englezilor şi acum a sosit momentul să i se dea o compensație cuvenită"[265].

Apoi iată ce spune o notă întocmită de agentul „Ares", la 1 aprilie 1946: „Serviciul informativ din Misiunea Americană a dat dispoziții agenților săi să caute în jurul Bulevardului Carol, unul din sediile NKVD. Se arată că la acest sediu se află fostul şef al SSI, Eugen Cristescu. Acesta a aşteptat să lucreze

---

[263] Arh. SRI, dosar nr. 48 163, vol. 1, f. 220.
[264] Ibidem, f. 284.
[265] Ibidem, vol. 3 f. 321.

pentru NKVD. Actualmente şi lucrează la sediul numitului comandament cu colonelul Borisov şi locotenent colonel Leontiev. Eugen Cristescu coordonează acțiunea NKVD din România. Împreună cu colonelul Borisov s-a deplasat la Moscova şi în urmă la Paris. Eugen Cristescu a aşteptat să lucreze pentru a-şi salva viața. El este prizonier, nu poate vedea pe nimeni şi nu iese decât însoțit de cei doi şefi ai NKVD. Agenții au dispoziții de a raporta despre posibilitățile de a lua contact cu Eugen Cristescu"[266].

O notă a SSI din 20 iunie 1947 menționa: „În ziua de 18 iunie 1947 Eugen Cristescu, fostul director general al SSI, condamnat la muncă silnică pe viață de Tribunalul Poporului, a fost dus la Curtea Marțială din Bucureşti pentru a depune ca martor la revizuirea procesului rebeliunii legionare. Numitul a venit însoțit de soție, avocatul său şi un gardian. În timpul prânzului, Eugen Cristescu a mâncat pe sala Curții Marțiale, consumând alimente aduse de soția sa, într-un geamantan (pâine, friptură, vin etc.). Gardianul care-l însoțea a fost, de asemenea, servit cu un sandwich, strecurându-i-se în acelaşi timp şi ceva în buzunar. Toate aceste fapte, desfăşurate în văzul celorlalți martori şi inculpați, au stârnit numeroase comentarii, spunându-se între altele că Eugen Cristescu trăieşte mai bine decât cei care sunt liberi, în timp ce ceilalți deținuți politici nu se pot folosi de pachete cu alimentele ce le sunt trimise de familie, deoarece sunt reținute de administrațiile penitenciarelor până se degradează. Aceste comentarii au fost stârnite şi de faptul că Eugen Cristescu arată foarte bine şi este destul de îngrijit îmbrăcat, s-ar putea spune chiar elegant. De asemenea, s-a spus că Eugen Cristescu fiind astăzi încă în viață este o dovadă că regimul intenționează să-i folosească serviciile în anumite situații"[267].

Eugen Cristescu a mai fost solicitat în calitate de martor şi în alte procese politice ale timpului, cum au fost procesul intentat liderilor PNȚ (din august 1947); în recursul extraordinar al procesului participanților la rebeliunea legionară din ianuarie 1941 (rejudecat în aprilie 1948), şi în ancheta făcută asupra lui Lucrețiu Pătrăşcanu.

Depozițiile sale în aceste procese, atât cât le-am putut cunoaşte, nu diferă de cele prezentate în documentele acestei lucrări. Pe alocuri, se poate constata un ton mai acidulat, presărat cu unele ironii, ale căror săgeți vizau, desigur „putregaiul vieții politice româneşti". În rest nimic deosebit, multe pasaje din declarațiile sale parcă sunt trase la indigou cu cele prezentate în „completarea" la „Memoriul" înaintat „tribunalului poporului".

Abilitatea lui Eugen Cristescu a fost pusă totuşi la încercare doar în cazul anchetei lui Lucrețiu Pătrăşcanu. Pe de o parte, Cristescu nu putea uita că sub pretextul unor „înalte rațiuni de stat" fostul ministru de justiție comunist îi salvase viața. Pe de altă parte, pentru a i-o cruța şi în continuare, temuții anchetatori ai securității voiau să-l oblige 1a declarații compromițătoare, prin care să se confirme acuzațiile de trădare puse în seama lui Pătrăşcanu. Printre altele i se imputa lui Pătrăşcanu că luase legătura cu Antonescu fără autorizația Partidului şi i se cerea lui Cristescu confirmarea acestei legături.

---

[266] Ibidem, f. 326.
[267] Ibidem, 316.

În această delicată problemă, Eugen Cristescu s-a menținut pe o poziție rezervată şi destul de echilibrată, oferind declarații laconice şi care în ansamblul lor coincideau cu cele smulse lui Pătrăşcanu sub tortură. Singura aparentă neconcordanță se referea la întâlnirea dintre Ion Antonescu şi Lucrețiu Pătrăşcanu. În vreme ce Eugen Cristescu susținea că această întâlnire o aranjase chiar el prin intermediul lui Piky Vasiliu, Lucrețiu Pătrăşcanu se încăpățâna să susțină că ea nu a mai avut loc, întrucât mareşalul se răzgândise în ultima clipă. Singurul document care exprimă poziția mareşalului Ion Antonescu în această problemă este stenograma interogatoriului său, luat în cadrul „tribunalului poporului". Pasajul respectiv se prezintă în felul următor: „Vasiliu mi-a spus să-l primesc pe domnul Pătrăşcanu. Eram la Poiana Țapului şi l-am amânat". În dreptul acestor două propoziții dactilografiate, pe manşeta documentului se află următorul înscris olograf (inconfundabil) al mareşalului Ion Antonescu: „Nu am declarat asta. Nu am fost în viața mea la Poiana Țapului. Am răspuns: «nu l-am putut primi imediat», dar câtva timp mai târziu 1-am trimis pe generalul Vasiliu să-l aducă şi să-i spun să se ducă la Moscova. A venit înapoi cu răspunsul că nu merge decât în numele poporului. Am răspuns că nu pot să-1 trimit decât în numele meu. Aceasta era în primăvara anului 1944, când mă frământam să ies din Război"[268].

Acest document confirmă de fapt şi declarația lui Cristescu şi pe a lui Pătrăşcanu, deoarece se poate prea bine ca ideea şi „aranjamentul" acelei întâlniri să-i fi aparținut, încercând să o pună în aplicare prin Piky Vasiliu, dar fără succes, întrucât – aşa cum a declarat Pătrăşcanu – întâlnirea nu avusese loc. Ceea ce a omis să spună Pătrăşcanu, dar o declară în scris mareşalul, este motivul „răzgândirii" în ultima clipă. Totodată se atestă cu certitudine că mareşalul Ion Antonescu, în numeroasele sale tentative de a lua legătura cu Aliații spre a scoate țara din război, a încercat să-l folosească şi pe Lucrețiu Pătrăşcanu, aşa cum făcuse şi cu Iuliu Maniu.

Legătura trebuia ferită de germani pentru că spionau în România cu 11 servicii de informații. Ca urmare, singurul canal de legătură discret la care apelase nu putea îi altul decât SSI. Deci anchetatorii Securității l-au solicitat pe Eugen Cristescu, întrucât la acea dată era singurul în viață care mai putea da detalii. Bănuiau că ştie mai multe decât fragmentul de stenogramă mai sus citat.

Curios că după declarațiile date în ancheta lui Pătrăşcanu – care în mod evident nu aveau menirea de a-l „înfunda", ci dimpotrivă, se opuneau cu abilitate scopurilor anchetei dirijate „de sus", plătind astfel, pe cât i-a stat în putință datoria de recunoştință contractată în 1946 –, Eugen Cristescu nu a mai avut prea mult de trăit. A decedat la 12 iunie 1950, în penitenciarul Văcăreşti.

---

[268] Arh. SRI., fond „p", dosar nr. 40 010, vol. 44, f. 162.

„Memoriile” unui funcţionar public

Aşa cum rezultă şi din documentele memorialistice prezentate în anexa aceastei lucrări, Eugen Cristescu şi-a dorit înainte de toate să fie un om al legii, atât cât practicile timpului şi mentalităţile funcţionarilor SSI o puteau permite. S-a considerat întotdeauna doar un funcţionar public menit să-şi îndeplinească sarcinile cu care fusese îndrituit şi să execute ordine.

În legătură cu „Memoriul” înaintat „tribunalului poporului” se cuvine făcute câteva comentarii. După opinia noastră ne aflăm în faţa unui document valoros din punct de vedere istoric, în ciuda tonului foarte dur la care autorul a fost nevoit să recurgă şi acest document este nedatat, iar din studiul celorlalte materiale ce-l însoţesc nu rezultă cu precizie data redactării lui. Totuşi, nu poate fi decât o dată foarte apropiată zilei de 16 mai 1946, când principalul inculpat al „procesului marii trădări naţionale” - mareşalul Ion Antonescu – a prezentat aceleaşi instanţe un memoriu asemănător[269], reprezentând de fapt ultimul său cuvânt înaintea pronunţării sentinţei. Dacă raţionamentul este corect, înseamnă că „Memoriul” întocmit de Eugen Cristescu constituie ultima sa intervenţie în calitate de inculpat în acel proces. În sprijinul acestei ipoteze vine şi consemnarea făcută în procesul-verbal al şedinţei din 14 mai 1946, când, acuzatului Eugen Cristescu i s-a dat ultimul cuvânt, menţionând că „îşi rezervă dreptul de a depune în apărarea sa un memoriu”[270].

Intenţia fostului şef al SSI a fost, ca prin acest memoriu, să demonteze piesă cu piesă toate capetele de acuzare împotriva sa şi a instituţiei pe care a condus-o. Dar documentul dezvăluie şi faptul că lui Eugen Cristescu nu i s-a permis să prezinte Tribunalului Poporului dosare şi acte din arhiva SSI şi că cei 35 de martori propuşi de el nu au fost interogaţi în instanţă. Ca urmare, a fost nevoit să folosească în apărarea sa doar martorii acuzării, alţi coacuzatori, precum şi acele caracterizări pe care însuşi actul de acuzare le-a pus în sarcina altor autorităţi din stat şi nicidecum vreun amestec al său ori al instituţiei pe care a condus-o. Mai mult, instrumentarea procesului s-a făcut în lipsa lui Eugen Cristescu din ţară, pe când se afla la Moscova, cu alţi foşti înalţi demnitari şi coinculpaţi.

În interpretarea documentului trebuie să ţinem seama şi de condiţiile în care au fost formulate respectivele declaraţii. Numai aşa se pot înţelege referinţele făcute la adresa URSS. Pe de altă parte, furia lui Eugen Cristescu faţă de principalele partide istorice (PNT şi PNL) şi de unii din liderii lor (Gh.I. Brătianu şi Iuliu Maniu) care au apărut ca martori în cadrul procesului – atitudine provocată de ceea ce el considera trădarea lor de la 23 august 1944 şi amnezia pe care o manifestau în privinţa contactelor personale avute înainte de acea dată –, se întâlnea cu obiectivele noii puteri politice instaurate în România

---

[269] Arh.. SRI, *dos. cit.,* vol. 39.
[270] *Ibidem,* vol. 3, f. 363.

şi cu cele ale patronilor ei de la Kremlin. În fond, asistăm la un fenomen care s-a reflectat de atâtea ori în istoria noastră, când interese personale sau de grup, ori dorința de supraviețuire au devenit mai puternice decât interesul național. Nu am şti cum să explicăm motivul pentru care acest fapt nu ne-a fost fatal până astăzi, dacă nu limpezim toate circumstanțele. Eugen Cristescu a fost pus deci în imposibilitatea de a putea aduce în favoarea sa cel mai insignifiant contraargument mai ales în domeniul problemelor secrete, necunoscute marelui public şi pe care nu oricine le putea pătrunde, înțelege şi explica. Era momentul când se declanşa şi în România seria proceselor de tristă amintire, inspirate de celebra „teorie a probei în dreptul sovietic", elaborată de A.I. Vîşinski.

Pentru a se înțelege corect obstinația cu care Eugen Cristescu se străduia să schimbe imaginea total deformată pe care actul de acuzare o crease despre el şi despre instituția pe care a condus-o, se cuvine a fi aduse în discuție şi alte detalii. După arestare, la 24 septembrie 1944, Cristescu a fost depus la Închisoarea Comandamentului Militar al Capitalei şi ținut în condiții „umilitoare şi nedemne pentru contribuția adusă timp de 24 de ani Armatei, Siguranței şi apărării noastre naționale" – după cum s-a exprimat peste trei zile, în memoriul adresat Ministerului de Război. I se interzisese să citească ziarele şi i se îngrădise orice posibilitate de comunicare cu exteriorul, pentru a nu afla nimic despre „campania de ură, incitare şi compromitere", dezlănțuită împotriva sa de persoane „interesate" şi din „motive subiective".

Veritabila „vânătoare de vrăjitoare", adică arestarea agenților SSI în cunoştință de cauză despre modul real în care se derulaseră evenimentele din ajunul zilei de 23 august 1944, şi „sindromul arhivelor secrete", înțelegând prin aceasta sustragerea documentelor compromițătoare din arhiva SSI, constituie laolaltă două aspecte importante în conturarea imaginii de ansamblu a momentului istoric prin care trecea țara. La aceasta se adaugă şi declanşarea în presă a unei campanii de propagandă ce viza străveziu compromiterea şi distrugerea serviciilor secrete româneşti. Presa „democratică" îl definea pe Eugen Cristescu prin expresii asemănătoare, uneori identice, cu cele întâlnite în actul de acuzare întocmit la 26 aprilie 1946 şi prezentat în Tribunalul Poporului, ceea ce înseamna că în spate se aflau aceeaşi „oameni interesați".

Nu întâmplător, fostul şef al SSI a insistat să dezvăluie unele paradoxuri ale actului de acuzare. SSI era acuzat că a colaborat pe Frontul de Est cu Abwehrul (Serviciul de Informații al Armatei Germane), deşi aceeaşi instituție procedase identic şi după 23 august 1944, colaborând de data aceasta cu Serviciul de Informații al armatei sovietice[271]. Sub aspect strict profesional, nu există nici o diferență, deoarece cooperarea între serviciile de informații ale unor armate aliate, chiar şi în momente conjuncturale, este un lucru impus de rațiuni militare.

La fel stăteau lucrurile şi în cee ce priveşte acțiunile armatei române. Trecerea Nistrului era considerată „un act criminal", în vreme ce trecerea Tisei

---

[271] Vezi pe larg la Cristian Troncotă, *Traian Borcescu – Riscurile jocului dublu,* în M.I, nr. 9/1993, p. 28.

era percepută ca „un act eroic”, deşi ambele erau impuse de raţiuni militare identice: urmărirea inamicului până la capitulare. Actul de acuzare exacerba abuzurile săvârşite de armata română în teritoriile străine ocupate pe Frontul de Est, în timp ce trecea sub tăcere abuzurile săvârşite de armata sovietică pe teritoriile româneşti, invadate în 1940 şi în întreaga Românie după 23 august 1944. De altfel, masacrul de la Katyn, cu concursul binevoitor al aliaţilor de atunci ai Rusiei Sovietice – Reichul hitlerist – va fi imputat germanilor decenii în şir. Agentura Frontului de Est a SSI, în baza informaţiilor primite de la agenţii săi infiltraţi în liniile sovietice, întocmise la 10 octombrie 1940 şi ulterior la 1 iunie 1943 rapoarte detailate, prin care aducea la cunoştinţa Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, dovezi indubitabile despre atrocităţile săvârşite de NKVD şi armata sovietică asupra populaţiei româneşti din Basarabia şi Bucovina de nord în anul de ocupaţie (28 iunie 1940 – 22 iunie 1941)[272] şi care, la drept vorbind, nu se deosebeau cu nimic de cele de la Katyn[273].

„Grupa specială” a SSI, creată după 23 august 1944, cu misiunea „ultra secretă” de a-i urmări pe sovietici şi a documenta legăturile lor cu comuniştii români, informa despre tentativa de preluare a întregii puteri în stat, ceea ce încălca prevederile armistiţiului din 12 septembrie 1944, incomodând astfel pe cei puşi în fruntea „tribunalului poporului” să judece „abuzurile, crimele şi atrocităţile” războiului. Ca urmare, SSI trebuia desfiinţat, călcat în picioare, compromis şi făcut – dacă s-ar şi putut – să tacă pentru totdeauna. Dar documentele din arhiva SSI – graţie unor funcţionari devotaţi, atât cât le-a permis conjunctura şi măiestria lor profesională – au fost salvate, iar prin conţinutul lor nu vor să tacă.

Eugen Cristescu, având cunoştinţe vaste asupra acestor împrejurări dramatice, şi-a dat seama repede că se află în faţa unei judecăţi politice. Spre a-şi conserva şansele supravieţuirii, trebuia să recurgă la armele adversarului. Însă trebuie să recunoaştem că a fost ajutat să priceapă repede situaţia, nu

---

[272] În documentul SSI, din 10 octombrie 1940, se menţionează printre altele: „Imediat după intrarea trupelor sovietice în Basarabia şi Bucovina de Nord, bande înarmate compuse din evrei şi comunişti, au pornit prigoana împotriva funcţionarilor, magistraţilor şi agenţilor de poliţie români, maltratându-i şi devalizându-le locuinţele. Cei care încercau să se opună erau bătuţi şi chiar executaţi de aceste bande. [...] Faţă de populaţia civilă, atitudinea autorităţilor sovietice, în special NKVD, era mai mult decât intolerantă. Foştii funcţionari erau arestaţi şi supuşi aceluiaşi tratament ca şi ofiţerii. Averile lor au fost confiscate şi lăsaţi pe drumuri fără nici un mijloc de trai. Intelectualii români erau, de asemenea, arestaţi şi duşi în interiorul URSS, mulţi fiind executaţi sub învinuirea şi bănuiala de a fi ostili regimului sovietic. Toate acestea de mai sus [s-au produs] numai în urma denunţurilor făcute de evrei şi a informaţiilor culese anterior de către agenţii sovietici trecuţi clandestin pe teritoriul român. Ţăranii au fost obligaţi să predea totul organelor sovietice şi în caz de refuz s-a răspuns cu arestarea, executarea sau deportarea în interiorul URSS. [...]Bisericile au fost închise, preoţii batjocoriţi de evrei, unii arestaţi şi obligaţi să presteze alte servicii decât cel religios. Numai datorită intervenţiei populaţiei bisericile au fost redeschise, însă cei care le frecventau erau suspectaţi. Unele biserici au fost – însă – transformate în cantine sau sedii de Înalte Comandamente Militare”. În partea finală, documentul ne oferă şi „cazuri concrete de atrocităţi, arestări, jafuri şi omoruri comise de trupele sovietice şi bandele evreo-comuniste”. (Arh. NIC, fond PCM-SSI dosar 2/1940, f. 2-21).

[273] Vezi pe larg Cristian Troncotă, *Glorie şi tragedii...*, p. 117-121.

numai datorită paradoxurilor actului de acuzare, ci în egală măsură şi de aroganța, amnezia şi lipsa de demnitate a personalităților politice româneşti chemate în calitate de martori în acelaşi proces. Eugen Cristescu a renunțat la pledoaria pro domo, despre statutul de executant al funcționarului public, indiferent de forma de guvernare – reluată în raportul privind „*Organizarea şi activitatea SSI*" – şi, ca unul care cunoştea „toate murdăriile despre oamenii politici", a trecut la atac. Şi-a amintit chiar în detaliu mecanismul de funcționare al regimului autonescian, sugerând ideea că, în fața justiției, ar trebui să răspundă nu numai cei ce au cutezat să se implice în guvernare, ci şi cei care „au acceptat toate compromisurile şi au profitat de toate necazurile țării". Din nefericire, n-a rezultat nimic bun din această confruntare între fostul şef al SSI şi personalitățile aşa-zisei opoziții. Mai degrabă, a ieşit la iveală „putregaiul vieții politice româneşti", într-un moment în care se simțea, mai mult ca oricând, nevoia de solidaritate, responsabilitate şi credibilitate a personalităților respective, în fața propriului lor popor, atât de încercat.

Fără îndoială, Eugen Cristescu şi-a asumat cu demnitate partea de responsabilitate ce-i revenea în calitate de director al unei „instituții odioase", dar „absolut necesară", în viața fiecărui stat. Regretul său s-a datorat atitudinii ezitante a oamenilor politici, care n-au ştiut sau n-au înțeles să se ridice la un nivel de demnitate impus de statutul lor. Compromiterea a fost aşadar reciprocă, dovadă fiind faptul că, atât cei din boxa acuzaților, cât şi cei ce depuseseră ca martori, au avut parte, până la urmă, de aceeaşi soartă. „Oamenii noi", comuniştii, sprijiniți fățişi de trupele sovietice de ocupație, au ştiut să profite cu dibăcie de acest moment de confuzie. Un eventual consens, în probleme majore, între liderii partidelor istorice şi cei din boxa acuzaților, desigur, nu ar fi scurtat şederea pe teritoriul țării a tancurilor sovietice, dar ar fi marcat un moment al demnității şi responsabilității naționale, în lipsa lui, pasiunile politice continuând să-şi arate în mod implacabil efectele şi asupra urmaşilor.

Prin depozițiile în fața „tribunalului poporului", Eugen Cristescu a demonstrat că a fost judecat mai degrabă pentru funcția pe care a îndeplinit-o decât pentru vreo vină de care să se şi făcut răspunzător. De altfel, după opinia sa, şi a altor specialişti în domeniu, a judeca un fost şef al serviciilor secrete că ar şi încălcat legile este un nonsens, întrucât activitatea instituțiilor de acest gen este concepută din rațiuni de stat şi se desfăşoară de regulă „la limita interpretării legilor". Spionajul este considerat de toate codurile penale ca o infracțiune şi, ca atare, se pedepseşte extrem de aspru, atât în timp de pace, cât şi în timp de război. Cu toate acestea, nu exista stat care să nu aibă organe specializate pentru spionaj sau „culegere de informații nedestinate publicității", după o expresie mai elevată. Esențial este ca activitatea serviciilor secrete să se desfăşoare în interesul național şi nicidecum în defavoarea lui. Contradicția dintre nevoia de transparență pe care o presupune un stat democratic şi conspirativitatea absolută indispensabilă pe care o implică munca de informații nu a fost nicăieri rezolvată în lume. Cel puțin deocamdată.

Să mai notăm şi un alt element al experienței istorice: după orice război, revoluție sau eveniment convulsiv, soldat cu răsturnări spectaculoase de regim

politic, învingătorul l-a judecat întotdeauna pe cel învins, iar una din principalele lovituri a fost îndreptată mereu asupra serviciilor secrete, urmărindu-se anihilarea şi distrugerea lor completă în astfel de situații. Nu doar o dată şefii serviciilor secrete ale celor învinşi, în ciuda faptului că riscau să-şi piardă viața în fața plutonului de execuție, sau să rămână o vreme indefinită în spatele gratiilor, şi-au asumat de regulă întreaga responsabilitate, cu scopul vădit de a salva structurile informative din subordinea lor, necesare asigurării continuității vieții statale, pe care patimile politice, conjucturale, o ignoră.

A respectat Eugen Cristescu această regulă nescrisă a războiului de pe „frontul invizibil"? A fost SSI o instituție care a acționat împotriva intereselor fundamentale ale statului român? Iată întrebări la care îi invităm şi pe cititori să reflecteze, având de data aceasta la dispoziție şi o bază documentară.

În ceea ce priveşte „Memoriile" lui Eugen Cristescu putem afirma, pe baza cercetărilor întreprinse până acum în arhivele din țară, că nu există un manuscris cu acest titlu, redactat de fostul director general al SSI. Pe parcursul celor şapte ani de anchete şi interogatorii la care a fost supus, începând cu procesul marii trădări naționale din mai 1946, continuând cu celelalte procese, în care a fost citat ca martor sau inculpat, cât şi în perioada noiembrie 1949 – aprilie 1950 când a fost pus la dispoziția organelor de anchetă ale Securității, Eugen Cristescu a lăsat numeroase declarații, mărturii, confesiuni şi rapoarte referitoare la activitatea sa în calitate de director general al SSI. Multe din ideile şi confesiunile întâlnite în aceste declarații coincid cu cele din raportul intitulat *Organizarea şi activitatea Serviciului Special de Informații*, ce cuprinde 276 pagini de manuscris olograf, dar nedatat de autor. Acesta, cu multe omisiuni şi „prelucrat", a fost tipărit pentru prima data în 1968, sub forma de broşură, cu regim de uz intern, pentru sistemul de învățământ profesional din Ministerul de Interne – Consiliul Securității Statului[274]. Ceea ce s-a publicat în revista „Globul" sub titlul: Memoriile lui Eugen Cristescu[275], constituie doar o parte din acest raport, şi chiar din această parte s-au omis câteva pasaje ce cuprind detaliile tehnice referitoare la structura organizatorică a SSI şi a personalului cu funcții de comandă din secțiile operative (în total, aproximativ 42 de pagini de manuscris). Textul pe cale îl reproducem în anexa acestei lucrări, la fel ca şi la prima ediție, reproduce integral manuscrisul aflat în arhivă[276], după norme ştiințifice şi fără nici un fel de omisiuni.

Se pot formula două ipoteze privind datarea acestui manuscris. Fie că a fost redactat înainte de noiembrie 1949**,** deci anterior punerii sale la dispoziția anchetatorilor Securității şi în acest caz declarațiile ce au urmat constituie răspunsurile la întrebările suplimentare ce i s-au pus, fie că a fost elaborat posterior declarațiilor – deci prin aprilie-mai 1950, dorind să demonstreze în

---

[274] Broşura a fost republicată cu o introducere şi note de dr. Gheorghe I. Bodea, cu titlul Eugen Cristescu, *Secrete dezvăluite din culusele spionjului românesc*, Editura Hiparion, 2000, 187 pag.
[275] „Globul", nr. 10, septembrie 1990 şi următoarele.
[276] Arh. SRI, dosar nr. 88 438.

acest fel că nu are nimic de ascuns –, întrucât din punct de vedere al conținutului raportul reprezintă o sinteză a tuturor depozițiilor sale.

Să mai consemnăm şi un alt aspect. Raportul are caracterul „strict secret", iar dorința autorului a fost ca el să fie consultat doar de cadrele SSI. La acea data SSI încă mai ființa ca instituție. A fost desființat la 2 aprilie 1951. După cum rezulta din documentele anchetei de partid, ordonată de Nicolae Ceauşescu în anii 1965-1967 – pentru dezvăluirea abuzurilor făcute de ministrul de Interne, inclusiv de Securitate şi organele supreme ale fostului partid comunist – două au fost motivele desființării SSI: în primul rând faptul că anchetarea efectuată lui Lucretiu Pătrăşcanu la SSI nu dăduse roade, în sensul că nu reuşise să-l incrimineze de trădare – pe bază de dovezi concludente. În al doilea rând, „refuzul categoric al factorilor de conducere din SSI de a admite recrutarea agenților pentru spionajul sovietic din rândul ofițerilor români"[277].

Am făcut aceste precizări pentru a demonstra că raportul lui Eugen Cristescu – considerat „Memorii" – a fost redactat în țară şi destinat cadrelor SSI, care în concepția sa, mărturisită în partea finală a documentului, trebuia să ducă mai departe „tradițiile informative româneşti" şi nicidecum să devină o simplă anexă a unui serviciu de spionaj al unei mari puteri. Chiar el oferise un exemplu în acest sens prin raporturile SSI cu Abwherul.

„Țapi ispăşitori" pentru pogromul de la Iaşi

În ceea ce priveşte acuzația adusă în legătură cu pogromul de la Iaşi, reamintim că în procesul care s-a judecat în anul 1948, pentru stabilirea responsabilităților în legătură cu acele tragice evenimente, Eugen Cristescu a fost chemat ca martor şi nu ca inculpat, iar depoziția sa nu a fost contrazisă de probele administrate.

Să mai adăugăm şi un pasaj din confesiunile lui Radu Lecca, referitor la această problemă: „Mihai Antonescu şi generalul Ion Antonescu au fost informați telefonic despre evenimentele de la Iaşi. Şi s-au adresat imediat lui von Killinger, pentru a-l determina să intervină pe lângă comandamentul german, pentru ca măcelul să înceteze. Eram în biroul lui von Killinger când a telefonat generalului comandant german, spunându-i să înceteze imediat orice represalii, guvernul român urmând să facă anchetă pentru a stabili originea focurilor de armă, care s-au tras asupra armatei germane. Intervenția promptă a lui von Killinger a făcut ca la Iaşi să nu piară toată populația evreiască. Generalul Antonescu a făcut prin organele SSI (Eugen Cristescu) o anchetă rapidă privind complicitatea românilor la asasinatele comise de nemți la Iaşi. Această anchetă a stabilit că circa 170 de polițişti, cetățeni cărăuşi şi răufăcători au servit drept indicatori nemților, care nu ştiau să distingă pe evrei

[277] Arh. M., fond. C.C. al P.C.R. dos. *„Ancheta abuzurilor 1967-1968",* vol. III, nenumerotat.

de români. S-a mai stabilit că aceşti indicatori, şi în special poliţiştii, au jefuit casele celor împuşcaţi de nemţi”[278]. O mărturie similară a dat şi Traian Borcescu, adjunctul lui Eugen Cristescu, care, în plus, a relatat şi despre contracararea de către SSI a unui posibil nou masacru la Galaţi, în 1943[279].

În dosarul nr. 5 260 din 1947 se află rechizitoriul nr. 20 întocmit de Parchetul Curţii Bucureşti, Cabinetul Criminalilor de război, din care ne reţine atenţia următorul fragment referitor la implicarea lui Eugen Cristescu şi a SSI în pogromul antievreiesc de la Iaşi din zilele de 26-29 iunie 1941:

„Instrucţia a stabilit că acest masacru a fost organizat şi executat de Serviciul Secret şi de capii autorităţilor civile şi militare din laşi. În stabilirea acestui fapt a fost întrebat printre alţii şi fostul şef al SSI, Eugen Cristescu, care prin declaraţiile sale, aflate în dosarul 5, fidele 218-223, încearcă să înlăture amestecul Serviciului în masacrele de la Iaşi.

Acuzatorul Lupu Constantin, fostul comandant al Garnizoanei Iaşi, în timpul masacrelor, a declarat că, în ziua de 27 iunie 1941, fiind înştiinţat telefonic de către Chestorul Poliţiei, acuzatul colonel Chirilovici, că în cartierul Păcurari s-a adunat un grup care cânta cântece legionare, a încărcat într-un camion un pluton de soldaţi, s-a transportat la faţa locului, unde a găsit un grup de 30-40 legionari, toţi înarmaţi şi care au început a se răspândi cu armele asupra lor, în momentul când şi se apropiau de pavilion în locul unde erau strânşi legionarii, au găsit două lăzi cu arme. Doi dintre cei aflaţi acolo i s-au prezentat raportându-i că sunt ofiţeri de la Marele Cartier General, ai Serviciului Secret, spre a înarma pe legionari şi a-i plasa apoi în spatele frontului inamic. Cercetându-le actele, a stabilit că aveau ordin de serviciu emanat de la Marele Cartier General.

Declaraţia colonelului Lissievici, fostul şef al Secţiei externe din SSI care arată că maiorii Tulbure Emil şi Balotescu Gheorghe, încă înainte de mobilizare, au organizat echipe cu misiunea de a pătrunde în spatele frontului pentru informaţiuni, şi că el a dat dispoziţii celorlalte echipe de la frontiera de Est, de a organiza echipe înarmate cu misiunea de a pătrunde în spatele frontului pentru informaţii şi distrugeri.

Centrele de informaţii primeau armamentul de la SSI. şi adaugă, maiorii Balotescu şi Tulbure se poate să fi participat la executarea masacrelor din Iaşi (...)

Martorul Radu Galeriu arată că «toţi funcţionarii SSI erau convinşi că chestia masacrului de la Iaşi a fost organizată de SSI, cu ajutorul oamenilor lui Ionescu-Micandru şi maiorului Stransky”.

Traian Borcescu mai declară că: «nu am văzut buletinele interne întocmite de Eugen Cristescu, care se afla la Iaşi împreună cu tot Eşalonul. Trimitea buletine informative direct lui Ion Antonescu la Piatra Neamţ şi lui Mihai Antonescu la Bucureşti»”[280].

---

[278] Radu Lecca, *op. cit.*, p. 167.

[279] Cristian Troncotă, *Traian Borcescu, Riscurile jocului dublu,* „Magazin istoric”, iulie 1993, p. 27.

[280]Ibidem, dosar nr. 105 126, vol. 1, f. 98.

Se poate observa din acest fragment de rechizitoriu că erau acuzați de participarea la masacrele de la Iaşi, colonelul Ionescu-Micandru şi alți ofițeri din Secția „G” şi a Eşalonului operativ de pe Frontul de Est. De asemenea, folosirea în rechizitoriu a unor formule de genul: „se poate să fi participat la executarea masacrelor”, sau „toți funcționarii erau convinşi”, preluate de la martori lasă numeroase semne de întrebare în urma lor.

Cât de puțin fondate au fost capetele de acuzare prin care se încerca a se demonstra că SSI, deci implicit şi Eugen Cristescu ca director general, poartă răspunderea pentru provocarea masacrelor de la Iaşi, a rezultat din dezbaterile procesului. Prin declarațiile sale, Eugen Cristescu nu numai că a încercat să se disculpe, dar a reuşit să demonstreze că nu a avut nici un amestec în acele tragice evenimente. Toate ordinele pe care le-a dat şi misiunile încredințate Eşalonului Frontului de Est, se înscriau în planul de penetrare a agenților în spatele frontului inamic, pentru a culege informații despre mişcările de trupe şi acțiunile armatei sovietice precum şi depistarea acțiunilor subversive făcute de inamic în zona Iaşului.

În legătură cu declarațiile martorilor care-l încriminau, Eugen Cristescu menționa că: „sunt provenite din versiunile agenților, dublate de rea credință”, şi că „totul se reduce la fanteziile de agenți şi răzbunări pentru pedepsele suferite”. Mai mult, Eugen Cristescu a demonstrat, prin probe indubitabile, că în zilele în care au avut loc masacrele de la Iaşi (26-29 iulie 1941), el s-a aflat permanent la Roman de unde urmărea cu discreție mişcările agenților germani. Aşa a putut constata că amiralul Canaris a venit în România, şi fără să ia contact cu şeful SSI, după cum era normal, s-a deplasat direct la Iaşi unde s-a aflat în legătură directă cu feldmareşalul Schobert. Asupra acestor aspecte Eugen Cristescu avea să menționeze în data de 20 mai 1949: „Toate explicațiile le-am dat şi în cercetarea de la Moscova şi ele au fost găsite juste şi acceptabile. Cu atât mai mult urmează a fi acceptate şi în țară, unde sunt mijloace mai multe de verificare”.

O explicație în acest sens poate fi oferită şi de faptul că generalul Ion Antonescu şi ceilalți înalți funcționari din conducerea statului, printre care şi Eugen Cristescu, nu ştiau mai nimic, în acel moment, referitor la adevărații autori ai provocării pogromului de la Iaşi. Prin ordinul nr. 4914 din 5 iulie 1941, transmis tuturor prefecturilor şi eşaloanelor din poliție, jandarmerie, armată şi SSI, Ion Antonescu atrăgea atenția asupra gravelor consecințe pe care le poate avea pentru poporul roman acțiunile necontrolate şi răzbunările personale ce au degenerat într-un adevărat masacru, cum a fost cel de la Iaşi. Întrucât acest ordin este un document care a fost trecut prea uşor cu vederea atunci când s-au stabilit responsabilitățile şi s-au făcut incriminări, îl reproducem în întregime:

„Dezordinele întâmplate acum câteva zile la Iaşi, au pus armata şi autoritățile într-o lumină cu totul nefavoabilă.

Cu ocazia evacuării Basarabiei, a fost pentru armată o adevărată ruşine că s-a lăsat insultată şi atacată de evrei şi fără a reacționa.

Ruşinea este şi mai mare când soldații din proprie inițiativă şi de multe ori în scop de a jefui sau maltrata, atacă populația evreiască şi omoară la întâmplare, astfel cum a fost cazul la Iaşi.

Neamul evreiesc a supt pâinea săracilor şi a speculat şi a oprit dezvoltarea neamului românesc timp de câteva secole.

Nevoia de a ne scăpa de această plagă a românismului este de nediscutat, dar numai guvernul are dreptul de a lua măsurile necesare.

Aceste măsuri se află în curs de aplicare şi ele vor fi continuate după normele ce voi hotărî.

Nu este admisibil însă, ca fiecare cetățean sau fiecare soldat să-şi asume rolul de a soluționa problema evreiască prin jafuri şi masacre.

Prin asemenea procedeu, arătăm lumii că suntem un popor nedisciplinat şi necivilizat, şi punem autoritatea şi prestigiul Statului Român într-o lumină cu totul neplăcută.

Opresc, de asemenea, cu desăvârşire orice acțiune pornită din inițiativă individuală şi fac răspunzătoare autoritățile militare şi civile de executarea întocmai a prezentului ordin.

Crime de asemenea natură constituie o pată ruşinoasă pentru neamul întreg şi ele sunt plătite mai târziu de către alte generații, decât aceea care le-a comis.

Cei ce se vor abate, ori s-au abătut de la ordinul de mai sus, vor şi dați în judecată şi li se va aplica sancțiunile cele mai severe prevăzute de lege”[281].

Față de bogatul material documentar publicat până în prezent[282], referitor la masacrele de la Iaşi, mai putem aduce în discuție şi alte documente inedite, care prin conținutul lor sugerează neimplicarea, în provocarea lor, a conducerii statului român şi implicit a SSI.

La 1 aprilie 1942 şeful Poliției de siguranță din Iaşi trimitea Directorului General raportul cu nr. 793 ce avea următorul conținut:

„Chestura poliției Iaşi cu nr. 67 951/1942 ne raportează că în seara zilei de 26 Martie 1942, trei militari germani şi doi civili au efectuat o amănunțită percheziție la Sinagoga din strada Nemțească nr. 12, care a durat o oră şi douăzeci de minute. Nu se ştie cine a făcut şi ce s-a urmărit, însă avem informații că un grup de legionari printre care Horia Hulubei şi Rică Mihăilescu, informatori ai Consulatului German, urmăresc să organizeze anumite înscenări împotriva evreilor ca să găsească la ei arme şi material

---

[281] Ibidem, fond „d”, dosar 90.461, vol. 3, f. 71. Arh.SRI, dosar nr. 10 112, f. 3.

[282] A. Kareţki, M. Covaci, *Zile însângerate la Iaşi – 1941*, Editura Politică, Bucureşti, 1978; vezi şi *Măcelul de la Iaşi. Ce a fost la 29 iunie 1941*, în „Curierul” din 12 octombrie 1944; *Ceea ce nu s-a ştiut despre pogromul de la Iaşi*, în „Monitorul de Iaşi”, din 3 iulie 1991 şi urm.; *Nu românii au făcut pogromul,* în „24 de ore” , Iaşi, din 2 iulie 1991; *Prefectul de Iaşi acuzat de filosemitism”, în „*Opinia”, Iaşi, din 29 iunie 1991; Dr. Simion Caufman, *Un eveniment zguduitor: Pogromul din Iaşi,* în „Opinia”, Iaşi, din 2 iulie 1991; Mircea Radu Iacoban, *Pogromul şi generalul,* în „Românul”, nr. 26(64), din 1-7 iulie 1991; Felicia Captaru, *Nu românii i-au ucis pe evrei la Iaşi în 1941,* în „Zig-Zag”, an II, nr. 67, 3-9 iulie 1991.

subversiv, cu scopul de a se crea un pretext pentru noi dezordini de genul celor din Iaşi-1941.

Cu onoare propunem să se intervină la Comandamentul Militar German, ca pe viitor să nu mai procedeze la nici o acțiune cu caracter judiciar, fără asistența organelor polițienești legale, în conformitate cu acordul intervenit între România şi Germania”[283].

Deci, după trecerea a nouă luni de la tragicele evenimente de la Iaşi, adevărații autori (armata germană şi unele elemente legionare) căutau să le reediteze, dar de data aceasta – aşa cum atestă documentele – Siguranța şi SSI erau „pe fază”, fiind bine informate şi în măsură să le prevină.

Într-un alt raport, întocmit la 23 iulie 1943, cu nr.1503, de G. Criticus şi I. Liveanu, (rezidenți ai Centrului Informativ Iaşi al SSI) şi înaintat spre informare lui Eugen Cristescu, se menționa: „Avem onoarea a vă aduce la cunoştință că în zilele de 7-8 şi 9 iulie a.c, împlinindu-se după calendarul evreiesc doi ani de la dezordinele din zilele de 29 şi 30 iunie 1941, din localitate, familiile evreieşti ieşene care au avut morți cu ocazia acestor dezordini au făcut parastase în toate sinagogile locale, pentru pomenirea acestor morți. Cu care ocazie s-a constatat, după tablourile de la toate sinagogile, că numărul acestor morți a fost de 13 266, dintre care 40 de femei şi 180 de copii”[284].

Conținutul acestui document declanşează o întrebare inevitabilă: Dacă Eugen Cristescu ar fi fost implicat în provocarea pogromului de la Iaşi agenții săi ar fi depus – şi după doi ani – atâta zel pentru a stabili cu cât mai multă exactitate numărul victimelor, sau – să ne fie iertat că o spunem – n-ar fi fost cu toții mai degrabă interesați să şteargă orice urmă?

Iată deci că există documente care atestă investigațiile întreprinse de SSI în colaborare cu Poliția şi Siguranța, privind masacrele de la Iaşi. Ele continuau şi în 1943, în ciuda afirmațiilor făcute de Matatias Carp că dosarul de la SSI cu astfel de cercetări ar fi fost distrus pentru a se ascunde adevărul. Problema e că documentele au fost într-adevăr dislocate din unitatea lor arhivistică naturală şi conexate prin diverse alte dosare sau depozite de arhive a căror organizare şi exploatare se făcea după cu totul alte principii decât cele ale unei arhive istorice. Nu este exclus ca un efort mai mare de cercetare să poată duce într-o bună zi la depistarea tuturor documentelor SSI privind această problemă, eventual chiar să se poată reconstitui (sau constitui) dosarul original, dacă a existat aşa ceva. Sunt dovezi că aşa-zisele documente compromițătoare ale SSI nu s-au distrus. Este vorba de albumul de fotografii care înfățişează degajarea cadavrelor din „trenurile morții”, realizate de Secția a IX-a foto-identificări a SSI, adică de oamenii din subordinea lui Gheorghe Cristescu. Albumul este partea anexă la dosarul Cabinetului 7 acuzatori publici, „tribunalul poporului” şi a fost folosit ca mijloc de probă în procesul care a judecat responsabilitățile masacrului de la Iaşi. O parte din fotografiile acestui album sunt publicate chiar de Matatias Carp în volumul îi al Cărții Negre, dar fără să se menționeze

---

[283] Arh. SRI, dosar nr. 10 112, f. 3.
[284] Ibidem, dosar nr. 11 314, f. 28.

că au fost făcute de SSI Probabil că la acea dată, din cercetările întreprinse, nu s-a putut stabili acest lucru.

În 1943 SSI a reuşit să dejoace o nouă tentativă a germanilor de a produce un alt masacru. Iată ce declară Traian Borcescu: „În toamna anului 1943, germanii au cerut evacuarea Galațiului de evrei sub pretextul că ei amenință retragerea trupelor germane de pe frontul de est, în trecere prin acest oraş. Am minimalizat ca de obicei acest pericol, însă Berlinul a intervenit stăruitor cerându-i lui Ion Antonescu să ia măsuri de urgență, întrucât informația este sigură şi o deține de la un înalt funcționar polițienesc. Se profila un masacru similar celui de la laşi în scopul de a ne îngreuna situația internațională”.

Şi el continua arătând că a mers la Galați, însoțit de colonelul magistrat Radu Ionescu, stabilind adevărul şi „contracarând astfel încercările germane de a comite un nou masacru la Galați”[285].

Procesul intentat celor ce s-au făcut vinovați de masacrele de la Iaşi s-a finalizat prin Decizia Criminală cu nr. 2628 din 26 iunie 1948, din care reproducem următorul pasaj referitor la responsabilitatea SSI:

„Interesând direct operațiunile frontului, nu e posibil să nu fi fost cunoscută în primul rând de rezidența din Iaşi condusă de Balotescu şi Tulbure, apoi de acuzatul colonelul Ionescu Micandru, conducătorul rezidențelor, oficii secrete de informații ale SSI pe frontul de est – şi prin el, sau chiar odată cu el, şi de maiorul Stransky, şi astfel şi de S.S. al armatei germane. Concomitent cu aceştia nu putea să nu fie încunoştințat Marele Cartier General pe lângă el – lucrând eşalonul operativ şi Preşedintele Consiliului de Miniştri, căruia îi era afectat întreg SSI.[286].

După cum se poate observa, actul de acuzare, la fel ca şi rechizitoriul, folosea termeni neclari, de genul „nu e posibil să nu fi fost cunoscută”, sau „nu putea să nu fie încunoştințat”, etc. ceea ce dezvăluie „profesionalismul” şi „bunele intenții” ale celor ce au administrat probele şi au stabilit responsabilitățile în legătură cu masacrele de la Iaşi de la sfârşitul lunii iunie 1941.

De asemenea, actul de acuzare aminteşte, la un moment dat, de existenta „unui plan coordonat” şi „a unei concepții unitare” a SSI în ce priveşte masacrarea evreilor!

Din studiul registrelor de operații ale SSI, precum şi al celor în care se află consemnate ordinele de zi pe Serviciu, aprobate de Eugen Cristescu în calitate de Director General, se constată că au existat într-adevăr planuri bine puse la punct, chiar în cele mai mici detalii, numai că ele vizau cu totul altceva decât provocarea masacrelor asupra evreilor. Spre exemplu, din lipsă de personal, rezidentura Frontului de Est, în baza unor planuri minuțios întocmite, era susținută cu opt cadre de la centru care se schimbau lunar. Ofițerii detaşați aveau misiunea de a coordona munca informativă, de a sintetiza materialele cu informații ce veneau de pe front sau din spatele frontului, de la agenții infiltrați.

---

[285] Ibidem, fond „p”, dosar 25.374, vol. 3, f. 51.
[286] Ibidem, dosar nr. 105 126, vol. 3, f. 8.

Se întocmeau astfel rapoarte ample, care erau trimise apoi la centru. Unele planuri de acțiune – cu indicativul „strict secret” –, încredințau misiuni speciale doar Agenturii I din Secția a II-a contrainformații, care vizau urmărirea discretă a acțiunii germane în România. Deci, nimic despre provocarea masacrelor, sau ceva care să sugereze o astfel de acțiune.

Dacă la toate acestea mai adăugăm şi faptul că în problemele mai deosebite Eugen Cristescu se folosea de informatori evrei – după cum atestă unele documente deja prezentate – atunci e greu de acceptat ideea că prin ordinul său au fost provocate evenimentele de la Iaşi. De altfel, numele lui Eugen Cristescu nu-l regăsim în rândul celor care au fost condamnați prin sentința din 26 iunie 1948, ceea ce înseamnă că a fost absolvit de orice penalitate. În schimb, regăsim 5 cadre de bază ale SSI care au fost condamnate la ani grei de temniță. Prezența acestora în lotul de peste 50 de inculpați în procesul ce a judecat pogromul de la Iaşi constituie mai degrabă un rezultat a ceea ce am numit anterior „vânătoarea de vrăjitoare”, adică găsirea cu orice preț de „țapi ispăşitori” şi din rândul funcționarilor Serviciului Secret, decât efortul de a stabili cu obiectivitate responsabilitățile. Iată şi cei cinci „țapi ispăşitori” din rândul SSI: Florin Becescu (Georgescu), mort în împrejurări neelucidate în aprilie 1945, maiorul Emil Tulbure, mort în iulie 1941, în urma unui atac de cord, maiorul Gheorghe Balotescu, fugit în Germania odată cu retragerea trupelor germane, după 23 august 1944, şi Gheorghe Cristescu, condamnat în contumacie, în perioada procesului (1947-1948) aflându-se ascuns. Culmea e că Gheorghe Cristescu a fost acuzat că a luat parte la producerea masacrului, când în realitate participase în calitate de specialist criminolog la cercetarea masacrelor, ceea ce este cu totul altceva. Acest aspect a ieşit la iveală abia în anul 1956, când problema a fost reluată de organele Securității. Cu acea ocazie s-a mai stabilit că o serie de martori evrei făcuseră declarații interesate. Lui Gheorghe Cristescu i s-a schimbat încadrarea, fiind acuzat şi condamnat pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare”, la fel ca majoritatea polițiştilor români care activaseră înainte de august 1944. O situație la fel de ciudată o constituie şi cazul lui Ionescu-Micandru. Trei documente elaborate în 1947 de SSI (o declarație, un memoriu şi o notă de investigații)[287] îi demonstrează nevinovăția, dar ele nu au fost incluse în dosarul de anchetă. De altfel, însuşi autorul Cărții Negre, Matatias Carp, animat de dorința de a afla adevărul, nota: „Reconstituirea pregătirii pogromului de la Iaşi nu se poate face decât pe temeiul declarațiilor sau mărturiilor adunate de organele de instrucție. Acestea sunt şi ele deficiente, pentru că lipsesc complect mărturiile germane şi cele ale românilor decedați. Lipseşte mărturia generalului von Schobert, comandantul Armatei XI-a germane, lipseşte cea a germanilor von Hauffe şi Gerstenberg, conducătorii Misiunii militare în România, cea a generalului von Salmuth comandantul Corpului XXX german, cea a generalului Roetung comandantul Diviziei 198 germane, a colonelului Alexander von Stransky, a

[287] Ibidem, dosar nr. 30 536, f. 23-29.

căpitanului Hoffmann, comandantul garnizoanei germane Iaşi şi lipseşte mărturia baronului Manfred von Killinger, ministrul Germaniei la Bucureşti”[288].

Între calomnie, ficţiune şi adevăr

Maniera diferită în care personalitatea lui Eugen Cristescu a fost prezentată, dar şi înțeleasă de contemporani, pendulează între calomnie, ficțiune şi adevăr. E suficientă chiar şi o trecere fugitivă prin presa vremii, prin lucrările memorialistice sau cu caracter istoric, pentru a constata acest lucru. Divergența de opinii nu trebuie să ne mire. Ea ne dezvăluie înainte de toate interesul comun şi eforturile depuse pentru definirea unei personalități care s-a manifestat într-o perioadă dificilă din existența poporului român şi într-un domeniu, la rândul lui generator de controverse şi care nu e la îndemâna oricui pentru a-l întelege şi explica.

Eugen Cristescu a fost prezentat mai întâi drept „omul legionarilor” şi unul dintre „şefii Gestapoului românesc”, care s-a pus ocult în slujba nemților[289]. Chiar şi ziarul unui mare partid politic îşi informa cititorii că Eugen Cristescu nu fusese altceva decât şeful unei „odioase înjghebări cunoscută sub numele de S(erviciul) S(ecret)”, care, la rândul lui, nu era „decât o agenție în subordinea Gestapoului, având ca misiune specială spionarea oamenilor politici care nu se încadrau în noua ordine nazistă... Activitatea odioasă a lui Eugen Cristescu, omul care a patronat crime, reprezintă unul din cele mai ruşinoase capitole ale dictaturii antonesciene”[290].

Comparația între regimul antonescian şi „noua ordine nazistă” – „justificată” în acele momente de rațiuni propagandistice – a fost, cel puțin, relevată în vremea din urmă prin introducerea în circuitul ştiințific a numeroase documente de arhivă[291].

La toate „comentariile” publicate în presa scăpată de cenzură imediat după 23 august 1944, care puneau semnul egalității între SSI şi Gestapo, Eugen Cristescu avea să răspundă în declarația din 6 octombrie 1944: „SSI a fost un

---

[288] Matatias Carp, *Cartea Neagră,* vo1.II, *Pogromul de la Iaşi,* Societatea Națională de Editură şi Arte Grafice „Dacia Traiană”, Bucureşti, 1948, p. 18.
[289] „Curierul” din 28 septembrie 1944.
[290] „Dreptatea” din 28 septembrie 1944.
[291] A se vedea mai ales: *Antonescu — Hitler. Corespondență şi întâlniri inedite 1940–1944*, Ediție întocmită de Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, Editura Cozia, Bucureşti, 1991, 2 vol.; *Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire, Mărturii şi documente,* coordonate şi îngrijite de Iosif Constantin Drăgan, Editura Nagard, Veneția, vol. 4; Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, Editura Cozia, Bucureşti, 1991, 2 vol; Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu, (septembrie–decembrie 1940*), vol. I-VII, ediție de documente întocmită de Marcel-Dumitru Ciucă, Aurelian Teodorescu, Bogdan Popovici, Bucureşti, 1997-2003; *Procesul Mareşalului Antonescu. Documente*, ediție prefațată şi îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă, cuvânt înainte de Iosif Constantin Drăgan, Editura Soeculum I.O. şi Europa Nova, Bucureşti, 1995, 3 vol.

serviciu de informații al statului român, public, nu clandestin, condus de legi, norme şi regulamente precise". În ceea ce priveşte definirea sa ca „om al legionarilor", este o calomnie prea ieftină pentru a mai stărui asupra sa. În realitate, aşa cum o confirmă documentele de arhivă, Cristescu a fost un adversar constant al legionarismului. Să mai notăm şi opinia cea mai autorizată şi responsabilă de faptele Mişcării Legionare, a lui Horia Sima, care preciza în memoriile sale că „Eugen Cristescu îşi făcuse o tristă faimă printre legionari în perioada anilor 1933-1934". Ca director al Siguranței „s-a distins prin ura şi ferocitatea cu care-i urmărea pe legionari". Fostul comandant al Mişcării Legionare îi reproşa lui Eugen Cristescu că îşi concentrase toată abilitatea „spre Mişcare" şi că „se purta implacabil cu legionarii". Din aceste considerente, Horia Sima trăgea concluzia că „Eugen Cristescu n-a fost ales de generalul Ion Antonescu pentru priceperea lui în combaterea inamicilor exteriori ai patriei, ci pentru experiența lui în materie de legionarism, reminiscență a anilor când a fost în fruntea Direcției Generale a Siguranței Statului"[292]. Radu Lecca, fost ministru cu problemele evreieşti în guvernul antonescian, îşi amintea şi el că: „Eugen Cristescu prinsese slăbiciunea generalului Antonescu, care se temea de legionari şi timp de patru ani a exploatat această frică, alimentând-o cu tot felul de invenții, transformându-se în specialist indispensabil în problemele legionare"[293]. Într-adevăr, directorul general al SSI reuşise să descopere la timp planurile rebeliunii, în care ițele combinațiilor duceau spre Berlin, aducându-le imediat la cunoştința şefului statului[294]. În legătură cu acest aspect, Radu Lecca mai mărturisea: „Geissler a declarat fățiş că a înarmat pe legionari şi că a urmărit instalarea unui guvern pur legionar, fără generalul Antonescu, Mihai Antonescu şi Eugen Cristescu. A declarat că aceşti trei oameni sunt adversari ai Germaniei şi că tot ce a făcut, a fost din ordinul lui Himmler, căruia i-a raportat zilnic situația. A mers până acolo încât să spună lui von Killinger că rău a făcut să ia atitudine pentru Antonescu şi că în viitorul apropiat va dovedi că Himmler are dreptate"[295].

Începând cu anul 1943, oficialitățile de la Legația germană din Bucureşti începuseră să-l suspecteze tot mai mult pe Eugen Cristescu de colaborare cu Aliații, ceea ce documentele de arhivă, de asemenea, confirmă din plin. Chiar şeful Abwehrului îi purta, se pare, o anumită antipatie. „În anul 1943 – povesteşte Radu Lecca – cu ocazia venirii lui Canaris la Bucureşti, Cristescu l-a însoțit la masă, la restaurantul «Pescărş». Cristescu a pregătit o masă de 50 de tacâmuri, cu muzică şi mâncăruri alese. Canaris, sosind, s-a scuzat că este la regim, şi nu bea decât ceai şi se culcă întotdeauna la 10 şi se scoală la 5. A făcut act de prezență o jumătate de oră şi a plecat cu Pieckenbrock (şeful

---

[292] Horia Sima, *Era libertății, II. Statul Național- Legionar,* Editura Mişcării Legionar, Madrid, 1986, p. 292.
[293] Radu Lecca, *Eu i-am salvat pe evreii din României.* Ediție îngrijită, studiu introductiv şi note de Alexandru V. Diță. Cu o prefață de dr. Dan Zamfirescu, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994, p. 212.
[294] Col. dr. Nicolae Ciobanu, Cristian Troncotă, *Eugen Cristescu contra Gărzii de Fier,* în „Armata României", an V, nr. 16 (175), 21-27 aprilie 1993, p. 3.
[295] Radu Lecca*, op. cit.*, p. 153.

agenturii Frontului de Est din Abwehr - *n.n.*). Lui von Killinger i-a spus că a dat o lecție lui Cristescu, care se ține de petreceri când țara este în război"[296]. Manfred von Killinger, ministrul Germaniei la Bucureşti, sesizase şi el slăbiciunile directorului general al SSI „pentru petreceri, femei şi lux"[297]. Dar se pare că nu acestea îl deranjau în primul rând, ci faptul că nu prea dădea ascultare sfaturilor ce veneau din partea oficialităților Legației germane, uneori acționând chiar contrar acestora. Un astfel de exemplu ni-l oferă, din nou, atât de bine informatul său contemporan, Radu Lecca, în amintirile sale: „Într-o dimineață, fiind în biroul lui von Killinger, la Legația germană, mi-a arătat o scrisoare iscălită «general Rădescu» în care acest general îl acuza de toate nenorocirile prin care trece țara. M-a întrebat dacă îl cunosc pe semnatar. Am răspuns că n-am auzit niciodată de el. Von Killinger a aruncat scrisoarea la coş, fără a-i da importanță. Seara a avut loc masa săptămânală, la care, bineînțeles, nu a lipsit Cristescu, care era în posesia unei copii a scrisorii lui Rădescu. El a spus că Rădescu a trimis astfel de copii la toți şefii de partide politice şi că va fi sancționat prin trimiterea în lagărul de la Târgu-Jiu. Von Killinger l-a rugat pe Cristescu să nu facă din acest general, de altfel necunoscut, un erou național şi un martir, ceea ce şi urmăreşte probabil, prin scrisoarea trimisă şi să-l lase în pace. Cristescu insă, ca să-şi arate devotamentul, nu a ascultat şi Rădescu a mers la Târgu-Jiu... devenind astfel ministeriabil"[298].

Despre regimul de la Târgu-Jiu este suficient să observăm că nici măcar comuniştii nu au putut transforma lagărul într-un muzeu, precum Doftana, tocmai pentru că nu prea aveau ce să arate în privința „regimului de teroare" la care ar fi fost supuşi acolo.

Cât priveşte atitudinea lui Eugen Cristescu, a SSI – implicit a mareşalului Ion Antonescu – față de opoziția politică s-au scris şi spus multe lucruri în ultimii ani. Documentele arată însă clar spre o realitate incontestabilă: dincolo de resentimente personale, de abuzuri întâmplătoare lipsite de relevanță, a existat o preocupare constantă a „puterii" pentru protejarea conducătorilor politici din „opoziție" față de pretențiile germanilor. Mai mult, perfect la curent cu tratativele desfăşurate de liderii opoziției cu anglo-americanii, Eugen Cristescu, cu acordul mareşalului, a luat toate măsurile pentru a le proteja, fiind chiar astăzi dificil de precizat, fără teamă de a greşi, „cine a făcut de fapt jocurile". În această privință este suficient numai să atragem atenția asupra faptului că doi generali români, Piky Vasiliu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne şi Constantin Tobescu, şeful Jandarmeriei, din însărcinarea lui Ion Antonescu l-au însoțit şi păzit pe Iuliu Maniu la întâlnirea pe care a avut-o cu britanicul Chastelain – paraşutat şi capturat, în cadrul celebrei operațiuni *Autonomous,* în România - într-o pădure din preajma Capitalei. Cristescu a şi declarat chiar, la un moment dat, că dacă în acel moment conducerea politică

---

[296] *Ibidem*, p. 136.
[297] *Ibidem*, p. 212.
[298] *Ibidem*, p. 212-213.

optase pentru colaborarea cu Germania, asta nu însemna că toată țara trebuia să meargă într-o singură direcție.

O altă acuzație care i s-a adus lui Eugen Cristescu, de către memorialişti, a fost aceea de „călău", „mâna dreaptă a lui Carol al II-lea şi Ion Antonescu"[299]. Numai că documentele de arhivă nu atestă vreo legătură între Eugen Cristescu şi regele Carol al II-lea, cel care a inaugurat în istoria contemporană a României seria regimurilor totalitare şi a fenomenului ce nu poate fi numit decât „asasinatul de stat", fiind direct răspunzător de lichidarea masivă a adversarilor politici, adevărată tragedie națională[300], ce s-a prelungit şi în perioada imediat următoare abdicării de la 6 septembrie 1940 şi a culminat cu asasinatele din 26-28 noiembrie 1940 de la Jilava, Snagov şi Strejnic[301]. Desigur, Eugen Cristescu a fost unul dintre cei mai devotați colaboratori ai mareşalului Ion Antonescu: „Este cea mai mare cinste a vieții mele că am fost la un pas în urma acestui om"[302] – ar fi afirmat într-o confesiune făcută unui coleg de celulă din perioada detenției. De câte ori a încercat să-şi prezinte demisia, Ion Antonescu i-a refuzat-o, invitându-l să mai reflecteze, întrucât avea nevoie de serviciile sale.

Deşi asociat cu personalitatea mareşalului Ion Antonescu, nu i se poate reproşa lui Eugen Cristescu vreo atitudine s-au acțiune antisemită. Însuşi Wilhelm Filderman, şeful Federației Comunităților Evreieşti din România, declarase în procesul din mai 1946: „Indirect m-am adresat în timpul războiului acuzatului [Eugen] Cristescu în diverse chestiuni în legătură cu evreii şi întotdeauna am găsit bunăvoință la el. Am fost câteodată informat de d-sa de măsurile ce se pregăteau contra evreilor, pentru a le preîntâmpina. Ştiu că a fost un adversar al legionarilor şi a avut de suferit din această cauză. Nu cred că acuzatul să fi avut vreun amestec în chestiunea masacrelor, deportărilor şi a pogromului de la laşi. Ştiu că a intervenit pentru suprimarea

---

[299] I. C. Butnariu, *Holocaustul uitat. Considerații istorice, politice şi sociale, cu privire la antisemitismul românesc*, Tel-Aviv, 1989, p. 418.

[300] În timpul dictaturii regale (10 februarie 1938 -6 septembrie 1940) au fost asasinați 13 membri ai Mişcării Legionare în frunte cu „Căpitanii", C. Z. Codreanu, în noaptea de 29-30 noiembrie 1938. Legionarii l-au asasinat în replică pe primul-ministru în exercițiu, Armand Călinescu, la 21 septembrie 1939, iar ca represalii, autoritățile carliste au împuşcat fără judecată, la locul faptei, grupa celor 6 legionari, şi alți 500 de legionari din întreaga țară. Vezi pe larg la Platon Chimoagă, *Istoria politică şi militară a războiului Românei contra Rusiei Sovietice, 22 iunie 1941-23 august 1944,* Editura Carpați, Traian Popescu, Madrid, p. 88-91; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din țara pierdută,* Editura Dacia, Rio de Janeiro-Madrid, 1966, p. 135-161 (vezi şi noua ediție Fronde, Alba-Iulia – Paris, 1994); *Legitimarea asasinatului în țară,* în „Gazeta de Vest", nr. 22/1993, p. 36-37; *Legionarii împuşcați la drumul mare,* în „Gazeta de Vest", nr. 26/1993, p. 13-18; *Rememorarea unui masacru, în* „Almanah Gazeta de Vest", 1994, p. 99-100.

[301] *Asasinatele de la Jilava, Snagov şi Strejnicul, 26-27 noiembrie 1940*, Bucureşti,1941, reeditată de Editura Scripta, Bucureşti, 1992.

[302] Gabriel Bălănescu, *Din împărăția morții,* Editura Dacia, Madrid, 1981, p. 101 şi noua ediție, *Din împărăția morții. Pagini din istoria Gărzii de Fier,* Editura Gordian, Timişoara, 1994, p. 51, 63.

semnului distinctiv al evreilor. Ştiu că a fost împotriva deportării şi a intervenit pentru aducerea mea în țară”[303].

S-a lansat şi teza – de către dl dr. Şerban Milcoveanu –, potrivit căreia pe Nicolae lorga şi Virgil Madgearu nu i-au ucis legionarii, ci „oamenii lui Eugen Cristescu[304], dar fără să se aducă dovezi documentare, fapt ce ne scuteşte a mai zăbovi asupra acestui aspect. Ancheta care a stabilit responsabilitățile asasinatelor de la Snagov şi Strejnic, nu oferă nici măcar un singur indiciu care să sugereze amestecul SSI.

În toamna anului 1946 a fost publicată varianta oficială a procesului în care a fost judecat mareşalul Ion Antonescu, de fapt unele depoziții ale inculpaților şi martorilor, printre care şi Eugen Cristescu[305]. În acest volum, care a constituit până nu demult sursa de bază a istoricilor care s-au aplecat cu bune intenții spre studierea şi evaluarea guvernării antonesciene, apar pasaje din declarațiile fostului şef al SSI, şi nu numai, redate trunchiat, cu multe omisiuni de nuanță, iar alte pasaje chiar complet modificate. Din cauza acestor falsuri, întâlnim în literatura de specialitate opinii contradictorii. Astfel, în vreme ce I C. Butnariu, considera că „la procesul mareşalului, Eugen Cristescu a depus mărturie împotriva acestuia, deşi erau buni prieteni”[306] colonelul (r) Gheorghe Magherescu nota despre acelaşi Eugen Cristescu că „a făcut depozițiile cele mai complete, cele mai clare şi cele mai favorabile mareşalului, păstrându-şi nealterată partea de răspundere ce-i incumbă funcția de şef al Siguranței Statului”[307]. Se cuvine consemnat, că o voce mai recentă afirmă că la procesul din mai 1946 „Eugen Cristescu a spus o grămadă de minciuni”[308], dar fără să indice care au fost neadevărurile. Contradicția dintre aceste opinii este lesne de înțeles şi explicat. În vreme ce Gheorghe Magherescu aflase direct de la sursă, adică din sala tribunalului, conținutul real şi nealterat al depozițiilor fostului şef al SSI, ceilalți autori le-au cunoscut din cartea publicată în 1946, despre care trebuie să recunoaştem că a fost bine ticluită de propagandiştii, să le zicem, antiantonescieni.

Pe o poziție mai echilibrată, în această problemă, se situează cunoscutul prozator Haralamb Zincă. În stilul său plin de vervă menționează: „Stenogramele aşa-numitului proces al trădării naționale ni-l prezintă pe fostul şef al Serviciului Special de Informații ca pe un acuzat implicat activ, dornic să colaboreze cu instanța, dornic să lumineze zonele obscure ale unor inițiative politice şi diplomatice. Pune întrebări unor ex-miniştri din boxa acuzaților, răspunde cu aplomb la întrebările lui Ion Antonescu şi Mihai Antonescu. Dezvăluie, dezleagă enigme, suscită altele. Subliniază fără exagerare, rolul Serviciului său în preliminariile loviturii de la 23 august 1944. Totuşi, a evitat

---

[303] Arh. SRI, fond „p”, dosar 40010, vol. 3, f. 266.

[304] Vezi Zigu Ornea, *Nostalgia legionară prezintă un pericol,* (II), în „Formula AS”, nr. 51, noiembrie 1992, p. 9.

[305] *Procesul marii trădări naționale,* Editura Mihai Eminescu, Bucureşti, 1946.

[306] I.C. Butnariu, *op. cit.,* p. 418.

[307] Gheorghe Magherescu, *Adevărul despre mareşalul Antonescu,* Editura Păunescu, Bucureşti, 1991, Vol. II, p. 359.

[308] Nistor Chioreanu, *Morminte vii,* Editura Centrului European, Iaşi, 1992, p. 31.

să invoce întru apărarea sa colaborarea activă în anii războiului, cu serviciile de spionaj anglo-americane. Oferea astfel dovezi prietenilor săi care urmăreau procesul că ştie la nevoie să-şi ţină gura. A sperat, ca orice om care simte plutind deasupra capului său sabia lui Damocles, într-o minune. Nu s-a produs. A ascultat cu capul în piept sentința: condamnat la moarte! Pentru crime derăzboi!"[309].

Alţi autori au încercat să acrediteze ideea că Eugen Cristescu nu numai că a fost eliberat, dar chiar a devenit membru al Partidului Comunist Român**,** care s-a folosit încă mult timp de serviciile sale. Se pare că această „teză" a fost emisă şi apoi vehiculată de serviciile speciale britanice prin agenții folosiți în timpul războiului. Ideea a fost reluată de Ivor Porter în cunoscuta sa lucrare memorialistică: „Bodnăraş ar fi intervenit în favoarea lui Eugen Cristescu... probabil omul cel mai valoros moştenit de către comunişti de la regimul trecut"[310]. Şi regretatul Ion Rațiu, fără a cita sursa sau sursele, scria: „şeful poliției secrete a mareşalului Antonescu a fost primit în Partidul comunist de Bodnăraş, care i-a găsit imediat un post. Era nevoie de un om de asemenea calibru"[311]. La fel şi I.C. Butnariu: „Emil Bodnăraş a apreciat gestul (lui Eugen Cristescu privind depoziția împotriva mareşalului – *n.n.*), luându-l sub pulpana sa, folosindu-se din plin de serviciile pe care acest călău - datorită cunoştințelor sale – le putea aduce partidului comunist, pe care, cândva, l-a urmărit cu ură şi bestială perseverență"[312]. Nu cunoaştem, până în prezent, nici o dovadă documentară care să ateste primirea lui Eugen Cristescu în partidul comunist şi nici autorii mai sus citați nu o produc.

Este aproape de prisos să mai amintim că Eugen Cristescu nu fusese un simpatizant comunist, deşi cunoştea bine fenomenul. După cum am arătat la locul potrivit, în anul 1926 redactase chiar un raport cu titlul *Mişcarea revoluționară comunistă din România, în cursul anilor 1918-1926 şi legăturile şi cu Internaționala a III-a*[313]**,** iar la 16 martie 1933 întocmise un alt referat pe şase pagini privind mişcarea comunistă din România. Ambele documente demonstrau că activitatea comunistă, desfăşurată prin asociații legale şi clandestine, este periculoasă pentru siguranța statului român[314].

Un alt târg, însă, a încheiat Eugen Cristescu pentru a-şi salva viața. Prin sentința din 17 mai 1946 a fost condamnat la moarte, şi, după cum se ştie, a fost salvat de la execuție în ultima clipă, grație intervenției regelui Mihai I pe motiv de „rațiuni de stat", motiv invocat de ministrul justiției, Lucrețiu Pătrăşcanu, care era un fruntaş comunist[315]. Sunt documente ce ne spun şi

---

[309] Haralamb Zincă, *„Spion" prin arhivele secrete, Editura* Garamond, Bucureşti 1993.
[310] Ivor Porter. *Operațiunea „Autonomous". În România pe vreme de război,* Editura Humattitas, Bucureşti, 1991, p. 316.
[311] Ion Rațiu, *La Roumanie d'aujourd,* Jean Grassin, EditeurPatis,1975, p. 26.
[312] I.C. Butnariu, *op.. cit., p.* 418.
[313] Arh. SRI, fond. „d", dosar nr. 8915. f. 26 şi urm.
[314] *Ibidem*, f. 1-9.
[315] Vezi pe larg la Cristian Popisteanu, *23 august 1944: mărturii inedite din Procesul Lucrețiu Pătrăşcanu,* „Magazin istoric", august 1991, p. 53-54; vezi şi documentul publicat de Mihai Ciucă şi Gheorghe David, în „Magazin istoric", iunie 1991, p. 54. Detalii interesante şi la

care a fost preţul plătit de el. S-a spus şi că ar şi fost pus în libertate condiţionată.

La toate acuzaţiile aduse SSI de „tribunalul poporului" şi presa interesată politic, se mai adaugă încă una: cea de trădare a mareşalului Ion Antonescu, în sensul că în vâltoarea evenimentelor de la 23 august 1944 s-ar fi dovedit complice cu regele Mihai[316]. Este o falsă punere a problemei. Pentru ai demonstra netemeinicia este nevoie, desigur, de un excurs documentar mult mai amplu. Totuşi, în atenţie rămân două probleme care mi se par esenţiale. În primul rând, militarii români, indiferent de grade sau de instituţia în care-şi desfăşuraseră activitatea (armată, jandarmerie, SSI) au reacţionat în mod firesc faţă de actul de la 23 august 1944, alăturîndu-se din primul moment şi fără şovăire noii orientări politice şi strategico-militare a României. De altfel, încă din 1943, SSI sprijinise eforturile diplomaţiei româneşti (atât ale guvernului cât şi ale opoziţiei) în purtarea tratativelor secrete cu Aliaţii pentru armistiţiu. Acest lucru dovedeşte, fără putinţă de tăgadă, că în viaţa politico-militară a României, în acel moment se simţea nevoia unei schimbări. Militarii români, ca de altfel toţi funcţionarii publici şi oamenii de bună credinţă, au fost primii care au înţeles că pentru a se evita haosul şi prăbuşirea totală a statului, trebuiau să se pună în slujba noilor autorităţi, chiar dacă sufleteşte mulţi dintre ei rămăseseră cu nostalgia zilelor eroice când mareşalul Ion Antonescu ordonase armatei să readucă la trupul ţării „glia străbună a Basarabiei şi codrii voivodali ai Bucovinei".

Pentru a cunoaşte cum au reacţionat practic toţi ofiţerii din SSI ne vom referi la cele afirmate de Gheorghe Cristescu, fratele directorului general al SSI. Imediat după actul de la 23 august 1944, acesta a convocat la o conferinţă întregul personal al SSI din zona de dislocare, ocazie cu care „a explicat personalului că SSI este o instituţie de stat în serviciul ţării şi pentru servirea patriei. Patria este acolo unde se află Majestatea Sa Regele, Guvernul, Armata şi Drapelul. Ca funcţionarii de stat, în slujba patriei, datoria noastră este de a ne continua menirea cu o intensitate cât mai mare, cu o corectitudine şi mai desăvârşită şi cu o conştiinciozitate perfectă"[317]. Lucru pe care dealtfel l-au şi făcut, numai că alţii n-au ştiut să-l perceapă ca atare.

În al doilea rând, după opinia semnatarului acestor rânduri, din punct de vedere strict legal[318], actul de la 23 august 1944 nu reprezenta, la momentul acela, nici „lovitură de stat", nici „insurecţie", ca să nu mai vorbim de „revoluţie antifascistă, şi antiimperialistă", ci pur şi simplu exercitarea unui drept al regelui prevăzut în Decretul nr. 3072, lit. „e", din 6 septembrie 1940[319], prin

---

Claudiu Secasiu, *Regele Mihai şi executarea mareşalului Antonescu,* în „Arhiva S.C.C.", nr. din 8 iulie 1991, p. 4-5.

[316] Vezi cpt. (r.) A. Popescu, *Victima îşi aplaudă călăul,* în „Vremea" din 4 septembrie 1993.

[317] Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 88438, f. 8.

[318] Vezi pe larg la Barbu B. Berceanu, *Aspecte constituţionale ale regimului Antonescu,* în *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei,* Vol. III, Editura Moldova, Iaşi, 1992, p. 36 şi urm.

[319] „Monitorul Oficial", nr. 208, din 8 septembrie 1940. Vezi şi A. Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 48- 49.

care Preşedintele Consiliului de Miniştri – care era un militar (mareşalul Antonescu) – a fost înlocuit, datorită pierderilor dezastruoase suferite de armata română pe Frontal de Est, cu un alt militar, generalul Constantin Sănătescu.

Schimbarea comandamentului armatei şi/sau a guvernului, în cazul unor nereuşite pe câmpul de luptă, nu este un caz unic, nici în istoria națională şi nici în cea universală. A considera deci, ca trădători, pe toți aceia care l-au părăsit pe mareşalul Ion Antonescu şi au ascultat de ordinele noului comandant şi ale noului guvern (care în treacăt fie spus, avea 14 militari şi 5 civili, față de numai 6 militari şi 8 civili, în ultima formula a guvernului antonescian), înseamnă a culpabiliza de trădare întreaga armată şi întregul corp al funcționarilor publici, ceea ce este un sacrilegiu.

De altfel, chiar mareşalul Ion Antonescu – la 28 august 1944 - în cadrul întâlnirii pe care a avut-o cu Traian Borcescu, cel care-l înlocuia la comanda SSI pe Eugen Cristescu – recomanda armatei române să lupte cu vitejie pe frontul de vest aşa cum făcuse şi pe frontul de est[320], şi că „doar uniți putem învinge", reacție pe care o consider cât se poate de firească.

Mareşalul Ion Antonescu, om ale cărui calități nu mai trebuie subliniate, avea marea capacitate – care lipsea atâtor oameni politici ai momentului – de a trece peste interesele personale, punând pe prim plan pe cele ale țării. Era aşadar firesc, aflând că întreaga țară se angajase în lupta pentru redobândirea Ardealului, să treacă peste destituirea lui şi peste modul deplorabil în care se făcuse, pentru a păstra coeziunea armatei. A considera altfel, înseamnă a-i insulta memoria.

La fel şi în cazul lui Eugen Cristescu. El a rămas fidel mareşalului, dar în ceea ce priveşte actul de la 23 august 1944, nu a întreprins nimic prin care să se opună acestei schimbări politico-strategice a țării, schimbare pe care, dealtfel, o şi aştepta, dar realizată de mareşal, aşa cum fusese înțelegerea cu toți oamenii politici reprezentativi – la momentul acela – pentru interesele poporului român. A constatat cu stupoare că la Palat, Majestatea Sa şi militarii „s-au precipitat" în fața presiunii evenimentelor, preluând inițiativa de sub controlul mareşalului şi a politicienilor din „opoziție[321]. Dar, în ciuda tuturor calomniilor care s-au scris în presa timpului, documentele de arhivă şi lucrările memorialistice demonstrează că totuşi nu a întreprins nimic prin care să determine stoparea celor care s-au „precipitat". Înseamnă prin aceasta că a trădat pe mareşal, sau interesele naționale? Orice tendință de răspuns afirmativ devine ridicolă. Cu toate acestea, să nu uităm că Eugen Cristescu a mai fost judecat şi pentru că – prin lipsa de la serviciu, în perioada 24 august – 1 septembrie – „a sabotat actul de la 23 august"! A mai accepta, astăzi, punctul de vedere impus de un tribunal neconstituțional, din care lipseau magistrații de carieră – instituirea procesului s-a făcut în lipsa lui Cristescu, pe când se afla

---

[320] Vezi 28 august 1944: Traian Borcescu în fața mareşalului Ion Antonescu, în *loc. cit.*, p. 14-15.

[321] În ce măsură această „precipitare" şi această „preluare a inițiativei" au reprezentat un veritabil *act providențial în* destinul României, a încercat să demonstreze Dan Zamfirescu în *Regele şi Mareşalul,* Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994, p. 30-33.

la Moscova –, înseamnă o nouă calomnie. A câta oare? Iar aceasta s-ar pune în spatele unei instituții şi mai cu seamă a celui care a condus-o cu destulă competență timp de patru ani.

SSI fusese o instituție, concepută şi îndrituită prin lege să apere siguranța națională, şi nicidecum să o trădeze. Dacă greşelile inerente într-un asemenea domeniu, sunt criticate atât de aspru şi plătite atât de scump, atunci se cuvine ca în lumina adevărului şi a dreptei judecății să-i recunoaştem cu onestitate şi reuşitele. Să acordăm, aşadar, mai multă atenție şi încredere dezvăluirilor pe care Eugen Cristescu a înțeles să le facă, nu neapărat în fața tribunalelor care l-au judecat şi a exigenților săi anchetatori care l-au chinuit cu întrebări indiscrete, ci în fața „neamului său, ca să rămână şi să se ştie".

Oricum, rămân la convingerea că pentru reconstituirea adevărului istoric se cere un mare efort de cercetare, şi, mai ales publicarea oricăror documente sau mărturii care, prin coroborare cu cele deja publicate, pot veni în sprijinul istoriografiei pentru fundamentarea actului de cunoaştere. Interesele politice nu au ce căuta în ştiința istoriei.

Ar fi bine să rememorăm principalele momente parcurse de Eugen Cristescu după 23 august 1944, apelând şi de data aceasta la o confruntare între memorialişti şi documentele de arhivă, atât cât le-am putut cuprinde.

După actul de autoritate al Regelui Mihai I, de la 23 august 1944, în urma căruia guvernul antonescian a fost înlocuit cu un guvern preponderent militar, ce avea să schimbe orientarea politică şi strategică a țării, Eugen Cristescu, împreună cu generalul Constantin Tobescu, fostul şef al Jandarmeriei, au parcurs un lung periplu prin diferite localități ale țării, căutând să stea cât mai mult „în umbră" până la limpezirea situației politice şi militare din țară. Cei doi au fost dați în urmărire pe motiv că lipsiseră de la serviciu mai mult de trei zile, fără să raporteze unde se află şi ce misiuni îndeplineau. La 1 septembrie 1944, chiar în ziua când mareşalul Ion Antonescu a fost arestat a doua oară[322], de data aceasta de sovietici, şi trimis la Moscova - ciudată coincidentă –, Eugen Cristescu şi-a înaintat raportul cu demisia din funcția de „Director General al SSI". Generalul Constantin Sănătescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, i-a aşteptat formal demisia, fără să-şi dea seama că nu era legal, întrucât, conform art. 80 din *Codul funcționarilor publici,* atunci în vigoare, pentru destituirea şefului SSI era nevoie de un înalt decret regal, contrasemnat de primul-ministru. Un astfel de decret se va elabora abia la 27 februarie 1945[323].

În ziua de 14 octombrie 1944, Eugen Cristescu a fost preluat de Comandamentul Aliat Sovietic şi dus la Moscova, de unde s-a reîntors la începutul lunii aprilie 1946. Ce a făcut şi ce declarații a dat la Moscova pe parcursul celor 16 luni de interogatoriu se află consemnate, probabil, în arhiva NKVD sau a Armatei Roşii, şi, din câte ştim, nu au fost date încă publicității. O fină aluzie o face în „Memoriul" înaintat „tribunalului poporului", cu două zile înaintea pronunțării sentinței din 17 mai 1946. În acest document, Cristescu

---

[322] Vezi raportul întocmit de mareşalul Rodion I. Malinovski şi generalul Ivan Z. Susaicov, înaintat la 2.09-1944 lui I.V. Stalin, publicat în „Magazin istoric", septembrie 1990, p. 32.
[323] Vezi Decretul nr. 568 publicat în „Monitorul Oficial", nr. 49, partea I, din 1 martie 1945.

sfirma că factorii responsabili de la Moscova cu care vorbise ar fi interesați să identifice sursele de neînțelegere între români şi ruşi pentru ca guvernele să poată lua măsuri de îndreptare a lor. Ce sugestii li s-au oferit sovieticilor în legătură cu „sursa de neînțelegeri" dintre cele două state, Cristescu nu mai precizează.

Până la publicarea documentelor anchetei de la Moscova nu ne rămâne decât să ne mulțumim cu confesiunile pe care Eugen Cristescu se pare că le-ar şi făcut colegului sau de celulă, Gabriel Bălănescu, ale cărui afirmații din cartea de memorii deja citată se confirmă documentar. În *celula* (închisorii din Liubianca – *n.n.*) în care am stat – ar fi destăinuit Eugen Cristescu – mai erau: Ianaghita, fostul comandant al Port Arthur-lui, fostul şef al tătarilor din Crimeea (pe care nu-l numeşte – *n.n.*) şi Schaner (radio-telegrafistul armatei lui von Manstein, căzut prizonier la Stalingrad cu armata lui von Paulus – *n.n.*)[324]. Acelaşi Bălănescu, la întrebarea: „Dar dumneata trebuie să ştii: care era numărul membrilor partidului comunist la 23 august 1944?", primeşte următorul răspuns: „Cum să nu ştiu! Era datoria mea să ştiu. Dar datoria mea era să nu trag o concluzie falsă. Au fost 1150! Mai mult de jumătate din aceştia erau agenții noştri informatori. Generalul Vinogradov, în ancheta de la Moscova mi-a pus aceeaşi întrebare, cu privire la numărul comuniştilor, şi, când i-am indicat cifra, mi-a spus «Exact». Gândeşte-te ce înseamnă 1150 de comunişti la o populație de 20 de milioane de oameni. Mai puțin de 1 la 20 000 de locuitori, şi din acest mai puțin de unu la 20 000 de locuitori, jumătate erau agenții comisarului Sava Dumitrescu, care era tehnicianul nostru în problemele comuniste[325]. Un număr din «şedințele» la care am fost anchetat la Moscova a fost dedicat Mişcării Legionare. Ore întregi am fost interogat despre metodele legionare de educație şi de luptă. Unul din anchetatori a fost tot generalul Vinogradov în timp ce despre corpul diplomatic eram anchetat în prezența a doi sau trei asistenți, desigur din NKVD sau armată, cele despre Mişcarea Legionară erau onorate de 150-200, în săli mai spațioase, uneori chiar mai muți «specialişti», toți îmbrăcați în civil"[326].

Probabil că la acest aspect se referea Haralamb Zincă, atunci când menționa că Eugen Cristescu şi-ar şi scris memoriile inițial în Uniunea Sovietică în perioada anchetării sale[327].

Dar să reluăm firul cronologic al evenimentelor privind raporturile lui Cristescu cu liderii puterii comuniste.

Documentele de arhivă atestă că Teohari Georgescu, ministru de Interne în exercițiu, aflat într-o situație dificilă în ceea ce priveşte măsurile ce urma să le întreprindă contra adversarilor regimului comunist, ar fi apelat la Eugen Cristescu, internat la acea dată în penitenciarul Văcăreşti. Întrebat ce atitudine ar lua dacă ar fi în măsură să decidă, Eugen Cristescu ar fi răspuns că trebuie început cu legionarii. „Ei sunt motorul tuturor acțiunilor; prin infiltrarea în

---

[324] Gabriel Bălănescu, *op.cit.,* p. 92, şi noua ediție, p. 46.
[325] *1bidem,* p. 113, şi noua ediție, p. 56.
[326] *Ibidem,* p. 128, şi noua ediție, p. 63.
[327] Haralamb Zincă, *op. cit.*, p. 23.

rândul țărăniștilor şi titelistilor au împrumutat acestora o acțiune dinamică şi spirit combativ. Legionarii sunt singurii care reprezintă pericol pentru regim. Ani de zile am avut de furcă cu ei, încât îi cunosc prea bine”[328], ar fi răspuns Cristescu.

Nu este exclus ca – dacă într-adevăr discuția a avut loc – Eugen Cristescu să-i fi spus lui Teohari Georgescu ceea ce ştia că o să-i facă plăcere. Pentru că, nu ne îndoim, Cristescu trebuie să fi ştiut şi de colaborarea dintre comunişti şi legionari, măcar din perioada cât s-a aflat în fruntea SSI[329].

Se pare că ecoul discuțiilor între Teohari Georgescu şi Eugen Cristescu a ajuns repede la cunoştința legionarilor, care au devenit şi mai temători. În rândurile lor încep comentariile, se emit păreri, se fac propuneri, unele dintre ele fanteziste. Nota Siguranței din 7 iunie 1947 cuprinde o astfel de temere a Mişcării Legionare, dar şi noi amenințări: „În urma discuțiilor care au avut loc, Cristescu ar fi fost pus în libertate condiționată, însărcinat fiind cu organizarea unei acțiuni energice împotriva legionarilor. În ultimele zile faptul acesta se discuta ca ceva sigur, toți legionarii fiind informați de acest lucru şi se aştepta la orice, pentru că Eugen Cristescu este cunoscut prea bine de legionari pentru ca să-şi poată face iluzii. În orice caz, hotărârea ministrului de interne de a apela la Eugen Cristescu marchează un nou stadiu în raporturile lui cu Mişcarea Legionară şi este considerat ca un pas greşit, pentru că într-adevăr, dacă Cristescu este liber şi va acționa împotriva legionarilor, nu-şi va putea îndeplini mult timp misiunea fără riscuri”[330].

Nu am întâlnit încă un document care să ateste punerea în libertate a lui Eugen Cristescu de către autoritățile comuniste, ceea ce nu exclude însă exploatarea lui ca bază de date în condiții de detenție.

Ideea este împărtăşită şi de Haralamb Zincă, care consideră că „Eugen Cristescu, cunoscând bine legile nescrise ale spionajului, din clipa când s-a pomenit izolat şi abandonat de prietenii săi tradiționali, a hotărât să-şi vândă scump pielea”[331]. În acest sens cred că trebuie înțeleasă şi afirmația lui Alexandru Voitinovici, fostul preşedinte al „tribunalului poporului”, care în mai 1946 l-a judecat şi condamnat pe mareşalul Ion Antonescu: „Cu Eugen Cristescu am vorbit mai puțin, se pare că era deja folosit, era probabil o fraternitate între polițişti, adică între ei şi securitatea noastră, insinua multe, spunea mereu «câte mai ştiu eu», iar mai târziu, la Văcăreşti stătea în condiții de excepție; el a fost condamnat şi comutată pedeapsa. Era deținut şi folosit”[332]. Tratamentul special de care se bucura fostul şef al SSI în detenție a fost sesizat şi de Gabriel Bălănescu, fostul său coleg de celulă: „Cafea cu lapte şi cornuri pentru Cristescu, ceva care semăna a fi o cafea, într-un fund de

---

[328] Arh. SRI, fond, „p”, dos. 40010, vol. 39, f. 159.

[329] Vezi pe larg la Cristian Troncotă, *între 20-25 ianuarie va izbucni o revoluție în țara Românească*, în „Magazin istoric”, ianuarie 1994, p. 41-46; Idem, *Uniunea Sovietică şi Rebeliunea legionară. Documente din arhiva SSI*, în „Arh. Tot.”, nr. 1- 2/1994, p. 173-195.

[330] Arh. SRI, *dos. cit.,* vol. 136, f. 48.

[331] Haralamb Zincă, *op. cit.,* p. 16.

[332] Ion Antonescu, *Citiți, judecați, cutremurați-vă,* Ediție îngrijită de Ion Ardeleanu şi Vasile Arimia, Editura Tinerama, Bucureşti, 1991, p. 93.

gamelă, pentru mine”[333]. Să mai stăruim puțin asupra acestei lucrări memorialistice pentru a nota şi confesiunea pe care Eugen Cristescu ar fi făcut-o: „Am fost şeful spionajului şi contraspionajului şi vor să cunoască bine pe toți oamenii cu care am lucrat sau de care m-am folosit. Şi eu le dau cu linguriţa ca să mă bucur cât mai mult de regimul acesta”[334].

Ion Pantazi, fiul generalului Constantin Pantazi – fostul ministru de război în guvernul antonescian – mergea chiar mai departe afirmând că „Eugen Cristescu fusese grațiat de comunişti pentru a le reorganiza Securitatea”[335]. Mai prudent, Haralamb Zincă subliniază acest aspect în felul următor: „... după încheierea păcii, Eugen Cristescu a devenit activ şi a mai continuat câțiva ani să evolueze în «războiul din umbră», la Moscova, ca şi la Bucureşti”[336]. Alți autori au contestat chiar şi data decesului său (12 iunie 1950). Ioan Varlam, de la Paris, susține că „Eugen Cristescu, dat drept mort la Făgăraş, închisoarea rezervată polițiştilor, se afla în cursul iernii 1956-1957 la Ministerul de Interne, la «garsoniere», unde a stat câteva luni cu unul din studenții arestați pentru manifestația din Piața Universității, de la 5 noiembrie 1956. Fostul şef al SSI fusese la anchetă pentru a-i identifica pe comuniştii ilegalişti, informatori ai Siguranței[337]. Personal nu am găsit decât un raport întocmit la 1950, în penitenciarul Văcăreşti de ofițerul care-i supraveghea permanent celula: „Este foarte răcit şi nu mai aude deloc. Sunt 15 zile de când nu mai are aer. Consider că se face un act de injustiție cu el. Doarme tot timpul pe jos şi crede că după 5 ani şi jumătate nu mai este cazul să fie pedepsit în acest fel, deoarece, pur şi simplu nu este vinovat şi toți au fost induşi în eroare. De 15 zile nu s-a spălat şi are toate rufele extrem de murdare”[338]. La 12 iunie 1950 a decedat, fapt rezultat din raportul întocmit de ofițerul de serviciu: „Astăzi, la orele 15 am fost anunțat de plutonier major Dincă Gheorghe, care face post în raza celulei 5 unde se găsea deținutul Eugen Cristescu. Mi-a comunicat că deținutului i-a venit rău şi că trebuie anunțat medicul. Imediat ce mi s-a comunica am dat telefon ofițerului de serviciu de la cabinetul medical, să trimită o maşină şi să-mi aducă medicul imediat. Acest lucru a durat trei minute. După aceea m-am deplasat la fața locului să văd cum e cazul şi l-am găsit pe deținut mort, cazul a fost fulgerător”[339]. Pe acest raport se află un text scris cu creionul roşu, în care distingem: „să fie prezentat rezultatul autopsiei şi să se poate stabili cauzele morții. De avut în vedere ca pe viitor să li se dea deținuților mai multă îngrijire medicală, 13.06.1950”.

S-a păstrat şi actul de constatare a morții lui, cu nr. 607 din 13 iunie 1950, eliberat de spitalul central al penitenciarului Văcăreşti. Protocolul de autopsie

---

[333] Gabriel Bălănescu, *op. cit.*, p. 100, şi noua ediție, p. 50.
[334] *Ibidem,* p. 101, şi noua ediție, p. 51.
[335] Ion Pantazi, *Am trecut prin iad,* Editura Stindardul Românilor, München, 1987, vol. 1, p. 53, şi noua ediție, Editura Constant, Sibiu, 1992.
[336] Haralamb Zincă, *op. cit.* p. 22.
[337] Ioan Varlam, *Istorici români implicați în publicarea de falsuri, în „*Arhiva S.C.C.”, an II, nr. 6, din 24 septembrie 1993, p. 3.
[338] Arh. SRI, *dos. cit.,* vol. 39, f. 159.
[339] Ibidem, f. 160.

încheiat la 14 iunie 1950 de doctor Mihai Condurățeanu – medicul legist şef al Tribunalului Ilfov, asistat de doctor H. Userson, directorul Spitalului Central Văcăreşti –, menționa că „moartea lui Eugen Cristescu se datorează sclerozei cardiovasculare (artrită şi coronarită cronică), iar cadavrul nu prezintă nici un semn de violență”[340].

Să fi mers oare Securitatea până acolo, încât să fi falsificat toate aceste documente? Să fi jucat Eugen Cristescu chiar un rol atât de important, încât să fie nevoie de asemenea măsuri pentru a-l acoperi? Răspunsurile pozitive la asemenea întrebări pot fi considerate de domeniul ficțiunii. Se mai poate lua în discuție şi un alt argument documentar pentru a delimita ficțiunea de adevăr. Astfel, în nota din 1 aprilie 1952, întocmită de locotenent-colonelul de securitate I. Soltuțiu – cel care-l ancheta pe Lucrețiu Pătrăşcanu – se menționa la un moment dat că pentru a stabili cu exactitate dacă acesta se întâlnise cu mareşalul Ion Antonescu în primăvara anului 1944, a fost nevoit să cerceteze „dosarul criminalului de război Eugen Cristescu”[341]. De aici rezultă două aspecte importante: La acea data fostul director general al SSI era în continuare considerat „un criminal de război” şi nicidecum membru al Partidului Comunist Român, după cum am văzut că susțin unii autori. Pe de alta parte, se naşte următoarea întrebare: dacă I. Soltuțiu dorea să facă lumină în cazul Pătrăşcanu, de ce nu s-a dus să-l ancheteze pe Eugen Cristescu, şi a apelat la studiul dosarului său? Răspunsul nu poate fi altul decât că la acea dată Cristescu nu mai putea fi anchetat, pentru simplul motiv că nu mai era în viață, aşa cum demonstrează şi documentele mai sus citate.

În ceea ce priveşte calitățile sale ca specialist în munca de informații, sunt şi ele apreciate în mod contradictoriu. „Fruntaşul național – țărănist Ioan Hudiță afirmă că „Eugen Cristescu era „total incompetent”, îl inducea în eroare pe mareşalul Ion Antonescu şi prin urmare „nu-şi merita locul pe care-l ocupa”[342]. Radu Lecca aprecia şi el că informațiile lui Eugen Cristescu se dovedeau întotdeauna din domeniul fanteziei[343]. O apreciere exact contrarie o întâlnim la Matatias Carp: „Eugen Cristescu era cu atât mai periculos cu cât era priceput şi în totul devotat stăpânului său[344].

Ivor Porter îi face următorul portret: „Era bărbatul cel mai gras pe care-l văzusem vreodată, palid, cu nişte pungi uriaşe sub ochi, atârnând pe fața-i buhăită. Avea vocea dogită de prea multă băutură. Mătăhălos, oarecum flasc, te atrăgea cu aerul lui de apariție de pe altă lume. Ar fi fost perfect... în rolul creierului unei acțiuni criminale într-un film făcut după Edgar Wallace. Cristescu ştia, probabil, mai multe murdării despre persoanele din regimul trecut sau prezent decât oricare din contemporanii săi”. Portretul este completat astfel: „pântecos”, „ironic”, „îşi plimba limba lătăreață în gura-i

---

[340] Idem, dosar nr. 48168, vol. 3, f. 301.
[341] Idem, dosar nr. 40002, vol. 10, f. 162.
[342] Ioan Hudiță, *Pagini de jurnal,* selecția textului, Dan Berindei, în „Magazin istoric”, august 1993, p. 15.
[343] Radu Lecca, *op. cit.*, p. 216.
[344] Matatias Carp, *Cartea Neagră, Suferințele evreilor din România în timpul dictaturii fasciste, 1940-1944*, vol. II, Pogromul de la Iaşi, Editura Dacia Traiană, Bucureşti, 1949, p. 17.

enormă", „nu dădeai o ceapă degerată pe ce spunea", „nu ştiai niciodată ce să crezi din ceea ce afirmă" etc. În cele din urmă tradiționalul fair-play britanic îl face pe Ivor Porter să recunoască: "Cristescu era un remarcabil ofițer de contrainformații, cu o memorie prodigioasă", un om „deosebit de capabil"[345].

În sfârşit, să mai consemnăm şi alte opinii mai recente, de data aceasta exprimate de truditori în studiul şi evaluarea documentelor provenite din arhivele serviciilor secrete. „Eugen Cristescu – spune Mihai Pelin – a fost coordonatorul unuia dintre cele mai eficiente servicii de informații care au acționat şi s-au confruntat în anii celui de-al doilea război mondial"[346]. Directorul general al SSI a fost, în opinia aceluiaşi autor, „unul dintre oamenii care au imprimat meseriei lor un sens superior, ridicând-o deasupra meschinăriei politice şi deasupra unui partizanat egoist"[347]. La fel de instructivă este şi concluzia pe care o formulează tranşant: „Din orice unghi am privi lucrurile, SSI a fost un serviciu de informații căruia nu i se poate imputa nici un fel de ticălosie"[348]. Parcă în completare, Haralamb Zincă, cel care a dedicat serviciilor secrete româneşti pagini de mare savoare, propune ca „Mihail Moruzov şi Eugen Cristescu, două mari personalități române din domeniul spionajului, să fie reconsiderați şi redați istoriei României moderne"[349]. Istoricul Gheorghe Buzatu, cel care a descoperit documente ale SSI în arhivele de la Moscova s-a pronunțat tranşant despre: „eficiența remarcabilă a SSI, profesionalismul în afară de orice discuție al oamenilor săi"[350].

Sufleteşte, trebuie să recunoaştem, că ne vine greu să nu ne asociem unor astfel de opinii. Deontologia profesională ne obligă însă la mai multă prudență. Tainele arhivelor ne pot oferi şi alte surprize, pe care, desigur, le dorim la fel de plăcute ca până acum. Ceea ce îndrăznim să spunem, fără a ne aventura prea mult pe un tărâm delicat, este că Eugen Cristescu a reuşit să controleze problema legionară, furnizându-i lui Ion Antonescu toate elementele de care avea nevoie pentru a ieşi învingător în confruntarea finală. A asigurat protecția oamenilor politici români, făcând față presiunii exercitate de organele similare germane pentru internarea lor. A controlat, până la un punct, tratativele cu Aliații. Dar a ratat tocmai sfârşitul, căci acțiunea concretă din ziua de 23 august 1944 l-a luat prin surprindere, ceea ce în cazul unui şef de serviciu de informații nu se poate justifica nicicum, chiar dacă Regele şi camarila de la Palat s-au „precipitat" în fața presiunii evenimentelor, aşa cum rămăsese convins Eugen Cristescu. Mai departe, a jucat cartea supraviețuirii.

---

[345] Ivor Porter, *op. cit.*, p. 159, 161, 192, 220, 316.
[346] Vezi „Timpul", an IV, nr. 37(145), 22-28 septembrie 1993, p. 11-12.
[347] *1bidem.*
[348] *1bidem.*
[349] Haralamb Zincă, *op. cit.*, p. 56.
[350] Gh. Buzatu, *Români în arhivele Kremlinului*, Bucureşti 1996, p. 295.

Strict Secret

Numai pentru cunoştinţa SSI

EUGEN CRISTESCU
Organizarea şi activitatea Serviciului Special de Informaţii

Deşi întocmirea unui raport cu caracter general asupra unei asemenea probleme impune să ai la bază un bogat material documentar scris, mă voi mărgini să-l redactez numai pe baza datelor pe care memoria mea mi le mai poate servi astăzi.

Deoarece crearea „Serviciului Special de Informații" (SSI) nu a izvorât dintr-o concepție spontană, ci a fost rezultatul unei tradiții informative de peste 32 ani, este necesar să facem un scurt istoric al străduințelor depuse în România pentru înființarea şi dezvoltarea serviciilor care aveau menirea să apere structura intimă şi interesele legitime de securitate națională ale statului român.

Capitolul I
Perioada 1905–1914

Până în anul 1905, statul român poseda pe teritoriul Vechiului Regat oficii de poliție în oraşe, complet dependente de fluctuațiile politice. Funcționarii polițieneşti veneau şi plecau odată cu guvernele, astfel că nu se poate vorbi de o operă de continuitate în acest răstimp de vreme.

În 1905 a intervenit o primă organizare a poliției noastră când s-a creat un **Serviciu al Poliţiei Generale a statului** în Direcția Administrației Generale din Ministerul de Interne. Acest serviciu centraliza rapoartele informative ale polițiilor din țară şi le prezenta ministrului spre rezolvare. Polițiile de oraşe erau sub dependența completă a prefecților de județ. La Prefectura Poliției Capitalei exista un „**birou de informaţii**" care se ocupa însă mai mult de problemele de poliție judiciară. Polițiile de frontieră mai adunau informații de la călătorii veniți în țară, cât şi de la surse ocazionale.

În anul 1907 au izbucnit răscoalele țărăneşti. Studiind dosarele din acea vreme, se poate uşor constata că guvernul a fost total surprins de aceste evenimente. Nici după potolirea revoltelor țărăneşti, guvernul nu a putut stabili în mod precis şi documentat dacă, în afară de cauzele de ordin social şi economic, s-au suprapus şi elemente de propagandă ori agitație, şi nu a putut găsi explicația generalizării acestor mişcări, după semnalul dat în comuna Flămânda, județul Botoşani. De asemenea, nu s-a putut stabili dacă în geneza acestor tulburări s-au infiltrat elemente străine, venite de peste frontierele țării. Doar o singură constatare justă şi reală a făcut guvernul: Că întreaga defecțiune informativă se datora lipsei unui organ central de informații cu antene specializate, răspândite pe tot teritoriul țării, şi care să îndeplinească atât misiunea contrainformativă, cât şi cea informativă, peste frontieră.

Acestea au fot motivele care au condus la înființarea „**Direcţiei Siguranţei Generale a Statului**" din Ministerul de Interne, în anul 1908. această instituție avea menirea de a conduce activitatea polițienească, administrativă şi judiciară din țară. Dar avea şi misiunea specială de a activa *pe teren informativ şi*

contrainformativ, ocupându-se îndeosebi de evenimentele şi infracţiunile **cu caracter politic.**

Siguranța Generală înființează câte o „**Brigadă specială de Siguranţă**" în fiecare capitală de județ şi reorganizează poliţiile de frontieră, pentru ca să poată pătrunde mai în adâncime, în țările limitrofe, spre a aduna material informativ ce interesa **siguranţa fruntariilor naţionale.**

Caracteristicile speciale ale acestor oficii informative erau că ele nu mai depindeau de prefecții de județe, şi deci erau scoase de sub influența politică; deveneau astfel instrumente stabile şi informative, subordonate ierarhic şi direct Siguranței Generale a statului, care le punea la dispoziție şi fondurile necesare pentru îndeplinirea misiunii lor. Ele au fost încadrate cu ofițeri şi agenți speciali de siguranță, având o ierarhie şi salarizare specială.

În Capitală se înființează mai multe brigăzi speciale de siguranță, înglobate în „**Inspectoratul Brigăzilor Centrale**".

În centrala Direcției Siguranței Generale a Statului se creează un „**Serviciu al Secretariatului**" sub care denumire funcționa, în realitate, „**Serviciul Central al Siguranţei Statului**", care conducea întreaga acțiune informativă şi contrainformativă din țară.

Paralel cu această acțiune, Marele Stat Major, prin secția a II-a, activa şi el în domeniul informativ. Pe lângă statele majore ale marilor unități militare funcționa câte un **birou II**, care făcea contrainformații în armată şi contraspionaj pe teritoriu.

Prin ofițeri special pregătiți şi agenți de frontieră se infiltrau în țările vecine elemente informative pentru adunarea materialului ce-i era necesar, în special din Ardeal, unde aceştia aveau legături cu patrioții români din acea provincie. La „Şcoala de Război" se predau cursuri speciale de informații pentru pregătirea ofițerilor în acest domeniu.

Capitolul II
Perioada 1914–1918

Cu aparatul informativ descris mai sus, statul român intră în campania din 1913 în Bulgaria[351], apoi în perioada de neutralitate 1914–1916[352], cât şi în războiul de reîntregire 1916–1918[353].

---

[351] Este vorba de participarea armatei române la al doilea război balcanic. Ea a constat practic în executarea unui marş strategic în sudul Dunării pentru a sili beligeranții (Serbia, Muntenegru, Grecia şi Bulgaria) să înceteze operațiile militare şi să înceapă negocierile de pace. Vezi *Istoria militară a poporului român,* Editura Militară, Bucureşti, 1988, vol. V, p. 272-292.

[352] Despre activitatea serviciilor de informații şi contrainformații româneşti în perioada neutralității vezi: Traian Bara, Cristian Troncotă, *Pe frontul invizibil în lupta pentru Marea Unire,* în „L.Î.P", nt. 3 (17) 1988, p. 27-28; Cristian Troncotă *Activitatea informativă a Puterilor Centrale contra României şi vulnerabilitățile societății româneşti în perioada neutralității (septembrie 1914-august 1916),* în „Istoriografia în tranziție", Editura INI, Bucureşti, 1996, p. 91-102; idem,

România, fiind legată prin tratate de alianță cu „Puterile Centrale” [Imperiul German şi Austro–Ungar][354] [care] urmăreau trei mari obiective în această țară:

1. Să țină România strâns legată în cadrul acestor alianțe şi să o oblige astfel să intervină la momentul oportun în favoarea Puterilor Centrale;
2. Să supravegheze activitatea şi legăturile franco-engleze pe teritoriul român, şi
3. Să mențină aservirea economiei româneşti în folosul Puterilor Centrale, care aveau nevoie în special de petrol şi cereale.

Serviciile de informații germane, maghiare şi austriece au dezvoltat în această perioadă o mare activitate pe teritoriul român, pentru protecția şi impunerea celor trei interese politico-strategice sus-arătate. Siguranța Generală şi Marele Stat Major Român au făcut eforturi lăudabile pentru paralizarea acestei ofensive informative, cât şi pentru pregătirea intrării noastre în război, a cărei taină a fost suficient de bine păstrată.

În perioada neutralității, Siguranța Generală a descoperit opera de corupție germană din România ce se făcea prin băncile şi societățile comerciale germane. În special Banca Generală a Țării Româneşti, care finanța exportul de cereale şi petrol, finanța în acelaşi timp şi o serie de oameni politici şi ziare româneşti, care activau în sensul de a menține România în orbita politicii germane. Dovezile acestei acțiuni de corupție au constituit celebrul „**Dosar Günther**” întocmit de Siguranța Generală şi pus la dispoziția primului ministru din acea vreme, Ionel Brătianu.

Activitatea de contraspionaj a serviciilor române s-a remarcat prin descoperirea multor agenți pro-germani, trimişi sau stabiliți pe teritoriul român, culminând cu arestarea lui Verza, directorul general al Poştelor, care a determinat sinuciderea generalului Zottu, şeful Marelui Stat Major[355]. De asemenea, Siguranța Generală a devalizat o serie de curieri diplomatici ai statelor din Europa Centrală, ceea ce a adus un important material informativ politic şi militar.

Prin acțiunea informativă ofensivă, Siguranța Generală şi Marele Stat Major au reuşit să se orienteze asupra situației din Ardeal din punct de vedere militar, servindu-se în special de românii ardeleni, ca informatori şi care au fost primiți

---

Momente din istoria serviciilor de informații militare din România la începutul secolului al XX-lea, în „Gândirea militară românească”, s.n., (I), nr. 3, 1998, p.152-161; (II) nr. 4, p.124-130.

[353] Crsitian Troncotă, Constantin I. Stan *Pe frontul secret din România în anii 1917-1918*,), în „Studii şi cercetări socioumane”, nr. 4/1999, p.145-155.

[354] La 18/30 octombrie 1883, România, amenințată cu izolarea diplomatică – pe fondul amplificării imixtiunilor țariste în Sud-Estul Europei –, a încheiat un tratat defensiv cu Austro-Ungaria, la care a aderat în aceeaşi zi şi Germania, iar în 1888 Italia. Pentru detalii vezi *Politica externă a României. Dicționar cronologic,* Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986, p. 143-145; Gheorghe Nicolae Căzan, Şerban Rădulescu-Zoner, *România şi Tripla Alianță 1878-1914,* Bucureşti, 1979, p. 112-130; 167-168.

[355] Generalul de divizie Vasile Zottu a fost şef al MStM al armatei române între 31.03.1911-18.11.1911 şi 1.04.1914- 25.10.1916. El s-a sinucis întrucât Siguranța Generală ajunsese în posesia listei cu informatorii folosit de Serviciul de Spionaj German pe teritoriul României. Pe aceeaşi listă figura şi colonelul Victor Verza.

după război ca funcționari superiori în serviciile de siguranță ale Statului întregit.

După începerea războiului, în constituirea Marelui Cartier General a intrat şi o puternică Brigadă Specială de Siguranță pentru acțiune informativă şi apărarea spatelui comandamentelor militare. S-a putut astfel descoperi trădarea locotenent-colonelului C. Crăiniceanu, care vroia să treacă liniile de luptă la germani, unde îl chema colonelul Alexandru Sturdza, care dezertase mai înainte de pe front[356].

La Părăsirea Munteniei au fost lăsați o serie de agenți de informații, care şi-au făcut datoria cu eficiență informând peste Dunăre, prin dreptul Galaților, şi peste munți, Comandamentul Român asupra situației din teritoriul ocupat[357].

Capitolul III
Perioada 1918–1924

Prin încheierea tratatelor de pace, statul român primeşte în granițele sale trei noi provincii, dar în acelaşi timp şi mari mase compacte de populație minoritară. Reorganizarea statului în noile sale frontiere impune şi o adaptare a serviciilor de ordine publică şi siguranță de stat la noua situație.

Jandarmeria, ca organ de menținere a ordinii, dar având şi atribuții contrainformative, este reorganizată pe întreg teritoriul țării.

Brigăzile de siguranță sunt înființate şi în noile provincii şi regrupate în Inspectoratele Generale de Siguranță.

Aceste mari unități au misiunea de a da directivele necesare de acțiune şi a controla activitatea polițiilor şi Brigăzilor de Siguranță în special. Ele fac acțiune contrainformativă peste frontieră. În Capitală, Inspectoratul Brigăzilor Centrale este amplificat cu o serie de noi elemente, cu care s-au constituit „Brigăzile Mobile" Ce aveau raza de acțiune peste toată țara.

Schimbările intervenite în structura geografică a României au dat naştere la o serie de acțiuni iredentiste. Astfel, iredenta maghiară, bulgară, ucraineană, a germanilor etnici şi altele, au preocupat multă vreme atenția organelor puse în slujba ordinii şi siguranței statului. Pe de altă parte, psihoza de după război a dat naştere la noi probleme politice şi sociale, ca: mişcarea antisemită, regruparea noilor organisme politice, mişcările muncitoreşti etc. Din aceste motive, activitatea serviciilor de siguranță este reținută mai mult pe terenul contrainformativ, neglijându-se acțiunea informativă peste frontiere, deşi

---

[356] Vezi pe larg la C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră,* Editura politică, Bucureşti, 1977, vol. II, p. 88-97; Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919;* ediția a II-a, vol. II, Cartea Românească, Bucureşti, f.a., p. 428-430.

[357] Vezi pe larg în *Istoria militară a poporului român,* vol. II, p. 729-731.

ofensiva serviciilor străine de spionaj împotriva noastră se accentua tot mai puternic.

În perioada neutralității, cât şi în timpul războiului, se făcuseră însă şi o mulțime de constatări interesante asupra poziției României în Sud-Estul Europei. Teritoriul român constituie o poziție cheie, prin aşezarea lui geografică, cât şi prin bogățiile naturale de care dispune. Situat în această răscruce de drumuri între Orient şi Occident, el poate servi drept o trambulină de pe care se avântă jocul de interese politice, economice şi militare ale diferitelor state. Tentativa de penetrație germană, în virtutea vechii concepții preconizate în dictonul „Drang Nach Osten"[358], s-a ciocnit întotdeauna de interesele engleze de dominație în Orientul Apropiat şi acest conflict s-a disputat adesea pe teritoriul român.

Zăcămintele de petrol, cărbuni, sare şi alte minereuri, rezervele şi prezența Dunării ca arteră internațională de comunicație, amplifica importanța acestei zone de interese contradictorii. De aceea, atât în timpul războiului, cât şi în perioada de care ne ocupăm, serviciile de informații străine şi-au încrucişat adesea săbiile peste pământul românesc în urmărirea obiectivelor fixate de statele cărora aparțineau şi pe care trebuiau să le protejeze.

Acest „război al forțelor nevăzute" a fost resimțit şi de serviciile române de informații, dar el s-a dezvăluit în parte şi în literatura ce a apărut în editurile europene. Astfel, după război, Statul Major Francez a tipărit o serie de cărți sub pseudonimul „Lucieta". Tot atunci au apărut scrierile colonelului englez Lawrence[359] din Serviciul de Informații Britanic, precum şi cărțile coloneilor Röder[360] şi Walter von Nicolai[361] conducători ai serviciilor de informații ale Puterilor Centrale. Toate aceste lucrări expuneau succesele agenților din serviciile de informații în executarea misiunilor speciale ce le-au avut de îndeplinit în diferite state, cum şi în România.

În fața acestor constatări, Marele Stat Major s-a hotărât, în cursul anului 1924, să înființeze un „serviciu civil de informații", după modelul serviciului civil francez, ataşat la Biroul II. Astfel, a luat ființă „Serviciul Secret" al Marelui Stat Major.

Capitolul IV

---

[358] Înaintarea spre est, unul din preceptele ideologiei imperialismului german. Vezi despre „Drang Nach Osten" în varianta nazistă la A. Simion, *Dictatul de la Viena,* Editura Dacia, Cluj, 1972, p. 5 şi urm.

[359] Lawrence, Thomas Edward (1888-1935), agent britanic, cunoscut prin acțiunile sale din timpul primului război mondial, care au făcut din el un erou legendar. Eugen Cristescu se referă probabil la lucrarea sa *Seven Pillars of Wisdom,* 1922, apărută la Londra (ed. rom. *Cei şapte stâlpi ai înțelepciunii)* Tot el este şi autorul a încă două lucrări: *Lettres (The lettes of T.E. Lawrence),* editată în 1938, şi *Oriental Assembly,* apărută la Londra în 1939 (ed. rom. *Revoltă în deşert).* Vezi R. Graves, *Lawrence on the Arabs,* London, 1927; A.W. Lawrence, *T.E. Lawrence and His Friends,* London, 1937.

[360] Despre memoriile colonelului Röder face referiri Kurt Riess, *Spionajul total,* Bucureşti, 1950.

[361] Vezi mai recent, Cristian Troncotă, Ioan Bidu, Horațiu Blidaru, *op. cit.,* p.75.

Perioada 1924–1940 septembrie

Cum în România nu existau în acel timp prea mulţi specialişti în misiuni informative, iar puţinii care se găseau erau funcţionari în Siguranţa Generală, Marele Stat Major s-a oprit tot asupra unui fost ofiţer de siguranţă – Mihail Moruzov. Trecutul şi caracterizarea lui le vom trata la sfârşitul acestei perioade.

Natural că începuturile „Serviciului Secret" au fost destul de dificile, Statul Major nedispunând nici de resurse bugetare suficiente, iar Moruzov nu găsea personalul necesar cu care să-l încadreze. Serviciul funcţiona rudimentar, în diferite case conspirative, până la fixarea sediului în strada Saita [nr. 10].

Moruzov a reuşit să obţină de la Marele Stat Major o serie de ofiţeri pentru organizarea Centralei Serviciului, iar ca funcţionari civili a cooptat unele elemente mai bune din Siguranţa Generală, cărora le-a oferit lefuri şi grade mai mari decât aveau aici. Serviciul Secret funcţiona pe baza unui regulament foarte succint şi care nu era confirmat de nici o autoritate[362]. Se compunea din două secţii principale: Secţia de Informaţii şi de Contrainformaţii. Mai existau unele birouri secundare ca: biroul personalului, juridic, secretariat şi un mic laborator.

Secţia de Informaţii, compusă în majoritate din ofiţeri secondaţi de funcţionari civili, ca referenţi pentru diferite probleme, era împărţită în patru diviziuni: Frontul de Nord[363], de Est, de Vest şi de Sud, la fiecare funcţionând

---

[362] Din studiul documentelor rezultă că un prim Regulament al Serviciului Secret din Marele Stat Major al armatei române a fost aprobat la 8 noiembrie 1933 de generalul de divizie Constantin Lăzărescu, şi cuprindea 9 articole. La 20 aprilie 1934 a fost elaborat un nou Regulament de funcţionare a Serviciului Secret, şi cuprindea 12 articole. Decizia Ministerială nr. 2.200 din 29 martie 1938, semnată de ministrul apărării naţionale, general de divizie Ion Antonescu, stabilea în 15 articole organizarea Serviciului Secret din MStM al armatei şi reglementa justificarea cheltuielilor din fondul de informaţii. Decizia ministerială din 5 decembrie 1938, semnată de ministrul apărării naţionale, general de divizie N. Ciupercă, aducea două schimbări (art. 2 şi 12). În fine, la9 octombrie 1939 se publică în „M.O", Decretul lege pentru organizarea Ministerului Apărării Naţionale propus de primul-ministru Armand Călinescu şi promulgat de Rege la 21 septembrie 1939, care îl înlocuia pe cel din 1933. La Capitolul II Organe auxiliare la dispoziţia MApN, art. 3 prevedea că: „Cabinetul ministrului face legătura cu Serviciul Special de Informaţii, executând toate lucrările impuse de o bună orientare informativă a Ministerului şi subsecretariatului de stat." Art. 4 prevedea: „Serviciul Special de Informaţii este un corp de specialitate, subordonat direct Ministerului Apărării Naţionale. Şeful Serviciului are gradul de director general, iar Serviciul funcţionează pe baza unui statut-regulament propriu. Personalul acestui Serviciu nu intră în prevederile Statutului funcţionarilor publici".

[363] Pentru o mai bună coordonare a acţiunilor militare pe teritoriul naţional, Marele Stat Major al armatei române a împărţit teritoriul ţării în trei teatre de operaţiuni militare, ce corespundeau celor trei direcţii de unde ţara putea fi atacată. Astfel: „teatrul de operaţiuni de vest", numit şi **Frontul de Vest,** cuprindea Transilvania; „teatrul de operaţiuni de est", denumit şi **Frontul de Est,** cuprindea Moldova, Bucovina şi Basarabia; „teatrul de operaţiuni de sud", **Frontul de Sud,** cuprindea Oltenia, Muntenia şi Dobrogea (vezi Mr. C. Diaconescu, *Manual de geografie militară a României şi a ţărilor vecine,* Tipografia Cavaleriei, Sibiu, 1931). **SSI** care era un organ tehnic subordonat MStM, şi-a organizat structurile informative ale Secţiei I Informaţii Exteme, în funcţie de împărţirea strategică pe cele trei fronturi de apărare, sau teatre de

câte un ofițer ca şef al frontului şi altul ca şef al agenturii. Ca organe informative Secția de Informații constituise câteva centre de informații pe frontieră, prin care treceau agenții peste graniță.

Mai târziu, Moruzov a obținut de la Marele Stat Major permisiunea de a numi pe unii ofițeri din Serviciu ca ajutori de ataşați militari, iar pe unii funcționari civili ca secretari ai ataşaților militari, dându-le astfel acoperirea – dar şi imunitatea necesară – ca să poată lucra [pe linie informativă]. Rezultatele au fost foarte slabe.

Moruzov mai avea unele legături informative, în special printre foştii ofițeri din armata țaristă, legături care nu erau cunoscute de Secția de Informații şi a căror taină s-a dus cu el în mormânt. Serviciul Secret mai obținea unele informații externe prin schimbul de informații şi colaborarea cu statele majore polonez, ceh, iugoslav şi finlandez.

Materialul adunat prin aceste surse, completat cu cel obținut prin schimbul de informații cu diferiți ataşați militari străini în țară, cât şi cu cel obținut prin curieri diplomatici, era prelucrat la Secția de Informații şi comunicat Marelui Stat Major, care mai dispunea şi de informațiile obținute prin ataşați militari şi cele ce-i veneau de la Ministerul Afacerilor Străine.

Până în anul 1928, Siguranța Generală continua să se informeze şi peste frontieră; după această dată, acțiunea informativă externă a fost abandonată, limitându-se la cea internă.

Prin Legea pentru organizarea Poliției Generale a Statului din 1930, Brigăzile de Siguranță au fost desființate şi trecute ca al treilea birou al Poliției de siguranță în polițiile de oraşe.

Secția de Contrainformații a Serviciului Secret era compusă numai din elemente civile. Problemele erau repartizate pe grupe: informații politice, economice, minorități, contraspionaj, informații generale etc.

Secția de Contrainformații era condusă de un director, ajutat de şefi de grupe şi de echipe. Ca mijloace informative avea circa 60 informatori cum şi o agentură de teren, condusă de un şef de grupă, împărțită pe echipe pentru supravegheri, filaj, informații, verificări etc. În țară, numai în câteva oraşe principale, erau rezidenți contrainformatori, mai cu seamă în regiunile minoritare, activitatea principală dezvoltându-se în Capitală.

În cursul anului 1938, Marele Stat Major, dup indicațiile lui Moruzov, a înființat, peste tot cuprinsul țării, nişte birouri de contrainformații sub denumirea de „Birouri Statistice”, la care colaborau şi ofițeri de la „Birourile II” din marile unități militare. Ele se suprapuneau peste zonele corpurilor de armată şi ale diviziilor.

Aceste „Birouri Statistice” îşi procurau informațiile de pe teritoriu, fie direct, dar mai mult prin colaborarea cu Poliția, Siguranța şi Jandarmeria.

---

operațiuni militare. În ce priveşte *Frontul de Nord,* despre care îşi amintea Eugen Cristescu, menționăm că el s-a constituit doar ca structură informativă în cadrul SSI, pentru o scurtă perioadă de timp. După 17 septembrie 1939 – o dată cu dispariția statului polonez – şi până la 26 iunie 1940, cedarea Basarabiei şi a Bucovinei de nord. MStM al armatei române nu a prevăzut în planurile de campanie ipoteza unui front strategic la nord, întrucât România avea relații politice şi alianțe militare cu Cehoslovacia şi Polonia.

Secția de Contrainformații întocmeau zilnic un „buletin informativ”, iar unele informații treceau la „Biroul juridic” pentru verificare şi eventuale cercetări. Serviciul Secret crease un „Biroul juridic”, pentru cercetările necesare în materie de contraspionaj, condus de ofițeri magistrați, având şi un personal auxiliar.

Aparatura tehnică a Serviciului era foarte sărăcăcioasă, slabă, veche şi nu mai corespundea necesităților vremii. Personalul birocratic, bun, însă prea numeros față de cel de pe teren. Totalul personalului Serviciului [era de] circa 300 persoane.

El aparținea Ministerului de Război, fără să îndeplinească însă condițiile „Statului funcționarilor publici”.

În acest cadru rezumativ s-a desfăşurat activitatea Serviciului Secret ca organ civil, subordonat şefului Secției a II-a din Marele Stat Major.

Capitolul V
Mihail Moruzov şi colaborarea cu germanii

După cum se ştie, de la preluarea puterii în Germania de către Hitler, influența politică germană a crescut în Europa, iar tendința de penetrație spre Est s-a accentuat tot mai mult. În țările ce cuprindeau, în cadrul hotarelor lor, minorități germane, acestea formau Coloana a V-a ca instrument de agitație şi revendicări, însă dădeau în acelaşi timp şi unele elemente care serveau ca agenți ai diferitelor servicii de informații germane.

În România, politica germană agita şi stimula mişcările naționaliste, şi în special Mişcarea Legionară, care în alegerile din 1937 câştigă un număr important de voturi[364], ceea ce zdruncină echilibrul politic intern menținut de vechile partide.

„Psihoza naționalistă” influențează pe însuşi Regele Carol al II-lea, care trece la o perioadă mai personală, căutând să facă chiar el naționalism. Astfel se explică aduceau guvernului Goga-Cuza[365], constituirea Frontului Renaşterii Naționale[366], Partidul Națiunii[367], guvernul Gigurtu[368] de mai târziu.

---

[364] Este vorba de alegerile parlamentare din 20 decembrie 1937, când Mişcarea Legionară (Partidul „Totul pentru Țară”) obținuse un număr de 478 378 voturi (15,58%) şi urma să i se repartizeze 66 de mandate în Parlament, ceea ce ar fi reprezentat a treia forță politică a țării după PNL (care obținuse 35,99% din voturi, dar insuficient însă pentru a-şi asigura majoritatea parlamentară) şi PNȚ (cu 20,40% din sufragiu). (Vezi „M.O” din 30 decembrie 1937).

[365] Acest guvern (în care Octavian Goga era Preşedintele Consiliului de Miniştri şi A.C. Cuza, ministru secretar de stat) a condus o scurtă perioadă: 29 decembrie 1937-10 februarie 1938; vezi Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi 1859 pînă în zilele noastre 1995,* Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995, passim.

[366] Frontul Renaşterii Naționale (FRN) a fost înființat prin Decret Regal la 19 decembrie 1938 şi publicat în „MO”, partea I, nr. 293 din 16 decembrie 1938. Art. I declara acest partid drept „unică organizație politică în Stat", iar art. VII sublinia că „orice altă activitate politică decât cea a Frontului va fi socotită clandestină, iar autorii pedepsiți cu degradarea civică pe termen de 2

Cum însă nu puteau trăi concomitent două forțe politice cu caracter naționalist, cea a Regelui şi a Partidelor de extremă dreaptă, acesta modifică Constituția, înlătură instituțiile democratice prin înlocuirea principiului „Toate puterile emană de la Națiune" cu acela că: „Toate puterile emană de la Rege"[369].

În aceste circumstanțe politice, Moruzov – care avea în această perioadă legătură strânsă cu [Ernest] Urdăreanu de la Palat –, fie sub fascinația recrudescenței germane şi a psihozei naționaliste, fie sub sclavia oportunismului național personal şi a consolidării situației sale de viitor, trece la un act important de colaborare cu „Abwehul" [Serviciul de Informații al Armatei Germane]. De prin 1938 face o serie de tentative în scopul de a lua contact cu conducătorii acestui Serviciu[370]. Deşi întâmpină indiferență la început, se adresează baronului [Manfred von] Killinger, ca să mijlocească această legătură.

Von Killinger, ca ministru plenipotențiar în Centrala Ministerului de Afaceri Străine al Reich-ului, avea unele delegații de tratative economice în România şi în Balcani.

Fiind prieten cu amiralul Canaris, şeful Abwehrului, von Killinger obține adeziunea acestuia pentru un contact cu Moruzov. La început contactul a fost indirect, prin maiorul Herman von Stransky din partea Serviciului german şi locotenent-colonelul Ionescu-Micandru, din partea Serviciului Secret Român. Primul preț al colaborării a fost eliberarea a doi ofițeri din Abwehr, care

---

până la 5 ani". Deci, era partid unic de guvernământ, prin intermediul căruia regele Carol al II-lea şi-a exercitat în mod dictatorial voința politică în stat.

[367] *Partidul Națiunii* a luat ființă prin Decretul nr. 2 056 din 22 iunie 1940. A fost conceput ca partid unic şi totalitar, aflat sub conducerea supremă a regelui Carol al II-lea (vezi C. Hamangiu, *Codul general al României, vol. XVIII,* partea I, 1940, p. 898). Două documente: un raport întocmit de Mihail Moruzov şi un raport semnat de Manfred von Killinger - ambele la 28 iunie 1940 - atestă că Partidul Națiunii urma să fie organizat după sfaturile unor politicieni cu experiență de la Berlin, aidoma Partidului Național Socialist German a lui Hitler (Arh. NIC, fond PCM, *Politica externă a României,* dosar, nr. 2, 1937-1940, f. 295-296 şi 297-288).

[368] La 4 iunie 1940, Carol al II-lea a decis formarea unui cabinet prezidat de Ion Gigurtu, care va rămâne la conducere până la 4 septembrie 1940. Acest act al regelui a marcat schimbarea bazei politice a regimului de dictatură regală, deoarece persoanele aparținând grupărilor lui Gh. Tătărăscu (liberal) şi Armand Călinescu (național-țărănist) au fost înlocuite de oameni politici cu orientări de dreapta sau extremă-dreaptă, rămaşi credincioşi lui Carol II (vezi Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire,* vol. II, Partea a II-a, *noiembrie 1933-septembrie 1940,* Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988, p. 1142 şi urm.).

[369] Este vorba de unul din principiile prevăzute în Constituția regală, publicată în „MO" din 20 februarie 1938.

[370] E posibil ca la data redactării acestui raport, Eugen Cristescu să nu îşi fi amintit cu exactitate. Din cercetările documentelor de arhivă rezultă că primul schimb de informații între SSI şi Abwehr a avut loc la Berlin în februarie 1937, iar următoarea tentativă de a relua contactul informativ s-a făcut în iunie 1939 tot de către Ionescu-Micandru, din însărcinarea lui Moruzov (vezi pe larg Cristian Troncotă, *Din istoria unei colaborări: SSI-Abwehr,* în „Magazin istoric", iulie-septembrie 1994).

fuseseră condamnați pentru spionaj în România. Mai târziu s-a dus chiar Moruzov în Germania, unde a luat contact direct cu Canaris[371].

Interesele şi obiectivele strategice, politice şi economice pe care le-am descris în Capitolul III, urmărite de Germania în România, în Estul şi Sud-Estul European, deveneau tot mai presante în această perioadă premergătoare celui de al doilea război mondial, pentru efectuarea căruia Germania avea nevoia de petrol românesc.

În întrevederile cu Moruzov, amiralul Canaris acceptă o colaborarea informativă cu Serviciul Secret Român, dar cu două condiții principale: 1. Ambele servicii să înființeze un organism comun pentru siguranța zonei petrolifere şi cursului Dunării; 2. Moruzov să asigure Serviciul german că va face tot posibilul ca România să furnizeze Germaniei cantitățile de petrol de care va avea nevoie în viitor.

Pentru satisfacerea primului deziderat, se organizează un serviciu de siguranță acoperit al zonei petrolifere şi al transporturilor pe Dunăre. El este compus din agenți ai Serviciului Secret Român, dublat de agenți ai Abwehr-ului, recrutați dintre germanii etnici din țară, cunoscători ai limbii române. Aceştia făcuseră în Germania un instructaj special pentru protecția instalațiilor petrolifere şi măsuri de contrasabotaj. Erau în număr de circa 120 şi li s-au dat carnete ca agenți ai Serviciului Secret Român, astfel că aveau acoperirea necesară şi erau puşi la adăpost de suspiciuni sau eventuale neplăceri din partea autoritățile româneşti, ei contând ca fiind în serviciul statului român.

Astfel constituit, misiunea acestui „Serviciu de Siguranță" era: să facă informații în regiune; observații şi supravegheri asupra instalațiilor petrolifere şi să intervină la nevoie direct spre a evita eventualele distrugeri sau acte de sabotaj; să urmărească activitatea şi intențiile personalului tehnic englez sau filo-englez şi să paralizeze orice tentativă de prejudiciu; să facă paza efectivă a trenurilor-cisterne cu benzină care plecau în Germania.

Pe cursul Dunării, Serviciul de Siguranță trebuia să asigure transporturile cu şlepurile de cereale şi benzină, instalațiile din porturi şi paza canalelor din zona Orşova-Porțile-de-Fier, spre a evita o eventuală obturare a acestei importante artere de comunicație.

Morozov a mers însă şi mai departe în intenția sa de a proteja interesele germane în România. Cu ocazia cercetărilor ce s-au făcut de justiție, după arestarea sa, s-a dovedit că el cumpărase pe prețul de 16 milioane de lei, moşia Buda, la 5 km de Ploieşti. Actul era întocmit pe numele unui om de încredere al său, căruia însă Moruzov a avut grijă să-i ia polițe pentru o valoare egală cu prețul de cumpărare a moşiei. Această proprietate cuprindea o serie întreagă de clădiri şi alte anexe, care, după informațiile mele, trebuiau să adăpostească mai multe grupuri de „Comandos" germane, ce aveau misiunea să împiedice orice

---

[371] Primul contact direct între Moruzov şi Canaris a avut loc la Bucureşti între 10-12 decembrie 1939. A doua întâlnire s-a produs la Berlin între 29 februarie şi 5 martie 1940, iar a treia, şi ultima, pe „teren neutru", la Veneția, în zilele de 3-4 septembrie 1940.

act de distrugere a instalațiilor petrolifere venit din partea tehnicienilor englezi care urmau să se retragă în caz de intervenție a trupelor germane. Serviciul acesta a funcționat în bune condiții şi cu rezultate efective.

Trecând acum la al doilea deziderat al lui Canaris – garanția continuității furniturii de benzină –, trebuie să menționăm că Moruzov a dat aceeaşi asigurare. Atunci, amiralul Canaris l-a luat şi l-a dus le generalul Keitel, şeful Statului Major al Forțelor Armate Germane, care l-a făcut atent că răspunde cu capul lui de garanția dată. Moruzov a confirmat încă o dată angajamentul luat față de Canaris.

Subsemnatul, după ce am luat în primire conducerea SSI şi am cunoscut aceste fapte, am căutat să le examinez mai adânc şi am făcut următoarele constatări:

Toate aceste fapte se petrec sub ministeriatul lui Armand Călinescu[372] care, după cum se ştie, a dus o politică de neutralitate în conflictul european şi în dezechilibrul provocat de Germania, totuşi cu tendințe filo-franceze şi cu aversiune împreună Germaniei. A ştiut sau nu Călinescu, sau chiar Marele Stat Major, de unde aceste aranjamente ale lui Moruzov? Concluzia cercetărilor mele a fost că nu au ştiut.

Călinescu l-a suspectat la un moment dat pe Moruzov, dar nu a avut motive suficiente să ia atitudine împotriva lui, mai ales că acesta avea strânse legături şi era apărat de Urdăreanu la Palat.

Dar cum s-au introdus în țară agenții germani plasați pe Valea Prahovei şi pe Dunăre, fără ştiința şi autorizația lui Armand Călinescu, care era şi ministru de interne? explicația este următoarea: la un moment dat, Armand Călinescu a avut impresia că este supravegheat chiar de agenții de siguranță puşi să-l păzească. A cerut atunci schimbarea inspectorului Corpului Detectivilor, Vintilă Ionescu, care a trecut la Serviciul Secret, Moruzov dând în schimb pe Niky Ştefănescu, omul lui de mare încredere. Acesta, pe baza listelor date de Moruzov cu numele agenților germani, dădea ordine directe la punctele de frontieră ca să le permită intrarea în țară, cu plata taxei de viză de frontieră. Şi astfel, unul câte unul, s-au strecurat în țară aceşti agenți, fără ca Legația română din Berlin să le acorde vize, în care caz ar fi avizat Ministerul de Externe şi cerut autorizarea prealabilă a Departamentului Internelor.

Odată ajunşi la Bucureşti, luau contact cu Serviciul Secret care le dădea carnetele de identitate ca agenți ai săi şi îi încadra în Serviciul de Siguranță al zonei petrolifere sau al cursului Dunării. Desigur că tot prin această filieră urmau să se introducă în țară şi elementele componente ale grupurilor de „*Comandos*”, dacă guvernul Gigurtu nu ar fi admis venirea în țară a Misiunii Militare Germane cu toate anexele sale.

---

[372] Guvernul condus de Armand Călinescu a preluat investitura la 6 martie 1939 şi a condus până la 21 septembrie 1939, când premierul a fost „pedepsit” de o „echipă a morții” din Mişcarea Legionară (vezi pe larg Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *op.cit.,* p. 919 şi urm.).

Dar cum puteau să opereze aceste grupuri de „*Comandos*”? Explicația am avut-o mai târziu printr-un complex de informații şi verificări asupra cauzelor reale care au impus formula geografică a Dictatului de la Viena şi după ce am cunoscut pe autorul acestor formațiuni de asalt, colonelul Lahousen, din centrala Abwehrului.

Se ştie că [sub] presiunea Germaniei şi Italiei ni s-a impus să ne înțelegem cu ungurii asupra unei formule de împărțire a Ardealului. Dar în conferința de la Turnu-Severin, ungurii pretindeau cedarea unei fâşii aproape verticale care să cuprindă frontiera de Vest până la Arad, cu schimb de populație de o parte şi de alta. Delegații români nu au admis nici această formulă.

În august 1940, Germania era stăpâna în Vest, prin supunerea Franței[373] şi acum se lucrau la Statul Major German planurile pentru stăpânirea Balcanilor[374] şi campania în Est[375]. Drumurile treceau peste Ungaria, care în orice caz trebuia să primească o satisfacție, cum s-a încercat la Turnu-Severin[376]. România trebuia să facă sacrificii care – după concepția italo-germană – vor fi mai târziu recuperate prin satisfacții în Est.

„Aurul negru” cum i se mai spunea petrolului, o dăruire a naturii atât de bogată în foloase, a jucat de această dată un rol nefavorabil intereselor noastre. Linia geografică verticală, ca frontieră despărțitoare a Ardealului, aşa cum fusese cerută la Turnu-Severin se transformă prin Dictatul de la Viena, în linie orizontală, ca un pumnal înfipt în pieptul neamului românesc[377].

---

[373] Conform „Planului Galben”, armata germană a început la 10 mai 1940 invazia Belgiei, Olandei şi Franței. Olanda a capitulat la 15 mai, Belgia la 28 mai şi Franța la 22 iunie 1940; (vezi M. Cassin, *Histoire militaire de la seconde guerre mondiale,* Paris, 1951, p. 58 şi urm.; Henri Bernard, *Panorama unei înfrângeri,* Editura Militată, Bucureşti, 1992).

[374] Este vorba de Directiva nr. 20 a Führerului (codificat „Operațiunea Marița”) semnată la 13 decembrie 1940, care avea în vedere cucerirea coastei de nord a Marii Egee şi, în cazul când aceasta va fi necesar, a întregului teritoriu continental al Greciei. Se avea în vedere „împiedicarea încercărilor engleze de a crea, sub protecția frontului balcanic, o bază aeriană care era primejdioasă pentru Italia, dar şi pentru regiunea petroliferă din România” (vezi D.G.F.P., Series D., vol. XI, doc. 511).

[375] Pentru războiul contra URSS., Înaltul Comandament al Wehrmachtului (OKW) a elaborat „*Planul Barbarosa",* care a primit forma definitivă sub denumirea de Directiva nr. 21, semnată de Hitler la 18 decembrie 1940. Aceasta lua în calcul „participarea activă a României la războiul contra Rusiei Sovietice” (vezi: Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de-al doilea război mondia1,1939-1942, vol. I,* Bucureşti, 1988, p. 269; James L. Stokesbury, *Scurtă istorie a celui de-al doilea război mondial,* Editura didactică si pedagogică, Bucuresti,1993, p. 132-133; Andreas Hillgrubet, *Hitler, Regele Carol si Mareşalul Antonescu. Relațiile germano-române 1938-1944,* Editura Humanitas, Bucureşti,1994, p. 165-166).

[376] Tratativele româno-ungare de la Turnu-Severin au avut loc la 16 şi 24 august 1940. Vezi pe larg la A. Simion, *op. cit., p.* 159-169; Cristian Troncotă, *Din culisele marii nedreptăți istorice,* în „Magazin istoric”, ianuarie 1991, p. 18-22.

[377] Prin arbitrajul de la Viena din 30 august 1940, România a fost obligată să cedeze Ungariei a suprafață de 43 492 km^2 şi o populație de 2 667 000 locuitori, din care majoritatea erau români, fapt pentru care evenimentul a fost interpretat ca „un nonsens istoric, geografic, economic, etnic etc., o absurditate şi o amenințare pentru pacea Europei”; (vezi Milton G. Lehrer, *Ardealul, pământ românesc. Problema Ardealului văzută de un american,* Bucureşti, 1944, p. 272).

Interesele strategice şi economice – stăpânirea petrolului, element de viață al războiului – a determinat Statul Major German să ceară această săgeată orizontală, cu vârful amenințător deasupra Braşovului, numai la 80 km de zona petroliferă, care putea fi astfel ocupată de blindatele germane în decurs de 2-3 ore.

Grupurile de „Comandos" înzestrate cu armament de volum mic, dar cu mare putere de foc, trebuiau să asigure stăpânirea tuturor instalațiilor petrolifere din primul moment şi, cu ajutorul batalioanelor de paraşutişti ce aveau să fie aruncate în interval foarte scurt, să mențină situația până la sosirea carelor blindate germane. Din aceleaşi interese germane, zona petroliferă a constituit în timpul războiului regiunea cu cea mai puternică apărare antiaeriană, iar în timpul bombardamentelor comandamentul german al zonei avea în permanență telefonul deschis cu Cartierul Suprem German, de unde generalul Keitel se informa, minut cu minut, de pagubele cauzate.

Continuând a examina angajamentele luate la Berlin de Moruzov, cu toată îngăduința, am mai constatat următoarele: instituirea unui serviciu comun de siguranță al producției şi transporturilor de petrol şi derivatele sale, ar mai putea fi privit ca un act de competența unui serviciu de informații; dar aducerea şi camuflarea pe teritoriul țării a unor efective militare străine şi, mai ales, asigurarea furniturii de petrol, constituiau acte politice şi militare de o extremă gravitate.

Moruzov însă era un tip destul de circumspect în actele sale şi, în tot jocul lui politic, primul obiectiv era să-şi apere spatele şi să-şi protejeze retragerea. El nu şi-a putut lua asemenea angajamente fără a avea el însuşi o garanție de la un for superior. Şi acel for nu putea fi altul decât Ernest Urdăreanu, mareşal al Palatului, cu care Moruzov lucra în acel timp în cele mai strânse legături. Urdăreanu, prin influența lui asupra Regelui Carol al II-lea, schimba şi constituia guvernele după cum îi dictau interesele de moment; numai el putea să garanteze respectarea angajamentelor luate de Moruzov, mai ales că în acea vreme Urdăreanu făcea eforturi să înlăture grupările naționaliste şi să rămână el pe primul plan față de Germania.

Atentatul împotriva lui Armand Călinescu, cascada guvernelor ce au urmat în special după Dictatul de la Viena, au dărâmat planurile lui Urdăreanu şi Moruzov. Primul a fost nevoit să plece din țară odată cu Regele Carol a II-lea, iar Moruzov a fost arestat la 5 septembrie 1940, în momentul când se înapoia de la o nouă conferință cu amiralul Canaris.

Pentru completarea şi lămurirea activității Serviciului Secret, adaug câteva amănunte şi caracterizări asupra lui Moruzov şi a sistemelor sale de lucru.

Născut în comuna Zebil, județul Tulcea, fiu de preot, lipovean de origine[378], a dăruit locului de naştere o şcoală foarte frumos construită şi înzestrată. Vorbea, din familie, limbile rusă şi bulgară, şi nu cunoştea de loc vreuna din

---

[378] Despre viața şi activitatea lui Mihail Moruzov vezi mai nou N.D. Stănescu, *1930-1940. Întâmplări şi oameni din Serviciul Secret* (cuvânt înainte, note şi selecția textului Marian Ştefan şi Gheorghe Neacşu), Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2002.

limbile occidentale, ceea ce i-a produs mari dificultăți în relațiile de colaborare, sociale şi de serviciu. Ca [pregătire] culturală făcuse 3 clase de liceu, nu câte vreo carte în afară de ziare, şi aceasta foarte superficiale. Când avea nevoie de vreo relație de ordin cultural se adresa unui specialist şi o învăța pe de rost. Nu-i plăcea să scrie şi nici chiar să semneze. De aceea, în arhivele Serviciului, rezoluțiile lui sunt extrem de rare, iar semnătura o dădea numai când era absolut necesar. Explicația acestui fapt o găsim şi în caracterul lui, căci nu-i plăcea de loc să se angajeze formal în vreo acțiune, pentru a avea întotăeauna posibilitate de joc şi derobare de la răspundere. De aceea, de aceea rezolva problemele de serviciul verbal şi tot aşa dădea ordinele şi instrucțiunile necesare. De tânăr a intrat în Serviciul de Siguranță al Dobrogei. În timpul primului război mondial ajunge şeful acestui Serviciu.

Disprețuind birocrația, era mai mult înclinat pentru activitatea de teren. În Dobrogea, şi mai ales [pe] frontiera româno-bulgară, cunoscând şi limba necesară, a dezvoltat o serie de acțiuni reuşite. În timpul războiului colaborează, ca reprezentant al Siguranței Generale pentru problemele dunărene, cu comandanții militari din regiunea Galați şi mai apoi din sudul Basarabiei[379].

În toate aceste acțiuni face dovada că este un bun polițist, tip temerar şi cu calități native informative. Cu ocazia colaborării cu militarii, captează o serie de legături şi bunăvoințe care i-au ajutat în 1924 la recomandarea sa ca şef al Serviciului Secret din Marele Stat Major. După război se întoarce la conducerea Serviciului de Siguranță al Dobrogei, când intră în conflict cu noul director general al Siguranței, Romulus Voinescu, care-l suspectează de spionaj şi de o serie de afaceri neoneste, între care, de mari contrabande făcute la Gurile Dunării şi în Basarabia cu schimbul rublelor în lei. Pe baza unei vaste anchete, este destituit şi arestat.

Prin relații politice, pa care Moruzov le-a cultivat şi uzitat întotăeauna, reuşeşte ca Instrucția să-i claseze dosarul, dar nu reuşeşte să anuleze şi decretul de destituire. Rătăceşte astfel prin Capitală, trăind în mizerie, bătând la toate uşile după ajutor şi oferindu-şi serviciile pe care toți i le respingeau deoarece era considerat „suspect" – o umbră care l-a urmărit toată viața până la mormânt.

În sfârşit, recomandat de generalul Constantin Dragu, care comandase în Basarabia şi căruia Moruzov i-a făcut unele servicii şi prin colonelul Rădulescu, şeful Secției a II-a din Marele Stat Major, în 1924, reuşeşte să fie numit ca şef al Serviciului Secret nou înființat, contând ca funcționar civil în Ministerul de Război.

---

[379] Punctul de vedere a lui Mihail Moruzov privind felul în care a luat ființă Serviciul Secret de Informații al Armatei Române şi realizările lui în timpul primului război mondial rezultă din raportul întocmit în 1934 cu titlul: *„Expunere asupra serviciilor de informații ale armatei – Istoric"*; vezi Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov şi frontul secret,* Editura Elion, Bucureşti 2004., p. 215 şi urm.

Romulus Voinescu a făcut o puternică opoziție acestei numiri, pe care Marele Stat Major nu a voit să o ia în considerație. Din această cauză, colaborarea dintre Siguranța Generală şi MStM a avut mult de suferit.

În noua sa calitate face eforturi disperate şi reuşeşte an de an să întemeieze Serviciul în formația descrisă la Capitolul IV şi să-i dezvolte activitatea. Deşi lipsit de obişnuința de a citi, era suficient de inteligent ca să asimileze de la alții datele ce-l interesau şi să le reproducă apoi ca pe propriile sale cunoştințe.

[Era] foarte şiret, lucrând întotdeauna într-un cadru restrâns şi egoist. Avea o concepție întotăeauna confuză şi complicată, dar suficientă abilitate ca să se descurce în situațiile cele mai grele. În această făptură de om trăiau două temperamente deosebite: unul blând, bun şi înclinat spre acte de dăruire sufletească şi omenie; dar atunci când interesul lui era în joc, Moruzov abandona orice fel de scrupule şi devenea o fiară care sfâşia fără milă, uzând de orice mijloace permise sau nepermise. Acest caracter dublu juca intr-o formă sau alta ca manifestare exterioară a unui comandament interior: oportunismul, menținerea şi formarea situației sale fără nici o rezervă.

Între 1924–1930 se ocupă mai mult de Serviciu, pe care-l constituie în bună parte; apoi intervine la guvernul național-țărănist, cu care făcuse legătura de când acest partid era în opoziție şi reuşeşte să se anuleze decretul de destituire şi este astfel numit în postul de director general în Ministerul Apărării Naționale, însărcinat cu conducerea Serviciului Secret din Marele Stat Major. În această demnitate nu-i mai place să mai vină la birou decât foarte rar, la luni de zile, lucrările fiind lăsate în seama subalternilor. Locuieşte în case din ce în ce mai luxoase, cumpără mobilă străină, covoare, tablouri şi lucruri de valoare, face relații cu sculptori, pictori şi pozează să-şi facă tablouri. Am găsit şi în statele de serviciu asemenea artişti care au încasat leafă, ani de zile, fără să presteze nici un serviciu.

Din 1930, Moruzov, observând că alți polițişti se duc regulat pentru studii în străinătate, îi imită şi, înarmat cu un paşaport diplomatic pe numele ing. Ştefănescu, pleacă însoțit de o grupă de translatori ca să ia aer apusean. Arhivele Serviciului nu conțineau nici o urmă a activității lui în străinătate, deşi cred că a avut şi unele legături informative personale.

Sub Regele Carol al II-lea face eforturi repetate şi reuşeşte să intre în grațiile acestuia şi ale camarilei de la Palat, mai ales în timpul cercetării aşa-zisului „complot al Colonelului Precup”[380].

Cultivă aceste relații cu perseverență şi le alimentează cu tot felul de informații politice, cât şi asupra persoanelor care manifestau atitudini împotriva Palatului, în special asupra prințului Barbu Ştirbey, remarcabil adversar al Regelui Carol al II-lea. Se amestecă în raporturile dintre Rege şi ceilalți membri ai familiei regale şi persevereazǎ în această acțiune.

Moruzov nu avea nici o cultură politică, cum nu avea nici cultură profesională, în afară de unele cunoştințe practice căpătate prin experiență, iar

---

[380] Despre unele dedesubturi şi implicații ale acestui complot vezi Cristian Troncotă, *Cazul Precup,* în „Magazin istoric”, decembrie 1992, p. 41-48.

altele căpătate prin relațiile cu polițiștii sau ofițerii de informații mai instruiți. Pe aceştia îi ruga sau le plătea ca să-i întocmească câte un studiu asupra unei probleme cu care se retrăgea la vreo vilă pe Valea Prahovei, şi acolo învăța pe de rost; această operație repetată îi constituia în memorie un capitol de cunoştințe pe care apoi le etala cu dezinvoltură în discuții pe care el însuşi le provoca fixând şi subiectul pe care-l cunoştea în detaliu. Cu acest procedeu, pentru necunoscători de fond ai problemelor informative, el apărea ca un „om bine informat". Dar imediat ce-l forțai să iasă de pe liniile fixate de el şi treceai la alte probleme, se deroba, venea cu generalități şi idei vagi şi apărea în realitate ca un tip unilateral.

Un alt sistem cultivat permanent de Moruzov, în interesul menținerii situației sale, era acela de a calcula şi prevedea guvernele ce vor urma la cârma statului, cum şi generalii care vor putea veni la conducerea Ministerului de Război sau a Marelui Stat Major. Pe toți aceştia îi informa preventiv, păstra legătura cu ei şi uza chiar de diferite servicii personale sau atenții, pentru asigurarea relațiilor viitoare. Când şeful [Marelui] Stat Major era inconvenabil, ca în 1934 când în această calitate [generalul Ion] Antonescu îi ceruse socoteală de modul cum se cheltuiesc fondurile informative, el fugea cu Serviciul la Ministerul de Război şi se întorcea numai când venea un nou şef de stat major care-l agrea. Deşi nu avea o funcție politică, Moruzov, prin caracterul lui conspirativ şi tenebros, s-a amestecat adesea cu stângăcie în culisele politice. Manevrele lui au fost de multe ori descoperite şi au condus chiar la sfârşitul tragic al vieții sale.

Fiind lipsit de familie, de o educație de societate, fugea de lume şi de relații sociale şi se retrăgea într-o viață interioară, înconjurat numai de câțiva oameni – zişi de încredere – care-i limitau complet orizontul politic, mărginindu-l la simple calcule de interese meschine. Astfel, când Armand Călinescu îi cerea un funcționar de mână forte, care să înlocuiască pe Vintilă Ionescu, el dă pe Niky Ştefănescu, secondat de Comşa, ambii foşti polițişti, dar care „ştiau să tragă bine cu revolverul".

În perioada de represiune a Mişcării Legionare, 1938–1939, aceştia, cu autorizarea şi îndemnul lui Moruzov, care urmărea să capteze grațiile lui Călinescu, întrebuințează violența sub toate formele, ajungând până la suprimarea mai multor conducători legionari, sub acoperirea „evadării de sub escortă" sau a „sinuciderii prin ştrangulare". Dar după moartea lui Călinescu şi sub influența raporturilor cu germanii, Moruzov îşi schimbă atitudinea şi trece în cealaltă extremă, favorabilă legionarilor. Tratează cu Canaris aducerea unui guvern legionar, aşa cum doreau germanii.

Când Horia Sima vine cu Nicolae Petraşcu clandestin în țară şi sunt arestați de jandarmi în Banat şi apoi transferați la Siguranța Generală, Moruzov, cu concursul lui Niki Ştefănescu şi fără ştiința ministrului de interne, Ghelmegeanu, îl ia noaptea pe Horia Sima şi, după lungi tratative, îl duce la

Palat ca să trateze cu Urdăreanu, [după care] este pus în libertate şi intră însoţit de alţi camarazi în guvernul Gigurtu[381].

Pentru ca Moruzov să-şi repare situaţia la legionari şi să-i aibă oricând la îndemână pentru combinaţiile politice aranjate cu Urdăreanu, mobilizează pe loc la Serviciul Secret un grup de comandanţi legionari, în frunte cu Horia Sima. Actele le-am găsit în arhivele serviciului şi au fost publicate[382]. Ele aveau ca scop să-i pună la adăpost de chemare la unităţi în caz de mobilizare. Lista primului lot fusese întocmită chiar de Horia Sima, căci de pe dânsa lipsea numele lui Radu Mironovici, pretendent legitim la conducerea Mişcării. Iată cum, acelaşi Moruzov, mâncător de legionari, îi îmbrăţişează şi le face diverse servicii importante, din oportunism şi joc politic.

Acelaşi Moruzov, care prin rapoartele lui asupra legăturilor lui Ion Antonescu cu legionarii, determinase Palatul să-l interneze pe acesta în lagăr, întreţine el însuşi raporturi cu legionarii. Dar linia în zigzag pe care mergea Moruzov, dintr-o extremă în alta. Trebuia să se frângă şi firele ce le mânuia trebuiau să se încurce, şi astfel Moruzov, ca şi exponentul lui la Siguranţa Generală, Niki Ştefănescu, cad în dizgraţia Palatului. Moruzov caută un sprijin din afară şi în primele zile ale lui septembrie 1940 se întâlneşte într-o nouă conferinţă cu Canaris la Veneţia. Acesta îl informează de evenimentele din ţară şi de chemarea generalului Antonescu la putere.

Moruzov îşi aminteşte de toată lupta lui contra lui Ion Antonescu dusă ani de zile, dar se bizuie pe germani, pe legionari şi pe refacerea relaţiilor lui cu Palatul. Întreabă totuşi la telefon de la Veneţia pe şeful Secţiei de Contrainformaţii, directorul Florin Becescu [zis Georgescu], care este situaţia şi dacă poate să se înapoieze în ţară.

Acesta, din prostie sau din neştiinţă, îl asigură că aducerea lui Ion Antonescu la guvern nu are nici o importanţă din moment ce suveranul e stăpân pe situaţie, şi-i spune să vină în ţară. Moruzov, cu toate sfaturile lui Canaris de a mai rămâne în străinătate până la liniştirea şi clarificarea situaţiei din România, vine la Bucureşti şi chiar în seara sosirii – 5 septembrie – e arestat şi dus la Prefectura Poliţiei, spre a fi pus la dispoziţia Justiţiei să de aceea socoteală de actele sale.

---

[381] În cabinetul condus de Ion Gigurtu, Horia Sima a deţinut portofoliul cultelor şi artelor doar pentru 3 zile (4-7 iulie 1940) după care şi-a dat demisia, fiind înlocuit tot cu un membru al Mişcării Legionare, Radu Budişteanu.

[382] Este vorba de un document semnat de Moruzov la 31 august 1940, prin care 11 persoane din conducerea Mişcării Legionare (printre care Horia Sima, Augustin Bidianu, Radu Mironovici, Mille Lefter, Simion Lefter etc.), pentru aranjarea situaţiei lor militare, ministrul apărării naţionale a ordonat detaşarea lor la cabinetul ministrului, şi apoi în mod secret repartizaţi la Serviciu „S”. Moruzov consemnează în acelaşi document că acestora, prezentându-se la serviciul ordonat (la SSI – *n.n.*), li se dăduse şi însărcinarea să culeagă informaţii, prin legăturile ce le aveau în toate straturile sociale. Vezi documentul publicat de Cristian Troncotă în *Mihail Moruzov şi frontul secret,* p. 307-308.

Regele şi Urdăreanu, plecând din țară, dispare şi această speranță a lui Moruzov. Cât despre germani, se găsea în țară în acea vreme un grup de „Gestapo”, sub conducerea colonelului Kurt Geissler. Între Gestapo (Geheime Staats Polizei) şi Abwehr existau mari fricțiuni şi ele se resimțeau şi pe teritoriul român. Moruzov colaborase cu Abwehr-ul şi deci era rău privit de Geissler, care avea strânse legături cu legionarii, pe care îi stimula la agitație şi îi înarma, în toată perioada septembrie-decembrie 1940.

Moruzov se încurcase de mult în rețeaua de intrigi politice interne. Conducând Serviciul numai pe baze experimentale şi neavând nici cultură politică, nici profesională, confundase informația politică cu politica propriu-zisă şi jocul informațiilor cu jocul politic. El cade astfel şi în cascada de intrigi dintre serviciile străine de informații ce-şi disputau influența în țara noastră.

Mai rămâneau legionarii. La Siguranța Generală, [Constantin] Maimuca, inspector-delegat, director al Poliției de Siguranță şi care colabora strâns cu Geissler, vechi şi înverşunat duşman al lui Moruzov, informează pe legionari despre toate actele de violență săvârşite de Moruzov şi Miky Ştefănescu împotriva camarazilor lor şi le procură material informativ şi documentar în acest sens. Prefect de poliție [era] colonelul Ştefan Zăvoianu, legionar feroce şi autor al tuturor samavolniciilor poliției legionare din acea perioadă. Sub auspiciile lui se face o judecată tainică a tuturor celor ce au lovit în Mişcarea Legionară şi deci şi a lui Moruzov. Sunt puse în cumpănă şi actele personale ale lui Moruzov favorabile Mişcării, dar cântăresc mai greu cele defavorabile şi mai ales faptul că a dat frâu liber subalternilor săi să întrebuințeze – fără nici o supraveghere şi nici un control – violența şi revolverul, împotriva legionarilor deținuți şi a căror soartă angaja grav răspunderea lor.

În afară de cele de mai sus, aceasta a fost cauză principală pentru care judecata a hotărât: „Sânge pentru sânge...” În mare taină, colonelul Zăvoianu, care ştia ce are să urmeze, transportă pe Moruzov din arestul Prefecturii Poliției Capitalei în fortul Jilava, alături de Niki Ştefănescu, Comşa şi toți foştii militari, demnitari, ofițeri şi polițişti care au activat împotriva Mişcării Legionare şi asupra cărora plana aceeaşi sentință. Şi astfel, în noaptea de [26 spre] 27 noiembrie 1940 Mihail Moruzov îşi găseşte sfârşitul în „tragedia de la Jilava”, răpus de gloanțele legionare trase chiar din armele germane.

Capitolul VI
Înfiinţarea Serviciului Special de Informaţii

După cum este ştiut, înainte de abdicarea Regelui Carol II, Ion Antonescu obținuse semnarea decretului prin care i se dădeau „depline puteri”, Regele rămânea astfel numai cu funcțiile reprezentative. Acest decret împuternicea pe Ion Antonescu [în funcție de] „Conducător al statului şi Preşedinte al

Consiliului de Miniştri”[383]. Importanța acestui „*Act constituțional*” stătea în consecințele lui juridice. Pentru prima oară se instituia în România funcția de „*Conducător al statului*”, care exercita prin drepturile lui depline puterea legislativă, executivă şi judecătorească. Transformările survenite astfel în structura constituțională fundamentală a statului trebuiau să afecteze şi instituțiile prin care se exercitau aceste drepturi. Ca ofițer de Stat Major, pe care l-a condus o bucată de vreme, Ion Antonescu ştia că un stat nu poate fi cârmuit fără a avea la dispoziție o orientare informativă, cât mai largă şi mai precisă. Moruzov şi Serviciul Secret îi cauzase ani de zile mari neplăceri. Deci, nu mai voia să audă de aceste denumiri. Trebuia un serviciu nou creat şi pe baze cu totul noi.

Din primele zile ale lui septembrie 1940 numeşte pe colonelul Ioan Nicolaid în locul lui Moruzov. Îl cunoştea de la Şcoala de Război unde Nicolaid fusese un ofițer eminent, cum şi de la Marele Stat Major. Colonelul Nicolaid era un foarte bun teoretician în materie informativă, dar nu poseda practica acestui serviciu şi nu funcționase niciodată în vreo instituție cu asemenea misiune. Ca temperament, un om foarte comod, care lăsa subalternii să lucreze, el mărginindu-se doar să semneze lucrările ce i le prezenta şi să citească buletinele Secției de Informații, după ce se întocmeau şi expediau.

Aceste caracteristici ale lui Nicolaid se resimt de altfel şi în activitatea Serviciului pe care l-a condus două luni şi jumătate.

Pe baza ordinului şi indicațiilor lui Ion Antonescu se întocmeşte „Decretul lege pentru înființarea Serviciului Special de Informații”. El este publicat în Monitorul Oficial din septembrie 1940, în primele zile ale guvernării lui Ion Antonescu[384], ceea ce marchează importanța şi urgența pe care acesta a pus-o în organizarea acestui Serviciu.

---

[383] În realitate au fost trei Decrete-legi (nr. 3 053 din 5 septembrie, nr. 3 067 din 6 septembrie şi nr. 3 072 din 8 septembrie 1940), care creau o nouă instituție politică, cea de *Conducător* al statului român, investit cu puteri discreționare. Prerogativele regale erau restrânse la următoarele: era capul oştirii, avea dreptul de a bate moneda, de a conferi decorații, de a primi şi acredita ambasadorii şi miniştrii plenipotențiari, de a aproba modificările legilor organice, de a grația şi de a numi pe primul-ministru însărcinat cu puteri depline. Această ultimă prerogativă a fost foarte importantă, întrucât Regele Mihai I s-a folosit de ea pentru declanşarea actului de la 23 august -înlocuirea mareşalului Ion Antonescu cu generalul Constantin Sănătescu.

[384] Este vorba despre Decretul-lege nr. 3 083, publicat in „M.O”, Partea I, din 25 septembrie 1940, care prevedea:

Art. 1. Pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri se înființează pe ziua de 8 septembrie 1940, Serviciul Special de Informații, care, în ceea ce priveşte directivele, este subordonat direct Conducerii Statului Român, iar ca prevederi bugetare şi administrative, Ministerului Apărării Naționale, Secretariatul general.

Art. 2. Serviciul Special de Informații conlucrează atât cu celelalte Ministere, cât şi cu Marele Stat Major al Armatei.

Art. 3. Serviciul Special de Informații este un corp de specialitate.

Şeful Serviciului are gradul de director general, iar serviciul funcționează pe baza unui statut – regulament propriu.

Personalul acestui serviciu *nu intră* in prevederile Codului funcționarilor publici «Regele Mihai I».

Caracteristicile acestui decret cu putere de lege sunt următoarele: decretul spune că se „înfiinţează un Serviciu Special de Informaţii”. Deci este vorba de un serviciu nou care poartă o nouă titulară, astfel că vechiul Serviciu Secret trebuia considerat desfiinţat. De altfel, aceasta era şi intenţia lui Ion Antonescu care voia să aştearnă uitarea asupra trecutului.

„Serviciul Special de Informaţii este sub ordinele şi directivele Conducătorului statului”. Deci nu mai este sub dependenţa Marelui Stat Major, astfel că pretenţiile acestei instituţii asupra proprietăţii acestui Serviciu nu pot fi considerate valabile, faţă de Decretul Lege, de înfiinţare a noului Serviciu.

textul fiind destul de larg, pentru interpretarea lui trebuie să ne referim la intenţiile legiuitorului, care a voit ca el să fie şeful superior al acestui Serviciu ce urma să activeze numai conform ordinelor şi directivelor sale. „Serviciul depinde, din punct de vedere administrativ, de Ministerul Apărării Naţionale.” Adică, personalul, materialul şi fondurile trebuiau servite de Ministerul Apărării Naţionale în bugetul căruia erau trecute. Personalul însă era numit şi controlat de şeful Serviciului, care la rândul lui era subordonat Conducătorului statului şi şef superior al Serviciului. Materialul putea fi controlat de Ministerul Apărării Naţionale, deşi în practică acest control nu se făcea, dar era trecut în inventarele Serviciului ce se trimiteau şi la Ministerul Apărării Naţionale.

În ce priveşte „fondurile”, decretul prevedea că şeful Serviciului are „libertate absolută” în întrebuinţarea lor, iar controlul asupra modului cum se vor cheltui aceste fonduri a fost reglementat printr-o lege specială, el fiind atribuit Înaltei Curţi de Conturi şi nu Ministerul Apărării Naţionale[385].

Decretul mai spune că „Serviciul Special de Informaţii colaborează cu Marele Stat Major şi celelalte departamente”. Prin urmare, raporturile între Serviciu şi Marele Stat Major, cât şi cu celelalte departamente sunt raporturi de colaborare şi nu de dependenţă. Atunci de cine depinde Serviciul Special de Informaţii? De Conducătorul statului care era, prin efectul legii şi conducător superior al Serviciului. Şi cum acesta era şi Preşedinte al Consiliului de Miniştri, Serviciu depindea organic de Preşedintele Consiliului de Miniştri.

Aceasta a fost situaţia de drept şi de fapt şi, fiindcă decretul nu a precizat expres în textele lui această dependenţă organică, ea a fost menţionată în mod clar şi precis în al doilea decret pentru reorganizarea Serviciului Special de Informaţii întocmit de mine însumi[386].

---

[385] Acest aspect a fost reglementat prin Decretul-lege nr. 3 084 publicat tot în „MO” din 25 septembrie 1940. La art. 1, colonelul Ioan Nicolaid era numit şef al SSI, iar art. 2 prevedea: „În această calitate, d-sa (colonelul I. Nicolaid - *n.n)* are deplină libertate în ceea ce priveşte: organizarea serviciului, fixarea atribuţiilor pentru întregul personal, numirea, înaintarea şi sancţionarea personalului civil în subordine, precum şi mânuirea fondurilor afectate Serviciului. Justificarea fondurilor de informaţii se va face în condiţiile stabilite prin Jurnalul Curţii de Conturi, secţii unite, nr. 25 din 12 februarie 1931”.

[386] Cristescu se referă aici la Decretul nr. 2 172 din 5 august 1943 la care, într-adevăr putea să-şi fi adus contribuţia, dar omite Decretul nr. 3 813 din 13 noiembrie 1940. Comentariile le face din memorie, întrucât la data redactării raportului, aceste documente nu i s-au pus la dispoziţie. Cele două numere din „M.O.”, în care s-au publicat, aveau caracter strict-secret şi

Directivele, ordinele şi rezoluțiile Conducătorului statului se dădeau şefului Serviciului, fie verbal, fie că se transmiteau, în scris, prin secretarul general la Cabinetul Militar sau [la] Serviciul de Centralizare a Informațiilor de la Preşedinția Consiliului de Miniştri. De altfel, aceasta a fost şi intenția lui Antonescu ca acest Serviciu nou să nu mai circule între Marele Stat Major şi Ministerul de Război, ca pe vremea lui Moruzov, să nu se mai preteze la jocuri politice după interesele şefului Serviciului, ci să urmeze politica de stat, în care scop trebuia să depindă de conducerea statului, care se exercita organic prin Preşedinția Consiliului de Miniştri.

Decretul a trebuit să prevadă că Serviciu Special de Informații depinde din punct de vedere administrativ de Ministerul Apărării Naționale, căci bugetul lui trebuia să figureze în bugetul unui departament, şi era mai logic aici. În plus, noul Serviciu nu-şi putea însuşi personalul şi materialul fostului Serviciu Secret, aşa cum s-a petrecut în fapt, fără existența acestui text.

Colonelul Nicolaid nu poate fi acuzat de unele imperfecțiuni şi impreciziuni, care rezultă din textul decretului în special în problema „dependenței Serviciului", deoarece el nu avea cunoştințe de drept şi se vede din factura laconică a textelor că el a fost întocmit de militari. În orice caz, prin acest Decret-Lege se pun bazele Serviciului Special de Informații şi se creează o nouă etapă în viața şi tradiția informativă în România. Neavând textul oficial al decretului la dispoziție, l-am reconstituit pe cât posibil din memorie, astfel că pot fi şi unele rectificări. Dar aceasta a fost concepția din care a izvorât şi acestea au fost intențiile urmărite de legiuitori şi caracteristicile ce i le-a imprimat.

Legea creând o nouă situație de drept, colonelul Nicolaid era obligat să procedeze la o nouă organizare şi o nouă încadrare a personalului. În fapt, el se mărgineşte să-şi însuşească personalul şi materialul fostului Serviciu [Secret], pe care-l situează în noua sa firmă. Organizarea Serviciu rămâne tot cea veche, fără nici o schimbare. Nu se face nici o revizuire a personalului Serviciului şi nici o încadrare, menținându-se confuzia şi haosul de pe vremea lui Moruzov. Sunt aduşi la Serviciu doar câțiva ofițeri în plus, prieteni personali ai şefului Serviciului.

Nicolaid se mărgineşte să satisfacă cerințele pur formale ale decretului-lege. Adoptă în toate scriptele noua titulatură a Serviciului. Lucrează direct cu Conducătorul statului, căruia îi comunică verbal sau prin rapoarte scrise rezultatele activității Serviciului. Buletinele de informații sunt trimise Marelui Stat Major şi Ministerului Apărării Naționale spre a satisface cerințele legii.

Chestiunea dependenței organice de Preşedinția Consiliului de Miniştri nu este clarificată în această perioadă, căci colonelul Nicolaid nu crease raporturi cu serviciile respective din Preşedinție. Ca militar, nu vroia să-şi prejudicieze relațiile cu [Marele] Stat Major al Ministerului Apărării Naționale şi de aceea

---

un circuit restrâns. Ele se păstrau în casa de fier a Serviciului. (Vezi cele două documente în Cristian Troncotă, Alin Spânu, *Documente ale Serviciului Special de Informații despre URSS 1939-1944,* Editura INST, Bucureşti, 2005, passim).

lasă Serviciul în aceeaşi situaţie neclară ce rezultă şi din impreciziunile decretului.

Marele Stat Major însă reţine în dependenţa sa „Birourile statistice" şi-şi crease noi centre informative pe frontieră, ca organe proprii. Având în plus şi materialul informativ de la ataşaţii săi militari şi din Ministerul Afacerilor Străine, compensa în parte pierderea din cadrele sale a serviciul Secret şi a personalului său.

Activitatea colonelului Nicolaid se limitează la expedierea lucrărilor curente, urmând drumurile trasate şi metodele rămase de la vechiul Serviciu, cu corectările impuse de noua titulatură.

Un singur fapt este demn de remarcat în această perioadă: continuarea colaborării cu Abwehr-ul.

Ofiţerul de legătură între serviciul german şi român, maiorul Stransky ia contact cu colonelul Nicolaid, căruia îi expune angajamentul făcut de Moruzov şi-i cere să continue colaborarea.

Imediat după arestarea lui Moruzov, amiralul Canaris vine în ţară şi face o vizită Conducătorului statului, generalul Ion Antonescu, intervenind în favoarea celui arestat. Antonescu îi expune motivele care l-au determinat să ia această măsură, adăugând că justiţia îşi va spune cuvântul asupra tuturor acuzaţiilor ce i se aduc în legătură cu activitatea sa ca şef al Serviciului Secret. La cererea lui Canaris, Antonescu dă asigurări că nu are nici o intenţie de a ridica viaţa lui Moruzov[387].

În a doua parte a discuţiei, Canaris expune toată colaborarea făcută cu Moruzov, cu Serviciul din Valea Prahovei şi Dunării, cu toate detaliile, dar şi schimbul de informaţii ce se făcea între cele două servicii de mai multă vreme şi cere lui Antonescu să autorizeze continuarea acestei activităţi comune, ceea ce Antonescu aprobă. Locotenent-colonelul Ionescu-Micandru şi maiorul Stransky sunt introduşi în cabinetul lui Ion Antonescu unde primesc instrucţiuni şi continuă a lucra ca şi până în prezent. Aceştia pun în cunoştinţă şi pe Nicolaid, care primeşte şi el ordine în acest sens. Prin acest act important, colaborarea informativă între Abwehr şi Serviciu Special de Informaţii de astă dată devine

---

[387] Canaris a venit la Bucureşti în ziua de 8 septembrie 1940, iar din rapoartele întocmite de Ionescu-Micandru asupra discuţiilor dintre şeful Abwherului cu Ion Antonescu nu rezultă vreo aluzie la salvarea lui Moruzov. (Vezi documentele publicate de Cristian Troncotă în *Mihail Moruzov şi frontul secret,* p. 312- 315). Intransigenţa generalului Ion Antonescu în problema lui Moruzov este explicată de Horia Sima în felul următor: „Asupra lui Moruzov apasă o dublă osândă: nu era acuzat numai că participase la actele criminale ale regimului carlist, dar mai trebuia să suporte şi ura mortală a generalului Antonescu. Dintre toţi deţinuţii de la Jilava el avea situaţia cea mai grea. Principial şi teoretic, aş fi putut interveni pentru toţi cei arestaţi în cazematele Jilavei, pentru a le uşura soarta, afară de Moruzov. Subiectul era tabu pentru general. Moruzov era bestia neagră a lui Antonescu. De câte ori venea vorba despre Moruzov, în legătură cu internarea generalului la mânăstirea Bistriţa din vara anului 1939, ochii îi scăpărau de mânie şi făcea un gest ca şi cum ar fi vrut să-l răpună cu mâna lui." (Horia Sima, *Era libertăţii. Statul naţional legionar,* vol. II, Editura Mişcării Legionare, Madrid, 1986,*op. cit., p.* 169).

dintr-o legătură secretă o activitate comună, oficial autorizată de forul superior de conducere a statului.

În baza convenției încheiate de guvernul Gigurtu, Misiune Militară Germană, vine în țară după 12 octombrie 1940, având în componența ei şi un serviciu al Abwehrului. Acesta, prin legătura cu SSI, stabileşte colaborarea directă cu cele două servicii, dublată de cei doi ofițeri de legătură. Sunt aduşi în completare noi agenți germani pentru zona petroliferă şi Valea Dunării şi se amplifică colaborarea pe teren informativ şi contrainformativ, prin schimb de informații. Prezența Abwehrului în cadrul Misiunii Militare Germane, autorizată să vină în țară, îi dă un caracter oficial, ca şi activității comune a celor două servicii de informații.

Prezența în țară a unor trupe germane constituia însă o puternică încurajare pentru Mişcarea Legionară aflată acum la guvern. Jafurile şi violențele se exercită cu o mare dezinvoltură pe tot cuprinsul țării şi în special în Capitală, unde „echipele de şoc", „de sacrificiu" şi în special Poliția legionară, fac descinderi neautorizate prin casele evreilor şi oamenilor politici, ridică obiecte, alimente, bani, spunând că sunt pentru „ajutorul legionar", când în realitate erau pentru ei. Magazine, ateliere, depozite, fabrici etc. sunt luate cu forța din mâinile proprietarilor în locul cărora instalează legionari. Casele evreilor sunt evacuate cu forța, deținătorii de acțiuni ale diferitelor bănci şi industrii sunt forțați să le cedeze, sub amenințarea revolverelor.

La Prefectura Poliției dictează colonelul Zăvoianu şi noapte de noapte sunt aduşi aici grupuri de evrei şi români suspectați de legionari, unde sunt supuşi la cele mai oribile torturi în urma cărora mulți şi-au dat sfârşitul, cadavrele lor fiind găsite apoi prin pădurile de la marginea Capitalei. Barbaria se întinde de la un capăt la altul al țării şi în toate oraşele se soldează cu nenumărate victime.

La țară se înființează „stâlpul infamiei", în fața primăriilor, unde sunt legați şi bătuți toți cei care au avut vreodată atitudine împotriva legionarilor. Teroarea trebuia însă dezvoltată la maximum şi orice încercare de răspuns, fie din partea adversarilor, fie din partea autorităților, trebuia paralizată. De aceea, în rândurile legionarilor se face cuvânt de ordine: „Arme! Cât mai multe şi cât mai bune!" Şi astfel începe o goană după arme, ridicate de la autoritățile ce erau în mâna lor, de la particulari cât şi din magazinele de această branşă.

La Siguranța Generală, Ghica, secondat de Maimuca – macedonean având vechi legături cu legionarii – organizează sute de percheziții şi ridicări din rândul aşa-zişilor „masoni". Ion Antonescu primeşte nenumărate plângeri directe şi proteste, iar şefii parchetelor din țară informează Ministerul Justiției de cele ce se petrec în circumscripțiile lor. Mihai Antonescu, ca ministru al justiției, comunică Conducătorului statului rapoartele primite. Dar toți şefii serviciilor de ordine publică, în frunte cu ministrul de interne, generalul Petrovicescu, se mențin într-o permanentă tăcere asupra tuturor acestor samavolnicii şi contestă faptele atunci când sunt puse în discuția „conferințelor de ordine publică", de către Ion Antonescu.

Colonelul Nicolaid fusese numit în urma recomandării colonelului Dragomir, acel care făcuse legătura între Ion Antonescu şi Horia Sima şi care înlesnise aducerea legionarilor la putere. SSI era singurul organ care ar fi putut informa pe şeful statului de cele ce se petrec în țară, mai ales că acesta reproşa criza de informații în care se găsea.

Reproşurile pe care Ion Antonescu le făcea lui Horia Sima erau primite de acesta cu o atitudine de sfidare şi din ce în ce mai rebarbativă, ceea ce punea pe Antonescu pe gânduri. De la SSI nici o informație asupra acestor fapte. Nicolaid, secondat de directorul contrainformațiilor, Georgescu, se complac şi ei în aceeaşi tăcere generală, fie de frică, fie din oportunism sau că erau şi ei cuprinşi de „psihoza legionară".

Ca director al administrației de stat şi al personalului din Ministerul Afacerilor Interne, primeam zilnic subprefecți, pretori, notari, funcționari de carieră, cum şi polițişti, foşti elevi şi colaboratori ai mei, care mă informau de teroarea legionarilor din țară. Comunicam aceste date subsecretarului Ordinii Publice, locotenent-colonel Alexandru Rioşanu, singurul care luase poziție împotriva practicilor legionare şi informa pe Antonescu.

Criza informativă în care se zbătea conducerea statului şi pericolul pe care Rioşanu îl prevedea, determină pe acesta să ceară lui Antonescu schimbarea conducerii SSI, singurul organ de stat care putea să-i mai informeze. În plus, SSI, fiind un organ subordonat direct Conducătorului statului, prin legea sa de organizare, Horia Sima nu avea dreptul să se amestece în această schimbare.

Fiind cunoscut că în calitate de director al Poliției de Siguranță, timp de 14 ani am activat împotriva Mişcării Legionare şi am efectuat dizolvările Gărzii de Fier din 1931 şi 1933, pentru care am fost condamnat la moarte prin scrisoare publicată de Corneliu Zelea Codreanu[388]; având în vedere că eram funcționar de carieră fără nici o culoare politică şi condusesem Poliția de Siguranță ani de zile, ceea ce îmi înlesnea o educație profesională şi o practică în materie informativă; şi contând pe atitudinea şi activitatea mea net antilegionară, subsecretarul de stat Rioşanu propune lui Antonescu numirea mea în locul colonelului Nicolaid[389]. Cum generalul Antonescu cunoştea atitudinea şi antecedentele mele, în raport cu Mişcarea Legionară, din 1934, când în calitate de şef al Statului Major, colaborasem cu el ca reprezentant al Siguranței Generale, fiindu-i recomandat şi de Nicolae Titulescu, cu care discutasem – în

---

[388] Vezi „Cuvântul" din 25 decembrie 1933.

[389] Gheorghe Cristescu, într-un memoriu întocmit la 28 octombrie 1950, îşi amintea şi alte detalii interesante legate de numirea fratelui său în funcția de şef al Serviciului Special de Informații: „După Moruzov, la Serviciul Secret e numit fostul colonel Nicolaid, care însă neavând rezultate aşteptate se retrage ori este înlocuit. (Nu ştiu precis, deoarece el a spus că s-a retras, iar din altă sursă am auzit că a fost înlocuit). Printre pretendenții la postul de şef al SSI., 3 sunt mai precişi, şi anume: Tomescu Ştefan (conspirativ Tomşa), inspector şi şef al contraspionajului de la Marele Stat Major – birourile statistice; Constantin Maimuca, inspector general la Siguranță şi generalul Seinescu, fost şef al Secției a II-a Informații din Marele Stat Major. Dar este numit un al patrulea si anume Eugen Cristescu, fost şef al Siguranței. Tomşa prinde mare ură pe Eugen şi sunt mereu fricțiuni între SSI şi Tomşa." (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 4 703, f. 12).

trei – atentatul împotriva lui I.G. Duca[390] şi întreaga problemă legionară, acceptă propunerea făcută de Rioşanu. Pentru aceste considerații şi în aceste circumstanțe s-a semnat decretul prin care am înlocuit pe colonelul Nicolaid de la conducerea Serviciului Special de Informații[391].

Primind comunicarea pentru publicare în Monitorul Oficial a decretului de numire, Mille Lefter, comandant legionar şi director general al acestei instituții, o reține şi avizează pe Horia Sima, care convoacă „sfatul legionar". Zăvoianu şi Ghica iau poziție hotărâtă împotriva mea, afirmând că voi supraveghea Mişcarea. Totuşi, examinându-se legea SSI, se hotărăşte că nu se poate refuza publicarea unui asemenea decret semnat de Conducătorul statului, dar s-au dat dispoziții să fiu urmărit de-aproape.

Astfel, apare decretul la 15 noiembrie 1940**.** Antonescu dă ordine lui Rioşanu să-i fiu prezentat de luare în primire la gara Mogoşoaia în momentul când pleca în Italia şi de acolo în Germania. Rioşanu mă plasează între generalul Ion Antonescu şi Horia Sima. În fața a două formații legionare ce ocupau peronul gării, Antonescu mă primeşte şi mă recomandă lui Horia Sima cu următoarele cuvinte: „Îți prezint pe şeful Serviciului meu de Informații", după care cu accent de autoritate mi se adresează: „Dumneata să nu faci nici o politică, decât a Conducătorului statului".

Sunt apoi invitat de Antonescu în vagonul său – Horia Sima rămânând pe peron – unde-mi dă instrucțiuni să urmăresc îndeaproape toate mişcările legionarilor, în lipsa sa, şi să informez pe Mihai Antonescu şi Rioşanu de măsurile ce trebuie să ia, în caz când vor încerca să de aceea vreo lovitură ca să ia conducerea statului în mâna lor.

Am înțeles semnificația întregii situații. Lupta pentru supremație, între Antonescu şi Sima începuse şi duelul se pregătea. Iar eu şi Serviciul de Informații ne plasam pe terenul deasupra căruia urmau să se încrucişeze spadele celor doi adversari.

Capitolul VII
Prima reorganizare a Serviciului Special de Informaţii

De la gară mă duc la sediul Serviciului pentru a lua măsurile ordonate, având convingerea fermă, după faima ce o avea, că voi avea un aparat care mă

---

[390] Evenimentul s-a petrecut la 24 decembrie 1933 în Gara Sinaia. Pentru detalii vezi Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *op. cit.,* vol. II, partea a II-a, p. 511.

[391] Este vorba despre decretul nr. 157 357, publicat în „MO", partea I, nr. 266 din 12 noiembrie 1940, care prevedea: „Art. 1. Dl Eugen Cristescu**,** directorul Administrației de stat, personalului şi mobilizării din Ministerul Afacerilor Interne, se transferă în interes de serviciu în Ministerul Apărării Naționale şi se înaintează pe data de 15 noiembrie, în funcția de director general, însărcinându-se cu conducerea Serviciului Special de Informații, în locul dlui colonel în rezervă Ioan Nicolaid. Art. II. Atribuțiile sunt fixate în funcție de art. II al decretului nr. 3 230 din 8 septembrie 1940".

va secunda efectiv în misiunea mea. [Acolo însă] directorul contrainformațiilor, Georgescu, îmi răspunde că nu are nici un informator în Mişcarea Legionară.

M-am adresat atunci unor vechi polițişti din Siguranța Generală care m-au ajutat în limita posibilităților.

Între 15-27 noiembrie 1940 am fost nevoit să lucrez la [Ministerul de] Interne spre a preda Direcția ce o condusesem, şi veneam la SSI câte o oră pe zi ca să citesc cel puțin buletinele informative. Dădusem însă dispoziții colonelului Ştefănescu şi directorului Georgescu, şefii celor două Secții principale – de informații şi contrainformații – să se ocupe serios de problemele informative, lăsându-le toată răspunderea situației până când eu voi putea să iau efectiv conducerea Serviciului în primire.

În noaptea de 27 noiembrie sunt avizat Rioşanu despre masacrul de la Jilava[392], urmate de moartea lui Iorga şi Madgearu. Era un avertisment serios, care însemna însă şi o deficiență în acțiunea de prevenire a SSI. Aceasta m-a determinat să procedez la o verificare amănunțită a întregii structuri a activității Serviciului şi să iau măsuri de reorganizare. Procedura urmată a fost de a studia – în paralel – birourile şi secțiile, a constata situația şi a lua măsurile necesare de îndreptare.

1. Biroul personalului. Natural că în primul rând trebuia făcută verificarea şi încadrarea personalului. În urma unor cercetări efectuate la Biroul personalului, am făcut constatări foarte regretabile. Nu existau dosare personale şi nici state de serviciu. Personalul nu era nici măcar identificat, neexistând nici acte de stare civilă. Nu existau acte de studii, nici foi calificative.

Numirile erau făcute pe nişte fițuici de hârtie şi foarte rar se găsea câte o decizie. Avansările se făceau pe nişte note date de şeful Serviciului prin care se dădea ordin şefului de secție ca funcționarul X să fie trecut pe luna viitoare cu leafa gradului Y, şi aceasta însemna că funcționarul este avansat. La sfârşitul lunii, şeful secției făcea statele de plată pentru luna viitoare, după cele vechi, cu modificările din notele ulterioare, le trimitea la Ministerul de Război şi ridica sumele respective. Dar nici gradele şi nici clasele nu erau precizate şi nici o condiție de numire. Aceasta era concepția lui Moruzov şi Georgescu că în Serviciul de Informații numai aptitudinea trebuie luată în considerație, făcându-se abstracție de toate celelalte condiții. Nu era nici un element pe care să poți baza o apreciere şi o încadrare.

Am luat măsuri ca toți funcționarii să fie obligați să depună actele de identitate, stare civilă, studii, certificate de serviciu de la alte autorități şi în genere, orice alte acte prin care pot justifica pretențiile lor în funcție. S-a întocmit şi tipărit un chestionar cu toate datele necesare la verificare, pe care fiecare l-a completat motivat.

Şefii de secții au fost obligați să completeze ierarhic foile calificative individuale cu aprecierile lor asupra activității, aptitudinilor şi calificării fiecărui

---

[392] Vezi: *Asasinatele de la Jilava..., Snagov şi Strejnicul, 26-27 noiembrie 1940,* Ediția a II-a, Editura Scripta, Bucureşti, 1992.

funcționar. Am dat ordine că voi destitui pe acel şef ierarhic care nu va păstra cea mai strictă obiectivitate în aprecierea subalternilor. Cu acest material, Biroul personalului a întocmit cazierul şi statul de serviciu al fiecărui funcționar.

Am construit apoi o comisie de verificare a tuturor dosarelor, compusă din ofițeri şi funcționari superiori, sub preşedinția subşefului Serviciului în care intra şi fiecare şef de secție sau birou, pentru a-şi susține aprecierile şi calificările funcționarilor săi şi a da comisiei relațiile de care eventual ar mai fi avut nevoie. în cazul când actele ar fi fost contestate, comisia avea dreptul chiar să citeze pe funcționari pentru a da lămuririle necesare sau să facă cercetările de rigoare pentru verificarea lor.

Cu ocazia verificării, comisia trebuia să facă şi propuneri pentru încadrare, pe baza criteriilor următoare: să se ia în considerare întâi titlul, deoarece urmăream o intelectualizare a Serviciului; apoi vechimea în Serviciu; activitatea depusă; aptitudinile dovedite; pedepsele [primite]; calificarea şi aprecierile şefilor ierarhici.

Fixasem pentru agenți 4 şi 8 clase de liceu, pentru şefii de echipă licența, iar pentru personalul birocratic, titlurile cerute de statutul funcționarilor publici. Acestea reprezentau însă un maxim de condiții, deoarece ştiam că mulți nu pot îndeplini cerința titlului. Şi atunci am dat comisiei instrucțiuni ca să ia în considerație celelalte criterii şi să facă propunerile pe baza unui echilibru de compensație între ele.

După ce comisia de verificare şi propuneri şi-a terminat lucrările, am constituit o nouă comisie de încadrare, prezidată de mine. Judecând şi punând în discuție toate criteriile de apreciere, fixam pe fiecare în gradul şi clasa în care urma să fie încadrat. Am făcut astfel: menținerî în funcțiile avute; retrogradări pentru cei care nu meritau situația ce o aveau; avansări pentru cei nedreptățiți; eliminări pentru cei ce nu justificau cu nimic gradul ce-l aveau.

Hotărârea comisiei de încadrare am adus-o la cunoştința fiecărui funcționar, întrucât îl privea, şi le-am dat dreptul ca cei ce se vor crede nedreptățiți să facă un apel motivat în care să-şi susțină pretențiile. Am verificat apoi toate aceste reclamații şi am făcut corectările îndreptățite.

Lucrările comisiilor fiind terminate, Biroul personalului a întocmit deciziile de încadrare pentru tot personalul şi fiecăruia i s-a comunicat gradul şi clasa în care a fost încadrat. De la această dată, fiecare funcționar a avut o situație clară şi bine stabilită, cum şi un cazier, un stat de serviciu, drept la pensie şi o garanție de stabilitate în serviciu.

Dar contestările făcute în timpul lucrărilor de încadrare au fost dureroase şi pline de îngrijorare. Studiile lipseau, aproape de tot, la marea majoritate. Şefi de grupă şi de echipă ce [aveau doar] câteva clase de liceu sau chiar deloc, [existând chiar] directori fără licențe. Vechimea în Serviciu s-a stabilit mai mult pe baza declarației fiecăruia, căci acte de numire nu existau. Activitatea şi aptitudinile dovedite erau la discreția şefilor de echipe, deoarece şefii de secții nu-şi cunoşteau agenții. Şi apoi am găsit funcționari numiți ni grade mai mari fără nici o justificare. Am găsit o mulțime de „figuranți" sculptori, pictori, escroci, informatori de profesie şi chiar un spărgător de case de fier. Am făcut

în total vrei 60 [de] eliminări. Dar am fixat şi care sunt normele de viitor pentru numiri în funcție. Numai pentru perioada de război am lăsat să fie primiți agenți fără patru clase de liceu, dar să fie numiți stagiari, diurnişti şi nicidecum bugetari.

Totodată am luat măsuri să se caute personal pentru numiri, să se facă informații complete asupra lor şi să fie supuşi la un instructaj prealabil. În acest scop am închiriat un local alături de Serviciu şi am instalat Şcoala pregătitoare pentru agenți de informații.

După modelul acestei şcoli, Conducătorul statului a dat ordin Ministerului Afacerilor Interne şi a întemeiat şcoli pentru agenții de poliție şi de siguranță, iar cursurile s-au făcut concomitent, împrumutându-se profesorii de la o şcoală la alta, după specialități, localurile de şcoală fiind deosebite. Cercurile acestei şcoli au fost chiar controlate de un general delegat de Conducătorul statului.

Programele cursurilor acestei şcoli erau compuse din două părți: una teoretică şi alta practică. Iar profesorii erau recrutați dintre ofițerii şi funcționarii superiori ai Serviciului ori de la Siguranța Generală sau de la Marele Stat Major. Partea teoretică cuprindea în primul rând o instrucție civică privind noțiuni sumare, simple, de organizare a statului, drept constituțional şi administrativ, drepturile civile şi politice. Tot astfel, se predau elementele de: drept penal, pentru ca agentul să ştie ce este un furt, o spargere, o crimă, un complot sau o acțiune în contra siguranței statului ca spionaj, trădare etc.; procedură penală, drepturile de arestare, de percheziție etc.; investigație judiciară: cum se face o percheziție, descindere la fața locului, ridicarea şi păstrarea corpurilor delicte, amprente digitale etc.

Programul era completat cu un curs asupra problemelor ce se urmăreau de Serviciu de Informații ca: spionajul, trădarea, sabotajul, delictele împotriva liniştii publice şi apărarea statului, mişcările politico-sociale etc.

Partea practică a programului se făcea pe teren. După ce agenții învățau o bună parte din aceste noțiuni expuse sumar şi imprimate în exemple, erau încadrați în agenturile de teren unde erau instruiți: cum se face o investigație asupra unei persoane sau stări de lucruri; cum se verifică o informație pe teren, cum se face o supraveghere, urmărire, filaj, etc. Ei erau împerecheați cu agenții vechi şi învățau sub controlul şi îndrumarea şefilor de grupă şi echipă, dintre care cei mai buni contau ca profesori la şcoală.

S-a făcut la această şcoală şi un curs de deghizare şi machiaj, exemplificat practic de un specialist angajat de la Teatrul Național. Agenții contau ca diurnişti în timpul cursurilor, ca să aibă cu ce să se întrețină, şi apoi erau numiți bugetari.

Cursurile şcolii țineau câteva luni şi ele trebuiau să fie urmate şi de agenții în funcție, în serii, pentru a avea dreptul la avansare. Pentru funcționarii de grade superioare, care nu aveau titlurile cerute de legea de organizare a SSI, s-a prevăzut înființarea unor cursuri de perfecționare spre a-şi valorifica drepturile la avansare până la anumite limite.

Pentru recrutarea personalului de grade superioare ca agenți principali, şefi de echipă, şefi de grupă etc., ne-am folosit de sistemul recrutării directe pe bază de investigații personale printre polițişti, foşti polițişti, foşti ofițeri de stat major, foşti ofițeri de marină care cunoşteau mai multe limbi străine, cum şi printre funcționarii altor departamente asupra cărora aveam informații că au calități pentru asemenea misiuni.

În timpul războiului, acest sistem de recrutare a fost înlesnit de faptul că ofeream şi mobilizarea pe loc la SSI, ceea ce constituia un interes capital pentru noii veniți.

Natural că aceştia erau numiți pe baza titlurilor şi echivalența funcțiilor ce le-au îndeplinit în altă administrație. Odată repartizați la secții, făceau aici un instructaj de specialitate de mai multe luni de zile.

Ofițerii de marină erau foarte pretabili la Secția de Informații, având cunoştințe suficiente pentru străinătate şi vorbind mai multe limbi străine, cum şi maniere mai suple şi mai stilate.

Un alt sistem de recrutare era menținerea în Serviciu prin trecerea în grade civile a ofițerilor ieşiți la pensie, deblocați, comprimați sau depăşiți la avansare. Tot astfel în timpul războiului, recrutarea personală şi prin Serviciu a diferiților ofițeri în rezervă, pretabili la misiuni informative sau la secțiile tehnice. În general, făceam uz de toate avantajele pe care le putea face Serviciul, pentru atragerea în cadrele lui a persoanelor despre care, pe cale directă sau indirectă, ne făceam convingerea că ar putea fi folosite în acțiuni informative de toate felurile.

Sistemul de recrutare al ofițerilor activi. [La venirea mea în SSI] am găsit un grup de circa 30 ofițeri de la gradul de căpitan, inclusiv, în sus. Ei încadrau în majoritate Secția de Informații, deoarece aici predominau informațiile militare şi lor le revenea misiunea căutării, aprecierii şi verificării tuturor datelor cu caracter militar, cum şi întocmirea buletinelor de informații militare, planurilor de căutare, studiilor şi instructajul agenților trimişi în străinătate.

Necesitățile războiului au cerut majorarea numărului ofițerilor, operațiune care era foarte convenabilă SSI, deoarece ofițerii erau plătiți de Ministerul de Război, iar SSI le servea o diurnă de reprezentare. În afară de Secția de Informații mai era un grup de ofițeri magistrați la Secția juridică.

Pentru completarea necesităților SSI cu ofițeri se făceau investigații la Marele Stat Major, la Secția a II-a Informații cât şi la Secția I organizare şi mobilizare, cum şi printre camarazii celor de la Serviciu, în scopul de a obține indicații şi relații cât mai ample asupra ofițerilor buni pentru Serviciul de Informații, foşti în Statul Major la secția a II-a sau la Birourile II ale marilor unități, ori cei care s-au relevat la Academia Militară.

Tot astfel se făceau la secțiile respective din MStM şi Ministerul de Război investigații asupra ofițerilor magistrați, ingineri, specialişti în transmisiuni, autotracțiune şi contrasabotaj etc., sau se cerea direct acestor autorități să ne recomande ofițeri cât mai merituoşi şi bine pregătiți în diverse specialități.

Cu tabloul astfel întocmit, ajutorul şefului Serviciului – ca ofițerul cel mai mare în grad din SSI – se ducea la Secția personalului din Ministerul de Război, unde studia dosarele lor personale, luând note asupra instrucției lor, specialității, limbilor ce vorbesc, originii, caracterului, moralității, comportării, activității, aptitudinilor dovedite, calificarea şi aprecierea şefilor ierarhici, onestitatea, etc. Paralel cu această operațiune, prin Secția Contrainformații se făceau şi informări asupra ofițerilor din tabloul întocmit.

Pe baza tuturor acestor date se întocmea pentru fiecare un raport ce se supunea şefului Serviciului care aviza asupra cererii lor de la Ministerul de Război. Deoarece nu se putea obține orice ofițer, aceştia fiind încadrați în comandamente ce nu înțelegeau să se lipsească de ei, trebuia să existe pentru fiecare specialitate mai multe recomandări. Cei aprobați de minister erau detaşați la Secretariatul General al Ministerului de Război pentru camuflare şi de aici erau repartizați la SSI.

Ofițerii rămâneau în cadrul Serviciului până în momentul când erau chemați să-şi facă stagiul pe front sau la comanda de unități pentru avansare, altfel pierdeau dreptul [la avansare în grad] sau erau comprimați. De aceea, trebuia ca Serviciul să aibă – studiat şi pregătit din vreme – tabloul celor ce trebuiau ceruți ca să înlocuiască pe cei plecați.

Odată veniți în cadrul SSI, ofițerii treceau la secțiile respective, unde erau puşi la curent cu îndatoririle şi lucrările ce le reveneau, dar primeau şi un instructaj de specialitate, cu deosebire la Secția de Informații, după cum vom vedea mai târziu.

În cadrul reorganizării personalului Serviciului mai relevăm următoarele măsuri: cu ocazia studierii şi verificării actelor depuse de funcționari, am constatat că fiecare poseda nenumărate bilete de identitate, autorizații, dovezi, împuterniciri etc., eliberate de fostul Serviciu Secret. Am dispus ca toate aceste acte să fie distruse şi am tipărit un „carnet de identitate” cu noua titulatură a Serviciului sub dependența Preşedinției Consiliului de Miniştri, care a fost eliberat fiecărui funcționar, pe nume conspirativ.

Printr-o convenție cu C.F.R., aceste carnete, împreună cu abonamentele anonime, dădeau dreptul la călătoria în trenuri a personalului Serviciului. Dar intenția mea, în această materie, a fost depăşită de abuzurile unor agenți, care uzau de numele Preşedinției Consiliului de Miniştri în baza carnetelor în legătură cu diferite interese personale, ceea ce m-a determinat să dau dispoziție ca ele să retrase la Biroul personalului şi eliberate numai pentru călătoriile în interes de serviciu pe căile ferate.

Prin ordine de serviciu am adus la cunoştință personalului că: *îi este absolut interzis să facă parte din vreo formațiune politică sau să participe la vreo activitate politică*; că este absolut obligatoriu să păstreze secretul Serviciului şi al chestiunilor de Serviciu, că nu are voie să uzeze de numele Preşedinției Consiliului de Miniştri; nu îi este permis să se amestece în nici un fel de afaceri care ar putea angaja prestigiul Serviciului.

În schimb am înființat un „registru de ordine de zi” pentru citarea acelora care vor săvârşi fapte meritorii şi acte de sacrificiu şi devotament. De

asemenea, am instituit „premii” şi am hotărât avansări la excepţional pentru asemenea acte. Iar pentru a uşura greutăţile materiale ale funcţionarilor, am înfiinţat Casa de Credit şi Ajutor, după modelul unei societăţi similare pe care o înfiinţasem la Siguranţa Generală. Anual am alimentat-o cu fonduri din rezervele Serviciului, i-am plătit funcţionarii, i-am dat camioane pentru transport şi i-am făcut toate înlesnirile ca să constituie un ajutor real al funcţionarilor, aşa precum a şi fost.

Acestea au fost numai primele măsuri în ce priveşte reorganizarea personalului. Această acţiune a fost susţinută zi de zi de toate neajunsurile îndreptate. Învăţămintele trase din această operaţiune, lipsurile şi deficienţele ce s-au constatat în evoluţia aplicării ei au servit drept baze de plecare pentru reorganizările viitoare.

2. Secretariatul Serviciului a fost şi el dezvoltat şi organizat, astfel ca să corespundă rostului ce-l avea ca un birou prin care intra toată corespondenţa sosită la Serviciu de la Preşedinţie şi celelalte ministere şi prin care se şi expediau lucrările Serviciului către departamente şi autorităţile cu care colaboram. Tot la secretariat se primeau – la început – buletinele de informaţii de la alte servicii şi aici se prelucrau în studii şi rezumate.

Pentru înregistrarea, evidenţa şi păstrarea acestor lucrări era nevoie de un personal birocratic de cea mai bună calitate şi de cea mai mare discreţie, şi care a fost ales cu grijă de la alte secţii şi detaşat aici. Tot la secretariat se executau rezoluţiile şefului Serviciului, se concepeau intervenţiile şi răspunsurile ce se expediau în afară.

Secretariatul mai avea însă misiunea de a face personal unele intervenţii ale Serviciului la ministere şi de a ţine legătura cu Secretariatul general al Ministerului Apărării Naţionale, în ce priveşte situaţia ofiţerilor de la Serviciu. el ţinea evidenţa, mutaţiile, foile calificative şi toată corespondenţa ce privea situaţia ofiţerilor. De aceea, secretarul Serviciului a fost întotăeauna un ofiţer superior, care trebuia să aibă şi autoritate şi competenţa de a efectua asemenea lucrări. Am pus ordine în toate aceste registre şi evidenţe.

Dar cea mai importantă misiune a secretariatului era întreţinerea relaţiilor cu Ministerul Afacerilor Străine şi organizarea în comun a curselor curierilor diplomatici. Sistemul practicat până atunci era astfel organizat, încât un grup restrâns de funcţionari îndeplineau această misiune în care ajunseseră specialişti, având însă mai multă specialitate în abuzuri şi profiluri nepermise. Am luat măsuri ca orice ofiţer sau funcţionar al Serviciului care îndeplineşte condiţiile acestui oficiu să fie înscris pe tabloul de curieri, toţi plecând prin rotaţie. Instrucţiunile de urmat li se dădeau înainte de plecare, când semnau şi un angajament că nu se vor mai preta la nici un abuz, sub pedeapsa destituirii şi arestării, pe care de altfel am aplicat-o cu severitate în câteva cazuri care s-au produs, astfel că am reuşit să înlătur aceste neplăceri. Secretarul redacta, ţinea evidenţa „ordinelor de serviciu” şi a „ordinelor de zi”, despre care am vorbit mai sus, şi el era centrul de legătură între secţii, ca şi între Serviciu şi organizaţiile cu care conlucra.

3. Secţia de informaţii a fost supusă de la început unei serioase operații de chirurgie. Trăiau aici, în inactivitate, o serie de ofițeri, fii sau nepoți de generali, aduşi şi ținuți de Moruzov pentru motive de oportunitate. Unii aveau simple misiuni de a însoți pe acesta în străinătate, iar alții erau curierii diplomatici preferați. Sub Nicolaid mai fuseseră aduşi o serie de prieteni ai săi, fără nici un alt criteriu de alegere, ba unii erau şi simpatizanți legionari. Pe toți i-am trimis înapoi la armată şi am luat măsuri pe prin ofițerii pe care i-am păstrat şi care activaseră şi cunoşteau problemele secției, să se procedeze imediat la aducerea noilor elemente desemnate după criterii pe care le-am descris mai sus.

Deoarece ajutorul şefului Serviciului trebuia să fie un ofițer mai mare şi mai vechi în grad decât toți ceilalți, pentru disciplina, controlul, notarea ofițerilor, am ceru Ministerului de Război un ofițer care să îndeplinească aceste condiții şi mi s-a dat pe colonelul Korne. Acesta a stat puțin şi apoi am obținut de la MStM pe colonelul Ion Lissievici.

Operațiunile Secției de Informații se desfăşurau pe zonele din fața frontierei şi în adâncime. Trebuia deci ca Serviciu să facă în grabă față situației, mai ales că Preşedinția era foarte pretențioasă în informații, iar MStM, care nu mai avea Serviciul la dispoziție şi nici nu avusese timp să-şi înființeze centrele sale proprii de frontieră, făcea presiuni şi din nevoie, dar şi din tactică.

Am chemat pe şefii centrelor de informații de pe frontiere, am examinat împreună cu ofițerii de la Secția de Informații structura şi posibilitățile lor de informare, am majorat numărul personalului, le-am dat automobile pentru deplasare şi fonduri suficiente pentru angajarea de noi informatori. Acolo unde am constat că ofițerii nu corespund situației, i-am schimbat, trimițând alții din Centrală sau am cerut noi ofițeri la Ministerul de Război. Operațiunea cerea însă timp şi necesitățile informative deveneau tot mai presante. De aceea, paralel cu lucrările de mai sus, am procedat la studierea şi reorganizarea rezidenților exteriori.

Ajutorii ataşați militari, ca şi secretarii, înființați de Moruzov, fuseseră retraşi de Nicolaid, căci unii erau compromişi în operațiile lui Moruzov şi descoperiți prin campania de presă şi de aceea a trebuit să-i retragă pe toți. Prin urmare, în străinătate nici un rezident. Trebuia căutată altă soluție în ce priveşte „sistemul de camuflaj” al rezidenților.

În graba cu care trebuia procedat, s-a adoptat sistemul numirii lor [în calitate] consul, viceconsuli onorifici, cancelari, ajutori de ataşați de presă sau comerciali ori culturali etc.

Dintre ofițerii ce-i aveam, cât şi unii funcționari civili, s-au desemnat cei ce urmau să fie numiți – pe specialități – şi au fost supuşi unui „instructaj special”. Natural, ei trebuiau să cunoască limba țării în care urmau să se ducă, cât şi limba franceză.

La Secția de Informații li se predau cursuri de istoria şi geografia țării respective. Apoi trebuiau să învețe situațiile politice, economice şi sociale don țările respective, pe baza datelor pe care secția deja le avea. Studiau partea respectivă din *Planul de căutare a informațiilor*, întocmit cu Marele Stat Major.

Învățau pe de rost ce informații erau deja adunate la secție; care din ele trebuiau verificate şi care anume trebuiau căutate şi completate, primind instrucțiuni de detaliu asupra fiecărei categorii de informații, cum şi indicații asupra unor eventuale surse mai vechi ale Serviciului în țara respectivă. Instructajul era completat cu mânuirea cifrului şi întreg sistemul de cifrare şi transmitere.

Telegramele rezidenților veneau prin legațiile respective la [Ministerul de] Externe şi de aici la Centrala Serviciului, ele având la început misiunea: „Pentru SSI", singura care se putea descifra la Externe, restul era cifrat cu cifrul rezidentului.

Rapoartele rezidenților externi veneau în valizele diplomatice aduse de curieri, plicurile fiind introduse – închise – în plicurile miniştrilor plenipotențiari, pentru o mai bună acoperire. Tot prin aceeaşi filieră plecau de la Serviciu la rezidenți telegramele cifrate şi ordinele scrise. Rezidenții erau instruiți în cele mai mici detalii asupra sistemului de legături, căci orice greşeală i-ar fi descoperit.

Pentru ofițerii care plecau în aceste misiuni în străinătate se intervenea din vreme la Serviciul personalului din Ministerul de Război, care publica, numai pro-forma, demisia lor din armată, astfel că, la o eventuală descoperire, ministrul nostru să aibă la îndemână „Monitorul Oficial! Cu care să poată răspunde protestului autorităților locale.

Tot în instructajul special se cuprindeau raporturile rezidentului cu ministrul plenipotențiar şi ataşatul militar român din țara respectivă, pe care trebuie să-i capteze ca să-l ajute şi să-l orienteze. De asemenea, raporturile cu ceilalți funcționari ai legației.

Toate cifrurile şi absolut toate lucrările rezidentului trebuiau să le țină în legație, în casa de fier a ministrului sau în cea cumpărată din banii Serviciului. Acolo unde SSI a reuşit să convingă pe ministrul respectiv să accepte instalarea unui aparat de transmisiuni în legație, însuşi aparatul era ținut în casa de fier şi nu era scos decât în timpul necesar emisiei, [care se efectua] numai noaptea şi într-o cameră specială. Radiotelegrafistul era numit cancelar sau într-o altă funcție de serviciu la legație. Această operație s-a făcut cu mari dificultăți şi era foarte periculoasă.

Pentru legăturile directe cu rezidenții sau când aceştia telegrafiau că au ceva important şi urgent [de comunicat], nu se mai aştepta cursa regulată, ci se trimitea un ofițer sau chiar şeful Secției de Informații, [în calitate de] curier special. De acelaşi procedeu se uza şi când Serviciul avea de dat instrucțiuni speciale ori intervenea o situație care impunea măsuri deosebite. Ofițerii [în calitate de] curieri speciali, se trimiteau de Serviciu şi când era nevoie de făcut anumite informații sau verificări.

În fine, rezidentul astfel pregătit era echipat cu o garderobă completă pentru toate ocaziile, ca un adevărat diplomat. Tot astfel era pregătit din punct de vedere al manierelor, dacă era cazul. În acest scop era trimis la Ministerul Afacerilor Străine, unde învăța protocolul şi manierele diplomatice. Dar învăța şi care sunt şi cum se îndeplinesc atribuțiile unui consul sau viceconsul de exemplu, întrucât el trebuia să îndeplinească efectiv aceste atribuții, pentru ca

prezența sa să aibă o justificare la legația respectivă şi să înlăture eventualele suspiciuni.

Tot astfel, mergeau la propagandă pentru instructajul necesar, rezidenții numiți în presă, şi la Economia Națională cei numiți ca ajutori de ataşați comerciali. Astfel instruit în detaliu şi înarmat cu fondurile necesare, cum şi cu un fond de rezervă, rezidentul era prezentat pentru plecare la Ministerul Afacerilor Străine şi pleca odată cu curierii diplomatici. Toată această operațiune de detaliu impune multă străduință în alegerea şi instruirea rezidenților, mai ales în țara noastră, unde nu se găsesc elemente adaptabile la asemenea misiuni.

În afară de aceasta, erau greutăți enorme la Ministerul Afacerilor Străine ca să accepte ministrul plenipotențiar un consul sau un viceconsul în plus, toate legațiile având personalul complet. Apoi miniştrii suspectau acest personal al SSI, temându-se să nu-i supravegheze chiar pe ei, ceea ce le era foarte inconvenabil. Am avut adesea conflicte cu Ministerul de Externe pe chestiunea rezidenților şi trebuia să intervin personal la miniştrii respectivi, când veneau la Bucureşti, ca să potolesc asemenea aprehensiuni.

În plus, ofițerii erau puțin maleabili şi lipsiți de suplețe, din care cauză aveam conflicte, în urma cărora miniştrii le cereau retragerea, astfel că trebuia să rechemi un rezident pregătit şi înzestrat cu mari sacrificii pentru Serviciu. însă între dezavantajele acestui sistem şi avantajele pe care este oferea, soldul era în favoarea avantajelor. Nu trebuie uitat că eram în timp de război, când nimeni nu ar fi plecat în țară străină, într-o asemenea „misiune specială" fără să aibă spatele asigurat printr-o acoperire diplomatică. Mai mult, în timp de război, când relațiile comerciale, culturale, economice etc. stagnează, SSI nu putea crea filme sau instituții de acoperire, neavând nici fondurile necesare pentru asemenea operații de anvergură.

În cadrul reorganizării Secției de Informații s-au luat măsuri ca să se întocmească studii din materialul adunat asupra diferitelor probleme, cerut atât de Preşedinție, MStM, cât şi de Ministerul Afacerilor Străine. Dar din decembrie 1940 în iunie 1941 nu sunt decât 6 luni, în care interval s-au făcut necontenite eforturi de organizare. Am început apoi pregătirile de război, în vederea cărora SSI, şi în special Secția de Informații a fost obligată să creeze alte organe informative despre care am vorbit la alt capitol.

Secția de Informații era instalată în câteva camere din strada Saita [nr. 10]. Ofițerii şi funcționarii lucrau foarte strâmtorați, neavând loc în birouri. Aducerea unui lot nou de ofițeri, cum şi toate operațiile sus-arătate m-au determinat să închiriez blocul din stânga închiriez blocul din stânga sediului din Saita, căruia i-am făcut reparațiile necesare şi am mutat Secția aici, odată cu reorganizarea ei, dându-i un suflu de viață şi posibilitate să lucreze.

4. Secția de contrainformații suferea de o boală cronică: un imens depozit de hârtie şi de dosare cu o valoare informativă foarte relativă. Buletinele [cuprindeau] zeci de pagini, dar dacă le examinai atent, nu putea reține una bună şi interesantă.

Mai mult, informațiile [erau] toate neverificate. Notele prin care se semnalau diferitele persoane în legătură cu anumite activități contra siguranței statului [erau] clasate la dosare fără nici o cercetare, fără nici o verificare. Dacă peste luni de zile cereai fişa acelei persoane, ți se prezenta, dar toate dosarele erau false, căci la vremea lor nu fuseseră verificate şi, dacă nu erai atent, te puteai preta la mari greşeli. Arhivele deveneau astfel un adevărat depozit de hârtie maculatură. Personalul birocratic [era] mult mai bun ca cel de teren, dar şi mult prea numeros față de acesta.

Se impuneau deci [o serie întreagă de măsuri printre care]: revizuirea şi verificarea dosarelor şi fişelor; reducerea volumului buletinelor de informații la justele lor proporții. Am luat chiar măsura ca întocmirea buletinului să nu se mai facă, obligatoriu-zilnic, ci de 2-3 ori pe săptămână şi numai cu material bun şi verificat. Şi, în fine, [am trecut la] inversarea proporției dintre numărul personalului birocratic şi cel de teren, mai ales că în birouri lucrau foarte mulți agenți.

Problemele pe care le urmărea Secția de Contrainformații erau împărțite pe grupe: informații generale, politice, economice, despre minorități, supravegherea legațiilor, iredente, supravegherea ministerelor etc. Noțiunile de contraspionaj şi contrasabotaj erau foarte confuze şi aceste acțiuni se urmăreau în cadrul celorlalte grupe. Am luat deci măsuri pentru împărțirea clară a compartimentul contrainformative.

Deoarece misiunea principală a acestei Secții, mai ales în timp de război, era contraspionajul, am dat ordine să se facă eforturi şi în scopul de a se angaja informatori în rândurile legionarilor. Georgescu, şeful Secției, s-a derobat mereu de la această acțiune şi atunci am fost nevoit să mă ocup personal de problema legionară. Pentru aceasta am adus la Serviciu pe un fost polițist cu atitudini cunoscute împotriva legionarilor şi bun cunoscător al problemei, cu care am înființat, în afară de Secția Contrainformații, o grupă de informatori, cum şi *Agentura a III-a* de teren pentru supravegheri, filaj şi verificări şi, numai astfel am putut face față acestei probleme grele. Această agentură a fost amplificată cu timpul şi, după ce Mişcarea Legionară s-a mai potolit în urma măsurilor represive luate de guvern, a fost îndreptată la supravegheri mai grele şi mai delicate, dând rezultate efective.

Mijloacele de informare ale Secției de Contrainformații erau următoarele: în provincie câțiva, dar foarte puțini rezidenți contrainformativi, care se ocupau de toate grupele de probleme, în mod foarte superficial şi confuz.

Legătura lor cu Centrale Serviciului se făcea prin scrisori care, de multe ori, cădeau în mâinile Siguranței Generale şi astfel rezidenții erau descoperiți.

Am luat măsuri pentru angajarea de rezidenți în toate regiunile sensibile, şi în special în cele minoritare, operație care a necesitat mult timp. Ne-am servit de foşti polițişti pensionați în special, sau de foşti ofițeri de stat major. Am pus la dispoziția lor fonduri pentru angajarea de informatori. Am închiriat la Poşta Centrală mai multe cutii de scrisori pe numere, unde erau adresate plicurile cu rapoartele acestor rezidenți. Am instituit chiar un serviciu de curieri, care făceau curse regulate în provincie pentru a aduce rapoartele rezidenților.

Pentru că problemele de contraspionaj erau cele mai grele, am aranjat ca „*Centrele informative*” din zonele de frontieră să facă şi o acţiune contrainformativă, pe o rază cât mai mare în spatele lor, în care scop le-am pus la dispoziţie fonduri şi mijloacele necesare de transport.

În Capitală, Secţia de Contrainformaţii dispunea de circa 60 de informatori. Aceştia erau împărţiţi pe grupe. Dar nu pe grupe de probleme, ci fiecare recrutor de informatori avea grupa şi „culoarea” sa. Astfel, când mi s-a prezentat de Georgescu „registrul informatorilor”, am găsit grupe întregi fictive. Grupele „portocalie” sau „verde”, de exemplu, erau trecute sub numele a doi fraţi, Traian şi Barbu Ionescu, foşti funcţionari la Serviciu şi eliminaţi ca [fiind] compromişi în afacerile lui Moruzov. Aceştia încasau sute de mii de lei, pentru toată grupa, al cărei material îl prezentau ei, dar care nu corespundea ca volum numărului de informatori ce contau în grupa respectivă, iar ca importanţă nu valorau sumele cu care erau plătite. Am luat măsuri pentru verificarea acestei operaţii, eliminarea numelor fictive şi reducerea bugetului Secţiei la valoarea reală, ţinând la dispoziţie contul deschis pentru noi informatori ce urmau a fi angajaţi.

Ştiam de la Siguranţa Generală că în Capitală există un număr de „vânzători de grupe” de informatori care treceau de la o autoritate la alta, după cum li se ofereau sume mai mari ori serveau în acelaşi timp paralel la mai multe autorităţi. Fondul informatorilor era acelaşi, dar forma era modelată, astfel ca să nu se descopere sursa comună. Când am făcut însă personal un studiu paralel al informatorilor ce veneau din „sursa legaţiilor străine”, am constatat manopera de mai sus, şi am ajuns la concluzia că acelaşi „şef de grupă” de informatori servea şi SSI, dar şi Siguranţa Generală [fapt pentru care] am eliminat toată grupa şi am semnalat şi Siguranţei Generale constatările făcute.

Un alt sistem, mult mai practicat la Siguranţa Generală – şi l-am găsit şi la SSI – era că informatorii din Bucureşti se ocupau cu problemă externe şi ei nu ştiau nici măcar ce se petrece pe Calea Victoriei. Găseai în buletinele de informaţii note vagi de ce se petrece în Siria, în Egipt sau Spania, puse ca material de umplutură şi cu convingerea că nu ai posibilitatea să le verifici. Dar atunci când treceam la Secţia de Informaţii pentru verificare, ele se întorceau cu referatul că ştirile nu sunt exacte.

Tot astfel, grupa „portocalie”, căci şi hârtiile pe care erau scrise notele aveau culoare portocalie, semnala printr-o notă că X are relaţii cu serviciul Y de informaţii. Eu ceream verificarea şi continuarea informaţiilor, care însă nu mai reveneau la mine.

Când îmi aduceam aminte ceream dosarul lui X ca să văd ce s-a făcut verificarea. Găseam nota clasată la dosar, cu menţiunea că s-au luat măsuri de verificare prin agentură, dar rezultatul nu mai venea. Şi alte note în acelaşi sens se repetau în dosar, astfel că, dacă la un moment dat cereai datele ce le aveam despre X, ţi se prezenta o compilaţie din toate aceste note neverificate.

Am dat dispoziţii ca întreg sistemul de recrutare al informatorilor să fie schimbat şi să se treacă la o recrutare directă. Să se fixeze întâi problemele în care nu aveam informatori suficienţi, sau deloc. Apoi să se studieze care ar fi

fost persoanele care activau efectiv în acele probleme, pretabile a fi angajate ca informatori. La urmă, să se facă uz de toate avantajele pe care le putea oferi Serviciul ca: bani, intervenții pentru numiri în diverse funcții publice sau particulare, autorizații de deplasare, intervenții la ministere pentru diferite înlesniri, angajări de funcționari din ministere, cărora li se servea o diurnă, şi în special promisiunea mobilizării pe loc, care, în timpul războiului era cea mai atractivă. Totodată, să se facă un triaj al recrutorilor şi să se abandoneze „profesioniştii", care s-au dovedit lipsiți de onestitate. Să se încerce recrutarea de informatori prin şefii de agenturi şi de echipe, cum şi alți funcționari ai Serviciului, instruiți în prealabil în această direcție, şi însuşi şeful secției să caute a recruta informatori, ştiut fiind că fiecare poate angaja informatori, după relațiile ce le are în raport cu treapta socială pe care se situează. Legăturile cu informatorii să se facă direct şi să se închirieze în acest scop „case conspirative". Astfel urma să se procedeze treptat la o remaniere a registrului de informatori, pentru a nu rămâne complet lipsiți de informații.

Dar în această materie rezultatele nu te mulțumesc niciodată şi totăeauna vrei mai mult. Operația cere pricepere, abilitate, onestitate, dragoste de meserie şi muncă. Ori, cu greu se găsesc funcționari care să îndeplinească toate aceste calități, şi de aceea unii trişează sau fac o simplă acțiune de acoperire.

Cum însă *obligația cea mai importantă a unui serviciu de informații stă în opera de prevenire*, am căutat să ameliorez carența informativă prin reorganizarea agenturilor de teren ale Secției de Contrainformații. Aceasta s-a făcut în primul rând prin revizuirea şi încadrarea personalului, ca şi prin instruirea în şcoli, aşa cum am văzut.

S-au făcut noi recrutări şi s-au organizat astfel trei agenturi în Capitală. Ele au fost regrupate pe echipe, astfel că fiecare echipă să corespundă uneia din grupele de informații ale Secției de Contrainformații, specializându-se, pe cât posibil, cu deosebire la contraspionaj. Procentul supravegherilor „eşuate" a fost micşorat şi verificările se făceau cu mai mare uşurință.

Cu plecarea legionarilor de la putere[393] a dispărut şi timiditatea agenților, aceştia au pornit cu mai mult curaj pe teren, îndemnați şi de perspectivele unor recompense pe care Serviciul le ținea la dispoziție, dar şi de teama pierderii dreptului de „mobilizare pe loc" la SSI, care constitui un mare avantaj.

Deoarece funcționarii, şi în special cei superiori, profitaseră odinioară de lipsa şefului Serviciului de la birou şi îl imitau şi ei, am impus respectarea orelor de serviciu şi păstrarea legăturilor telefonice cu Centrala Serviciului pentru restul timpului, astfel că fiecare să poată fi găsit în orice moment.

---

[393] Plecarea legionarilor de la putere s-a făcut practic prin înăbuşirea rebeliunii din 21-23 ianuarie 1941, dar legal s-a realizat în două etape. Mai întâi, la 27 ianuarie 1941, prin investirea de către Ion Antonescu a unui nou guvern în care majoritatea o reprezentau militarii, iar legionarii au fost complet omişi. În al doilea rând, prin înaltul decret cu nr. 314 din 14 februarie 1941, prin care s-a abrogat „statul național legionar" (vezi: „MO", nr. 39 din 15 februarie 1941 şi „Timpul" din 29 ianuarie 1941)

Actele de indisciplină au fost reprimate, iar abuzurile şi actele de rea-credinţă şi de necinste au fost sancţionate cu destituirea şi arestarea, ceea ce a pus ordine în rândul funcţionarilor. Evoluţia tuturor acestor prefaceri a cerut timp şi îngăduinţă.

Situaţia a fost ameliorată în mod treptat, reţinându-se toate constatările negative şi toate deficienţele, care au servit ca bază noilor reorganizate ce au urmat.

5. Biroul juridic l-am găsit cu această titulatură rămasă din organica vechiului Serviciu Secret şi avea misiunea de a face verificări directe asupra unor informaţii semnalate de serviciu, cum şi cercetări juridice în afacerile cu substrat politic, în special în materie de spionaj. Era compus dintr-un grup de magistraţi militari, personal de bază şi personal administrativ.

Magistraţii primeau delegaţia de cercetare, ca ofiţeri de poliţie judiciară, de la direcţia justiţiei militare din Ministerul de Război care exercita şi controlul judecătoresc asupra lor. Orice nemulţumire împotriva vreunui magistrat militar trebuia semnalată Ministerului de Război pentru măsurile de rigoare.

Cu ocazia reorganizării, am schimbat o serie de magistraţi, cu nădejdea că voi primi alţii mai buni. Am cerut Ministerului de Război completarea echipamentului necesar arestului şi am procurat din comerţ tot ce era necesar pentru organizarea unei cazări convenabile. Am făcut o serie de amenajări şi adăugări la instalaţiile sanitare ale imobilului, cum şi în ce priveşte gospodăria lui. Dădeam regulat fonduri pentru hrana deţinuţilor care luau masa fie la „ordinar”, fie că se abonau la popota ofiţerilor. De altfel, săptămânal, aveau voie să le vină şi de acasă alimente şi lenjerie.

Arestul Serviciului conta – şi atunci – ca cel mai civilizat local de acest gen din Capitală. Astfel că adesea eram rugat de Siguranţa Generală sau de Comandamentul militar să primesc spre deţinere un arestat mai de seamă, care, de fapt, era în cercetarea lor. Am dat dispoziţii severe ca să nu se întrebuinţeze metodele violente şi neloiale cu ocazia cercetărilor şi am vegheat la respectarea acestor interdicţii.

Am avut de multe ori dificultăţi cu aceşti magistraţi şi am provocat adeseori schimbări în cadrele lor, din cauza tendinţei constatate de a nu colabora loial cu Serviciul, nici măcar din punct de vedere administrativ, deşi erau ataşaţi la acest Serviciu.

6. Biroul tehnic se compunea dintr-un laborator de fotografie şi un laborator chimic. Aparatele de fotografiat erau vechi, din care cauză am obţinut de la germani o serie de aparate noi, cum şi unele mai mici pentru fotografieri discrete pe stradă. Totodată, am cumpărat din Germania material fotografic. Prin cereri adresate Ministerul Sănătăţii, am obţinut materialul necesar pentru laboratorul chimic, pe care l-am pus sub conducerea unui reputat doctor în chimie.

7. Biroul de transmisiuni l-a despărţit şi l-an constituit aparte pentru ca să se ocupe serios de toate mijloacele de transmisiuni ale Serviciului. Am

instalat o nouă Centrală telefonică, cu aparate în toate birourile, mai ales că închiriasem pentru Secția de Informații un bloc nou, care avea nevoie de telefoane.

Era doar o stație de t.f.f. instalată pe automobilul lui Moruzov, pe care-l cumpărase din Germania, şi una corespondentă în Centrala Serviciului, care însă nu a lucrat niciodată. Am înlocuit pe şeful acestei stații, un căpitan, un nepot de general, cu un ofițer de specialitate şi care a procedat serios la organizarea aparaturii tehnice. Prin intervenții la germani am reuşit să obținem o serie de stații t.f.f. Am cumpărat de la firma „Marconi", din Italia, alte stații. Iar de la Ministerul de Război am reuşit să obțin o serie de stații t.f.f. poloneze instalate pe automobile, cu care aceştia se refugiaseră în România după invazia germanilor în Polonia[394]. Aceste stații, cu mici reparații, s-au dovedit foarte bune şi folositoare.

Cum ne găseam în timpul războiului, singura posibilitate de înzestrare era de la germani. Cu foarte mari rugăminți am reuşit să obțin de la Abwehr mai multe stații t.f.f., cum şi nişte maşini de cifrat, foarte practice, foarte uşor de manevrat şi sigure în ce priveşte secretul cifrului. Cu aceste maşini se putea cifra pe 40 000 de chei, ceea ce oferea suficientă garanție de discreție.

8. Biroul administrativ l-am înființat eu cu ocazia reorganizării, pentru că el nu a existat, după cum nu a existat nici măcar o administrație. Totul a fost lăsat în haos, în care abuzul şi evaziunea au operat în toată voia. Căci nu se poate concepe un serviciu care mânuieşte fonduri să nu aibă nici cea mai redusă contabilitate. Nu s-a găsit nici măcar un caiet de cheltuieli. Fondul Serviciului era ridicat de Moruzov sau un om de încredere al lui, de la contabilitatea Ministerului de Război, şi apoi depozitat în casa lui de fier de la Serviciu. Actul justificativ pentru tot fondul era chitanța de primire a sumei dată de Moruzov.

Nu a existat nici un buget al acestui Serviciu, statele de plată se întocmeau la Secția de Contrainformații, după cum credea şeful de cuviință şi, pe baza lor, se ridicau sumele de la contabilitatea ministerului. Nu a existat nici o normă de salarizare, care a fost fixată – nu se ştie de cine – şi nici nu se cunosc criteriile după care a fost întocmită. Se pare că s-au luat de bază salariile din Siguranța Generală sui cu o jumătate în plus. Nu a existat inventar la acest Serviciu, deşi având material dat de Ministerul de Război, era obligat să-l inventarieze şi să de aceea socoteală de rostul lui. Nu a existat nici un fel de scripte sau de registre.

Pentru ca să evidențieze cele de mai sus, sunt nevoit să arăt că printr-o indiscreție, din afară de Serviciu, am aflat că Moruzov cumpărase de la aviatorii

---

[394] După 1 septembrie 1939, data considerată ca început al celui de-al doilea război mondial, o parte din populația civilă poloneză, armata şi mulți foşti demnitari ai guvernului polonez s-au refugiat în România (vezi detalii la Raymond Kulinski, *Culisele internării guvernului polonez în România,* în „Lumea", an IV (1966), nt. 51 (161), p.23; Milică Moldoveanu, *Unele aspecte ale începuturilor mişcării de rezistență poloneze,* în „RI", an 39 (1977) nr. 7, p.1317-1342; Al. Loghin, D. Tuțu, *Sprijinul acordat de România refugiaților polonezi în anii celui de-al doilea război mondial,* în „A.I.S.I.S.P.", an XIV (1968), nt. 4, p. 39-51.

polonezi ce se refugiaseră în țară, două avionete, care erau într-un garaj de la aeroportul Băneasa. Le-am luat în primire, le-am trecut în inventarul Serviciului şi ne-am servit mai târziu de ele.

Tot astfel am aflat că Moruzov comandase în Germania o şalupă, probabil pentru plimbări pe lacul din dosul casei lui părinteşti de la Tulcea. Dar plătise din banii Serviciului un milion şi mai rămăsese de achitat suma de 600 000 lei. Am plătit acest rest, am trimis un ofițer de a adus-o şi, în lipsă de altă întrebuințare, am instalat-o pe Dunăre, la Giurgiu. Ea a fost mai târziu luată de Preşedinție şi pusă pe lacul Snagov. Am adunat automobilele Serviciului de unde le cedase Moruzov, le-am trecut în inventar şi la garajul Serviciului.

Pentru a putea pe baze serioase întreaga administrație a Serviciului, am cerut de la Ministerul de Război un ofițer superior intendent, care au pus bazele contabilității după toate regulile în această materie. Cum Curtea de Conturi întocmise legea specială pentru cheltuielile intereselor superioare de stat [C.I.S.], a luat măsuri ca ea să fie pusă integral în aplicare, astfel că întreaga contabilitate a Serviciului era sub controlul unui preşedinte de la Curtea de Conturi, care semnala orice neregulă şi cerea măsuri de îndreptare. Intendentul a întocmit bugetul după indicațiile ce i le-am dat, delegatul Curții de conturi l-a verificat şi apoi supus la toate formele cerute în această materie.

Bugetul a prevăzut şi salarizarea personalului. Am înființat o casierie, cu toate registrele cerute de lege. De asemenea, administrația a identificat toată averea Serviciului şi a trecut-o în inventar. În afară de contabilul în bani, am numit şi contabil în materiale.

Pentru ca să pot avea o şi mai mare garanție de modul cum se cheltuiesc sumele pentru materiale, am înființat o comisie pentru cumpărături de materiale şi alta pentru recepția materialelor, compuse din ofițer şi funcționari superiori, prin controlul şi răspunderea cărora treceau toate aceste operații.

Cum Serviciul avea doar câteva automobile şi necesitățile se măreau zi de zi, am mărit parcul de automobile, pe măsura posibilităților bugetare; am închiriat garajele necesare şi am angajat şi personalul ce trebuia. Dar fiindcă reparațiile la garajele din oraş costau foarte mult şi eram la discreția şoferilor care, în înțelegere cu şefii atelierelor, majorau conturile, am fost nevoit să înființez un atelier de reparații propriu al Serviciului, cu tot utilajul şi personalul necesar.

Toate acestea au fost numai începuturile care s-au dezvoltat apoi pe măsura nevoilor şi a posibilităților bugetare de care am dispus. Se poate astfel cu uşurință vedea câtă neglijență condamnabilă a existat în administrația şi averea acestui Serviciu timp de 16 ani de zile.

Capitolul VIII
A doua reorganizare[395]

A fost determinată de o serie de motive de ordin general şi altele de ordin special. Organizarea Serviciului pe două secţii se dovedea lipsită de echilibru şi de proporţii.

Birourile erau organisme care nu mai corespundeau menirii lor şi nu mai puteau fac faţă situaţiei. Prin noile recrutări făcute, numărul personalului s-a dublat, ceea ce impunea o nouă repartiţie. Tot astfel, crescând şi numărul ofiţerilor activi şi de rezervă mobilizaţi la Serviciu, dispuneam de un surplus de organe de conducere şi de cadre care puteau fi utilizate şi la secţiile civile. Experienţa făcută mai mult de un an de zile evidenţia tot mai lacunele şi nevoile ce trebuiau împlinire.

Teritoriul naţional încorporase noi provincii asupra cărora trebuia să se îndrepte atenţia Serviciului, ceea ce impunea o nouă regrupare a elementelor de care dispunea. Surplusul de misiuni, de eforturi şi de personal m-a determinat să rup corsetul în care erau încătuşate diviziunile Serviciului şi să le dau posibilitate de respiraţie şi de viaţă activă.

Secţia de Contrainformaţii, care a suferit amputaţii în organismul ei, era greoaie, cu prea multe atribuţii, care se suprapuneau unele peste altele. Compartimentarea era insuficientă şi adesea mergea până la confuzie. Controlul personalului era greu de făcut şi specializarea agenţilor şi grupelor suferea în permanenţă ca şi opera de prevenire specifică acestei acţiuni.

În plus, însă, eram în vreme de război, când atenţia principală trebuia îndreptată, în special, spre acţiunea de contraspionaj şi contrasabotaj. Pe de altă parte, dispunea acum de personal, de material, de un buget majorat prin cerinţele războiului, cum şi de imobile mai încăpătoare.

Toate aceste consideraţii, ca şi cele specifice fiecărui birou sau secţii, m-au determinat să lărgesc bazele de organizare ale Serviciului. Ca orientare teoretică mi-a servit o serie de învăţăminte trase din studiile ce le-am făcut pe vremuri în străinătate, în special la Scotland Yard, unde existau servicii întregi separate pentru contraspionaj şi contrasabotaj.

De asemenea, din discuţiile intime cu unii membri din comisia Internaţională de Poliţie Criminală, în congresele la care am participat, rezulta o demarcaţie între obiectivele pe care trebuiau să le urmărească poliţia de stat şi serviciile de informaţii.

Problemele supraconspirative ca: contraspionajul, contrasabotajul, conspiraţia, complotul, terorismul politic etc. urmează să treacă în competenţa „Serviciilor Speciale”. Poliţia de stat rămânând numai cu acţiunile simple conspirative. Or, Secţia de Contrainformaţii aşa cum fusese concepută şi cum

---

[395] A avut loc în ianuarie 1942.

activa, făcea *double employ* cu Siguranța Generală, neglijând acțiunile supraconspirative, care cădeau în competența ei specială.

Aceasta m-a determinat să rup cu trecutul şi ca doctrină clasică, după care Secția de Contrainformații includea totalitatea acțiunilor defensive ale Serviciului şi să o desfac în trei mari diviziuni, corespunzătoare misiunilor lor speciale pe care trebuia să le execute fiecare. Unele elemente de orientare le-am avut şi de la germani, care aveau o secție puternic organizată pentru măsuri contra sabotajului, sprijinită pe o lege specială.

Deoarece „Legea pentru înființarea Serviciului Special de Informații" lăsa depline puteri şefului Serviciului pentru organizarea lui, am operat schimbările proiectate pe bază de „decizie", după cum urmează:

1. Secţia personalului[396] a luat locul Biroului personalului. Crearea ei a fost justificată de mărirea numărului personalului şi a lucrărilor respective repartizate pe birouri. Ea trebuia să țină evidențe clare asupra mişcărilor personalului, cum şi a repartiției după specialitatea căpătată în şcoli şi în activitatea la secții. A fost condusă de directorul Dumitru Lepădatu, un funcționar onest, care nu s-a compromis, cu nimic, în abuzurile lui Moruzov, păstrându-se tot timpul într-o rezervă demnă şi cuminte. Licențiat în drept, muncitor, priceput, stăruitor şi ataşat obiectivelor Serviciului [pe] care l-a servit cu dragoste şi devotament.

2. Secţia secretariatului a înlocuit fostul Birou al secretariatului. Transformarea a fost motivată de creşterea volumului lucrărilor, determinată de acțiunea de colaborare cu celelalte autorități de ordine publică şi ministerele. Majorarea numărului curierilor diplomatici, şi în special a ofițerilor, a impus un surplus de activitate şi de funcționari afectați acestei Secții, care s-a dezvoltat în mai multe birouri[397]. Secretariatul a fost condus succesiv de mai mulți ofițeri superiori, care au trecut apoi la alte secții, reținând pe locotenent-colonelul Voicescu, un ofițer muncitor, corect şi foarte ataşat în executarea atribuțiilor sale.

3. Secţia de Informaţii[398] a rămas cu vechea ei denumire, dar a primit un surplus de ofițeri activi şi de rezervă, astfel că numărul inițial s-a dublat. Față

---

[396] Pe antetul documentelor elaborate de această secție, denumirea oficială era *Secția a VII-a Personal.*

[397] Această secție era compusă din următoarele birouri: Biroul cifru, Biroul 1 Militar (care ținea evidența ofițerilor detaşați la Serviciul Special de Informații şi făcea legătura cu Ministerul de Război); Biroul 2 civil (care se ocupa de problemele de secretariat ce priveau instituțiile civile). Pe lângă aceste birouri, secretariatul mai dispunea şi de un compartiment de registratură, arhivă şi curieri, precum şi de un cabinet medical. În total, secretariatul era încadrat cu 5 ofițeri, 2 subofițeri şi 28 funcționari civili (Arh.SRI fond „p" dosar nr. 25 374, vol.16, f. 454). Pentru întreaga structură organizatorică a SSI vezi mai recent: Florin Pintilie, *Serviciul Special de Informații din România (1939-1947),* vol. 1, Editura, ANI, Bucureşti, 2003, p. 173 şi urm.; Colonel dr. Lionede Ochea, *Serviciul Special de Informații al României pe Frontul de Vest 1940-1944*, p. 97-110.

[398] Denumirea oficială pe antetul documentelor, era *Secția I Informații- Externe.*

de cerințele războiului, a constituit un „Eşalon informativ” pentru campania în Est, având ca bază agentura Frontului de Est. Constituirea şi activitatea acestei formațiuni o vom vedea la alt capitol. Înmulțirea agenților externi a adus un surplus de material, ca şi Eşalonul.

A fost condusă la început, în 1940, de către locotenent-colonel Dumitrescu Ioan, un ofițer inteligent, cult, care avea o instrucție şi o dorință specială pentru Serviciul de Informații, dar era încrezut şi arogant. Trebuia să plece la comandă de unitate, am cerut Secției a II-a să-mi recomande un înlocuitor şi mi-a desemnat pe locotenent-colonelul Lissievici Ioan, care mai lucrase în Marele Stat Major, la Secția de Informații.

Informațiile pe care le-am făcut în prealabil erau favorabile. Colonelul Lissievici este un ofițer capabil, priceput şi muncitor. Avea practica misiunilor informative şi era suficient de instruit în această materie. Foarte stăruitor la lucru, asupra căruia medita serios şi cu rezultate efective. A condus o acțiune bine susținută în evoluția de perfectare a secției, pe care a căutat mereu să o adapteze la cerințele situației. Bun gospodar şi organizator. Temperament modest, domol, cuminte. Lipsit de vicii. Ducea o viață retrasă. În relațiile cu germanii, puține cât le-a avut, a păstrat totăeauna limita intereselor româneşti, aşa cum i-am indicat-o.

Ca ajutor al şefului Serviciului, îndeplinind funcția de subdirector general, m-a substituit adesea în condiții mulțumitoare şi cu toată onestitatea, căci era şi un om onest.

De aceea, am uzat de toată influența şi am întârziat la maximum plecarea lui la comandă. Trei lucruri s-ar putea reproşa lui Lissievici: în notările ofițerilor era prea darnic în calificative bune şi trecea, uneori, peste realități care corespundeau cu laudele ce le aducea.

În al doilea rând, fie din naivitate, fie din exces de încredere, susținea adesea cererile nejustificate ale camarazilor săi, iar pe unii – ca colonelul Palius – îi lăsa în voia lor, din care cauză aceştia se pretau la abuzuri pe care Lissievici căuta să nu le aducă la cunoştință conducerii Serviciului, de teamă sau din spirit de castă militară. Am avut cu dânsul mai multe diferende pe aceste chestiuni pe care eu le-am tranşat loial. El însă, mi-a răspuns, atunci când nu mai eram şeful lui, cu lipsă de loialitate.

La plecarea colonelului Lissievici cu Eşalonul informativ la Marele Cartier General, conducerea secției a rămas colonelului Siminel. Un ofițer distins, delicat, muncitor, dar care nu avea o pregătire specială în materie informativă. Basarabean de origine, fire mai potolită şi lipsit de o doză suficientă de energie; totuşi un om cuminte şi care-şi făcea datoria corect şi cu tragere de inimă. De aceea, după plecarea lui Lissievici la stagiu, l-am adus pe Siminel în locul lui.

Între ofițerii de la Secția de Informații am mai putea remarca pe următorii:

Locotenent-colonel Ernescu Grigore, la Frontul de Est, bun lucrător la birou. Se ocupa în special cu evidența informațiilor adunate şi cu trierea

materialului, întocmind notele pentru buletinele informative de care purta o deosebită grijă. A activat şi la Eşalon[399]. Ofițer serios, muncitor şi studios.

Colonel Ionescu Palius, basarabean de origine, ceea ce l-a indicat pentru agentura Frontului de Est şi apoi a trecut la Eşalon. Vorbea limbile rusă şi ucraineană. Foarte muncitor, stăruitor şi nu cruța nimic ca să-şi facă datoria în mod conştiincios. Nefiind ofițer de stat major, nu avea o cultură suficientă şi de aceea activitatea lui informativă se îndrepta mai mult spre probleme de ordin general, decât de ordin special. Avea însă o tendință de toleranță a abuzurilor subalternilor pe care îi apăra, şi chiar acoperea uneori ca să nu fie sancționați. Poate la această îngăduință contribuia şi temperamentul lui domol de basarabean, cât şi o greşită înțelegere a intereselor Serviciului. Avea însă un simț al răspunderii puțin dezvoltat, din care cauză el însuşi aluneca uneori spre lucruri nepermise.

Tot la Frontul de Est, demn de remarcat, funcționarul [Nicolae] Trohani [pe] care mai târziu l-am avansat director şi l-am luat ca secretar al cabinetului meu. Avea o diplomă de licență, luată în condiții demne de toată lauda. Vorbea frumos limba franceză şi suficient de bine limba germană. Scria foarte bine la maşina de scris. Redacta cu concepție clară şi punea un interes deosebit ca lucrările să fie întocmite în condiții optime. Ținea evidența lucrărilor şi urmărea ca secțiile să execute dispozițiile date de conducerea Serviciului. Avea cultură frumoasă şi era bine educat, stilat şi foarte prevenitor.

La Frontul de Vest s-a evidențiat întotăeauna locotenent-colonelul [Aurelian] Andrea, foarte bun conducător al problemelor, în special al celor maghiare, el fiind ardelean de origine. Bun român, ofițer foarte muncitor, vechi şi ataşat de Serviciu. întocmea studii cu deosebită competență şi chiar cu pasiune.

La Ftontul de Sud locotenent-colonelul Trifon, care mai avea încă doi frați în Serviciu, macedonean de origine, cunoscător al problemelor şi limbilor balcanice. Era de mult în Serviciu şi l-am reținut şi după pensionare, deoarece era muncitor şi depunea o deosebită tragere de inimă ca să satisfacă cât mai mulțumitor cerințele Serviciului.

Tot la Frontul de Sud s-a remarcat locotenent-colonelul Popescu Ioan, un element foarte devotat Serviciului, pentru care depunea pasiune şi foarte multă străduință. În toate misiunile ce le-a avut s-a achitat cu credință şi conştiinciozitate. Temperament calm şi plin de tact, a înlocuit adesea pe colonelul Lissievici la conducerea secției, ca fiind cel mai vechi în grad. A plecat la stagiu pe front şi a căzut prizonier. Judeca şi controla cu toată atenția informațiile ce trebuiau trecute în buletine şi nu lăsa să treacă nimic ce nu era verificat.

Locotenent-colonel Constantinescu Louis, şeful Biroului cifrului, a depus o activitate lăudabilă în atribuțiile sale. A dat dovadă de inițiativă personală, întocmind o serie de cifruri după sistemele cele mai bune, cunoscute la MStM, de multe ori chiar prea complicate. Muncitor şi foarte discret.

---

[399] Eşalonul Operativ al Frontului de Est avea numele conspirativ „Vulturul", care era trecut pe antetul documentelor.

Acestea sunt elementele principale de care îmi amintesc astăzi, deşi pe la această secție au trecut mulți ofițeri, majoritatea remarcabili. Pe unii dintre dânşii îi voi întâlni la alte secții şi ne vom ocupa de ei acolo.

4. Secţia Contrainformaţii[400] a suferit transformările cele mai adânci, pentru considerațiile arătate la începutul *Capitolului VIII*, cât şi pentru motivul că intenționam să reduc acest organism, cu o formă mare şi un fond mic, la justele lui proporții şi să-i deplasez centrul de activitate din birocratic pe teren. Tot materialul şi personalul a fost repartizat pe trei secții: *contrainformații, contraspionaj* şi *contrasabotaj.*

Personalul a fost repartizat, după specialitatea dovedită de fiecare la grupele ce compuneau Secția de Contrainformații. De asemenea, au fost despărțite arhivele, cazierele, mobilierul şi localurile. Informatorii şi fondurile respective pentru contraspionaj au trecut la secția nou creată, iar la Secția de Contrasabotaj am creat noi fonduri pentru aranjarea de informatori. Personalul nefiind suficient, în special la contraspionaj, am dat dispoziții să se angajeze elemente noi şi astfel, cu timpul, s-au făcut trei agenturi de teren pentru cele trei secții şi una cu misiuni speciale ca supravegheri politice, militare, ministere etc.

Secția de Contrainformații a rămas să se ocupe cu informațiile generale, politice, economice, sociale, cum şi cu acțiunea de prevenire a infracțiunilor cu substrat politic. Am stăruit în permanență ca această secție să se emancipeze de misiunile ce aparțineau Siguranței Generale şi să treacă la cele specifice Serviciului de Informații. Pentru aceasta era necesar să părăsească acțiunea de suprafață şi să meargă în adâncimea problemelor urmărite. Iar pentru cele ce aveau contingență cu ale Siguranței Generale, Secția de Contrainformații să caute să se ocupe de legăturile externe ale acestor acțiuni. Am întocmit chiar nişte evidențe ale acestor demarcații.

Cum însă o asemenea activitate cerea personalului de conducere calități speciale şi puțin fler, acesta era mai mult înclinat către o activitate superficială şi nu năzuia să pătrundă în intimitatea şi în conjuncturile externe ale problemelor şi persoanelor ce erau legate de ele. Deşi ştiam, din experiența mea, că aceasta constituie o operă grea şi de durată, totuşi am intervenit permanent ca să deplasez atenția Secției de Contrainformații către misiuni speciale. Şi fiindcă eram convins că nu voi putea realiza intențiile sus-arătate cu conducătorul de până atunci al secției – directorul Georgescu – am hotărât ca reorganizarea secției pe noile ei baze şi criterii să se facă de lată persoană, locotenent-colonel Traian Borcescu.

Florin Becescu – zis Georgescu – făcuse parte ca student din generația naționalistă de la 1922. Marota politică a acestei „generații" era „Masoneria" şi de aceea Georgescu s-a ocupat în special de această problemă în care avea şi

---

[400] Oficial se numea *Secția a II-a Contrainformați-Interne.*

un bogat material[401], cu care a captat bunăvoința lui Moruzov, de l-a numit în serviciu direct în gradul de director, deşi nu avea studiile corespunzătoare acestei situații. Avea opt clase de liceu şi, [după cum] spunea el fără să dovedească cu nimic, că audiase nişte cursuri de psihiatrie la Facultatea de Medicină. Afirma că el a întemeiat Secția de Contrainformații. De fapt, avea oarecare înclinație spre organizare, dar era foarte prolix, încâlcit şi se încurca între zeci de creioane, planşe, linii, echere, culori şi alte obiecte de desen, încât în biroul lui credeai că te afli în laboratorul uni inginer care lucra la importante planuri de construcție. Georgescu împărțea harta României şi chiar a Europei cu diferite linii şi săgeți, aşa-zise direcții informative, dar când îl întrebai prin cine şi cum s-ar putea realiza aceste planuri mărețe, nu putea să-ți răspundă cât de puțin satisfăcător. Era tipul semidoctului, care ştia din toate câte ceva, dar nimic serios şi complet. Fals, ascuns, dar şi ipocrit.

Pierdea ore întregi desfăcând un ceas, un aparat de radio sau un telefon, pretinzând că se pricepe, dar în realitate nu putea să le mai refacă. Se ocupa mult cu fotografia şi avea o mulțime de Aparate de diferite tipuri şi dimensiuni. Nu vorbea nici o limbă străină şi nu avea deprinderea cititului. Colonelul Nicolaid mi l-a prezentat ca un element de valoare şi *fac-totum*-ul Serviciului.

Eram bucuros că am găsit asemenea elemente pe care să mă pot sprijini în acțiunea grea ce urma. Dar curând am constatat că am de-a face cu un om foarte superficial. Leneş şi jucător de cărți, din care cauză venea foarte târziu la birou de citea buletinul secției ce conducea după facturare. Adesea nici nu ştia ce conține şi de aceea am fost nevoit să văd eu materialul, pentru a nu lăsa să se strecoare lucruri neverificate şi chiar enormități. Conducea personal un *Mercedes-Benz*, pe care zicea că l-a cumpărat din Germania, în realitate îl primise în dar de la Abwehr drept preț al „colaborării secrete".

Colabora în ascuns cu căpitanul Rohrscheid, şeful Secției de Contrainformații al Abwehr-ului din Bucureşti. L-am prins şi l-am pus sub control, hotărând că nu mai are dreptul să facă asemenea legături, care, devenind oficiale şi autorizate de conducerea statului, se fac între conducătorii serviciilor, personal, cât şi prin ofițerii de legătură. Dar Georgescu nu a dezarmat. Când Secția tehnică a fotografiat o ştampilă de pe un document german, Georgescu, aflând prin indiscreția unui fotograf a avizat pe Rohrscheid. A urmat un mare proces între mine şi şeful Abwehr-ului, care a fost lichidat cu mare greutate. Germanii văzând că l-am bănuit pe Georgescu, au schimbat pe Rohrscheid cu căpitanul Petterman, dar Georgescu a făcut legătura şi cu acesta, strecurându-i fel de fel de informații.

În fine, încurcându-se într-o serie de acte de provocare şi abuzuri ale subalternilor, pe care le acoperea, prins şi cu „grupe de informatori" fictivi şi alte incorectitudini, cu toată susținerea germanilor, profitând de reorganizare, l-am schimbat şi l-am pus pe linie moartă. În concluzie, [Georgescu era] un tip

---

[401] Florin Becescu a publicat în mai 1936 şi o broşură (37 pagini), intitulată *„Francmasoneria. Societate secretă"*. Ea a fost dedicată memoriei profesorului dr. N.C. Paulescu, al cărui student la Facultatea de Medicină i-a fost chiar autorul.

mediocru, incorect, traficant şi suspect care s-a străduit întotăeauna să joace abil, pe firele mai multor servicii de informații, din oportunism şi interese personale.

Locotenent-colonelul Traian Borcescu, fost şef al Biroului de Contrainformații din Secția a II-a MStM, a funcționat la SSI ca şef al Secției secretariatului, cu bune rezultate. Trecut la conducerea Secției de Contrainformații, a făcut multe şi lăudabile eforturi, dar rezultatul nu corespundea cu străduințele depuse. Nu avea simțul previziunii şi nici nu avea fler. [Era] foarte muncitor, cuminte, ascultător. Dar mai târziu, s-a dovedit lipsit de stăpânire de sine; timid din fire, este capabil ca la prima amenințare să ia orice atitudine şi ori cum doreşti şi să treacă dintr-o extremă în alta. Un ofițer activ care s-a politicianizat, după plecarea sa de la SSI, umblând după felurite combinații politice, chiar cu prețul demnității sale.

A dat dovadă de o mare lipsă de caracter.

Între funcționarii civili care au activat la Secția de Contrainformații vom remarca pe următorii:

Nicolae Stănescu, şef al grupării de informații generale, licențiat, bun funcționar, cu oarecare aptitudini şi relații ce-l ajutau în misiunea sa. Dar în permanență nemulțumit cu gradul ce-l avea şi dornic să parvină la situații [pe] care în realitate nu le merita, el fiind un funcționar de mijloc. [Avea un] caracter şovăielnic şi oportunist.

Silvestru, şef de grupă, titrat, foarte deştept, muncitor, onest. A servit şi ca rezident extern.

Albu, şef de agentură de teren, funcționar vechi, serios, muncitor şi care îşi cunoştea atribuțiile şi le executa foarte conştiincios.

Petrovici Grigore, comisar şef de siguranță, detaşat în SSI, a activat ca şef de agentură împotriva legionarilor, de care a şi fost arestat şi terorizat. [Era] priceput şi muncitor.

Victor Ionescu, a fost şef de poliție şi trecut ca şef de grupă în SSI, unde a condus o agentură de teren. Insuficient pregătit şi fantezist, era nevoie ca cineva să-l aducă mereu la realitate, căci credea orice enormitate. A rămas acelaşi comisar de poliție, fără scrupule şi lipsit total de caracter.

Constantin Mihalcea, fost chestor de poliție, trecut în SSI cu promisiuni şi cu nădejdi, dar a rămas tot cu mentalitatea învechită. A dezvoltat o activitate de suprafață, fără să se remarce în mod deosebit. Veşnic nemulțumit şi dornic de avantaje personale, fără ca să aibă vreo îndreptățire în acest sens. A funcționat şi la Eşalon. Un element inadaptabil la munca serioasă, l-am redat poliției unde spera să aibă avantaje mai mari ca la SSI, singurul lucru care-l interesa, de altfel.

Şefii de echipă Covaci şi Rizescu erau buni pentru activitatea de teren, dar s-au compromis în nişte afaceri incorecte în Basarabia, astfel că am fost nevoit să-i destitui şi să-i trimit în fața justiției.

Agronomu, şef de grupă, inginer electrotehnic, se ocupa cu problemele minoritare. Un funcționar serios, priceput şi muncitor, cunoscător al problemelor ce intrau în atribuțiile sale.

5. Secţia Contraspionaj[402] a fost creată în împrejurările ce le-am arătat, având ca bază grupa de contraspionaj ce activa în Secția de Contrainformații. Ca mijloace de acțiune dispunea de un număr redus de informatori, cum şi de o agentură de teren specializată în urmări de asemenea natură. În țară Secția de Contraspionaj urma să se servească de rezidenții contrainformativi până îşi va putea recruta alții. Acțiunea ei mai era ajutată de centrele informative din zona de frontieră, care-i semnalau unele elemente suspecte, cum şi de Secția juridică, care-i punea la dispoziție materialul informativ rezultat din diferite cercetări în materie de spionaj. Rezultatele activității acestei secții au fost modeste, dar nu remarcabile. Este explicabil, că era la începutul organizării ei şi avea nevoie de timp.

Cu conducerea secției am însărcinat pe maiorul Bălteanu[403], un ofițer de stat major, bun, cult, orientat, dar care nu a dat rezultatele efective la care mă aşteptam. I-am ținut un cont deschis pentru angajare de informatori, pe care însă nu l-a consumat. Avea ca ajutor pe şeful de grupă Butucescu Horia, zis Miu, licențiat, bun funcționar, şi care făcea eforturi ca să poată avea o activitate cât mai rodnică. El se specializase încă în spionajul maghiar şi urma să formăm şi alte elemente, dar *evenimentele ne-au despărțit*.

6. Secţia de Contrasabotaj[404] a luat maştere din necesitatea de a dezvolta un complex de măsuri de protecție în fabrici, ateliere – şi în special – în industriile ce lucrau în folosul armatei – împotriva actelor de sabotaj. În acest scop, germanii ne-au pus la dispoziție textul legii lor în această materie, care a fost îndelung studiat şi s-a adaptat numai ceea ce se putea aplica în țara noastră. Acțiunea de prevenire în materie de sabotaj se compunea din activitatea informativă în industrii, dublată de o atentă observație ca anumite stări de fapt să nu de aceea naştere la situații regretabile. Pentru punerea în aplicare a legii am obținut un număr de 10–12 ofițeri activi, ingineri.

Țara a fost împărțită în zone de contrasabotaj, toate întreprinderile dintr-o zonă fiind din acest punct de vedere sub supravegherea şi controlul câte unui ofițer inginer. Acesta observa tot ce este împotriva siguranței industriei şi semnala motivat comandamentul militar şi conducătorul fabricii, indicând şi măsurile ce trebuiau luate. Dacă nu era satisfăcut, semnala la Serviciu, care intervenea de îndată la departamentul respectiv, după cum era cazul: la Ministerul de Război – pentru fabricile de muniții, la Ministerul Înzestrării – pentru echipament – şi la [Ministerul] Economiei Naționale – pentru celelalte

---

[402] Oficial se numea *Secția a IV-a Contraspionaj.*

[403] Din studiul documentelor de arhivă rezultă că în perioada ianuarie 1942–august 1944, la conducerea secției a IV-a Contraspionaj s-au perindat mai mulți şefi (locotenent-colonel Victor Siminel, locotenent-colonel Alexandru Proca, maior Bălteanu şi dr. Florin Becescu). Date despre viața şi activitatea lui Ion Bălteanu vezi Cristian Troncotă, *Din istoria SSI. Misiune în Cehoslovacia ocupată,* în „Magazin istoric", iunie 2004, p.17-20.

[404] Oficial se numea *Secția a V-a Contrasabotaj şi* a luat ființă în baza Decretului nr. 687 din 16 septembrie 1942, publicat în „MO", nr. 217 din 17 septembrie 1942.

industrii. Natural că ofițerii ingineri, pe lângă cultura lor specială, au făcut şi cursul practic la Secția Contrasabotaj.

Serviciul de siguranță din Valea Prahovei, cât şi cel din Valea Dunării au trecut în subordinele noii Secții de contrasabotaj, ca şi zonele speciale de protecție, având ca conducători ingineri ofițeri, special destinați. Ministerul Înzestrării Armatei a apreciat foarte mult acest sistem de prevenire a sabotajului şi ne-a pus la dispoziție cei mai buni ofițeri ingineri pe care-i avea, toți elemente tinere. Serviciul le-a pus la dispoziție automobile pentru deplasări în zonă şi o diurnă în afară de cheltuielile informative, acolo unde erau necesare.

Secția a activat în cele mai bune condiții şi cu rezultate efective. Conducerea acestei secții am încredința-o locotenent-colonelului Proca Alexandru care avea şi titlu de licențiat în chimie. De tânăr îşi făcuse studiile la renumita şcoală „Theresianum" din Viena, astfel că avea o cultură foarte frumoasă. Vorbea limba franceză suficient, iar limba germană la perfecție şi era unul din cei mai buni redactori în limba germană din țară. Totăeauna însoțea pe Antonescu în voiajurile la Hitler şi el redacta şi traducea memoriile ce se depuneau acolo. Fusese mai înainte ajutor de ataşat militar în Germania, cu misiuni informative şi activase foarte intens, din care cauză germanii se opuneau – la început – ca să lucreze cu el. le-am răspuns că Proca nu şi-a făcut decât datoria față de țara lui şi astfel au cedat. Avea o educație frumoasă şi era foarte demn, hotărât şi un om de mare caracter.

A muncit mult şi a reuşit ca în scurt timp să organizeze secția cu toate anexele ei. A fost secondat în această acțiune de şeful de grupă Rădulescu, un funcționar foarte dotat şi stăruitor. Acesta a reuşit să înființeze un fişier general pentru toți marinarii angajați la vasele ce circulau pe Dunăre, şi care a fost de un real folos.

7. Secţia „G" de legături cu serviciile străine de informaţii[405]. Colaborarea cu germanii în această perioadă *era oficială* şi se făcea prin acte scrise între Serviciu şi Abwehrul din Bucureşti. Problema contrasabotajului şi activitatea organelor respective se trata cu germanii tot prin această secție. Schimbul de informații impunea, de asemenea, o birocrație întreagă cu translatori, maşini de scris, arhive etc.

SSI a mai colaborat cu Serviciul de Informații Italian, conform ordinelor Conducătorului statului. Toate aceste lucrări şi legături au impus crearea unei secții speciale. Ea a fost condusă de locotenent-colonelul Constantin Ionescu-Micandru, ofițer de stat major, care participase şi la întrevederile lui Moruzov cu Canaris, astfel că cunoştea tot istoricul şi evoluția colaborării informative româno-germane. Un ofițer foarte bun, muncitor, foarte corect şi care nu a depăşit niciodată instrucțiunile de colaborare ce le avea. A fost cel mai bun ofițer „de concept" dintre toți câți am avut la SSI. Era ajutat de un şef de grupă, Haralamb, care avea mereu pretenții la grade mai mari, fără însă să

---

[405] Documentele emise de această secție aveau antetul *Secția a III-a „G" – Relații Externe.*

justifice cu vreo activitate deosebită aceste pretenții. Ca curier diplomatic a încercat să facă contrabandă de blănuri pentru care motive a fost sancționat.

8. Secţia juridică[406] s-a format prin dezvoltarea fostului Birou juridic, din cauza numărului magistraților şi a lucrărilor respective. Printr-o decizie a Ministerului de Război – direcția justiției militare – s-a dat acestei secții şi denumirea de „*Poliția Judiciară Militară*".

Este drept că localul, materialul şi magistrații, aparțineau acestui departament, care voia să aibă şi el dreptul de a da acestor organe de cercetare şi o serie de legații directe, în afară de cele ce le aveau de la SSI. Dacă Serviciului îi convenea această firmă de acoperire a Secției juridice? Desigur! Însă nu-i convenea tendința de emancipare permanentă a magistraților militari, care căutau să se sustragă de sub autoritatea SSI şi să graviteze tot mai mult către autoritatea militară, de care depindea controlul, notările şi avansările lor.

Cu timpul şi alte departamente quasi-militare, ca Ministerul Economiei Naționale şi Ministerul Înzestrării Armatei, au dat „Poliției Judiciare Militate" o serie de delegații privind controlul întrebuințării benzinei şi cauciucurilor, cum şi cercetarea delictelor de sabotaj, economie etc. S-a încercat la un moment dat ca secția să fie scoasă complet de sub autoritatea SSI şi să treacă la dispoziția direcției justiției militate, în care scop, în „Proiectul de reorganizare a Ministerului de Război" era trecut ca organ încadrat în această direcție. Prinzând de veste manevra ce se intenționa, am amenințat că voi retrage personalul de pază, agenții de teren, fondurile de întreținere şi diurnele magistraților şi voi închiria alt local unde voi constitui o nouă secție juridică la care voi mobiliza la Serviciu magistrați civili pentru cercetări, lăsând astfel Ministerului de Război localul şi materialul ce era proprietatea sa. Aceste măsuri, fiind inconvenabile magistraților şi direcției justiției militate, care nu dispunea de fonduri afectate în acest scop, i-a determinat să renunțe la măsura proiectată, iar textul respectiv nu a mai apărut la perfectarea şi publicarea legii.

În această formă, cu două denumiri, una acoperită şi una publică, a funcționat secția până la sfârşit, îndeplinind delegațiile date de Serviciu, cât şi cele atribuite de cele trei departamente sus-arătate. Rezultatul cercetărilor era comunicat organelor de la care a emanat delegația.

Conducerea secției, încă de pe vremea lui Nicolaid şi mai pe urmă, a aparținut timp de 2 ani locotenent-colonelului magistrat Velciu Emil. Acesta funcționase la Serviciul Secret şi în timpul lui Moruzov, care însă îl înlăturase pentru motive ce nu se cunoşteau.

La începutul războiului, descoperindu-se „afacerea de spionaj Rică Georgescu", pentru încurajarea magistraților care au cercetat chestiunea, le-am dat premii, decorații şi, mai târziu, am propus avansarea la gradul de colonel al lui Velciu. Ulterior avansării, colonelul Velciu a început manevrele cu direcția justiției militate.

---

[406] Se mai numea şi *Secția a VIII-a* Juridică. Pe antetul unor documente apare şi titulatura de „*Poliția Judiciară Militară*".

In timpul cercetării capilor rebeliunii legionare, care s-au făcut la Secția juridică, Velciu făcea pe simpatizantul legionar, ceea ce m-a determinat să-i atrag serios atenția ca să respecte dispoziția generală ce am dat-o funcționarilor şi ofițerilor din SSI de a se ține departe de orice influență politică.

Mai târziu, din oportunism şi scontarea unor avantaje de viitor, colonelul Velciu a început să facă o serie de liberalități grupului Rică Georgescu, astfel că aceştia erau stăpâni în arestul secției, unde primeau vizite neautorizate şi jucau cărți, chiar cu magistrații, în frunte cu Velciu şi cu familiile lor. Acelaşi colonel magistrat Velciu, care le întocmise dosarul şi-i caracterizase – în fapt şi în drept – ca spioni, primind decorații, avansări şi recompense băneşti pentru această acțiune, începuse să-i considere „patrioți" şi „eroi naționali".

Fiind informat de toate acestea, cât şi de faptul că într-o noapte Velciu cu căpitanul magistrat Camil Bărbulescu s-au dus cu grupul Rică Georgescu şi familiile acestora la Buftea, unde au petrecut, am luat măsuri pentru prinderea lor în fapt, spre a putea cere rechemarea lui Velciu, care era puternic susținut de Ministerul de Război, şi deci intervenția mea trebuia să fie bine motivată.

În adevăr, peste puțin timp, am fost avizat că Velciu a mutat din arestul secției pe Rică Georgescu într-o garsonieră deasupra birourilor Secției în strada Sfântul Ştefan nr. 4, unde acesta locuia acum cu soția, fiind serviți de un fecior şi fără nici o pază. Descinzând la fața locului, am constatat faptele care, împreună cu cele mai sus-arătate, au întemeiat cererea de rechemare a căpitanului Bărbulescu şi a colonelului Velciu. Acesta a trecut mai târziu ca preşedinte al Curții Marțiale de la Odessa, deşi eu, pentru toate jocurile politice şi lipsa de caracter şi de ținută a acestui ofițer, îi cerusem scoaterea din armată.

Ministerul de Război mi-a dat ca înlocuitor pe colonelul magistrat Radu Ionescu, însoțindu-1 cu foarte multe laude. Am procedat la remanierea grupului de magistrați, aducând alții noi.

La început Radu Ionescu s-a purtat bine, dar cu timpul s-a dedat la o viață dezordonată, neglijând lucrările secției şi conttolul personalului. Mai mult, începuse şi el „jocul cu Rică Georgescu" şi alții, ceea ce mă determinase să hotărăsc schimbarea lui, care nu s-a mai putut opera din cauza Armistițiului. În schimb, Rică Georgescu a mijlocit, ulterior, numirea lui Radu Ionescu în funcția de director general al Poliției.

Din cele de mai sus, cât şi din multe alte constatări, care nu-şi au locul în acest raport, rezultă conduita regretabilă a multor magistrați militari şi neajunsurile pe care le-au cauzat SSI, deşi acesta le servea o serie întreagă de avantaje.

9. Secția tehnică[407] a luat naştere din Biroul tehnic, motivat de dezvoltarea laboratoarelor de fotografie, chimie şi altele. Fiind informat că în subsolurile Preşedinției Consiliului de Miniştrii se găseşte o tipografie demontată, am cerut-o secretarului general şi am instalat-o la Serviciu. Am angajat tipografi şi am înzestrat-o cu materialul necesar. În această tipografie s-au tipărit apoi

[407] Se numea oficial Secția a IX-a Tehnică.

imprimatele Serviciului, scutind astfel o serie întreagă de cheltuieli, păstrând şi discreţia necesară în această materie.

Secţia tehnică a fost condusă de directorul Gheorghe Cristescu, funcţionar vechi, de pe vremea lui Moruzov, care făcuse studii şi practică de această specialitate în străinătate.

10. Secţia de transmisiuni[408]. Necesităţile războiului, cât şi instalarea secţiilor SSI în mai multe localuri, au impus dezvoltarea reţelei de transmisiuni telefonice şi telegrafice ale Serviciului. Din cauză că în timpul rebeliunii legionare a fost nevoie, la un moment foarte critic, să se întrerupă absolut toate legăturile telefonice din Capitală, pentru a putea împiedica orice comunicaţie între blocurile de rezistenţă legionară, Preşedinţia Consiliului a instalat o reţea aparte „Tele-imprimeur" la toate organele de ordine publică şi SSI, pentru ca acestea să poată comunica între ele şi cu Preşedinţia în cazuri similare.

SSI a instalat staţii t.f.f. la rezidenţele din ţară şi la Eşalon, pentru legătura cu Centrala Serviciului, numărul lor trecând de 30. Mărirea reţelei a impus o asigurare de noi radiotelegrafişti recrutaţi, de la armată sau din şcoala specială ce se înfiinţase la SSI. Pentru aceste motive, Biroul de transmisiuni a fost transformat în Secţie a cărei conducere a avut-o maiorul [Nicolae] Luca, pe care 1-am obţinut de la Regimentul de transmisiuni. [Era un] foarte bun cunoscător al meseriei lui, muncitor, devotat Serviciului şi discret. A dezvoltat o intensă activitate şi cu rezultate apreciabile.

11. Secţia autotracţiune[409] a fost creată prin desfacerea Biroului administrativ în două organisme. Numărul automobilelor şi camioanelor creştea pe măsura nevoilor şi dezvoltării Serviciului, şi odată cu ele şi numărul garajelor, atelierelor şi personalului ce urma să le deservească. Bugetul acestei secţii era din ce în ce mai mare, şi angaja astfel răspunderea organelor administrative şi a comisiilor de control al cheltuielilor. Consilierul de la Curtea de Conturi era mereu nemulţumit de modul cum se fac cheltuielile şi a cerut instituirea unui contabil în materiale. Toate acestea au determinat crearea unei secţii cu administraţie şi răspundere separată. Am încredinţat conducerea acestei secţii căpitanului în rezervă Gămulea, recomandat ca specialist în materie, dar am constatat că era specialist în abuzuri. L-am înlocuit şi l-am numit apoi pe locotenentul inginer Luca Bugheanu, care a construit nişte garaje foarte costisitoare.

În fine, am cerut de la direcţia tracţiune-automobile un ofiţer care să fie şi specialist, dar energic, bun administrator şi corect. Mi-a desemnat un maior[410], care urma să ia conducerea puţin înainte de Armistiţiu.

Secţia de automobile oferă cele mai mari posibilităţi de fraude, evaziuni şi abuzuri. Cum şeful Serviciului este preocupat de conducerea generală a tuturor

---

[408] În documente apare titulatura de *Secţia a X-a Radio.*
[409] Se numea oficial *Secţia a XI-a Auto.*
[410] Este vorba de maiorul Iovian Marcel.

lucrărilor, trebuie să aibă aici un om de mare încredere, pricepere şi deosebită energie şi onestitate.

12. Secţia administrativă[411] s-a impus ca o consecință a întregii dezvoltări a Serviciului. Majorarea numărului secțiilor, locurilor, personalului de serviciu şi materialului, a cerut o administrație mai largă şi i-a adus un surplus de atribuții.

Totodată, s-a mărit volumul lucrărilor de contabilitate, buget, statele de plată, controlul fondurilor etc.

Secția administrativă a fost condusă de locotenent-colonelul intendent Diaconescu, un foarte bun ofițer de administrație, priceput, muncitor şi exigent în materie de contabilitate, din care cauză nu era de loc simpatizat de funcționari. El era ajutat de căpitanul în rezervă Dumitraşcu, care îndeplinea funcția de casier al Serviciului şi care s-a achitat cu deosebită grijă şi onestitate de atribuțiile sale.

Critica sistemului

După ce am descris modul cum s-a făcut a doua reorganizare şi motivele de ordin general şi special care au determinat-o, se pune o întrebare logică: Care era sistemul cel mai bun? Cel vechi, pe două secții şi şase birouri, ori cel nou pe 12 secții?

Această reorganizare nu a fost o operă de moment, ci rezultatul unor învățăminte trase dintr-o experiență îndelungată a mai multor servicii din țară şi din afară; apoi meditând asupra dificultăților întâmpinate în conducerea SSI şi a mijloacelor de îndreptare, noile secții se desprindeau – preventiv – şi se conturau ca un remediu de viitor.

Sistemul de repartiție pe 12 secții aduce următoarele dezavantaje:

1. Trebuie mai multe localuri;
2. Se angajează mai mult personal birocratic şi de conducere[412];
3. Se consumă mai mult material;
4. Impune şefului Serviciului mai multă muncă, fiind nevoit să lucreze cu fiecare şef de secție în parte.

Dar avea şi următoarele avantaje:

1. Uniformizarea elementelor organice ale Serviciului;
2. Compartimentarea atribuțiilor, lucrărilor şi menținerea discreției;
3. Specializarea şi controlul personalului;
4. Înlesnea crearea noilor secții impuse de cerințele războiului.

Or, dezavantajele puteau fi anihilate în felul următor: Localuri aveam suficiente, oferite gratuit de Ministerul Românizării; Personalul birocratic şi

---

[411] Titulatura corectă era *Secția a XII-a Administrativă.*

[412] Din documentele emise de Secția a VII-a Personal, rezultă că în anul 1943 (noiembrie), efectivul Serviciul Special de Informații era de 1083 cadre, ceea ce însemna o creştere de aproape 5 ori fată de efectivul din anul 1934.

materialul se puteau acoperi din bugetul majorat al războiului, iar personalul de conducere era luat dintre ofițeri, pe care îi aveam în număr suficient.

Surplusul de muncă numai îngrijora, dar şi el putea ii corectat prin alegerea unui al doilea ofițer superior ca subdirector general. Astfel, secțiile cu atribuții informative urmau să lucreze direct cu un subdirector general, cele cu caracter tehnic cu al doilea, şi şeful Serviciului să lucreze cu aceşti doi, chemând pe şefii de secții numai când era nevoie de instrucțiuni sau explicații speciale. Toate aceste considerații m-au determinat ca să prefer reorganizarea pe 12 secții. Natural că această operație era impusă de cerințele războiului, dar şi înlesnită de posibilitățile ce le oferea. Pentru vremuri de pace, structura SSI, poate fi redusă şi comprimată în câteva direcții, strict necesare.

Capitolul IX
A treia reorganizare a SSI[413]

Din studiul pe care l-am făcut asupra „Legii pentru înființarea SSI", am văzut insuficiențele, imperfecțiunile şi impreciziile pe care le conținea. A doua reorganizare impunea şi lărgirea bazelor juridice pe care trebuia aşezată noua structură a Serviciului. De aceea, noua lege şi regulamentul ei[414] au afectat situația judiciară a Serviciului, dar şi situația juridică a personalului.

Pentru a nu lăsa loc la interpretări neconforme cu concepția legii, cu criteriile ce au stat la baza ei, cum şi cu intențiile legiuitorului, am întocmit atunci şi regulamentul dezvoltător al legii. Noua lege prevede că SSI este *un serviciu de drept public, însărcinat cu informarea generală a conducerii statului.*

De aici rezultă că SSI nu mai este un Serviciu organizat în secret de vreun regulament oarecare, ci un serviciu public, încadrat în organizarea statului şi recunoscut în mod oficial.

Misiunea SSI este de asemenea precizată, legea arătând că acest serviciu *nu este un organ de informație personală a cuiva, ci este un organ de informare generală a conducerii statului.*

În continuare legea spune că SSI funcționează pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri. Deci problema dependenței organice şi administrative este acum bine precizată. SSI nu mai depinde deci nici din punct de vedere administrativ de Ministerul de Război, astfel că personalul, bugetul şi materialul urmează să fie încadrate în Preşedinția Consiliului de Miniştri.

Legea precizează că raporturile cu Ministerul de Război sunt raporturi de colaborare şi nu de subordonare, şi tot astfel cu celelalte departamente şi Marele Stat Major. Controlul şi directivele aparțin tot Conducătorului statului, dar SSI trebuie să servească şi Preşedinția Consiliului de Miniştri, care este un

---

[413] S-a produs în august 1943, odată cu intrarea în vigoare a Decretului-lege nr. 2 172 din 4 august 1943.

[414] Este vorba despre *Regulamentul de funcționare al Serviciului Special de Informații* promulgat de mareşalul Ion Antonescu, prin Decretul nr. 2196 din 7 august 1943. Având caracter secret nu s-a publicat în „Monitorul Oficial"; vezi documentul publicat de Cristian Troncotă în *Glorie şi tragedii,* p. 280-298.

organ de conducere al statului în care SSI este acum încadrat. Legea menține drepturile suverane ale şefului Serviciului, în ce priveşte organizarea Serviciului şi cheltuirea fondurilor.

Dar dreptul de numire, cum şi toate mişcările de personal sunt acum îngrădite în cadrul unor dispoziții regulamentare, de care deciziile şefului Serviciului trebuie să țină seamă. Ajutorul şefului Serviciului trebuie să fie militar, când şeful Serviciului este civil, pentru menținerea disciplinei şi notarea ofițerilor. El înlocuieşte de drept pe şeful Serviciului în lipsa acestuia din Capitală, având atribuția de subdirector general. Întrebuințarea şi controlul fondurilor SSI sunt făcute sub auspiciile unei legi C.I.S., mai severă ca cea anterioară.

Acestea sunt – în linii generale – principiile care au stat la baza noii situații juridice a SSI

Faptul că bugetul SSI a fost trecut uneori – ca fond global – în bugetul Ministerului de Război, nu are nici o importanță juridică El se explică prin jena pe care o avea Preşedinția Consiliului de Miniştri de a trece în bugetul ei un fond de informații destul de mare şi de a nu fi acuzată – pe cale politică – de cheltuirea acestui fond, a cărui justificare publică nu ar fi putut s-o facă, fiind vorba de fonduri secrete.

În plus, informațiile, în majoritatea lor militare, făcându-se în timp de război, si fondurile de susținere a lor au fost trecute in bugetul de război. Dar justificarea întrebuințării acestor fonduri se făcea către Curtea de Conturi şi apoi către Preşedinția Consiliului de Miniştri, ca organe de tutelă şi control al SSI.

SSI, încadrându-se ca organ de drept public în viața de stat, trebuie ca şi funcționarii, să urmeze această condiție. De aceea, regulamentul legii a prevăzut că în ce priveşte numirile, să se respecte condițiile generale din *Statutul funcționarilor publici* şi, fiind vorba de un serviciu cu misiuni speciale, s-au introdus şi unele condiții speciale cerute la numire, titlul putând fi înlocuit în anumite cazuri cu aptitudinea şi specialitatea. La drepturile funcționarilor, în afară de cele din *Statutul funcționarilor publici,* s-au prevăzut avansările la excepțional pentru actele de bravură şi devotament.

S-au instituit şcolii de perfecționare şi examene între anumite grade, pentru ca şi cei fără titluri, dar cu aptitudini speciale şi activitate dovedită, să poată avea drept la avansare, până la anumite limite. Regulamentul legii a lăsat astfel suficientă elasticitate SSI în promovarea personalului său, mai ales a celui din teren. Pentru personalul birocratic s-au respectat studiile, vechimea şi activitatea în Serviciu prevăzute de statut, dar li s-a dat şi posibilitatea să treacă în ierarhia de teren prin şcoli şi examene.

Tot pentru respectul şi garanția drepturilor funcționarilor am instituit, prin regulamentul legii, *Comisia pentru numiri Şi înaintări* prevăzută de *Statutul funcționarilor publici,* compusă din funcționari superiori sub preşedinția ajutorului şefului Serviciului şi care trebuia să dea şefului Serviciului avize asupra tuturor mişcărilor de personal.

Şi, în acelaşi scop, regulamentul a prevăzut *Comisia de disciplină*, organizată după modelul *Statutului* pentru ca funcționarul să aibă stabilitatea

necesară şi să nu mai poată fi eliminat în mod arbitrar din serviciu, ci în baza unei judecăți obiective, la care avea dreptul să se apere şi să-şi spună şi el cuvântul. Dreptul la pensie a fost coborât la 30 ani de activitate, în loc de 35 ani prevăzut de *Statut*.

Prin intervențiile făcute am reuşit să determin Casa Generală de Pensii să treacă şi funcționarii SSI în categoria acelora ce urmează a fi pensionați la 30 de ani – ca cei de la calea ferată, de exemplu – dacă servise în SSI 10 ani consecutivi. Am considerat că „uzura" la care este supus organismul funcționarilor cu atribuții speciale, le dă dreptul la o scutire de 5 ani de serviciu pentru obținerea pensiei. Pentru a da SSI posibilitatea să rețină în cadrele sale pe ofițerii activi pensionați sau deblocați, cu aptitudini şi activitate dovedită, am înființat un cadru de Referenți ca grade superioare, paralele cu cele ale Statutului şi ierarhiei SSI. Datoriile funcționarilor, ca şi drepturile, au fost şi ele reglementate.

În afară de obligațiile impuse de Statutul funcționarilor publici, regulamentul a prevăzut păstrarea desăvârşitei discreții asupra chestiunilor în care au lucrat atât în timpul cât şi după plecarea funcționarilor din Serviciu. Funcționarii SSI nu au dreptul să facă nici declarații în fața instituției asupra problemelor de serviciu, fără autorizarea expresă a şefului Serviciului.

Acestea ar fi, în linii generale, după datele pe care le mai rețin în memorie, principiile care au stat la temelia **noii instituţii de drept,** ce s-a creat SSI şi funcționarilor săi prin legea pentru reorganizarea SSI şi regulamentul ei. Noua ordine de drept a trebuit să se aplice şi în fapt. A urmat verificarea personalului prin „Comisia de numiri" şi stabilirea situației lor în raport cu tabloul de funcții, grade şi clase prevăzut de regulament. S-au făcut unele treceri dintr-o funcție în alta echivalentă şi s-au scos cei inutili şi inactivi. Pe baza încadrărilor comisiei, s-au întocmit apoi deciziile de încadrare pentru tot personalul SSI al căror număr se triplase, ajungând la circa 900, iar numărul ofițerilor activi şi de rezervă mobilizați în Serviciu ajunse la circa 100. Legea de reorganizare a SSI şi regulamentul ei aduceau astfel un spor de prestigiu şi de echilibru în viața de stat pentru Serviciul Special de Informații, dar constituia şi un îndemn spre o activitate cât mai dezvoltată şi mai rodnică pentru funcționarii săi.

Capitolul X
Activitatea şi acţiunile mai importante întreprinse de Serviciul Special de Informaţii

1. Activitatea organizatorică şi greutăţile întâmpinate.

După moartea lui Moruzov s-a creat în Serviciul Secret o atmosferă grea şi plină de consecințe. Profitând de împrejurările tragice în care s-a desfăşurat şi speculând această umbră a „secretului", în dosul căruia se pot face afirmațiile cele mai fanteziste, presa a dezlănțuit o campanie de destăinuiri asupra

persoanelor şi activităţii legate de numele lui Moruzov.

Cu toată rezerva ce am impus-o personalului Serviciului de a nu se amesteca în cercetările justiţiei, atât timp cât nu este chemat şi întrebat, răutatea, intriga şi răzbunarea şi-au jucat rolul detestabil de totăeauna. Şi, ceea ce se petrece adesea în tara noastră, au aruncat pietre deasupra mormântului lui, tocmai acei care au profitat mai mult din operaţiile lui Moruzov. Instrucţia şi diferitele comisii de cercetare au chemat, interogat şi confruntat pe toii cei ce au avut vreo legătură cu el: prieteni, colaboratori, informatori etc., toţi au apărut apoi în ziare. S-au descoperit astfel şi rezidenţi exteriori, ajutorii şi secretarii de ataşaţi militari, care au trebuit să fie rechemaţi. Casele conspirative au fost percheziţionate şi descoperite, ca şi sediul Serviciului. Organele de cercetare au ridicat nenumărate acte şi dosare din arhivele Serviciului, pe care le-a ţinut ani de zile, iar unele au devenit publice la judecată. Şi, drept urmare a acestor operaţii, toată lumea fugea ca de ciumă de Serviciul Secret. Nu găseai informator, nu găseai funcţionar sau ofiţer mai de seamă, care să vrea să vină la acest Serviciu; chiar prietenii te înconjurau de frică să nu li se spună că sunt colaboratori ai Serviciului Secret.

Oricare ar ii fost concluziile trase din „afacerea Moruzov", eu, ca succesor al lui, a trebuit să constat: o ruptură cu trecutul, tradiţia şi continuitatea informativă, o dezorganizare în mijloacele de acţiune şi enorme greutăţi în opera de refacere la care eram chemat. Întreaga activitate organizatorică trebuie contată în cadrul acestui capitol, fără însă a mai repeta. Ea a cerut străduinţe necontenite, ca recrutarea şi educarea personalului necesar noilor secţii, provincii sau misiuni. Grija operei de prevenire şi informare generală a conducerii statului, nu putea să aştepte evoluţiile prefacerilor intervenite, ci să o procedeze. Serviciul trebuia adaptat necontenit la noile situaţii.

Înzestrarea şi administraţia SSI reţineau o bună parte din preocupările şefului Serviciului, deoarece, conform legii C.I.S., orice act trebuia verificat şi aprobat de acesta. Personalul leneş, nărăvit, superficial, dând adesea dovadă de un detectivism ridicol şi toţi suferind de aceeaşi boală fiecare este cel mai bine informat. Luptând cu atmosfera „odioasă" ce se crease Serviciului, cu greutăţile intervenite – şi în aşteptarea rezultatelor efective ale reorganizării – a trebuit să caut sprijin în sistemul de colaborare cu celelalte autorităţi, puse în slujba ordinii şi siguranţei statului.

2. Acţiunea de colaborare a SSI

Pentru satisfacerea dispoziţiilor „Legii pentru înfiinţarea Serviciului Special de Informaţii", cât şi în interesul acestui Serviciu, am stabilit de la început modul de colaborare cu Marele Stat Major. Majoritatea informaţiilor Secţiei de Informaţii erau militare. Ele constituiau zilnic un „buletin de informaţii" care se trimitea Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Ministerului de Război şi Marelui Stat Major. Informaţiile de ordin politic, economic, social, etc. constituiau un al doilea buletin care se trimitea la aceleaşi autorităţi.

Secţia de Contrainformaţii întocmea şi ea un buletin zilnic ce se trimitea şi Marelui Stat Major. La rândul său, Marele Stat Major trimitea SSI „buletinul"

său de informații, ce se întocmea zilnic la Secția a II-a.

De multe ori, şeful Secției a II-a mi-a pus la dispoziție rapoartele mai interesante ale ataşaților militari români din străinătate, pentru a lua cunoştință de ele şi a reține datele ce interesau SSI În schimbul acestei acțiuni de colaborare a SSI, Secția a II-a din MStM ne dădea un concurs foarte prețios la alegerea şi obținerea ofițerilor necesari Serviciului. Pe de altă parte, ataşații noştri militari aveau dispoziții de la Marele Stat Major să orienteze şi să ajute în mod discret activitatea rezidenților externi ai SSI.

Tot prin aranjamentul stabilit cu MStM, centrele sale de informații de pe frontieră şi „Birourile statistice" trebuiau să colaboreze cu centrele SSI, dându-şi reciproc concurs în interesul înlesni-ii activității informative. Astfel, organele de frontieră ale MStM ajutau trecerile peste graniță a agenților noştri. Aceste organe însă nu aveau voie să facă schimb de informații, care se făcea numai între centrale. Aceasta pentru a se putea face la centru verificarea informațiilor venite pe mai multe căi şi din surse diferite şi a nu cădea în greşeala cercului vicios.

Contrainformațiile privind armata se făceau de organele MStM, iar competența SSI pe teritoriu – în această materie – mergea până la porțile cazărmilor. Supravegherea ofițerilor se făcea numai cu avizarea MStM, căruia trebuiau să i se comunice motivele care impun supravegherea şi rezultatele obținute.

Marele Stat Major constatând că „cenzura scrisorilor", imprimatelor şi telegramelor interne şi externe în timpul războiului nu funcționează în condiții mulțumitoare, a organizat un „Oficiu Central de Cenzură" în Capitală cu concursul SSI, sub conducerea locotenent-colonelul Rădulescu Gheorghe, care făcea parte din SSI[415]. La acest oficiu au fost mobilizați pe loc o serie de intelectuali şi cunoscători de limbi străine din Capitală, care din citirea scrisorilor rețineau o serie de informații şi constatări interesante, ce serveau la întocmirea unui *„Buletin periodic"*. Oficiile de cenzură au fost apoi reorganizate în toată țara de MStM Problemele mai importante şi mai dificile se discutau între şeful SSI şi şeful Secției a II-a din MStM şi tot astfel se anunțau – reciproc – evenimentele urgente şi mai importante.

Colaborarea SSI cu MStM s-a făcut în cele mai bune condiții, ci cu rezultate efective pentru ambele părți.

Legăturile de colaborare cu Ministerul Afacerilor Străine au fost create şi întreținute cu multe dificultăți. SSI avea nevoie de concursul acestui departament pentru numirea şi camuflarea rezidenților externi în oficiile noastre diplomatice din străinătate. Pentru aceasta era nevoie şi de asentimentul ministrului plenipotențiar respectiv, care adesea făcea obiecții, deoarece nu-i convenea prezența unui organ al SSI în legație.

De multe ori am fost nevoit să retrag pe unii rezidenți din cauza dificultăților şi rezistenței ministrului şi să intervin personal pentru ameliorarea

---

[415] În realitate se crease *Secția a VI-a Filaj şi cenzura Corespondenței,* prin ordinul nr. 549 din iulie 1941 al Preşedinției Consiliului de Miniştri.

raporturilor de colaborare. De regulă, miniştrii plenipotenţiari trebuiau să dea şi ei acelaşi concurs, ca ataşaţii militari, rezidenţilor SSI Stabilisem chiar un „regulament" care statornicea raporturile de colaborare între SSI şi Ministerul de Externe, care nu a convenit acestui departament, astfel că nu a putut lua fiinţă legală.

Concursul Ministerului Afacerilor Străine mai era necesar SSI în organizarea curselor curierilor diplomatici, unul de la Externe şi unul de la SSI. Şi în această colaborare am avut multe neplăceri. Câteva abuzuri făcute de agenţii SSI, deşi sever sancţionate, au servit Ministerului Afacerilor Străine drept pretext de a înlătura din curse organele Serviciului. Dar abuzurile frecvente ale personalului propriu nu erau sancţionate şi nici relevate la Ministerul Afacerilor Străine. A fost nevoie de multe intervenţii personale pe lângă Mihai Antonescu, şeful departamentului, pentru a restabili situaţia.

Cum telegramele rezidenţilor externi SSI veneau prin Externe cu semnătura plenipotenţiarului respectiv, acesta cerea adesea să cunoască şi conţinutul lor, ceea ce Serviciul nu permitea. Aceasta dădea naştere la suspiciuni din cauza cărora unii plenipotenţiari au mers până acolo încât au creat o situaţie intenabilă rezidenţilor SSI ca acesta să fie forţat să părăsească postul. Totul depindea însă de bunăvoinţa ministrului cât şi de înţelepciunea rezidentului, pentru ca conlucrarea şi concursul să fie cât mai efective.

Prin raporturile personale cu Mihai Antonescu am obţinut adesea de la Ministerul Afacerilor Străine rapoartele mai importante ale legaţiilor noastre din străinătate, din care luam note, atât pentru orientarea personală în problemele externe cât şi pentru a da directivele necesare Secţiei de Informaţii. Dar am avut cu Mihai Antonescu şi foarte multe ciocniri cauzate de greutăţile pe care personalul Ministerului Afacerilor Străine le ridica în permanenţă în calea acţiunii SSI şi care au mers până la descoperirea unora din rezidenţi. Toate acestea proveneau din faptul că la acest departament domnea şi pe vremea aceea o mentalitate îngustă de castă, personalul diplomatic având convingerea că numai el este capabil şi are dreptul exclusiv a face informaţii în străinătate.

Şi atunci, ca şi mai târziu, funcţionarii Ministerului Afacerilor Externe, în frunte cu Gr. Niculescu-Buzeşti[416], traficau în afară cu informaţiile şi rapoartele ministerului, fapte care le-am semnalat adesea fără ca să fiu înţeles, în schimb aceştia şi-au dublat eforturile pentru a crea noi dificultăţi SSI.

Până la organizarea Oficiului Central de Cenzură, scrisorile şi telegramele persoanelor urmărite de SSI e obţineau prin *colaborare cu Poşta Centrală.* De asemenea, prin comandantul militar al Societăţii de Telefoane, obţineam copii de pe notele de intercepţie a convorbirilor telefonice, care se redactau de personalul însărcinat cu această misiune specială.

Pentru completarea şi sprijinirea acţiunii sale contrainformative, SSI a mai colaborat şi cu Ministerul Afacerilor Interne, Direclia Generală a Poliţiei, Prefectura Poliţiei Capitalei şi Inspectoratul General al Jandarmeriei.

---

[416] Fruntaş al PNŢ, investit la 23 august 1944 cu portofoliul Departamentului Afacerilor Externe (vezi „RA"., nr. 2/1978, p.227).

Această colaborare a fost de un real folos SSI mai ales în perioada de reorganizare şi de refacere a cadrelor sale, înlesnindu-i să cunoască evenimentele şi stările de fapt din întreaga țară peste care activau organele acestor instituții.

Legăturile însă nu au putut fi stabilite decât după plecarea legionarilor de la putere, pentru motivele ce se vor vedea mai jos. Colaborarea se făcea prin schimb de buletine cât şi personal prin şeful Serviciului şi şeful acestor autorități, iar pe de altă parte între şeful Secției Contrainformații şi directorii respectivi ai serviciilor de siguranță din aceste instituții.

Din primele zile ale guvernării sale, Ion Antonescu instituise la Preşedinția Consiliului de Miniştri un *„Consiliu de ordine interioară”* la care au luat parte ministrul şi subsecretarul de Stat al Ordinii Publice de la Interne, directorul general al Poliției, prefectul Poliției Capitalei şi un reprezentant al Jandarmeriei. Aici se expuneau faptele mai importante petrecute în țară, problemele de ordine publică ce se relevau şi informațiile obținute. Pe baza discuțiilor urmate, Conducătorul statului dădea dispoziții de procedare şi indica şi măsurile ce urmau a se lua.

Cât timp au stat legionarii la putere, şeful SSI nu a fost invitat la aceste consilii, pentru că o colaborare cu ei ar fi fost o imposibilitate morală. După plecarea lot am primit ordin să particip şi eu, având ca atribuții speciale urmărirea problemei legionare şi informațiile externe. Natural ca în aceste consilii nu expuneam decât chestiunile curente. Cele cu caracter mai secret, ca şi problemele mai delicate, le expuneam în audiențele personale ce le aveam la conducătorul superior al Serviciului.

La Preşedinția Consiliului de Miniştri se adunau zilnic un număr mare de „buletine” şi „rapoarte” informative provenind de la: Ministerul Afacerilor Interne, Externe, Război, Justiție, constatările parchetelor, MStM, Siguranță, Prefectura Poliției, Inspectoratul General al Jandarmeriei, Direcția Justiției Militare şi Direcția Închisorilor, SSI şi altele.

Prin contactul pe care îl făceam personal cu secretarul general al Preşedinției, cât şi cu şeful cabinetului militar, constatam că acest material imens nu era posibil să fie citit şi utilizat de organele de conducere ale statului, mai ales că, de multe ori, rapoartele expuneau versiuni contradictorii chiar asupra aceluiaşi fapt. Iar din discuțiile cu Ion Antonescu vedeam că nu cunoştea multe fapte importante trecute în „buletinele” sau „rapoartele speciale” ale SSI Aceasta m-a determinat să-i propun înființarea unui *„Serviciu de Centralizare a Informațiilor”* la Preşedinția Consiliului de Miniştri, iar el m-a autorizat să-l şi organizez de urgență, ceea ce am şi făcut[417].

Acest serviciu se compunea din două birouri, unul pentru informațiile militare şi altul pentru cele civile. El făcea o opera de centralizare, dar şi de

---

[417] În şedința Preşedinției Consiliului de Miniştri din 10 decembrie 1940, generalul Ion Antonescu, exasperat de numărul buletinelor de informații care veneau la Cabinetul său dine la serviciile de informații s-a exprimat: „Cene citeşte aceste buletine înebuneşte. Cristescule, făşi un Buletin unic”. Vezi Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri Guvernarea Ion Antonescu,*

interverificare a informațiilor şi, reținând materialul mai bun, mai verificat şi interesant, întocmea un buletin general informativ zilnic pentru Conducătorul statului şi vicepreşedintele Consiliului de Miniştri.

Rapoartele mai interesante se studiau aparte şi erau prezentate cu un „referat rezumativ". Pe aceste buletine şi referate se puneau rezoluții, care apoi erau executate tot de Serviciul de Centralizare, de unde plecau ordinele scrise la autoritățile de resort. Materialul neverificat era trimis spre verificare autorității de unde emana sau altui serviciu similar.

Importanța Serviciului de Centralizare a fost marcată de la început, deoarece conducerea lui a fost încredințată unui general de stat major şi se compunea din funcționari superiori de siguranță şi ofițeri superiori de stat major, toți cunoscători ai problemelor informative.

Cu timpul şi la SSI prin sistemul de colaborare pe care l-am expus, se aduna un important număr de buletine, rapoarte şi note informative de la alte servicii. Pentru centralizarea, studiul şi sistematizarea acestui material, cât şi pentru economie de timp, am fost nevoit să înființez la cabinetul meu un mic secretariat, după modelul şi cu proporțiile reduse ale Serviciului de Centralizare a Informațiilor.

Toată această activitate de colaborare reținea o bună parte din preocupările şefului Serviciului şi-l obliga la multe deplasări, conferințe şi luări de contact cu şefii instituțiilor respective. Dar ea aducea şi un real aport informativ, care suplinea deficiențele temporare constatate în organizarea şi activitatea SSI.

3. Acţiunile întreprinse de Serviciul Special de Informaţii împotriva Mişcării Legionare

Acestea constituie cel mai important capitol din activitatea contrainformativă a SSI prin proporțiile şi consecințele lui politice. Am arătat într-un capitol anterior cauzele care au condus la schimbarea conducerii SSI, cum şi motivele speciale care au determinat conducerea statului să dea în sarcina acestui Serviciu urmărirea problemei legionare. Vom adăuga aici că, prin legăturile ei externe, cât şi prin organizarea ei internă, Mişcarea Legionară se desemna ca o vastă conspirație, ce tindea la acapararea completă a puterii şi instituirea statului totalitar legionar. În expunerea ce urmează, acțiunea informativă se împletește cu unele fapte politice, a căror mențiune este absolut necesară pentru o mai bună înțelegere a situațiilor ce s-au creat şi succedat Le vom limita la strictul necesar.

„Psihoza legionară" cuprinsese pe mulți, din oportunism, laşitate sau naivitate, şi găsise simpatizanți chiar şi în armată. Masacrul de la Jilava, asasinarea lui [Virgil] Madgearu şi în special a lui Nicolae Iorga, i-a adus la trista realitate. Moartea lui Iorga, această mândrie a culturii româneşti, profesor la zeci de generații de ofițeri la Şcoala de război, a despărțit pe legionari pentru totăeauna de opinia publică cinstită din țară şi le-a înstrăinat orice simpatii în armată.

În dimineața zilei de 28 noiembrie, deci a doua zi după [masacrul de la] Jilava, mi se telefonează de la casa Mihail Ghelmegeanu că acolo au venit 8

legionari ca să-l ridice pentru a-l duce „să dea o declarație” şi îmi cerea concursul. Trimit imediat pe ofițerul de serviciu cu singurul agent ce-l aveam la îndemână, care nu au putut rezista violenței legionare, dar au avut inteligența necesară să-i urmărească şi au stabilit astfel că l-au dus pe Ghelmegeanu la Prefectura Poliției.

Avizez imediat pe Rioşanu, care îmi adaugă că, probabil pentru aceleaşi motive, a fost căutat dis-de-dimineață la telefon de doamna Argetoianu. Rioşanu, însoțit de un locotenent şi un agent, se duce imediat la Prefectura Poliției Capitalei unde, în cabinetul lui Zăvoianu, „un tribunal legionar” îi judeca pe Tătărăscu, Argetoianu, Mirto, Ghelmegeanu, general Nae Marinescu, Ralea şi alții, care erau de față.

Intimidează pe Zăvoianu şi pe legionari cu o atitudine de mare curaj şi amenință că aduce Regimentul de jandarmi pedeştri. Ridică pe foştii miniştri şi-i pune în siguranță în cabinetul său de la Ministerul Afacerilor Interne[418]. Planul lui Zăvoianu era ca, după judecată, să-i scoată prin spatele Prefecturii Poliției şi să-i ducă în pădurea de la Băneasa, unde vor avea soarta lui Madgearu, care a fost dus direct acolo şi asasinat.

Noaptea, alți doi legionari, Stoia şi Socariciu, [din care] unul [era] şef de cabinet al generalului Petrovicescu, ministrul de interne, încearcă să forțeze uşa cabinetului lui Rioşanu şi să-i împuşte pe cei ce dormeau acolo. Garda se opune şi nu reuşesc să-şi desăvârşească planul. Întregul complex de fapte îmi dovedea că ele făceau parte dintr-un plan mai vast, prin care se urmărea suprimarea tuturor acelora considerați că stau în calea constituirii statului totalitar legionar, dar mai constituiau şi un serios avertisment pentru SSI ca să treacă la o ofensivă viguroasă informativă.

Iau pe comisarul Gr. Petrovici de la Siguranța Generală, bun cunoscător al Mişcării Legionare, să organizez cu el un mic grup de informatori şi o agentură de teren. Stimulez pe câțiva prieteni evrei să-mi semnaleze cu date absolut exacte orice violențe legionare împotriva evreilor, spre a putea informa Preşedinția Consiliului de Miniştri.

În tot cursul lunii decembrie 1940, samavolniciile legionare continuă prin percheziții, ridicări de obiecte şi persoane, ocuparea magazinelor, maltratarea evreilor, ale căror cadavre se găseau prin podurile de la marginea Capitalei[419].

---

[418] Acest episod este descris cu lux de amănunte şi aproape identic în declarațiile lui Constantin Argetoianu, Gheorghe Tătărăscu şi Mihail Ghelmegeanu (vezi *Asasinatele de la Jilava..., Snagov şi Strejnicul,* ediție 1992, p. 209, 215 şi 217-219). La rândul lui, Horia Sima care, oferă şi alte amănunte, confirmă eliberarea celor trei foşti demnitari, susținând însă că inițiativa i-ar fi aparținut (vezi Horia Sima, *op. cit.,* p.179-180). Dar ceea ce rezultă din studiul acestor izvoare memorialisteice este că nici unul nu confirmă afirmația lui Eugen Cristescu privind faptul că la Prefectura Poliției Capitalei cei arestați erau judecați de „un tribunal legionar”.

[419] Din mai multe memorii şi sesizări trimise de Federația Comunităților Evreieşti din România la Preşedinția Consiliului de Miniştri (documente semnate de dr. W. Fildeman, ca preşedinte, şi Matatias Carp, ca secretar) rezultă că în perioada Statului Național Legionar, inclusiv în timpul rebeliunii, au murit 120 de cetățeni români de religie mozaică, datorită samavolniciilor legionare.

Paralel însă se intensifică şi goana după arme.

Informațiile SSI arătau că magazinele de arme erau devalizate. Armele depuse la poliție şi posturile de jandarmi, în urma ridicării permiselor de purtat arme, au fost luate de legionari.

Armamentul poliției şi jandarmeriei din Basarabia şi Bucovina, depus la Siguranța Generală după evacuare, intrase în posesia Poliției legionare. Siguranța Generală deşi avea surplusuri de armament, comandă 1 200 pistoale „Walter" în străinătate, din care 800 sunt date corpului legionar „Răzleți". Când s-a ridicat această comandă de comisarul de siguranță Durghiu, un grup din Poliția legionară venise la vamă să-1 forțeze să le cedeze toată comanda, fapt pe care el cu greutate l-a putut înlătura. Altă comandă de puşti automate se făcuse de legionari în Germania. Armele sosiseră clandestin, dar nu veniseră încă cartuşele. Planul deci se contura mai clar şi instrumentele de execuție se adunau pe fiecare zi.

În Consiliile de ordine internă, la care eu încă nu participam, unde Ion Antonescu repeta informațiile de la SSI şi cerea încontinuu anchete şi măsuri, i se răspundea că acestea sunt informații de la masoni. Petrovicescu afirma că toate anchetele sunt în curs, dar rezultatul lor nu mai venea. Din această cauză, anchetele trec la SSI şi sunt însărcinat să anchetez o reclamație a Oficiului de Vânzare a Hârtiei în care se arăta că un evreu, proprietar al acțiunilor fabricii „Zărneşti", a fost forțat împreună cu fiica sa să semneze cedarea acțiunilor în favoarea unor legionari, sub amenințarea revolverelor. Raportul de anchetă, confirmând faptele, dă naştere la o discuție violentă între Ion Antonescu şi Horia Sima. [Acesta din urmă] mă cheamă la Preşedinție, unde-mi ține un discurs întreg despre tăria şi durata statului legionar. Sfârşeşte amenințându-mă că voi suferi consecințe dacă voi continua a informa pe Antonescu cu date împotriva Mişcării Legionare.

În preajma Anului Nou 1940/1941, SSI primeşte o serie de informații foarte grave, care arătau că legionarii pregătesc „răfuiala cea mare" pentru noaptea de revelion, din care vor să facă o adevărată noapte a Sfântului Bartholomeu; că în acest scop, Poliția legionară a întocmit o listă de 2000 „democrați proscrişi" în Capitală şi peste 20 000 în întreaga țară. Antonescu nu era în Capitală şi nu aveam legătură urgentă cu el.

Căutam să fac o verificare cât mai grabnică prin unele legături personale, când se prezintă la mine colonelul Rödler, şeful Abwehr-ului [din România]. Acesta îmi spune că el e austriac, nu german; că interesul lui este ca în România să fie linişte, căci orice act de anarhie angajează şi răspunderea lui față de Canaris, care i-a făcut aspre reproşuri şi pentru lipsa de prevedere care a dus la moartea lui Moruzov; şi, în fine, că el e militar de 35 de ani în Serviciul de Informații şi nu politician ca cei de la Gestapo, care au legături cu legionarii. Şi sfârşeşte afirmând că la Jilava au fost amestecați şi cei de la Gestapo, care au înarmat şi instigat pe legionari. De altfel – mi-a mai spus colonelul Rödler – *„am informații pozitive că legionarii pregătesc lucruri mai grave de Anul Nou şi de*

aceea am venit să te previn ca să iei măsuri".

Colonelul Rödler cerea, natural, o desăvârşită discreţie asupra mărturisirilor făcute. În faţa acestor confirmări avizez pe Rioşanu de cele ce se pregăteau şi acesta dă o circulară foarte drastică la toate prefecturile, poliţiile şi jandarmeriile din ţară şi Capitală, în care îi face responsabili de orice act de anarhie ce s-ar petrece pe teritoriul pus sub competenţa lor.

În Capitală, SSI ia o serie de măsuri de precauţie pentru orice eventualitate. Planul legionarilor era astfel decamuflat şi intenţia lor demascată. Horia Sima află şi face scandal lui Rioşanu cerându-i să revoce circulara care vorbea de „elemente iresponsabile [ce] intenţionează să provoace tulburări şi să se dedea la acte de violenţă"[420] etc., dar era destul de transparentă. Rioşanu refuză, şi atunci Sima dă el o altă circulară prin care o revocă, în parte[421]. Efectul urmărit însă se produsese.

După venirea lui Ion Antonescu în Capitală, Horia Sima îl reclamă pe Rioşanu. Acesta se justifică pe informaţiile primite de la mine. Sunt chemat de Antonescu, căruia îi fac o largă expunere asupra planurilor legionare, înarmării, intenţiilor urmărite şi chestiunea de la Anul Nou, cu toate detaliile şi sursa germană de confirmare. Antonescu rămâne impresionat de argumentele mele, dar spune: *„Nu e vremea, îi susţin încă germanii, continuă şi urmăreşte cu atenţie şi ţine-mă în curent cu toate constatările".*

Sub aceste auspicii intrăm în ianuarie 1941. Siguranţa Generală condusă de Ghica şi Maimuca[422] caută să paralizeze acţiunea informativă a SSI din cauza căreia aveau dese neplăceri în Consiliul de ordine publică şi [era] stingherită în operaţiile suspecte. Arestează agenţii din pază de la locuinţa mea

---

[420] Este vorba despre ordinul telegrafic cifrat nr. 6 087 din 29 decembrie 1949 adresat de colonelul Rioşanu tuturor prefecţilor din ţară (vezi *Pe marginea prăpastiei, 21-23 ianuarie 1941,* Editura Scripta, Bucureşti, 1992, p. 111).

[421] *Ibidem,* p. 111-112). Horia Sima explică în detaliu şi raţiunea care l-a determinat să elaboreze şi să transmită aceast ordin (Horia Sima, *op.cit,* p.279-280).

[422] Din relatările pe care ni le-a făcut colonelul în rezervă Traian Borcescu (în anul 1993) rezultă că într-adevăr „Constantin Maimuca, adjunct al directorului general al Siguranţei, nu a avut simpatii legionare. Dimpotrivă, în toată această perioadă, el a oferit cele mai importante informaţii Biroului II din Marele Stat Major al armatei române, despre orice uneltiri şi intenţii ale Mişcării Legionare. A fost un om cinstit, corect, şi-un mare român. Poate că datorită originii sale macedonene a reuşit să capete încrederea înalţilor funcţionari de stat care erau legionari sau simpatizau cu Mişcarea Legionară. Cu alte cuvinte, reuşise să se infiltreze în vârful ierarhiei legionare. Arestarea sa, după înăbuşirea rebeliunii din ianuarie 1941, s-a datorat în exclusivitate manevrelor lui Eugen Cristescu, care vedea în Maimuca un potenţial rival la postul de director general al SSI". Întrebat de ce nu a intervenit personal la Ion Antonescu, sau prin altcineva de la armată care cunoştea contribuţia lui Maimuca, regretatul Traian Borcescu, a oferit următorul răspuns: „În astfel de situaţii, trebuie mers până la capăt. Trebuia sacrificat – şi el a înţeles acest lucru – pentru ipoteza când Horia Sima ar fi fost adus din nou la conducerea Statului. Germanii nu o dată ne-au ameninţat cu acest lucru. Situaţia era tulbure, nu ştiam ce ne rezerva viitorul, iar noi la Statul Major trebuia să ne gândim la toate ipotezele şi să luăm măsuri din timp". Menţionăm că Traian Borcescu a fost transferat de la Biroul II al MStM la SSI, după înăbuşirea rebeliunii legionare. Despre viaţa şi activitatea lui Traian Borcescu vezi pe larg Cristian Troncotă, *Din istoria SSI, Traian Borcescu - Riscurile jocului dublu,* în „Magazin istoric", s.n., iunie, 1993, p. 25-31, iulie 1993, p. 25-31 şi august 1993, p. 25-31.

şi-i terorizează să spună cine mă vizitează dintre legionari. Arestează pe comisarul Gr. Petrovici, asupra căruia face presiuni să spună informatorii ce-i are în Mişcarea Legionară. Acesta răspunde că nu are şi dacă i-ar avea nu i-ar spune pentru a nu face o trădare profesională. Este predat Poliției legionare, care continuă amenințările în acelaşi scop. După trei zile, şi în urma ordinelor drastice ale lui Antonescu, este eliberat.

Raportul meu asupra tuturor acestor operații, citit de [generalul Ion] Antonescu în Consiliul de ordine publică, declanşează furtuna. Căci el era dublat de un *„raport secret”,* care conținea o serie de constatări interesante făcute asupra stării de spirit agresive din Poliția legionară şi a aversiunii manifestate fățiş împotriva lui Antonescu printr-o serie de amenințări. Tot în acest timp se produce atentatul supusului grec Sarandos, împotriva maiorului german Döering[423], alt prilej de nemulțumire împotriva Ministerului Afacerilor Interne, care nici nu avizase pe Antonescu, pe care l-am anunțat eu.

Hitler, informat de tensiunea dintre Antonescu şi Horia Sima, îi invită pe amândoi la Berlin, ca să-i împace. Horia Sima pretextează că e bolnav şi nu se duce. Antonescu trage concluzii din eschivarea lui Horia Sima, că acesta vrea să-şi pună planurile în aplicare în lipsa lui din țară. În dimineața plecării, sunt chemat de Antonescu la Preşedinție, căruia îi raportez ultimele informații. Acesta îmi dă dispoziții să urmăresc foarte atent mişcările legionarilor şi să avizez pe Mihai Antonescu, căruia i-a lăsat instrucțiuni de procedare pentru orice eventualitate. Pe aeroport, dă noi instrucțiuni lui Mihai Antonescu, arătându-i pe Pantazi şi pe mine. La urcarea în avion, îmi repetă ordinele date cu adăugirea că el a spus lui Horia Sima că va sta la Berlin 3-4 zile, dar a doua zi la 11 dimineața va fi înapoi. În rândurile legionarilor constat mare febrilitate, dar sunt surprinşi de înapoierea neaşteptată a lui Antonescu.

Noile informații ale SSI asupra continuării înarmării, violențelor, listelor întocmite etc. sunt primite de Ion Antonescu cu mai mare interes, afirmându-mi că ele concordă cu atitudinea sfidătoare ce constată la Horia Sima. Antonescu era mai ferm în instrucțiunile sale: am tras concluzia că primise un spor de încredere de la Hitler, unde Horia Sima fusese probabil „lucrat”[424].

---

[423] Asasinatul a avut loc la 19 ianuarie 1941 şi a fost folosit drept pretext pentru izbucnirea rebeliunii legionare.

[424] Prin această expresie – „a fost lucrat” –, Eugen Cristescu explică din punctul său de vedere, ca om de informații, ceea ce se petrecuse în realitate. Generalul Antonescu îi prezentase lui Hitler toate samavolniciile făcute de legionari, scăpați de sub control, ceea ce crea o stare anarhică, într-o perioadă când țara avea nevoie de linişte pentru a se pregăti să meargă ferm alături de Germania. De o situație anarhică nu putea profita decât URSS, care deja îşi concentrase puternice forte armate în Basarabia şi Bucovina, gata să intervină. Ca argumente, Antonescu i-a mai spus Führerului că Mişcarea Legionară s-ar fi anarhizat prin implantarea în rândurile sale a comuniştilor. „Aceasta constituie noua metodă bolşevică de penetrare în alte țări. Nu se mai înființează partide comuniste, iar comuniştii intră în număr mare în rândurile organizațiilor deja existente în țară.” *(Hitler – Antonescu. Corespondența şi întâlniri inedite 1940-1944,* vol 1, p. 67).

Între 15-20 ianuarie au loc mai multe întruniri legionare, urmate de consfătuiri intime între Horia Sima şi comandanții legionari.

La „Casa Spărgătorilor de Fronturi, din dosul Cişmigiului, se ține întrunirea şefilor de cuiburi, cea mai importantă organizație legionară din Capitală. Primesc informații că aici s-a manifestat o stare de spirit foarte înflăcărată şi amenințătoare împotriva Conducătorului statului, care a fost chiar atacat violent în cuvântările ținute. Ultimul vorbitor, Nicolae Petraşcu – secretarul general al Mişcării Legionare – îşi încheie cuvântarea astfel: „Se laudă Antonescu cu armata lui? Avem şi noi armata noastră. Avem 360 000 de arme şi revolvere cu care îi vom răspunde la orice provocare".

Toți participanții manifestează zgomotos, scoțând revolverele.

Iau măsuri de verificare şi informația se confirmă şi din altă sursă. Cu raportul mă duc la Antonescu în ziua de 21 ianuarie, la amiază, şi i-l citesc. Acesta rămâne în dubiu, găsind că legionarii au prea mare îndrăzneală. Reamintesc atunci toate informațiile anterioare şi toate pregătirile care mă îndreptățesc să afirm că ne găsim în perioada de pregătire a unei lovituri de forță, care nu va întârzia prea mult. Cum legionarii nu sunt încă gata şi aşteaptă noi arme şi muniții din Germania, sunt de părere să trecem la măsuri efective de prevenire spre a nu fi surprinşi. Constatând că eforturile mele de a-1 determina să ia o atitudine decisivă sunt privite încă cu rezervă, sfârşesc spunând: *„De altfel am informații că vor să vă împuşte într-un Consiliu de Miniştri*". *„Asta chiar nu o cred*! răspunde Antonescu. *Totuşi, continuă informațiile şi verificările în care timp eu voi aviza*".

Mă duc la sediul Serviciului, unde agenții de pază îmi spun să mă întorc la Preşedinție [deoarece] sunt din nou chemat. Antonescu îmi cere să repet toate informațiile ce i le-am dat anterior şi sfârşeşte spunând: *„Ai avut dreptate, toate sunt exacte. Un legionar de marcă, dintre puținii cuminți, a fost între timp la mine şi m-a prevenit de intențiile lor. Voi trece la măsuri. Am chemat pe generalul Petrovicescu să-i iau demisia. Voi numi pe generalul Dumitru Popescu, comandantul militar al Capitalei, ca ministru al afacerilor interne. Cum legionarii vor reacționa, dumneata ia imediat măsuri de siguranță şi la Preşedinție şi la SSI, căci ştiu că te vor aviza. Continuă a mă informa de tot ce se va petrece*".

Am adus la Preşedinția Consiliului de Miniştri un ofițer cu 60 plutonieri de jandarmi, iar la SSI am dat dispoziții ca ofițerii să rămână toți la Serviciu şi să întocmească un plan de apărare cu armele şi grenadele ce aveam.

Generalul Petrovicescu, după ce a dat în primire Ministerul Afacerilor Interne, a avizat pe Horia Sima şi pe Ghica, cu care s-a întâlnit la „Casa Spărgătorilor de Fronturi", unde au redactat un manifest în care şeful SSI era învinovățit de debarcarea generalului erou Petrovicescu şi era caracterizat astfel:

„Omul lui Armand Călinescu, vândut evreilor şi masonilor, asasinul maiorului Döering, din ordinul evreilor şi al masonilor". Acest text a figurat în toate manifestele redactate cu ocazia rebeliunii, cât şi în cuvântările ținute la 220 întruniri şi la stația de radio în cursul celor 4 zile cât a fost ocupat de legionari.

„Omul lui Armand Călinescu, vândut evreilor şi masonilor, asasinul

maiorului Döering, din ordinul evreilor şi al masonilor”. Acest text a figurat în toate manifestele redactate cu ocazia rebeliunii, cât şi în cuvântările ţinute la 220 întruniri şi la staţia de radio în cursul celor 4 zile cât a fost ocupat de legionari.

Totodată este chemat [Dumitru] Groza, comandantul Corpului Muncitoresc Legionar, cu care se organizează o manifestaţie la statuia [lui] Mihai Viteazul, unde se ţin cuvântări ameninţătoare şi se împrăştie manifeste. Horia Sima dispare din acel moment şi intră în conspirativitate şi siguranţă.

Reacţiunea deci începuse, şi ea impunea noi măsuri. Cum lucrasem ani de zile la Ministerul Afacerilor Interne ca director al Poliţiei de Siguranţă şi ca director al personalului, cunoşteam foarte bine întreg mecanismul acestui departament. Raportând situaţia creată prin manifestaţia de la [statuia lui] Mihai Viteazul şi prevăzând ce va urma, am spus lui Antonescu că numai schimbarea ministrului de interne nu e suficientă şi [că] trebuie schimbaţi toţi prefecţii şi înlocuiţi cu militari. Părerea mea, susţinută şi de generalul Vasiliu, inspector general al Jandarmeriei, este admisă. Şeful MStM[425] primeşte dispoziţii să dea telegrame cifrate tuturor comandamentelor de garnizoană şi să ia conducerea prefecturilor de judeţe şi să schimbe administraţia legionară din ţară.

Faptul îndârjeşte şi mai mult pe legionari, care încep să organizeze „blocurile de rezistenţă” şi ocupă staţia de radio de la Bod, Prefectura Poliţiei, Siguranţa Generală, Cazarma Gardienilor Publici, alte localuri şi case particulare, în special în jurul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

SSI era singurul organ de stat care trebuia să informeze Preşedinţia Consiliului de Miniştri cu toate operaţiile legionarilor. Agenţii SSI, împărţiţi pe cartierele sensibile ale Capitalei, raportau pregătirile şi deplasările grupelor de rezistenţă. Am întrebuinţat şi ofiţeri în această operaţie. Dar SSI mai avea misiunea principală să vadă ce atitudine iau germanii şi astfel constată că Divizia blindată germană de la Târgovişte a fost adusă la marginea Capitalei. Avizând pe Antonescu, acesta cheamă la el pe generalul Erik Hansen – şeful Misiunii Militare Germane - şi-i cere explicaţii asupra acestei deplasări. Hansen răspunde că întrucât se prevăd tulburări şi nu ştie ce se va întâmpla, a adus Divizia blindată pentru siguranţa trupelor germane şi paza liniilor de comunicaţie, la nevoie.

Întrebat care va fi atitudinea trupelor germane în caz că conducerea statului va fi nevoită să ia măsuri militare împotriva legionarilor, Hansen răspunde evaziv că a raportat situaţia la Berlin şi aşteaptă instrucţiuni.

Sondând pe colonelul Rödler, rămân cu impresia că Serviciul de Informaţii German este pentru menţinerea ordinii în această parte a Europei, indiferent de consideraţiile politice. Situaţia se agrava, atât din cauza atitudinii nehotărâte a Misiunii Militare Germane, cât şi din dârzenia legionară. La acestea se adăuga un motiv mai serios de îngrijorare: în Capitală nu erau trupe suficiente, iar

---

[425] Este vorba despre generalul de brigadă Alexandru Ioaniţiu, şef al Marelui Stat Major al Armatei Române în perioada 6 septembrie 1940-17 septembrie 1941.

trenurile nu circulau.

În fața acestei situații, în conferințele de la Preşedinție, se hotărăşte să câştigăm timp, prin diferite tratative cu legionarii, până la sosirea trupelor, care veneau pe jos. În acelaşi timp, Antonescu telegrafiază la Berlin, cerând să se precizeze atitudinea trupelor germane din România. În timpul tratativelor lui Antonescu cu „senatorii legionari", SSI identifică toate localurile ocupate de legionari şi le plasează pe harta Capitalei. Legionarii din Cazarma Gardienilor Publici atacă cu focuri de armă spatele Preşedinției Consiliului de Miniştri. Antonescu dă ordine să fie somați să se predea, ceea ce aceştia nu consimt. După câteva rafale de mitraliere, aceştia cedează şi sunt arestați şi duşi în cazarma Malmaison. Triajul lor constată că, în afară de legionari, erau aduşi cu forța o serie de elemente de la periferiile Capitalei.

Între timp au sosit şi trupe în Bucureşti, şi tratativele s-au întrerupt. Antonescu îmi spune: „Acțiunea informativă s-a terminat, acum începe represiunea". Scoate harta cu blocurile legionare şi întocmeşte, cu militarii, planul de atac şi [face] distribuirea trupelor.

În timpul luptelor, în Piața Victoriei, un soldat este stropit cu benzină de legionari şi i se dă foc. Faptul fiind comunicat trupelor, le îndârjeşte la represalii. Blocurile sunt succesiv lichidate.

În acest timp, la Berlin aveau loc discuții asupra atitudinii ce trebuia să o ia trupele germane din România. Partidul Național-Socialist susținea că Germania nu poate conta în România decât pe legionari, care au un program şi o ideologie identică [cu a sa], şi deci să fie sprijiniți legionarii. Militarii însă, în frunte cu Keitel, susțineau că interesele strategice, politice şi economice ale Germaniei în România cer ca armata germană să fie alături de armata română condusă de Antonescu. Importanța teritoriului român iese iarăşi în evidență. Hitler adoptă părerea militarilor şi dă ordin generalului Hansen să stea la dispoziția generalului Antonescu.

Hansen primeşte la Hotel Ambasador – în zorii zilei – pe trei delegați trimişi de Horia Sima să-i ceară ajutor contra lui Antonescu. În cursul discuțiilor, Hansen le spune că a primit dispoziții să stea la ordinele generalului Antonescu şi îi sfătuieşte să intre în linişte, căci la ora 8 dimineața, el se va prezenta lui Antonescu. Şi, dacă acesta îi va cere să tragă în legionari, el va fi nevoit să execute. Horia Sima, văzând situația pierdută, lansează un manifest prin care cere legionarilor să intre în ordine.

Represiunea s-a soldat cu 400 de victime de o parte şi de alta[426].

În timpul represiunii au fost arestați mulți legionari. O bună parte din comandanți şi-au pus la adăpost persoana lor şi au fugit, lăsând în mâinile autorităților numai pe cei ce executaseră dispozițiile lor. Prin legăturile ce le aveau cu germanii aflați în țară, au găsit adăpost la unii dintre ei.

---

[426] Mai exact, în timpul luptelor şi-au pierdut viața 21 de militari, iar 53 au fost răniți. În rândurile populației civile s-au înregistrat 374 de morți (între care 118 evrei asasinați de legionari) şi 380 de răniți; vezi *Istoria României în date,* 2003, p.450-451.

Germanii i-au organizat în grupuri şi i-au transportat în vagoane plumbuite peste frontieră sub mențiunea *„material de război trimis în Germania pentru reparație”*. Vagoanele au fost bine păzite, ca nimeni să nu poată stabili prezența legionarilor în ele. Alții au plecat în uniforme germane cu trenurile de permisionari.

Horia Sima a stat câtva timp ascuns de germani şi apoi, în uniformă germană, a fost trecut peste podul german de la Giurgiu, în Bulgaria. La Sofia a primit de la ministrul Germaniei un *Ausweiss* cu care a plecat, prin Iugoslavia, în Germania. Cercetările informative ale SSI au stabilit că Neubacher, ministrul plenipotențiar german, însărcinat cu tratativele economice în România, a înlesnit plecarea lui Horia Sima în Bulgaria şi probabil tot el l-a ținut ascuns după rebeliune.

Între 25 ianuarie şi 1 iunie 1941 a urmat perioada de cercetări, stabilirea răspunderilor şi sancțiunilor. Cum SSI era singurul organ de stat care cunoştea şi urmărise tot timpul pregătirea rebeliunii, trebuia să servească autorităților judiciare orientările şi documentările necesare. În afară de acesta, SSI era obligat să facă, în paralel cu cele judiciare, o serie de cercetări informative spre a-şi verifica datele ce le-au avut şi a aduna materialul necesar unei cunoaşteri şi urmăriri, mai în fond, a problemei legionare.

După indicațiile SSI şi în asistența delegaților săi, s-au făcut nenumărate percheziții cu rezultate interesante. Astfel, la Siguranța Generală s-au găsit actele prin care se perfectaseră unele comenzi de arme în Germania, cum şi dovezi referitoare la înstrăinarea armamentului Polițiilor, Siguranței, şi Jandarmeriei din Basarabia şi chiar a armamentului propriu al Siguranței Generale.

La sediile Poliției legionare s-au găsit importante cantități de arme şi muniții, cum şi un bogat material doveditor al violențelor legionare şi al acțiunii de înarmare. La sediile *„Ajutorului legionar”* erau imense depozite de alimente şi obiecte furate de prin casele particulare şi magazine. În casa locuită de Horia Sima nu s-a găsit o carte, un ziar şi nici o urmă de viață intelectuală, doar un carnet cu câteva însemnări personale.

Din toate aceste percheziții s-a adunat un bogat material, care a fost triat şi a servit apoi organelor de anchetă. SSI şi-a luat notele ce-l interesau şi din care se constata că toate datele ce le avusese în legătură cu acțiunile violente, înarmarea şi pregătirea rebeliunii, erau juste.

Cercetarea capilor principali ai rebeliunii s-a făcut chiar de Secția juridică a SSI, de o serie de magistrați mobilizați în acest scop. A urmat procesul, în care SSI, şi şeful lui, s-a bucurat de o atenție specială din partea celor judecați.

SSI s-a mai ocupat şi cu identificarea celor ce au organizat şi executat masacrele de la Jilava, şi a dat indicațiile necesare organelor judiciare care au desăvârşit ancheta şi a urmat apoi procesul.

Tot astfel, SSI la identificat pe cale informativă pe asasinii lui Iorga şi Madgearu, care fugiseră în Germania. Cu această ocazie s-a stabilit că profesorul Tasse din Ploieşti, care luase parte la răpirea lui Iorga de la Sinaia, judecarea şi împuşcarea lui la Strejnic, obținuse de la Siguranta Generală un

nurnăr de revolvere, din care unele au servit desigur la executarea asasinatului.

În timpul rebeliunii, Ghica şi Maimuca au activat continuu în favoarea legionarilor şi nu au părăsit localul Siguranței Generale decât atunci când au văzut situația pierdută şi se temeau să nu intervină armata. La această instituție, ca şi la toate poliţiile din țară, nu se mai găsea nici un dosar sau fişă privind Mişcarea Legionară, căci totul fusese distrus.

Singur SSI avea dosarele intacte. Pe de altă parte, perioada de guvernare legionară a produs o totală dezorganizare în serviciile de poliție şi siguranță. Personalul de carieră fusese îndepărtat şi înlocuit cu „Poliția legionară". Refacerea cadrelor cerea vreme. Pentru aceste considerații, cât şi pentru urmărirea laturii externe a acestei probleme, a fost lăsată încă multă vreme în sarcina SSI

Intervențiile mele la Ion Antonescu în care arătam că problema legionară nu e de esența Serviciului Special de Informații, care s-a ocupat de ea atâta timp cât devenise o conspirație periculoasă existenței statului, şi că SSI are alte misiuni care cer o preocupare mai atentă în alte direcții, nu au fost luate în considerație.

SSI s-a ocupat cu identificarea legionarilor plecați în Germania şi a reuşit să stabilească numele a 350 inşi. La această operație a fost ajutat şi de Abwehr. Legionarii trăiau în lagăre sau grupuri de case înconjurate cu garduri de sârmă ghimpată. Erau sub paza aceluiaşi colonel Geissler de la Gestapo, care însă le făcea fel de fel de libertăți. Astfel că trebuia să ne informăm dacă unii din ei nu vin în țară cu intenția de atentate. Lagărele principale erau la Rostock lângă Hamburg şi Buchenwald. Unii lucrau în fabrici, alții în ateliere în lagăre.

În noaptea de 24 decembrie 1942, von Killinger anunță pe Mihai Antonescu, ministrul Afacerilor Străine, că Horia Sima a dispărut din lagărul unde se afla, fără nici o urmă, şi că s-au luat măsuri să fie arestat. Adaugă că guvernul german regretă faptul şi previne guvernul român pentru eventuale măsuri de prevedere.

După protestul de rigoare, Mihai Antonescu convoacă pe şefii serviciilor de ordine publică şi SSI Se întocmeşte un plan de măsuri, între care arestarea şi internarea în lagăr a 2 000 de legionari. A doua zi, [mareşalul] Antonescu este informat de toate acestea, cheamă pe von Killinger şi amenință cu ieşirea din Axă, dacă Sima nu e arestat. Nu trec decât trei zile şi von Killinger anunță că Sima a fost găsit şi arestat la Roma, de unde cu un avion a fost readus la Berlin, unde se face ancheta.

Natural că SSI trebuia să se informeze de împrejurările în care s-au petrecut faptele şi astfel, s-a stabilit că Sima pleca la Berlin când voia, cu autorizația colonelului Geissler; că a luat paşaportul unui legionar care semăna la figură cu el, l-a vizat la Legația italiană din Berlin şi prin Brenero, s-a dus la Roma la „camaradul Găzdaru". Geissler văzând că trece vremea şi Sima nu se mai întoarce – în lagăr – de la Berlin a fost nevoit să raporteze. Protestul guvernului român fiind adus la cunoştința lui Hitler, acesta spune: *„Ori Sima, ori capul lui Geissler".*

Geissler amenință atunci pe legionarii din lagăr că, dacă în câteva ore nu spun unde se află Horia Sima, îi împuşcă pe toți.

Văzând că lucrurile iau o întorsătură gravă, Stoicănescu, căruia Sima îi lăsase adresa unde se duce, a divulgat, şi astfel Sima este luat de la Roma şi adus în Germania. Geissler este pedepsit disciplinar şi trimis pe front. Toate aceste constatări le-am raportat lui Antonescu.

La prima întrevedere ce a urmat între Antonescu şi Hitler, discutând fuga lui Sima, Hitler spune: *„Am luat astfel de măsuri ca să nu mai poată vorbi niciodată”.* Antonescu consideră răspunsul mulțumitor şi mi-1 comunică şi mie la întoarcerea în țară. Eu nu mă mulțumesc cu această afirmație şi continui a verifica. Primesc informația că Sima se află într-o casă la Weimar, izolat complet de ceilalți legionari şi foarte bine păzit, ceea ce Antonescu n-a voit să creadă față de spusele lui Hitler. *Horia Sima şi legionarii din Germania au constituit întotdeauna un instrument cu care germanii ne-au şantajat. Or, de câte ori erau nemulțumiți de nesatisfacerea cererilor lor economice, sau de numărul de trupe române trimise pe Frontul de Est, amenințau în surdină că ei au guvern gata pregătit în Germania şi ne putem pomeni într-o dimineață că aterizează pe aeroportul Băneasa.* Or, după 23 august 1944, s-a văzut că Horia Sima trăia şi a făcut *„guvernul fantomă”* de la Berlin[427].

Alte acțiuni mai importante dezvoltate de SSI împotriva Mişcării Legionare au fost următoarele: Identificarea, descoperirea şi arestarea *„comandamentului de prigoană”* lăsat de Horia Sima la plecarea lui din țară. El se compunea din Greceanu, fost ministru plenipotențiar legionar la Berlin şi preotul Boldeanu. Aceştia alimentau cu fonduri pe legionarii arestați la rebeliune, cum şi pe cei ce plecau încă în Germania. Greceanu scapă de pedeapsă, dar e trimis pe front, unde îşi găseşte moartea. Iar preotul Boldeanu este condamnat 10 ani închisoare, însă prin complicități vinovate, reuşeşte să fugă de sub paza unui gardian al închisorii Văcăreşti şi dispare în Croatia, la Zagreb.

Mai târziu, SSI identifică şi arestează al doilea comandament legionar, condus de dr. Comşa şi comandorul Lăzărescu. Cum însă aceştia se dovedesc că făceau o acțiune împotriva lui Horia Sima şi căutau o grupare a legionarilor cuminți, [mareşalul] Antonescu – față de garanțiile date de nişte personalități serioase – dispune să fie lăsați în libertate, sub supraveghere. De fapt nu întreprinseseră nici o acțiune care să îndreptățească vreo sancțiune legală.

SSI fiind informat că legionarii din Penitenciarul Aiud fac acolo o adevărată şcoală a crimei şi o educație teroristă, dispun de o întreagă literatură scrisă de

---

[427] Este vorba despre guvernul național român de la Viena, compus din opt membri, dintre care cinci legionari (Horia Sima, V. Iaşinschi, M. Sturdza, C. Georgescu şi Gr. Manoilescu) şi trei membri care nu aparțineau Mişcării Legionare. (profesorul Sângiorgiu, generalul Platon Chirnoagă şi deputatul basarabean Wladimir Cristi). Acest guvern a luat ființă oficial la 10 decembrie 1944. Vezi pe larg la: Platon *Chimoagă, Istoria politică şi militară a războiului României contra Rusiei Sovietice, 22 iunie 1941-23 august 1944,* Editura Carpați, Madrid, f.a., p. 329-330; Horia Sima, *Prizonieri ai Puterilor Axei,* Editura Mişcării Legionare, Madrid, 1990, p. 458, 460; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din țara pierdută,* Fronde Alba-Iulia, Paris, p. 260.

ei în acest sens, au legături nepermise cu cei din afară – unde trimit concepte de manifeste ce se tipăresc şi le distribuie apoi în public – informează pe Conducătorul statului şi-i cere să ordone Siguranţei Generale [efectuarea] unei minuţioase percheziţii în celulele lor de la Aiud. Rezultatul percheziţiei a confirmat în totul informaţiile SSI. Delegaţii Siguranţei Generale s-au întors cu câţiva saci de material de natura celui arătat mai sus. Un tribunal militar a fost deplasat la Aiud şi a aplicat sancţiuni tuturor legionarilor vinovaţi de această acţiune.

Cu timpul, Siguranţa Generală şi Poliţia Capitalei au început să păşească – foarte timid – împotriva Mişcării Legionare. Ele însă se învăţaseră să facă numai operaţii de descinderi şi arestări pe baza indicaţiilor informative ale SSI. De aceea, SSI a fost nevoit să se ocupe până la sfârşit de activitatea legionară.

Din relatările cuprinse sub punctul 3, pe care le-am comprimat la maximum posibil, rezultă că SSI a fost nevoit să dezvolte, paralel cu eforturile sale de reorganizare, o serie de acţiuni destul de grele, o adevărată luptă împotriva unei organizaţii politice care, prin actele ei de extremă violenţă, intimidase tot aparatul de ordine şi siguranţă al statului.

4. Activitatea şi acţiunile mai importante întreprinse se Secţia Informaţii

Această secţie avea *un caracter specific militar.* Era compusă în majoritate din ofiţeri de stat major, ajutaţi de personal birocratic şi câţiva referenţi civili. Maniera de lucru era asemănătoare cu aceea de la Secţia a II-a din MStM. Informaţiile militare predominau în proporţie de peste 80%.

Şeful secţiei, ca ofiţerul cel mai mare şi mai vechi în grad, avea şi alte atribuţii: îndeplinirea funcţiei de subdirector general, înlocuind, în absenţă, pe şeful Serviciului; se ocupa cu verificarea, alegerea şi recrutarea noilor ofiţeri propuşi a fi cooptaţi la SSI; prezida consiliile de numiri şi disciplină a SSI; exercita acţiunea de control şi disciplină a ofiţerilor Serviciului; întocmea foile calificative şi notările ofiţerilor; întreţinea o bună parte din relaţiile de serviciu, cu Secretariatul Ministerului de Război, cât şi cu secţiile din MStM. Tot el se ocupa cu întocmirea şi urmărirea executării „Planului de căutare a informaţiilor".

Nefiind specialist în materie de informaţii militare voi da numai relaţiile de ordin general ce le reţin asupra acestei operaţiuni.

De regulă, întocmirea acestui „Plan" trebuia să se facă de Secţia a II-a, în colaborare cu celelalte secţii din MStM. În practică, însă, el se întocmea de ofiţerii de stat major de la SSI, în colaborare cu Secţia a II-a a MStM. În baza unui studiu prealabil asupra planului din anul expirat, se făcea soldul între informaţiile obţinute şi cele neobţinute din planul perimat. Soldul negativ se trecea în noul plan. Secţia informaţii adăuga informaţiile ce credea necesar a fi căutate în anul viitor. Necesarul era desigur în raport cu problemele urmărite şi cu situaţiile politice şi militare externe. Din tot acest material, Secţia Informaţii întocmea un *„proiect",* care era predat Secţiei a II-a din MStM. Aceasta verifica

proiectul pe care-l completa cu cererile sale de noi informații, cât şi cu cererile celorlalte secții din M.St.M., în special Secția de operații. Cu verificările şi adăugările făcute de MStM se întocmea *„Planul definitiv”,* ce se supunea şefului MStM spre aprobare. Apoi era trimis SSI, pentru executare. Planul conținea cererile de informații militare, în mare majoritate. Apoi informațiile politice şi economice externe. Secția de informații, primind planul, îl desfăcea în chestionare pe Frontul de Est, Vest şi Sud. Frontul de Nord nu mai exista din cauza ocupării Poloniei de către germani.

Şefii de fronturi, la rândul lor, fracționau chestionarele şi repartizau problemele de urmărit Centrelor de informații de pe frontieră şi rezidenților externi, fiecăruia după zona de acțiune şi competența ce avea. În genere, pentru păstrarea discreției, toată operația se făcea în etape succesive şi pe fracțiuni, pe care rezidenții trebuiau să le învețe pe de rost. Şeful Secției de Informații şi şefii de fronturi țineau evidența a ceea ce s-a realizat şi ceea ce a mai rămas de căutat, urmărind permanent realizarea planului. Tot ei făceau şi interverificarea informațiilor între diferite surse şi dădeau noi instrucțiuni când era nevoie. Dacă „Planul de căutare a informațiilor” cerea date din țări unde nu aveam rezidenți, Secția Informații căuta şi propunea numirea de noi rezidenți în acele țări. Şeful Secției de Informații consulta adesea „Planul”, pe care nu-l cunoştea decât el – în întregime – şi cu şeful de Serviciu, şi urmărea adunarea datelor cerute şi aplicarea lui în măsură cât mai largă. Tot el ținea evidența informațiilor căpătate şi dădea instrucțiunile necesare pentru completarea golurilor constatate.

Adeseori veneau cereri de la MStM sau chiar de la Cabinetul Militar al Conducătorului statului, pentru care Secția de Informații trebuia să ia măsuri de satisfacere. La Secția de contrainformații înființasem *„tabele de evidență”* în care se înscriau problemele ce trebuiau urmărite şi tot astfel la Secția de Contraspionaj. Şefii secțiilor trebuiau să urmărească evoluția acestor probleme şi să semnaleze şefului Serviciului constatările făcute, cum şi noile aspecte pe care aceste probleme le îmbrăcau în dezvoltarea lor. Totodată, se făcea şi calculul a ceea ce s-a realizat şi ceea ce a rămas de completat. Evidențele erau mereu completate cu noile probleme ce interveneau ca necesare în acțiunea de prevenire.

Pentru controlul activității acestor secții, şeful Serviciului înființase nişte carnete în care se treceau problemele şi persoanele urmărite, astfel că şeful secției era obligat, când venea la raport, să aducă din casa de fier carnetul pentru a fi controlat. Însuşi şeful Serviciului avea un carnet cu diviziuni, pe secții, în care îşi nota chestiunile date în urmărire.

La celelalte secții se dădeau instrucțiunile de procedare cu caracter general şi permanent, iar când interveneau probleme speciale sau se cereau noi realizări, se completau cu noi norme de către şeful Serviciului. La baza directivelor ce le primea de la Conducătorul statului, cum şi necesitățile ce rezultau din colaborarea informativă, completate cu cerințele izvorâte din evoluția problemelor şi din „Planul de căutare a informațiilor”, şeful Serviciului de Informații îşi fixa *un „Plan general de conducere, orientare, control şi îndrumare a întregii activități a Serviciului”.* Acest „Plan general” rămânea în concepția

şefului Serviciului şi el era adaptat mereu noilor situații ce interveneau. Detaliile aplicării depindeau de înțelegerea fiecărui şef de secție în parte, deşi şeful Serviciului era nevoit adesea să intervină până la cele mai mici amănunte spre a nu se face greşeli sau abuzuri.

În capitolele precedente am arătat activitatea Secției de Informații în cadrul celor trei reorganizări ale Serviciului. De asemenea, am descris eforturile făcute de această secție pentru recrutarea de noi ofițeri, reorganizarea centrelor de informații pe frontieră, recrutarea rezidenților externi, instructajul şi organizarea legăturilor [acestora] cu Serviciul.

În perioada decembrie 1940 – iunie 1941, care a fost mai mult o epocă de reorganizare, Secția de Informații a contribuit în mare măsură şi la acțiunea de colaborare organizată de SSI cu Ministerul Afacerilor Străine şi în special cu M.St.M. În această perioadă am mai avea de relevat că s-au obținut date interesante asupra organizării militare ungare pe noua frontieră a Ardealului, trasată prin arbitrajul de la Viena.

De asemenea, am cunoscut la timp ostilitatea cu care majoritatea opiniei publice din Iugoslavia a primit pactul încheiat între guvernul german şi iugoslav[428] şi am prevăzut, pe baza datelor ce aveam, lovitura de stat ce se pregătea, ranversarea acestui pact şi schimbarea orientării politice a Iugoslaviei[429].

Către sfârşitul lunii mai 1941, conducerea statului şi M.St.M., prevăzând o campanie în Est, [au] dat dispoziții precise SSI să organizeze o grupă care să contribuie la acțiunea informativă a Marelui Cartier General. Colonelul Lissievici, de acord cu Secția a II-a din M.St.M. întocmeşte un plan pentru organizarea unui „Eşalon informativ", având ca bază agentura Frontului de Est şi centrala de informații ale acestei agenturi. Mai intră în compunerea Eşalonului echipe de personal de la Secția de contrainformații, Secția „G" de legături cu serviciile externe, Secția tehnică cu aparate fotografice, Secția de transmisiuni cu aparate t.f.f., Secția autotracțiune [cu] maşini şi camioane, Secția de administrație cu personal birocratic, personalul de serviciu, popota, paza etc. În total circa 100 persoane, compunând un serviciu redus, cu misiunea de a face acțiune informativă şi contrainformativă în legătură cu Campania în Est.

---

[428] Evenimentul a avut loc la 25 martie 1941, când premierul Iugoslaviei, D. Ţvetkovici a semnat la Viena protocolul privind aderarea țării sale la Pactul Tripartit.

[429] Aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit a dezlănțuit o puternică reacție populară. Folosindu-se de această mişcare a maselor, cercurile politice pro-anglo-franceze au organizat la 27 martie 1941 o lovitură de stat. Regentul Paul a fost alungat din țară, iar miniştrii progermani au fost arestați. Regele Petru al II-lea, încă minor, a fost instalat pe tron, iar generalul Duşan Simovici a constituit un guvern de uniune națională. Noul cabinet a refuzat să ratifice aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit şi a semnat la Moscova, la 5 aprilie, un tratat de neagresiune cu URSS. Aceste evenimente au accelerat executarea planului german de atacare a Iugoslaviei.

La Secția de Informații, în Centrală, au rămas Frontul de Sud şi de Vest cu personalul necesar. Iar la celelalte secții a rămas majoritatea personalului ca să-şi poată continua activitatea. În timpul lipsei mele din Capitală eram suplinit la conducerea Serviciului de colonelul Siminel. Eşalonul astfel constituit, cu personalul şi aparatura tehnică necesară, trebuia să urmeze Marele Cartier General în toate deplasările sale şi să-i dea concursul cerut.

La începutul războiului, Eşalonul a plecat din Capitală şi a făcut apoi următoarele deplasări în urmărirea Marelui Cartier General:

– de la 21-23 iunie comuna Maia, jud. Ilfov;

– de la 24-28 iunie comuna Vârteşcoiu, lângă Odobeşti;

– în ziua de 29 iunie, ziua masacrelor de la Iaşi, deplasare între Odobeşti – Piatra Neamț;

– de la 29 iunie la 1 iulie în com. Vaduri – P. Neamț;

– de la 1 la 16 iulie în com. Sofrăceşti – Roman;

– de la 15 iulie -plecare la Iaşi. În tot acest interval am fost şi eu la Eşalon, plecând însă în mai multe rânduri la Cernăuți şi Bucureşti, în interes de serviciu, după 1 iulie. În timpul absenței mele, conducerea Eşalonului se exercită de colonelul Lissievici, ce păstra şi legătura permanentă cu Marele Cartier General care s-a deplasat tot în oraşele Odobeşti, Piatra Neamț, Roman, Iaşi. În acest interval, Eşalonul nu a avut nici o activitate, deoarece s-a deplasat de cinci ori în 24 de zile.

De la Bucureşti venea regulat un curier cu lucrări pe care le rezolvam la Eşalon. Pe când eram la Sofrăceşti – Roman, colonelul Radu Dinulescu – şeful Secției a II-a din Marele Cartier General – mă informează de masacrele de la Iaşi, unde SSI nu avea pe nimeni, nici stație de radio, deoarece centrul de informații de pe frontieră plecase cu trupele pe Prut. Pentru a avea informații mai complete, însărcinez pe doi funcționari de la Secția de Contrainformații, Petrovici şi Mihalcea, să plece în ziua de 1 iulie la Iaşi şi să se intereseze de la generalul Leoveanu[430] – directorul general al Siguranței –, care făcea ancheta, de constatările făcute. Cei doi funcționari, luând autorizație de la M.C.G. pentru deplasare la Iaşi – care era zonă de război – se duc în localitate, se informează şi se înapoiază la Sofrăceşti – Roman, raportându-mi datele culese, *cu constatarea că masacrele au fost făcute de germani, că autoritățile româneşti au fost surprinse şi depăşite de forța germană.*

La 15 iulie, deplasându-mă la Iaşi, am făcut legătura cu MCG şi am detaşat o echipă de contrainformații pentru supravegherea împrejurimilor cartierului şi diferite informații locale cerute de Secția a II-a a MCG. De la Eşalon s-a deplasat un mic grup condus de un ofițer, care a format centrul de contrainformații de la Cernăuți. Venind de la Iaşi la Bucureşti câteva zile pentru a lucra în Centrala Serviciului, mi se spune de [generalul Ion] Antonescu că în raportul de anchetă al generalului Leoveanu[i] asupra masacrelor de la Iaşi nu sunt lămurite împrejurările în care au început aceste

---

[430] Generalul de divizie Emanoil Leoveanu s-a aflat în fruntea Direcției Generale a Poliției în perioada 21 ianuarie-10 decembrie 1941.

masacre şi că ar dori ca SSI să facă o serie de investigații informative spre a lămuri cum au luat naştere aceste masacre.

Întorcându-mă la Iaşi, am luat măsuri pentru a face o anchetă informativă prin personalul Eşalonului. Această anchetă a stabilit următoarele: Evreii din județul Iaşi au fost aduşi la Iaşi în urma unui ordin dat de generalul Şteflea[431] – secretarul general al Ministerului de Război şi şeful Cabinetului Militar de la Preşedinția Consiliului de Miniştri – motivat pe măsuri de ordin militar. Autoritățile de ordine publică au fost lipsite de prevedere, deoarece ştiau că în Iaşi se găseau la acea dată 16 000 germani din organizația „Todt" şi nu au luat nici o măsură de izolare, spre a evita ciocnirea. Personalul de poliție şi jandarmi era suficient în Iaşi, aşteptând să treacă în Basarabia pentru organizarea serviciului de poliție de acolo. Pe când un grup numeros de evrei se găseau la Chestura Poliției, în ziua de 29 iunie, iar trupele germane treceau în marş prin fața Chesturii, se produc o serie de împuşcături spre germani, dar fără ca vreunul să fie rănit. Germanii se servesc de acest pretext şi se îndreaptă spre curtea poliției unde dezlănțuie masacrul.

După informațiile SSI rezultă că provocarea s-a făcut de un grup de elemente antisemite din Iaşi, în înțelegere cu germanii, sub conducerea unui oarecare Marinescu care a şi plecat apoi în Germania pentru a nu fi arestat. Deci nu putea fi vorba de un atac al evreilor cum susțineau germanii, ci de o provocare organizată chiar de ei[432]. După terminarea masacrului, au început atacuri izolate prin cartierele oraşului provocate de patrule germane, dar şi române, operație care a durat şi în ziua de 30 iunie.

Continuând informațiile, SSI a mai stabilit că în Iaşi se găseau în acelaşi timp formațiuni ale mai multor servicii de informații germane care aşteptau să treacă cu trupele în Basarabia.

Astfel se găseau elemente de la: „Geheime Staats Polizei" [Gestapo][433], „Geheime Feld Polizei" [Poliția de campanie][434], „Siecherheitz Dienst" [Serviciul de siguranță][435], cum şi elemente din S.S.[436], organizația F.U.C.S. şi altele[437].

---

[431] Generalul de corp de armată Ilie Şteflea (1887-1954) a fost şef al Marelui Stat Major al armatei române între ianuarie 1942 şi 23 august 1944.

[432] Trebuie să menționăm totuşi că e greu de explicat care au fost rațiunile militare ale unei astfel de provocări din partea armatei germane (dacă într-adevăr ea este autorul, cum susține Cristescu). La momentul respectiv, armatele germano-române se aflau în plină ofensivă pe Frontal de Est şi, ca urmare, orice act de diversiune (provocare la acțiuni xenofobe, cum a fost cazul la Iaşi) în spatele lor nu puteau fi decât în beneficiul inamicului (adică al armatei sovietice). Se crea panică şi dezorganizare pe eventualele aliniamente de apărare. Să notăm că în anii următori, până în august 1944, autoritățile de resort româneşti au identificat şi cercetat numeroşi paraşutişti sovietici, lansați din imediata apropiere a unor localități basarabene, în spatele liniei frontului româno-german. De regulă, misiunile lot aveau un caracter informativ şi terorist- diversionist. (Arh. SRI, dosar nr. 8 343, vol. 1, f. 162; 177- 178, 191).

[433] În traducere: poliția secretă de stat.

[434] Poliția secretă pentru front.

[435] Denumirea corectă: *Siecherheits-Dienst des Reichsf'urers S.S.* (Serviciul de siguranță al conducătorului S.S. al Reichului).

[436] *Schutzstaffel* (Trupe de protecție).

[437] Despre toate aceste servicii secrete şi de poliție germane, vezi pe larg la Jacques Delarue, *Istoria Gestapoului,* Editura politică, Bucureşti, 1966.

Informațiile SSI arătau că germanii aveau agenți printre tineretul antisemit din Iaşi, astfel că organizarea provocării a fost uşoară. Se cita chiar numele unui maior Gregori şi un căpitan Rohrscheid care ar fi avut amestec în această afacere. Pe baza tuturor constatărilor făcute, completate cu alte date de amănunt, pe care nu le mai rețin în prezent, am întocmit un raport pe care 1-am trimis lui Ion Antonescu. Dosarul, cu toate constatările, l-am dat lui Georgescu pentru a fi păstrat în arhivele Secției de Contrainformații, mai ales că şi el contribuise la facerea acestor cercetări la Iaşi.

În 1946, în timpul cercetării mele, am cerut acest dosar care a fost căutat la SSI *unde nu s-a mai găsit nici o formă.* A fost probabil distrus de Georgescu, deoarece conținea unele constatări în sarcina prietenului şi colaboratorului său german căpitan Rohrscheid pe care voia să-l acopere. Dar dispariția dosarului a mai avut şi rostul de a înlesni confuziile şi neadevărurile ce s-au pus în sarcina unor ofițeri şi funcționari de la SSI în legătură cu aceste masacre.

Astfel, fantezia agenților pedepsiți disciplinar pentru abateri de la datorie a brodat pe tema masacrelor o serie de ipoteze false şi contradictorii, acuzându-se unii pe alții din motive de răzbunare. Cum niciunul din autorii acestor înscenări nu fuseseră la Eşalon, nici la Iaşi, şi nu avusese nici o însărcinare de a se informa sau vreo misiune în legătură cu masacrul, au reprodus „din auzite" lucruri şi situații care sunt absolut contrare faptelor materiale petrecute. Din totalul acestor versiuni, intrigi, fantezii şi falsuri sau creat cinci ipoteze spre a angaja răspunderea SSI în legătură cu masacrele de la Iaşi.

Prima ipoteză spune: înainte de masacre a fost la Iaşi amiralul Canaris – şeful Serviciului de Informații al Armatei Germane, unde s-a întâlnit la o conferință cu şeful SSI şi au organizat masacrele, împreună cu locotenent-colonelul Ionescu Micandru şi maiorul german Stransky. *Toate afirmațiile sunt false:* Canaris n-a fost la Iaşi înainte de masacre, nici eu n-am fost la Iaşi, până la 15 iulie şi nici cei doi ofițeri citați. Nu a avut loc nici o conferință. Între 21 şi 28 iunie am fost cu Eşalonul între Bucureşti şi Odobeşti, iar în ziua de 29 iunie – ziua masacrelor de la Iaşi – eram în curs de deplasare între Odobeşti şi Piatra Neamț cu cei doi ofițeri şi restul de 100 de funcționari ai Eşalonului. Nimeni de la SSI nu a avut contact direct sau indirect cu Iaşul până după 1 iulie, deci după masacre.

Al doilea rând de declarații creează *altă ipoteză, a doua,* şi anume: Canaris a fost la Iaşi la 8 zile după masacre, pentru ca să vadă opera agenților lui Himmler. Aici s-a întâlnit cu locotenent-colonelul Micandru şi maiorul Stransky. Şeful SSI nu mai apare în această versiune. Adevărul este că pe la data de 10-12 iulie, deci după masacre, Canaris a venit la Bucureşti şi de aici voia să vină cu avionul la Roman, la MCG, unde urma să-l văd şi eu. Neputând ateriza cu avionul său, foarte greu, pe aeroportul Roman, s-a dus direct la Iaşi. Cei doi ofițeri au plecat cu maşina de la Roman şi 1-au aşteptat pe aeroportul Iaşi. L-au salutat din partea mea, au stat 15 minute de vorbă cu el şi s-au întors la Roman. Canaris s-a dus la cartierul generalului Schobert, la şcoala normală unde s-a interesat de mersul operațiilor, şi după trei ore a plecat cu avionul de la Iaşi la Sofia, peste Bucureşti. Cât priveşte relațiile dintre Canaris

şi Himmler ne vom ocupa mai jos.

Prin alte declarații, s-au creat încă trei ipoteze. Astfel s-a spus [*a treia ipoteză*]: „Agenții Eşalonului SSI şi ofițerii au participat la provocări şi la masacre". Agenții SSI în realitate nu atinseseră până la 29 iunie nici oraşul Piatra Neamț – unde am ajuns în seara zilei masacrelor – şi după cum am mai afirmat, ofițerii centrului informativ se găseau cu trupele pe Prut, iar de la S.S.L, până după 1 iulie, nimeni n-a fost la Iaşi.

Ipoteza a patra spune că cei doi ofițeri au fost într-o pădure de lângă Iaşi, unde s-au întâlnit cu generalul Hansen[438] cu care au organizat masacrele. Cât e de falsă această afirmație, rezultă din faptul că Hansen, înainte de începerea razboiulii în Est, a fost însărcinat cu comanda unui corp de armată german pe Frontul de Est, iar şef al Misiunii Militare Germane era generalul Hauffe[439] la începerea războiului. Era deci nevoie de o altă ipoteză mai plauzibilă.

Ipoteza a cincea spune că cei doi ofițeri s-au întâlnit cu un general român la un comandament într-o pădure, unde s-au aranjat masacrele. Inexactă, pentru că acest general nu a fost nici măcar cunoscut de SSI, iar până la 10 iulie cei doi ofițeri nu au părăsit un moment Eşalonul; şi înainte de masacre şi în ziua masacrelor, au fost la Eşalon pe drumul Odobeşti-Piatra Neamț.

Din simpla citire a acestor ipoteze se va vedea cum se contrazic şi se anulează unele pe altele. Iar pentru verificarea acestor declarații stăteau la dispoziție mărturiile celor 100 de ofițeri şi funcționari ai Eşalonului. Doar o simplă întrebare era edificatoare: Dacă, prin imposibil, acea conferință ar fi avut loc şi încă înainte de masacre, ar fi putut cunoaşte oare agenții de a şaptea mână de la Bucureşti hotărârile de o extremă gravitate luate de şeful Serviciului de Informații al Armatei Germane de şi şeful SSI român la Iaşi? Nimeni nu şi-a pus această întrebare şi nici nu s-a făcut cea mai simplă verificare a tuturor acestor intrigi**,** înscenări şi falsuri, care au servit drept pretexte de condamnare a şase exponenți ai SSI.

Cât priveşte relațiile între Canaris şi Himmler, ele au fost totăeauna foarte încordate. După atentatul împotriva lui Hitler[440], s-a constatat sau s-a

---

[438] Generalul colonel de cavalerie Erik Hansen a fost şeful Misiunii Militare Germane pentru Armata de Uscat (12 octombrie 1940-1 iunie 1941). La 1 iunie 1941 a fost numit comandant al Corpului de armată 54 aflat în Moldova. Cu acea ocazie, şeful de până atunci al statului său major, generalul Hauffe a preluat conducerea Misiunii Militate pentru Armata de Uscat. Funcțiile şefului Misiunii Militare Germane din România, le-a preluat, ca cel mai mare în grad, generalul-locotenent Wilhelm Speidel, şeful Misiunii Germane a Aerului. La 28 ianuarie 1943, generalul Hansen a revenit ca şef al Misiunii Militare Germane din România el se bucura de o deosebită încredere din partea mareşalului Ion Antonescu.

[439] Generalul maior Arthur Hauffe a fost şeful statului major al Misiunii Militare Germane din România. El a venit cu trupele în Bucureşti la 12 octombrie 1940. În ianuarie 1943, în urma memoriului adresat de mareşalul Ion Antonescu cancelarului Hitler – în care-i atrăgea atenția că trebuie să se pună capăt umilințelor la care erau supuşi soldații români de către ofițerii germani – generalul Hauffe a fost schimbat. El era acuzat de conducerea militară română că „instigă" superiorii săi prin informații nefondate asupra armatei române. În locul său a fost numit generalul Erik Hansen.

[440] Atentatul contra lui Hitler s-a produs la 20 iulie 1944.; vezi mai recent Pierre Galante,

înscenat, că cinci ofițeri din serviciul lui Canaris ar fi amestecați in complot. Era real sau Himmler voia să angajeze şi răspunderea lui Canaris, nu se poate şti. Fapt este că amiralul Canaris a fost destituit şi arestat, iar cei cinci ofițeri împuşcați. Neputând să-l angajeze direct în complot, i-a înscenat că, atunci când Canaris era ataşat naval în Spania[441], în tinerețea lui, ar fi fumizat anumite informații americanilor, şi pe această bază Canaris a fost condamnat pentru „trădare" şi împuşcat[442]. Când trupele aliate au ocupat Berlinul s-a găsit într-un „seif" carnetul intim al lui Canaris, în care acesta îşi nota impresiile lui asupra lui Hitler, pe care îl zugrăvea ca *„un nebun care va duce Germania la dezastru".* Acest carnet a servit ca document al acuzării celor judecați în procesul de la Nürnberg. De aici se poate vedea atitudinea lui Canaris şi raporturile lui cu Himmler.

Crearea Eşalonului a fost impusă de necesități de ordin militar, iar organizarea lui a fost întocmită de militari. Deoarece până la Iaşi nu au fost asemenea operații militare, 1-am condus eu cu intermitențe, fiind nevoit să plec adesea la Bucureşti. Peste Prut, însă, avea să se poarte operațiile militare, şi Eşalonul trebuia să se ocupe 90% de informații militare. Neavând nici specialitatea necesară în această materie şi nemaiputând absenta de la conducerea Centralei Serviciului, la Iaşi am părăsit conducerea Eşalonului şi am plecat definitiv la Bucureşti.

Conducerea Eşalonului, directivele de acțiune, controlul activității personalului, disciplina şi notarea au rămas în seama şi în răspunderea colonelului Lissievici. Acesta îndeplinea funcția de subdirector general, comandant al ofițerilor din Serviciu şi şef al Secției de Informații, care înființase Eşalonul. Avea deci toate atribuțiile necesare de conducere. Era ajutat de locotenent-colonelul Ionescu Palius şi un grup de ofițeri.

În Basarabia, Eşalonul s-a oprit la Chişinău, unde a constituit un mic Centru de Contrainformații pentru Basarabia, sub conducerea maiorului Balotescu, fost şef de centru informativ pe Prut. Acesta şi-a angajat apoi o serie de informatori şi rezidenți din Basarabia în toate capitalele de județe, pentru culegerea de informații asupra tuturor stărilor de lucruri locale. Cele care interesau Comandamentul militar sau Guvernământul, le comunica acestor autorităţti. Tot în acel timp se instalase pe teritoriul Basarabiei polițiile de oraşe şi legiunile de jandarmi care se ocupau cu menținerea ordinii publice şi siguranței teritoriului.

Operațiunea Walkiria, Editura Elit, Bucureşti, 1998.

[441] Despre Canaris, s-a scris până în prezent o bogată literatură. Biografii săi, precum şi studiile de specialitate, menționează că în perioada iulie 1916 sfârşitul anului 1917, Canaris s-a aflat la Madrid, dar nu ca ataşat naval, ci în calitate de agent al Serviciului de Spionaj al Marinei Germane. El utiliza un paşaport pe numele Reed Rosas, negustor chilian. În acest interval se pare că a cunoscut-o şi chiar ar fi dirijat-o în acțiuni informative pe celebra spioană „H-21" (Mata Hari). Vezi Iaroslav Kokoska, *Amiralul Canaris,* Editura militară, Bucureşti, 1970, p. 21-28.

[442] Procesul lui Canaris a avut loc în lagărul de concentrare de la Flassenburg, la 8 aprilie 1945, iar sentința de condamnare la moarte a fost executată în ziua următoare *(Ibidem,* p. 283-386). La data respectivă Eugen Cristescu se afla la Moscova, internat şi anchetat în închisoarea NKVD, Lublianca.

Eşalonul a trecut la Tighina unde a stat tot timpul operațiunilor pentru ocuparea Odessei, după care s-a mutat în acest oraş. După trecerea Nistrului, colonelul Lissievici a propus şi a întocmit chiar el un *„Proiect de lege”* pentru asimilarea gradelor civile a funcționarilor SSI cu gradele militare, motivând că are dificultăți cu comandamentele militare din zonă, care nu permit circulația civililor, pe care îi suspectează şi chiar arestează, cât şi pe faptul că, odată militarizați, va putea menține mai uşor disciplina personalului civil Proiectul a fost aprobat de Ministerul de Război şi a devenit lege, după care gradul de director era asimilat la gradul de maior şi apoi scara cobora, până la agent. Nu am lăsat ca gradul de director general să fie asimilat prin această lege, pentru a nu avea nici un *angajament* fată de militari şi a păstra, ca civil, întreaga libertate de acțiune.

La Odessa, Eşalonul a păstrat legătura cu Comandamentul militar, căruia u comunica informațiile obținute şi, mai târziu, când Guvernământul s-a mutat de la Tiraspol la Odessa, a informat şi Guvernământul.

În acest timp Eşalonul a primit o denunțare, a unui cetățean din Odessa care arăta că localul NKVD, unde era instalat Comandamentul militar, ar fi fost minat de trupele sovietice înainte de plecare. Informația a fost comunicată Comandamentului militar care a cerut germanilor să facă o verificare cu aparatele lor tehnice de detecție. Verificarea a dat rezultate negative, probabil din cauză că explozibilul din subsolul clădirii a fost foarte bine izolat. După explozia care a cauzat moartea unui important număr de ofițeri români şi germani, Antonescu a dat ordin de represalii, care însă a fost cu mult depăşit de autoritățile militare locale. Nu s-a făcut nici o cercetare prealabilă şi Eşalonul nu a avut nici un amestec în toate aceste represalii[443].

Lagărele şi ghettourile în Transnistria fuseseră înființate prin dispozițiile Guvernământului şi Comandamentului militar. De aici armata a luat un număr important de evrei asupra cărora s-au executat represaliile.

De când avea sediul la Tiraspol, Guvernământul a făcut împărțirea administrativă a Transnistriei pe județe, printr-un decret lege**.** Prefecții de județe erau instituiți ca şefi ai administrației şi poliției de județ. Guvernământul, ca şi prefecții şi toată administrația din Transnistria, exercitau atribuțiile lor ca organe subordonate „Comandamentului de căpetenie al armatei române".

La Odessa s-a înființat o Prefectură de poliție şi un Inspectorat de jandarmi, care aveau legiuni de jandarmi în fiecare județ.

Decretul lege pentru înființarea Jandarmeriei în Transnistria atribuie Comandamentului de legiuni şi *„drepturi pretoriale",* având astfel puterea să judece şi să pronunțe pedepse pentru anumite categorii de infracțiuni şi până la o anumită limită peste care competenta aparține curților marțiale.

Eşalonul a înființat un Centru Contrainformativ la Odessa, pe care l-a dotat

---

[443] Pentru detalii despre evenimentele de la Odessa vezi Cristian Troncotă, *Glorie şi tragedii…,* p. 70-86; Documentele de informare ale SSI despre aceste evenimente sunt publicate de Cristian Troncotă şi Alin Spânu în *Documente ale Serviciului Special de Informații despre URSS 1939-1944,* Bucureşti 2005 pasim.

cu personal de la Eşalon. Centrul Contrainformativ Odessa a trimis câte 2-3 agenţi în fiecare capitală de judeţ, neavând mai mult personal. Aceştia trebuiau sa facă informaţii asupra străinilor, de fapt localnici şi să raporteze Centrului.

După ce Eşalonul a părăsit Odessa, legătura cu Guvernământul şi Comandamentul militar a ţinut-o Centrul Contrainformafiv. Activitatea Eşalonului la Odessa, cât şi a Centrului de Contrainformaţii, privea o acţiune de informare cu caracter general asupra tuturor străinilor de fapt. Apoi trebuia să se ocupe de starea de spirit a populaţiei, problemele economice, comportarea administraţiei române, abuzuri etc.

Dacă din această activitate informativă rezultau indicii asupra unor persoane cu atitudini potrivnice apărării spatelui armatei, ele trebuiau aduse la cunoştinţa autorităţilor, ai căror exponenţi aveau calitatea de ofiţeri sau agenţi de politic judiciară. Personalul SSI nu avea această calitate, şi deci rolul lui se limita la o acţiune de semnalare pe care o făcea la început Poliţiei şi Jandarmeriei, după caz, iar când s-a înfiinţat Politia Judiciară Militară, magistratului militar respectiv, care avea dreptul de a face verificările şi cercetările necesare, urmând aceeaşi procedură pe care SSI o practica cu Secţia juridică din Capitală.

Pentru îndrumarea şi controlul administraţiei din Basarabia, Bucovina şi Transnistria, se înfiinţase la Preşedinţia Consiliului de Miniştri un birou special cu această denumire „Biroul B.B.T.” Acest birou cerea SSI foarte multe informaţii şi verificări asupra personalului administrativ şi comportării lui în noile provincii, cum şi asupra diferitelor probleme locale. Toate aceste cereri SSI le satisfăcea prin centrele contrainformative din aceste regiuni.

Deoarece în Bucovina, şi mai cu seamă în Transnistria, Guvernămintele întrebuinţaseră în administraţie un mare număr de legionari, toti aceştia trebuiau supravegheaţi, misiune ce revenea centrelor contrainformative ale SSI

Pentru a tine personalul SSI departe de orice fel de acţiuni sau afaceri, am dat dispoziţii categorice Eşalonului să nu permită nici un amestec al ofiţerilor sau funcţionarilor SSI în constituirea sau administrarea lagărelor şi ghettourilor, cum şi a transporturilor de evrei. De altfel, nici SSI nu avea competenta, nici posibilitatea de a se amesteca în edictarea legilor şi aplicarea măsurilor cu caracter rasial.

La Odessa, Eşalonul şi Centrul Contrainformativ s-au ocupat îndeosebi cu problema catacombelor. Informaţiile lor arătau că în aceste catacombe s-ar ascunde un grup de partizani, sub conducerea unui oarecare Cuzenetov cu misiunea de a ataca spatele trupelor române în eventualitatea unei debarcări a trupelor sovietice pe mare. Se adăuga că se găseau aici depozite suficiente de alimente, arme şi muniţii pentru organizarea unei rezistente prelungite; că partizanii întreţin relaţii în afară şi ar fi declanşat explozia de la Comandamentul militar. Toate aceste informaţii au determinat Comandamentul militar să ia măsuri pentru siguranţa comandamentelor şi măsuri de apărare a coastei prin grupuri de artilerie. Comandamentul militar a mai dispus ca ieşirile principale ale catacombelor să fie zidite şi închise.

În legătură cu cele de mai sus, s-a vorbit foarte multe de „gazarea catacombelor”. Pentru restabilirea adevărului sunt nevoit să adaug

următoarele: chestiunea catacombelor de la Odessa devenise un subiect foarte fructuos de exploatare, pentru presa din România şi Germania, în care fantezia se întrecea cu descrierea pericolului ce putea surveni din aceste subterane pentru trupele de ocupaţie germane şi române. Alarmat de toate aceste ştiri, Marele Cartier General German a trimis un ofiţer ca să studieze gazarea catacombelor de la Odessa. Fiind informat de Centrul Contrainformativ Odessa că în acelaşi oraş a sosit un colonel german de la Wehrmacht care face studii pentru a găsi modalitatea gazării catacombelor, am dat ordin ca şeful centrului să ia contact cu acel colonel şi să-i spună că, deoarece Transnistria a fost dată în administraţia şi stăpânirea trupelor române, nu se poate lua la Odessa nici un fel de măsuri fără autorizarea guvernului şi Comandamentului român. În consecinţă, să roage ofiţerul german să vină la Bucureşti şi să ia contact cu mine.

În adevăr, acel colonel a venit şi mi-a comunicat că din studiul ce 1-a făcut rezultă că se pot gaza catacombele, însă trebuie o mare cantitate de gaze şi o serie de lucrări pregătitoare. În plus, autorităţile şi populaţia Odessei urmează să părăsească oraşul câteva zile. Am pus însă colonelului german chestiunea de principiu că, după convenţiile internaţionale asupra regulilor de purtare a războiului, întrebuinţarea gazelor este interzisă. Şi consultând şi pe Mihai Antonescu, acesta, în calitate de profesor de drept internaţional şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, a confirmat părerile mele şi mi-a indicat să spun colonelului german că guvernul român se opune la o asemenea intenţie şi va comunica această hotărâre şi oficial guvernului german. In aceste condiţii, ofiţerul german a renunţat la misiunea sa şi a plecat la Berlin. Acesta este adevărul şi orice alte afirmaţii în această chestiune sunt simple versiuni, lipsite de realitate.

Mai târziu, cerând detalii asupra partizanilor din catacombe, mi s-a răspuns de organele SSI din Odessa că aceştia au părăsit subteranele, ieşind printr-o deschidere spre malul mării unde zidul a fost spart, iar santinela de pază împuşcată.

După o îndelungată şedere la Odessa, Eşalonul s-a deplasat cu trupele române în Crimeea. Cu ocazia lichidării de către trupele germane a ultimelor rezistenţe la Sevastopol, rămăseseră în colţul vestic al peninsulei unele organe politice din armata sovietică. Colonelul Ionesu-Palius, de la Fşalon, a intervenit către Comandamentul german ca să i se permită să promită asigurarea vieţii acestor oameni, dacă se vor preda. În adevăr, aceştia s-au predat şi apoi drept recunoştinţă i-au dat o serie de date interesante asupra organizării NKVD-ului sovietic.

În toamna anului 1942, Eşalonul a fost reechipat şi a plecat după Marele Cartier General spre Cotul Donului, iar mai apoi s-a întors la Rostov şi Nicolaev. Activitatea Eşalonului, în tot acest timp, a fost reţinută de obţinerea de informaţii militare, în cea mai mare parte, fie de peste liniile de luptă, fie din surse locale, prizonieri, dezertori, refugiaţi etc.

Eşalonul a căutat însă să studieze şi să se orienteze şi asupra organizării locale şi realizărilor sovietice. Rapoartele sale au distrus, în bună parte, propaganda germană negativă în această materie.

Eşalonul a mai trimis SSI rapoarte asupra stării de spirit a trupelor române din Cotul Donului, care fiind în contradicție cu rapoartele comandamentelor militare, nu au fost luate în considerație. S-a văzut însă mai târziu că aveam dreptate.

Altă serie de rapoarte s-au ocupat cu comportarea trupelor germane fată de trupele române, care era foarte condamnabilă. De asemenea, se arăta asprimea administrației germane şi excesele necontenite la care se pretau trupele germane în teritoriile ocupate de ele.

Citind mareşalului Antonescu toate aceste constatări, acesta a convocat o conferință civilo-militară la care au participat ministrul de război, şeful MStM., [Gheorghe] Alexianu şi eu.

Am recitit şi susținut acele rapoarte cu o bogată documentație ce o aveam.

Alexianu a adăugat că şi el a stăpânit multă vreme Transnistria în condominium cu S.S.-ul german, care făcea execuții pe o scară întinsă. S-a hotărât să se întocmească o expunere documentată cu toate aceste date şi să se intervină la Marele Cartier General German ca să ia măsuri grabnice de îndreptare.

În rapoartele Eşalonului s-a prevăzut de multe ori spargerea frontului germano-român şi disproporția de forțe. Când trupele române se găseau izolate în Crimeea, în timpul retragerii, am raportat din nou starea de spirit disperată a ofițerilor şi ostaşilor, ca şi îngrijorarea din țară. [Mareşalul] Antonescu mi-a răspuns că am dreptate; că a discutat ore întregi cu Hitler ca să admită retragerea acestor trupe, fără nici un rezultat. Hitler susținând că prin prezenta în Crimeea a acestor forte se tine „în şah" Turcia.

Eşalonul a venit apoi în retragere cu Marele Cartier General [al armatei române] la Odessa şi succesiv în Basarabia şi Moldova, la Bacău. În ultima parte a campaniei, colonelul Lissievici, fiind nevoit să plece la stagiu pe front, a fost înlocuit la conducerea Eşalonului prin colonelul Ionescu-Palius. Lissievici venea în fiecare lună la Bucureşti pentru a face notările ofițerilor, a-mi raporta faptele mai importante şi a lua contact cu ofițerii rămaşi la Secția de Informații a Fronturilor de Sud şi de Vest.

Aceştia au continuat activitatea lor conform „Planului de căutare a informațiilor", adunând materialul ce venea de la centrele de informații şi rezidenții externi şi întocmind buletinele respective.

Totdeauna am recomandat colonelului Lissievici să mențină controlul şi disciplina personalului şi să sancționeze orice abatere. Tot ceea ce mi s-a semnalat am pedepsit fără nici un menajament.

5. Acţiunea de colaborare cu Serviciul de Informaţii al Armatei Germane [Abwehr][444]

La începutul lunii decembrie 1940, după ce am luat Serviciul în primire, s-a

---

[444] Pentru istoria Abwehrului şi infrastructura sa vezi Sergiu Verona, *Arhivele secrete,* Editura tineretului, Bucureşti, p. 78-81; Gh. Buzatu, *Războiul mondial al spionilor, 1939-1989,* Editura B.A., Iaşi, 1991, p. 35-51.

prezentat la mine colonelul german Rödler care mi-a spus că el este şeful Serviciului de Informații al Misiunii Militare Germane venite în România şi face parte din Abwehr; că este venit în]ară în cadrul acestei misiuni ca organ oficial recunoscut de guvernul român. În această calitate domnia sa mi-a făcut un istoric al colaborării informative româno-germane, pe care nu-l mai repet, deoarece 1-am expus în capitolele precedente. În concluzie, colonelul Rödler cerea continuarea acestei colaborări. I-am răspuns că am luat act de cererea sa, pe care o voi expune Conducătorului statului pentru autorizare şi eventuale instrucțiuni.

Am adus apoi la cunoştința lui Ion Antonescu cererea colonelului Rodler. Acesta şi-a amintit de convorbirile cu amiralul Canaris, în urma cărora autorizase SSI, pe timpul conducerii colonelului Nicolaid, să facă această colaborare. Şi adaugă că, deoarece statul român a intrat în Actul Tripartit la 17 noiembrie 1940, serviciile de informații respective trebuie să colaboreze cu serviciile celor două state aliate şi deci autorizează continuarea colaborării, cu două condiții:

[1] germanii să nu facă nici un fel de operații sau arestări pe teritoriul român şi să i se raporteze regulat rezultatele colaborării; [2] atunci când vor fi divergențe între cele două servicii, să-i fie comunicate pentru a arbitra şi hotărî.

Colaborarea informativă devine astfel oficială între serviciile a două state aliate, autorizată, reglementată îi controlată de Conducătorul statului.

Am adus cele de mai sus la cunoştința colonelului Rödler, cerând ca conlucrarea celor două servicii să se facă prin acte scrise pentru a rămâne şi în arhivele Serviciului, a putea face mai uşor controlul acestei operații, cum şi spre a putea raporta conducerii statului în executarea ordinului primit. Colonelul Rodler a acceptat aceste condiții, cum şi obligația principală de a nu face operații pe teritoriul român, pe care de altfel a respectat-o tot timpul. Or, când a avut ceva de semnalat, a comunicat SSI, care a dispus în conformitate cu cerințele Serviciului şi:al respectului intereselor româneşti. Colaborarea privea: schimbul de informații ce interesau cele două Servicii. Natural că dădeam numai ceea ce era convenabil pentru noi, exceptând informațiile ce priveau teritoriul român.

Cum Serviciul german dispunea de mari posibilități, aportul informativ german era mult mai bogat ca al SSI român. De asemenea, colaborarea trebuia să mențină Serviciul de siguranță din zona petroliferă şi din Valea Dunării, cum şi paza trenurilor care transportau derivatele de petrol în Germania.

In materie de contraspionaj am arătat cu ocazia descrierii Secției respective, concursul Abwehrului la întocmirea legii şi instructajul personalului. Colaborarea se făcea în prima linie prin ofițerii de legătură şi, când era nevoie, pentru probleme mai importante se întruneau şefii celor două Servicii, împreună cu ofițerii de legătură. Expunerile de ordin informativ ale colonelului Rodler, având un caracter mai general, erau consemnate în scris şi raportate regulat Conducătorului statului.

În cursul anului 1944, colonelul Rödler, ieşind la pensie, a fost înlocuit cu colonelul Bauer, cu care s-a lucrat în aceleaşi condiții.

Orice reproş s-ar căuta să se facă SSI pentru colaborarea cu germanii – în

perioada 1940–1944 – el nu poate fi decât injust, deoarece – în drept – conlucrarea era efectuată între Serviciile de informații a două state aliate, ordonată si controlată de Conducătorul statului „cu depline puteri". Misiunea Militară Germană venise în țară cu autorizarea guvernului şi pe baza „Convenției" încheiate între Statul Major Român şi cel german. *Pe baza aceleiaşi reguli de drept nu se poate reproşa SSI colaborarea în Campania din Vest.*

În plus, SSI era un *„serviciu de drept public, de stat",* iar colaborarea era oficială şi nu fără ştiință şi pe la spatele exponenților autorității publice – în drept să o autorizeze şi să o reglementeze – aşa cum se făcea pe vremea lui Moruzov. Funcționarii şi ofițerii SSI nu aveau puteri politice şi nici dreptul de decizie, care sunt de competența, atributul şi răspunderea factorilor de stat; ei trebuiau să presteze serviciul legalmente ordonat şi datorat, mai ales în timp de război. În fapt, această colaborare s-a soldat cu reale câştiguri pentru Serviciul de Informații Român.

Abwehrul de la Bucureşti era compus în majoritate din ofițeri de origine austriacă, oameni mult mai maleabili şi mai înțelegători ai intereselor româneşti, decât germanii pur-sânge. Numai astfel se explică serviciul ce mi l-a făcut în preajma Anului Nou, pe care 1-am relevat la un capitol anterior. Colonelul Rödler condamna cu toată seriozitatea şi asprimea teroarea şi dezorganizarea „Statului legionar". El mi-a atras atenția că la Jilava au fost şi instigații şi arme venite din partea Poliției de Stat Secrete Germane [Gestapo], şi pe baza constatărilor ce am făcut, am motivat cererea de rechemare a colonelului Geissler şi a colaboratorilor săi din Gestapo ce activau în România.

Abwehrul m-a ajutat la identificarea legionarilor fugiți în Germania şi mi-a dat primele indicații asupra autorilor masacrelor de la Jilava: Zăvoianu, Opriş, Crețu şi al]ii. De asemenea, mi-a semnalat deplasările lui Horia Sima la Constanța şi Sibiu, după rebeliune, dar Poliția noastră, căreia i-am comunicat la timp, nu a fost capabilă să-1 aresteze.

Un rezident al SSI în Bulgaria a căzut într-o cursă întinsă de Statul Major Bulgar şi a fost arestat. Prin Abwehr am obținut eliberarea şi aducerea lui în tară. Un grup de sârbi, în frunte cu protopopul Costici, activaseră pe teritoriul iugoslav împotriva germanilor, în timpul ocupației, şi se refugiase pe teritoriul român. Comandamentul şi guvernul german îi cerea să-i predăm pentru cercetare şi judecată Comandamentului german din Belgrad. Am explicat colonelului Rodler toate motivele de drept care se opun acestei extrădări şi în special prietenia româno-iugoslavă. El m-a înțeles şi, prin rapoartele lui, a reuşit să determine Comandamentul german să renunțe la cererea ce făcuse, şi astfel grupul de sârbi a fost salvat de la moarte sigură.

Mai târziu, s-au refugiat în România un număr de 14 ofițeri francezi prizonieri, deținu~ într-un lagăr german din Ungaria, şi care au fost aduşi la Sec]ia juridică a SSI, unde au stat o bucată de vreme până i-am plasat la diferiți proprietari de moşii ca să-i întrețină şi să-i camufleze. Germanii, aflând, i-au cerut. În urma explicațiilor date Abwehului că predarea unor ofițeri francezi din partea unei autorități româneşti este o imposibilitate morală, s-a renunțat la cererea lor.

Pe aceleaşi considerații, Abwehrul a renunțat la pretenția de a-i preda pe ofițerii polonezi, arestați în România pentru spionaj făcut împotriva germanilor, ca şi pe ofițerii englezi din echipa Chastelain. Tot astfel, cu concursul Abwehrului de la Bucureşti am reuşit să amânăm – *sine die* – judecarea procesului Rică Georgescu, pe considerații de ordin politic intern, pe care colonelul Rodler le-a înțeles şi le-a acceptat Abwehr-ul a sprijinit cu tărie toate protestele mele împotriva prezenței şi activității serviciilor clandestine germane în România.

Cum SSI se găsea în plină reorganizare şi avea mare nevoie de aparatură tehnică, în special de aparate t.f.f., şi cum asemenea utilaj tehnic, fiind stare de război, nu se găsea decât în Germania, Serviciul Român a fost continuu înzestrat prin Abwehr în mod gratuit. Dar profitul cel mai important pe care SSI l-a avut din colaborarea cu Abwehr-ul a fost în operațiile de descoperire a stațiilor clandestine de t.f.f.ce funcționau pe teritoriul român şi despre care voi vorbi la alt capitol.

6. Acţiuni întreprinse de SSI împotriva serviciilor de informaţii clandestine germane din România

Am văzut cum în perioada 1933-1940, tendința de expansiune germană in Est se accentua tot mai mult. După cucerirea Poloniei[445] trebuiau supuşi Balcanii, pentru a nu lăsa loc la nici o surpriză şi a avea o bază sigură pentru aruncarea celor mai puternice săgeți în Răsărit, căci aşa rezulta şi din *Mein Kampf.*

Pentru realizarea acestui scop, se cereau două operații: [1] infiltrarea unor organe acoperite de agitație şi de informații pentru înlesnirea penetrației şi protecția intereselor germane; [2] înlăturarea oamenilor politici cu atitudini contrare politicii germane.

Politica de suprimare a oamenilor politici inconvenabili se practica mai de mult. Moartea lui I.G. Duca[446], remarcabil francofil, a deschis seria primilor miniştri. A fost urmat apoi de Armand Călinescul[447], care avea aceleaşi atitudini politice. Nu este lipsit de interes faptul că atentatul contra lui Călinescu a fost desăvârşit în Germania. Căci acolo era Horia Sima la care s-a dus avocatul Dumitrescu din Ploieşti, şeful „Echipei morții", care a asasinat pe Călinescu, şi acolo s-au aranjat detaliile atentatului. Nicolae Iorga, mare francofil, moare tot de gloanțele legionare, trase de o echipă care-şi găseşte imediat adăpost în Germania şi, în fine, al patrulea fost preşedinte de Consiliu, generalul Argeşanul[448], moare la Jilava de gloanțe trase din arme germane.

---

[445] Capitularea Poloniei a avut loc la 17 septembrie 1940.

[446] Ion Gh. Duca (1879-1933) om politic. Membru al PNL. Prim-ministru (14 noiembrie-29 decembrie 1933). A fost asasinat la 29 decembrie 1933 pe peronul Gării Sinaia de o echipă de legionari, „Nicadorii", formată din Nicolae Constantinescu, Doru Belimace şi Ion Caranica.

[447] Asasinarea lui Armand Călinescu s-a produs la 21 septembrie 1939.

[448] *Generalul Gheorghe Argeşanu,* a fost preşedintele Consiliului de Miniştri (21-27 septembrie 1939). Cunoscut ca un duşman înverşunat al legionarilor şi devotat regelui Carol al II-lea. A mai îndeplinit şi funcția de comandant militar al Capitalei şi comandant al Frontului de Sud. A

Aceeaşi soartă trebuia să aibă şi Nicolae Titulescu, dacă n-ar fi fost în străinătate şi foarte bine păzit.

Virgil Madgearu şi Victor Iamandi erau tot ostili politicii germane, ca şi toţi [ceilalţi] foşti miniştri ridicaţi şi duşi la Prefectura Poliţiei la 28 noiembrie 1940.

În ce priveşte organizarea reţelei elementelor de agitaţie şi informaţie, trebuiau utilizaţi germanii etnici din România peste care se suprapuneau agenţii trimişi cu misiuni speciale de diferite servicii din Germania, pentru a nu angaja, eventual, răspunderea oficialităţii germane din ţara noastră.

Din totalul informaţiilor, verificărilor şi cercetărilor făcute de SSI, rezultă că in România au activat agenţi mai multor servicii oficiale şi clandestine germane. Între serviciile oficiale, trebuie contat în primul rând Abwehrul. Apoi Serviciul de informaţii politice al Legaţiei germane, permis de uzanţele diplomaţiei. Şi, în fine, ataşatul de poliţie german Richter, notificat la Ministerul Afacerilor Străine, venit în ultimul timp, din care cauză nu a putut avea activitate efectivă.

Peste acestea s-au suprapus serviciile clandestine, care se luptau între ele, se suspectau şi se supravegheau reciproc, dar supravegheau şi Legaţia şi oficialităţile germane. Le redau mai jos, în ordinea importanţei lor:

Geheime Staatspolizei [Gestapo], care avea în România un grup de conducere de opt persoane, având ca şef pe colonelul Geissler. Constatând amestecul agenţilor acestui serviciu în masacrul de la Jilava şi rebeliune, am întocmit un raport motivat, pe baza căruia guvernul a cerut retragerea întregului grup din tară. Un avion de la Berlin i-a transportat pe toţi în Germania. Dar asta nu înseamnă că nu au mai rămas aici agenţi de ai lor, care s-au amestecat şi în masacrele de la Iaşi. Colonelul Geissler a fost apoi însărcinat cu paza legionarilor fugiţi în Germania, până la dispariţia temporară a lui Horia Sima.

S.S.-ul german, condus de generalul Hoffmeyer[449], avea şi el elemente care activau aparte, din care unele serveau şi pe Richter, care făcea parte din S.S.

Serviciul de informaţii de la Viena condus de colonelul Graff von Maronia, avea şi el agenţi în România, ca şi în Balcani, deoarece multă vreme Sud-Estul european depindea direct de Viena şi, prin Viena, de Berlin.

Geheime Feldpolizei [Poliţia de Campanie], cu sediul la Hotel Splendid, avea drept misiune descoperită urmărirea dezertorilor sau delicvenţilor militari germani, dar avea şi agen]i care făceau informaţii pe teritoriul român.

S.D. [*Siecherheitz - Dienst,* Serviciul de Siguranţă] de sub conducerea unui oarecare Kurt Auer, care îmbrăca diferite identităţi şi se camufla la diferite societăţi sau firme germane.

Făcea informaţii în legătură cu S.S.-ul cât şi informaţii împotriva Legaţiei, pe care le trimitea direct biroului de informaţii al lui Ribbentrop, *Serviciul germanilor din Reich,* pentru informarea Partidului Naţional-Socialist German.

---

fost îndepărtat din armată de Ion Antonescu la 9 septembrie 1940. La sfârşitul lunii septembrie şi începutul lunii octombrie 1940 i s-a impus domiciliu obligatoriu.

[449] *Brigadef'uhrer-ul Hoffmeyer,* după evenimentele de la 23 august 1944, a fost făcut prizonier de români şi s-a sinucis în lagăr (Andreas Hillgruber, *op. cit., p.* 383-384).

El se servea de toţi germanii care veneau în România pentru afaceri comerciale. Adeseori se constata ca aceeaşi persoană îşi schimba paşaportul şi identitatea la fiecare voiaj în România.

„Băncile, societăţile şi firmele germane”, acopereau şi subvenţionau un mare număr de agenţi germani pentru informaţiile proprii economice şi comerciale, alţii serveau celelalte servicii de informaţii. Sistemul acesta, cunoscut sub denumirea de *„Schimmelpfeng”,* a fost întrebuinţat pe o scară întinsă în primul război mondial.

Toate aceste servicii se compuneau mai mult din civili, iar preocuparea lot de bază erau informaţiile şi legăturile politice şi în secundar cele economice şi financiare. Abwehrul însă era compus numai din ofiţeri, şi preocuparea principală erau informaţiile militare, întrucât el era Serviciul de Informa]ii al Armatei Germane făcând parte din Comandamentul Suprem al Forţelor Germane [Wehtmacht].

Activitatea contrainformativă împotriva agenţilor tuturor acestor servicii clandestine, întâmpina mari dificultăţi. Secţia de Contrainformaţii avea foarte multe misiuni, cărora nu le putea face fa]â în mod mulţumitor. Siguranţa Generală**,** după cererea mea, activa, dar cu rezultate foarte slabe, foarte timid.

De aceea am simţit nevoia să organizez în afară de Serviciu o echipă cu însărcinarea exclusivă de urmărire a acelei probleme.

Şeful echipei avea contact numai cu mine, iar rapoartele le ţineam in casa mea de fier, pentru a evita orice indiscreţi.

Am reuşit astfel să adun un important număr de informaţii, constituind un „dosar” de circa 600 pagini, pe care 1-am predat Secţiei de Contrainformaţii la plecarea mea de la Serviciu. Datele din dosar au servit la orientarea acţiunii ce am dus-o împotriva operaţiunilor serviciilor clandestine germane de informaţii din România. Unii din agenţi acestor servicii au fost identificaţi şi urmăriţi. Majoritatea erau recrutaţi dintre germanii etnici din România, ceea ce ne-a impus să facem o observare mai atentă asupra Grupului Etnic German[450].

S-a constatat astfel că Andreas Schmidt[451] – conducătorul grupului – un tip de o impertinenţă şi îndrăzneală fără seamăn, organizase tineretul in formaţiuni paramilitare. Îmbrăcaţi în uniforme, făceau marşuri, instrucţie, trageri cu armele, aveau o atitudine sfidătoare şi provocatoare fată de autorităţile şi populaţia românească din Ardeal.

În urma defecţiunilor armatei germane pe Frontul de Est, Hitler a hotărât mobilizarea totală şi astfel a fost recrutat şi dus în Germania şi tineretul etnic german din Transilvania. 0 bună parte din ei au făcut acolo o şcoală de spionaj, după absolvirea căreia s-au întors în România ca, „permisionari", unii repartizaţi la diferite servicii de informaţii, alei stând în grupuri compacte la dispoziţa Iui Andreas Schmidt.

---

[450] *Grupul Etnic German,* a luat fiinţă prin decretul din noiembrie 1940, cu sprijinul direct al Germaniei. în cadrul său, funcţiona Partidul Muncitoresc Naţional Socialist. Acesta a fost singurul partid politic legal din România în perioada ianuarie 1940-august 1944.

[451] *Andreas Schmidt,* conducătorul GEG propaga ideea dezmembrării României prin încadrarea Transilvaniei şi Basarabiei într-un stat germano-dunărean *(„Donaulant”),* sub egida Germaniei.

Ori de câte ori era o tensiune între guvernul român şi cel german pe tema nesatisfacerii cererilor economice, grupe de germani etnici apăreau în Capitală. Sfidători şi obraznici, top purtând revolvere. Informațiile noastre arătau că Grupul Etnic poseda depozite ascunse de arme şi un transport de asemenea natură venise cu avioanele pe aeroportul cedat germanilor la Bucureşti[452].

Mai mult încă, am constatat că oamenii politici români din opoziție erau uneori supravegheați de agenții germani, astfel că oricând ne puteam aştepta la o răpire sau un act de violență din partea lor.

Toate aceste constatări m-au determinat să întocmesc un protest scris împotriva prezenței şi activității pe teritoriul român – a agenților serviciilor clandestine de informații germane[453].

Arătam în acest protest că în baza alianței româno-germane, SSI colaborează oficial cu Abwehr-ul, singurul serviciu de informații recunoscut de guvernul român, că prezența în România a altor servicii neautorizate înseamnă o încălcare a suveranității statului român şi o provocare adresată autorităților româneşti. Protestul SSI, susținut şi de Abwehr, a fost predat Legației germane şi trimis la Berlin. Toți „permisionarii" identificați în diferite supravegheri ale oamenilor politici au fost retraşi imediat în Germania, iar armele au dispărut, trecute probabil în depozitele oficiale ale Misiunii Militare Germane din România.

Dar centralele de la Berlin ale acestor servicii clandestine nu s-au lăsat si ne-au pregătit replica. La un moment dat, [mareşalul Ion] Antonescu a fost chemat intempestiv la Hitler. Cum nu era nici o chestiune mai de seamă, care să justifice această invitație, Antonescu m-a însărcinat să caut să aflu, fie de la Abwehr, fie de la Legația germană, care ar putea fi motivul chemării. Informându-mă, am stabilit că la Berlin se întocmeşte un „dosar" cu toate datele adunate in România de diferite servicii germane de informații asupra activității „opoziției române" în contra intereselor germane, cum şi a legăturilor oamenilor politici români cu Puterile Aliate. Dosarul conținea şi unele informații adunate din Turcia de S.D.

Legația germană din Bucureşti fusese şi ea consultată şi opinase să se ceară lui Antonescu măsuri împotriva acestei activități neconforme cu interesele alianței germano-române. Toate datele obținute le-am comunicat lui Antonescu, care şi-a putut astfel pregăti răspunsul.

Mihai Antonescu, ca profesor de drept, a întocmit partea juridică, în care se arătau drepturile oamenilor politici români de a se interesa şi discuta probleme de stat, conform libertăților practicii constituționale şi legilor româneşti. Jar eu – în contralovitură – am întocmit un raport documentat cu toate datele obținute şi constatările făcute atât de Siguranța Generală cât şi de SSI asupra prezenței

---

[452] O notă a SSI, din iunie 1944, întocmită de Secția juridică, şi intitulată „Înarmarea germanilor din GEG" confirmă din plin aceste afirmații. (Arh. SRI, fond „d", dosar nt. 4 703, f. 152-153).

[453] Şi în acest caz, afirmațiile lui Eugen Cristescu au acoperire documentară ; vezi documentul nr.1 înserat în anexa acestui volum.

şi operaţiilor neloiale ale serviciilor clandestine germane în România. Înarmat cu aceste documentări, Antonescu a plecat la Berlin[454].

Discuţia a deschis-o Ribbentrop, bătând cu pumnul într-un dosar şi afirmând ca are acolo toate datele asupra activităţii şi legăturilor oamenilor politici români şi cerând măsuri. Hitler era de faţă şi asculta. Antonescu îi răspunse – în drept – iar în concluzie, adaugă că dacă este vorba de acţiune neloială aceasta o face guvernul german faţă de cel român prin întreţinerea pe teritoriul ţării a mai multor servicii şi agenţi clandestini, care fac operă de spionaj şi sunt capabili să se preteze şi la acte de violentă. Cât priveşte Grupul Etnic German, acesta sprijină pe toate căile acţiunile neloiale şi are o atitudine provocatoare faţă de populaţia şi de legile româneşti.

Drept dovadă a acestor afirmaţii, Antonescu produce „Raportul Serviciilor Române de Informaţii". Ribbentrop este astfel dezarmat. Hitler intervine în discuţie şi spune să fie lăsat mareşalul Antonescu să-şi facă politica internă aşa cum crede el de cuviinţă; guvernul german i-a atras însă atenţia şi i-a adus la cunoştinţă datele ce le avea.

In privinţa raportului este chemat imediat Himmler, *căruia Hitler îi face aspre reproşuri în fala lui Antonescu.*

Himmler contestă, şi atunci Antonescu cere anchetă în România, care însă n-a mai venit. Dar toţi agenţii citaţi în raportul SSI au dispărut imediat în Germania.

Serviciile clandestine germane din România tipăriseră o serie de manifeste şi afişe care se aruncau pe străzi sau se lipeau pe imobile în timpul nopţii, în număr mare. Ele conţineau o serie de invective la adresa evreilor şi făceau o propagandă de îndemn la pogromuri, sprijinite de diferite argumente şi fotografii provocatoare de unit şi răzbunare. Acţiunea aceasta era concomitentă cu cererea Legaţiei germane de a se impune evreilor să poarte „steaua" cusută pe haine, după modelul din Germania.

Am arătat lui Antonescu că a-i obliga pe evrei să poarte steaua, înseamnă a-i indica şi expune violenţei legionarilor şi ale altor elemente antisemite, mai ales fată de propaganda ce se făcea în acel timp. L-am convins astfel să renunţe la această intenţie şi s-au luat măsuri, prin organele poliţieneşti, ca manifestele şi afişele să fie adunate în fiecare noapte şi distruse.

Ataşatul de poliţie Richter, prezentase Poliţiei Capitalei un dosar cu acte şi fotografii, arătând ca în România există o organizaţie a „haluţinilor"[455], care ar face propagandă politică de stânga, dar şi spionaj. Sprijinea aceste informaţi pe baza unor scrisori prinse în Germania şi prin care „haluţini" întreţineau legături în America, de unde primeau şi sume de bani. Un procuror militar însărcinat cu cercetarea afacerii arestează pe Benvenisti şi alţi colaboratori ai

---

[454] Este vorba despre vizita făcută de Ion Antonescu lui Hitler, la castelul Klesheim, la 21-23 martie 1944.

[455] *„Haluţinii"* – organizaţie de tineret sionistă unde se învăţa cu precădere agricultura pentru a deveni colonişti în Palestina. Şeful acestei organizaţii era Mişu Benvenisti. Acest episod este pe larg prezentat de Radu Lecca în *op, cit.,* p. 265-271. Lecca îşi atribuie meritul rezolvării cazului. Nu e exclus ca acest autor să aibă dreptate.

săi. Se tindea însă la arestarea doctorului Filderman[456], preşedintele Uniunii Evreilor din România. Fiind informat de toată această operaţie şi sesizat de dr. Filderman, am avizat pe Mihai Antonescu, cu adăugirea că dacă sunt acţiuni de spionaj, singur SSI este în drept să facă o asemenea cercetare. Acesta a dat ordin procurorului militar ca să se prezinte la mine cu dosarul, din care m-am convins că nu putea fi vorba de spionaj, ci cel mult de un trafic de valută fără nici o importanţă. Raportând lui Mihai Antonescu constatările mele, acesta a dat ordin ca grupul Benvenisti să fie pus în libertate. Acţiunile întreprinse de SSI împotriva serviciilor de informaţii clandestine germane din România au reuşit să paralizeze în bună parte activitatea şi, mai ales, intenţiile lor.

În România nu s-a produs astfel nici un act de violenţă împotriva vreunei organizaţii sau om politic din partea acestor servicii. In ce priveşte pe evrei, cu excepţia teritoriilor pe care s-a purtat războiul, inclusiv Iaşul, *care era zonă militara germană*, nu am înregistrat – în tot Vechiul Regat şi Transilvania – nici un caz de violenţă, răpire sau trimitere în Polonia în lagărele de exterminare, cu toate cererile repetate, protestele şi manevrele germanilor.

Din toată documentarea de mai sus rezultă că SSI a colaborat cu serviciile aliate şi oficiale, dar a luptat împotriva celor clandestine.

7. Acţiunile de contraspionaj întreprinse de SSI

Tendinţa de expansiune germană către Estul şi Sud-Estul european trebuia să fie urmărită, supravegheată Şi contracarată de serviciile de informaţii aliate. Ca şi în primul război mondial, această luptă s-a dat pe teritoriul român, care, prin aşezarea lui geografică, constituie o poartă a Balcanilor şi cel mai important baraj în drumul către zonele de interese britanice in Orientul Mijlociu. Pe de altă parte, împrejurările de război şi prezenţa trupelor germane în România constituiau un obiectiv principal de atenţie pentru serviciile de informaţii interesate.

După venirea Misiunii Militare Germane în România[457], şi mai ales după

---

[456] *Dr. Wilhelm Filderman,* născut în Bucureşti, la 14 septembrie 1882, absolvent al Facultăţii de drept din Bucureşti şi doctor în ştiinţe juridice la Paris. A urmat şi cursurile Şcolii de Arte Frumoase din Bucureşti. În 1912 devine membru al Baroului avocaţilor din Bucureşti. În 1913, ca delegat al Secţiei Bucureşti, participă la Congresul Uniunii Evreilor Pământeni. A fost ales deputat în Parlament începând cu anul 1927 în mai multe legislaturi. În 1929, la Congresul de la Zürich când s-a constituit Agenţia Evreiască, organizaţie sionistă care a acţionat pentru renaşterea statului evreiesc, W. Filderman a fost ales în Comitetul de conducere, iar în 1935 a devenit membru al Comitetului Executiv al Agenţiei. A fost conducătorul Secţiei din Bucureşti a Agenţiei Evreieşti. La 28 ianuarie 1936, W. Filderman devine preşedinte al Consiliului Central al Evreilor din România şi în 1940 preşedinte al Uniunilor de comunităţi din România. Decorat cu: Ordinul „Coroana României' şi alte ordine de război (S. Schofferman, *Dr. W. Filderman 50 de ani din istoria iudaismului român,* Tel-Aviv, 1986, apud. M. Muşat, Ion Ardeleanu, *op. cit.,* p. 382).

[457] Primele elemente de comandament ale Misiunii Militare Germane în România au sosit la 12 octombrie 1940. Până la 20 octombrie a sosit întregul comandament, înspre jumătatea lunii noiembrie a fost încheiată deplasarea tuturor subunităţilor Diviziei 13 moto-întărită *(Lehrstab R.1);* Vezi: Andreas Hilgruber, *op, cit.,* p. 133-140; A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941,* p. 128).

ruperea relațiilor diplomatice cu SUA[458] şi Marea Britanie[459], odată cu tehnicienii englezi şi americani din Valea Prahovei, s-au retras şi serviciile lor de informații la Istanbul şi mai apoi la Comandamentul Interaliat de la Cairo. Ele aveau însă în permanență privirile întoarse către ținuturile româneşti şi nu puteau uita importanța petrolului, a cursului Dunării şi a Gurilor Dunării pentru politica lor din Mediterană, *„pântecele moale al Europei",* aşa cum îi spun englezii.

Pentru menținerea legăturilor cu țara noastră, cât şi pentru cunoaşterea evoluției situațiilor din România, serviciile de informații aliate au dezvoltat o intensă acțiune informativă. În *apărarea intereselor legitime ale statului român, SSI şi-a făcut datoria,* descoperind mai multe organizații de spionaj, după cum urmează:

Înainte de începerea războiului, în Est a fost arestată *Margareta Sumpt,* de origine danezo-norvegiană. Aceasta fusese *angajată de Serviciul britanic de la Istanbul,* ca să facă informații in România. Neavând prea mari posibilități de informare, se interesa mai mult de trupele germane, de direcția către care se îndreaptă, semnele exterioare ale diferitelor comandamente, culegând informații uşoare, de suprafață. Dar făcuse spionaj şi împotriva României, transmițând informații politice şi militare culese prin relațiile ce le avea în societatea bucureşteană. A fost trimisă în judecată şi condamnată la 10 ani închisoare.

In cursul lunii iulie 1941 s-a descoperit *organizația de spionaj ing. Popovici – Rică Georgescu.* Abwehrul primeşte o informație de la agenții săi din Istanbul, în care se arăta că va sosi la Bucureşti, cu avionul, Mişu Iorgulescu, proprietarul restaurantului românesc „Taxim", din Istanbul. Că acesta duce cu el o sumă de 20 000 lire sterline, pentru plata agenților serviciilor de informații britanice din România. Nota preciza şi data sosirii 1ui Iorgulescu şi, cum germanii nu aveau dreptul să facă cercetări pe teritoriul român, este predată la SSI, care însărcinează Secția juridică să ia măsurile necesare de verificare şi eventual de cercetare. Iorgulescu este aşteptat la sosire de un magistrat militar şi dus la sediul Secției juridice. I se face o serioasă percheziție, cu rezultat negativ. La cercetare el contestă orice legătură cu vreun serviciu de informații, dar afirmă că în localul lui de la Istanbul vin toți englezii, pe care îi şi cunoştea personal. Întrebat ce români i-au vizitat localul şi cu care dintre englezi aveau

---

[458] La 12 decembrie 1941 Guvernul român a declarat război SUA, la insistențele Germaniei şi Italiei. Mareşalul Ion Antonescu a declarat confidențial ziariştilor romîni, cu acest prilej: „Eu sunt aliatul Reichului împotriva Rusiei, dar sunt neutru între Marea Britanie şi Germania. Sunt pentru americani, contra japonejilor". Atari sentimente personale nu aveau cum să fie transpuse în politica practică. (Vezi *Istoria României în date,* 2003, p. 454.)

[459] La 30 noiembrie 1941, guvernul britanic a adresat guvernului român o notă ultimativă, în care se arăta că „dacă până la 5 decembrie guvernul român nu va fi oprit operațiile militare şi încetat orice participare activă la ostilități, guvernul Majestății Sale nu va avea nici o altă alegere decât de a declara existenta unei stări de război între cele două țări". La refuzul guvernului român de a se conforma acestei cereri ultimative, la 7 decembrie 1941 între România şi Marea Britanie a intervenit starea de război (vezi: „Timpul", nr. 1 649, din 9 decembrie 1941).

relații, Iorgulescu dă o serie de amănunte interesante, care au înlesnit descoperirile ce au urmat. El indica pe ing. Popovici şi alții, care aveau legături mai frecvente cu De Chastelain, cunoscut agent englez.

Inginerul Popovici, cercetat, contestă afirmaiiile lui Iorgulescu, dar mai târziu, la stăruința organelor de anchetă şi sub depresiunea morală provocată de moartea fratelui sari pe front, sfârşeşte prin a face mătrturisiri complete. El arată că la plecarea englezilor din România, fiind inginer în petrol şi binecunoscut apreciat de ei, a fost rugat să informeze la Istanbul tot ce se va întâmpla în zona petroliferă şi în țară.

Pentru aceasta urma să facă legătura cu inginerul petrolist Valeriu [Rică] Georgescu, cu constructorul de aparate de radio Bălan, şi alte zece persoane, informatori, curieri, oameni de legătură etc.

Pentru organizarea şi susținerea acțiunii informative, englezii i-au lăsat 80 milioane lei. Bâlan a construit un aparat de radio-transmisiuni, a făcut legătara cu Istanbulul şi a transmis vreo 42 de mesaje. Informațiile priveau în special trupele germane, dar şi unele stări de lucruri din România.

Cum inginerul Rică Georgescu era ginerele lui Sever Bocu[460], fruntaş național-țărănist, întreținea cu Istanbulul şi unele legături ale oamenilor politici români cu englezii. Din banii lăsați de englezi, se cheltuiesc 6 milioane cu construcția aparatului t.f.f. şi plata informatorilor, iar Rica Georgescu luase 18 milioane lei, pretextând că trebuie să facă propagandă în Ardealul de Nord, ceea ce s-a constatat a nu fi adevărat.

Restul de 56 milioane lei au fost găsiți la percheziție şi depuşi la C.E.C.

Aparatul t.f.f.şi cifrul au fost găsite la percheziție şi depuse la SSI. Arestații au făcut mărturisiri complete şi s-a întocmit astfel dosarul pentru judecată. Au început atunci o serie de intervenții politice, în special pentru Rică Georgescu. Cum organizația transmisese câteva mesaje, după începerea războiului, urma să fie judecată după legea contraspionajului în timp de război, care prevedea pedeapsa cu moartea, ceea ce era foarte inconvenabil pentru guvernul român.

În afară de aceasta, procesul tindea să ia o extensie politică, prin chemare, ca martori, a mai multor oameni politici din opoziție şi dezvăluirea relațiilor lor cu englezii. Fiind vreme de război şi guvernul având nevoie de linişte, Ion Antonescu a amânat judecata procesului pentru vremuri mai oportune. Cu toate intervențiile repetate germane, procesul a fost amânat până la 23 august 1944, când a venit amnistia şi arestații au fost eliberați[461].

---

[460] *Sever Bocu* (1874-1950) om politic şi publicist român. Absolvent al Academiei Comerciale şi al „École des Hautes Études", din Paris. Ziarist cu bun renume. Prim-redactor al ziarului „Tribuna" din Arad. A suferit temnița pentru scrisul său românesc şi implicarea în propovăduirea ideii naționale. În 1914 a trecut în România şi a luat parte activă pentru intrarea noastră în război alături de Antantă. În timpul războiului şi după armistițiu (aprilie 1918) face propaganda la Paris pentru ca tot Banatul să rămână României. Între 1919-1929 este membru marcant al Partidului Național, apoi al partidului Național-Țărănesc, deputat ales în legislaturile 1919, 1929, 1923, 1926, 1928, 1933.

[461] Rică Georgescu nu numai că a fost eliberat de guvernul instaurat în noaptea de 23-24 august 1944, dar a fost numit imediat în funcția de secretar de stat la Ministerul Economiei şi Finanțelor.

Mai târziu *au fost descoperite patru organizații de spionaj în favoarea englezilor,* compuse în majoritate din ofițeri polonezi refugiați în România după ocuparea Poloniei de către trupele germane. *Prima organizație o putem pune sub conducerea colonelului Wolski.*

Germanii descoperiseră în Polonia o vastă organizație de spionaj în favoarea englezilor. La cercetări se constatase că, curierii acestei organizații, trecând spre Istanbul peste teritoriul român, aveau aici legături cu unii ofițeri polonezi stabiliți în România. Comunicând unele precizări SSI, am luat măsuri de cercetare.

Percheziţiile şi cercetările făcute la început au dat toate rezultate negative. Extinzând însă cercetările asupra altor grupe de ofițeri polonezi, s-a reuşit a se descoperi un aparat de transmisiuni instalat în podul grajdului unui moşier de lângă Bucureşti, care avea în serviciu mai mulți ofițeri polonezi, fără ca proprietarul să fi avut vreo cunoştință de acest fapt. S-au găsit cifrul şi conceptele mesajelor transmise. În fata noilor constatări au început mărturisirile şi s-au extins arestările până la circa 120 persoane. Organizația activa în favoarea englezilor, culegând date asupra trupelor germane, dar şi române. De asemenea, acțiunea informativă privea situația politică şi economică din România. Mesajele se transmiteau la Istanbul, de unde se primeau şi cererile de informalii complementare.

A doua organizație de spionaj poloneză a fost descoperită cu ajutorul aparaturii tehnice de detecție a stațiilor clandestine t.f.f., pe care o posedau germanii. Abwehr-ul de la Bucureşti ne-a avizat că a stabilit prezența unui aparat t.f.f. străin în oraş, care lucrează cu Istanbulul, din două case deosebite, indicându-ne şi adresele precise. Cum ei nu puteau face percheziții pe teritoriul român, descinderea s-a făcut de magistrații militari de la Secția juridică, găsindu-se aparatul de transmisiuni şi instalațiile necesare. A fost arestat radiotelegrafistul Ciupprik şi doctorul Galicinski, ambii polonezi refugiați în România. Ei au mărturisit că transmiteau la Istanbul mesajele cifrate pe care le primeau, printr-o femeie, laun loc convenit şi indicat de la Istanbul. Identificarea acestei femei şi a organizației care aduna informațiile s-a făcut mai târziu.

A treia organizație de spionaj compusă din polonezi s-a descoperit tot prin aparatura tehnică germană. Aceştia ne-au semnalat prezența într-un bloc din Capitală a unui aparat t.f.f.. clandestin, care lucrează tot cu Istanbulul. Făcându-se descinderea s-au constatat următoarele:

Ataşatul militar japonez din România angajase în serviciul lui un număr de 12 ofițeri polonezi, sub conducerea unuia numit Sovestin, ca să asculte posturile străine de radio din Europa şi să noteze transmisiile care interesau Japonia. În acest scop, instalase într-un apartament, deasupra aceluia pe care-l locuia el, mai multe aparate de ascultare. În cadrul unuia din aceste aparate, polonezii instalaseră însă un aparat de transmisie, cu care făceau legătura cu Istanbulul şi unde transmiteau toate informațiile pe care fie ei, fie

alți camarazi ai lor, le culegeau din Capitală. Informațiile erau de ordin militar, privind mai mult pe germani, cât şi politice şi economice despre România. Descinderea şi descoperirea de mai sus au provocat protestele ataşatului militar japonez. Când însă a aflat adevărul a fost nevoit să-şi retragă protestele şi să afirme că el nu a ştiut de instalația de transmisiuni, ci numai de cea de ascultare, ceea ce corespundea de altfel şi cu declarațiile ofițerilor polonezi arestați.

A patra organizație ce lucra în legătură cu polonezii s-a descoperit în urma unui denunț făcut Biroului statistic al MStM, care a predat arestații pentru cercetare Secției juridice. Ea se compunea din vreo 14 persoane, sub conducerea unui fost profesor belgian, Eck, care aveau mai mulți informatori, între care şi un plutonier român, care făcuse denunțul. Curiera acestei organizați era o poloneză, care ducea mesajele cifrate şi le preda doctorului Galicinski, iar acesta, prin Ciupprik şi aparatul său, le transmitea 1a Istanbul. Din totalul cercetărilor s-a constatat că foarte mulți din ofițerii polonezi refugiați în România fuseseră din timp angajați de Serviciul de Informații britanic înainte de a părăsi teritoriul român şi înzestrați cu aparate t.f.f. Au trecut astfel prin arestul Secției juridice a SSI peste 150 de polonezi, foşti ofițeri, civili, foşti funcționari, preoți, femei etc.

În România se aflau foarte mulți demnitari polonezi: colonelul Beck - fost ministru al Afacerilor Străine - apoi foşti preşedinți ai Camerei şi Senatului polonez şi alții. Aceştia au început o serie nesfârşită de intervenții în favoarea celor arestați.

De cealaltă parte însă, interveneau germanii ca să fie judecați şi condamnați după legea spionajului în timp de război, ceea ce ar fi însemnat pedeapsa cu moartea pentru mulți din ei, situație ce nu convenea deloc guvernului român.

„Sau – spuneau germanii – *să fie trimişi autorităților germane din Varşovia, să-i confrunte şi să-i judece odată cu cei arestați acolo”.* Această cerere nu am satisfăcut-o pe considerații de drept, că ei au făcut spionaj pe teritoriul român, şi deci activitatea lor cade sub incidența legilor penale româneşti

În ce priveşte judecarea lor, am explicat germanilor că relațiile între România şi Polonia au avut alt caracter decât cele dintre Germania şi Polonia şi au fost totăeauna de strânsă prietenie. Condamnarea unui lot atât de important de polonezi ar prejudicia grav relațiile viitoare dintre cele două state. Or, guvernul român nu înțelegea să-şi ia răspunderea angajării politicii viitoare a statului. Pe aceste considerații, găsind înțelegere şi de la Abwehr-ul din Bucureşti care ne-a ajutat mult în această chestiune, am reuşit să stabilim un acord, în virtutea căruia polonezii urmau să fie triați după următoarele criterii: cei mai puțin vinovați să fie plasați cu domiciliul forțat şi în localități unde să nu aibă posibilitatea să activeze, iar cei mai vinovați să fie internați în lagăre.

S-au reținut în total vreo 20 de inşi, care au fost internați în lagărul de la Târgu Jiu, până la Armistitiu, când au fost amnistiați şi eliberați. Restul de 130 au fost plasați cu domiciliul forțat în Muntenia şi Oltenia, sub supravegherea poliților locale.

În preajma Crăciunului de la sfârşitul anului 1943, în comuna Plosca din

jud. Teleorman, lângă Alexandria, au fost aruncați noaptea cu paraşutele o echipă compusă din 3 ofițeri englezi, îmbrăcați în uniforme, având pe deasupra nişte pardesie pentru camuflare. [Membrii] echipei, prin semnale luminoase, au reuşit să se întrunească într-o pădure din apropierea şoselei şi apoi au căutat sacii cu haine şi aparatura tehnică care fusese coborâtă tot cu paraşutele, pe care le-au ascuns în frunzişul pădurii. Fiind dezorientați, s-au dus dimineața în comuna Plosca, la casa unei femei, unde au cerut lămuriri asupra drumului spre Alexandria şi Bucureşti; aceasta i-a suspectat si i-a denunțat jandarmilor, care s-au dus în grabă în pădure şi i-au arestat. Aduşi în Capitală la Inspectoratul General al Jandarmeriei, aceştia au declarat identitatea lor:

Mauriciu de Chastelain[462], locotenent-colonel în armata engleză, subşeful Biroului pentru afacerile române de la Comandamentul Interaliat de la Cairo, fost timp de 14 ani director al societății petrolifere „Unirea", astfel că cunoştea perfect țara şi limba română.

[Silviu] Mețianu, căpitan în armata engleză, român ardelean, plecat după primul război mondial în Anglia unde se căsătorise cu o englezoaică şi fusese primit în armata britanică.

[Ivor] Porter, căpitan în aceeaşi armată, radiotelegrafist, profesor de limba engleză în România mai mulți ani, astfel că vorbea foarte bine româneşte.

Asupra lor aveau [un] aparat de transmisie cu 8 cristale, cu lungimile de undă şi indicative diferite, trei rânduri de cifruri, 2 000 dolari şi o sumă în lei. [Mareşalul] Antonescu, fiind avizat de cele de mai sus, mă însărcinează, pe mine personal, cu [efectuarea] cercetărilor necesare. De la primele declarații aceştia susțin că au fost trimişi în România de Comandamentul de la Cairo din însărcinarea guvernului englez ca să ia legătura cu oameni politici români, spre a găsi o soluție pentru ieşirea României din război. Deoarece însă au fost arestați şi au căzut astfel în mâna guvernului român, solicită să li se facă legătura cu conducerea statului în acelaşi scop. În realitate, ei mai aveau şi misiunea de a face informații în România asupra situației şi a le comunica Comandamentului de la Cairo. Mai declară că au fost aruncați de pilotul avionului la 8 km distantă de locul indicat de Comandament unde trebuia să-i aştepte cineva cu maşina şi să-i transporte la Bucureşti; că nu cunosc identitatea acelei persoane, care trebuia să se prezinte cu parola „Silviu", şi aceasta o explicau prin sistemul conspirativ care intra în maniera de lucru a Comandamentului englez. Acea persoană trebuia să-i aducă la Bucureşti şi să le facă apoi toate legăturile de care vor avea nevoie. Pierzând astfel legătura, au fost nevoiți să se orienteze şi astfel au fost arestați. Declarațiile lor, cu toate golurile şi acoperirile de circumstanță, destul de vizibile, le-am adus la cunoştința [mareşalului] Antonescu. Deoarece, chiar de la postul de jandarmi unde fuseseră arestați s-au făcut indiscreții asupra identității 1or, s-a aflat în Bucureşti că „au venit trei paraşutişti englezi", ştire care a ajuns şi la cunoştința germanilor, ceea ce ne-a pus într-o situație foarte dificilă. Am răspuns germanilor că faptul este exact, dar trebuie întâi să stabilesc rostul

---

[462] În documentele oficiale de epocă, acest ofițer britanic apare cu numele Alfred George Gardyne de Chastelain.

prezenței lor în țară şi apoi le voi comunica rezultatul. Pentru a linişti aprehensiunile germane, le-am pus la dispoziție aparatul t.f.f., pentru studiu, cu 6 cristale şi un rând de cifruri. Am reținut două rânduri de cristale şi două rânduri de cifruri spre a stabili mai târziu legătura cu Cairo. Iar ca rezultat al cercetărilor le-am spus ca au venit în România ca să facă informații şi verificări in Valea Prahovei şi în Capitală.

Germanii nu s-au mulțumit şi au cerut în trei rânduri să-i predăm ca să-i ducă în Germania pentru cercetări. M-am opus pe considerația de drept că aceştia au venit pe teritoriul român şi îmbrăcați în uniforme militare; deci conform regulilor de drept internațional, trebuie să fie considerați şi tratați ca prizonieri de război ai guvernului român. Cel mult am admis la sfârşitul cercetărilor mele să fie audiați în f4a mea de un delegat al Abwehrului, operație care s-a şi făcut. Englezii au declarat misiunea lor pur informativă, aşa cum convenisem cu ei, iară nici o legătură politică. Delegatul german le-a cerut o serie de informații asupra unor exponenți ai Serviciului britanic de la Istanbul, pe care englezii le-au dat în parte.

Terminând şi cu germanii, deşi aceştia au rămas cu destule suspiciuni asupra rolului politic al ofițerilor englezi veniți în România, mareşalul Antonescu a autorizat să fac contactul între Chastelain şi Maniu, cu toate precauțiile de a nu se afla de către germani, ceea ce ar fi constituit un adevărat pericol. Discuțiile s-au purtat într-o pădure din marginea Capitalei, asupra modalităților scoaterii României din război. Cum Ştirbey[463] se găsea la Cairo, unde trata cu autorizația lui Antonescu condițiile armistițiului, prin aparatul lui Chastelain, restituit de germani, şi cu cristalurile şi cifrurile ce le reținuse, s-a urmat un schimb de mesaje asupra tratativelor de amustițiu între Bucureşti şi Cairo. Maniu avea şi el un aparat care lucra cu Ştirbey şi dublat de al nostru s-a putut menține legătura permanent cu Cairo.

Echipa Chastelain a rămas la Inspectoratul General al Jandarmeriei până la Armistițiu când a fost pusă în libertate.

În primăvara anului 1944 sunt avizat de ofițerul care făcea legătura cu echipa tehnică germană de detectare a stațiilor clandestine de radio t.f.f., că aceasta a stabilit prezenta unui aparat în parcela dinspre Ministerul de Finanțe, care lucrează în fiecare dimineață la ora 7 cu Cairo şi că germanii bănuiesc că aparatul s-ar afla în casa Ştirbey. Am răspuns [în această situație] să se continue verificările tehnice şi, când se va stabili precis sediul aparatului, să fiu avizat pentru a dispune descinderea.

Cum ştiam că prin acest aparat se făcea legătura între Maniu şi Ştirbey la Cairo, am avizat imediat pe Antonescu, propunându-i să mă autorizeze să anunț pe Maniu să mute chiar în cursul nopții aparatul din casa Ştirbey şi să-l pună în adormire, spre a nu ii descoperit de germani. Antonescu m-a autorizat

---

[463] *Barbu Ştirbey* (1872-1946), om politic român, descendent al unei familii boiereşti din Țara Românească întemeiată de Cernica Izvoreanu în secolul al XVII-lea (poreclit Ştirbei) care a avut un rol important în istoria României. Prim-ministru, ministru de Interne şi ad-interim la Finanțe şi Externe (4-21 iunie 1927); Membru al Academiei Române. (Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 48.167, vol. 3, f. 130-287).

şi am avizat pe Maniu care a mutat noaptea aparatul cu toate precauțiile necesare. A doua zi dimineața, când germanii au reluat verificările, au constatat că aparatul nu mai este în zona fixată, că a schimbat numai indicativele cu Cairo şi a dat semnalele pentru urmărirea legăturii pe altă dată.

Maniu însă nu m-a ascultat şi a făcut greşeala de a pune aparatul în funcție în altă casă, lucrând în continuare cu Cairo, tot la ora 7 dimineața, pe aceeaşi lungime de undă şi cu aceleaşi indicative. Germanii 1-au prins din nou cu aparatele tehnice, astfel că peste două luni sunt avizat că a fost identificat „un nou aparat, probabil polonez sau sovietic", care ar fi stabilit pe strada Maria Rosetti şi mi s-a cerut ca echipa de descindere să fie în fiecare dimineață la un anumit punct pe această stradă ca să intervină când se va stabili exact casa unde e aparatul.

Germanii au suspectat, desigur, mutarea aparatului din casa Ştirbey. Ei ştiau şi acum că e acelaşi aparat şi ştiau şi casa în care lucrează. Dar au prezentat chestiunea sub altă formă şi cu imprecizii pentru ca să nu mai aibă surprize neplăcute. În prima zi când a sosit magistratul cu echipa, germanii au mai făcut o verificare cu delegatul SSI asupra unei case situate pe o stradă care pleca din Maria Rossetti şi au stabilit că aparatul lucra, cerând descinderea imediată. În casă a fost găsit radiotelegrafistul şi aparatul englezesc. Fiind avizat imediat, am dat ordin că nu are nimeni voie să cerceteze telegrafistul până nu voi veni eu la Secția juridică, unde să-1 transporte.

In fața mea acesta spune că va declara tot adevărul, dar să-l apăr de germani, ceea ce i-am promis. Mărturiseşte că se numeşte [Eugen] Țurcanu, basarabean de origine, fost telegrafist pe un vas român reținut de englezi la Cairo după declararea războiului. A fost angajat apoi în Serviciul Comandamentului englez, a face o şcoală de perfecționare în radiotelegrafie şi în urmă cu un aparat t.f.f. a venit prin Iugoslavia în România, trecând Dunărea pe la Orşova. De aici a venit la Bucureşti, a luat legătura cu un „domn" după anumite indicații date la Cairo de Chastelain. Acesta l-a instalat în casa Ştirbey, unde a lucrat regulat cu Cairo până a venit şi l-a mutat în casa unde a fost arestat. Ştia că lucra pentru Maniu. Cifrurile erau ascunse în casă.

Prezentată sub această formă, chestiunea devenea gravă. Germanii ştiau că Ştirbey este la Cairo, urmăreau pe Maniu şi mai ştiau că e acelaşi aparat care a stat în casa Ştirbey. Cum Țurcanu adăuga că s-au schimbat peste 600 mesaje cu Cairo, însemna că germanii le-au urmărit şi le-au notat şi nu le trebuie decât cifrul ca să le descifreze. Pentru a scăpa de germanii care aşteptau la uşa mea rezultatul cercetării, le spun că nu vrea să declare în special cifrurile şi le dau aparatul să se ducă să-l studieze.

In acest timp, mă duc la [mareşalul] Antonescu şi îi raportez situația, cerând să mă autorizeze să aranjez lucrurile de aşa natură, ca germanii să nu aibă cel puțin nici o dovadă a bănuielii lor. Primesc această autorizare. Înapoindu-mă la Serviciu, îl instruiesc pe Țurcanu să spună că a fost aruncat cu paraşuta în Valea Dunării, de unde a venit la Bucureşti. Aici a stat la diverse hoteluri, până la data indicată de Cairo, când s-a dus în Piața Victoriei unde a luat contact cu un domn a cărui identitate nu o cunoaşte, după indicațiile primite de la Cairo. Că n-a stat niciodată la Ştirbey, ci în diferite case

indicate de acel domn, care îi aducea mesajele cifrate şi el i le dădea pe cele primite de la Cairo, tot cifrate. Că nu cunoaşte pe Ştirbey. Totodată, îl conving ca să se mențină la aceste declarații tot timpul, mai ales în fața germanilor, care nu pot să-i facă nimic deoarece e cetățean român, arestat în țară, şi eu nu voi permite să se atingă de el.

Țurcanu mi-a indicat atunci locul unde sunt ascunse cifrurile de unde am ridicat pe cele două cu care lucrase, comunicând la Cairo informații asupra efectelor bombardamentelor. Am lăsat acolo cifrul cu care nu lucrase, învățându-l ca în fața germanilor să sfârşească a mărturisi după mai multă stăruință că a avut un singur cifru cu care a lucrat, indicând şi locul din casă unde e ascuns. După ce a învățat bine lecția şi el şi colonelul magistrat Radu Ionescu, şeful Secției juridice în acel timp, am dat dezlegare să se continue cercetările invitându-i şi pe germani să asiste.

Țurcanu s-a menținut ferm în declarațiile învățate şi a contestat cu tărie legăturile cu Ştirbey asupra cărora stăruiau germanii îndeosebi.

Declarând, în fine, unde este ascuns cifrul, un delegat german s-a dus cu magistratul român de 1-a ridicat. Germanii au fost foarte bucuroşi că vor putea descifra mesajele şi 1-au trimis la Berlin. Acolo s-au făcut multă vreme încercări fără nici un rezultat, deoarece mesajele fuseseră cifrate cu alte cifruri care erau la mine.

Am dat dispoziții ca declarațiile lui Țurcanu să fie consemnate în scris în fata germanilor, aşa cum ele se vor produce. După o bună bucată de vreme a venit cifrul înapoi de la Berlin cu mențiunea ca mesajele nu au putut fi descifrate. Afacerea însă pierduse din importanță, în Abwehrul de la Bucureşti se făcuseră o serie de schimbări, aşa că nu s-a mai depus [nici] un interes în această chestiune. Țurcanu a rămas în arestul SSI până la Armistițiu, când a fost amnistiat şi eliberat.

SSI a avut mult de luptat cu spionajul maghiar, care acționa atât prin elemente aflate în țara noastră, cât şi prin altele trimise din afară. Ungurii activau prin persoane singulare sau grupuri foarte restrânse. Aproape toate elementele informative aveau posibilitatea să transmită datele culese prin aparatele t.f.f. clandestine SSI a reuşit să descopere un număr de 16 aparate ungureşti, din care unele au fost determinate să lucreze în interesul Serviciul nostru, comunicând prin ele informații militare false Centralei de spionaj de la Budapesta.

În ultimul timp însă reuşisem să intrăm în posesia unor documente foarte importante privind spionajul maghiar din România. Rezulta din aceste documente că pe teritoriul român se găseau 42 centre de informații maghiare, toate înzestrate cu aparate de transmisiuni. Astfel că mai erau 26 organizații şi aparate care trebuiau identificate şi descoperite.

Ceea ce este însă interesant, e faptul că spionii maghiari nu erau plasați numai în Ardealul de Sud, ci mulți din ei pe Dunăre şi în Moldova, între Galații şi Iaşi, interesându-se foarte mult de situația trupelor române pe Frontul de Est. Rostul acestei acțiuni se putea deduce din complexul de informații ce le posedam. Ungurii făceau tot posibilul să sustragă cât mai multe trupe de pe Frontul de Est, pe care le țineau în secuime, deasupra Braşovului. In cazul

unei defecțiuni a armatei române pe Frontul de Est, aceste trupe trebuiau să treacă frontiera şi să ocupe Ardealul de Sud. Pentru cunoaşterea situației aveau nevoie de informații din zona frontului. Evenimentele s-au succedat însă de aşa manieră, încât planul maghiar nu a putut fi realizat.

În afară de organizațiile de spionaj mai importante pe care le-am descris în acest capitol, mai sunt desigur o serie de organizații mai mici sau elemente separate care au activat în materie de spionaj şi au fost arestate. Numele lor nu le rețin în memorie şi ele pot fi găsite în dosarele respective ale SSI.

Ca o completare a expunerilor făcute în acest capitol mai adăugăm următoarele:

Măsurile de apărare a polonezilor arestați au fost determinate şi de respectul intereselor româneşti, dar şi de considerația că ei activau în mişcarea de rezistență a patriei lor, cotropită de germani.

Iar în afacerea Chastelain şi Țurcanu, SSI a făcut permanente eforturi, cu toate riscurile, pentru protecția persoanelor şi aparatelor, servanților, cifrurilor, cristalelor etc. prin care s-au făcut tratativele de armistițiu. S-a reuşit astfel să se înşele vigilența germană şi să se evite reacția lor, care ar fi avut consecințe foarte regretabile.

Încheiere

Recitind istoria celor 70 de secole ce ne-au precedat, vom găsi nenumărate exemple în care „informația şi stratagemă” au jucat rolul hotărâtor în luptele dintre popoare. În multe pagini se vorbeşte de „iscoade” şi „înaintaşi", adică agenți de acțiune informativă-ofensivă; de „trădători de planuri de război", ca şi de trimiteri de „spioni falşi” în tabăra inamică, adevărați agenți cu misiunea de inducere în eroare.

Cele şaisprezece mari imperii, cunoscute de-a lungul veacurilor, nu s-au putut menține fără instituirea unor informații de ordine interioară şi fără aşezarea unor grăniceri la fruntarii, plăti}i cu bani şi diferite avantaje. Ele constituiau adevărate *„centre de informații pe frontiere” şi* aveau menirea să spioneze mişcările vrăjmaşilor şi să ti-imită vorbă prin ştafete puterii centrale, despre orice pregătire sau intenție de încălcare a teritoriului aflat sub suveranitatea ei.

Victoriile marilor căpitani din antichitate şi până în epoca modernă au fost precedate de o intensă acțiune informativă pentru cunoaşterea forte de care dispune adversarul, a armelor şi metodelor lui de luptă. De aceea, Napoleon spunea cu drept cuvânt:

„Se zice ca succesele mele militare se datoresc geniului meu. Eu voi răspunde că sunt rezultatul unor calcule matematice bazate pe informalii exacte". Şi era îndreptățit să facă asemenea afirmații, deoarece avea alături de el pe Talleyrand, acel artist al informației exteme, iar spatele era asigurat de Fouche, maestru al contrainformației. Şi dacă Napoleon i-ar fi ascultat pe ei, până la sfârşit, politica sa poate ar fi avut rezultate mai fericite.

In epoca contemporană, în cele două războaie mondiale, s-a dovedit că pe

deasupra luptelor cu armele de foc, s-a dus un adevărat război al creierelor, al inteligenţelor. Şi de multe ori, lupta forţelor nevăzute ale întunericului, a decis soarta bătăilor terestre.

Toate statele condamnă cu asprime trădarea şi spionajul. Dar toate statele se servesc de aceste „mijloace informative" pentru adunarea datelor necesare orientării lor naţionale şi a menţinerii ordinii interioare.

Serviciul de informaţii are adesea reputaţia unui „serviciu odios". El este însă impus şi justificat de „raţiunea de stat".

In paginile ce preced, am expus „istoricul" celor patruzeci de ani de modeste eforturi făcute în tara noastră pentru crearea şi dezvoltarea serviciilor de siguranţă şi de informaţii ale statului român.

Serviciile de informaţii au cerut multe jertfe generaţiilor ce au precedat şi vor mai cere încă. Ele însă nu au putut oferi, niciodată, vreo favoare a recunoştinţei celor sortiţi să poarte povara acestor grele misiuni. E lung şirul celor care au sacrificat zeci de ani de zile şi de nopţi şi au depus un imens capital de străduinţe pentru a duce, cu un pas mai departe, soarta acestor instituţii. Sunt mulţi eroi, necunoscuţi astăzi, care şi-au sfârşit viaţa în dosul gratiilor sau în fata plutoanelor de execuţie. Căci serviciul de informaţii este ca Titanul din mitologie, care îşi mânca proprii săi copii!

Istoria ne învaţă că pe deasupra exigenţelor trecătoare şi a intereselor subiective, firul de continuitate şi tradiţie informativă trebuie să se sprijine pe spiritul de solidaritate şi de înţelegere, ca şi pe succesiunea generaţiilor.

Eugen Cristescu

Anexe:
Mărturii şi Documente

1. *17 februarie 1944.* *Notă întocmită de Eugen Cristescu pentru colonelul german Rodler despre supravegherea neautorizată a lui Iuliu Maniu efectuată de către agenți germani.*

„17 februarie 1944

Personal domnului colonel Rödler şeful secțiunii din România a SIAG (Serviciul de Informații al Armatei Germane)”

Notă

De câteva zile, domiciliul dlui Maniu din Bucureşti, str. Sfinților nr. 8 este supravegheat de trei persoane cu automobilul nr. 416 – Sibiu. Acest automobil este proprietatea Societății germane pentru Construcția de drumuri «Derubau», care are sediul la Sibiu şi filiale în toată țara.

Astăzi însă am constatat că automobilul cu numărul de mai sus, o maşină veche şi mică, a fost înlocuit cu un alt automobil, foarte elegant, marca Mercedes, care a continue supravegherea locuinței dlui Maniu.

Serviciul de Informații Român nu are nimic de obiectat dacă serviciile de informații germane fac numai supravegheri şi informații asupra dlui Maniu. Se terne însă că unii agenți germani din diverse servicii de informații, neoficial recunoscute (sau chiar supuşi germani din proprie inițiativă, – care poate nu au nici o legătură cu serviciile de informații germane) s-ar putea deda la vreun act de violență contra dlui Maniu.

Domnul mareşal Antonescu ne-a rugat să vă sesizăm în scris asupra acestei chestiuni, fiind o problemă de răspundere.

Domnia Sa adaugă că cunoaşte şi urmăreşte îndeaproape acțiunea dlui Maniu şi a constatat că această acțiune nu are nici un ecou în masa populației.

Domnul mareşal a trimis vorbă dlui Maniu, m permanență şi chiar în ultimul timp, că Domnia Sa nu înțelege să glumească atunci când este vorba de interesele statului şi că va reprima cu armele orice acțiune, oricât de mică, contra intereselor statului.

De aceea dl mareşal Antonescu doreşte ca asemenea atitudini ale agenților germani să înceteze, întrucât un gest necugetat ar aduce un aport favorabil politicii dlui Maniu şi ar produce perturbări în țară, fapte de care nu avem nevoie în momentul când tara trebuie să mobilizeze toate forțele militare, şi atențiunea întregului popor trebuie concentrată asupra pericolului bolşevic. Națiunea trebuie să se prezinte unitară şi fără frământări în fața pericolului de la Răsărit.

Profitând de această ocazie, personal, subsemnatul, ca şef al Serviciului de Informații Român, țin să fac următoarele considerații cu caracter confidențial, domnului colonel şef al Serviciului de Informații German.

Serviciul de Informații Român colaborează direct cu Serviciul de Informații German, ca organ oficial, recomandat de dl amiral Canaris şi recunoscut de domnul mareşal Antonescu.

Or, se constată că pe teritoriul României mai sunt alte servicii de informații germane, care atât timp cât nu au legătură oficială recunoscută şi aprobată de

Conducătorul statului, suntem nevoiți să le considerăm ca servicii de informații *clandestine.*

Este regretabil că aceste servicii de informații neautorizate, nu numai că nu sunt recunoscute de autoritățile române şi nu numai ca fac supravegheri şi informații, dar execută chiar operațiuni pe teritoriul României, lucru ce aduce o ştirbire gravă a suveranității statului român.

Se mai poate trage concluzia că unii agenți germani nu se sfiesc să ia măsuri din care rezultă că însăşi supravegherea oficială românească este controlată de germani în mod public şi în condiții de natură să jignească guvernul şi să bleseze simțămintele de demnitate românească.

Am mai constatat adesea că aceste servicii înregistrează tot felul de zvonuri şi insinuări inexacte sau parvenite de la persoane interesate ori în conflict cu guvernul român.

Ele neavând un capital informativ suficient pentru orientare, nu-şi pot verifica datele primite şi sunt astfel victimele informatorilor de profesie sau de rea-credință.

Ceva mai mult, încercând să verifice acele informații, se adresează la altă serie de informatori şi astfel aceştia, cât şi acei la care ei – la rândul lor – vor face apel pentru verificare, devin cu toții – în mod involuntar – agenți răspânditori de ştiri inexacte.

Cu totul altfel se petrec lucrurile la Abwehrul care are şi arhiva şi bagajul informativ necesar pentru verificarea fiecărei ştiri exagerate, cât şi posibilitatea de a se adresa Serviciului de Informații Român şi prin el oricărei alte autorități române, având astfel un mijloc eficace şi serios de verificare, fără a se provoca indiscreții.

Dacă până în prezent Serviciul de Informații Român nu a luat măsuri contra agenților germani neautorizați, a făcut aceasta numai pentru a nu se prejudicia raporturile româno - germane.

Credem însă că nu putem tolera deopotrivă o sabotare continua a eforturilor informative comune pe care le facem împreună cu Abwehrul.

Am supus această chestiune studiului şi reflecțiunii dumneavoastră pentru a găsi mijloacele necesare ca această state de lucruri să înceteze.

Este şi în interesul dumneavoastră şi al nostru, deoarece ori de câte ori mi se fac reproşuri, fie de către Conducătorul statului sau de guvern, ori de alte autorități româneşti, că Serviciul de Informații German a săvârşit vreun act neconvenabil autorităților româneşti, a trebuit să arăt că el nu aparține Abwehrului şi să-l apăr cu toată puterea, deoarece eram convins că nu Abwehrul săvârşise acel act.

Dacă înțeleg să fiu loial cu un serviciu pe care îl cunosc şi cu care colaborez oficial, este de la sine înțeles că nu voi putea apăra servicii a căror calitate în stat nu este recunoscută.

Cum subsemnatul sunt responsabil de colaborarea informativă româno-germană, am adesea neplăceri din cauza imixtiunii serviciilor de informații germane neoficiale în colaborarea noastră oficială, sinceră şi deschisă.

De aceea, vă rog a lua întreagă această chestiune în serioasă considerare şi a mă pune în măsură să lămuresc şi pe domnul mareşal Antonescu asupra întregii probleme care trebuie neapărat şi urgent clarificată.

Şeful Serviciului Special de Informații

Director General."

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010 vol. 36, f. 99-103.

2. *27 septembrie 1944.* *Scrisoare trimisă de Eugen Cristescu ministrului de Război.*

Închisoarea Militară C.M.C. Intrare nr. 5404 27 septembrie 1944

Domnule Comandant,

Am onoarea a vă ruga să binevoiți a lua măsurile necesare pentru trimiterea la destinație a alăturatelor trei intervenții:

1) O declarațiune adresată dlui Ministru de Război

2) O scrisoare adresată dlui Preşedinte Iuliu Maniu**,** Ministru de Stat

3) O scrisoare adresată dlui Constantin I. Brătianu**,** Ministru de Stat.

Deoarece aceste intervenții implică unele hotărâri şi răspunderi, vă rog a lua măsuri ca înmânarea lor să se facă chiar în cursul zilei de azi pe căile legale.

Cu toată considerația,

Eugen Cristescu.

D-lui Comandant al Închisorii Comandamentului Militar al Capitalei personal.

27 septembrie 1944 Domnule Ministru,

Am onoarea a adresa următoarele plângeri d-ei voastre, ca şef al Justiției militare:

Din ziua de 24 septembrie, sunt încarcerat în închisoarea C.M.C. fără să mi se fi comunicat nici un motiv care să justifice această gravă măsură luată contra mea şi ținut în condiții cu totul umilitoare şi nedemne pentru contribuția ce am dat-o timp de 24 ani armatei, siguranței şi apărării noastre naționale.

Pe de altă parte, frați, rude şi prieteni ai mei, sunt arestați de organele poliție neşti fără nici o justificare, decât aceea de a exercita o presiune morală asupra mea şi a mă compromite în opinia publică. Nu mi s-a permis nici un fel de legături cu familia mea, fiind pus astfel în imposibilitate de a-mi aduce cel puțin obiectele strict necesare cazării.

Mai mult, mi s-a interzis să citesc ziare, desigur pentru a nu lua cunoştință de *campania de ură, incitare si compromitere* de care, am fost mai demult informat că o vor dezlănțui contra mea anumite persoane din motive cu totul subiective şi interesate.

Aceste constatări, d-le Ministru, mă duc la convingerea că se urmăreşte ca în spatele Justiției româneşti şi înaintea oricărui act de cercetare judecătorească, să se creeze atmosfera defavorabilă şi presiunea morală care să ducă la fixarea în conştiința publică a unei sentințe cu totul nedrepte contra mea.

Bazat pe faptele mai sus expuse, vă rog d-le Ministru să binevoiți a lua grabnic următoarele măsuri pentru:

a) asigurarea securității mele personale şi a familiei mele;

b) încetarea oricăror acte de vexațiune personală şi familială;

c) introducerea unui regim compatibil cu poziția mea socială şi cu respectul tuturor normelor de dreptate şi omenie;

d) interzicerea oricăror acte de provocare şi patimă personală sau interesată, pentru ca singură autoritatea legală, liberă de orice ingerință, să-şi spună cuvântul asupra situației mele.

Încrezător d-le Ministru, în spiritul dvs. de înalt cavalerism – aşa cum îl cunosc – şi în conştiința drepturilor şi îndatoririlor dvs. ca Ministru al Justiției Militare, vă rog respectuos să binevoiți a lua cât mai grabnic şi hotărâtor, măsurile determinate pentru înlăturarea situației nedrepte şi vexatorii ce am avut onoarea a vă expune mai sus.

Cu cel mai profund respect,

Eugen Cristescu.

Domniei sale,
Domnului Ministru de Război.

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48167, vol. 1, f. 154-155.

3. *1 octombrie 1944*. *Declarația lui Eugen Cristescu referitoare la activitatea sa din perioada 23-30 august 1944.*

Asupra întrebărilor puse de domnul general Radu Niculescu Cociu declar următoarele, rezervându-mi dreptul de a reveni cu preciziuni, completări şi documentări ulterioare, în urma autorizării ce-am solicitat domnului ministru de război prin petiție separată astăzi.

În seara de 22 august urma să am audiență la domnul Mihai Antonescu, unde aştepta şi domnul Mihalache, care a trecut apoi în audiență la domnul Mareşal.

Domnul Mihai Antonescu mi-a comunicat ca să vin în audiență a doua zi la Snagov, adăugându-mi că a chemat în numele domnului Mareşal pe von Killinger şi Clodius, cărora le-a cerut ultimativ că dacă în trei zile nu dau ajutor efectiv pentru oprirea ofensivei ruse, guvernul român îşi reia libertatea de acțiune.

Domnul M. Antonescu a chemat înăuntru pe general Vasiliu pentru a-i comunica ca să pregătească pe Chastelain, întrucât a doua zi vor pleca cu avionul la Cairo pentru tratativele de armistițiu.

În ziua de 23 august, la ora 11, am fost chemat în audiență de serviciu la domnul Mareşal la Snagov, audiență ce s-a produs numai la ora 14,45, întrucât Consiliul de Miniştri durase până la acea oră. Domnul Mareşal mi-a comunicat, mie şi domnului general Vasiliu, că a primit pe domnul Mihalache şi domnul Gh. Brătianu şi dat fiind situația s-a hotărât la acțiune politică, întrucât formula militară nu mai putea rezista în acest scop, s-a înțeles cu domnul Mihalache şi domnul Gh. Brătianu ca toți oamenii politici să dea o proclamație către popor că sunt alături de Mareşal, uniți pentru a lua hotărârile supreme pentru salvarea țării. Altă proclamație să fie data de Mareşal, şi cu aceste două documente să se prezinte M.S. Regelui, arătând că toți sunt de acord pentru începerea imediată a tratativelor de armistițiu cu Aliații, că a delegat pe domnul Mihai Antonescu să perfecteze aceste înțelegeri cu opoziția şi apoi se va prezenta suveranului. Am mai primit unele instrucțiuni de evacuare în Ardeal, în eventualitatea că ar fi trebuit să trecem cu serviciul acolo.

În urmă am aflat de la generalul Tobescu că De Chastelain făcea pregătiri pentru plecare, cerându-i scris să fie primit de generalul Tobescu spre a aranja condițiile tehnice de aterizare.

În după-amiaza zilei de 23 august, la ora 18, am primit la Serviciu o informație telefonică că, la Palat se petrece ceva deosebit. Am cerut precizări şi completări şi să fiu ținut la curent, întrucât aveam indicațiile principiale ale Mareşalului despre cursul politic al evenimentelor, mai ales că domnul Gh. Brătianu ceruse şi refacerea guvernului tot sub conducerea mareşalului Antonescu, lucru asupra căruia urma să se avizeze după proclamații.

Fiind încredințat pe toate informațiile ce aveam că acesta este cursul evenimentelor, aşa cum îl ştiam, am trecut la conferința de serviciu cu subalternii mei. Peste o oră aproximativ am fost scos din conferință de generalul Tobescu şi chemat la Jandarmerie ca să-mi comunice ceva grav.

Ducându-mă la Inspectoratului Jandarmeriei am observat la intrare măsuri speciale de pază, iar generalul Tobescu mi-a comunicat că la cazarma lor ofițerii de irupă sunt sub alarmă. Că domnul general Anton i-a spus lui Tobescu la întrebarea ce e cu alarma, că e probabil o lovitură germană contra conducerii statului.

Am spus generalului Tobescu că am avut informații că ceva se petrece la Palat, fără a avea amănunte, şi că am cerut măsuri de verificare şi completare. Am dat mai multe telefoane din biroul generalului Tobescu, căutând informatorii care erau plecați pe teren spre a se lămuri asupra situației care, față de noua informație data de generalul Anton, mă îngrijora, ştiind cum trebuie să meargă normal cursul evenimentelor.

În acest timp mi s-a dat receptorul în mână de domnul general Tobescu ca să vorbesc la telefon cu cineva care mă chema. Am cunoscut vocea generalului Vasiliu care mă chema să vin la Palat. I-am răspuns – de ce? Domnia sa mi-a spus că mă cheamă domnul Mareşal. Am cerut să-mi dea ordin la telefon atunci domnul Mareşal, deoarece eu sunt sub ordinele lui legalmente şi să vină la telefon. Generalul Vasiliu mi-a spus că a zis domnul Mareşal să vin, închizând conversația. Din cursul convorbirii am înțeles că generalul Vasiliu îşi căuta ideile şi expresiile foarte greu şi se putea găsi sub o presiune fizică sau

morală. Situația raporturilor legale dintre mine şi generalul Vasiliu era de aşa natură încât domnia sa nu era în drept a face o asemenea chemare. Față de un ordin expres şi autorizat al Palatului, desigur, eu aş fi răspuns altfel.

Am început cu generalul Tobescu judecarea situației care devenea tot mai confuză, în raport cu ce ştiam noi. S-au discutat ipotezele:

O lovitură contra suveranului şi Mareşalului**.** Tobescu susținea, pe baza informațiilor generalului Anton, că e probabilă o lovitură germană pentru prevenirea plecării lui M. Antonescu la Cairo, fapt interceptat probabil de germani.

Eu susțineam şi *ipoteza unei lovituri S.S. peste capul legației,* dat fiind ultimatumul dat pentru aducerea de noi trupe germane, aranjamentele Mareşalului cu opoziția, proclamațiile ce erau în curs de alcătuire şi de care ştia şi suveranul şi opoziția şi guvernul. În plus, mai contam pe faptul că germanii fuseseră în posesia circularei național-țărăniste care cuprindea toate condițiile principale ale tratativelor de armistițiu şi cursul raporturilor politice dintre guvern şi opoziție.

O altă ipoteză putea fi o *lovitură a grupurilor din extrema stângă a Blocului Naționali Democratic, cu* unele elemente nemulțumite – ofițeri scoşi din armată – cu care ştiam că au unele contacte.

La judecarea situației, se excludea o lovitură dată de Suveran şi domnul Maniu**,** fără concursul domnului mareşal Antonescu sau contra lui, cunoscând relațiile bune cu Mareşalul, mai ales după întoarcerea din ultimul voiaj de la Fuhrer, cum şi tratativele de armistițiu duse în comun şi cunoscute de M.S. Regele, Ion Antonescu şi opoziție, începând de la plecarea prințului Ştirbey, toate mesajele primite şi plecate, planul de plecare a lui Mihai Antonescu la Cairo cum şi tratativele cu domnii Mihalache şi Gh Brătianu, combinația de guvern şi armistițiu cu opoziția şi soluția unitară la care se ajunsese ca Armistițiul să fie făcut tot de domnul mareşal Antonescu, de acord cu toată opoziția şi chiar cu sprijinul ei.

În această situație confuză, şi spre a verifica chiar la locul cel mai potrivit situația, am profitat de o conferință ce o aveam mai înainte aranjată cu ataşatul de poliție german Richter spre a-1 sonda asupra atitudinilor lor şi a le verifica, constatând şi care e starea de lucruri de la legație.

M-am dus la Legația germană unde am aşteptat pe Richter care nu venise încă. În acest timp a venit ministrul Clodius, însoțit de un alt german, şi în limba franceză acesta mi-a comunicat că la domnul Mihail Popovici acasă este o consfătuire în care se discută schimbări politice şi s-ar fi afirmat că mareşalul Antonescu şi Mihai Antonescu sunt reținuți la Palat unde s-ar găsi şi domnul Maniu. Acel german a plecat din nou să facă precizări şi verificări, după ce însă a comunicat la mai mulți din legație, chestiunea devenind astfel obiect de discuție generală. S-a reîntors după o vreme spunând că informațiile sunt adevărate şi că e vorba de o schimbare politică provocată de Blocul Naționali Democratic, ce ținea şedințe în casa domnului Mihai Popovici fără domnul Maniu şi că şedințele continuau. În urmă au mai venit şi alți funcționari ai legației cu ştiri asemănătoare. Ministrul von Killinger avea consfătuiri în cabinetul sau cu militari şi civili, de unde ieşind a angajat o convorbire cu mine

din care s-a degajat constatarea – şi de altfel din tatonările făcute asupra lui Richter – *că nu e vorba de o schimbare politică determinată de germani, ci de români.* În acel timp a început o agitaţie mai mare între cei de la legaţie, auzind că generalul Hansen a dat ordin de alarmă la telefon. Am fost nevoit să mai aştept la legaţie, deoarece trimisesem maşina să caute soţia în mai multe locuri şi îi dădusem întâlnire la Legaţia germană de unde să vină să mă ia, ceea ce a întârziat până a găsit-o.

Văzând agitaţia tuturor, şi mai ales a militarilor, am sfătuit pe domnul von Killinger că ar fi bine să se lămurească cu Palatul înainte de a lua vreo hotărâre. Mi-a comunicat apoi că a obţinut audienţă la Palat, de unde, întorcându-se, a intrat din nou în conferinţă cu ceilalţi germani. Venind apoi în salonul unde aştepta soţia, mi-a comunicat rezultatul întrevederii cu M.S. Regele şi constituirea noului guvern. Am constatat atunci, pentru prima oară, noua situaţie juridică-constituţională ce se constituise.

Am chemat atunci la legaţie pe generalul Tobescu şi i-am comunicat situaţia şi ca *din constatările mele nu era vorba de o lovitură germană.* Am convenit cu generalul Tobescu să obţin o autorizare a legaţiei pentru tranzit prin Germania în Franţa, unde aveam rude şi am fi putut pleca din cauza mişcărilor ce-ar fi urmat în ţară. Generalul Tobescu a plecat, iar şeful cancelariei consulatului, care trebuia să-mi facă autorizarea, nu a mai venit, deşi 1-am aşteptat zadarnic.

Lăsând soţia am trimis-o să ia de la Jandarmerie pe generalul Tobescu cu care apoi am plecat în oraş.

Am dormit vizavi de casa Ştirbey până a doua zi când a început bombardamentul. Acest fapt creând o nouă situaţie juridică asupra raporturilor româno-germane, am renunţat şi a mai stărui asupra autorizaţiei de tranzit prin Germania.

Ziua de 24 august am petrecut-o în Bucureşti. 25 idem, la 26 am fost la Joiţa unde era şi sediul central al Serviciului. Tot timpul am ţinut legătura cu Serviciul prin telefon. În ziua de 25 august generalul Tobescu mi-a comunicat că şi-a dat demisia din armată pentru a doua oară. Apoi am fost înlocuit la conducerea Serviciului prin directorul Georgescu. În ziua de 26 august, după-masă, am plecat spre Târgu Jiu pentru a recunoaşte un refugiu pentru perioada de confuzie şi instabilitate. La Piteşti, am făcut împreună cu generalul Tobescu o examinare a situaţiei raporturilor juridice româno-germane, hotărând că nu ne putem duce în nici un caz într-o ţară declarată duşmană ca sa stăm alături de Horia Sima şi acţiunile sale. La nord de Târgu Jiu situaţia nu era proprie pentru refugiu, şi în 27/28 am venit la Câmpulung unde găsind pe ing. Bugheanu ne-am dus pe 28 august la domnul Mihalache la Dobreşti. Domnia sa ne-a lămurit în detaliu şi în clar cum s-au întors lucrurile în chestia armistiţiului şi formulei noi politice.

Am discutat situaţia noastră personală, iar la 28 seara am plecat la Bucureşti, dormind în casa generalului Tobescu, casa mea fiind devastată.

In ziua de 29 august, la ora 13,30, constatând că trupele ruse au intrat deja în Capitală, acest fapt ne-a determinat să plecăm din Bucureşti pentru perioada de confuzie şi spre a evita acte agresive eventuale.

La 30 august am fost la Surlăneşti Muşcel şi apoi la Voineşti, unde am rămas pe loc, fără nici o altă deplasare şi fără alt contact decât cu ing. Bugheanu ce ne dusese acolo, până în ultimul moment.

1) Eforturile mele de a găsi o posibilitate de verificare şi clarificare a situației de la Palat nu au dat rezultate şi de aceea am crezut necesar să caut a mă informa şi verifica situația şi la Legația germană.

2) Când generalul Tobescu a vorbit cu ofițerii la Comandamentul Jandarmeriei eu am adăugat, după câte îmi amintesc, că poate fi vorba şi de altceva. Mă refeream la ipoteza loviturii germane-S.S. hitleristă.

3) În zilele de 24, 25 şi 26 am vorbit în mai multe rânduri la telefon cu Serviciul, cu locotenent-colonelul Traian Borcescu, întrebându-1 care e situația, ce informații mai are şi dându-i instrucțiuni să informeze regulat şi exact MStM şi Preşedinția asupra constatărilor. Locotenent-colonelul Borcescu mi s-a plâns de lipsa de colaborare a Siguranței Generale, unde toți erau fugiți şi nu putea executa ordinele MStM pentru arestarea conducătorilor Grupului Etnic German. Ba mai mult, le-a spus că intervine el cu aspre măsuri la Siguranță dacă funcționarii fugiți nu se întorc la Serviciu. Serviciile însă toate funcționau foarte greu din cauza bombardamentului şi ruperea legăturilor telefonice. Am *dat instrucțiuni locotenent-colonelului Borcescu să servească corect şi devotat guvernul legal al Țării.*

4) Nu se putea lucra la sediul Serviciului din cauza bombardamentului, ruperii legăturilor telefonice şi derutei personalului.

5) Nu m-am prezentat la Serviciu pentru predare întrucât fusese numit un alt funcționar înainte de a-mi da demisia, cât şi pentru motivul de a nu mă expune unor eventuale măsuri de arestare, ştiut fund că prin misiunile mele, îndeplinite în interesul Serviciului, deşteptasem animozități şi aversiuni care puteau reacționa.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48163, vol. 1, f. 60-65.

4. *5 octombrie 1944*. *Declarație prin care Eugen Cristescu răspunde la 16 din cele 22 de întrebări formulate de Ministerul de Război.*

Strict Secret.
5 octombrie 1944.
În fata noastră, colonel magistrat Rudeanu.

Răspuns întrebărilor puse de domnul colonel Rudeanu în calitate de ofițer de poliție judiciară, delegat al Ministerului de Război.

Aceste declarații le dau sub rezerva completărilor şi documentărilor ulterioare şi pe baza autorizației nr. 60 din 5.10.1944 a domnului ministru de război.

La întrebarea nr. 1: *Care au fost directivele generale date de Serviciul Special de Informație cum au fost duse la îndeplinire.* Răspund:

Serviciul Special de Informații funcționează pe baza unei legi de organizare şi funcționare, lege pe care am găsit-o la intrarea mea în Serviciu şi am perfectat-o mai târziu, întocmind şi regulamentul ei. Conform legii, SSI se găsea sub ordinele şi directivele Conducătorului statului. Activitatea Serviciului, în cea mai mare parte, se referea la culegerea informațiilor externe – politice şi în special militare**,** cerute de MStM, Ministerul de Externe, Preşedintele Consiliului de Miniştri şi alte ministere, iar în interior se ocupa cu problemele contrainformative, contraspionaj, contrasabotaj şi în genere cu acțiunile care prin natura lor atingeau ființa statului. Directivele generale ale Serviciului erau apărarea statului şi instituțiilor lui fundamentale. Serviciul era un organ de drept public, de stat şi prin materialul informativ, el informa pe de o parte statul, iar pe de altă parte, contribuia la acțiunea de prevenire, atunci când era cazul. Misiunile Serviciului se executau prin ofițeri, funcționari şi informatori acoperit în țară şi străinătate.

La întrebările nr. 2 şi 3: răspund că informatorii se recrutau de secțiile respective pe specialități interne şi externe arătate mai sus. Activitatea acestor agenți era raportată zilnic sau periodic secțiilor respective. Din tot acest material verificat, triat, redactat şi coroborat se întocmeau buletine zilnice care se trimiteau: Preşedinției Consiliului de Miniştri, MStM, Ministerului de Război, şi apoi tuturor departamentelor interesate, autorităților şi ministerelor cu care colaboram

Materialul mai servea şi la întocmirea studiilor şi lucrărilor speciale cerute de MStM, şi Preşedintele Consiliului de Miniştri, atât în țară, cât şi în străinătate, ele erau echivalente cu efortul informatorilor, care trebuiau să justifice banii acordați prin material efectiv şi de bună calitate, verificat de Centrală. Detalii voi da la nevoie.

Rezidenții din străinătate erau plătiți lunar cu sume trimise în valută prin curieri, întocmindu-se un proces-verbal la închiderea plicului. Unii aveau un fond intangibil pe 3 *luni,* pe care trebuiau să-1 țină ca rezervă atacabilă numai în caz de ruperea relațiilor diplomatice cu țara în care se găseau.

Fiecare rezident din străinătate are la Secția Contrainformații a Serviciului *partida sa în care se arăta fondurile de rezerve.* De altfel, la începutul fiecărei luni, secțiile respective întocmeau un buget care se verifica şi aproba şi pe baza căruia Secția de administrație şi contabilitate trimitea banii prin Ministerul de Externe. Orice alt fond aflat de rezervă în străinătate este trecut la contabilitate în registre.

Nu aveam misiuni în străinătate, ci numai persoane şi niciun amestec cu fondurile Ministerului de Externe.

La întrebarea nr. 6: fondurile Ministerului Aerului, foarte minime şi neregulat plătite, erau vărsate la casierie şi se plăteau informatorii respectivi pe bază de justificări şi buget ca şi la celelalte secții. Cuantumul oricăror fonduri sunt clar înscrise şi manifestate după toate regulile contabile la Secția administrativă a Serviciului. Bugetul anual al Serviciului, ce se fixa la începutul anului financiar, se vărsa lunar la Serviciu şi se contabiliza şi administra *după toate normele legale.*

Evidența manevrării tuturor fondurilor se găseşte la contabilitate. Toate fondurile în aur şi valută la 23 august 1944 sunt trecute în scripte şi se găsesc la Secția administrativă a Serviciului, iar valorile în casa de fier a casierului. Nu am luat absolut nici **un ban la plecarea** mea. Verificarea lot şi soldul casei s-a făcut de delegatul Curții de Conturi cu câteva zile înainte, pentru care s-au încheiat actele necesare ce se găsesc la Serviciu.

Toate valorile-aur, rămase şi de pe vremea lui Moruzov, se găsesc la Serviciu.

Fondurile rezervă din străinătate ale Serviciului sau rezidenților se găsesc înscrise în registre, la partida fiecăruia după cum am scris mai sus, între care un fond în Italia din care se plătesc rezidenții de acolo şi care se găseşte la ataşatul militar român, şi un fond în Germania tot la ataşatul nostru militar. Registrele au evidența clară a tuturor fondurilor din țară şi străinătate.

Personal nu am nici un fond în străinătate.

La întrebarea nr. 10: În Transnistria se plătea bugetul Agenturii în lei, iar schimbul se făcea acolo în mod normal. Cuantumul lor se poate vedea la contabilitate şi Agentura Frontului de **Est.**

La întrebarea nr. 12: Numirile, înaintările şi detaşările se făceau *pe baza legii şi regulamentului şi cu* avizul prealabil al comisiei de numiri şi înaintări, prezidată de sub-şeful guvernului. Nu s-au făcut ilegalități.

La întrebarea nr. *13:* **Nu am** distrus nici un dosar, tocmai ca să se constate că Serviciul a avut atitudine permanentă naționali- patriotică pentru apărarea intereselor româneşti şi **protestarea la germani atunci când prin acţiunea lor treceau limitele îngăduite de colaborarea informativă româno-germană.**

La întrebarea nr. 14: fondurile şi depozitele Casei de Credit sunt înscrise în contabilitatea ei şi manevrate de comitetul de Conducere al Casei, ales de adunarea generală a funcționarilor.

La întrebările nr. 15 şi 16*:* orice cumpărătură sau reparație la Serviciu se făcea prin Comisia de recepție şi control care era compusă din funcționari şi ofițeri superiori. Actele erau verificate de şeful contabilității. Comisia era instituită pe bază de decizie şi avea răspunderea ei legala. Măsurile erau întrebuințate în interesul exclusiv al Serviciului pentru personalul său şi informatorii lui. Nu s-au reparat maşini particulare.

La întrebarea nr. 17*:* nu am decât un singur imobil, ştiut şi cunoscut, în str. Lirei nr. 5 pe care-1 posed cu mulți ani înainte de a veni la Serviciu. Nu am nici un cumnat Marcel Stănescu.

La întrebarea nr. 18: nu am nici o proprietate camuflată.

La întrebarea nr. 19*:* la 25 august nu am luat nici un ban din fondul Serviciului. Situația mea materială constă mai mult din averea soției, care are proprietăți personale.

La întrebarea nr. 20: nu am cumpărat nici un fel de bijuterii afară de cele pe care le-am primit drept atenție de la funcționarii mei, prin contribuția dată cadou de ziua mea.

La întrebarea nr. 21*:* comandorul Teodoru îmi era prieten personal şi-1 rugam ca în voiajurile ce le făcea în străinătate, ca delegat al Ministerului

Marinei, să-mi comunice observațiile pe care individual le făcea. *Nu 1-am plătit niciodată cu nici un dar.*

La întrebarea nr. 22*:* fiind informat că unii curieri ai Ministerului de Externe şi ai Serviciului fac trafic cu valută în străinătate, am luat măsuri severe pentru prinderea lor. Prima afacere a fost descoperirea *comisarului Brighiu* de la Siguranța Generală care primise de la nişte evrei o valiză cu *Reicks-Kassen-Schein şi* vroia să o trimită în străinătate m Elveția pentru a o schimba în aur prin curierul Victor Ionescu. Acesta a denunțat faptul. Am organizat prinderea în flagrant delict prin magistrații de la Serviciu. Operația a reuşit Brighiu şi evreii au fost arestați şi înaintați Parchetului Ilfov, care i-a menținut arestați, şi procesul este în curs de judecată.

La fel maiorul Cristea, mergând cu consulul *Manu de la Externe,* au fost prinşi de Poliția Elvețiană cu acelaşi trafic. La înapoiere, am arestat pe maiorul Cristea, s-a făcut anchetă de colonelul magistrat Radu Ionescu şi fiindcă faptul se consumase pe teritoriul străin, iar aurul luat de cei doi fusese confiscat de Poliția Fluvială Elvețiană, am trimis pe maiorul Cristea în Consiliul de Război, după indicațiile Ministerului de Război. În contra protestelor Serviciului, Consiliul de Reformă 1-a achitat pe Cristea, întrucât complicele lui, consulul Manu de la Externe, citat ca martor, şi-a luat faptul asupra sa. Acesta a fost şi el trimis pe baza dosarului întocmit de Secția juridică a Serviciului în Comisa disciplinară a Ministerului de Externe şi destituit De altfel, în alte afaceri de trafic de valută, ca de exemplu afacerea de trafic cu ceasuri, maiorul Ionescu a fost trimis în judecata Curții Marțiale; afacerea Enescu-Anghel Ştefănescu, prinşi cu trafic, toți au fost arestați şi aspru sancționați prin măsurile severe şi intolerante ce le-am luat şi pentru care se găsesc la Serviciu anchetele şi sancțiunile oficiate.

In concluzie sunt nevoit să constat că toate întrebările provin de la agenți ai Serviciului, poate sancționați de mine. Şi constat cu cel mai mare regret *că autoritatea superioară este pusă în situația de a se face exponentul intrigilor ,fi patimilor personale ale celor ce au fost sancționați de mine.*

Dacă am dat răspunsuri la nişte întrebări lipsite de seriozitate şi care conțineau numai vagi cunoştințe din Serviciu, am făcut-o *pentru respectul justiție, îi pentru deferența ce înțeleg să o port autorităților superioare.*

Măsurile vexatorii la care sunt supus, fără a constata nici o ameliorare a lor, cu toate intervențiile făcute, se bazează astfel pe fapte ticluite, fără nici o bază de adevăr, şi pe manopere şi înscenări pe care înțeleg să le resping cu toată hotărârea.

Cer sancțiuni contra tuturor acelor ce au fabricat toate aceste neadevăruri.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 48163, vol. 2, f. 23-27.

5. ***6 octombrie 1944.*** *Declarați e confidențială privind concepția lui Eueen Cristescu despre rolul monarhiei ca instituție fundamentală a statului.*

Răspuns la punctul 4 din nota nr. *2.*

Este profund regretabil şi periculos să se permită agenţilor iresponsabili de a pune în discuţie prin denunţuri necontrolate, ce trebuie să figureze în dosare publice, raporturile dintre instituţiile fundamentale ale statului şi diferite autorităţi publice. De aceea mi-am îngăduit a repara această greşeală – a altora – dând o declara{ie separată, confidenţială, asupra acestei probleme.

În concepţia şi doctrina care m-a călăuzit tot timpul carierei mele, *Coroana şi Dinastia s-au cunoscut ca instituţii de permanentă şi continuitate a vieţii naţionale.*

Echipele de oameni de conducere sunt trecătoare şi de oportunitate politică, Coroana şi Dinastia sunt de esenţă suverană menite a menţine permanenţa şi graţia viitorului unui neam. De aceea, aceste instituţii de frunte trebuie respectate şi apărate ca să rămână în strălucirea şi înălţimea lor.

Este condamnabilă acţiunea acelora care caută să amestece Coroana în intrigile şi divergenţele dintre noi, simpli muritori. Cu atât mai condamnabilă este acţiunea anumitor persoane care îmbracă şi demnităţi în stat, şi care caută în realitate să acopere ranchiunile sau poliţele personale, aruncând impresia că Coroana ar fi aceea care ar urmări aceste obiective faţă de persoanele pe care ei înşişi le urmăresc cu patimă.

Or, Coroana este aceeaşi pentru toţi, şi pentru cei puternici şi pentru cei asupriţi. Arbitru suveran deasupra tuturor patimilor şi divergenţelor dintre fiii aceluiaşi popor.

Pe baza acestei doctrine, în toate divergenţele dintre domnul mareşal Ion Antonescu şi Palat, am intervenit permanent pentru temperarea atitudinilor Mareşalului şi stabilirea unui acord cât mai durabil, fiind convins că asemenea divergenţe zdruncinau soarta unei naţiuni.

Adesea secondam pe domnul Mihai Antonescu în această acţiune de moderaţie, şi în multe rânduri am reuşit. Când germanii uneori ridicau obiecţii contra Palatului, le răspundeam cu fermitate că nu le este permis a se atinge de Coroana şi Dinastia noastră, care este implantată în tradiţia şi suflul de viaţă al poporului român.

Acesta este adevărul, împotriva tuturor insinuărilor ce s-ar face în această chestiune, în legătură cu persoana mea.

Serviciul de Informaţii a păzit şi apărat Coroana în permanentă şi nu s-a amestecat de nici o manieră în viaţa internă a Palatului.

Răspunzând direct la punctul 4 din nota 2, trebuie să precizez că maiorul Căpăţână şi apoi locotenent-colonelul Octav Rădulescu, îndeplineau funcţia de Comandant al Şcolii de Telefoane şi depindeau de autoritatea lor militară superioară.

Centrala de interceptare a telefoanelor aparţinea ca organizare, personal, conducere şi plată, Siguranţei Generale, şi în această formaţie a trecut mai târziu sub directivele Preşedintelui Consiliului de Miniştri – Cabinetul Militar Serviciul Special de Informaţi. Când trebuia să intercepteze telefonul vreunui suspect de spionaj se adresa motivat Siguranţei Generale şi mai târziu Consiliului Militar al Preşedinţiei Consiliului. Serviciul de colaborare german nu avea absolut nici un amestec sau legătură cu asemenea interceptări care

priveau numai siguranța statului român. Resping şi calific drept insinuare calomnioasă că Serviciul Special de Informații ar fi interceptat telefoanele Palatului. Chiar dacă prin imposibil ar ii intenționat să o facă, nu o putea, întrucât centrala de interceptare aparținea altor autorități, care nu ar fi admis asemenea cerere. *Locotenent-colonelul Borcescu* conducea Secția Contrainformații, şi în această calitate trebuia să concureze cu celelalte autorități la măsurile de pază şi siguranță ce se iau la deplasările M.S. Regelui şi familiei Regale; iar comisar special Petrovici se ocupa cu acțiunile Legionare şi cu atitudinile germanilor contra noastră.

Astfel că toate alegațiile făcute de denunțător sunt, ca şi celelalte de altfel, pornite din spirit de intrigă, menită a impresiona organele de cercetare.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48163, vol. 2. f. 28-30.

6. *6 octombrie 1944*. *Declarație referitoare la concepția care a stat la baza organizării SSI şi colaborarea informativă româno-germană.*

1. Denunțătorul este şi ignorant şi de rea-credință. Serviciul Special de Informații a funcționat multă vreme în organizarea ce am considerat-o mai potrivită nevoilor naționale. Când nevoile au cerut, 1-am dezvoltat şi 1-am reorganizat, adoptând din toate serviciile străine, inclusiv cel german, tot ceea ce era potrivit şi adaptabil specificului românesc. Astfel, am ajuns la o structură cu atribuții clare pentru fiecare secție şi cu o organizare care *poate echivala cu cele mai bune servicii din străinătate.*

Maiorul Stransky îndeplinea funcția de legătură *cu Serviciul Militar de Informalii German, al Wehrmacht-ului deci nici Gestapo şi nici S.S.*

Nu a primit niciodată vreo sumă din partea Serviciului român sub nici o formă. Serviciul german poseda mult mai mari mijloace ca cel român şi nu s-a făcut niciodată vreun transfer de sume sau plăți reciproce. Afirmația că maior Stransky ar fi adus mărci de schimb este total inventată, întrucât Serviciul făcea orice operații de valute numai cu Banca Națională şi nu avea voie să cumpere din altă parte. De altfel, însuşi sistemul cel descrie denunțătorul este imposibil de executat în fapt şi dovedeşte totală ignorantă în materie.

O singură data s-a constatat că un agent german din Valea Prahovei a avut unele legături cu Legația maghiară. Am determinat o aspră anchetă, agentul a fost ridicat imediat şi trimis în linia I pe frontul german.

Nr. 2. Aceeaşi rea-credință şi ignoranță. Rezidenții în străinătate sunt ofițeri activi în majoritate. Nici unul nu este rudă cu mine. Toți au fost desemnați de Secția de Informații *condusă de ofițeri de stat major,* după îndelungate cercetări şi instructaj prealabil. Dacă vreunul a greşit vreodată a fost sancționat, cum a fost col. rez. Urlățianu, care, fiind rechemat de la post şi înlocuit, a trecut în serviciul S.D-ului german, pentru care l-am considerat trădător. Locotenent-colonel Trifon este cel mai bun cunoscător al problemelor şi limbilor balcanice. În prezent este grav bolnav din cauza Serviciului, la care a acționat cu patriotism şi pricepere.

Fratele său, căpitan în rezervă, a fost mult timp rezident la Ankara, cunoscând perfect limba turcă, a adus mari servicii cât a funcționat acolo. Al treilea frate, Trifon, este funcționar şi translator pentru limbile orientate. Pe top i-am găsit în funcție şi i-am păstrat, întrucât Serviciul avea nevoie de ei.

Colaborarea informativă româno-germană era legală şi ordonată, şi ea se făcea cu respectarea intereselor naționale româneşti.

Salariile rezidenților erau în întregime înscrise în bugetele secțiilor şi la contabilitate. Deci afirmația că s-ar fi putut opri jumătate din salarii nu este decât o simplă prostie. N-am adus nici un cadou pentru doamna Antonescu din Turcia. Curierii erau obligați să aducă orice pachete li se dădea de legații şi consulate.

3. Controlul curierilor se făcea de secretariatului legației care are instrucțiuni scrise foarte severe. Toți cei ce au fost prinşi cu contrabande au fost aspru sancționați, ca şi cazul Voinea Enescu destituit şi arestat. Idem cazul Anghel Ştefănescu.

Maiorul Tomescu, un distins ofițer de stat major, vorbind bine limba franceză şi instruit, a fost trimis rezident la Madrid, de unde a fost rechemat, deoarece n-a fost recunoscut, ca orice consul de autoritatea spaniolă. Am avut impresia că a cheltuit peste normele permise şi i-am imputat unele sume pe care le-a restituit cu corectitudine din banii personali.

Agentul Dorovici n-a fost trimis în Elveția. A avut un concediu în care timp s-a căsătorit acolo. *Gheorghe Cristescu,* frate cu subsemnatul, găsit în serviciu ca director şi rămas tot în acelaşi grad, a fost trimis în Orient şi o dată la Budapesta pentru verificarea tehnică a instalațiilor în casele de fier ale Legațiilor, fiind tehnician în materie, cum şi pentru legături informative de mare importanță. *Gr. Petrovici a* fost trimis cel mai puțin în calitate de curier, în care funcțiune se rânduiau toți funcționarii Serviciului, ofițeri, şi ofițerii din MStM. Cheltuielile de voiaj erau plătite de Ministerul de Externe, iar cele informative, când era cazul, de serviciu.

5. Este o insultă adusă ofițerilor că ar fi făcut afaceri în Transnistria. Nu cunosc nici o crimă. Maiorul Tomescu a mânuit foarte corect puținele fonduri ce le avea ca rezident la Cetatea Albă.

6. Este cazul *să stabilim în mod exact rolul Serviciului Special de Informații.* El n-a fost o sucursală a Gestapo-ului cu care nu a avut absolut nici o legătură, ci, dimpotrivă, duşmanul, întrucât Gestapo-ul lucra cu legionarii ori, pentru cine cunoaşte cât de sumar istoria noastră politică, se ştie că *subsemnatul am avut rolul* hotărâtor şi determinant *în răsturnarea regimului legionar***,** pentru care fapt aceştia îmi păstrează o permanentă ură şi amenințare cu moartea. Serviciul de Informații Român nu a avut legături nici directe, nici indirecte cu Gestapoul *ci numai cu Serviciul de Informații Militar al Armatei Germane.* A avut misiunea în interior de a supraveghea pe legionari şi pe germani cu atitudini contra noastră. Dosarele, documentele şi mărturisirile ofițerilor şi funcționarilor stau dovadă indiscutabilă.

Serviciul n-a participat, sub nici o formă, la atrocități, crime, constrângeri, ci dimpotrivă le-a denunțat şi a cerut măsuri de sancționare şi pentru a evita altele.

A fost un serviciu de informații al statului, public nu clandestin, condus de lege şi norme regulamentare precise.

Ziaristul Soreanu mi-a adresat adesea cereri în favoarea evreilor şi democraților, începând cu evitarea de măsuri vexatorii contra domnului Maniu, cerute adesea de germani, şi contra prietenilor săi politici, intervenții pentru sistarea măsurilor contra evreilor, deportarea lui Filderman, deportările proiectate contra evreilor din Moldova şi Ardeal. De asemenea, ziaristul Soreanu mă ajuta în luarea măsurilor pregătitoare pentru prevenirea unei lovituri germane, intervenea pentru apărarea lui Chastelain şi Bârsan spre a nu fi predați germanilor, făcea prin mine o acțiune de persuasiune pentru a-1 determina pe Mareşal la încheierea armistițiului şi mă ajuta pe cale informativă, împreună chiar cu unii democrați, la urmărirea şi prevenirea unei lovituri germane.

Acestea sunt relațiile mele reale cu ziaristul Soreanu, cum de altfel bune relații am avut şi cu domnul Maniu.

Denunțătorul ignorează că von Ritgen este demult plecat din țară, acuzat de S.S. de indiscreție în favoarea românilor.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48163, vol. 2, f. 33-34.

7. 6 octombrie 1944. *Declarație prin care Eugen Cristescu apreciază drept calomnii notele informative şi denunțurile despre persoana sa primite de Ministerul de Război de la diverşi funcționari ai SSI.*

Luând cunoştință de cele două note informative asupra cărora mi s-au pus întrebări de domnul colonel Rudeanu, ca delegat al Ministerului de Război, declar următoarele:

Am constatat că cele două note cuprind, în majoritatea lor, ticluiri şi intrigi de agenții sancționați pentru abuzuri şi nereguli, conversații şi versiuni lansate printre mici funcționari şi şoferii Serviciului, toate servindu-se de fapte inocente cu rea-credință interpretate şi expuse şi cu o totală necunoaştere a realităților bazate pe dosare, acte şi registre, unde aceştia nu aveau posibilitatea să pătrundă.

Din acest condamnabil sistem de denunțare anonimă se vădeşte însă tendința de compromitere a subsemnatului, a funcționarilor superiori ai Serviciul şi în special a ofițerilor de la Serviciu.

Deşi legea de organizare şi funcționare a SSI *lasă absolută libertate şefului Serviciului în ce priveşte organizarea, mijloacele de activitate şi manipularea fondurilor puse la dispoziție, astfel că ar fi absolvit de lege de a da vreun răspuns la orice întrebare în această privință,* totuşi pentru a nu lăsa nici o umbra de îndoială asupra posibilității de nereguli – cât şi pentru respectul justiției în deferenta ce am față de autoritățile superioare – am dat ample explicații spre a se constata lipsa de seriozitate a acelor intrigi şi înscenări de josnică speță.

Dar, întrucât fiecare acuzație impune pentru mine o răspundere, ea trebuie să impună aceeaşi răspundere pentru cel ce o face.

În consecință, cer în mod hotărât *ca autorii acuzațiilor aduse în cele două note să fie somați imediat a da declarații scrise în care să-şi ia răspunderea acuzațiilor ce fac, şi să producă imediat şi dovezile pe care ei se întemeiază.*

Este o obligație de ordin moral şi juridic pe care o cer să fie îndeplinită cu toată seriozitatea şi corectitudinea şi în mod prompt şi hotărât. Altfel se încurajează direct spiritul de calomnie, denigrare şi indisciplină, ceea ce conduce la anarhie.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48163, vol. 2. f. 35.

8. *6 octombrie 1944*. *Răspunsurile lui Eugen Cristescu la punctele 7-10 din „Chestionarul Ministerului de Război".*

Răspuns la punctele 7-10 din Nota Nr. 2.

7. Serviciul, având nevoie de maşini pentru front şi interior, am tratat cu o firmă care avea depozit de maşini în Elveția, şi am cumpărat astfel opt *Opel capitain,* foarte bune şi extrem de ieftine, circa **500 000** lei bucata.

Tratativele s-au făcut de Comisia de cumpărare şi recepție şi s-au perfectat de şeful Secției administrative, locotenent- colonelul Diaconescu. Toate actele sunt la Serviciu. Plată s-a făcut prin Ministerul Economiei Naționale – prin transfer legal.

Nu am cumpărat niciodată direct vreo maşină sau obiect pentru Serviciu, ci numai prin comisiile respective sub verificarea şi controlul Secției administrative. Nu am avut cu Serviciul de Patronaj nici o legătură în această chestiune, cum de altfel nici într-o altă afacere de Serviciu sau particulară.

Oraşul Turnu-Severin a fost fixat ca loc de evacuare pentru Serviciu de MStM. S-au trimis acolo arhive, mobilier personal, aprovizionări. După bombardament a trebuit să renunțăm la oraş, menținând numai împrejurimile. O parte din arhive, aprovizionări şi altele au rămas pe dealul Buliba în vilele dintre vii şi pentru transportul cărora în Ardeal am lăsat două camioane spre a le duce cu rapiditate în caz de spargere a frontului şi retragere în Ardeal la Geoagiu, unde se deplasase o parte din Serviciu şi arhive. Sunt informat că tot acest material, via şi toate lucrurile personale aflate acolo, au fost devastate de ruşi.

Chestiunea cumpărării şi revinderii automobilului Horch este o afacere cu totul particulară şi fără absolut nici o legătură cu Serviciul.

Reparam când era nevoie automobilele personale ale şoferilor, şi funcționarii aveau interesul să aibă mijloacele de deplasare rapidă tot în interesul Serviciului; piesele le cumpărau ei. Se făceau numai reparații.

Este total inexact că aş fi luat cauciucuri de la Serviciu pentru maşina Horch, ci de la germani, singurii care aveau cauciucuri pentru dimensiunile acelei maşini.

Tester nu era agent al Gestapoului, ci al Serviciului de informații al Armatei Germane – acesta e adevărul.

8. Serviciul nu a avut absolut nici un amestec în toată chestiunea impunerilor taxelor pentru evrei sau a carnetelor de muncă. Am oprit în mod sever orice amestec m această afacere care, de altfel, nu intra deloc în atribuțiile noastre legale.

Dar, cum Serviciul avea vreo 30 de informatori evrei, s-a cerut de la comisariat circa 30 blanchete care s-au completat cu fotografiile şi numele informatorilor. Această operație se explică prin faptul că nu puteam divulga la comisariat numele evreilor informatori ai Serviciului, care nici n-ar fi consimțit aceasta. Tablourile lot erau verificate şi aprobate de mine la propunerile locotenent-colonelului Borcescu pentru toate grupele, inclusiv acea a locotenent-colonelului Begnescu.

Ofițerii şi funcționarii Serviciului nu au avut nici o legătură cu afacerile Comisariatului Evreilor.

9. Despre fonduri extra-bugetare sau afaceri de devize la bursa neagră nu poate vorbi decât un ignorant, întrucât nu poate intra sau ieşi vreun ban decât legal şi prin registrele Serviciului. De altfel, cum am fi cumpărat devize de la bursa neagră, când acolo erau de 12-15 ori mai scump ca la BNR, de unde le aveam oricând, însă cu forme legale. Întreaga afirmație de la acest punct este o creație imaginară şi lipsită de cele mai elementare cunoştințe în această materie. Cercetările în afacerile ilicite de devize s-au făcut de colonelul magistrat Radu Ionescu, devizele corpuri delicte au fost depuse instituțiilor în drept.

De aceia, *protestez* contra oricăror acuzații de necinste ce denunțătorii aduc magistraților militari care au făcut singuri toate aceste operații, cărora nu le pot aduce decât elogiul şi respectul meu pentru tot devotamentul şi corectitudinea lor.

De altfel, verificatorii tuturor operațiilor contabile, general Cuzin, fost prim preşedinte al Înaltei Curți de Conturi şi referendorul ajutor nu ar fi admis crearea unor venituri Serviciului pe cale absolut ilegală şi plină de suspiciuni.

10. Numirile şi avansările se făceau pe baza legii, regulamentului şi propunerii comisiei de numiri şi înaintări, deşi, pe baza legii de organizare aveam dreptul suveran în această materie. Înființasem această comisie şi pe cea disciplinară tocmai pentru a oferi mai multă garanție funcționarilor. Denunțătorul, din totală ignoranță, nu ştie că există articol în lege şi regulament că ofițerii activi, demisionați din armată, pot fi primiți ca funcționari superiori civili în Serviciu. Astfel a fost primit ca director maiorul de stat major Tomescu, iar ca consilieri tehnici locotenent- colonelul Ionescu-Micandru, major Giurescu şi maior Bălteanu. Rațiunea acestor numiri era de a nu pierde elementele tehnice care plecau din armată şi deci şi de la Serviciu şi care aveau o lungă şi utilă experiență.

Diverse:

Victor Ionescu este un element de primă calitate în recrutarea de informatori şi urmăriri pe teren. L-am recrutat de la Siguranța Generală, unde conta printre specialiştii în materie. Foarte corect, el este acela care a denunțat afacerea de devize Brighiu în care i se promisese multe milioane dacă accepta

transferul în aur în Elveția. Presa a scris despre acest act de cinste şi înaltă ținută morală şi l-am citat ca exemplu pe întreg Serviciul.

Informatorii se preschimbă şi se înlocuiesc pe măsura aportului şi utilității lot. Controlul lor se făcea de şeful Secției Contrainformații, locotenent-colonelul Borcescu, şi, la prezentarea tabloului lunar, de mine. Cunoscând activitatea fiecăruia, eliminam după nevoie sau introduceam alții. Acelaşi procedeu şi la grupa aero Begnescu, ca şi la toate secțiile, astfel că nu se puteau face incorectitudini. Denunțătorul nu poate cunoaşte întreg acest sistem de control cunoscut numai de cei în drept, dar se mărgineşte a arunca minciuni vagi şi de rea-credință.

Nu a existat niciodată vreun birou de paşapoarte la Serviciu, nefiind nici în atributele lui legale, ci ale Siguranței Generale şi Prefecturii Poliției. Este o afirmație de totală ignoranță a stărilor de drept şi de fapt. Secța de Contrainformații dădea unele avize dacă cei ce cereau paşapoarte la cele două autorități erau cunoscute ca suspecte la fişele şi dosarele Serviciului. Nu mi s-a semnalat niciodată vreo neregulă sau abuz al ofițerilor sau funcționarilor în această materie.

Este adevărat că am îndepărtat de la Serviciu pe căpitan aviator Boldur, pe care 1-am dovedit că făcea indiscreții la germani. *Cum se împacă această afirmație cu aceea că Serviciul a fost în solda nemților?*

Răspunsul să şi-l dea acei ce au admis să stea de vorbă cu denunțătorii ignoranți, inconştienți de rea-credință şi de speță inferioară.

În concluzie:

Cer satisfacerea chemării la răspundere a tuturor celor care prin denunțări calomnioase, caută să aducă *blamul şi discreditul* asupra a o *sută* de ofițeri şi *altă sută* de funcționari superiori ai *Serviciului,* care au robit cu cinste şi devotament ani de zile în serviciul patriei.

Să fie traşi la răspundere toți acei care pun organele superioare în situația de a-şi pierde vremea cu lucruri neserioase şi imaginare, pornite din ranchiuni personale şi pasiuni josnice.

Respectul Justiției trebuie să-l dea şi cel acuzat, dar şi acel ce acuză. Altfel, se încurajează indisciplina şi anarhia.

Iar ca concluzie finală şi dureroasă pentru conducătorii de mâine. Patru ani de zile şi de nopți cât m-am străduit la acest Serviciu să-i ridic prestigiul decăzut, să-l organizez, să dau stabilitate, drepturi şi îndatoriri personalului, să armonizez raporturile dintre funcționarii civili si ofițeri, să-i ajut pe toți deopotrivă şi în special să creez toate condițiile de viață mulțumitoare, umană, ajutoare, înlesniri de viară, cantine, cămine, Casă de credit şi ajutor şi un întreg cortegiu de ameliorare a traiului lor, funcționarul inferior rămâne acelaşi tip josnic, nerecunoscător, intrigant şi laş față de cel mai mare binefăcător al lor.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 48163, vol. 2. f. 36-40.

9. *Ultima declarație a lui Eugen Cristescu dată în țară cu câteva zile înainte de a fi trimis la Moscova (12 octombrie 1944) pentru a fi anchetat, în care se referă la modul de manevrare al fondurilor destinate intereselor superioare de stat.*

strict secret

Declaraţie
Capitolul I

Dispozițiile de plată sunt un mijloc creat de *Legea pentru controlul Fondurilor pentru interese superioare de stat,* prin care s-a găsit modalitatea da a înlesni – pe de o parte – plata informatorilor sau documentelor pentru care nu se pot da acte justificative, iar pe de altă parte pentru a se *asigura* păstrarea secretului desăvârşit asupra identității persoanei ce a fumizat acele informații, acte sau documente.

Legiuitorul a găsit această modalitate pentru a pune la îndemâna administratorilor de C.I.S. la toate instituțiile, care au asemenea fonduri de mânuit, *un instrument legal de plată* care însă să garanteze şi pe informatorul de anvergură sau pe cel ce oferea importante servicii informative, că este la adăpostul oricăror indiscreții, astfel ca situația sa să nu fie compromisă, sau chiar viata periclitată.

Voi da trei exemple edificatoare:

1. Un informator de mare clasă, având încredere în discreția, seriozitatea şi promptitudinea mea, îmi *oferă* detalii complete asupra *comandamentului clandestin legionar,* lăsat de Horia Sima să activeze în țară, în schimbul unei importante sume, plătibilă numai la desăvârşirea cercetărilor şi confirmarea definitivă a informațiilor date, dar aceasta cu condiția expresă a unor totale şi permanente discreții. Am primit târgul, am verificat informările date, am făcut arestările care au confirmat denunțarea, iar printr-o dispoziție de plată am dispus achitarea sumei în miez de noapte la un colt de stradă. Informatorul mi-a rămas credincios şi a continuat a mă servi cu toată conştiinciozitatea, iar organizația din care face pat-te nici astăzi nu-1 bănuieşte, aşa că el activează nestingherit mai departe.

2. O dactilografă de la un comandament militar superior dintr-o armată străină oferă unui om de încredere al meu dislocarea unei întregi armate în broşură originală ce i se încredințase pentru a copia părți din ea. Cerea o importantă sumă în dolari, care urma să fie depusă în mâna unor rude ale ei, natural cu paza celei mai desăvârşite discreții. Primesc oferta, fotografiez broşura şi mandatez suma prin ordin de plată. Am obținut astfel un important document, prin care statul român a realizat o *mare lovitură politică,* iar Marele Stat Major mi-a făcut adresa de mulțumire şi felicitări.

3. Germanii organizaseră în tară formațiuni paramilitare, cu depozite de arme, instrucție, cadre şi agenți de informații, care nu puteau fi urmărite de organele de stat *ce se găseau în alianță cu ei* şi s-ar fi expus, la orice indiscreție sau mişcare greşită, la proteste de neloialitate. S-a găsit atunci modalitatea de a organiza grupe de patrioți-democrați, care să urmărească atitudinile

germanilor. Cheltuielile s-au suportat, natural, prin dispoziții de plată, spre a nu se descoperi secretele operațiunilor organizate în realitate de stat, dar care apăreau ca o acțiune de auto-apărare a democra4ilor. Din aceste trei exemple se poate vedea utilitatea întrebuințării dispozițiilor de plată în acțiunile conspirative.

Dispozițiile de plată presupun în primul rând buna-credință, sinceritatea şi încrederea acordată administrării acestor fonduri. Ele trebuie să poarte sentința ordonatorului şi plătitorului şi operațiunile în registre. Deşi legea nu impune alte condiții, totuşi la controlul trimestrial exercitat de generalul Cuzin, fiecare ordin de plată era prezentat cu actele anexe justificative, atât cât erau posibile, şi anume: notele de informații sau rapoartele primite de la informatori; eventual, chitanțele curierilor, plicurile de trimitere a banilor; note pentru recepții, atenți sau obiecte de valoare, date celor în drept, după cum era cazul, rapoartele sau documentele pe care s-au plătiți banii sau afacerea informativă ce s-a realizat şi în genere, orice fel de acte sau explicații în măsură a asigura sinceritatea plăți. După ce controlorul îşi făcea convingerea asupra sincerității plății, îmi restituia actele anexe, pentru distrugere, nota în carnetul meu de evidență cuvenita descărcare şi apoi adresa la contabilitate respectivul proces-verbal.

Țin să file următoarele precizări:

1. Că dintr-un buget lunar, total, de 15 milioane pentru informații, numai 0,5% se plătea cu ordine de plată; restul cu justificări autentice de detaliu.

2. Că, deşi aveam dreptul prin decizie, să dau *un milion pe o informație,* toate ordinele de plată dintr-o lună nu însemnase această cifră.

3. Că toate ordinele de plată emise de mine au fost verificate de domnul general Cuzin şi mi s-au dat descărcările necesare pentru distrugerea documentelor justificative, notând în registrul meu personal aceasta şi dresând procesul-verbal ce se găseşte la contabilitate.

Ca regulă generală, identitatea informatorilor trebuie păzită cu mare strictețe, întrucât altfel ei sunt expuşi la compromitere – şi în afacerile grave de trădare de secrete militare, la moarte sigură**,** iar serviciile, respective, la pierderea efortului lor prețios şi discreditare. Serviciile de informații serioase au tradiția lor informativă şi legile lor sfinte pe care le respectă cu orice sacrificii. Cercetările care, prin natura lor, au drept consecință decamuflarea mijloacelor de acțiune a unui serviciu secret, *răspândesc groaza şi discreditul şi ani de zile nimeni nu se mai oferă, sau nu mai primeşte oferta vreunui serviciu de informații al statului şi astfel drumul surprizelor nefaste este deschis, iar acțiunea de prevenire anihilată.* Aşa s-a întâmplat şi după afacerea Moruzov, de a trebuit ani de zile ca să o luăm de la început şi să refacem ceea ce s-a distrus şi prevăd că tot aşa se va întâmpla şi de astă dată.

Capitolul Il

Cuantumul bugetului Serviciului pe un an bugetar era calculat de la început, pe bază de necesități reale şi în comparație cu bugetul trecut. Necesitățile erau documentate în detaliu şi expuse pe capitole Ministerului de

Finanțe, care le examina şi hotăra. Însă, pentru a nu apare în bugetul statului, de la început o sumă prea mare, ceea ce ar fi putut expune Ministerul de Finanțe la critici, se trecea în buget numai o parte, iar pentru rest se *venea* în timpul anului cu credite suplimentare, în realitate cu credite de completarea bugetului fixat inițial.

Capitolul III

Fonduri extra-bugetare nu existau, afară de cel neînsemnat de la Ministerul Aerului şi neregulat plătit. Asemenea fonduri nu se puteau crea în mod legal, iar veniturile Serviciului erau numai de la buget şi numai prin registre contabilizate.

Capitolul IV

Rafinăriile sau întreprinderile nu au vărsat niciodată vreun fond la Serviciu. Secția de Contrasabotaj, care avea paza şi siguranța interioară a rafinăriilor, avea bugetul ei verificat şi aprobat de mine, în sumă lunară de circa *un milion* lei, din care plătea agenți şi informatorii necesari pentru îndeplinirea însărcinărilor sale. Nu am avut niciodată vreo ştire că cineva s-ar fi pretat să primească vreun ban de la vreo instituție particulară, cu atât mai mult Serviciul. De altfel, registrele sunt clare în această privință, şi organele de control nu ar fi admis asemenea incorectitudini.

Capitolul V

In ceea ce priveşte grupele de informatori interni şi externi ai Serviciului, şi ai mei personali, am dat domnului ministru de război (la 10 octombrie) o serie de detalii şi lămuriri, de asemenea, asupra aparaturii tehnice interne şi externe. Am mai detaliat domnului ministru modul de distribuire al capitolului bugetar „Informații" pe Agenturi, fonduri „Rezidențe", centre, secții şi provincii.

Am arătat greutățile întâmpinate, realizările efectuate şi mulțumirile ce le-am primit de la diferite autorități civile şi militare pentru străduințele făcute în folosul armatei şi țării timp de 4 ani, după o lungă carieră de alți 20 ani în serviciul intereselor securității şi apărării naționale.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48163, vol. 2, f. 110-113.

10. ***13 aprilie 1946****. Stenograma primului interogatoriu preliminar luat lui Eugen Cristescu după revenirea de la Moscova, în cadrul instrumentării procesului „marii trădări naționale". Se referă la: contactele informative cu Aliații în vederea armistițiului; obiectivele urmărite de SSI pe Frontul de Est; provocările*

care au dus la pogromul de la Iaşi; cercetările făcute pentru recuperarea celor 7 kg aur luate prin abuz de la evrei din Chişinău.

Acuzator public **Dumitru Zelea Săracu (**în continuare se va folosi sigla **D.Z.S.):** *Spuneți-ne ceva domnule director general în legătură cu perioada februarie 1941 până la începutul războiului contra Rusiei Sovietice.*

Eugen Cristescu (în continuare se va folosi sigla **E.C.):** Cu ocazia unui voiaj la Hitler al lui Ion Antonescu, Hitler i-a cerut lui Antonescu arestarea lui Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu, pe motiv că au legături cu englezii. Cel mai mult care dorea acest lucru era Ribbentrop. Ion Antonescu s-a opus spunând că Brătianu face parte dintr-o familie care a făcut istorie în Tara Românească, iar Maniu este reprezentantul Ardealului şi al Unirii, spunând că Maniu a făcut unire odată, iar el, Ion Antonescu, n-a făcut-o Hitler a admis să lase libertate lui Ion Antonescu să-şi dirijeze politica cum va fi de cuviință în țară. Înapoiat, mareşalul Ion Antonescu m-a însărcinat să-i comunic lui Maniu să-şi acopere acțiunea ca să nu-1 fure sau să-l omoare germanii.

In perioada dintre aprilie 1944 până la Armistițiu, la 23 august, am primit o informație de la Serviciul de Informații German, cum că un colonel englez va sosi în țară şi se va întâlni cu Iuliu Maniu la Băile Herculane. În noaptea de 23 soseşte în țară colonelul Chastelain, însoțit de căpitanul Mețianu şi radiotelegrafistul Porter. Colonelul era fost director al unei societăți petrolifere din Ploieşti şi subşeful Serviciului de Informații Englez. Căpitanul Mețianu, român de origine din Ardeal. Porter, profesor de limba engleză în Bucureşti. Toți. aceştia au fost lansați cu paraşuta din avion în noaptea de 23 în județul Teleorman. Au fost prinşi de jandarmi şi aduşi la post, găsindu-se asupra lor un aparat de radio pe distanță de 7.000 km., trei rânduri de cifruri şi opt cristale. Jandarmii au dat dispoziție să fie aduşi la Bucureşti. S-a raportat lui Ion Antonescu, care mi-a spus să fac cercetări. Colonelul Chastelain spunea că este venit într-o misiune politică, ca să ia contact cu Iuliu Maniu şi dacă va putea chiar cu mareşalul Ion Antonescu. Scopul misiunii este – spunea el – că într-o discuție avută între reprezentanții Angliei, Americii şi Rusiei, s-a ajuns la concluzia că Rusia acceptă să stea de vorbă pe chestiunea Armistițiului şi că pe baza acestui fapt colonelul Chastelain, în calitate de subşef al biroului pentru România de la Comandamentul din Cairo, şi-a luat angajamentul să ia contact cu oamenii noştri şi să determine guvernul să accepte discuții în chestiunea Armistițiului împreună cu Rusia Sovietică şi că în acest scop a adus şi aparatul de transmisiune, cifrul şi cristalele.

German ii, în calitate de aliați, pretindeau să participe la cercetări. Au venit şi au asistat la cercetări cam 5-6 zile.

Maniu, stăruind să-l vadă pe colonelul Chastelain, am fost însărcinat să-l rog pe Ion Antonescu ca să admită această întrevedere, pe care de altfel a admis-o. Generalul Vasiliu, care conducea o maşină, trebuia să vină la Biserica Silvestru să-1 ia pe Maniu. Generalul Tobescu, care conducea altă maşină, trebuia să-1 ia pe Chastelain, şi sub forma că-l ia să-l plimbe, l-a dus într-o pădure lângă Bucureşti. Iuliu Maniu şi colonelul Chastelain au avut o întrevedere de trei ore. Chastelain a spus că i-a făcut o relatare a tratativelor de

la Cairo şi că România să înceapă tratative de Armistițiu, iar el să se înțeleagă cu Antonescu. În mai multe rânduri Iuliu Maniu a trimis prin mine mai multe informații privind interesele statului, mareşalului Antonescu. Calea aceasta a fost aleasă pentru că ştia că eu lucrez cu Ion Antonescu şi că eu sunt un om de o perfectă discreție, că eu aveam o oarecare încredere la germani şi că aceştia nu puteau să mă supravegheze. După întrevederea dintre Chastelain şi Maniu au început o serie întreagă de tratative între Bucureşti şi Cairo. A plecat la Cairo prințul Barbu Ştirbey, care luase contact cu Mihai Antonescu, mareşalul Antonescu şi Maniu.

În urma tratativelor de armistițiu începute, Ştirbey a comunicat primele patru condiții de armistițiu.

D.Z.S.: *De felul cum se va rezolva situația dumneavoastră depinde numai de dumneavoastră. Suntem în posesia întregului material. Vom începe sistematic ,îi vă rugăm să ne spuneți ceva în legătură cu pogromul de la Iaşi ,îi în legătură cu conferința avută cu amiralul Canaris din 24 iunie, cine a mai luat parte la această conferință la Roman, cine ancheta paraşutiştii şi felul cum se anchetau aceşti paraşutişti şi care era soarta lor după anchetă, îi vom continua să ajungem la raporturile dintre Serviciul dumneavoastră şi Secția a II-a.*

E.C.: La Iaşi sunt două fapte: acel grav incident provocat contra a 3 000 de evrei, şi, după aceea, a fost transportarea unei serii de evrei de acolo.

D.Z.S.: *Ce obiectiv avea Serviciul Secret pe lângă Marele Cartier General, atribuțiile acestui Serviciu .îi care erau persoanele responsabile ale acestui Serviciu.*

E.C.: Eşalonul avea două obiective: informativ şi contrainformativ. Informativ de a face informații în teritoriu, şi de a obține informații de la prizonierii de război, iar din punct de vedere contrainformativ de a apăra spatele armatei în contra elementelor de spionaj, sabotaj şi a oricăror alte acțiuni contra siguranței statului.

D.Z.S.: *Câte secțiuni avea acest Serviciu?*

E.C.: Acest Eşalon avea o Secție Informativă, condusă de şeful Eşalonului, colonelul Ion Lissievici împreună cu locotenent-colonel Ionescu-Palius, iar Secția de Contrainformații condusă de către directorul Georgescu. Eşalonul mai dispunea de o secție de radio şi fotografii condusă de maior Luca şi cred că a fost şi fratele meu Gheorghe Cristescu, precum şi personalul de cancelarie.

D.Z.S.: *Alte servicii mai avea?*

E.C.: De automobile, Secția de întreținere, intendența.

D.Z.S.: *Legăturile cu Serviciul Secret German?*

E.C.: Pe lângă Eşalon se găsea ataşat maiorul von Stransky, ofițer de legătură cu Serviciul de Informații German.

D.Z.S.: *Ce misiune avea locotenent-colonelul Micandru?*

E.C.: Era şeful Secției de legături externe sau „G”, care făcea legătura cu Serviciul German de Informații. El avea misiunea de a transmite Serviciului informații de la germani şi de la Serviciu informațiile pentru germani, constituind un schimb de informații cu germanii.

D.Z.S.: *Ce misiune avea Petrovici?*

E.C.: Avea misiunea la Serviciul de Contrainformații pentru cercetarea paraşutiştilor.

D.Z.S.: *Vă rog să ne dați câteva amănunte în legătură cu cercetarea paraşutiştilor.*

E.C.: La Şofrăceşti au fost trimişi de cartier 2 paraşutişti sovietici, un basarabean şi un rus care era de origine german.

D.Z.S.: *Cum s-a făcut această anchetă?*

E.C.: Pe unul, l-a cam bătut Petrovici, pentru că îl lovise cu picioarele.

D.Z.S.: *Cum a fost cu frânghiile?*

E.C.: A vrut unul să fugă. A fost prins şi apoi bătut. Acest paraşutist a cerut să se ducă afară. Ca să nu fugă, Petrovici 1-a legat de mâini. Când a fost adus înapoi a început să dea cu picioarele, şi ținându-l cu frânghia.

D.Z.S.: *Unde au fost împuşcați?*

E.C.: N-au fost împuşcați. în privința paraşutiştilor, nici unul n-a fost împuşcat de Serviciul nostru. Au fost restituiți la cartier, care i-a dat germanilor pentru cercetări.

D.Z.S.: *În ce măsură lucra Serviciul cu Secția a II-a a Marelui Cartier?*

E.C.: În Moldova toate informațiile le comunica Marelui Stat Major, Secția a II-a, iar Secția a II-a dădea diferite cereri de informații pe teritoriu.

D.Z.S.: *Cine se ocupa cu problema evreiască la acea dată?*

E.C.: Cu această problemă se ocupa Georgescu de la contrainformații.

D.Z.S.: *Care erau măsurile luate contra evreilor?*

E.C.: La Iaşi a fost acel incident sângeros cu cei 3 000 evrei împuşcați. Serviciul nostru n-a avut nici o legătură cu acest lucru. Am constatat că acei care au provocat pe germani, şi care i-au înştiințat că evreii au tras în germani, au fost legionarii. Îmi amintesc chiar de unul Marinescu pe care l-am băgat în lagăr.

D.Z.S.: *Nu s-a ştiut de acest pogrom?*

E.C.: Nu s-a ştiut de acest lucru, jar Ion Antonescu a făcut scandal de această chestiune şi fel de fel de anchete.

D.Z.S.: *Câte echipe aveați dumneavoastră de la Serviciu?*

E.C.: A fost o echipă cu cazările. Această grupă trebuie să găsească loc de instalare. Serviciul, în incidentul de la Iaşi, n-a avut nici un rol, absolut nici unul.

D.Z.S.: *Ce s-a discutat în conferința dumneavoastră între amiralul Canaris Şi Micandru?*

E.C.: Eu n-am fost la acea întrevedere care s-a ținut la Iaşi, deşi trebuia să merg.

D.Z.S.: *Înainte de Iaşi, pe ziua de 24 iunie, ora 2, ce a fost?*

E.C.: Canaris a fost la Comandamentul de la Iaşi şi cred că a luat contact şi cu Dinulescu. Trebuia să merg, şi eu însă, din cauza drumului rău de la Roman la Iaşi, nu m-am putut duce. S-au dus numai Micandru şi Sandu [Stransky].

D.Z.S.: *La ce dată?*

E.C.: Când eram la Şofrăceşti.

D.Z.S.: *Unde ați fost dumneavoastră?*

E.C.: La Şofrăceşti.

D.Z.S.: *Şi conferința s-a ținut acolo?*

E.C.: Nu s-a ținut acolo.

D.Z.S.: *Ce s-a discutat în această conferință?*

E.C.: N-a fost nici o discuție specială. Vă afirm că n-a fost nici Canaris la Roman şi nici eu la Iaşi.

D.Z.S.: *Pe cine aveați rezident la Iaşii?*

E.C.: Pe maiorul Tulbure şi cineva de la contrainformații.

D.Z.S.: *Ce informații v-a furnizat înainte de a începe pogromul?*

E.C.: Nici o informație. Centrul meu era plecat în Basarabia. Nici Statul Major n-a avut informații, nici noi n-am avut informații. Pogromul s-a produs foarte repede. A surprins pe toată lumea. Probabil că legionarii i-au informat pe germani şi ei i-au omorât.

D.Z.S.: *Am constatat că autoritățile româneşti au tras.*

E.C.: Eu cred că germanii.

D.Z.S.: *Pot să vă aduc un film să vedeți.*

E.C.: Eu am rămas cu această convingere şi din discuțiile avute cu Ion Antonescu, că germanii i-au executat pe evrei la Iaşi. Nu cred că Statul Major a avut vreun amestec.

D.Z.S.: *Ce ne pute/i spune în legătură cu pogromul de la Iaşi după cercetările făcute?*

E.C.: După cercetări a rezultat că provocarea a fost făcută de legionari, care i-au instigat pe germani.

D.Z.S.: *Cine le-a furnizat arme?*

E.C.: Cred că tot de la germani aveau arme.

D.Z.S.: *De unde avea maiorul Tulbure să împartă la echipe?*

E.C.: Nu a avut arme de nicăieri. Serviciul avea revolvere şi puşti pentru apărare.

D.Z.S.: *Armele n-au fost întrebuințate pentru alt scop?*

E.C.: Nu. De altfel Tulbure se găsea cu armatele în Basarabia în acel timp.

D.Z.S.*: Câți oameni avea Tulbure?*

E.C.: Tulbure putea să aibă 7-8 oameni la Iaşi, în afară de aceştia 20-30 informatori. Toți erau însă plecați în Basarabia cu Etapele.

D.Z.S.: *Ce misiune avea maiorul Balotescu?*

E.C.: El a fost la Chişinău şeful rezidenței.

D.Z.S.: *Cine iscălea ordinele de serviciu?*

E.C.: Erau iscălite şi de mine şi de germani.

D.Z.S.: *Secția a II-a dădea şi ea?*

E.C.: Dădea şi ea o confirmare.

D.Z.S.: *Pe acelaşi ordin sau separat?*

E.C.: Separat, iscălit de Şeful Secției a II-a.

D.Z.S.: *Din oamenii dumneavoastră cine a luat parte la pogrom? E.C.:* Absolut nimeni.

D.Z.S.: *Şi dacă vă aduc probe?*

E.C.: Acestea sunt fantezii de-ale agenților. Din partea Serviciului meu la pogromul de la Iaşi n-a luat parte nimeni şi n-am avut cunoştință să fi luat parte cineva.

D.Z.S.: *Când s-a mutat Serviciul la Iaşi?*

E.C.: Era după pogrom, pentru că-mi aduc aminte că am auzit, şi se pare că era la Roman Statul Major, când colonelul Petrescu i-a transportat pe acei evrei.

D.Z.S.: *Ați făcut cercetări în urma pogromului, cine a dat dispoziții pentru încărcarea lor în trenuri?*

E.C.: Dinulescu, cred, cu Tătăranu. Ordinul 1-a dat Tătăranu şi executat de Dinulescu prin Petrescu.

D.Z.S.: *V-a cerut generalul Tătăranu să dați informații chiar în timpul când se producea pogromul de la Iaşi?*

E.C.: Nu, nu mi-a cerut.

D.Z.S.: *Tătăranu confirmă altceva.*

E.C.: O fi cerut, eu nu-mi aduc aminte. Dacă se găsea vreo echipă în Iaşi, poate că Tătăranu a cerut informații.

D.Z.S.: *La ce s-au referit informațiile cerute asupra pogromului?*

E.C.: Cred că s-au dat informații sporadice, s-a făcut o anchetă şi a fost scos prefectul Poliției.

D.Z.S.: *Ştiți cine a făcut ancheta?*

E.C.: Nu ştiu. Iar Ion Antonescu a rămas nelămurit în această privință. Mi se pare totuşi că generalul Topor a făcut ancheta.

D.Z.S.: *Spuneți că mareşalul n-a fost clarificat.*

E.C.: Nu.

D.Z.S.: *Şi atunci intră în joc Serviciul de Informații al dumneavoastră.*

E.C.: Serviciul a făcut o serie de anchete şi a stabilit că provocarea şi incidentul au venit din partea legionarilor.

D.Z.S.: *De ce nu se află aceste rapoarte ale dumneavoastră în dosarele Serviciului?*

E.C.: Nu sunt în dosarele Eşalonului? Trebuie să fie. Serviciul nostru, în pogromul de la Iaşi, n-a avut nici un amestec.

D.Z.S.: *Acestea sunt copilării. Când Serviciul ştie de ultimul cetățean din țară, se poate să nu ştie că la 28 km depărtare de Iaşi au murit peste 12.000 oameni, că au fost împuşcați în trenuri şi îngropați?*

E.C.: Dacă toată operația o făcea Statul Major?

D.Z.S.: *Şi Eşalonul acesta aparținea Statului Major.*

E.C.: Este adevărat, de ce să contestăm, aceste rapoarte trebuie să existe.

D.Z.S.: *Cine a făcut cercetările?*

E.C.: Cred că Georgescu.

D.Z.S.: *Va să zică în legătură cu situația aceasta, atâta dată?*

E.C.: Alte amănunte nu-mi aduc aminte.

D.Z.S.: *Dar ştiți că n-au murit toți evreii din Iaşi şi sunt martori vii care vorbesc, sunt acte şi fotografii care nu se pot dezminți. N-a fost Relu Cristescu la Iaşi?*

E.C.: Era în echipă pentru cartiruire.

D.Z.S.: *N-a fost în echipa lui Petrovici la acea dată?*

E.C.: Cred că a fost la contrainformații, dar că a făcut ceva nu ştiu.

D.Z.S.: *Cum a fost cu Roza Leibovici la Cetatea Albă, considerată de Serviciu Şefă comunistă şi filată, şi care la un moment dat a fost suprimată la Cetatea Albă.*

E.C.: Acolo a fost şef un maior Tomescu şi chiar Relu Cristescu.

D.Z.S.: *Acest caz a stârnit oarecare discuții şi chiar de ordin politic, acest lucru îl ştiți?*

E.C.: Îmi aduc aminte de nume, dar amănunte nu ştiu.

D.Z.S.: *Ce ştiți în legătură cu jaful aurului în ghettoul de la Chişinău?*

E.C.: S-a prezentat într-o zi la mine la Bucureşti domnul Georgescu, şeful Secției de Contrainformații, cu un pachet de 3 kg aur spunând: Iată descoperirea făcută de echipa noastră la Chişinău condusă de Ghiță Covaci. În urma unor cercetări făcute a reuşit să intre în posesia a 3 kg aur pe care să le trimitem la Banca Națională şi să facem o adresă la B.N.R. ca să cerem un premiu pentru această descoperire. Am întrebat pe domnul Georgescu dacă este o descoperire cinstit făcută şi în ce împrejurare s-a făcut, şi mi-a făcut o expunere din care rezulta că în adevăr era o afacere cu totul reală. La câteva zile însă am aflat că la Chişinău s-a produs o reclamație din partea unor evrei, care au fost scoşi din ghettouri, de la Chişinău, şi sub forma unor cercetări, aduşi la Secția de Contrainformații a centrului nostru de la Chişinău, condusă de maiorul Balotescu. Evreii au reclamat că li s-a luat 7 kg aur şi nicidecum 3 kg aur. Reclamația a mers la Parchetul de la Chişinău, care a început imediat cercetările. A arestat pe Ghiță şi încă 2-3 agenți şi am primit o adresă de la judecătorul de instrucție al Parchetului Chişinău prin care îmi cerea cele 3 kg aur să i le pun la dispoziție, deoarece făcea parte dintr-un bloc de 7 kg luate de agenții noştri de la Chişinău, care sunt în curs de cercetare la acel Parchet. Am chemat pe domnul Georgescu şi i-am spus: ori eşti naiv, ori de conivență cu agenții, pentru că mă pui în situația de a cere Băncii Naționale premiu. Or, cercetările Parchetului arată că agenții au făcut o hoție. Atunci când a văzut domnul Ghiță că Parchetul face cercetări, partea lui şi a încă unuia de 3 kg aur, a venit să o verse la Serviciu ca descoperire, iar nicidecum ca furt.

Chestiunea a ajuns şi la Mareşalul Antonescu, fiindu-i raportată de către guvernatorul din Chişinău şi de un controlor al Preşedinției Consiliului de Miniştri, care, pe lângă alte cercetări la Chişinău, a fost informat de judecătorul de instrucție şi de acest caz. Judecătorul de instrucție mi-a cerut săpun pe domnul Georgescu la dispoziție pentru cercetări. L-am trimis la Chişinau imediat. L-a cercetat şi nu 1-a găsit juridiceşte culpabil şi au fost reținuți arestați numai şeful de grupă Ghiță şi toți agenții implicați în această chestiune. Eu am destituit imediat, fără să mai aştept hotărârea justiției, pe şeful de grupă Ghiță şi pe top agenții. Am făcut un mare scandal lui Georgescu şi acest fapt a contribuit mai târziu la luarea delegației de conducerea Secției de Contrainformații în persoana domnului Georgescu.

D.Z.S.: *În afară de personalul de la Serviciu cine mai era acolo?*

E.C.: Nu ştiu, căci Eşalonul era la Chişinău.

D.Z.S.: *Ce dosare ați primit din mâna lui Petrovici în legătură cu grotele de la Odessa?*

E.C.: Petrovici fiind la Odessa a adus un dosar cu fotografii asupra catacombelor de la Odessa.

D.Z.S.: *Ce v-a declarat în momentul când v-a dat acest dosar?*

E.C.: Că în aceste catacombe sunt ascunşi o serie întreagă de partizani, care au acolo alimente şi aceşti partizani ies noaptea şi fac legătura în afară.

D.Z.S.: *Ce v-a spus că a făcut acolo?*

E.C.: Nu Petrovici a avut misiunea aici. Palius s-a ocupat.

D.Z.S.: *În legătură cu lucrarea prezentată ce v-a spus?*

E.C.: Că se omoară partizanii între ei. Nu era posibil deoarece, după spusele lui, erau ascunşi. Au făcut fotografii, au încercat să intre în catacombe.

D.Z.S.: *V-a spus că au avut lupte în catacombe?*

E.C.: Acestea sunt poveşti de-ale lot.

D.Z.S.: *Cine mai era în birou cu dumneavoastră. Era de fală îi colonelul Borcescu?*

E.C.: Poate, nu ştiu precis.

D.Z.S.: *Vă rog să-mi dați câteva caracteristici, părerea dumneavoastră şi fapte despre diferiți oameni. Spuneți ceva despre domnul Georgescu.*

E.C.: Eu l-am găsit pe Georgescu la Serviciu şef de secție la Contrainformații de pe vremea lui Moruzov. Fusese numit în urma intervenției colonelului Cristea. Lui Georgescu i se zicea doctor, dar nu era, căci am cerut titluri şi nu le avea. Ca birocrat era bun. Făcea planşe bune în culori, săgeți etc. În fond nu corespundea realității. A fost un om de mare încredere al lui Moruzov. L-am luat sub rezervă. Colabora fără să ştiu cu căpitanul Rohrscheid din Serviciul de Informații German. Mai târziu am aflat de această colaborare şi 1-am întrebat ce este cu această colaborare. Mi-a spus că-i cere anumite informații, i-am răspuns că trebuie să ştiu şi eu şi că trebuie să vizez şi eu nota, Georgescu nu mi-a fost un om de credință niciodată. Mi-a dat mai mult dovadă de rea-credință. A fost chestiunea cu Chişinăul. A dat dovadă de rea-credință, mi-a dat-o cu un evreu Ghersenhorn, care spunea că are legături la Legația sovietică, iar a treia dovadă s-a petrecut astfel: este obiceiul ca atunci când intră un document la Serviciul Secret să fie fotografiată ştampila. S-a întâmplat să intre un document al Abwehr-ului german de la Bucureşti care avea o ştampilă deosebită. Această ştampilă s-a întâmplat să aibă importanță specială. Fără să ştiu eu, maiorul Rădulescu a dat documentul la fotografiat şi şeful acestei secții era fratele meu care a făcut ştampila. Unul din fotografi a denunțat lui Georgescu această operație, iar Georgescu i-a spus lui Rohrscheid, şi acesta i-a spus altui colonel german. A venit colonelul Micandru la mine care s-a plâns că germanii au reclamat că la noi se fotografiază ştampilele. Am chemat pe fratele meu şi 1-am întrebat. După aceea mi-a adus fotografia. Am dat fotografia colonelului şi ştampila înapoi. Acesta este al treilea fapt pentru care 1-am scos pe Georgescu care era susținut în permanență de germani la mine. Drept urmare s-a văzut că după Armistițiu domnul Georgescu a făcut 42 denunțuri contra mea şi care s- au constatat de către Parchet că sunt false.

Adaug că confirmarea indiscreţiilor cu ştampila de la SSI mi s-a făcut mai târziu chiar de la Serviciul german, arătându-mi-se că Georgescu a fost acel ce a dat informaţiile şi fotocopia lui Rohrscheid

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 33, f. 60-66.

11. ***14 Aprilie 1946****. Continuarea interogatoriului preliminar luat lui Eugen.*

Dumitru Zelea Săracu (D.Z.S.): *V-aţi gândit la cele ce v-am întrebat ieri şi sunteţi de acord să ne introduceţi în istoria necunoscută a timpului?*

Eugen Cristescu (E.C.): Desigur. Să luăm câteva date. Eu nu-mi explic cum problema tratativelor de armistiţiu a pătruns în presă. Doar Moscova să o fi dat. La Moscova am auzit că Gheorghe Brătianu ar fi făcut o scrisoare publică în care arăta că mareşalul Antonescu s-a opus la chestiunea armistiţiului. Dar, de altfel, aceasta n-are decât puţină importanţă.

În ultimele întrevederi care le-am avut cu Maniu pe chestiunea tratativelor de armistiţiu, el mi-a comunicat şi m-a rugat chiar să transmit mareşalului Antonescu dorinţa lui şi a lui Dinu Brătianu ca mareşalul Antonescu să fie acela care să facă armistiţiul, că ei sunt înţeleşi pe această chestiune şi că toţi vor sta în jurul Mareşalului. Cuvintele textuale ale lui Maniu, cu care m-am întâlnit în casa lui Petruşca din str. Oltar – pentru ca să nu afle nici Siguranţa, nici germanii –cuvintele textuale ale lui Maniu au fost: *„Acest act trebuie făcut iute. Mareşalul Antonescu are toate forţele în mâna lui, are armata care-1 ascultă, şi dacă germanii vor reacţiona, el e singurul în măsură ca să le răspundă, sau poate chiar prin trecerea pe care el o avea la Hitler, să se petreacă lucrurile de aşa natură, ca germanii să nu reacţioneze."*

D.Z.S.: *V-am ruga să ne precizaţi date.*

E.C.: Maximum 10 zile înainte de Armistiţiu. Între 10-15 august

D.Z.S.: *El dădea a se înţelege că se pregătesc şi public anumite acţiuni duse de Sănătescu* şi *Majestatea Sa?*

E.C.: Serviciul cunoştea acţiunea lui Sănătescu. Maniu spunea că Mareşalul să facă armistiţiul. Nu era vorba nici de Sănătescu, nici de Rege, absolut de nimeni. Aceasta a fost o surpriză, nu pentru mine, pentru că ştiam, discutasem şi cu Mihai Antonescu toate lucrurile. Maniu îmi afirma că vorbeşte şi în numele lui Dinu Brătianu. Am notat toată conversaţia cu Maniu pe o bucată de hârtie, şi a doua zi m-am dus la mareşalul Antonescu şi i-am comunicat. Maniu mi-a spus: *„Stăruie şi dumneata că eu ştiu că ai trecere la Antonescu, stăruie să accepte să facă armistiţiul şi cât se poate de repede".*

D.Z.S.: *Dumneavoastră cunoaşteţi problema ultimatumului Aliaţilor pe chestiunea armistiţiului. Când a venit de Paşti, în aprilie 1944, a doua sau a treia zi de la Cairo, Ştirbey, prin cifrul Chastelain, a adus un ultimatum de 72 ore, în care se cerea să răspundem dacă acceptăm sau nu cele 4 condiţii de armistiţiu, care desigur le cunoaşteţi. Cine propusese aceste 4 puncte?*

E.C.: Ruşii le fixaseră, şi anume:

1) Cedarea definitivă a Basarabiei şi Bucovinei.

2) O despăgubire de război al cărui cuantum se va fixa ulterior.

3) Retrocedarea Ardealului întreg, nu în cea mai mare parte. Aceasta are imensă importanță pentru că apoi am auzit că s-a pus „în cea mai mare parte".

4) Diviziile române aflate pe front în luptă cu ruşii să fie reînarmate de ruşi şi să lupte împreună cu armata rusă împotriva germanilor şi mai departe pentru cucerirea Transilvaniei.

În afară de ultimatum, Tom Masterson făcea un comentariu către Chastelain care îi arăta că la Cairo situația pe întreg Frontul de Est este considerată ca pierdută pentru Germania şi că România, prin neacceptarea acestor condițiuni, se expune la război total. Am plecat cu acest ultimatum în mare pripă la Predeal. Am luat de la Sinaia pe generalul Vasiliu, care se afla acolo, şi împreună ne-am dus la mareşalul Antonescu, unde era şi Mihai Antonescu, i-am spus întreaga chestiune şi împreună cu Mihai Antonescu s-a deschis o largă dezbatere. Punctul cel mai greu pentru mareşalul Antonescu era întoarcerea armelor către un aliat, deoarece din punct de vedere al onoarei militare, cum se exprima el, nu vroia să păteze istoria oştirii române, n-ar fi vroit să facă acest act. De asemenea, cedarea definitivă a Basarabiei şi Bucovinei, impresia mea- după discuțiile care au fost acolo- e că el nu vroi a să facă singur armistițiul, ci vroia ca aceasta să fie împărtăşită şi de ceilalți oameni politici, pentru ca nu cumva mai târziu aceştia să spună „*noi n-am fost şi n-am semnat*", ori „*n-am fost de această părere*".

La ora 7 seara am plecat de la Predeal spre Sinaia şi Bucureşti împreună cu generalul Vasiliu. M-am dus în comuna Joița unde stăteam eu. La un ceas după ce am ajuns acasă, am primit un telefon de la Preşedinție, spunându-mi-se că domnul Mareşal a ordonat că a doua zi la ora 11 să mă găsesc la Snagov unde va veni şi domnia sa de la Predeal şi să aduc hârtia de azi, adică ultimatumul de la Cairo, care- mi spusese să o țin la mine. M-a chemat în biroul lui de la Snagov şi a făcut din nou apel la patriotism şi la discreție, mi-a spus ca nu ştie nici Mihai Antonescu de însărcinarea care mi-o face şi mi-a ordonat să iau din nou contact în cursul nopții neapărat cu Maniu şi să-i explic că pentru el apare acest ultimatum inexplicabil, deoarece ştie ce a vorbit el, Ion Antonescu, cu Barbu Ştirbey, făcându-mi pentru prima data mărturia că el a luat contact cu Barbu Ştirbey în secret şi a discutat în detaliu problema armistițiului, înainte de plecarea lui Barbu Ştirbey la Cairo, şi ca Maniu să-i telefoneze din nou lui Barbu Ştirbey, să-i ceară explicații asupra cauzelor care au determinat acest ultimatum şi să-i arate că ultimatumul şi condițiile armistițiului conțin anumite cereri pe care cu greu un militar le poate accepta. Ca Barbu Ştirbey să stăruie la Comandament, ca să se prelungească tratativele, spre a se ajunge la o soluție mai onorabilă pentru Români a_ Pentru lămurirea lucrurilor, el să mai precizeze că Mareşalul Antonescu a mai trimis mai înainte un mesaj personal generalului Wilson, comandantul forțelor Aliate la Cairo, un lung memoriu în care făcea apel la sentimentele lui, la onoarea lui de militar, şi îl ruga să intervină la Aliați pentru a se pune României condiții mai uşoare de armistițiu. Am luat contact cu domnul Maniu, i-am prezentat textul ultimatumului şi domnia sa a rămas şi el surprins de această neaşteptată întorsătură a lucrurilor.

D.Z.S.: *Ați putea preciza ce misiune dăduse lui Barbu Ştirbey? Cu ce propuneri venea România?*

E.C.: Natural, cât mai uşoare. Nu mi-a spus Mareşalul ce anume.

D.Z.S.: *Nu mareşalul, ci Maniu.*

E.C.: Nu mi-a spus. După 3 ore de discuție mi-a spus că va telefona lui Barbu Ştirbey ca să ceară o amânare a executării ultimatumului, iar Ştirbey să plece imediat de la Cairo la Ankara, unde la legația noastră de acolo se găsea Cretzianu, şi să facă un raport detaliat telefonic, de tot cursul discuțiilor şi motivelor determinante ale ultimatumului. Totodată, mi-a comunicat ca Maniu a hotărât să trimită la Cairo pe Vişoianu, ca tehnician specialist în materie de tratative diplomatice, care să-1 ajute pe Ştirbey în aceste tratative. Părerea lui Maniu a fost că totuşi la condițiile Aliatilor trebuie dat un răspuns. Mai târziu, la o altă întrevedere, mi-a comunicat că Ştirbey a obținut o ameliorare a condițiilor de armistițiu în următorul sens: Dacă armata noastră nu vrea să lupte mai departe contra germanilor, atunci Aliații consimt că armata să fie pur şi simplu dezarmată. Şi a doua ameliorare, că ruşii acceptă să se mențină în interiorul României o zonă neutră, în care trupele ruseşti nu vor pătrunde.

Discutând cu domnul Maniu problema Basarabiei şi Bucovinei, domnia sa mi-a răspuns că nu înțelege să dezvolte discuții cu Sovietele pe această temă azi, când ruşii sunt tari, şi să fie lăsată această problemă teritorială pentru discuții la pacea generală, când desigur Aliații vor căpăta mai mult aplomb asupra ruşilor. Natural că toate cele spuse de domnul Maniu au fost comunicate de mine domnului mareşal Antonescu.

În ziua de 22 august la ora 6 seara, a sosit de pe front mareşalul Antonescu însoțit de colonelul Radu Davidescu. Situația era disperată. După cum se ştie, ruşii bătuseră armata noastră la sud de Iaşi şi năvăliseră în Moldova. Armata noastră se retrăgea în dezordine, şi mareşalul Antonescu dăduse ordin să se pună jandarmi la Focşani să-i oprească.

D.Z.S.: *Trebuie să vă spun că armata română a spălat această ruşine, în lupta ei glorioasă contra nemților, cucerind Ardealul.*

E.C.: Într-o convorbire cu colonelul Davidescu asupra situației, mi-a comunicat că situația este pierdută, că a discutat şi cu Mareşalul în avion această chestiune şi i-a spus că din moment ce soluția militară este pierdută, nu mai rămâne decât o soluție politică, adică încheierea unui armistițiu. Tot atunci mi-a comunicat că a doua zi la 23 august, ora 11 dimineața, să vin la Snagov în audiență la Mareşal. Am plecat la Preşedinție, am avut mai multe convorbiri cu Ovidiu Vlădescu, secretar general la Preşedinție, şi după aceea m-am coborât la Mihai Antonescu, unde aveam audiență regulată de lucru. Aceasta, mi-amintesc, era într-o marți în 22 august. După mai multă aşteptare a sosit acolo Ion Mihalache, care a avut o conferință scurtă cu Mihai Antonescu si care 1-a luat şi 1-a condus sus la mareşalul Antonescu. Mihalache a stat până noaptea târziu la Mareşal şi voi relata mai târziu, când va veni vorba, de întrevederea mea cu Mihalache după Armistițiu, ce s-a discutat şi aranjat în această conferință. Mihai Antonescu, întorcându-se, a primit imediat pe generalul Vasiliu, căruia i-a dat nişte scurte dispoziții, iar după cum am aflat mai târziu, generalul Vasiliu trebuia să pregătească pe colonelul Chastelain ca

a doua zi dimineața Mihai Antonescu să plece împreună cu el la Cairo, pentru ca să semneze armistițiul. Generalul Vasiliu a plecat la Comandament desigur ca să reflecteze asupra acestei măsuri. După generalul Vasiliu am intrat eu la Mihai Antonescu, care mi-a spus că acum nu mai e timpul de semnat sau de rezolvat hârtii, că după conversația care o avusese anterior cu mareşalul Antonescu, rezulta că situația e compromisă şi, mi-a afirmat Mihai Antonescu, am chemat pe Killinger şi pe Clodius şi le-am comunicat că dacă în termen de trei zile nu aduc forte suficiente ca să refacă frontul românesc, îşi ia libertatea de acțiune. Acest termen expiră mâine 23 august. Că în această discuție von Killinger 1-a întrebat care ar fi noua linie pe care s-ar retrage trupele române. Mihai Antonescu i-a spus că probabil militarii ar propune linia Focşani-Nămoloasa-Galați, însă că părerea lui personală e că nici o rezistență nu poate să țină mai departe şi că atunci von Killinger a răspuns: *„În cazul acesta zona petroliferă şi poarta Balcanilor e deschisă pentru ruşi şi Germania a pierdut definitiv războiul”.* Apoi, mi-a spus Mihai Antonescu, mâine la 11 să vin la Snagov şi dacă va mai fi ceva vom mai vorbi acolo. În ziua de 23 august, la ora 11, am fost la Snagov. În sala mare a palatului de acolo se ținea un consiliu de miniştri la care participau şi anumiți tehnicieni în materie de economie şi căi ferate.

D.Z.S.: *Dacă ştiți nume spuneți.*

E.C.: Era de la CFR unul care vorbeşte bâlbâit, nu-mi amintesc numele. După câte am priceput de la Atta Constantinescu şi generalul Vasiliu – eu n-am participat la acest consiliu –, se discuta şi ipoteza unei eventuale retrageri în Ardeal, eu trăgând concluzia pentru mine că mareşalul Antonescu – în cazul când nu poate încheia armistițiul din cauza supralicitării condițiilor din partea ruşilor, la acea data complet stăpâni pe linia frontului- se gândea şi la ipoteza retragerii în Ardeal.

La un moment dat a sosit la Snagov Gheorghe Brătianu, care în biroul lui Mihai Antonescu a avut o lungă şi inervantă conversație cu Mareşalul, care a ieşit special din conferința cu miniştri pentru această conversație. După ce Gheorghe Brătianu a plecat, mareşalul Antonescu a intrat din nou în consiliul de miniştri, care a ținut până la ora 2 – când miniştrii au plecat. Mareşalul a uitat că eu şi cu generalul Vasiliu aveam încă audiențe fixate şi s-a aşezat la masă, după care i s-a comunicat de către fecior că noi aşteptăm alături. A ieşit de la masă şi ne-a spus: „Am uitat că mai sunteți şi voi”. Iată ce am să vă comunic: „După cum ai văzut Vasiliu, am prevăzut şi ipoteza unei eventuale retrageri în Ardeal, aşa că lucrurile trebuie făcute şi pentru această ipoteză. Însă, în urma discuțiilor ce le-am avut astă noapte cu Mihalache şi azi aci eu Gheorghe Brătianu, am rămas înțeleşi ca opoziția să alcătuiască un manifest către fard în care să arate că sunt de acord cu mine ca să încheiem armistițiul şi să cedăm definitiv Basarabia şi Bucovina. Ca în acelaşi timp şi eu să fac o proclamație către țară în acest sens, că suntem cu toții înțeleşi pentru a lua o asemenea inițiativă. Înțeleg să fan cu toții solidari în fața poporului român, pentru ca nu cumva aceşti domni politicieni, mai târziu, să spună că ei nu au fost de acord cu mine pentru cedarea Basarabiei si Bucovinei, ştiut fiind că au criticat foarte mult acțiunea lui Tătărăscu în această materie. Aşa m-am înțeles

cu Gheorghe Brătianu, care a plecat acum la Bucureşti şi am însărcinat pe Mihai Antonescu să perfecteze aceste tratative şi acest manifest cu opoziția, după care, cu aceste două manifeste, mă duc la rege şi închei eu armistițiul cu ruşii, situația fiind din punct de vedere militar pierdută Dacă ruşii nu vor accepta, atunci sunt forțat să mă retrag în Carpați. Mihai Antonescu a şi plecat chiar la Bucureşti în acest scop".

Cu aceste cuvinte a terminat mareşalul Antonescu şi am părăsit Snagovul. Am venit la Bucureşti şi am luat nevasta de acasă şi am mâncat la restaurantul „Cina". Pe la ora 5 m-am dus acasă, unde venea regulat un dentist care-mi făcea un tratament la o măsea, iar pentru ora 6 convocasem, chiar de la Snagov prin telefon, o conferință a şefilor de secții pentru ca să pregătim lucrurile de diseară, pentru ipoteza a doua, a unei eventuale retrageri în Ardeal. Serviciul era în cea mai mare parte evacuat de mai multă vreme, însă trebuiau evacuate ultimele resturi de material şi personal. Înainte de a intra în această conferință am fost informat că deja Mihai Antonescu şi, mai pe urmă, mareşalul Antonescu se găsesc la Palatul Regal în discuție.

D.Z.S.: *Informația vă venea de la Borcescu care a ştiut-o de la ing. Dan Brătianu de la Telefoane?*

E.C.: Ştia şi el dar era foarte confuz. Am intrat în conferință şi am început discuțiile cu şefii de secție pentru aranjarea acestei retrageri în Ardeal. Către ora 6, în cursul discuțiilor, am fost chemat la telefon de generalul Tobescu de la Jandarmerie, care mi-a comunicat că are să-mi spună ceva şi că mă roagă să mă duc până acolo. Am spus colonelului Siminel să continue el discuțiile la conferință şi m-am dus la generalul Tobescu. El mi-a spus că se întâmplă un lucru foarte surprinzător, cum că generalul Anton, şeful de stat major de la Inspectoratul General al Jandarmeriei, a dat ordin prin telefon din oraş ca să se ia măsuri, să se pună toată lumea în stare de alarmă, deoarece sunt informații că germanii vor da o lovitură. De altfel, intrând la Inspectoratul Jandarmeriei, am văzut că în mod neobişnuit balcoanele erau împănate cu mitraliere şi cu personalul necesar de serviciu. Pe când mă găseam la generalul Tobescu, am mai primit un telefon de la un agent al meu cum că discuțiile continua la Palat, că şi Mareşalul şi Mihai Antonescu sunt înăuntru şi n-au mai ieşit şi că au început să sosească nişte militari la Palat. În acelaşi timp am primit un telefon din partea generalului Vasiliu, în cabinetul generalului Tobescu, care mi-a spus *că „domnul mareşal Antonescu te cheamă să vii la Palat*". I-am răspuns: „Domnule general, dumneata ştii foarte bine că sunt legat sub ordinele mareşalului Antonescu, că n-am luat niciodată contact cu Palatul de când conduc acest Serviciu şi că nu mă voi duce la Palat fără autorizația lui. Dacă domnul Mareşal se găseşte acolo, te rog pune-l imediat la telefon ca să-mi vorbească". Generalul Vasiliu mi-a spus: „Domnul Mareşal e aici şi zice ca să vii". I-am răspuns: „Pune-l te rog la telefon". Conversația s-a închis, însă eu am simțit că generalul Vasiliu era foarte emoționat şi că se găsea într-un loc inconvenabil.

Tot acolo, la Inspectoratul Jandarmeriei, au venit nişte ofițeri, care au cerut nişte instrucțiuni generalului Tobescu ce să facă, întrucât situația legală la Inspectoratul Jandarmeriei era următoarea: generalul Tobescu, ca director al

Siguranței Jandarmeriei, şi mai vechi în grad ca generalul Anton, înlocuia la comandă pe generalul Vasiliu, şi atunci ofițerii se întrebau ce să facă. Au avut discuți şi cu generalul Tobescu. S-a discutat dacă poate să fie vorba de o lovitură a Legației germane. Eu am spus că poate să mai fie vorba şi de altceva, referindu-mă la o reacțiune a S.S.-ului, care, după informațiile mele, în acea perioadă adunase la Bucureşti foarte mulți agenți germani, dintre germanii din Reich aflați în România, cum şi dintre germanii etnici din Ardeal şi pentru care el a avut mai multe violente discuții cu Killinger. Generalul Tobescu mi-a spus: „Cum facem să verificăm dacă e vorba ca germanii să reacționeze?", întrucât ştia precis că se va face armistițiu, deoarece pregătirea aceasta pentru plecare la Cairo o făcuse la Comandament generalul Tobescu. Şi atunci ne-am gândit că germanii, dat fluid şi situația frontului, dat fiind şi informațiile pe care le dețineau de mai multă vreme – şi voi arăta mai târziu amănunte în această chestiune –, aflând de această hotărâre a guvernului român vor reacționa. Ataşatul de poliție Richter fusese la Berlin ca să ia instrucțiuni asupra modului de colaborare cu Serviciul român, întrucât Abwehr-ul şi ataşatul de polipe primiseră o nouă reorganizare în Ministerul de Interne German. Cum eu i-am pretins ca să ia dispoziții precise de la Berlin ce părți rămân ataşatului de poliție şi ce părți rămân Abwehrului, adică Serviciului de Informații.

D.Z.S.: *Cu Richter avea legături Proca ?*

E.C.: Da. Era confuzie la el. I-am spus să-mi spună cu cine colaborăm. Cum Richter cerea de dimineață încă întrevederea neapărată cu mine în acele zile, când se întorsese de la Berlin, am schimbat conferința care trebuia să se țină cu el la Serviciu şi am cerut să vină la Legația germană ca să discutăm acolo. Am dat ordin cu colonelul Proca, care era ofițer de legătură cu el, să vină la Legați a germană şi să lase răspuns la Serviciu dacă vine Richter acolo să vină şi el la Legația germană. Am plecat de la Inspectoratul Jandarmeriei înțeles cu generalul Tobescu că-i voi comunica rezultatul verificării ce-o voi face la Legația germană unde, dat fiind situația care se crea prin încheierea Armistițiului, intenționam să cer şi nişte vize. Aveam de altfel paşapoartele la mine pentru plecarea prin Germania în Elveția.

D.Z.S.: *Cine trebuia să plece?*

E.C.: Eu cu nevasta şi Tobescu. Noi ne temeam de armata rusă. Aveam asigurate vizele de intrare în Elveția, deoarece cu mai multe luni de zile înainte Mihai Antonescu întocmise o listă de 200 de oameni printre care figuram şi eu, Tobescu şi generalul Vasiliu.

D.Z.S.: *Unde se poate găsi lista?*

E.C.: Lista se poate găsi la Stănescu, la Ministerul de Externe.

In august am fost la Olăneşti. Venise o echipă de paraşutişti care au împuşcat pe şeful echipei lor, s-au predat şi au făcut mărturisiri complete. Cu această ocazie a venit Stănescu, şi Mihai Antonescu a spus: „*Am aranjat şi pentru Cristescu şi pentru Vasiliu*". Pe chestia aceasta au fost discuții. De Weck n-a vrut să dea vizele, şi Mihai Antonescu a bătut cu pumnul în masă: „Ce, faceți pe marea putere!" şi l-a amenințat cu izgonirea din țară a tuturor elvețienilor, dând ordin la Siguranță să se facă o listă cu toți supuşii elvețieni. Această listă s-a făcut. Față de aceste presiuni, De Weck a telefonat şi a primit

răspunsul „că din punct de vedere umanitar admite o listă de 200 persoane”, pentru a-i pune la adăpost de ruşi.

D.Z.S.: *Vă amintiți nume?*

E.C.: Printre ei era Miki Gerota, Vermeulen, Gruia, Ervin, Antonescu. Era plin cu cei de la Externe, profesori universitari. Guvernul şi personalități, şefi de autorități.

Din Elveția vroiam să trec în Franța, pentru că acolo am rudele şi am şi un prieten la Paris, la care puteam găsi o situație. Am plecat cu două maşini şi cu 4 agenți, aşa cum mergeam totdeauna la Legația germană. Am întrebat dacă a venit Richter, care nu venise şi am fost introdus într-un salon în fund, unde am aşteptat o bucată de vreme. A sosit Clodius, însoțit de un german, căruia nu-i ştiu numele, poate să fie de aici din Bucureşti, un om de 55-60 ani cu părul cărunt. Un tip foarte elegant, cunoscut de mine că frecventa Legația germană. A venit împreună cu Clodius care mi-a comunicat: „Ai auzit dumneata ce se întâmplă?” „Ce anume?” Vorbea în limba franceză destul de corect. Mi-a răspuns: „Am informalii pozitive că în casa lui Mihai Popovici se line o consfătuire la care participă toți fruntaşii naționali-țărănişti, fără Maniu, care e plecat la Palat. că acolo s-a vorbit că Mareşalul şi cu Mihai Antonescu au fost arestați la Palat, că se face un nou guvern îi se va încheia armistițiul”.

Cum eu ştiam în mod pozitiv că Mareşalul şi cu Mihai Antonescu sunt duşi tocmai ca să aranjeze ei armistițiul, cum eu ştiam că Maniu şi Dinu Brătianu au stăruit ca Mareşalui să fie acela care să facă armistițiul, nu am crezut din primul moment în această informație. Clodius s-a dus prin toate birourile legației şi a comunicat. Eu contestând lucrurile, el a spus: „Mă duc din nou, si în 10 minute sunt înapoi ,ci voi face o verificare”. Într-adevăr n-au trecut decât 15 minute şi s-a întors spunând: „Am verificat, faptul este exact aşa cum vi 1-am comunicat şi absolut sigur”. A intrat la von Killinger cu această comunicare. După aceasta a venit Richter, care fusese la serviciu, a intrat la von Killinger, de unde a ieşit foarte enervat în salonul în care eram eu. Desigur că Killinger i-a făcut scandal. Mai târziu a ieşit şi von Killinger care mi-a spus: „Ei, ai auzit domnule Cristescu, că se petrece ceea ce noi am discutat acum 3 săptămâni?”. Voi arăta pe urmă ce am discutat. Atunci 1-am întrebat: „Şi dumneavoastră ce vreți să faceți?” Jar el mi-a răspuns: „Noi raportăm la Berlin îi aşteptăm instrucțiuni de acolo. Dar unde sunt Mareşalul si Mihai Antonescu?” I-am spus: „Sunt la Palat”. „Eu am informația că sunt arestați. Pe dumneata nu te-a chemat la Palat?” I-am spus: „Da, m-a chemat, dar nu m-am dus. Am venit aici ca să-mi dați o viză de trecere prin Germania”, *la* care mi-a răspuns ca să aştept să vină secretarul consulatului, pentru că el a chemat pe toți funcționarii legației, după care îmi va da viza. în acest timp la legație, pe toate culoarele şi în toate sălile, s-au angajat discuții pe chestiunea armistițiului şi a arestării Mareşalului şi a lui Mihai Antonescu la Palat. Au început să sosească Hansen, Gerstenberg şi ofițerii de stat major ai lui Hansen. Am vorbit cu Hansen, care mi-a spus că el ştia cu 3 zile înainte despre această situație, că nu i-a venit să creadă, însă că acum o va crede. Am auzit după aceasta pe generalul Hansen care a trecut în sala de alături, dând un ordin la telefon pe nemțeşte la comandamentul lui, desigur, ca să dea alarmă, adică să

alarmeze personalul ca să vină la serviciu. Conferința cu Richter în asemenea condiții nu s-a mai putut ține, nu mai avea de altfel nici un rost. Discuțiile s-au învârtit în jurul chestiunii armistițiului. Richter a trecut într-o camera alăturată şi au venit 7 inşi, cred că erau agenți de-ai lui, cu care el avea conversații foarte suspecte. În acelaşi timp cerea unele relații de la acel german care a făcut comunicarea asupra întrunirii din casa lui Popovici.

Generalii Hansen şi Gerstenberg aveau dese consfătuiri în salonul mare al legației, şi situația era excesiv de enervantă. Primul lucru la care l-am gândit în acea situate a fost ca să caut pe soția mea care nu ştiam unde se găseşte. Am telefonat la toate prietenele ei cunoscute de mine, nu am găsit-o, şi, după o bună bucată de vreme, am întrebat pe prietenul meu, comandorul Aurel Teodoru, dacă nu cumva ştie el unde se poate găsi soția mea.

D.Z.S.: *Este acela din Ministerul Marinei?*

E.C.: Da. Mi-a răspuns că poate să fie la Istrate, director general la Wagon Lits" sau la administratorul financiar Alexandrescu, cumnat cu Istrate. I-am dat o maşină comandorului Teodoru să se ducă s-o ia pe soția mea şi s-o aducă la legație. În acest timp a ieşit din nou Killinger, care avea permanente consfătuiri cu generalii care erau acolo, cu Clodius şi cu personalul superior al Legației germane. Observând o stare de enervare generală, m-am gândit că desigur germanii vor reacționa. Fie că a făcut mareşalul Antonescu armistițiu, fie că printr-o altă intervenție a unor ofițeri nemulțumiți s-a ajuns la soluția armistițiului, vedeam că germanii vor să reacționeze. Trebuie să adaug că eram în posesia unei informații care s-a dovedit mai târziu excesiv de exagerată, informație comunicată personal mie de generalul Şteflea, şeful Marelui Stat Major.

D.Z.S.: *Fiind în Legația germană?*

E.C.: Nu, în primele zile ale lunii august, când eu m-am întors de la mareşalul Antonescu de la Olăneşti, generalul Şteflea mi-a scos din casa de fier o hartă a României, în care se găseau toate centrele în care erau aglomerate trupe germane, indicându-mi că totalul acestor trupe este de 200 000 de oameni, că acest tablou este ținut la curent în fiecare zi prin jandarmi şi prin garnizoane, care aveau ordin să-i raporteze orice schimbare intervenită în cuantumul trupelor din localitate. Aceşti 200 000 de oameni, îmi spunea generalul Şteflea, reprezintă un pericol pentru România, deoarece armata noastră, fund toată angajată pe front, germanii pot oricând în România reacționa cu aceste forte. Că în conformitate cu conversația pe care a avut-o Şteflea cu mareşalul Antonescu la Olăneşti, mareşalul Antonescu i-a dat ordin să prezinte acest tablou şi generalului Sănătescu, întrucât se ştia că generalul Sănătescu e cel indicat ca să formeze un guvern, eventual al armistițiului sau după armistițiu. Generalul Şteflea mi-a mai spus că a prezentat acest tablou generalului Sănătescu şi i-a arătat pericolul unei surprize germane. De altfel, discuții foarte enervante asupra încheierii armistițiului avuseseră loc la Palat mai de multă vreme între M.S. Regele, Mihai Antonescu şi generalul Sănătescu pe de-o parte şi mareşalul Antonescu pe de altă parte. Mareşalul, văzând că aceste 3 personalități sunt pentru terminarea cât mai repede a acestui război şi încheierea armistițiului, i-a spus generalului Sănătescu: „În aceste condiții, ia

dumneata răspunderea, sau ia dumneata domnule Mihai Antonescu răspunderea. Eu nu pot lua răspunderea, deoarece m-aştept la o puternică reacţiune germană". După Armistiţiu am constatat că tabloul Marelui Stat Major nu era ţinut la curent, că majoritatea trupelor plecaseră din România. Chiar atunci, când Şteflea mi-a arătat tabloul, i-am spus că am văzut cu ochii mei, în drumul de la Joiţa, că toate depozitele germane şi toate parcurile de maşini părăsiseră de multă vreme localitatea. Şi mai ştiam că majoritatea funcţionarilor Abwehr-ului fuseseră de multă vreme plasaţi în Ardeal lângă Gioagiu, unde alături se găsea şi o parte din Serviciul meu evacuat. Am cerut explicaţii colonelului Bauer, care în această perioadă era şeful Abwehr-ului, ce înseamnă această retragere a personalului şi materialului în Ardeal, şi el văzând că eu cunosc că ei se aşteaptă la ruperea frontului din pai-tea ruşilor, în care caz vor părăsi Muntenia, el a contestat acest lucru, însă eu am rămas cu această convingere, că deplasarea personalului în Ardeal era o măsură de siguranţă.

Văzând situaţia intervenită de la Legaţia germană, văzând conciliabulele *care* aveau loc între Hansen şi Gerstenberg şi ofiţerii din statul major al lui Hansen şi amintindu-mi şi de situaţia trupelor, care era foarte expusă, a Marelui Stat Major, având o nouă discuţie cu Killinger 1-am întrebat: „Şi dumneavoastră ce doriţi să faceţi acum?" Mi-a răspuns: „Am cerut instrucţiuni de la Berlin şi aşteptăm". Însă din modurile cum se derulau lucrurile la Legaţia germană, vedeam în mod evident că germanii vor să reacţioneze. Am auzit chiar pe Gerstenberg făcându-şi socoteala pe degete, câte tunuri are, câte divizii are, flancurile de la Ploieşti şi în această situaţie i-am spus lui Killinger: „Nu faceţi greşeli şi lucruri de acestea. Situaţia frontului, după cum am discutat-o cu dumneata de atâtea ori, e disperată. Dumneata mai bine să iei contact fie cu mareşalul Antonescu, fie cu Regele, ca să te lămureşti asupra situaţiei". El a intrat din nou ui biroul lui, s-a sfătuit cu Clodius şi generalii de acolo şi târziu a ieşit şi mi-a spus: „Md duc în audienţă la Rege. Dacă vrei să cunoşti care e situaţia, aşteaptă-mă aici. De altfel, văd că secretarul consulatului nu a venit încă. Aşteaptă-mă şi-ţi voi comunica". S-a dus la Palat, a stat mai multă vreme, s-a întors, a intrat din nou în conferinţă cu intimii lui şi într-un târziu a venit în salonul mare în care-1 aşteptam şi mi-a comunicat următoarele: „Am fost îi am vorbit cu Regele, care mi-a comunicat că dat fiind situa{ia frontului român nu mai are altceva de făcut decât să încheie armistiţiul. Am întrebat: «Ce se va face, Majestate, cu trupele germane care sunt în Basarabia Şi cele care mai sunt în ţară», şi Regele mi-a răspuns: «Acestor trupe li se va da un termen ca să părăsească Ţara". La întrebarea mea – spune Killinger – dacă ele vor fi atacate de ruşi sau chiar de către trupele române, Regele mi-a răspuns că: «Aceasta e o condiţie pe care noi nu am admis-o ruşilor, ci am convenit ca trupele germane să aibă un răgaz de vreme în care să se poată retrage în liniştite din ţară". Regele mi-a mai spus că: «Mareşalul Antonescu şi-a dat demisia şi că a numit un nou guvern în persoana generalului Sănătescu», dar la întrebarea mea – spune von Killinger – unde se găseşte Mareşalul ,îi Mihai Antonescu, Regele mi-a răspuns că: «Din moment ce şi-au dat demisia sunt simple persoane

particulare, au plecat de la Palat şi pe mine nu mai mă interesează ce fac şi ce sunt».

Acestea au fost, în rezumat, relatările care mi le-a făcut von Killinger asupra audienței.

D.Z.S.: *La ce oră se petrecea aceasta?*

E.C.: Între 7-10, 10 şi jumătate seara.

D.Z.S.: *Era pe la ora 9.*

E.C.: Da. A durat mult cât s-a sfătuit el cu ceilalți. A redactat desigur telegrama pentru Berlin. Am chemat pe generalul Tobescu la telefon, care era la Inspectoratul Jandarmeriei şi i-am spus că nu pot să-i comunic la telefon, dar să vină la Legația germană, unde eu mai aştept pentru viză, ca să-i comunic situația. Şi i-am comunicat care era situația.

Mi-a comunicat von Killinger ce s-a aflat aici. Nu e vorba de o lovitură germană, ci e vorba de încheierea armistițiului din partea României prin schimbarea mareşalului Antonescu şi înlocuirea cu un nou guvern Sănătescu. El a plecat la Comandament şi a rămas, că dacă termin la legație, să-i dau un telefon.

Pe la 10, 10 şi jumătate, văzând că secretarul consulatului nu vine, am vorbit din nou cu Richter care mi-a spus că pot să vin şi a doua zi dimineața la ora 10, când secretarul desigur că va fi acolo, deoarece serviciu la el- din cauza evacuării – era de dimineață de la 9 până la 5. Am chemat pe Tobescu la telefon şi i-am spus: „Vino la legație să mă iei si să plecăm împreună". Am intrat la Killinger şi 1-am întrebat ce mai face acum, şi el mi-a spus că aşteaptă instrucțiuni de la Berlin. Însă impresia mea precisă care mi-a făcut-o în cabinetul lui Killinger unde erau toți consilierii militari şi civili, era că ei sunt completamente pierduți, şi Killinger făcea o impresie lamentabilă. în răspunsul care mi l-a dat se vedea că e complet dezorientat şi că aşteaptă ca Berlinul să-i dea o indicație. De altfel, în tehnica germană nu se face nimic, nici un act important în străinătate, fără ordinal sau avizul Berlinului.

Mi-am luat ziua bună de la von Killinger, şi am plecat în maşină cu soția şi generalul Tobescu ca să ne sfătuim ce e de făcut. Ne-am dus la Istrate, director la „Wagon Lits". După aceasta am căutat pe un alt prieten, inginerul Melinte, pe care nu 1-am găsit acasă. Vroiam să iau de la el nişte bani nemțeşti. Tobescu a trimis maşina lui cu şoferul la Inspectoratul Jandarmeriei şi a rămas în maşină cu mine. Am dat un telefon la Serviciu, să văd ce mai e pe acolo şi mi s-a răspuns că s-a terminat conferința de mult şi ofițerii au plecat.

Am căutat pe directorul Trohani, care era un secretar al meu, şi 1-am chemat în oraş. în biroul meu de la Serviciu se găsea o ladă în care erau împachetate pentru evacuare notele de informații şi mapele cu acele note aflate în casa mea de fier de la Serviciu. I-am dat cheia de la ladă şi i-am *spus:* „Deschide lada, ia tot materialul de acolo Şi du-Z fie la mine acasă, fie undeva în siguranță până când eu voi putea să verific aceste note, să le triez şi să restitui Serviciului ce e bun fi folositor şi, natural, să distrug pe cele care între timp nu s-au verificat". Trohani mi-a spus că ar fi bine să dormim în seara aceea în casa socrului său, într-un apartament pe Calea Victoriei, chiar vizavi de palatal Barbu Stirbey. Ne-am dus acolo împreună cu soția şi generalul

Tobescu. Apartamentul era liber, deoarece socrul său era plecat din Bucureşti. Ne-a adus Trohani de mâncare şi am rămas acolo peste noapte să ne sfătuim ce avem de făcut. Tobescu s-a culcat pe o dormeză într-o cameră, iar eu cu nevasta în altă cameră. Natural că nu am mai dormit, deoarece pe Calea Victoriei era un zgomot infernal de maşini, şi noi eram într-o stare de permanentă surescitare.

A doua zi, în 24 august, la 9 şi jumătate, când s-a dat alarma, ne-a prins în apartament. Cum Trohani ne spusese că deasupra acestui apartament mai sunt încă 6 etaje, nu m-am temut de acest bombardament şi am rămas acolo. Trohani a comunicat la telefon de Ia Serviciu că 20 de avioane „Stukas" au plecat de la Focşani – unde aveau aeroport – şi vin să bombardeze Capitala. A fost bombardat palatal Ştirbey care, fiind vizavi de apartamentul nostru, au fost sparte geamurile şi uşile de la apartament. Văzând că bombardamentul continuă în reprize ne-am coborât în holul blocului, dar nici acolo nu era bine. Am profitat de un răgaz şi după cererea soției mele am plecat pe jos la locuința comandorului Aurel Teodoru care locuia lângă statuia Maria Rossetti. L-am găsit în subsol, unde ne-a dus şi pe noi, şi din cauză că bombardamentul a continuat fără întrerupere în tot cursul zilei de 24 şi noaptea de 24 spre 25, am rămas în acea casă.

Trohani a venit de două ori pe acolo, mi-a comunicat ce e pe la Serviciu şi am avut câteva conversații telefonice cu Borcescu, care mi-a spus că a fost chemat la Statul Major unde i s-a spus că Serviciul trebuie să acționeze pe teren şi să informeze Statul Major cu situația din Capitală, chiar sub bombardament, că are greutăți, deoarece nu găseşte pe nimeni la Siguranța Generală, întrucât toți funcționarii plecaseră. Am dat dispoziții să servească Statul Major şi guvernul, întrucât e guvern legal al țării, să-şi facă toată lumea datoria şi să informeze. El mi-a răspuns că de altfel e singurul Serviciu care mai informează în această zi Statul Major, întrucât celelalte nu mai răspund la apel. În dimineața zilei de 25 august am reuşit să vorbesc la telefon cu fratele meu Mircea şi 1-am rugat să vină cu o maşină la comandorul Teodoru să ne ia de acolo şi să ne scoată din oraş. Cu această maşină am plecat la Joița, dar nu in-am dus în casa în care stăteam eu, ci în casa unui proprietar de acolo, ruda nevestei mele.

D.Z.S.: *Cum se numeşte?*

E.C.: M-am gândit astă noapte, dar nu-mi aduc aminte. Tobescu s-a întors la Bucureşti să caute pe nevasta lui şi ca să-şi ia ceva lenjuri şi haine.

D.Z.S.: *Cu ce bagaj ați plecat dumneavoastră?*

E.C.: Eu aveam toată casa în Joița.

D.Z.S.: *Trohani mi-a vorbit de nişte serviete 1, sau 2.*

E.C.: Acestea le aveam totdeauna la mine.

D.Z.S.: *Nici un geamantan?*

E.C.: Nici unul.

D.Z.S.: *Mircea Cristescu făcea parte din Serviciu în acel moment?*

E.C.: Niciodată n-a făcut parte. Era consul la Ministerul de Externe.

D.Z.S.: *Maşina era a Serviciului? Nu vă aduceți aminte şoferul?*

E.C.: Maşina era a Serviciului. Şoferul, Vasile Lithman. Eu am rămas la acest proprietar, iar după-masă Tobescu s-a întors de la Bucureşti fără a fi găsit nici soția nici bagajul şi s-a întors îmbrăcat în uniformă.

Problema plecării noastre în străinătate a căzut, prin faptul că prin bombardamentul german se înțelegea că Germania a intrat în război fată de România şi că noi nu mai putem merge ca români în Germania. De aceea, am renunțat şi la viză şi ne-am hotărât să găsim o soluție ca să rămânem în țară. Chiar faptul trecerii mele personal în Germania şi a rămâne în Germania oficial, nu era o soluție convenabilă, deoarece personal eu am fost totdeauna în relații foarte proaste cu S.D. (Sichercheistdienst) şi cu S.S. şi de aceea Himmler, ştiam pozitiv – deşi n-am avut nici o relație cu el- că-mi poartă ură, mai ales că în urma protestului mareşalului Antonescu la Hitler asupra înarmării saşilor, Hitler a chemat pe Himmler şi l-a pus în contact cu Mareşalul. Mareşalul a spus: „Eu detalii nu cunosc în această chestiune, dar faceți legătura cu domnul Eugen Cristescu de la Bucureşti şi el vă va da toată documentarea necesară". Himmler a promis că va numi un inspector care să viii la Bucureşti să facă această anchetă, şi acest inspector nu a venit, deşi am pregătit material documentar necesar . Am dormit noaptea de 25 august la Joița, la acel proprietar, cumnat al soției mele.

D.Z.S.: *Mai aveați vreo gardă?*

E.C.: Nu. l-am trimis la Serviciu pe cei patru. Numai Vasile a rămas. A doua zi a venit soția cu două geamantane cu lucruri. A mai venit acolo primarul din sat, Tănăsescu, care era prieten, şi Grigore Melinte, cu care am stat de vorbă. Dar nu mai ştiu exact, şi se pare că el a venit seara pe la ora 7.

În ziua de 26, la ora 2, după ce am mâncat, împreună cu şoferul Gheorghe Cojocaru am plecat spre Piteşti. Avusesem foarte dese discuții cu soția în ziua precedentă, care nu voia să se despartă şi dorea să plece împreună cu mine, dar cerea să plece şi cu fata ei, Aida Golici, ceea ce era cu totul incovenabil la un drum cu o destinație necunoscută. Până la urmă soda a rămas la Joița, urmând ca apoi să se mute la Bucureşti.

Am trecut prin Piteşti, Râmnicu Vâlcea şi ne-am gândit să ne ducem în direcția Târgu Jiu, ca fiind un ținut mai depărtat de Bucureşti şi să ne adăpostim un timp acolo. Am ajuns seara la ora 9 în comuna de unde era originar şoferul Gheorghe Cojocaru, care ne-a afirmat că are acolo o seră şi o casă unde s-ar putea locui. Ajungând acolo am constatat că era o camera în care nu se poate trăi. Am dormit noaptea acolo şi a doua zi ne-am întors spre Râmnicu Vâlcea. Am vrut să mergem spre Curtea de Argeş, dar ni s-a comunicat de jandarmi că drumul e impracticabil pentru maşini şi ne-am hotărât să mergem la Piteşti, iar de acolo,, prin Câmpulung, în regiunea de munte Câmpulung-Rucăr.

D.Z.S.: *În momentul acela aveați două geamantane mari cu două serviete sau mai mult?*

E.C.: Servietele nu mai erau.

D.Z.S.: *Unde le-ați lăsat?*

E.C.: În casa în care am stat, în comuna Joița, am revizuit aceste serviete care aveau o mulțime de note de informație.

D.Z.S.: *Noi avem destule detalii în sensul că servietele cuprindeau acte de o importanță covârşitoare şi valută.*

E.C.: În serviete erau note de informație pe o perioadă de vreme, note politice, dar nici o valută. Multe din notele politice le-am ars. Nu era nimic important, nici un fel de document. Erau ceva mesaje în chestiunea armistițiului, nişte comunicări făcute de Maniu mie pentru mareşalul Antonescu. Una era plină cu rapoartele Serviciului Special de Informații despre Serviciul Special German. Eu creasem un „Serviciu" pentru urmărirea germanilor. Mareşalul Antonescu mă însărcinase.

Mi-am adus aminte pe drum că la Câmpulung se găsesc refugiați de bombardament împreună cu familia inginerul Bugheanu, inspectorul general la Direcția Întreprinderilor din Ministerul de Interne, şi care în timpul războiului fusese mobilizat ca locotenent la mine la Serviciu şi însărcinat o bucată de vreme cu conducerea garajului. Cum acest inginer îmi era extrem de obligat, deoarece eu l-am numit în funcție la Ministerul de Interne, eu 1-am apărat de multe ori la minister pentru că era un tip violent, eu 1-am mobilizat la Serviciu şi i-am dat diferite avantaje. M-am gândit că poate inginerul Luca Bugheanu ne poate caza la Câmpulung. Nu 1-am găsit la Câmpulung, nici în comuna Bugheni, de unde e originar, însă ni s-au dat indicații că e refugiat la preotul Muşetescu din comuna Satul Lung. Ne-am dus acolo, am vorbit cu el şi am cerut să ne plaseze provizoriu. A căutat la un inginer, prieten cu el, pe care nu 1-a găsit acasă, şi după aceea ne-a plasat la o babă, care avea o casă destul de bună chiar lângă locuința preotului. Am dormit acolo în noaptea de 27 august.

În ziua de 28, inginerul Bugheanu s-a dus la Câmpulung, şi în urma înțelegerii cu mine a avut o conversație telefonică la Dobreşti cu domnul Mihalache, căruia i-a spus că vrea să-1 vadă neapărat împreună cu un prieten de-al lui. „Înțelegi dumneata, prin telefon nu pot să-ți spus prea multe. E vorba de şeful meu". Aceasta a fost în ziua de 28-29. Eu aci nu sunt clar dacă am dormit o noapte sau două la babă. În urma acestei conversații am plecat la Topoloveni la domnul Mihalache, cu care, la prânz, am plecat la Dobreşti unde se găseau mai mulți secretați de-ai lui, printre care şi Popescu Mehedinți. La masă au fost 12 persoane, printre care şi doctorul Lupu, care era bolnav. Doctorul Lupu ne-a spus că generalul Korne a refuzat să se bată contra germanilor, că ceilalți comandanți s-au supus ordinului şi că se dau lupte cu germanii. După-masă, domnul Mihalache cu mine şi Tobescu am intrat în biroul său unde am avut o lungă conversație. I-am spus domnului Mihalache că rostul venirii mele acolo este de-ai cere ajutorul pentru protecția persoanei mele, expunându-i modul cum s-a petrecut Armistițiul, chestiunea de la Legația germană si faptul că am părăsit Serviciul de teamă de a nu fi arestat. În ziua de 26, înainte de plecarea de la Joița, mi-am dat demisia din funcție, pe care am trimis-o prin fratele meu la Preşedinție. Am spus domnului Mihalache că-1 rog, fie să vină la Bucureşti, fie să vorbească cu cine va crede de cuviință, şi în special cu domnul Maniu, care era membru important în guvernul de atunci. Domnul Mihalache mi-a promis tot sprijinul, dar s-a limitat de a scrie o scrisoare domnului Maniu pe care a doua zi urma să o trimitem la Bucureşti cu secretarul său, Popescu Mehedinți Am aflat mai pe urmă de la Bugheanu, care

vorbise cu Popescu, ca nici chiar această scrisoare nu era în termeni hotărâtori şi nu cerea o apărare precisă şi pozitivă a soartei mele, ci-1 ruga pe domnul Maniu să facă tot ce e posibil.

În conversația cu domnul Mihalache, domnia sa mi-a expus discuția care a avut-o în noaptea de 22 spre 23 august cu mareşalul Antonescu, că Mareşalul i-a relatat ultima vizită făcută cu câteva zile înainte la Hitler, că mareşalul Antonescu era foarte indispus de maniera cu care 1-a tratat Hitler, că în fața acestei situații, după ce Mareşalul a avut o serie de ieşiri contra domnului Maniu şi după ce i-a comunicat şi unele lucruri confidențiale pe care Mareşalul i le-a cerut să nu le comunice nici lui Maniu, întrucât, după ştiința mea, Mareşalul avea oarecare încredere în discreția lui Mihalache. Domnul Mihalache a continuat a-mi arăta împrejurările în care s-a produs de fapt răsturnarea situației pentru încheierea armistițiului, în sensul că discuția dintre mareşalul Antonescu şi Mihalache pe tema încheierii armistițiului s-a soldat cu concluzia ca mareşalul Antonescu să facă armistițiu şi aceasta a fost ultima hotărâre luată împreuna cu domnul Mihalache, care se dusese la mareşalul Antonescu în calitate de delegat al întregii opoziții.

D.Z.S.: *De ce ținea Maniu şi Brătianu ca armistițiul să fie încheiat deAntonescu şi de ce nu voiau să se alăture forțelor democratice?*

E.C.: Am să vă răspund cu o întrebare: De ce a fost pus ca şef al delegației Pătrăşcanu, comunist, şi nu Maniu?

D.Z.S.: *El nu a vrut să-şi ia răspunderea.*

E.C.: Maniu spunea: *„De ce să semnez eu prin armistițiu cedare de teritoriu. Eu sunt om care am făcut istorie în Țara Românească. Nu pot să cedez teritoriu”.*

Însuşi Mihalache a fost surprins de întorsătura lucrurilor şi ştia de la Maniu următoarele amănunte: Că M.S. Regele a chemat întâi pe Mihai Antonescu şi, după aceea, a pus pe Mihai Antonescu să cheme pe Mareşal După o discuție asupra situației, 1-a întrebat pe Mareşal: *„Ce ai de gând să faci?”. Ş*i Mareşalul i-a spus că a luat contact cu Mihalache şi cu Gheorghe Brătianu, că a făcut aranjamentul care l-am arătat mai sus, că în trei zile va semna armistițiul şi în acest scop Mihai Antonescu e pregătit să plece la Cairo. Că M.S. Regele a spus Mareşalului că e târziu trei zile ca să se încheie armistițiul, dat fiind situația gravă a frontului, şi că dacă nu-1 încheie mareşalul Antonescu repede, atunci M.S. Regele are soluția ca să se încheie imediat armistițiul. Aci s-a început o discuție enervantă între M.S. Regele şi mareşalul Antonescu. Mareşalul i-a spus: „Majestatea Voastră n-are puterea politică în mâna Sa. Aceste puteri sunt lăsate prin decret de tatăl Majestății Voastre mie, şi aceste puteri mi-au fost întărite mie prin cele două plebiscite în care am cerut confirmarea din partea poporului a actelor politice pe care le-am făcut.” Discuția a mers din ce în ce mai enervantă, până când M.S. l-a trecut pe Mareşal într-o altă camera să aştepte, şi atunci a chemat pe Sănătescu, cu care avea deja formula complet aranjată, a schimbat guvernul, s-a hotărât să dea comunicatul prin radio pentru încetarea luptei şi au urmat toate lucrurile cunoscute.

Domnul Mihalache pe care l-am întrebat: „Cum, dacă v-ați înțeles cu toții aşa şi dacă Mareşalul ne-a spus că s-a înțeles şi cu Gheorghe Brătianu, cum

s-au învârtit lucrurile că Majestatea Sa s-a supărat şi a pornit singur să facă fără Antonescu armistițiul?" Domnul Mihalache mi-a răspuns că nu ştie pozitiv cum a relatat Gheorghe Brătianu conversația sa cu mareşalul Antonescu şi că el crede că Gheorghe Brătianu e acela care, prin modul cum a expus lucrurile, s-a tras concluzia că mareşalul nu ar vrea să încheie armistițiul până nu va aviza şi pe Hitler. Că Gheorghe Brătianu a cerut mareşalului în acelaşi timp şi o schimbare a guvernului, iar mareşalul a răspuns: „Aceasta o vom face după încheierea armistițiului. Nu e vremea acum pentru schimbare de guvern. O vom face ceva mai târziu", şi că din relatarea acestor fapte Maniu, Dinu Brătianu şi probabil şi Regele au tras concluzia că mareşalul Antonescu nu vrea să încheie armistițiul imediat, şi de aceea a trecut M.S. Regele personal, împreună cu Sănătescu şi ofițerii care-i avea fixați dinainte, la darea comunicatului pentru încetarea luptei şi la schimbarea guvernului.

Am mai avut alte discuții fără importantă pe care nu mi le mai amintesc, cu Mihalache, şi am plecat la ora 4-5 după-amiază, el promițându-ne tot sprijinul. Am plecat la Bucureşti ca să văd care e situația, împreună cu inginerul Bugheanu. M-am întâlnit cu nevasta şi fratele meu în apropiere de casa în care locuiam la Joița. Fratele meu Mircea mi-a comunicat că colonelul Siminel s-a întâlnit cu generalul Dombrowski care deținea şi funcția de prefect al Poliției Capitalei, care 1-a întrebat: „Unde-i Cristescu că am ordin să-l arestez?" Că soția mea a fost în două rânduri la domnul Maniu cerându-i sprijinul în favoarea mea, că domnul Maniu i-a răspuns: „Să nu ai absolut nici o grijă", că va face tot ce e posibil ca să nu am nici o neplăcere şi că să stau departe de Capitală până când se vor mai linişti lucrurile, când urma să mă întorc în Bucureşti.

Cum ministrul de interne era generalul Aldea, bun prieten cu Istrate, şi pe care, prin soția mea,1-am întâlnit de mai multe ori în casa lui Istrate, unde odată ducându-mă să o iau pe soția mea 1-am găsit acolo şi am făcut cunoştință cu el, am cerut o audiență în ziua de 30 august la generalul Aldea, tot în scopul de a-i cere concursul în favoarea situației mele. M-am despărțit de soția şi fratele meu înțeleşi ca în ziua de 30 august, a doua zi adică, la ora 14, să ne întâlnim şi să-mi comunice rezultatul întrevederii pe care a avut-o cu generalul Aldea, cu care lucra atunci la Ministerul Economiei Naționale, unde e un adăpost modem contra bombardamentului. Generalul Tobescu, eu, Bugheanu şi fratele meu Mircea, cu şoferul Gheorghe Cojocaru, am plecat de la Joița la Bucureşti, instalându-ne în casa generalului Tobescu, unde am dormit noaptea. Dimineața, fratele meu şi Bugheanu au plecat. Bugheanu s-a dus până la garajul Serviciului, iar fratele meu s-a dus acasă în strada Lirei, unde urma să aştepte două telefoane: unul de la Popescu-Mehedinți, ca să-i spună ce a făcut cu intervenția la Maniu, şi al doilea de la soția mea, ca să-i comunice după aceea unde să ne întâlnim după audiența generalului Aldea. Deşi telefonul de la Popescu-Mehedinți trebuia să fie la ora 11, până la ora 4 fratele meu n-a primit nici un telefon. Inginerul Bugheanu a venit acasă la Tobescu şi mi-a spus că trupele ruseşti începuseră să intre în Capitală. Îi dădusem dispoziție şoferului Cojocaru ca să lase maşina cu care făcusem primul voiaj şi care era proprietatea Serviciului şi să ia o altă maşină pe care eu o

cumpărasem, însă n-o plătisem încă, în acel moment eu fiind un simplu particular, deoarece îmi dădusem demisia din funcție şi nu înțelegeam să flu acuzat că am luat maşina statului şi am plecat cu ea. Aşteptând telefonul de la fratele meu şi văzând că întârzie, pe la ora 14 i-am spus la telefon acasă la mine că nu mai aştept nici rezultatul de la Aldea – în care eu nu speram prea mare lucru –, că dacă soția a putut face ceva se va vedea, şi că plec din Bucureşti din nou, nemaiaşteptând zadarnic rezultatul. Generalul Tobescu a luat loc la volan – conducea singur maşina –, inginerul Bugheanu lângă el, iar eu cu geamantanele în spate, şi am plecat înspre Chitila, însă nu pe şoseaua națională, ci pe una alăturată ca să nu trecem prin controlul de jandarmi. Am ieşit în pădurea Râioasa şi de-acolo am continuat drumul, ducându-ne din nou la Satul Lung, dormind la aceeaşi bătrână.

În dimineața de 31 august inginerul Bugheanu s-a dus într-o comună alăturată ca să ne caute un loc de refugiu. În noaptea de 31 am dormit la un dispensar comunal lângă Voineşti. A doua zi, 1 septembrie seara, am plecat cu o căruță, lăsând maşina în acea comună. Am plecat în comuna Voineşti, la inginerul silvic G. Popescu, care are o viii foarte bună şi încăpătoare. El nu era acasă, era numai nevasta lui, şi Bugheanu ne-a recomandat. Ni s-a dat o cameră şi ne-am instalat acolo. Această comună era aproape de comuna Bugheni, locul de naştere al lui Bugheanu, unde avea şi rude, şi el trecea numai un deal şi se ducea în satul lui. În această casă, fără să ne deplasăm absolut deloc §i fără să luăm contact cu nici o persoană străină, am stat până la 24 septembrie. Inginerul Bugheanu a plecat şi a fost în două rânduri la Bucureşti. A venit la noi şi ne-a spus că e cercetat de jandarmii din Bugheni şi de către legiunea de jandarmi din Câmpulung, că el, împreună cu noi doi, ar ii venit în regiunea Câmpulung. Că el a răspuns comandantului legiunii că se duce personal la Bucureşti la generalul Anton şi i-a spus că a fost cu noi la Mihalache, dar că a doua oară n-a mai plecat cu noi. Noi am plecat singuri din Bucureşti. Şi ne-a spus, că dat fiind această cercetare, ar fi bine să plecam din județul Muscel. Cum ştiam că nu poate să existe o urmărire legală contra noastră, nu am plecat şi a doua oară şi ne-a spus din nou că se simte urmărit, şi că ar fi bine să plecăm, sau cel puțin generalul Tobescu să plece, pentru că el era mai mult urmărit de jandarmi, care se interesau foarte mult de el. La un moment dat generalul Tobescu s-a hotărât să plece la Bucureşti, chiar să se predea. A renunțat în urmă la acest proiect, rămânând încă câteva zile. În acest timp a venit şi d. Popescu şi a plecat la Bucureşti, iar eu i-am dat o scrisoare către nevasta mea şi el mi-a adus nişte lenjuri. Soția mi-a scris o scrisoare în care nu pomenea nimic de audiența de la Aldea, ceea ce însemna că audiența pentru mine nu a avut un rezultat efectiv şi îmi dădea a înțelege că a discutat din nou cu Maniu, care i-a dat acelaşi răspuns, să stau departe de Capitală o bucată de vreme şi că *„vom fi mai fericiți decât am fost până acum”,* adică faptul că Maniu şi-a luat angajamentul ca să aranjeze situația, şi că atunci când îmi va scrie ea, eu să vin la Bucureşti. Inginerul Bugheanu a plecat din nou la Bucureşti.

În dimineața de 24 septembrie, a venit, a bătut la geamul unde dormeam, i-am deschis uşa şi el mi-a spus: „Situația e foarte proastă, nu ştiu pentru care

motiv sunteți urmăriți de guvern şi am venit aici cu nişte jandarmi", spunea acesta jenându-se.

D.Z.S.: *Desigur că avea motiv, că el v-a denunțat...*

E.C.: „Ne-au arestat la comandamentul de jandarmi şi eu recunosc – mi-a spus – că ai fost generos fală de mine, dar a trebuit să-i aduc aici. Dar nu-i nimic îngrijorător. Pe mine nu mă priveşte situația generalului Tobescu, ci a dumitale. În scurt timp dumneata îți vei lămuri situația foarte bine". Mi-a spus că era aici şi un ofițer de la Statul Major. Am întrebat ce caută acest ofițer. „Are misiunea de a te conduce la generalul Mihail – şeful MStM din acea vreme –, care desigur îți va cere relații asupra legăturilor dumitale din țară şi străinătate", adică o serie de minciuni convenționale la care i-am răspuns: „Ticălosule, tu ne-ai vândut!" Cu toate protestele lui am continuat să-1 acuz de acest lucru. Venise după noi o echipă condusă de locotenent-colonel Teodorescu, din jandarmi, un maior de la Serviciul de Contrainformații al Statului Major, nişte agenți de la jandarmi de la Statul Major care făceau patrularea casei, şi atunci, văzând această situație le-am spus să vină în casă, la care Bugheanu ne-a răspuns că nu vin, pentru că se jenează. În realitate, acest locotenent-colonel Teodorescu fusese ajutorul generalului Tobescu la Direcția Siguranței din Inspectoratul General al Jandarmeriei. Ne-am făcut bagajele, ne-am luat rămas bun de la gazdă şi am plecat jos unde ne aşteptau vreo trei maşini. Am plecat la legiunea de jandarmi din Câmpulung. Natural că în timpul acesta ei au comunicat la Bucureşti că ne-au găsit. Am stat la legiunea de jandarmi vreo două ceasuri, unde am avut discuții violente cu el. Locotenent-colonelul Teodorescu se făcea că-l acuză şi el pe Bugheanu că el ne-a trădat, şi din cauza lui el a fost pus în situația delicată de a veni să-1 aresteze pe şeful lui, generalul Tobescu. Au avut ei mai multe conversați la telefon cu Bucureştii între care cu colonelul Almăjeanu de la aşa-zisul Birou statistic al MStM, reprezentat în echipa de arestare printr-un maior.

Am plecat pe la 11-12 de la legiunea de jandarmi Câmpulung, eu cu Tobescu şi locotenent-colonel Teodorescu într-o maşină. Bugheanu cu maiorul de la Statul Major în altă maşină, iar în a treia maşină agenții. Ei aranjaseră la telefon ca să fie înaintea noastră, pe drumul Bucureşti-Piteşti, colonelul Almăjeanu. Pe la 20 km înainte de Bucureşti, cam pe la ora 15-16 a venit într-o maşină de la Bucureşti, colonelul Almăjeanu, care fâstâcit, ne-a făcut o expunere ca generalul Mihail nu se găseşte în Capitală, aşa că n-o să pot să-1 văd azi, ci mâine. Eu ştiam însă că toate aceste lucruri sunt inexacte şi că el a anunțat Comandamentul Militar al Capitalei şi că a anunțat şi pe colonelul Nicolae Cristea, prefectul de Poliție al Capitalei şi că noi mergem direct la Inspectoratul Jandarmeriei unde vom fi cazați. Am venit la Bucureşti, ne-a dus direct la Inspectoratul General al Jandarmeriei, şi ofițerul de serviciu a comunicat ca persoanele să fie duse la Parchetul Militar al Capitalei. Am fost duşi acolo, unde ne-a primit colonelul Pohot care ne-a spus că are ordin de la Comandamentul Militar al Capitalei să ne plaseze deocamdată la închisoarea militară. Ne-a dus acolo unde ne-a primit maiorul Panaitescu. Am stat acolo câteva zile într-o camera cu Tobescu, şi apoi ne-a despărțit. După câteva zile a sosit generalul Păiş şi colonelul Burilianu şi mi-au prezentat nişte liste în care

erau nişte capete de acuzare împotriva mea. Am stat la închisoare până la 12 octombrie, când am fost predat unui comandament sovietic.

D.Z.S.: *E vreun incident important petrecut în timpul acela?*

E.C.: Cercetarea făcută asupra acelor capete de acuzare, şi în special asupra acuzaţiilor că aş fi luat suma de 8.000 de dolari aur, s-au dovedit neîntemeiate întrucât verificarea a constatat că informaţiile erau false, şi după ce ni s-a declarat că nu există nici un element penal contra mea, a venit generalul Niculescu Cociu, care mi-a luat o declaraţie şi a avut mai multe discuţii asupra vizitei mele la Legaţia germană. După aceea, întrucât mi s-au cerut o serie de lămuriri asupra unor probleme importante de stat, am arătat că nu pot să vorbesc aceste lucruri, întrucât legea de organizare nu mă lasă să vorbesc fără autorizaţia şefului superior respectiv, care în acel moment era ministrul de război, deoarece Serviciul trecuse după Armistiţiu la Ministerul de Război. Şi am cerut să vină sau să flu dus personal la domnul general Racoviţă, căruia să-i dau toate lămuririle. El a venit în ziua de 10 octombrie şi a stat două ore de vorbă cu mine. M-a întrebat de informatorii externi ai Serviciului, de plata lor, de legăturile mai importante ale Serviciului în străinătate, ceva despre Palat, şi despre armistiţiu, despre Antonescu şi cum au decurs tratativele. S-a declarat mulţumit de expunerea pe care am făcut-o şi mi-a promis că va vorbi cu domnul prim-ministru pentru ca să-mi schimbe traiul în închisoare şi să caute o lămurire a situaţiei mele.

Chiar în primele zile ale şederii mele în închisoare, am scris două scrisori, una domnului Maniu şi una domnului Brătianu Dinu, în care arătam tot ceea ce am făcut eu pentru salvarea – în special în timpul regimului legionar – a prietenilor dumnealor politici, cum şi pentru ajutorarea acţiunii de legături externe a domnului Maniu pentru protecţia aparaturii de tratative a armistiţiului, conchizând că întrucât aceste chestiune au fost secrete şi militarii nu le cunosc, îl rugam în special pe domnul Maniu ca să lămurească lucrurile şi să-mi dea concursul necesar pentru salvarea mea. Scrisorile au fost remise prin Parchetul Militar al Capitalei şi primite de domnii Maniu şi Brătianu. Fratele meu Mircea a luat în mai multe rânduri contact cu Petruşca, şi în ziua de 10 octombrie am primit de la domnul Maniu – primisem şi mai înainte prin fratele meu – mai multe asigurări că nu mi se va întâmpla nimic. Am primit ultima asigurare că nici într-un caz nu voi fi predat ruşilor, pentru că aceasta era teama mea cea mai mare, şi să stau liniştit şi mi-a spus textual după cum eu am avut grijă de toţi oamenii lui şi nu ii s-a întâmplat nimic tot aşa va avea şi el grijă de mine, să-mi păstrez calmul şi să nu am absolut nici o grijă că nici vorbă nu este de plecare la ruşi. Cu toate aceste asigurări, în ziua de 12 octombrie am fost predat Comandamentului Militar Sovietic, astfel că domnul Maniu, care după părerea mea în acel cabinet de guvernare putea să aibă un cuvânt hotărâtor, nu a făcut absolut nimic pentru mine.

D.Z.S.: *Acum în ceea ce priveşte actele.*

E.C.: La un serviciu de informaţii sunt două feluri de arhive: arhivele oficiale şi arhivele neoficiale, care se compun dintr-o serie de note de informaţie ce stau în casa de fier a şefului serviciului, unele verificate Şi comunicate, altele neverificate, aşteptând verificarea prin trecerea timpului şi mersul

evenimentelor. Tot aici se adună chestiunile mai delicate privind informații asupra tuturor instituțiilor din stat, care nu trebuie să intre în mâna personalului obişnuit al serviciului. Aceste note se țin o bucată de vreme, după aceea se triază. Ceea ce rămâne cu caracter oficial, trece în arhivele regulate ale serviciului, unde se îmborderează în dosare şi primesc numărul de înregistrare. Notele care nu mai sunt necesare, sau nu s-au verificat, se triază şi se distrug.

D.Z.S.: *Dar cele care au caracter strict secret?*

E.C.: Merg la secțiile respective cele cu caracter oficial. Orice intra în arhivele regulate se afla de către germani. Aceste note de informații se găseau în mai multe mape şi ele au fost luate după indicația mea de către Trohani şi duse la un prieten al lui. Erau împachetate ca să fie evacuate în Ardeal, rămânând ca eu să le verific şi să le triez. În nici un caz aceste chestiuni nu puteau intra în mâna funcționarilor regulați ai Serviciului. Se găseau noi informații despre personajele Palatului, începând cu Regele, cu Regina, cu Lupeasca, cu diferiți aghiotanți de la Palat, cu domnul Stârcea, diferite combinații politice, pentru că oricine din anturajul Palatului lua contact cu o persoană politică, în special cu Maniu şi Brătianu, aceştia vorbeau în cercul lor intim şi de-acolo transpirau asemenea informații; informații asupra principelui Nicolae, conversații telefonice interceptate de Siguranța Generală care priveau Palatul, pentru că mareşalul Antonescu se interesa de aceste lucruri şi spunea că rolul lui este că el trebuie să păzească pe Rege să nu facă greşeli. Mareşalul avea şi alte legături din care afla şi dacă tu nu ştiai iți dădea peste nas. Acele note care erau mai importante se raportau Mareşalului şi apoi îmi spunea: „Pune-le la mapă”. După aceea erau o mulțime de mape cu informații politice, era o mapă cu discuțiile indirecte între mareşalul Antonescu şi Maniu, trecute prin mine, de la Maniu la Mareşal, de la Mareşal la Maniu. Maniu îmi trimitea de multe ori răspuns prin maiorul Goruneanu. Toate aceste comunicări făcute din partea lui Maniu, cât şi răspunsurile Mareşalului, făcute tot prin mine, formau note informative care se păstrau toate aici în casa de fier. Erau unele chiar corectate de Mareşal. Erau scrisorile dintre Mareşal şi Brătianu, copii după memoriile pe care Maniu, Brătianu, sau împreună le făceau Mareşalului, fiind acte de stat stăteau aici. Mareşalul era forțat în permanentă să ia masuri, în contra oamenilor politici, de către germani, şi atunci el, în urma sfatului dat de mine, ne-am înțeles ca să pot lua o serie de măsuri de suprafață ca să-i temperăm pe germani. Şi Mareşalul mi-a dat ordin să întocmesc fişe şi tablouri cu toți oamenii politici din partidele lui Maniu şi Brătianu şi cu consiliile de administrație în care sunt puşi şi tablouri cu top ofițerii superiori de rezervă, care au camuflat diferite industrii, case şi societăți comerciale evreieşti, pentru că din punct de vedere moral, când statul făcuse o anumită lege, nu era demn pentru aceşti ofițeri sa camufleze. Dar toate aceste lucruri nu avuseseră încă nici o urmare. Mareşalul se gândea dacă va fi totuşi obligat să ia măsuri, va lovi în unii politicieni scoțându-i din consiliile de administrație prin Ministerul Economiei Naționale. Pentru aceasta ținea această evidență. A fost şi ordin verbal şi scris din partea Mareşalului ca să se rină aceste tablouri. Mai era aici trecută şi situația lor militară ca să-i mai cheme la armată pe cei mai tineri. Se mai găseau nişte informatori ai mei la legionari cu descoperirea

comandamentului lui Comşa. Se mai găseau o serie de denunțuri între ofițeri, scrisori amoroase ale unor personalități politice -nu pentru şantaj, dar dacă le aveam, le țineam –, o mapă cu „Dosarul verde" cu informații de la Legația germană şi o mapă cu note de informație tot de la Legația germană cu date foarte importante de la un informator al meu şi prieten de la Legația germană. Mai era un dosar cu organizarea Serviciului, cum şi alte dosare cu alte lucruri.

D.Z.S.: *În afară de dumneavoastră, cine mai era din Serviciu sau din afară, care cunoştea o parte din ele sau totalul lor? Trohani, directorul de cabinet, ce ştia din aceste mape?*

E.C.: Aveam oameni de încredere ca Silveşteanu, Sichitiu, Borcescu. Desigur că peste memoria mea mai sunt şi alți oameni şi alte acte.

D.Z.S.: *Acele acte, ați de ordin lui Trohani să le ducă?*

E.C.: El mi-a spus că le-a dus la un prieten şi că sunt în siguranță. După aceea nu ştiu ce s-a mai făcut cu ele, n-am mai vorbit cu Trohani.

D.Z.S.: *Acum întrerupem şi mai târziu vom începe să discutăm chestiunile mai importante. Aş vrea să vă gândiți, că vă cerem, tot aşa strict secret, agenții germani, prieteni ai dumneavoastră – care sunt si care v-au trădat – şi agenții importanți care i-ați avut în Serviciu.*

(PAUZĂ)

D.Z.S.: *Ce prieteni personali ai avut, nu ai Serviciului, în afară de Melinte?*

E.C.: Personal n-am avut, însă cu Grigore Melinte am fost prieten mai mult în ultima vreme, l-am mobilizat chiar aici, la Serviciu, deoarece eram prieten cu el de la „Automobil Club", şi nevestele noastre sunt prietene. Şi mă gândeam ca pe viitor să intru în vreuna din societățile lui. Am fost la el la Predeal, e un tip cam sperios.

Aurel Teodoru pe care l-am cunoscut din timpul cât am fost la Serviciu când a venit să-mi ceară un serviciu eu un paşaport. N-are nici o valoare politică. Prin el am cunoscut-o pe nevastă-mea şi de atunci am legat cu el o prietenie mai intimă. Nu m-am servit de el decât atât că dacă se ducea în Suedia sau în Germania, să-mi povestească ce e pe acolo. Îmi spunea lucruri de ordin general. N-am avut cu el relații absolut băneşti.

Littman mi-a fost prieten vechi. Prieten prin nevastă mi-a fost Costi Oteteleşeanu, apoi Capră – sunt doi frați care au exploatări de peşte, un avocat Petrini. Prieten, fiindcă m-a cununat, e generalul Şteflea, nevasta lui e prietenă cu nevasta mea.

Unele relații de prietenie am avut cu Mihail Ghelmegeanu. Nevasta mea e prietenă cu nevasta lui. Eu l-am salvat de la moarte după Jilava. S-au dus legionarii să-l ia de-acasă. Eu am fost înştiințat şi am trimis un maior cu doi agenți care, văzând că e dus de un grup de opt legionari şi că ei sunt mai puțini, i-au urmărit. Atunci fuseseră ridicați şi Tătărăscu, Argetoianu, Ralea. L-am informat pe Rioşanu, căruia i-am spus să se ducă la poliție să-i scape. El i-a salvat, şi de atunci am rămas prieteni. Venea câteodată la mine la Joița şi-mi dădea sugestii democratice. El e cu Tătărăscu. Îmi dădea sugestii politice; să spun Mareşalului să nu ne retragem în Carpați, lucruri pe care le treceam Mareşalului ca informații. Oameni politici prieteni liberali nu prea am, nici la național-țărăniştii.

D.Z.S.: *După părerea dumitale când a început Tobescu să lucreze cu nemții?*

E.C.: N-a cunoscut niciodată nici un neamț Dar de ce nu mă întrebați cu cine a lucrat Anton, de la nemți? Cu Hoffmeyer. Tobescu a avut duşmani, fiindcă e un om violent, lipsit de educație şi mojic. Nici Vasiliu n-a avut relații cu nemții. Dintre şefii autorităților care au avut relații cu ei, sunt eu.

D.Z.S.: *Şi, după dumneata, Tobescu nu e susceptibil de nici o acuzare?*

E.C.: Pe această latură nu. Pentru activitatea jandarmerească e altă chestiune.

D.Z.S.: *El a fost în Transnistria?*

E.C.: A fost. La Moscova a fost pus să semneze o declarație că a dat foc satelor şi a refuzat să semneze. Eu sunt despărțit de el de la 1 iulie şi am aflat printr-un general japonez, care stătea cu mine, că Tobescu a fost îndelungă vreme cercetat, că i s-a dat acest protocol să-l semneze şi că a refuzat. Problemele care i se puneau erau de două ordine: activitatea jandarmilor, şi o altă chestiune: un frate al lui a făcut o afacere în Transnistria, a cumpărat o fabrică şi i se aducea vina că sub sprijinul lui a cumpărat-o. Rămăsese să lămurească această chestiune. La noi erau două jandarmerii: jandarmeria ataşată armatei, care ducea lupta contra paraşutiştilor, şi jandarmeria din țară. Pe aceasta o avea Tobescu. Jandarmeria care a executat acte în Transnistria este cea ataşată armatei. Am aflat că i-au luat gradele, pentru ce nu ştiu.

D.Z.S.: *Dar Pantazi?*

E.C.: A avut relații oficiale.

D.Z.S.: *Nu vorbesc de cele oficiale.*

E.C.: Nu am cunoştință.

D.Z.S.: *Cum se explică că l-a sfătuit tot timpul să continue războiul?*

E.C.: E adevărat, că şi mie mi s-a spus aşa. E posibil să fi avut.

D.Z.S.: *Dar n-a transpirat nimic.*

E.C.: El îi cunoştea pe toți. Şi prin situația lui oficială. Dar se spune că se ducea la von Killinger, nu ştiu. Însă cu militarii avea cu toți relații. În ultima vreme o schimbase şi el. Dar n-avea curaj să-i spună lui Antonescu. Relații de ordin secret ale lui nu cunosc.

D.Z.S.: *Agenți importanți de genul lui Soreanu...*

E.C.: Aceştia nu sunt agenți. E o chestiune extrem de dificilă... Pe Soreanu l-am găsit informator. Aşa că nu se poate spune că l-am forțat eu. Dădea informații politice şi economice şi înainte, şi a continuat şi cu mine. Eu însă l-am stilat şi l-am trecut pe un plan superior, dând informații de un gen mai înalt. Natural că la un informator se găsesc şi multe palavre. Dar eu ştiam ce să iau din ele. La un moment dat, văzând că germanii fac o acțiune subversivă foarte puternică, Antonescu mi-a spus: „Fă un serviciu special pe această latură". Eu m-am gândit şi am hotărât că serviciul acesta trebuie să apară ca un „serviciu independent". Dacă simt germanii ceva, o să spunem că le-au făcut evreii şi democrații, şi l-am însărcinat pe Soreanu, care a făcut acest serviciu cu o serie de gazetari evrei din Bucureşti şi Ardeal, între care Munteanu şi cu o serie dintre tinerii național-țărănişti ardeleni, oameni care au adunat o serie întreagă de date, urmăreau pe saşi, aveau legături cu ei şi mi-au adunat un material foarte serios şi important în această direcție. Materialul se

găseşte la Serviciu. Una din cele două serviete era plină cu acest material. Soreanu, în afară de Borcescu, întreţinea legătura cu Filderman. Nu ştiu dacă cunoaşteţi afacerea Benvenisti. Filderman ştia de el. Din afacerea Benvenisti, Richter vroia să facă un mare complot. Eu am ştiut, fiindcă tendinţa era să-l aresteze şi pe Filderman. Atunci a venit la mine Soreanu, din partea lui Fildennan, să intervin. Într-o conferinţă la Mareşal, am studiat problema şi am văzut cum stă. Era o contrabandă de valută făcută de o serie de tineri, dar chestiunea politică nulă. Într-o conferinţă am pus chestiunea şi am explicat că n-are latură politică, că domnul general Pălăngeanu e militar şi nu se pricepe aici, că e numai o contrabandă de valută, să meargă la tribunalul civil, dar să nu se facă fel de fel de arestări de evrei care n-au rost. Mareşalul a admis acest punct de vedere, a fost chemat maiorul care vroia să facă din asta o afacere întreagă, l-a beştelit şi aşa s-au terminat lucrurile. Filderman a vrut să vină să-mi mulţumească, dar eu am spus că mai bine, nu pentru că află nemţii. Aceasta e una din chestiunile lui Soreanu, dar el venea cu multe. Când se făcuseră liste de ostateci a venit iar de la Filderman şi m-a rugat în chestiunea aceasta. Informatori erau la Secţia de Informaţii, la Secţia de Contrainformaţii, în materie de spionaj...

D.Z.S.: *Cine mai era legat cu dumneata?*

E.C.: Bârsan. Acesta nu era plătit de mine, l-am scăpat dintr-o afacere şi mi-a rămas obligat şi îmi dădea unele informaţii cu caracter politic, dar prieteneşte. Aceste probleme erau pur româneşti. Teoria mea era că guvernul a luat această linie cu nemţii, dar ţara nu trebuie să se înece, trebuie lăsată o rezervă naţională care să continue statul mai departe.

D.Z.S.: *Pe mine m-ar interesa conţinutul mesajului englez. Acolo nu prea era îndemn la armistiţiu imediat.*

E.C.: Aici a fost jocul între englezi şi sovietici. Englezii aveau interesul să atragă simpatia noastră faţă de ei; ruşii în cercul lor de acţiune. Englezii spuneau că ei vor ii aceia care vor ocupa teritoriul României, cel puţin până la Focşani, că Bucureştiul va fi ocupat de patru divizii de avioane care se găsesc pregătite la Foggia şi că acestea vor veni în Capitală şi că îl vor ocupa, că Muntenia va rămâne o zonă neutră în care ruşii nu vor intra. Propunerile englezeşti pentru armistiţiu au fost pentru pace. A fost în primul rând propunerea americană. Multe propuneri s-au face şi prin mine de la Istanbul. Stevens a făcut din partea americanilor propuneri prin fratele meu. După aceasta el avea legături cu consulul Costescu. Propunerile primite prin Istanbul prevedeau cât mai multă apropiere de Anglia, nu de ruşi. Începând din 1942 au fost aceste propuneri. Exista un dosar, nu ştiu dacă a pus cineva – care are interes – mâna pe el. Exista un cifru între mine şi Stevens, cu care n-am lucrat. Exista un raport făcut de mine mareşalului Antonescu cu toate aceste propuneri făcute prin cehi, polonezi, englezi, americani, portughezi, în Elveţia, în Spania. Eu am făcut cu toate acestea un raport, şi din punct de vedere al Serviciului de Informaţii n-aveam însă calitatea de a da nici un răspuns politic. Mareşalul m-a autorizat să continui aceste legături, însă strict informativ.

D.Z.S.: *Înainte de plecarea legaţiei lor din Bucureşti, cum se face că Serviciul n-a luat o legătură permanentă, pentru că, în definitiv, războiul acesta nu era un*

necunoscut. Cum se face că n-a avut de la început legătură cu Legația engleză şi americană?

E.C.: Rentgref avea legătură cu Mareşalul. E prieten cu doamna Antonescu. A fost tot timpul la Comandament, la Cairo. Despărțirea între Mareşal şi ministrul englez atunci a fost foarte sentimentală. Noi față de englezi n-am avut decât un război juridic, adică de drept şi nu de fapt. Pentru noi a fost regretabilă această rupere de relații cu Anglia şi America.

De ce n-am păstrat legături? Eu am venit la 15 noiembrie, până la predare s-a făcut 15 decembrie, apoi a început lupta cu legionarii şi abia apoi am început să intru în Serviciu propriu-zis, pe care 1-am găsit enorm de slab. Moruzov lucra cu agenții personali, cu aceştia făcea față. Atunci am început eu să leg câte ceva. A venit apoi războiul contra Serbiei şi am mai avut puțin până la începutul războiului cu Rusia.

D.Z.S.: *Pe cine aveați pe linia național-țărănistă?*

E.C.: Cel mai bun era Politis. Dădea unele lucruri bune. Dar întotdeauna e de ales din material.

D.Z.S.: *Eu am impresia că Maniu ştia. Dar dactilografa lui Maniu? Ni se lăuda că-ti dădea ce vroia prin ea.*

E.C.: Îmi dădea oficial. Romanis e un băiat de caracter, a fost în închisoare cu mine. El mi-a făcut legătura cu Maniu. Şi el şi fratele lui. El m-a asigurat că Maniu a spus să n-am nici o grijă.

D.Z.S.: *Cum era trecut în fonduri?*

E.C.: Îl plăteam eu personal.

D.Z.S.: *Pe linia național-țărănistă ce oameni politici mai importanți? La doctor Lupu era probabil Melc?*

E.C.: Da, era la contrainformații. Costache Lupu cât a trăit. Adam nu era. Latura național-țărănistă nu prea ne interesa.

D.Z.S.: *Pe linie militară...?*

E.C.: În Statul Major.

D.Z.S.: *Îl plăteai şi pe Şeful Secției a II-a?*

E.C.: Mi-e scârbă de ei... Şi asta ți-au spus! Îi dădeam 120 000 lei pe lună pentru băieții de la Secția a II-a, nu ca să dea informații, dar dacă trimiteam buletinul meu să nu găsească chitibuşuri. Colonelul Ion Dumitraşcu în Statul Major. Sachelariu de la CFR, care supraveghea calea ferată. Dădea informații de pe drum şi atelierele cefereului şi trimitea un buletin. La sfârşitul lunii trimitea contul de repartizare a sumelor. Zainea, care a avut o propunere importantă pentru armistițiu.

Colonelul Cezar Marinescu, care a fost în Elveția. Cotea, de la telefoane. Octav Rădulescu care era şeful poliției de la Palat. Paul Dobrescu.

Eu nu l-am cunoscut pe Octav. În primele zile ale venirii mele, a venit domnul Georgescu şi mi l-a prezentat, care servea pe mareşalul Antonescu pe vremea debarcării Regelui Carol, dându-i informații. Lupeasca făcea presiuni asupra Regelui să-l ia şi pe Mihai, şi aceste informații le-a dat el Mareşalului. în cele 42 capete de acuzare ale mele, primul punct formula de domnul Georgescu e că am avut informatori la Palat. El i-a avut şi eu sufăr. Octav a făcut prostii, a forțat nota şi l-a simțit Regina. A trebuit să fie luat de la Palat. Ca recompensă

pentru serviciile aduse, Antonescu l-a luat la cabinet, şi apoi i-a dat comandamentul Telefoanelor. Dar dacă Regele discuta ceva, o problemă, chiar cu Maniu, şi acesta se ducea la Mihail Popovici sau la Ghiță Pop, imediat se afla.

D.Z.S.: *Câți informatori ai dumitale ai avut?*

E.C.: Mai mulți. Îi schimbam.

D.Z.S.: *Unterhans?*

E.C.: A fost al Serviciului. Eu personal nu-l cunoşteam. Făcea şi pentru Tester şi pentru alți germani, dădea şi la noi, şi la Siguranță şi la partidele politice. Titi Mihăilescu, gazetar democrat, care a fost trimis ca ataşat de presă la Stockholm. Săinescu.

D.Z.S.: *Dar Beza? A fost agent al englezilor?*

E.C.: N-a avut legături cu Serviciul. În ceea ce priveşte Serviciul Englez, a avut desigur oameni înăuntrul Serviciului, dar noi direct n-am avut legături cu englezii.

D.Z.S.: *În departamentul politic...?*

E.C.: Devechi, pe care nu 1-am plătit. Când era o verificare mai importantă mi-o făcea. Iarăşi Vilion de la „Universul", fără să-1 plătesc, îi dădeam câte un cadou. Costiner de la „Curentul", care a murit. Firoiu – tot pentru verificări.

D.Z.S.: *Prin cine?*

E.C.: Personal. Şeicaru avea capital mare de informație. *Z.: în problema comunistă?*

E.C.: Gherasim. Păreri.

D.Z.S.: ***Serviciul a fost foarte bine informat în privința lui 23 august de acțiunea comuniştilor. Are note bune.*** *Ce informatori ați avut atunci?*

E.C.: Nu noi aveam pe linie comunistă. Soreanu, Ghită Pop, Mihail Popovici vorbeau, şi de acolo se aflau multe lucruri. Gherasim a fost de vreo 4-5 ori la mine, până când mi-a vorbit de afacerea „Scheuerman".

D.Z.S.: *Pe lângă Silber pe cine aveați?*

E.C.: Pe Silber îl cunosc de la Siguranța Generală. E excesiv de deştept şi de cult. A lucrat la Institutul de conjunctură a lui Malaxa. Soreanu mi-a spus că el lucrează cu Neagu în materie financiară, proiecte de legi, studii. Avea legături cu Ministerul de Finanțe. Aş fi vrut eu să pun mâna pe Silber! Trebuie să fie ceva despre asta la secție, la Valer Ionescu la contrainformații. La noi problema comunistă a fost o problemă socială şi nu una în atribuțiile noastre, ci ale Siguranței Generale şi Poliției Capitalei. *Dacă organizația comunistă ar fi trecut la o lovitură de stat, trecea în cadrul nostru.*

D.Z.S.: *Totuşi în dosarul 3029 sunt date certe despre acțiunea din lagărul comunist.*

E.C.: Valer Ionescu trebuie să ştie. Eu am avut legătura cu Gherasim. Nu mi-a dat nimic. El mi-a propus să fac o asociație antifascistă cu Matei Socor, pe care să-l scot din lagăr, să-i permitem să creeze mişcarea antifascistă ca să se poată informa. Dar eu nu puteam permite, căci ar fi fost o provocare. în chestiunea comunistă eu n-am avut nimic. Ionescu poate să ştie ceva. Insă nu sunt de acord cu afirmațiile dumitale. Dosarul trebuie să fie al lui Soreanu.

D.Z.S.: *Dar cu Titel Petrescu ce relații au fost?*

E.C.: Nu-l cunosc.

D.Z.S.: *Dar din jurul lui?*

E.C.: Din jurul lui poate. Dar tot Valer Ionescu trebuie să ştie. De la social-democraţi cred că erau vreo 4-5.

D.Z.S.: *Raporturile dintre Titel Petrescu, Maniu şi Brdtianu?*

E.C.: Bune, de când s-a creat Blocul Naţionali Democrat.

D.Z.S.: *Dar înainte?*

E.C.: Social-democraţii au fost totdeauna toleraţi de guvern şi în raporturi bune. Li s-a dat mână liberă, ca să etufeze mişcarea comunistă. Erau Jumanca şi Flueraş în foarte bune raporturi cu Maniu. Rădăceanu de asemenea. Noi aveam dispoziţii ca tot ce se putea satisface să se satisfacă, să li se autorizeze întrunirile.

D.Z.S.: *Pregătirile lui 23 august.*

E.C.: Am avut un buletin politic, o concentrare de informaţii din mai multe surse. A avut Stănescu o serie de informatori care ne-au dat toată chestiunea Sănătescu. Mareşalul nu-l credea.

D.Z.S.: *Nemţii pe cine aveau în Serviciul dumneavoastră?*

E.C.: Georgescu era un fel de oficial.

D.Z.S.: *L-ai trecut la Secţia economică?*

E.C.: I-am dat o grupă economică. L-am prins odată cu informaţii false.

D.Z.S.: *Dar doctor Vasiliu? Se spunea că are legături cu Comitetul Central?*

E.C.: Îmi cam aduc aminte de nume. Dar eu nici nu ştiu cine era în Comitetul Central.

D.Z.S.: *E vorba de A-101. Pe lângă cine lucra?*

E.C.: Nu ştiu pe lângă cine. Mai era şi Ştefan Ionescu Calinderu.

D.Z.S.: *Dar Andrei Ionescu?*

E.C.: Făcea şi pe legionarul şi pe informatorul. Când se simţea urmărit venea cu tot felul de chestiuni extraordinare. Fratele său era mai bun. Avea unele legături la Legaţia germană.

Nemţii au stăruit enorm să nu-l schimb pe Georgescu. Când am venit eu, am primit la început ordin de la Mareşal să-1 scot afară. Nu l-am putut scoate din cauza presiunii germanilor, până când m-am servit de chestiunea cu aurul şi cu Ghersenberg. A venit la el un informator Gherssenberg, un evreu de la Cetatea Albă, cu informaţia că de la Legaţia sovietică s-a scos un aparat de telegrafie, pe care 1-au depus la Gara de Nord. Mi-a spus că va supraveghea să vadă cine-l ridică de acolo. Peste câteva zile îmi spune Georgescu că s-a depus un nou aparat, dar primul n-a fost încă scos. Georgescu credea tot ce-i spunea Gherssenberg. Peste câteva zile, alt aparat, şi tot aşa până la 7. Când colo, era la Gara de Nord un geamantan gol. Gherssenberg a fost arestat şi ne-a declarat că a înscenat toată afacerea ca să câştige ceva bani.

Legătura lui Georgescu a fost cu Rohrscheid. Apoi a venit şi chestia cu aurul. Mareşalul mi-a făcut un scandal în consiliul de miniştri. M-am servit de aceste două chestiuni contra lui Georgescu. L-am luat pe Borcescu, care fusese şef al Secţiei de Contrainformaţii de la Secţia a II-a.

D.Z.S.: *Cine mai era la nemţi?*

E.C.: Cred că şi Rioşanu, Radu Galeru, Proca oficial, un fotograf. Mai sunt şi ceva agenţi mai mici.

Arh. SRI, fond „p", dosar or. 40010, vol. 33, f. 67-94.

12. *15 aprilie 1946.* *Interogatoriu luat lui Eugen Cristescu în dimineaţa acestei zile. Se referă la următoarele aspecte: relaţiile lui Radu Lecca cu germanii; pogromul antievreiesc de la Iaşi; pregătirea războiului pe Frontul de Est; rivalităţile dintre grupările Mişcării Legionare („simiste" şi „codreniste") care, în opinia fostului şef al SSI, nu erau altceva decât lupta între Gestapo şi Abwehr; motivele internării unor membri ai Partidului Naţional-Ţărănesc în lagăr; voluntariatul pe front al lui Ion Mihalache; raporturile lui Iuliu Maniu şi Gheorghe Brătianu cu germanii.*

Dumitru Zelea Săracu (D.Z.S.): *Vă rog să-mi vorbiţi despre Radu Lecca.*

Eugen Cristescu (E.C.): Pe Radu Lecca l-am cunoscut în Bucureşti. L-am cunoscut din procesul care a fost contra lui, la Paris, fiind acuzat de spionaj contra Franţei în favoarea Germaniei. El pretinde că a fost vorba în această cercetare de următorul fapt: El se interesa la un bancher din Paris de cursul valutelor, şi acest bancher, pentru ca să cunoască cursul evenimentelor politice de care depindeau în acelaşi timp şi fluctuaţiunile valutare, avea posibilitatea să cunoască o serie de telegrame cifrate de la Quay-D'Orsay – Ministerul de Externe Francez. S-au publicat în acea vreme o serie întreagă de comentarii cu privire la aceasta.

Radu Lecca a fost deţinut cam doi ani în închisoare. Aceasta i-a creat în ţar-ă o situaţie destul de dezagreabilă. Cunoaşte limba germană la perfecţie, franceza bine, limba rusă destul de bine şi alte limbi străine, deoarece a colindat prin străinătate foarte multă vreme, astfel că în România părerea despre el era că este un mare aventurier. A jucat oarecare roluri politice şi înainte de război, fiind cunoscut la Siguranţa Generală unde are dosar. A fost arestat de către inspectorul Vintilă Ionescu, la frontieră, când se întorcea în tară, deoarece purta asupra sa o scrisoare şi diferite documente – aşa pretindea el – prin care Regele Carol II făcea un angajament fată de Germania. Că în ultimul moment Regele Carol răzgândindu-se, şi, pentru ca acel document să nu iasă afară din ţară, a dat ordin să fie ridicat documentul. A fost readus la Bucureşti şi, după acea, a plecat mai departe în afară din ţară. Aceasta a fost în legătură cu Atta Constantinescu.

D.Z.S.: *La ce dată a fost aceasta?*

E.C.: Nu l-am cunoscut înainte de venirea lui Ion Antonescu la putere şi l-am văzut pe urmă la Preşedinţie, unde l-am cunoscut ca fiind om sub influenţă germană.

D.Z.S.: *El era agent german.*

E.C.: Desigur. Şi în urma ordinului mareşalului Antonescu, a fost delegat şi îndeplinea funcţia de director general al Siguranţei pe vremea când director general era generalul Leoveanu. S-a început o mare discuţie contra lui la Siguranţă. I-au scos de aici dosarele vechii arestări, i-au creat o atmosferă

defavorabilă la mareşalul Antonescu, care a dat ordin să fie scos din acea funcție.

Pentru ca totuşi Lecca să nu rămână prea nemulțumit, Mihai Antonescu să-1 însărcineze cu chestiunile evreieşti. Decizia de numire nu are o titulatură clară şi-nici o definiție clară a situației lui. Şi-a instalat birouri la Preşedinția Consiliului de Miniştri şi a început să se numească singur, cred, „comisar al guvernului pentru chestiunile evreieşti". În această calitate a făcut lucrările pentru recensământul evreilor din țară, iar mai târziu ocupația lui reală a fost impunerea asupra populației evreieşti din tară a unor taxe care trebuiau ridicate şi să formeze un fond aşa-zis pentru ajutorarea înarmării statului. În latura aceasta financiară şi în cea informativ-financiară el a constituit Centrala Evreilor cu care a operat până în ultimul timp, făcând tot felul de presiuni asupra populației evreieşti, prin amenințări cu trimiterea în Transnistria sau cu înscrierea lor pe listele de ostatici, dacă nu plătesc sumele pe care le impunea Centrala Evreilor.

D.Z.S.: *Persoane puteți numi?*

E.C.: Gingold, Grossman etc.

Mareşalul Antonescu fixase pentru evrei un cuantum total pentru sumele ce trebuiau să plătească, iar această Centrală a Evreilor trebuia să fixeze pentru fiecare evreu, după posibilitățile pe care Centrala ştia că le are, suma cu care trebuia să contribuie. S-au adunat aici importante sume de bani pe care Lecca, în concepția lui simplistă, le considera drept capital particular care era introdus în contabilitatea statului. Adică el nu urma regulile de cheltuieli şi control, ca orice fond al statului. De aceea, el dădea din acest fond sume importante pentru diferite opere, zise de binefacere.

D.Z.S.: *Cum ar fi Patronajul?*

E.C.: Da, cum şi pentru reconstrucția de şcoli, biserici, şi alte cheltuieli.

Mareşalul Antonescu s-a sesizat de această situație, mai ales că Lecca nu se găsea în foarte bune raporturi cu generalul Constantin-Piky Vasiliu, acuzându-se reciproc de afaceri necinstite.

D.Z.S.: *Faptele importante?*

E.C.: M-a însărcinat atunci mareşalul Antonescu să mă ocup şi eu lăturalnic şi informativ de ceea ce face Lecca cu banii de la Centrala Evreilor. Deşi, în aparență, eram prieten cu el – mă întâlneam cu el de multe ori –, eu mi-am făcut datoria şi am reuşit să scot un cont din registrele lui de la Centrala Evreilor, de sumele de bani cheltuite, în valoare de circa 200 000 000 lei, pe care le-am dat mareşalului Antonescu. În afară de o sumă de 40 000 000 lei care se dăduse Patronajului şi de care Mareşalul ştia, celelalte sume nu erau cheltuite cu avizul organelor superioare.

Mareşalul a intenționat să-l scoată atunci din această funcție. Ştia însă că avea discuții cu von Killinger care îl susținea foarte mult pe Lecca. M-a însărcinat pe mine, personal, să mă duc la von Killinger şi să-i arăt nemulțumirile Mareşalului contra lui Lecca şi intențiile lui de a-l scoate din funcția ce o avea la Preşedinție. Am fost la von Killinger, însoțit întotdeauna de colonelul Proca ca translator, şi am făcut o expunere a motivelor Mareşalului, cerându-i ca şi von Killinger să consimtă la scoaterea din funcție a lui Lecca.

Cu toată ampla mea documentare nu am reuşit să conving pe von Killinger, care l-a susținut pe Lecca de o manieră foarte îndârjită.

Am comunicat mareşalului Antonescu rezultatul întrevederii cu von Killinger şi atunci el s-a gândit să numească o anchetă care să controleze întreaga gestiune a lui Lecca. A fost însărcinat cu această cercetare generalul Cuzin, fostpreşedinte al Curții de Conturi, care a şi început cercetarea. La venirea Armistițiului era în curs. Aceasta este partea financiară

In ceea ce priveşte acțiunea informativă a lui Lecca e incontestabil că el a fost legat întotdeauna de germani. De aceea, el căpăta de prin oraş, prin legăturile, cât şi printr-o grupă de evrei, pe care o avea şi care îi dădea indicații şi asupra altor chestiuni financiare. Toate aceste informați le dădea lui von Killinger. în afară de aceasta mai făcea legătura pentru o serie de chestiuni între von Killinger şi Mihai Antonescu. Cunoscând bine limba germană, trimitea, de la Killinger şi înapoi, de la Mihai Antonescu la von Killinger, diferite ştiri care şi le comunicau aceştia reciproc.

La un moment dat a intervenit un scandal mire Lecca şi unii funcționari din Preşedinție, între care stenograful Simionescu, care lucra permanent cu Mihai Antonescu. Lecca, în violenta lui, îl acuza chiar pe Simionescu în sălile Preşedinției ca e spion şi că i-a dat multe din chestiunile pe care le stenografia lui Mihai Antonescu şi că acum s-au certat, deoarece Simionescu îi cerea avantaje de la Centrala Evreilor. în realitate, Lecca lua de la Killinger o parte din ştirile care erau acolo şi le dădea lui Mihai Antonescu, şi de la aceasta lua o parte mai mare şi le dădea lui von Killinger.

D.Z.S.: *Era oarecum informatorul personal al lui von Killinger?*

E.C.: Din modul cum von Killinger l-a apărat față de mine rezulta că avea o foarte mare încredere într-ânsul. Problema care se pune e în care din serviciile de informații germane era Lecca, şi nu la Bucureşti, ci direct la Berlin.

După informațiile pe care eu le-am avut, ştiți dumneavoastră, rezulta că Lecca a fost botezat în S.S.-ul de la Berlin. Lecca era în foarte strânse legături şi cu Richter, care funcționa sub formula de însărcinat cu disciplina germanilor din Capitală. Iar în ultimele 6 1uni, Richter a primit gradul de ataşat de poliție. Dintre cei de la Legația germană, acel care nu-1 prea înghițea pe Lecca era consilierul Rodel, care însă era un om foarte serios şi care adesea mi-a vorbit personal contra lui Lecca.

D.Z.S.: *Ce misiune specială avea Lecca?*

D.Z.S.: Făcea legătura cu Mihai Antonescu, şi atunci el trecea şi de o parte şi de alta. Făcea unele foloase şi unuia şi altuia. Am vorbit şi cu mareşalul Antonescu că acțiunea pe care a făcut-o la Centrala Evreilor a fost acoperită, căci, altfel, se cereau măsuri mult mai grave.

D.Z.S.: *În legătură cu pogromurile din Iaşi a avut vreo legătură?*

E.C.: N-a avut. El era un tip de *dolce farniente şi* nu era capabil de asemenea lucruri. De la Iaşi a luat parale de la Centrala Evreilor. El era originar din Iaşi. În chestiunea implicării lui Radu Dinulescu în pogromul de la Iaşi: Îmi amintesc, am invitat la Şofrăceşti pe colonelul Dinulescu, care era şeful Secției a II-a din MStM, împreună cu alți 10 ofițeri, printre care şi domnul locotenent-colonel Petrescu, la o masă colegială la sediul Serviciului. Acolo ei

au povestit ceva din incidentele de la Iaşi. Dar mai mult despre opera de salvare – aşa o arătau ei –, care au făcut-o asupra restului de evrei. Ei au fost autorii acestei salvări. Aşa cum expuneau ei problema, arătau că au făcut un mare act de binefacere. Însă, nu judecau după cele ce s-au întâmplat mai pe urmă. Armata a IV-a de la Bacău, sub conducerea generalului Racoviță, a cerut printr-un raport să se ridice toți evreii din Moldova, întrucât ar fi periculoşi pentru asigurarea spatelui armatei, când armata noastră se afla în ultimele linii la Iaşi. Acest raport a mers prin Statul Major la Preşedinție, şi mareşalul Antonescu a consultat pe generalul Vasiliu şi apoi pe mine. Noi am fost contra acestei măsuri, care era şi tehniceşte foarte greu de executat. Eu am constatat că e şi inutil, deoarece evreii erau terorizați, încât nu era nevoie decât de o simplă opera de supraveghere.

D.Z.S.: *Într-o discuție cu Şandru ați spus că chestia de la Iaşi voi ați pus-o la cale.*

E.C.: Am spus despre germani. Cred că i-am spus lui Şandru.

D.Z.S.: *Şi Micandru a dat să înțeleagă că el a făcut-o.*

E.C.: Micandru, tehniceşte, nu putea să o facă. Nici tehnic nu era posibil. A fost o deplasare de masă. Trebuie citite rapoartele. Au fost şi trupe de S.S.

D.Z.S.: *Ce trupe erau acestea? Erau ț trupe regulate, ceea ce însemna că acei care au avut interes să provoace o asemenea chestiune au făcut-o după un plan.*

E.C.: Desigur că a fost un plan, că prea au fost lucrurile grave.

D.Z.S.: *Micandru a vizitat pe mareşalul Antonescu la Iaşi, la Cartierul General.*

E.C.: La Copou. La Iaşi pogromul era început. Ei se duceau să viziteze toate comandamentele. Şandru era dus în Germania. Înainte de Armistițiu am avut o discuție pe chestia aceasta. Tocmai din această cauză, Richter a fost luat după atentatul contra lui Hitler. A luat şi Abwehr-ul, apoi pe comandantul Hansen. Generalul Hansen a fost dovedit că a activat în complotul contra lui Hitler. A fost rechemat în Germania şi omorât.

Vreau să arăt prin aceasta că tehnica ridicării unei mase de evrei de pe teritoriu trebuie să se facă printr-un studiu al Marelui Stat Major, apoi dat printr-un raport mareşalului Antonescu şi apoi întorcându-se din nou la Marele Stat Major. Acesta urma să dea dispoziții organelor de execuție pentru luarea măsurilor prescrise. Ați găsit dumneavoastră scrisoarea la Statul Major. Raportul era făcut de Secția a II-a şi semnat de Tătăranu, prin care cerea ridicarea evreilor din Moldova.

D.Z.S.: *Ați avut cunoştințe de acest raport?*

E.C.: Eu presupun. Nici înainte.

D.Z.S.: *Până la urmă nu s-a pus în aplicare.*

E.C.: La dus în Ialomița. Pentru chestiunea de la Bacău nu s-a făcut nimic.

D.Z.S.: *Care ar fi fost organul care să execute aceasta?*

E.C.: Jandarmeria şi Poliția, în urma ordinului Marelui Stat Major, condus de Secția a II-a, în legătură cu Secția transport. Am avut, odată, o discuție cu locotenent-colonelul Rădulescu-Sița, care mi-a prezentat o scrisoare a lui Dinulescu din Stockholm unui avocat din Bucureşti prin care-1 delega să-i caute o proprietate în valoare de 9 milioane. Cu această ocazie

locotenent-colonelul Rădulescu mi-a spus cum a fost numit Stănescu, deoarece acesta e acela care a dezlănțuit pogromul de la Iaşi. Întrucât ştiam că Rădulescu se găseşte în rele relații şi că poate fi o intrigă din partea lui. Spun ar putea fi. Echipele de contrainformații trebuie să fie, pentru că faptele se petrecuseră. Mihalcea era chestor de poliție acolo.

D.Z.S.: *În linii generale, cine dădea dispoziții?*

E.C.: Marele Stat Major, Poliția şi Jandarmeria.

D.Z.S.: *Care secție?*

E.C.: Secția a II-a – probleme informative –, şi pe urmă Secția a II-a are nevoie de transporturi şi deci se interesează la transporturi. Proprietarul de la Joița – George Dinu, cumnatul soției mele. Eşalonul a plecat cu câteva zile înainte. Fratele meu a fost cu Eşalonul la Roman.

D.Z.S.: *Ce informații ați făcut în legătură cu atrocitățile din Iaşi?*

E.C.: Nu-mi aduc bine aminte.

D.Z.S.: *Ați cules informații despre cine a făcut transportarea evreilor?*

E.C.: Mi-au spus că au putrezit în vagoane, mi-a descris cu oroare chestiunile. Informațiile ulterioare au arătat că a fost o grupă de legionari care au contribuit şi ei la acele orori.

D.Z.S.: *De un oarecare Eugen, student din Iaşi, nu ați auzit?*

E.C.: Se poate să fi fost. Însă această echipă de legionari au fost informatori ai S.S.-ului, şi această echipă a făcut informații.

D.Z.S.: *Care a fost înlănțuirea politică a pregătirii războiului în părțile esențiale?*

E.C.: E indiscutabil că războiul germano-român împotriva Rusiei Sovietice a fost mult dinainte pregătit din punct de vedere economic şi strategic. Din punct de vedere politic voi face o trecere în revistă sumară a evenimentelor politice dinainte de război şi numai a acelora care au influențat intrarea armatei noastre m război. Voi fi scurt. Din 1933, după venirea la putere a lui Hitler, se ştie că influența germană în România s-a dezvoltat în mod crescând asupra celor două organizații cu caracter de dreapta: Partidul Naționali Cretin Goga-Cuza – mai moderat –, iar organizația legionară a lui Codreanu – extremistă. Între 1934 şi 1937 o serie întreagă de fruntaşi legionari, după cum se ştie, au fost în Germania unde au primit o educație data de Partidul Naționali Socialist German în sensul acțiunii politice extremiste şi chiar violentă. Între aceştia a fost şi Corneliu Codreanu, iar un fapt hotărâtor a fost alegerile de la sfârşitul lui 1937, în care Iuliu Maniu a făcut acel pact de neagresiune cu Codreanu, care are o deosebită importanță, deoarece a dat prestigiu politic unei mişcări care până atunci era considerată anarhică şi clandestina.

D.Z.S.: *Am vrea să cunoaştem anumite dedesubturi.*

E.C.: Nu ştiu dacă ştiți de testamentul politic al lui Codreanu. Codreanu a avut o mare stimă pentru Maniu. A avut legături cu Maniu. Codreanu fixase cine trebuie să fie urmaşii Legiunii. Al XIV-lea era Horia Sima. A mai spus că dacă şi aceştia vor cădea, Legiunea va trece sub conducerea lui Maniu. Dacă rămâne fără conducător, să se adreseze lui Iuliu Maniu. Într-o situație grea,

Legiunea să se adreseze lui Iuliu Maniu. Pe baza aceasta s-a încheiat atunci acel pact.

După Codreanu, al doilea Conducător trebuia să fie inginerul Gheorghe Clime. Pentru că toţi cei 13 care trebuiau să fie urmaşii lui Codreanu căzuseră în omorurile lui Armand Călinescu, venise ca conducător al Legiunii Horia Sima.

În baza acestei tradiţii stabilite de Codreanu mergea înainte Legiunea.

În alegerile din 1937 s-a constatat o influenţă de propaganda şi de utilaj de transport, în special, la Mişcarea Legionară, care presupunea la bază importante fonduri, fără de care mecanismul nu putea intra în funcţiune. După cum se ştie, pactul a influenţat asupra rezultatelor alegerilor şi, deşi în mod public Mişcarea Legionară a obţinut circa 1/2 milion de voturi, în realitate cifra era de 800 000. Circa 300 000 de voturi erau escamotate de Ministerul de Interne. Chiar cele 500 000 de voturi dădeau în Parlament o majoritate destul de importantă de deputaţi. În Parlament ar fi fost în permanenţă scandal. Eforturile făcute de Gh. Tătărăscu pentru a ieşi din acest impas nu au avut succes, iar Regele Carol II, se ştie precis, era sub influenţa lui Urdăreanu. Acea nouă formula de guvern, cu dreapta moderată – adică cu Goga –, şi cu dreapta Partidului Naţional-Ţărănist, adică gruparea Armand Călinescu.

În timpul guvernării Călinescu mâna germană s-a arătat sprijinitoare în ascuns a Mişcării Legionare. În procesul contra lui Comeliu Codreanu, montat de Armand Călinescu, s-a afirmat că Codreanu a primit bani din Germania. Ştiu în mod pozitiv că Armand Călinescu poseda şi un document în această direcţie pe care nu 1-a putut produce public în proces, deoarece România era ţară neutră şi nu era bine ca România să strice în mod public relaţiile cu Germania. După omorârea lui Codreanu s-a început în Germania o foarte puternică propaganda în favoarea lui Codreanu, iar fotografia lui circula în mâinile tuturor celor din Hitlerjugend. Toate acestea înseamnă că germanii depuneau un deosebit interes politic de influenţă în România. Horia Sima venea în România şi se întorcea în Germania prin Banatul Sârbesc, cu o extraordinară facilitate, explicată prin concursul Gestapoului, care avea de multă vreme rezidenţi acoperiţi în tară. Nu trebuie uitată influenta lui Nae Ionescu asupra Mişcării Legionare. Nae Ionescu făcea permanent voiajuri la Berlin, unde se ducea totdeauna când avea o chestiune importantă de raportat, sau în preajma evenimentelor importante din România. Nae Ionescu era considerat de Codreanu ca mentorul său politic. Omorârea lui Codreanu i-a fost plătită lui Armand Călinescu prin atentatul contra sa, iar informaţiile făcute în legătură cu acest atentat au arătat că el a fost organizat în Germania, unde şeful echipei fusese la Horia Sima, şi că Horia Sima, în momentul atentatului, se găsea chiar pe teren. Horia Sima dispare din tară si se duce din nou în Germania şi revine pe vremea ministeriatului de interne al lui Ghelmegeanu. Horia Sima este arestat şi dus la Siguranţă, căzut întâmplător în Banat, şi în loc să fie judecat pentru tot ceea ce a făcut, Moruzov intră în legătură cu el la Siguranţa Generală şi aranjează guvernul în martie 1939. E un fapt pozitiv că în arhivele SSI am găsit intervenţii făcute de Moruzov la Marele Stat Major pentru mobilizarea pe loc la SSI a lui Horia Sima, care era a 14-a

căpetenie legionară. Mai târziu a intervenit şi pentru mobilizarea lui Radu Mironovici, care nu era un prieten al lui Horia Sima, deoarece şi Radu Mironovici avea pretenţii la conducerea Mişcării Legionare.

D.Z.S.: *Şi ei 1-au curăţat pentru că ştia prea multe?*

E.C.: Aici era lupta între Gestapo şi Abwehr. El colaborase cu Abwehr-ul şi Horia Sima cu Gestapo-ul. Aici e şi mâna lui Geissler.

Am ajuns la guvernarea lui Gigurtu. Poliţia tratează cu Horia Sima peste capul guvernului. Atunci era guvernul Tătărăscu-Ghelmegeanu. Se ajunge la o formula de colaborare în guvernul Gigurtu cu 4 legionari miniştri. După câte îmi amintesc au fost Sima, Budişteanu, Bidianu şi încă unul. Era prima indicaţie de presiune politică a Germaniei care începea să se evidenţieze în România. Mişcarea Legionară creşte în ascensiunea ei şi profită de faptul dictatului de la Viena, face scandal la Palatul regal şi determină abdicarea regelui Carol L II-lea.

După aceea, urmează tratativele cu generalul Ion Antonescu şi intrarea în guvern a legionarilor. Acestea sunt antecedentele de ordin politic.

D.Z.S.: *Care a fost atitudinea şi situaţia aţa-ziselor partide democratice?*

D.Z.S.: *Să vă dau un punct de reper. Se hotărâse să se facă o manifestaţie prin care să se ia atitudine contra dictatului de la Viena, şi domnul Iuliu Maniu a oprit aceasta.*

E.C.: Da. Domnul Iuliu Maniu a fost iniţiatorul acestei opriri. Partidele politice nu au avut curajul să aibă o atitudine deschisă. Au făcut totuşi unele proteste. Maniu a făcut unele proteste într-o audienţă pe care a avut-o la Regele Carol al II-lea. Partidele politice au avut teamă de Garda de Fier.

În afară de presiunea politică germană, se exercita şi o presiune economică, care să asigure furnizarea şi siguranţa petrolului prin trimiterea de echipe de pază în România, care deja funcţionau la acea dată.

După acea dată încep discuţii de convenţii de ordin economic privind petrolul şi cerealele. Dar influenta cea mai hotărâtoare a Germaniei asupra determinării războiului din Est, este pe teren strategic. Discuţiile de la Turnu Severin, între delegaţia română condusă de Valer Pop şi delegaţia maghiară, s-au pus principial pe trasarea unei frontiere verticale, ungurii cerând, iar Valer Pop neacceptând nici acest lucru, cedarea unei fâşii de teren, care trebuie să cuprindă linia Oradea Mare, Careii-Mari, Arad şi cu schimb de populaţie. În mod surprinzător intervine acţiunea Germaniei şi a Italiei. Sub presiunea lor se face Dictatul de la Viena. Care, ce? În loc de linia verticală, linia orizontală. Această schimbare esenţială nu avea decât o singură explicaţie, judecată de oamenii care se ocupau de această problemă. Această împărţire a Ardealului nu s-a făcut pe bază de consideraţii etnice şi politice, ci pe bază de consideraţii strategice. Săgeata înspre sud a liniei orizontale trebuia să fie cât mai apropiată de zona petroliferă. Se putea trage uşor concluzia că dorinţa Germaniei era ca blindatele ei să poată intra prin frontiera Braşov, după 60-80 km – cât sunt până la Câmpina –, de unde începe zona petroliferă. Această zonă putea fi ocupată de trupele germane cu uşurinţă. Am arătat, pe de altă parte, altădată, că protecţia acestei zone până la venirea blindatelor germane trebuia să fie asigurate de agenţii germani, care se găseau în zona petroliferă, precum şi

câteva divizii de paraşutişti care trebuiau să debarce la momentul hotărât. România se găsea astfel strânsă în cleştele german. Acest cleşte avea partea de nord asigurată. Acum trebuia asigurată şi partea de sud.

Germania nu putea să facă o campanie în Est, fără să aibă asigurați Balcanii. De aceea, încep tratativele cu Iugoslavia pentru formarea şi formularea acelor pacte, care însă nu erau în asentimentul poporului iugoslav, şi mai ales în asentimentul sârbilor.

După cum se ştie din practica Serviciului Secret, în afară de pactul public mai exista şi un pact secret**,** prin care Iugoslavia se obliga să facă trecerea de trupe şi armament în sud, spre Grecia, deoarece italienii se încurcaseră în campania din Grecia, şi trebuia lichidată această chestiune.

Guvernul Simovici, fără a anula formal pactul, permite o serie de demonstrații, care evidențiază pentru germani că pactul nu va mai rezista, dar nu are vigilența necesară să-şi ia şi măsurile de rigoare – la frontieră – şi să facă şi o mobilizare deghizată a forțelor. Astfel, campania germană contra Iugoslaviei îi surprinde nepregătiți, şi după primele operații guvernul Simovici dă acel celebru comunicat, că fiecare soldat să-şi apere patria acolo unde se găseşte. Aceasta însemna că guvernul şi Statul Major Iugoslav au pierdut din mână operațiile. Înainte de producerea războiului împotriva Iugoslaviei, mai trebuie să menționăm câteva fapte.

Mareşalul List a venit în ascuns în România şi a stat la Sinaia, la hotelul Athenee Palace, după cum am aflat mai târziu, şi acolo au fost perfectate planurile pentru campania din Balcani. Trupele germane aflate în cifră de 500 000 în România, au trecut prin România în Bulgaria, iar după ce ele au fost plasate pe terenul de luptă, mareşalul Brauchitsch a trecut prin România în Bulgaria pentru a inspecta, iar când s-a întors din Bulgaria, a făcut o vizită mareşalului Antonescu.

Prin campania din Balcani s-a desăvârşit astfel şi al doilea braț al cleştelui în care se găsea România.

S-a asigurat şi stăpânirea B alcanilor pentru asigurarea campaniei Germaniei în Est.

După terminarea operațiilor în Balcani trupele germane s-au reîntors în România; şi în loc să ia direcția înspre Germania, au luat direcția în Balcani. Acestea erau indicații precise ca va urma campania în Est.

Nu trebuie uitat faptul politic, că în noaptea când s-a declarat războiul Germaniei contra Iugoslaviei, Rusia Sovietică a declarat că se consideră aliată cu Iugoslavia, comunicat care a impresionat foarte mult pe germani.

De unde germanii, până la terminarea campaniei iugoslave, păstrau oarecare mutism în ceea ce priveşte campania din Est, au început atunci să vorbească mai deschis, însă sub acoperirea că trebuie luate măsuri defensive la frontiera din Est, deoarece Rusia Sovietică va fi aceea care va ataca.

Suntem la 6 martie. Aceasta a ținut lunile martie şi aprilie. După aceea, în mai şi iunie, au trecut trupele în nord.

În februarie a fost semnarea Pactului Tripartit.

Misiunea Militară Germană venise din august în România şi îşi continua acțiunea ei, sub forma de instruire a trupelor româneşti. În realitate însă ea

venise în cortegiu – alături de presă, de propagandă, şi alte formaţiuni ale armatei germane, între care şi cele de contraspionaj.

In politica externă română intervine un fapt important, semnarea Pactului Tripartit, după care am fost chemat de mareşalul Antonescu, care mi-a spus să urmăresc mai îndeaproape activitatea Legaţiei Rusiei Sovietice. Acesta a fost un fapt concret, care se producea în orbita politicii germane şi pentru participarea acţiunii în Est.

La sfârşitul lui mai şi începutul lui iunie 1941, trupele germane erau de mult în Moldova, iar trupele germane de acolo se completează cu cele venite din Bulgaria.

Vine în secret generalul Eugen Ritter von Schobert, care după mai multe contacte cu Statul Major Român, îşi instalează Cartierul General la Piatra Neamţ.

Aceasta era a doua indicaţie mai hotărâtoare pentru campania în Est. Menţionez că după terminarea războiului în B alcani au fost mai multe contacte între Statul Major român – reprezentat prin generalul Alexandru Ioaniţiu –, şi Wehrmacht-ul german, când, desigur, s-a pus la punct campania din Est.

D.Z.S.: *Mareşalul Ion Antonescu, când a făcut acest pas, nu s-a consultat cu nimeni?*

E.C.: După informaţii, şi după unele spuse ale lui Mihai Antonescu, mai târziu, a rezultat că el s-a consultat cu partidele politice importante asupra campaniei din Est, şi că aceste partide politice care au admis ca trupele române să intre pentru recuperarea Basarabiei şi a Bucovinei – până la Nistru – au fost: Partidul Naţional-Ţărănesc şi Partidul Naţional Liberal.

D.Z.S.: *La început nu s-a pus problema nici pentru mareşal, până unde va merge, dacă mergem alături în război cu germanii?*

E.C.: Aceste două partide politice au fost de acord ca România să intre în campania contra Rusiei Sovietice. Totodată s-a mai stabilit ca guvernul de militari să fie acel care să dureze tot timpul campaniei, iar la sfârşitul războiului să se facă guvern naţional, în care să intre toate aceste partide politice.

D.Z.S.: *Vă aduceţi aminte de primul memoriu pe care 1-a trimis Maniu la 18 iulie 1941, în care a spus că toată suflarea românească este de acord cu ducerea acestui război?*

E.C.: Lumea politică liberală şi naţional-ţărănistă a fost de acord pentru campania împotriva Rusiei Sovietice, şi, doar mai târziu, când au văzut că şansele nu sunt complet de partea noastră, şi au văzut pierderile de la Odessa şi Don, au început să-i ridice obiecţiuni Mareşalului.

D.Z.S.: *Fapte concrete, care să se degaje pentru dumneavoastră* si *pentru toţi românii, şi din care să se vadă că aceste obiecţiuni au fost puternice?*

E.C.: Dacă nu le-a convenit războiul, trebuia să facă scandal.

D.Z.S.: *După părerea dumneavoastră, credeţi că mareşalul nu ar f făcut declararea războiului dacă nu ar fi avut consimţământul lui Maniu îi al lui Brătianu?*

E.C.: Desigur că Mareşalul a trebuit să se sprijine pe sentimentul tacit al acestui act, pentru că nu putea să intre în război simţind că are în spate o aşa

puternică opoziție. Existau relații tacite între Iuliu Maniu şi generalul Antonescu.

A fost o întrevedere secretă între generalul Antonescu şi Iuliu Maniu la Ploieşti, înainte de abdicarea Regelui Carol II.

D.Z.S.: *Unul venea de la Craiova...*

E.C.: Da. În această întrevedere, însă, nu s-au înțeles asupra măsurilor – Antonescu mi-a spus pe urmă aceasta – ce să se ia asupra Regelui Carol II, iar după instalarea generalului Antonescu ca Conducător de stat, Maniu aştepta să fie chemat de Antonescu să formeze guvernul, şi a fost foarte surprins că Antonescu cheamă pe Gheorghe Brătianu şi încearcă să facă guvernul cu acesta. Contacte şi relații între Maniu şi generalul Antonescu au existat şi înainte de venirea lui Ion Antonescu la putere.

D.Z.S.: *Din discuțiile avute, ce se degaja, că avea comprehensiune față de duşmani?*

E.C.: Ce să umblăm cu menajamente, nu putea să-i sufere pe ruşi. Maniu a fost întotdeauna pentru politica anglofilă. A spus însă că trebuie să ținem legătura cu această putere din răsărit.

D.Z.S.: *Când aceasta?*

E.C.: Mai târziu. În toate contactele lui şi aranjamentele pe care vroia să le facă cu Rusia Sovietică, înțelegea sale facă prin englezi. Aceasta este realitatea.

D.Z.S.: *Există un memoriu trimis de Maniu prin care spune că avem drepturi asupra românilor de peste Nistru şi aceste teritorii. Se degaja oare – din discuțiile pe care le-a avut fală de duşman –, ură, sau vroia să-i sprijinim? Prin Gerota, Cretzianu?*

E.C.: La un moment dat a fost rechiziționat şi arestat Buzescu, director la „Letea" – pentru că făcuse nişte extrase din scrisorile ce se schimbaseră între mareşalul Antonescu şi Dinu Brătianu, şi acele extrase circulau din mână în mână la diferiți membrii ai Partidului Național Liberal. Am fost chemat personal de domnul Dinu Brătianu ca să intervin la mareşalul Antonescu, ca Buzescu să fie pus în libertate. Cu această ocazie domnul Dinu Brătianu mi-a spus: „Dacă este cineva vinovat de aceste scrisori, suntem noi – adică domnul Dinu Brătianu şi mareşalul Antonescu –, şi nicidecum Buzescu. Mareşalul nu ar trebui să uite că şi eu i-am făcut anumite servicii, întrucât am autorizat ca anumiți membri ai Partidului Liberal să participe ca tehnicieni şi să dea concurs guvernului mareşalului Antonescu". Se referea la domnii Cretzianu şi Cancicov. Pe această bază mă ruga domnul Dinu Brătianu să intervin la mareşalul Antonescu pentru eliberarea lui Buzescu. Am intervenit şi am reuşit. A fost eliberat. Acesta este un fapt pozitiv.

D.Z.S.: *Când ați avut prima legătură cu factorii politici?*

E.C.: Dacă întâmplător îi întâlneam, aveam legături cu ei, şi apoi mă chemau pentru diferite intervenții. În legătură cu un comunist – Vințe – m-a rugat domnul Maniu să intervin ca să nu fie condamnat. Ion Vințe era transilvănean, şi de aceea intervenea domnul Maniu.

Mi-au trimis pe Petruşca să mă întâlnească. Am avut o întâlnire cu el în spatele Universității, şi m-a rugat să fac ce-oi şti ca acest Vine să nu fie executat. Am intervenit la Preşedinție ca să fie făcută comutarea pedepsei. Am

reținut hârtia, am făcut intervențiile necesare şi i-am trimis răspunsul lui Maniu. Aceasta a fost prima luare de contact, indirect.

Maniu a mai trimis la mine în diferite rânduri, ca de exemplu atunci când a fost băgat în lagăr Zaharia Boilă, şi a cerut să fie eliberat. Am intervenit la Mareşal şi pentru acesta.

D.Z.S.: *De ce a fost internat?*

E.C.: Mareşalul a vrut să-1 ciupească puțin pe Maniu.

D.Z.S.: *De ce a fost internat Ilie Lazăr în lagăr?*

E.C.: El era toată ziua la „Capşa" şi urla acolo, cât îl ținea gura, chestiuni privitoare la Mareşal şi scrisorile dintre el şi Maniu, scrisori pe care le împărțea la „Capşa" – şi urla acolo toată ziua. Or, nu prea era frumos aceasta!!!... Mareşalul s-a supărat şi l-a băgat în lagăr. A spus să-l băgăm puțin în lagăr pe acest domn, să se mai astâmpere. Apoi ce ne-a mai pisat domnul Maniu pentru Lazăr, Solomon, Leucuția şi apoi pentru Ghilezan. Maniu a intervenit la mine şi în afacerea Benvenisti, şi în mai multe alte chestiuni. Intervenea la mine pentru că ştia că am trecere la Mareşal.

Apoi am intervenit odată şi pentru 3 popi ai lui Mihalache. Am pândit ocazia când Mareşalul era bine dispus. Era înainte de Paşti. I-am *spus: „Domnule Mare cal, ce să stea popii în lagăr tocmai acum de Paşti, lasă popii să se ducă să slujească acum".* Şi le-a dat drumul.

De la o bucată de vreme, Maniu a început cu o serie de comunicări prin maiorul magistrat Goruneanu, căruia îi dicta comunicarea şi îl trimitea la mine.

Erau momente când Mareşalul se supăra pe Maniu – şi când spunea – am să fac şi am să dreg... Eu îi spuneam lui Maniu.

Aceste comunicări între Maniu şi Mareşal – prin Goruneanu – le trimiteam Mareşalului.

Maniu trimitea Mareşalului orice informație primită de la englezi prin prietenii lui de la Londra, Lisabona sau Cairo. Informațiile erau comunicate pe această cale mareşalului Antonescu. Linia generală era să-1 documenteze pe Mareşal de cursul războiului, că este favorabil Aliaților.

D.Z.S.: *Domnul Maniu n-a pus niciodată problema răspunderii? Dacă vom pierde ce se va întâmpla?*

E.C.: Domnul Maniu spunea: „Dacă va veni problema răspunderii o să ne răfuim noi între noi, o să aranjăm noi chestiunea între noi". De două sau trei ori domnul Iuliu Maniu a avut întrevederi directe cu mareşalul Antonescu. Dintre acestea ştiu precis una la Snagov – cred că înainte de chestia armistițiului – întrevedere aranjată de domnul Sabin Mănuilă, de la Institutul Central de Statistică. Soția lui Sabin Mănuilă era în Consiliul de Patronaj şi era prietenă cu doamna Antonescu. Familia Mănuilă, având o vilă la Snagov, întrevederea a avut loc acolo. Domnul Maniu a fost adus la Mareşal.

Mareşalul mi-a povestit puțin din această întrevedere – spunându-mi că a fost destul de dură întrevederea. Maniu arătându-i necesitatea găsirii unei soluții pentru încetarea războiului, iar mareşalul Antonescu – susținând imposibilitatea – mai ales reacțiunea germanilor.

Bănuiesc că la vila lui Nae Ionescu a fost a doua întrevedere.

D.Z.S.: *La 20 ianuarie se încheie acel Bloc Național Democratic. Nu v-a vorbit niciodată domnul Maniu de constituirea acestui Bloc? În contactul direct pe care-1 avea cu Dumneavoastră sau cu Mareşalul?*

E.C.: Niciodată Maniu nu mi-a comunicat de constituirea acestui bloc. Dimpotrivă, în urma unei discuții pe care am avut-o cu von von Killinger, acesta mi s-a plâns contra acțiunii lui Maniu. Într-o măsură oarecare, von Killinger era informat despre constituirea acestui Bloc şi acțiunea lui. I-am adus personal la cunoştință domnului Maniu acest lucru, şi l-am rugat ca maniera de lucru a acestui Bloc să fie mai apărată, şi că germanii ştiu, şi că ne putem aştepta la o lovitură din partea lor. Maniu a luat cunoştință de acest lucru.

D.Z.S.: *A fost un proces, nu ştiu dacă vă amintiți? Al lui Vlădescu-Răcoasa în legătură cu „Uniunea Patrioților" şi cu nişte manifeste răspândite, şi domnul Maniu fusese solicitat să intervină ca martor. El nu a cerut nici o intervenție în acest sens?*

E.C.: Nu. Ştiu că a făcut o intervenție pentru Groza. El a spus: „Domnul Petru Groza este ardelean, un om prea bine cunoscut, nu este un comunist, ci este un ideolog care a ajutat mişcarea comunistă şi nu merită să fie arestat".

Eu am intervenit la Mareşal, cu completarea, din partea mea, că după informațiile pe care le aveam de la Siguranță de la unii poeți şi că nu erau afirmații care să se sprijine juridiceşte, iar mareşalul Antonescu mi-a spus să-i răspund lui Maniu că justiția îşi va spune cuvântul, dar să intervin la Siguranță ca procedura să se facă cât se poate de civilizat.

D.Z.S.: *Vă aduceți aminte de cererea domnului Mihalache de voluntariat? De ce a făcut-o?*

E.C.: De ce credeți? El era căpitan şi a vrut să se facă maior. Aceasta bineînțeles însemna participarea la campania din Est. Ştiu că a fost la Iaşi, la Secția a II-a, sau la Propagandă – pe vremea lui Dinulescu. Colonelul Radu Dinulescu îmi spunea că Mihalache stă acolo şi se orientează asupra fronturilor.

D.Z.S.: *Dar despre Gh. Brătianu?*

E.C.: Parcă nu ştiți?

D.Z.S.: *Cu ce ocazie a intrat Negel la agricultură?*

E.C.: Era un tip care se amesteca. Nu ştiu prea multe despre el.

D.Z.S.: *Ce ştiți în chestiunea Gh. Brătianu?*

E.C.: Am auzit că a scris o scrisoare, şi că el a aranjat Armistițiul, ceea ce nu corespunde. Gh. Brătianu este orientat şi are multă simpatie fată de Germania, de mai multă vreme – manifestată faptic cu ocazia vizitei Regelui Carol al II-lea la Paris şi Londra. Ştiu personal de la Gh. Brătianu, şi mi-a spus-o într-o conversație avută cu mine, când eram invitați amândoi la Petre Papacostea, şi că el a fost acela care l-a determinat pe Regele Carol al II-lea să facă vizita la Berchesgaden.

În tot timpul războiului, Gh. Brătianu a contat pentru von Killinger, ca un element pe care Germania poate conta în orice împrejurare. Iar atunci când Gh. Brătianu a fost mobilizat pe front, la comandamentul generalului Mihail Racoviță, acesta îi făcea fel de fel de contacte cu mari comandanți din marile

unităţi de pe fronturi. Deşi nu a avut o activitate războinică, totuşi a fost decorat de Hitler cu foarte mare propaganda prin presă. Era însă un spirit care nu se putea hotărî la o acţiune politică efectivă. El e un fel de Maniu. Gh. Brătianu după ce i-a propus Mareşalului să facă guvern cu el, nu a participat efectiv în guvernul mareşalului Antonescu, deşi au fost de multe ori intenţii în această direcţie.

Relaţiile dintre Gh. Brătianu şi Mihai Antonescu au fost întotdeauna dintre cele mai bune. Când Mihai Antonescu era criticat de politica Partidului Liberal, Gh. Brătianu îi lua întotdeauna apărarea.

Bună parte din memoriile care au fost semnate de Maniu şi Brătianu au fost duse la Mihai Antonescu de către Gh. Brătianu, care avea atunci lungi conversaţii cu Mihai Antonescu. Intervenţiile la Mihai Antonescu se făceau întotdeauna prin Gh. Brătianu, iar Mihai Antonescu stăruia la Mareşal în sensul cererilor lui Gh. Brătianu.

Au fost mai multe împrejurări când am discutat cu Mihai Antonescu atitudinea lui Gh. Brătianu, şi Mihai Antonescu a remarcat că Gh. Brătianu se poartă faţă de el foarte amical în discuţiile contradictorii de la conducerea Partidului Liberal.

Din punct de vedere politic, Gh. Brătianu a avut atitudine împotriva Rusiei Sovietice, şi a fost pentru politica bunicului său Ion Brătianu, alături de Germania.

La Legaţia germană a fost considerat ca un factor de încredere, însă se ştie că Gh. Brătianu nu vroia să ia o răspundere politică.

D.Z.S.: *A fost un parastas pentru bătrânul Brătianu, şi cu acea ocazie s-au ţinut două discursuri.*

E.C.: Înainte de acest parastas, Mihai Antonescu a întrebat pe cineva din conducerea Partidului Liberal, cine va vorbi din partea acestui partid. Acel care trebuia să vorbească era doctorul Constantin Angelescu. Mihai Antonescu a rugat pe Angelescu să-i pună la dispoziţie textul discursului său, ca să facă o comparaţie cu cuvântarea lui. Doctorul Angelescu nu i-a dat discursul lui. Atunci Mihai Antonescu şi-a făcut discursul singur.

D.Z.S.: *Cum s-a ajuns să fie invitat Mihai Antonescu şi generalul Ion Antonescu la acest parastas? Au vrut s-o facă sărbătoare naţională?*

E.C.: Partidul Liberal i-a invitat, n-avea rost altfel.

D.Z.S.: *A luat parte şi Maniu.*

Z.: *Au fost şi fotografiaţi. Am informaţii că Maniu a avut relaţii mijlocite cu Legaţia germană.*

E.C.: Da. Cu două persoane din legaţie, cu Ritgen şi cu un gazetar german, de marcă.

D.Z.S.: *Data?*

E.C.: În 1943, spun cu probabilitate. Von Ritgen s-a dus la Maniu autorizat de von Killinger. Germanii se găseau într-o perioadă foarte proastă şi vroiau să ştie ce zice partea cealaltă despre situaţia ce se crease... Din câte îmi amintesc – din această conversaţie – rezulta că Maniu i-a spus că are cultură germană, că nu este împotriva puterii germane, ci împotriva politicii duse, care este imperialistă, nedemocratică a guvernului german. Totodată Maniu i-a spus că

are impresia că Germania a pierdut războiul, că ar fi bine să găsească o soluție politică pentru încheierea păcii.

O altă vizită i-a fost făcută lui Maniu de către un ziarist german de marcă – Theil – cu care discuția s-a derulat în acelaşi sens, dar din informații. Zaharia Boilă avea şi el relații cu von Ritgen, care conducea serviciul de informații politice interne al lui von Killinger. Există două mari rapoarte în acest sens.

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48167, vol. 3, f. 121-137.

13. ***15 aprilie 1946.*** *Interogatoriul lui Eugen Cristescu, realizat de acuzatorul public Dumitru Zelea Săracu, referitor la următoarele aspecte: fondurile speciale trimise de Mihai Antonescu în Elveția; legăturile secrete ale lui Mihai Antonescu cu diferite persoane din Madrid, Lisabona, Istanbul şi Stockholm; relațiile româno-germane în domeniul informativ; activitatea serviciilor secrete germane pe teritoriul României; competențele profesionale şi relațiile personalului SSI.*

Dumireu Telea Săracu (D.Z.S.): *V-aş ruga să-mi spuneți ceva în legătură cu fondurile speciale, pe care le-a trimis în Elveția Mihai Antonescu.*

Eugen Cristescu (E.C.): Ştiu că a trimis în Elveția nişte bani pentru întreținerea acelei persoane de care v-am vorbit. Aceşti bani, cred că i-a trimis o parte pe numele lui Pella şi altă parte sub alte nume. Când am fost la Olăneşti – a fost şi Stănescu – şi discutase cu el în pare despre trimiterea unor bani în Elveția.

D.Z.S.: *Era fi un avocat, Soneriu, dacă vă aduceți anumite, prin el n-a trimis?*

E.C.: Acesta este o secătură, omul lui Argetoianu. Acest Soneriu se plimba regulat în Elveția.

D.Z.S.: *Nevasta lui, Giselle, trăise, mi se pare, cu Mihai Antonescu, şi trăia în Elveția o bună parte din vreme.*

E.C.: A trăit şi cu Finkels. Acesta era delegat la Crucea Roşie în Elveția. Soneriu pleca cu paşaport diplomatic. A fost şi în Italia, şi întorcându-se, mi-a telefonat şi mi-a dat nişte informații din Italia. Venind din Elveția mi-a dat informații de ordin general, dar nu mi-a spus că a adus un mesaj din partea lui Franasovici pentru Tătărăscu, în care îi scria că trebuie să se facă o înțelegere a forțelor democratice, aşa cereau Aliații. Eu am suspectat întotdeauna aceste voiagii care presupuneau o cheltuială de foarte mulți bani, căci se tot ducea cu nevasta în Elveția, trebuiau să fie banii – franci elvețieni – luați de la „bursa neagră". Una din aceste călătorii a fost în luna iunie. Rezidentul meu de la Berna, Cezar Marinescu, mi-a spus că ei duc o viață foarte luxoasă – şi spunea că este foarte de neînțeles situația domnului şi doamnei Soneriu. Mi-a mai spus că doamna Soneriu avea bijuterii de foarte mare valoare, aici, şi apoi a plecat cu ele acolo.

D.Z.S.: *Dumneavoastră presupuneți că şi prin Soneriu s-ar fi trimis ceva bani.*

E.C.: Se poate.

D.Z.S.: *Dar prin Ileana Cherciu credeți că s-a trimis ceva?*

E.C.: Eu am supravegheat-o pe Ileana Cherciu, şi agenții mei au făcut prostii. Ea a aflat, m-a spus lui Ică, care mi-a făcut muzică pe chestia asta. Ea mai trăia şi cu unul Comşa – director de la o societate oarecare – om bine plătit, cu peste 200 000 lei pe lună, şi în acelaşi timp trăia şi cu Mihai Antonescu. La un moment dat s-a produs cererea de paşaport a domnişoarei Cherciu, la Interne. Eu am respins această cerere, deoarece mă gândeam că mai sunt poate şi femei cinstite în România, care vor să plece în Elveția. Mai curând să plece acestea. Mihai Antonescu, însă, i-a aprobat paşaportul.

Într-o zi m-am pomenit cu un telefon – spunea că este secretarul general de la Ministerul Sănătății – care vrea să-mi vorbească. Când m-am dus la telefon, în 1oc de secretarul general de la Ministerul Sănătății era Ileana Cherciu, care mi-a spus: „Domnule Cristescu, te rog să vorbeşti cu Secretarul General de la Ministerul Sănătății să-mi dea un certificat că sunt bolnavă, ca să pot pleca în străinătate”. Eu am spus că nu pot. Ea mi-a răspuns că mă credea mai gentil. Eu i-am răspuns că nu merită alt tratament. Atunci, Ileana Cherciu i-a trimis o scrisoare lui Mihai Antonescu, în care mă reclama pe mine. Ea a primit şi acel certificat, şi paşaportul şi vizele pe care eu nu eram dispus să i le dau. Am primit apoi un telefon de la Berna, în care rezidentul meu mi-a spus că Ileana Cherciu a venit în Elveția cu Comşa. A venit cu foarte mult bagaj şi a dus o viață care a atras atenția poliției de acolo.

D.Z.S.: *Mihai Antonescu cred că a trăit şi cu Odette Kaufman. Prin ea credeți că poate s-a trimis, de asemenea? Dar prin fiul doamnei Barbu?*

E.C.: Poate.

D.Z.S.: *Cum se face că nu ați pontat această chestiune?*

E.C.: Au fost alte chestiuni. A fost şi o doamnă Charlotte. Mihai Antonescu a aranjat trimiterea de bani prin Stănescu. A mai fost şi o convenție comercială, din care au rezultat bani care s-au trimis acolo. Această afacere care s-a făcut a fost cu grâu sau ceva similar. Aceasta a fost baza trimiterii banilor. O afacere în compensație.

D.Z.S.: *De unul Max Edelstein n-ați auzit? A fost îi unul Iosif Mandel, şi acesta a făcut afaceri în acest sens.*

E.C.: Da. Cred că de aici au rezultat banii care au fost trimişi.

D.Z.S.: *Ce puteți preciza? Există o sumă în străinătate?*

E.C.: Da. Cred că este şi s-a depus pe anumite nume, pe numele lui sau al altcuiva, sau pe un cont cu număr.

D.Z.S.: *Şi Stănescu era în secretele zeilor. Despre Nicutescu-Buzeţti, care a fost aportul lui?*

E.C.: Niculescu-Buzeşti e prieten cu Vişoianu. Vom vorbi apoi despre această latură. Niculescu-Buzeşti avea legături cu Palatul. Mihai Antonescu făcea două politici. Prima politică cu Mareşalul şi cu Germania, şi altă politică prin care voia să-şi aranjeze situația pentru viitor sprijinindu-se pe Palat. Mihai Antonescu conta să intre în guvernul Sănătescu, discutase aceasta chiar cu Regele şi cu Regina.

Z.: *Când a fost conflictul cu Majestatea Sa? Cu Mareşalul?*

E.C.: De când cu grajdurile. Apoi diferite relații personale pe care nu le admitea, omeneşte, pentru ca țara să nu aibă consecințe. Mai târziu când au

început contactele între Palat şi diferiţi membri ai opoziţiei, acest conflict s-a accentuat. Am intervenit şi eu spunând că Regele este rege, el domneşte iar noi suntem trecători. Regele a chemat de multe ori pe primul preşedinte al Casaţiei la el, pe Mihai Antonescu şi alţii. La urmă Mareşalul s-a mai potolit. La început au fost în relaţii bune. Regele a fost adeseori pe front cu Mareşalul în inspecţie.

D.Z.S.: *Au fost şi anumite intrigi care s-au băgat.*

E.C.: Era vorba despre vreo femeie sau alta. Mareşalul nu a vrut să aibă surprize. Pe urmă Regele, de multe ori azvârlea o vorbă că o să-1 schimbe, bineînţeles montat de anumiţi ofiţeri din preajma lui. În ultimul timp situaţia s-a accentuat şi atunci Regele a chemat pe Buzeşti care era prieten cu Stănescu. Stănescu era directorul cifrului. Aceştia formau camarila lui Mihai Antonescu. Nu era admisibil ca Mihai Antonescu să facă ce voiau aceştia. Era apoi un schimb de biletele cu Maniu. Buzeşti şi Stănescu erau aceia care înlesneau acest schimb. Corespondenta cu Lisabona o făcea Buzeşti. S-au făcut contrabande enorme pe vremea aceea. Am arestat pe Miloiu şi a mai fost şi un major Cristescu, pe care, de asemenea, l-am arestat în legătură cu contrabanda. De asemenea, un consul mare a fost şi el arestat pentru contrabandă.

D.Z.S.: *Pe Trifon de ce 1-aţi scos?*

E.C.: A intrat în conflict cu Cretzianu. În mai, la proces Cristescu a spus: „Afară de mine a mai făcut contrabandă şi domnul cutare şi domnul cutare" – şi au ieşit la iveală o serie întreagă de chestiuni. A spus că domnul Buzeşti a trimis în străinătate cantităţi enorme de icre negre. Cristescu a fost achitat. în timpul acesta Buzeşti tăia şi spânzura.

D.Z.S.: *Mihai Antonescu nu a avut o politică personală şi să ia legături personale cu străinătatea?*

E.C.: Da, a avut cu Reiss care i-a trimis o propunere, prin colonelul Popescu de la Serviciul de informaţii, care a plecat cu paşaport diplomatic. La Madrid el s-a întâlnit cu unul Grigoriu. Grigoriu a avut încredere în colonelul Popescu şi i-a dat o scrisoare prin care a făcut o comunicare că profesorul Reiss, care era profesor de drept internaţionali, ca şi Mihai Antonescu, şi care îl cunoscuse în străinătate, îndeamnă România să iasă din război, spunând că Anglia are această dorinţă. I s-a spus că stă la dispoziţie şi aşteaptă şi un răspuns.

D.Z.S.: *De ce nu ai putut să vezi scrisoarea?*

E.C.: Scrisoarea era pecetluită şi eu sunt un om de credinţă, eu ştiu subiectul chestiunii. Mihai Antonescu 1-a chemat la el pe Mareşal şi a dat scrisoarea. Am greşit, scrisoarea era în plic, la Ministerul de Exteme. Scrisoarea nu a fost la Popescu. Cu acest Reiss, Mihai Antonescu a ţinut legătură. Reiss a plecat în America şi i-a spus lui Mihai Antonescu că dacă are ceva nou, să-i comunice prin Cairo. Altă linie era Cretzianu care era înclinat fag de această politică. Cretzianu a înlesnit în bimă măsură contactul eu Anglia.

A treia linie pe care a încercat Mihai Antonescu a fost prin Cădere, prin Lisabona şi prin Pangal, pe care l-am avut o vreme la mine. Cădere a stăruit la mine ca să-l reiau pe Pangal că este om sărac şi n-are ce să mănânce. Eu am refuzat, am spus că de la mine n-are ce avea. A patra linie era la Stockholm.

D.Z.S.: *Cum de era sărac acest Pangal? Era un agent al englezilor ,ri al altor xări ț primea multe parale.*

E.C.: Chiritescu a vrut să facă o mica şmecherie.

D.Z.S.: *Chirițescu n-a lucrat cu nemții?*

E.C.: Cu Gerstenberg. În dosare trebuie să se găsească cereri de devize ale lui Chirițescu care lucra cu o combinație de armament. A prezentat o scrisoare lui Gerstenberg şi pentru aceasta a vrut viza de plecare şi paşaport. Eu m-am opus. Ştiam ca e bandit. A stăruit, a trimis cucoane la mine. Von Ritgen mi-a spus ca să-i dau.

Gerstenberg a jucat un rol politic în țară, în afară de misiunea militară pe care o avea aici. A fost omul lui Goering în tratativele de intrare în Pactul Tripartit al României. Tratativele neoficiale au fost duse de Neubacher şi Gerstenberg cu Mihai Antonescu.

Gerstenberg a fost acela care a scos pe legionari la bariera de la Băneasa. A fost un sprijinitor al legionarilor. El a stăruit să aducă Mişcarea Legionară la putere. Mareşalul mi-a spus că Goering a pus problema revenirii legionarilor, că legionarii sunt singurii şi adevărații sprijinitori ai germanilor în România şi că ei sunt populari în România.

Mareşalul, care este violent a spus: „Eu plec şi să vină legionarii." Venind la Bucureşti, mareşalul Antonescu mi-a spus câte ceva din cele discutate acolo şi m-a întrebat care este realitatea asupra popularității de care se bucură legionarii. Eu i-am spus ca simpatia o au ei între ei, şi că adevărul este că ei sunt odioşi populației. Mareşalul mi-a spus: „Am vrut să ştiu, pentru că domnul Goering a intervenit pentru alegerea lor la guvern şi mi-a spus că, desigur, numai Gerstenberg a făcut aceasta; şi voi cere să fie rechemat."

A patra linie era prin Nanu de la Stockholm. Nanu avea legături cu doamna Kollontai, care i-a comunicat că Rusia Sovietică ar fi dispusă să revizuiască chestiunea Basarabiei şi Bucovinei, dacă România va căuta altă orientare politică. Nanu a întrebat-o pe doamna Kollontai dacă această comunicare are caracter particular sau oficial. Ea a spus că este oficial. Mihai Antonescu mi-a spus: „Du-te la Maniu şi spune-i ce mi-a spus Nanu din cele spuse de doamna Kollontai." Mihai Antonescu a avut şi alte contacte prin Tosan. Acesta era un mare agent al englezilor care a evadat din Ungaria şi care apoi a plecat la Istanbul şi prin acesta a vrut Mihai Antonescu să facă legătura. Pe urmă Mihai Antonescu avea şi legături cu De Weck, cu Kobl, cu De Fichet care se scăldau în apele aliate, cu Ritter; şi prin ministrul Portugaliei a făcut nişte legături.

D.Z.S.: *Ce legături existau cu De Fichet?*

E.C De Fichet făcea transporturi de scrisori.

D.Z.S.: *Care au fost raporturile dintre ei pentru că şi nemții foloseau pe elvețieni.*

E.C.: Ei, ce vrei! Ce interesa era să iasă bani.

D.Z.S.: *Acum să trecem la capitolul prietenilor germani.*

E. C.: Acesta este un capitol cam mare. Să vorbim întâi de serviciile germane în România, servicii politice.

În România au existat multe servicii de informații germane. Intre acestea era Abwehr-ul şi în ultimul timp ataşatul de poliție Richter, ca şi un Serviciu de informații al Legației.

Abwehrul colabora cu SSI, şi puțin cu Marele Stat Major, în probleme militare. Ataşatul de poliție colabora puțin cu Siguranța Generală şi cu Prefectura Poliției Capitalei şi a avut trei contracte cu SSI De la oamenii Abwehrului ştiam că există trei grupuri de contrainformații sub conducerea lui Rohrscheid, apoi sub comanda maiorului von Gregori şi al căpitanului Pettermann. Exista o grupă de informații sub comanda lui Tester şi altă grupă sub conducerea lui Marcel Popescu şi o serie de legionari pe care îi vom cita la sfârşit.

Al doilea serviciu era sub comanda ataşatului de poliție Richter, care era şi reprezentantul S.S.-ului german. Servindu-se de *Geheime-Feldpolizei* cu sediul la Hotel Splendid, având şi o serie de agenți între etnicii germani

Al treilea serviciu avea legături informative şi politice. Intre acei pe care nemții îi foloseau ca legături politice erau: inginer Gigurtu; Mihai Manoilescu; Valer Pop; Eugen Savu de la Banca Națională; Cecropide, de la Societatea Bancară; Ion Marinescu fost ministru de justiție; Cocuță Maltezeanu; inginer Giurgiuveanu; profesor Găvănescu; Andrei Ionescu; Ştefan Ionescu; generalul Kome; şi aprecia foarte mult pe generalul Dragalina, deşi contacte directe între Killinger şi generalul Dragalina nu au existat. Killinger aprecia foarte mult pe Dragalina, considerat ca viitor conducător de stat în perioada când mareşalul Antonescu era bolnav. Stănescu Ciclop, acela cu monoclu, care a făcut parale, şi care era prieten cu generalul Stoenescu. Mai era bun prieten cu nemții, Greceanu, care servea pe nemți. Acesta a fost ministru legionar la Berlin. Neagoe Flondor, Lecca, natural, Constant, fost ministru legionar.

În afară de aceştia Legația germană avea o serie întreagă de relații cu germanii.

Ilie Rădulescu nu trebuie uitat împreună cu Prundeni şi cu grupa de legionari de la ziarul „Buna Vestire". Aceste două redactii erau centre de informații politice germane.

Pamfil Şeicaru a fost într-o vreme în bune relatii cu germanii. S-a pus în conflict cu nemții de atunci de când a vrut să publice câteva articole cu Ardealul, care însă n-au mai apărut. El era în bune relații cu Killinger. I-a dat şi viza de plecare.

Un alt serviciu de informații care activa foarte mult la Bucureşti şi foarte acoperit era *Sicherheitsdienst.* După toate cercetările făcute de mine am constatat că şeful acestui serviciu era Kurt Auer. Acesta îşi schimba des profesiunea, ori de câte ori simțea că este identificat. Sediul a fost la Oficiul Economic German şi apoi la Societatea Bancară.

Un alt serviciu german era „Blocul germanilor din Reich", aceştia erau dirijați de la Berlin şi făceau informații politice. Ei veneau în țară sub diferite acoperiri comerciale.

Cercetările făcute asupra acestor spioni germani au stabilit că aceleaşi persoane au venit în mai multe rânduri la Bucureşti cu paşapoarte pe nume şi cu profesiuni diferite. Personalul de la Hotelul Athenee Palace ne-a relatat că

aceleaşi persoane au venit sub alte nume în mai multe rânduri. Constatări în această direcție au fost făcute şi de Siguranța Generală.

Eu am făcut un raport generalului Antonescu şi care a provocat discuta cu Hitler şi cu Himmler.

Un alt serviciu german care a funcționat îndelung în România a fost Gestapo-ul, transformat mai târziu în Sicherheitsdienst. Gestapo-ul a funcționat, în mod clandestin şi înainte de venirea Misiunii, având legături cu legionarii, iar după aceea generalul Geissler 1-a devoalat şi a devenit personajul Gestapo-ului. Acesta avea bază informativă intre legionari. Am relatat că după atentatul de la Jilava şi după rebeliune, Geissler şi cu alții au fost forțați să părăsească tara.

Un alt serviciu a fost *S.S.-ul german.*

Toate aceste servicii se băteau între ele şi aruncau cantități enorme de bani pe piață pentru a plăti serviciile anumitor oameni. După calculele mele au fost 11 servicii germane în România. Toate aceste servicii se spionau între ele.

S.S.-ul care a fost condus clandestin o bucată de vreme şi în ultimul timp de Richter, care era şi şeful S.S.-ului german din România. Unul dintre agenții cei mai activi au fost avocatul Fuss, care făcea provocări la diferite autorități româneşti şi denunța pe informatorii Siguranței la germani. Pentru aceste motive l-am internat în lagăr.

Un alt serviciu de informați german în România era *Abwehr-ul de la Viena.* Spre deosebire de Abwehrul de la Berlin, care era sub conducerea colonelului Maronia, şi lucra peste capul Abwehrului de la Bucureşti. Adeseori informații asupra României mergeau la agenți Abwehrului de la Viena la Berlin, care făcea observați secției Abwehr-ului de la Bucureşti, spunându-i de ce nu cunoaşte cutare şi cutare fapt.

În imposibilitate de a controla, colonelul Rödler mi se adresa dacă aceste fapte erau adevărate. Eu îi arătam cât sunt sau nu adevărate. În această chestiune Rodler mi-a mărturisit că Maronia se amestecă în serviciul lui. Colonelul Maronia a fost la Bucureşti în urma ordinului dat de Carol al II-lea din Berlin. I-am dat o masă la „Capşa" şi o decorație şi astfel şi-a retras agenții din România.

Un alt serviciu de informații era *Geheime Feldpolizei* care în aparență se ocupa cu disciplinarea militarilor germani în România, însă care în realitate avea o serie de agenți de informații care conduceau informațiile la Richter.

Un alt serviciu de informații în Români a fost constituit în cadrul Grupului Etnic German din Ardeal, de sub conducerea lui Andreas Schmidt. Pe Andreas Schmidt 1-am întâlnit la Moscova, şi a spus că nu mai vrea să se reîntoarcă în România, că ar vrea să rămână în Rusia să muncească acolo mai departe. Acest grup era un rezervor care servea agenți de informații în toate grupurile de informații germane din România. Acest grup făcea supravegherea oamenilor politici români. Când s-a declarat mobilizarea totală în Germania, o parte din tineretul acestui grup a plecat în Germania ca să se înroleze în armată. S-a constatat mai târziu, că dintre aceştia se reîntorseseră în tară 162 inşi sub formă de permisionari şi aceştia au servit la o serie de servicii de informații din tară.

D.Z.S.: *Nume mai importante dintre oamenii politici români care au colaborat cu nemții.*

E.C.: Atta Constantinescu era un simpatizant şi un agent al Legației germane.

D.Z.S.: *Din personalul mai mic al SSI cine credeți că putea să fie cu intenții progermane? Vorbesc de personalul civil. Ce credeți despre Giurescu?*

E.C.: Era şi pro şi contra.

D.Z.S.: *Mi se pare că fratele lui era agent.*

E.C.: Fratele lui fusese trimis de Mihai Antonescu să formeze un centru de propagandă.

D.Z.S.: *Dar Săvescu de la contraspionaj, Bălteanu?*

E.C.: Bălteanu era pentru ei, nu era agent al lor, era prea prost pentru aceasta.

D.Z.S.: *Trebuie să fi avut şi nemții oameni la SSI? Dintre legionari desigur, nu?*

E.C.: Cred că pe Demetriad şi Şerbănescu pe care 1-au prins acolo armatele şi l-au trimis cu avionul aici. El a fost şi la Moscova; 1-am întâlnit acolo. M-a recunoscut. Lui Georgescu i-a fost frică că nu ştia care învinge, Antonescu sau Aliații.

D.Z.S.: *Dar maiorul Duca?*

E.C.: Despre maiorul Duca nu putem să spunem.

D.Z.S.: *Ştiți cine v-a vorbit de rău? Domnul Gămulea.*

E.C.: L-am ajutat, 1-am ținut, a făcut unele abuzuri. Era prieten cu fratele meu, se pretindea de multe ori rudă cu mine. L-am ținut la contrasabotaj, el fusese la garaj, la automobile, unde a făcut multe abuzuri, a furat.

D.Z.S.: *Despre Rădulescu-Sița ce credeți?*

E.C.: L-am luat de la Statul Major unde i se crease o situație grea. Se spunea printre ofițeri că ar fi părăsit Coroana românească şi că s-ar fi ascuns în păpuşoi. El este un om bun, un ofițer bun, dar rău de gură. Vorbeşte prea mult. A fost şeful Secției secretariat şi se împrietenise cu fratele meu, Gică. A vrut să formeze împreună cu fratele meu un fel de camarilă şi voia ca să mă influențeze pe mine ca eu să fac tot ce vor ei. El e un om deştept, făcea relații, a intervenit apoi un scandal cu Rodler. Din cauza acestui scandal germanii cereau ca Rădulescu să plece din Serviciu. El a fost şi la Secția filaj, era şi informator bun. El şi-a căutat de treabă, a vrut să scape de front.

D.Z.S.: *De unde are el avere?*

E.C.: Cred cu mobilizările pe loc. Şi nevasta lui avea bani.

D.Z.S.: *Ce crezi despre Lepădatu?*

E.C. Nu, nu-1 cred capabil.

D.Z.S.: *Agronomu?*

E.C.: Puțin. E un om capabil, nu e un băiat rău. El se ocupa cu problema minoritarilor. Merită cred că era baza. Acesta era întotdeauna un tip *louche.*

D.Z.S.: *Dar pentru englezi cine crezi că a lucrat?*

E.C.: Acesta este un capitol mare. M-ar interesa atitudinea lui Lissievici.

D.Z.S.: *El a fost şi şef al Serviciului după Şiminel, a colaborat ca să te prindă.*

E.C.: Şi ce-am făcut eu pentru el! L-am plimbat cu banii statului în străinătate şi alte o mulțime de avantaje.

D.Z.S.: *Dar despre Eugen Arabu?*

E.C.: Cred că a colaborat şi cu nemții. E un pungaş. Eu îl cred capabil. A lucrat intim cu Micandru.

D.Z.S.: *Dar Antoniu de la Ploieşti?*

E.C.: Poate şi el a lucrat.

D.Z.S.: *Dar Braşoveanu?*

E.C.: Nu. Cred că nu. Eu l-am găsit acolo când am intrat în Serviciu.

D.Z.S.: *Cine mai era de valoare?*

E.C.: Filimon.

D.Z.S.: *Când au început să lucreze Feher şi Pinkensolm? Imediat sau mai târziu?*

E.C.: Mai târziu.

D.Z.S.: *În dosarele lor se arată că informațiile lor sunt importante şi se spune că ar fi fost îndrumați să se ducă la adăpostul de la gară.*

E.C.: Cine adresează acest raport?

D.Z.S.: *Secția contrainformații. Cum se face că nu i-ați trimis în judecată? Cercetarea s-a terminat. Dar despre Lowin?*

E.C.: Acesta era mai principal ca toți. Acesta trebuia să dea organizația mai departe.

D.Z.S.: *De ce n-ați exploatat această chestiune? Ați lucrat ca nişte copii mici.*

E.C: A fost greşeala lui Luca. Mi-a spus că nu se mai poate aştepta, că trebuie să intre în casă. Am spus şi la Moscova că agenții noştri lucrează numai pentru bani şi pentru convingeri politice. El stătea în casă, a dat foc la toate hârtiile pe care le-a avut şi cu o mână trăgea cu revolverul. Cei de afară trăgeau în aer. Ultimul glonte a fost pentru el şi a murit cu capul pe scrumul cifrului.

D.Z.S.: *Şi eu am fost în această organizație din Vatra Luminoasă. Dacă mai întârzia trei zile nu mai găseați postul. Trebuia să se schimbe.*

E.C.: Cred că cunoaşteți tehnica cum se prind organizațiile, sau vreți să vă spun eu?

D.Z.S.: *S-a lucrat ca de nişte copii mici.*

E.C.: Luca a stricat toată afacerea. Trebuia să se facă un filaj bun să se descopere cine vine, cine iese. Lowin a simțit şi a plecat de acasă. Maiorul Luca a plecat eu ei, dar se presupune că a fost în legătură cu ei.

D.Z.S.: *Pe cine considerați ca cel mai periculos?*

E.C.: Pe Iorgu Popescu. Era un ticălos.

D.Z.S.: *Dar Vlăduță?*

E.C.: L-am dat afară. A făcut ceva contra regulilor. A dat bătaie sau altceva şi nu se ținea decât de chefuri şi distracții. Mi-a fost recomandat de generalul Armă care îşi plasa familia şi oamenii lui şi care îşi făceau de cap. L-a luat pe Rică Georgescu şi 1-a dus într-o garsonieră şi au aflat nemții. Pentru aceasta i-am dat o notă calificativă proastă pe care a arătat-o lui Rică Georgescu, pentru ca atunci când se vor întoarce lucrurile să zică că a făcut ceva pentru el.

D.Z.S.: *Pe Chita de la barul Nipon îl cunoaşteți?*

E.C.: Prea puțin. Lucra cu Miu.

D.Z.S.: *E adevărat că Miu I-a aranjat pe Georgescu?*

E.C.: Era un teatru. Şmecherii ieftine.

D.Z.S.: *Dar Alexandrescu, care a făcut o încurcătură la Lisabona, care a adus ceasuri?*

E.C.: A adus 700 ceasuri din străinătate prin contrabandă şi acesta era un căpitan decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul". Locotenent-colonelul Borcescu cerea să fie numit în străinătate. Când se întorcea înapoi în țară, primim o telegramă de la Legația de la Budapesta ca acesta să fie bine verificat la frontieră. Primind această înştiințare am delegat pe Tomescu să pună de o parte toate bagajele delegatului Ministerului de Externe, iar tot ce este al acestui căpitan să vină cu ele la Serviciu. Între bagajele lui era şi un geamantan nou foarte plin. La fund se găseau pachete cu ceasuri puse cu număr aşa cum au ieşit din fabrică. L-am întrebat pe acest căpitan câte ceasuri are. Mi-a spus că are 300. L-am întrebat din ce metale sunt. Mi-a spus că sunt din metale ieftine şi unele din aur german. L-am întrebat de unde are bani pentru a fi cumpărat aceste ceasuri. El spune că din banii lui şi nu se poate ca să i le iau. Chem pe Titi Ionescu şi-i spun să sigileze valiza. L-a luat Titi Ionescu şi l-a cercetat. A început cu minciuni şi a început să se roage şi a spus că aceste chestiuni se fac de către cei mari. Au început o serie întreagă de intervenții. I-am spus lui Titi Ionescu să facă raportul. Acesta s-a învârtit. Cred că până la urmă nu 1-a depus. Când a aflat generalul Şteflea de acest lucru a sărit în sus. A spus: „Uite că ne-a făcut de râs". A fost dat în judecată la Curtea Marțială. Surpriza era că în loc de 300 ceasuri au fost 770 ceasuri.

D.Z.S.: *Nici până acum nu se ştie unde sunt aceste ceasuri.*

E.C.: Spunea că le-a adus pentru un negustor mare. Ceasurile le-am dat în păstrare ca corp delict la instanțele justiției.

D.Z.S.: *Nu există ceasurile acolo.*

E.C.: E fantastic. A venit Tomescu sau Vălcescu să-mi spună că sunt 770 de ceasuri, din care majoritatea de aur. Am adus şi un specialist care să le evalueze şi au fost date spre păstrare la acea autoritate. Aceasta înseamnă să munceşti şi alții să facă afaceri. Ce s-a făcut cu capitalul?

D.Z.S.: *Chestiunea a rămas încurcată. Daraban credeți că era agent german?*

E.C.: Nu cred. Borcescu nu avea simpatii. Exista în momentul acela o psihoză acolo. Se urau civilii şi militarii, pentru că civilii susțineau că militarii erau mai favorizați.

D.Z.S.: *Despre Mihalcea ce părere aveți?*

E.C.: Nu e băiat rău. Are gură rea. Începuse să se certe cu cei de la Serviciu şi am căzut la învoială să rămână în Serviciu.

D.Z.S.: *Ce afaceri a făcut cu chestorul de la Galați? El avea maşina de la germani.*

E.C.: I-a făcut favoruri. Nu i-a dat numai lui.

D.Z.S.: *Dar de ce se certau Mihalcea cu Petrovici?*

E.C.: Mihalcea avea şcoală, era un om cult şi Petrovici care n-avea decât 4 clase de gimnaziu făcea pe marele. Eu nu am favorizat pe nimeni. Fratele meu care a fost la mine a fost cel mai puțin avantajat.

D.Z.S.: *Dar Guță Petrovici a plecat cu foarte mulți bani în străinătate?*

E.C.: A plecat cu puţini bani. Eu i-am spus: „Cu cât vei pleca cu mai mult, cu atât se va vorbi mai mult.” Guţă Petrovici a fost în Germania şi a luat legătura cu informatorii legionari.

D.Z.S.: *El a fost şi la Madrid, are parale foarte multe.*

E.C.: Se poate. A făcut ceva parale, mai ales dacă faceţi socoteala câte curse a făcut în străinătate şi de fiecare drum îi rămânea câte 120 000-150 000 lei. Enescu era un pungaş. L-am trimis curier în străinătate. El îşi lua un geamantan cu alimente ca să nu cheltuiască acolo şi avea la fiecare drum 130 000-150 000 lei câştig.

D.Z.S.: *Curierii plecau pentru informaţii?*

E.C.: Şi pentru paza valizelor diplomatice. Dintre aceştia foarte mulţ

făceau contrabandă. A fost prins domnul Haralamb, la Budapesta, cu două vulpi argintii. Şi Buzeşti, care nu se avea bine cu mine, abia aştepta să mă spună la Mareşal. De aceea nu 1-am mai trimis.

D.Z.S.: *Ce credeţi despre Trohani?*

E.C.: Era un băiat mai curăţel. Lucra foarte bine. Cunoştea germana foarte bine şi alte limbi străine. Când am avut nevoie de un director am stat şi m-am gândit, i-am pus în comparaţie. Acesta avea titlul cel mai frumos, şi l-am chemat la cabinet să-mi fie secretar, căci nu eram ministru să am şef de cabinet.

D.Z.S.: *De ce aţi avut nevoie de un secretar? Acel lucru pe care-1 făcea el putea să-l facă şi un gardian.*

E.C.: Era un plasament De ce să pun un plutonier! Mai bine pun un colonel.

D.Z.S.: *Ce oameni de valoare aţi avut acolo? Popescu era de valoare? Se spune că a murit în Ardeal.*

E.C.: Eu nu cred ca acest om să fie capabil să moară pe câmpul de luptă.

Cred mai curând că s-o fi făcut cioban la oi. La Secţia informaţii a fost locotenent-colonelul Ştefan Dumitrescu care era un bun tehnician. Avea unele defecte, dar nu era un element rău. Un element foarte bun era locotenent-colonelul Aurelian Andrea, cunoscător al problemelor maghiare.

D.Z.S.: *Badea Românescu?*

E.C.: Un element foarte bun, foarte pregătit.

D.Z.S.: *Dar Ilisievici?*

E.C.: E un element lipsit de inteligenţă.

D.Z.S.: *A învăţat chestia cu chibriturile.*

E.C.: Ne-a fost şi ruşine. Sunt lucruri absolut odioase.

D.Z.S.: *Dar despre Siţa?*

E.C.: Cred că numele îi vine de la chestia cu brânza. Trebuie să ştiţi că e jenat. E un om care avea o oarecare valoare. Era la Secţia de filaj şi dispunea de fonduri. Eram foarte supăraţi pe el. Îl vedeam că flecărea şi nu prea îşi vedea de serviciu. De ziua mea văd că mi se trimite un tablou drept cadou, de la Rădulescu. El cheltuise pentru acest tablou 500 000 lei.

D.Z.S.: *Aţi descoperit misterul de unde are el parale?*

E.C.: El dădea curierii pentru străinătate.

D.Z.S.: *Dar despre Diaconescu, simpatia dumneavoastră, ce aveţi de spus?*

E.C.: Nu era simpatia mea.

D.Z.S.: *La Secția a II-a, ce informații aveați despre Conomov şi Hodoreanu.*

E.C.: Hodoreanu era mult mai bun. A fost şi unul Sagner, un stricat. El ne-a vândut unei organizați de spionaj străine. La Secția informații a fost Popescu, un bun birocrat. Acesta de care vorbim, a fost la Madrid.

D.Z.S.: *La contraspionaj pe cine ari avut bun?*

E.C.: Pentru urmăriri pe Braşoveanu, care e cam bandit. E bun la urmăriri însă.

D.Z.S.: *Dar Albu?*

E.C.: Mi-a fost recomandat ca un om foarte bun. S-a lenevit însă. A făcut unele greşeli. Era un om comod, însă 1-am menținut pentru că nu se găsea altul. Pe un agent trebuie să-1 ții cel puțin doi ani ca să faci din el un om pe care să-l poți întrebuința. Dăscălescu e mai slab ca alții.

D.Z.S.: *E rudă cu Cristescu.*

E.C.: Georgescu, Miu sunt băgați de Cristea. El îmi băga tot felul de oameni. Mai sunt şi alte motive pentru care Cristea ar avea ciudă pe mine.

Victor Cristescu, luat de la Siguranță, recrutează informații slabe. El este un om care înghite hârtii. Este însă mai corect decât alții.

D.Z.S.: *Cu Wittner de la Legația turcă ați avut legături?*

E.C.: Da, s-a purtat corect. I-am dat şi premiu. Albu e un mare trântor. La contraspionaj este o problemă întreagă. Înainte de armistițiu era la acest serviciu maiorul Bălteanu. L-am luat pe Georgescu ca să-1 urmărească pe doctorul Cahane, un dentist. Mi-a făcut supravegherea însă în aşa fel încât acesta a simțit şi a plecat. De asemenea, a supravegheat pe dr. Mulgund şi a stricat toată chestiunea. Georgescu e un om comod, pune radio să cânte, se uită puțin prin hârtii, pleca la spriț, după-masă venea iar puțin şi apoi pleca la pocker. Făcea informații la legalii, de asemenea, şi Leon Georgescu; îşi adusese pe unul Dona, un om fantastic de gras de care spunea că îl utilizează ca spion. Acest Dona era un om cu parale, cu avere mare. Pe acesta şi alți prieteni ai domnului Georgescu i-am dat afară.

D.Z.S.: *Dohatcu?*

E.C. Nu face parale.

D.Z.S.: Dar Iamandi?

E.C.: O puşlama şi un leneş. L-am dat afară. A luat parale de la Ministerul de Externe.

Secția de contrainformații e foarte slabă. Am încercat să-1 aduc pe Georgescu de la Siguranță. Un băiat aşa drăguț, fin. Un băiat bun. Am lucrat cu el în problema capitalei. Am căutat prin Siguranță un om bun. Îmi era foarte greu să găsesc aşa ceva pentru că românul nu ştie să trieze materialul. Nu au perspicacitate de interverificare a informațiilor, să ştie care sunt bune şi care nu sunt bune. Aceste operații nu poate şi nu vrea să le facă oricine. Nici oamenii de la statul major nu fac parale. Nicuşor nu ştie cum să lucreze. Pune mâna pe o hârtie şi nu ştie pe care să o ia.

D.Z.S.: *E un inginer agronom, care a dat un grup de legionari, Stârcea de la Ploieşti.*

E.C.: Sunt extraordinari Agronomul şi Stănescu! Sunt singurii buni! Stănescu e un trepăduş. Mai era un locotenent, un invalid care era un om corect.

D.Z.S.: *Dar Păcescu? Era cunoscut cu un german de la cataracte.*

E.C.: Poate să fie.

D.Z.S.: *N-ați avut nici un om care să vă fie efectiv colaborator?*

E.C.*:* Mi-am apropiat pe ofițeri. Pot să spun că nu sunt atât de răi. I-am protejat mult, le-am dat pe rând ore suplimentare. I-am întreținut.

D.Z.S.: *Ce buget ați avut?*

E.C.: De la 50-40 000 000. În privința informațiilor 12 000 000, în informații interne şi externe.

D.Z.S.: *Cu prietenii noştri englezi ați avut legături?*

E.C.: În ziua de 22 am avut informații de la Palat. Cred că lucrurile s-au precipitat.

D.Z.S.: *Dumneavoastră ştiți că Maniu habar n-avea de combinația militară cu Palatul?*

E.C.: El se exprima că Regele se sfătuise cu militarii.

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48167, vol 3, f. 138-151.

14 ***29 aprilie 1946.*** *Fragment din Actul de Acuzare.*

MINISTEIZUL JUSTIȚIEI
Tribunalul Poporului din Bucureşti
ACUZATORUL PUBLIC al Cabinetului 1.

Act de Acuzare
din 29 aprilie 1946.

Eugen Cristescu a fost Directorul General al Serviciului de Poliție Secretă a lui Ion Antonescu, de la 15 noiembrie 1940 până la 23 august 1944.

Clica antonesciană a găsit suportul ideal pentru făptuirea nenumăratelor crime ce ilustrează guvernarea ei în persoana lui Eugen Cristescu şi a Serviciului ce-l conducea.

Eugen Cristescu, imediat ce ia în primire conducerea Serviciului, se face slujitorul devotat şi port-parola intereselor hitleriste din România. Din acest moment Serviciul trece de la misiunea sa informativă la acțiuni represive împotriva acelora care se opuneau politicii de trădare a intereselor țării în folosul Germaniei hitleriste. Eugen Cristescu adoptă integral țelurile politice, planul de muncă şi organizare al Gestapoului însuşindu-şi totodată metodele sale odioase de tortură, înscenare şi organizare de represiuni, devenind sucursala românească a Poliției Secrete Germane: Gestapoul.

Eugen Cristescu şi Serviciul ce-l conducea, colaborând cu celelalte servicii de siguranță din țară, organizează şi este amestecat în toate măcelurile şi masacrele din epoca acestei guvernări odioase a Antoneştilor.

Datorită rolului important ce-l căpătase, de sprijinitor al regimului, atât de impopular şi lipsit de suport politic, Eugen Cristescu deveni curând trăsătura de unire intre cele două conduceri ale Germaniei hitleriste si ale tării noastre. El prezenta personal documentele confidențiale care în mod obişnuit trebuiau să vină prin Ministerul de Externe.

Pentru a servi mai bine interesele germane hitleriste, Eugen Cristescu trimite curieri şi agenți diplomatici români în Orientul Apropiat, unde făceau spionaj în folosul României.

Rolul lui Eugen Cristescu în măsurile de siguranță pentru asigurarea spatelui frontului ce se punea o dată cu începerea războiului este covârşitor. Cu câteva zile înainte de declanşarea agresiunii contra URSS, Eugen Cristescu, împreună cu maiorul von Stransky, delegatul ataşat pe lângă el din partea Serviciului Secret German, şi locotenent-colonelul Ionescu-Micandru, s-au întâlnit cu amiralul Canaris pentru a stabili precis planul de colaborare, atât pentru asigurarea spatelui frontului, cât şi pentru organizarea unei acțiuni intense în profunzime pe teren informativ în URSS (exploatarea prizonierilor etc.).

Rezultatul acestor hotărâri s-a văzut cu ocazia înscenării pogromului de la Iaşi, de la 29 iunie 1941, a măcelurilor de la Odessa şi a cuptoarelor morții de la Berezovca (vezi adresa nr. 13 501 din 12.III.1942 a SSI).

Dintre serviciile care au răspândit cea mai mare groază în mijlocul populației din teritoriile cotropite, se situează aşa-numitul Eşalon I, al poliției lui Eugen Cristescu, care opera pe teritoriul sovietic şi care avea diverse centre, aşa-numite de identificare şi cercetare. Unul din centrele care şi-a căpătat un renume odios este acela de la Odessa. Aici au fost arestați sute de partizani din Odessa din catacombele oraşului, precum şi din localitățile Nerubaisc şi Osatova, supunându-i la cele mai groaznice torturi (Vezi depoziția martorului Ioniță Ştefan).

Într-o circulară trimisă în 1941, imediat după ocuparea Odessei, conținând directive date Centrului Contrainformativ Transnistrian, extragem următoarele: „SSI acționând potrivit cu planul de activitate elaborat în urma creării unei noi situații la frontiera de est, şi în spiritul instrucțiunilor Marelui Cartier General, va contribui prin organele sale la organizarea serviciului de ordine şi siguranță în Transnistria”. Circulara prevede ca primă operațiune: „curățirea terenului”, precizându-se „curățirea terenului se va face prin ecluze mixte compuse din agenți secreți şi jandarmi, cu concursul armatei” (v. toate trimiterile în dos. 100/945 cab. 1).

În afară de miile de oameni care s-au perindat prin birourile Centrelor de identificare ale Eşalonului, şi asupra cărora s-au încercat cele mai bestiale maltratări (vezi dos. Eugen Cristescu de la cab. I, cu declarațiile martorilor Traian Borcescu, Topală Vasile), se mai uzita alt sistem de asasinare perfidă cu ajutorul organelor Pretoratului militar. Astfel pe dosarele încheiate în urma cercetărilor se adaugă concluzia: *„Propunem desăvârşirea cercetărilor de către organele serviciului pretoral”*. Cu această concluzie dosarul era înaintat Pretoratului care aproba propunerea şi astfel deținuții erau predați spre a fi

împuşcaţi sub pretextul obişnuit al „Fugii de sub escortă” (vezi nota informativă nr. 45.917 din 24 august 1942, idem, ibidem).

Dar în afară de acest organ intitulat „Eşalonul”, care avea ramificaţii pe tot frontul şi urmărea obţinerea pe de o parte de informaţii de la prizonierii sovietici, şi pe de alta exterminarea patrioţilor sovietici pentru a băga groaza în populaţie, mai existau o serie întreagă de alte secţii şi servicii care împânzeau într-o reţea uriaşă toate compartimentele vieţii din România şi din Orientul Apropiat şi ale căror informaţii şi sinteze mergeau prin Eugen Cristescu şi clica lui, direct în mâinile Serviciul Secret German sau ale Legaţiei germane (v. idem, ibidem).

La Bucureşti ca şi la Odessa, Serviciul lui Eugen Cristescu practica aceleaşi metode barbare contra acelor ce îndrăzneau să spună adevărul şi să demaşte dictatura antonesciană şi crimele ei contra poporului. Sunt nenumărate cazurile celor schingiuiţi de călăii lui Cristescu pentru ca astfel clica antonesciană să se menţină prin groază şi teroare la putere (vezi acelaşi dosar mai sus menţionat).

Eugen Cristescu, pentru serviciile aduse Germaniei hitleriste, primise scrisori de mulţumire, atât din partea şefului Serviciului de Informaţii al Armatei Germane, amiralul Canaris – care la 17. XI. 1942 se exprimă textual asupra „colaborării loiale şi fructuoase cu Serviciul de Informaţii al Armatei Romane (vezi adresa Nr. 124 din 27.VL 1945 a SSI aflată în dosarul Eugen Cristescu) – cât şi din partea colonelului Rödler care, de asemeni, îi trimite lui Eugen Cristescu o scrisoare în care îşi exprimă „admiraţia pentru activitatea sa pe Frontul de Est şi în străinătate”, şi mulţumind pentru „colaborarea camaraderească în decursul celor doi ani atât de folositoare Germaniei şi României” (v. idem, ibidem).

Serviciul avea o secţie intitulată „Secţia G” (germană) prin care se făceau legăturile cu serviciile de informaţii germane, având în frunte pe colonelul Ionescu-Micandru, persoană de încredere a nemţilor.

Altă diviziune era Secţia I a Informaţiilor, condusă de către colonelul Lissievici, care furniza material informativ de ordin militar şi de politică externă, strâns prin agenţii proprii şi prin rezidente organizate în străinătate de către nemţi, respectiv dotate şi instruite de nemţi.

Eşalonul ţinea în mod ierarhic de Secţia I, căreia îi trimitea probleme sau chestiuni militare expuse în studii sau note informative.

Din nenumăratele secţii cu reţelele lor şi ramificaţii în toate direcţiile, mai menţionăm şi Secţia de Contraspionaj, precum şi aceea numită Secţie juridică, care ambele lucrând pe de o parte în cadrul „Contrainformaţiilor”, exercitau în folosul clicei antonesciene şi a conducerii hitleriste, tot felul de presiuni morale şi fizice pentru a obţine avantaje de ordin informativ ca şi avantaje de ordin economic spre folosul personal al acestor clici, cât şi pentru ţelurile criminale ale hitlerismului.

Eugen Cristescu colaborează intens cu Manfred von Killinger, cu von Ritgen şi cu toţi reprezentanţii Gestapo-ului, printre care se număra şi Radu Lecca. Cu toţi aceştia se vedea zilnic, colaborând şi complotând în contra intereselor poporului român (vezi dos. Eugen Cristescu cab. I). De asemeni el se face

vinovat de abuzuri uriaşe, prin extorcare de avantaje de ordin material, atât în folosul personal, cât şi în folosul clicei antonesciene în frunte cu Maria Antonescu şi ceilalți din conducerea Consiliului de Patronaj (vezi dos. Min. Ap. Int. conținând verificarea neregulilor gestiunii Serviciului).

Dar, Eugen Cristescu este marele vinovat în toate hotărârile ce s-au luat, atât în consiliile restrânse de cabinet, de ordine internă, şi de colaborare militară, la care era nelipsit, în special cu privire la modurile sălbatice de reprimare a oricăror încercări din partea antifasciştilor şi în genere a tuturor oamenilor cinstiți şi patrioți de a arăta adevărata situație dezastruoasă a țării (vezi dos. 59/945 anexa a dos. Antonescu privind extrasele după şedințele Consiliilor de Miniştri).

El este unul din autorii internărilor în masă a patrioților români în lagărele de exterminare de la Târgu Jiu şi din Transnistria (vezi stenograma Consiliului de Miniştri din 8 aprilie 1941, în care Ion Antonescu declara: „Serviciul Secret lucrează acum de acord cu țările cu care suntem în Axă... Astăzi lucrăm cu Germania şi cu Italia”).

Eugen Cristescu e acela care stabilea în ultimă instanță împreună cu C.Z. Vasiliu, Dumitru Popescu şi sub controlul lui Ion Antonescu, listele de internări în lagăre, de arestări de oameni politici şi fruntaşi antifascişti, de arestări şi expulzări de supuşi străini (vezi idem şedința Consiliului de Miniştri de la 8 aprilie 1941; dosar anexă Ion Antonescu Nr. 53/945).

El este autorul şi instigatorul măsurilor medievale de schingiuri inimaginabile ale aşa-zişilor „suspecți politici” care luptau pentru o viată mai bună a poporului român (vezi declarațiile şi depozițiile de martori din dosarul Eugen Cristescu cab. I).

Eugen Cristescu depunea tot zelul pentru a sprijini regimul întunecat şi criminal al lui Ion Antonescu şi războiul dezastruos, până în ultima clipă.

Într-adevăr, chiar şi în ultimul moment, aflând de pregătirile ce se fac pentru ieşirea din război a României, el anunță imediat pe Killinger şi pe ceilalți reprezentanți hitlerişti de ceea ce se pregăteşte. De asemeni, el anunță de acest lucru şi pe Ion Antonescu. Dar, data loviturii fiind preschimbată într-una mai apropiată (23 august 1944), planurile lui criminale de a împiedica acest act patriotic şi istoric au dat greş, şi el fuge în munți, unde este găsit mai târziu (vezi declarațiile şi depozițiile din dosarul Eugen Cristescu cab. I).

Pentru toate aceste motive Eugen Cristescu se face vinovat de dezastrul țării, prin aceea că militând pentru hitlerism şi fascism după 6 septembrie 1940, a pregătit şi desăvârşit ocuparea țării de către armata germană, prin mijloacele ce slujeau interesele hitleriste în România, astfel cum s-a arătat mai sus.

De asemeni, el se face vinovat de dezastrul țării prin săvârşirea de crime de război, prin aceea că a contribuit şi a hotărât declararea şi continuarea războiului contra U.R.S.S.-ului şi a Națiunilor Unite. Nu a respectat regulile internaționale. A supus la un tratament inuman pe prizonierii şi ostatecii de război. A ordonat şi a săvârşit acte de teroare, cruzime şi de suprimare asupra populației din teritoriile în care s-a purtat războiul. A ordonat şi săvârşit represiuni colective şi individuale în scop de persecuție politică şi din motive

rasiale asupra populației civile. A ordonat şi organizat munci excesive şi deplasări şi transporturi de persoane în scopul exterminării acestora. A supus la tratamente neomenoase pe cei aflați sub puterea sa: arestați, anchetați etc. A ordonat şi a comis acte de violență, torturi şi alte mijloace ilegale de constrângere în chestiuni cu caracter politic şi rasial. Si-a însuşit în mod ilicit averi cu ocazia participării la conducerea războiului în orice calitate şi profitând de legătura lui cu persoane care participau la conducerea războiului şi de asemeni de legăturile şi măsurile de fapte cu caracter hitlerist şi rasial. A inițiat şi ordonat înființări de ghettouri, lagăre de internare şi deportări din motive de persecuție politică şi rasială. A ordonat edictarea de măsuri nedrepte (de concepție hitleristă şi rasială), practicând cu intenție o execuție excesivă a legilor derivate din starea de război şi a depozițiunilor cu caracter politic şi rasial. S-a pus în slujba hitlerismului şi a fascismului şi a contribuit cu fapte proprii la realizarea scopurilor politice şi la aservirea vieții economice a țării în detrimentul intereselor poporului român.

Pentru toate aceste crime Eugen Cristescu este vinovat în conformitate cu art. 1 al. b şi art. 2 al. a, b, c, d, e, f, g, 1, m, n şi o şi îl trimitem în judecată Tribunalului Poporului pentru a fi sancționat şi condamnat în conformitate cu art. 3 din aceeaşi lege 312/945 combinat cu art. 101 Cod Penal.

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 3. f. 174-179.

15. ***6 mai 1946****. Fragment din interogatoriul luat lui Mihai Antonescu. Întrebările puse de Eugen Cristescu referitoare la gazarea catacombelor din Odessa şi atitudinea antilegionară a şefului SSI.*

Acuzat Eugen Cristescu: Rog pe domnul profesor Mihai Antonescu în calitate de fost vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri să spună dacă şeful Serviciului Secret al Preşedinției Consiliului de Miniştri, în calitatea sa de funcționar, a putut avea vreun rol în declarația şi continuarea războiului şi aducerea armatei germane în România?

Mihai Antonescu: Nu.

Acuzat Eugen Cristescu: Dacă Şeful Serviciului Secret a putut avea un rol în edictarea regimului rasial sau celor rezultate din alianța româno-germană?

Mihai Antonescu: Nu, domnule Preşedinte.

Acuzat Eugen Cristescu: Dacă îşi aminteşte domnul Mihai Antonescu că a venit de la Cartierul General un colonel specialist în materie de gazare, care a făcut studii la Odessa pentru gazarea catacombelor. După aceea a venit la Bucureşti să propună guvernului această operațiune, a luat contact cu mine şi am expus domnului Mihai Antonescu problema gazării prin prisma dreptului internațional? Iar domnul Mihai Antonescu mi-a răspuns: „Este contrar legilor internaționale şi guvernul român nu va admite". În consecință am luat măsuri ca acel colonel să se întoarcă înapoi la Berlin, cu acest răspuns negativ.

Preşedintele: *Este exact?*

Mihai Antonescu: Domnule Preşedinte, exact în parte, c-o rectificare: eu nu am spus că guvernul român nu va admite. Domnul Cristescu m-a consultat, atunci mi-a spus: „Este o chestiune de specialitate a dumneavoastră, ca profesor"; m-a întrebat dacă ar avea dreptul armata noastră să gazeze şi i-am spus că n-are acest drept şi nu poate s-o facă...

Preşedintele: *Da.*

Mihai Antonescu: ... Şi, în nici un caz, nu ştiu ca acest lucru să fi fost făcut.

Preşedintede*: Da.*

Acuzat Eugen Cristescu: Care a fost atitudinea şi acţiunea mea în problema legionară?

Mihai Antonescu: Domnule Preşedinte, domnul Cristescu a fost întotdeauna un urmăritor atent al acţiunii legionarilor şi, de câte ori îi dam unele dispoziţii în legătură cu legionarii şi informaţii pe care le aveam privitoare la legionari, domnul Cristescu le îndeplinea cu foarte multă conştiinciozitate. Mi-aş îngădui numai, pentru că e vorba de acest lucru, să spun că-mi amintesc numai că în chestiunea unei expoziţii, Serviciul domnului Cristescu a dat unele fonduri şi, dacă se va pune problema, atunci probabil că domnul Cristescu o să-şi amintească.

Arh. SRI, fond Microfilme, discul: „Interogatoriul lui Mihai Antonescu", anexă la dosarul nr. 40010.

16. ***9 mai 1946****. Interogatoriul lui Eugen Cristescu în faţa „Tribunalului Poporului, începând cu ora 8,30, când a răspuns la o serie de întrebări puse de acuzatorii publici (Stoican şi Săracu) şi o parte dintre acuzaţi (Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Piky-Vasiliu, Constantin Pantazi, Constantin Petrovicescu, Dumitru Popescu, Radu Lecca) referitoare la: colaborarea româno-germană în domeniul informaţiilor; activitatea serviciilor secrete germane pe teritoriul României; relaţiile mareşalului Ion Antonescu cu Iuliu Maniu şi ceilalţi lideri ai opoziţiei privind acceptarea condiţiilor armistiţiului cu Puterile Aliate; pericolul ce-l reprezenta înarmarea saşilor; fuga lui Horia Sima după evenimentele din ianuarie 1941; sprijinul dat de germani Mişcării Legionare; pactul de neagresiune între Corneliu Codreanu şi Iuliu Maniu în alegerile din decembrie 1937; asasinatele de la Jilava (26-27 noiembrie 1940).*

Eugen Cristescu: Domnule Preşedinte, îmi permiteţi să vă fac o rugăminte. În virtutea legii de organizare a Serviciului pe care 1-am condus, eu sunt obligat, chiar după plecarea din serviciu, ca să cer autorizaţia autorităţii superioare, care astăzi comandă acest Serviciu, pentru a face depoziţii chiar în fata instanţelor judiciare în ceea ce priveşte problemele de serviciu în care am trăit. De aceea, vă rog să binevoiţi, ca în puterea discreţionară pe care dumneavoastră o aveţi, să-mi daţi această autorizaţie.

Preşedintele*: Vă dăm autorizaţie.*

Eugen Cristescu: Acolo unde va fi nevoie de oarecari lămuriri, pentru că am condus un serviciu tehnic, de specialitate, vă rog să fiți bun să-mi dați posibilitatea să dau explicațiile necesare.

***Preşedintele**: În ce calitate ați lucrat şi ce colaborare ați avut cu Serviciul Secret German?*

Eugen Cristescu: Domnule Preşedinte, în Țara Românească au existat mai multe servicii secrete germane. După informațiile şi verificările mele, în România au existat 11 servicii secrete de informații germane, dintre care două servicii au fost autorizate şi recunoscute de statul român, şi anume Abwehr-ul, adică Serviciul de informații pur al armatei germane, cum şi mai târziu, în ultimele luni înainte de Armistițiu, ataşatul de poliție Richter. În afară de aceste două servicii, conform uzanțelor diplomatice, era permisă funcționarea unui serviciu de informare personală a ministrului Germaniei, aşa cum au toți miniştrii plenipotențiari în toate țările în afară de aceste trei servicii, au existat în România 8 servicii clandestine, care au funcționat aici, s-au suprapus între ele, raportau toate la Berlin. Acolo informațiile se băteau cap în cap şi, după aceea, o parte din ele veneau ca să fie verificate la Abwehr-ul din România şi la SSI. Aşa am luat cunoştință de o parte din aceste informații.

Eu am colaborat cu Abwehrul. Această colaborare nu am făcut-o eu, domnule Preşedinte. Această colaborare data din anul 1939. Ea a fost întemeiată de amiralul Canaris, şeful serviciului german de la Berlin, împreună cu Mihail Moruzov chiar înainte de a se începe războiul contra Poloniei, pentru ca să se asigure întâi interesele germane în zona petroliferă. Când a venit domnul mareşal Antonescu la putere, a găsit această colaborare în ființă. Acesta e adevărul. Rog pe domnul Mareşal Antonescu să-şi amintească, că în primele zile ale lunii septembrie a venit la domnia sa amiralul Canaris şi a intervenit în favoarea lui Mihail Moruzov. I-a dezvăluit că exista o colaborare secretă între Abwehr şi Serviciul Secret Român, încă cu un an de zile mai înainte.

Ion Antonescu: Este exact.

Eugen Cristescu: Şi atunci, a cerut amiralul Canaris – şi situația de fapt aşa se prezenta: lucrările pe teren se făceau de agenții români împreună cu agenții germani – să autorizeze, mai departe – domnul Mareşal – această colaborare. Domnul Mareşal a autorizat această colaborare.

Eu am venit ca şef al Serviciului la 15 noiembrie 1940. Fusesem până atunci funcționar, de la gradul de sub-şef de birou până la gradul de director şi director general, 14 ani în Siguranța Generală, 6 ani în Ministerul de Interne.

Am fost luat din funcția de director al personalului din Ministerul de Interne şi, fiindcă eram specializat şi făcusem studii în străinătate, fiindcă eram membru în Comisia Internațională de Poliție Criminală şi avusesem o vastă experiență în toată această materie şi fiindcă eram un om independent, care nu făcusem absolut nici un fel de politică şi numai politica național patriotică a statului meu, domnul Mareşal Antonescu m-a ales dintre toți acei care aveau această specialitate şi m-a însărcinat cu conducerea acestui Serviciu.

După ce am venit cam şef al acestui Serviciu, la vreo lună de zile s-a prezentat la mine colonelul Rödler*, şeful secţiunii Abwehrului de la Bucureşti. Trebuie să menţionez, domnule Preşedinte**,** că Abwehrul venise în ţară în mod oficial, ca parte componentă în Misiunea Militară Germană. Prin urmare, era un serviciu recunoscut de stat, după cum fusese recunoscută şi Misiunea Militară Germană, că nu era un serviciu clandestin.

Colonelul Rödler mi-a cerut colaborarea. Mi-a arătat că această colaborare începuse cu un an de zile înainte. I-am răspuns colonelului Rödler: „Domnule, eu colaborare cu un Serviciu străin, indiferent care ar fi el, nu pot să fac fără autorizaţia şefului statului, care este şeful meu direct. Voi cere autorizaţia sefului meu şi atuncea vă voi da răspunsul."

M-am dus la domnul mareşal Antonescu. Domnul mareşal Antonescu mi-a spus: „Da, vei face colaborarea, însă cu următoarele două condiţii principale: în primul rând, Abwehrul german nu are voie să facă arestări pe teritoriul român; orice fel de arestare se face de organele româneşti, pentru că altfel ar însemna ca se încălca un drept de suveranitate naţională; a doua condiţie, Abwehrul să nu se amestece în politica interna românească".

Ţin să menţionez, domnule Preşedinte, că exista în Ţara Românească Gestapoul german din 1934, care trăise clandestin şi, fiindcă dosarul dumneavoastră, în care sunt cuprinse o serie întreagă de informaţii despre ce este Gestapoul şi până când a funcţionat Gestapoul în Ţara Românească, pentru că dosarul dumneavoastră, de la început până la sfârşit, zice că sunt un om al Gestapoului, Gestapoul, în Ţara Românească, domnilor, a fost amestecat în toate atentatele:...

Preşedintele*: (bate cu ciocănelul în masă, deşi în sală este linişte): vă atrag atenţia că dumneavoastră vă adresaţi tribunalului..*

Eugen Cristescu: da.

Preşedintele*: ... că răspundeţ1 la un interogator, şi că nu ţineţi discursuri.*

Eugen Cristescu: da... că Gestapoul în România a funcţionat de la 1934 şi a fost amestecat în toate atentatele din Ţara Românească, şi în atentatul lui IG. Duca şi în atentatul lui Armand Călinescu şi în toate celelalte atentate care au existat aici; că Gestapoul a avut o acţiune foarte puternică în legătură cu legionarii; că Gestapoul a avut o acţiune foarte mare în ceea ce priveşte afacerea de la Jilava, că, din cercetările pe care le-am făcut atunci a rezultat – că ei au fost aceia care au dat arme legionarilor – cu care au fost executaţi acei de la Jilava. Iar mai târziu, în rebeliune, s-a constatat că o bună parte din arme erau servite de Gestapo.

Gestapoul era condus înainte de colonelul Geissler, care trăise clandestin până în septembrie 1940. Atunci s-a oficializat, iar în urma cercetărilor făcute şi a celor stabilite, cum şi în urma informaţiilor pe care le-a avut şi domnul mareşal Antonescu şi domnul Mihai Antonescu, am desăvârşit aceste cercetări

---

* În textul publicat apare Rödel. Incorect, deoarece acesta era consilier la Legaţia germană.

şi am stabilit că Geissler, împreună cu o grupa de 8 inşi, avea un mare serviciu în România şi influenţa cum să se facă aceste operaţii.

De aceea, am cerut, şi domnul mareşal Antonescu a obţinut de la guvernul german, ca aceşti domni să fie expulzaţi din ţară.Ş, într-adevăr, a venit un avion într-o zi şi 9 inşi, împreună cu Geissler, au plecat în Germania. Aceasta nu înseamnă însă că Geissler nu mi-a plătit poliţa mai târziu. El, acolo, avea foarte mari legături cu Partidul Nazist German şi el a fost acela care a fost însărcinat cu paza aşa-ziselor lagăre, în care erau internaţi legionarii care au plecat după rebeliunea de aici, în Germania. Şi tot sub influenţa lui Geissler, Horia Sima a putut să plece de la Berlin şi s-a dus la Roma, iar în urma protestelor violente ale guvernului român şi arestărilor masive de legionari pe care le-a făcut aici în ţară, l-a scos pe Horia Sima de la Roma – l-a şi găsit imediat – l-a îmbarcat într-un avion şi l-a dus la Berlin.

După data plecării lui Geissler, nu a mai funcţionat în România Gestapo-ul propriu-zis. Au fost celelalte 8 servicii de informaţii, între care cel Mai important a fost S.D.-ul german, care se ocupa în special cu afacerile politice şi care aici era condus de un domn Kurt Auer, care îşi schimba paşapoartele şi misiunile şi firmele în fiecare zi. Eu am avut colaborarea, domnule preşedinte, numai cu Abwehr-ul.

În ce a constat această colaborare? Era colaborarea deja făcută în zona petroliferă, pentru apărarea zonei petrolifere unde se găseau agenţi germani veniţi cu ani de zile înainte, împerecheaţi cu agenţi români şi făceau un oficiu de supraveghere şi de pază pentru ca nu cumva, în cazul când se vor strica relaţiile dintre România şi Germania, inginerii englezi şi americani care se găseau acolo, să nu dea foc zonei petrolifere, să nu strice instalaţiile tehnice care erau.

Aceasta colaborare a continuat. De asemenea, se mai colabora şi în zona dunăreană în toate porturile pe unde se scurgeau vasele şi tancurile de petrol spre Germania. Exista acest serviciu, a rămas pe loc şi a continuat să funcţioneze mai departe. Colaborarea se mai extindea asupra acţiunilor de contrasabotaj şi asupra acţiunilor de contrainformaţii şi contraspionaj. De asemenea, se făcea un schimb de informaţii intre Abwehr şi Serviciul român de Informaţii. Convenţia era că românii nu dau informaţii din ţările care le sunt prietene, spre exemplu Franţa şi Italia, iar germanii nu dau informaţii din ţările cu care se găsesc în alianţă. Pentru celelalte ţări, schimbul de informaţii era permis. Am continuat această colaborare până la Armistiţiu.

Preşedintele: *În ce fel aţi colaborat dumneavoastră cu Piky Vasiliu, cu generalul Tobescu?**

Eugen Cristescu: Domnule Preşedinte, prin legea mea de organizare eu sunt obligat să colaborez cu Marele Stat Major şi cu celelalte departamente. Cu domnul general Vasiliu şi cu generalul Tobescu** luam parte la conferinţele de ordine publică, despre care s-a vorbit aseară. Acolo se făcea un schimb de informaţii, se făcea o centralizare a informaţiilor şi după aceea mergeam a doua

---

* În textul publicat este trecut generalul Popescu

* * În textul publicat este trecut generalul Pantazi

zi, vineri dimineața, la domnul mareşal Antonescu, unde se țineau conferințele de ordine publică.

Trebuie să fac o rectificare a unor declarații care s-au făcut aici. Participau la conferințele de ordine publică: domnul mareşal Antonescu, domnul general Dumitru Popescu – ministrul de interne –, domnul general Vasiliu – prefectul poliției –, Pălăngeanu, directorul general al siguranței – generalul Diaconescu şi colonelul Radu Davidescu, care lua numai note despre ceea ce se discuta. acolo se puneau în discuție toate problemele. Domnul mareşal dădea hotărârile care trebuiau să fie executate. Natural ca ministerul de interne, fiind un organ de execuție pură pe teren, în timp ce serviciul meu era numai un serviciu de informații, şi nicidecum un serviciu de execuție de măsuri pe teren, el era în cea mai mare măsură, în cea mai mare parte, obligat să execute aceste măsuri.

În ultima parte a războiului, adică în special în anul 1944, s-au ivit o serie de chestiuni delicate. Se făceau atunci tratative de armistițiu, iar eu eram însărcinat de domnul mareşal Antonescu să fac anumite legături politice. De aceea, după ce se terminau consiliile de ordine publică, rămâneam la domnul mareşal Antonescu să-i dau rezultatul misiunilor pe care le aveam şi unele informații politice mai delicate pe care le aveam. Pentru motivul că domnul general Vasiliu conducea toate măsurile de ordine şi pentru ca aceste măsuri de ordine să nu încalce nicidecum linia generală politică pe care o ducea domnul mareşal Antonescu în legătură cu aceste tratative politice, rețineam pe domnul general Vasiliu să stea acolo, să ia act de unele discuții, iar după aceea pleca şi domnul general Vasiliu şi rămâneam eu cu domnul mareşal Antonescu pentru problemele absolut de stat pe care eu aveam însărcinarea ca să le definitivez. Aşa că măsurile se luau de conferințele de ordine publică, iar faptul că rămâneam cu domnul general Vasiliu la domnul mareşal se explica prin aceste chestiuni delicate de altfel, după cum dumneavoastră ştiți prea bine, aceasta corespunde cu sistemul de compartimentare a serviciilor în materie de secrete de stat.

Preşedintele: *Da. În ce împrejurări ați ajuns să deveniți persoană de legătură între conducătorii germani pe de o parte şi Ion Antonescu pe de alta?*

Eugen Cristescu: Domnule preşedinte, am văzut şi eu în dosar această afirmație şi am văzut pe ce se bazează. Eu nu am fost în țară când s-a făcut ancheta. Şi dacă eram aici şi eram întrebat se lămureau foarte multe lucruri din dosar fără să fie nevoie să se întrebe agenții mei, de a treia şi de a patra mână şi funcționarii care nu ştiu ce se face de la o secție la alta, pentru că aşa este sistemul în acest serviciu**.**

Nu am cunoscut nici pe Hitler, nu am cunoscut nici pe Himmler, nici pe Keitel, pe care îl citează dosarul, nici pe Ribbentrop, absolut pe nimeni. Nu am făcut nici o legătură direct! Şi nu am avut decât colaborarea aici, pe terenul românesc cu serviciul german aşa cum v-am afirmat.

Preşedintele: *N-ați avut niciodată astfel de legături?*

Eugen Cristescu: Niciodată astfel de legături.

Preşedintele*: Informațiile care se culegeau prin Serviciul Special, în ce măsură mergeau la conducerea statului român şi în ce măsură la nemți?*

Eugen Cristescu: Toate informațiile, pentru că acest Serviciu era un serviciu de informare generală a Conducătorului statului, aşa cum am zis. Toate informațiile mergeau la Preşedinția Consiliului de Miniştri, prin buletinele zilnice, iar informațiile speciale, prin audiențe speciale care le aveam la domnul mareşal Antonescu. De asemenea, se comunicau părțile militare, părțile economice, şi – după specialități –, celorlalte departamente. Toată activitatea Serviciului era supusă legilor* şi celorlalte departamente.

În ceea ce priveşte pe germani, le dădeam numai anumite informații, pentru că şi ei, la rândul lor, ne dădeau informații. Aceste informații însă nu priveau chestiunile de politică internă, care erau ale noastre; priveau semnalări de suspecți, chestiuni de sabotaje, informații externe, însă problemele politice româneşti niciodată nu le-am dat, pentru că aşa ne-a fost de la început convenția.

Preşedintele: *Ce este cu circulara dată de SSI în 1941, după ocuparea Odessei? circulara cu prilejul rezistentei din transnistria?*

Eugen Cristescu: În care ce se spune?

Preşedintele*: În care e vorba de „curățirea terenului”.*

Eugen Cristescu: Termenul acesta, „curățirea terenului”, este un termen tehnic, domnule Preşedinte, nu este un termen politic, aşa cum se arată în actul de acuzare. Curățirea terenului se face şi aici în Bucureşti, se face şi astăzi.

Preşedintele: *Dar „desăvârşirea cercetărilor”?*

Eugen Cristescu: „Desăvârşirea cercetărilor”! Cunosc această chestiune tot din dosar şi o contest, mai ales având în vedere că acel care declară acolo spune: „din câte m-au informat agenții mei”, „din cate am auzit”, „din cate mi s-a spus”. Ei au utilizat aceste formule de „curățirea terenului” şi „desăvârşirea cercetărilor”. Eu contest acest lucru, domnule preşedinte.

Preşedintele*: În ce mod se făceau lucrările?*

Acuzator public Săracu*: Domnule preşedinte să spună acuzatul ce înțelege prin „desăvârşirea cercetărilor” şi „curățirea terenului”?*

Eugen Cristescu: Prin „curățirea terenului**”** se înțelege razii, prin care se ridica de pe teren suspecții, cei condamnați, cei care n-au nici o meserie, cei care n-au acte de identitate. Aceştia merg la comisia de triere şi fiecare se repartizează apoi la autoritatea respectivă care urmează să-i fixeze situația. prin „desăvârşirea cercetărilor”. V-am spus, ştiu de unde vine acest termen. este o creație fantezistă a domnului Traian Borcescu. De altfel, am cerut actele alea şi vom discuta această chestiune la fapte.

Acuzator public Săracu*: Domnule preşedinte, o altă precizare: dacă şi dincolo de Nistru „desăvârşirea cercetărilor” înseamnă tot culegerea persoanelor suspecte?*

Eugen Cristescu: Dacă?

preşedintele*: Dacă şi dincolo deNnistru…?*

Eugen Cristescu: Aceeaşi operație, domnule preşedinte.

---

* În textul publicat apare: Preşedinției Consiliului de Miniştri.

***Preşedintele**: Care erau misiunile personale care v-au fost încredințate de Ion Antonescu? Ați spus că aveați discuții. În ce consta participarea dumneavoastră?*

Eugen Cristescu: Da. Eu nu am făcut niciodată nici un fel de politică, domnule Preşedinte. Am fost un simplu funcționar de carieră. Însă, prin natura Serviciului acesta, pe care l-am condus, am avut însărcinări de natură politico-informativă. Am avut numai cu oameni politici români.

Am avut legături cu domnul Dinu Brătianu. mi-a reclamat, la un moment dat, că una din fabricile de hârtie – pe vremea regimului legionar –, legionarii se duseseră la proprietar, care era un evreu, îl forțau cu revolverele, să semneze. Evreul, de frică, cedase. Reclamase domnul Dinu Brătianu la preşedinție şi am fost însărcinat să fac anchetă. Am fost, am făcut ancheta, şi am comunicat-o domnului mareşal Antonescu care a trimis afacerea la parchet. Cu această ocazie domnul Dinu Brătianu mi-a spus: „Eu apreciez foarte mult pe generalul Antonescu. Ştiu că este un mare patriot generalul Antonescu şi chiar când face greşeli le face toate din exces de patriotism". Tot cu domnul Dinu Brătianu am mai avut întrevederi pe chestia directorului de la oficiul Letea, Buzescu. Domnul mareşal Antonescu fusese informat că acest Buzescu scosese din scrisorile dintre domnia sa şi domnul Dinu Brătianu, anumite pasaje. Bătute la maşină pe fițuici, le împărțea în diferite cercuri în bucureşti. însă operațiunea era făcută de aşa manieră, că tot ce era defavorabil domnului mareşal Antonescu era scris acolo, în acele fițuici, dar tot ce era nefavorabil domnului Dinu Brătianu nu era scris, pentru că răspunsul domnului mareşal Antonescu, la această scrisoare a domnului Dinu Brătianu, constituia un foarte grav rechizitoriu contra acțiunii Partidului liberal. Şi atunci, domnul mareşal Antonescu îmi dăduse ordin: „Să-l iei pe domnul Buzescu, să-i faci percheziție şi, dacă găseşti asta, să faci adresă la Ministerul de Interne să-l interneze în lagăr". Am făcut percheziție, am găsit aceste lucruri. Şi domnul Dinu Brătianu m-a chemat ca să mă roage să intervin la domnul mareşal Antonescu, Bbuzescu să fie pus în libertate. Cu această ocazie, domnul Dinu Brătianu mi-a spus: „Vezi dumneata, dacă e cineva vinovat în această chestiune suntem noi doi, că am schimbat scrisorile între noi. Eu am dat concurs mareşalului Antonescu, întotdeauna. Eu i-am dat o serie întreagă de tehnicieni, care i-au completat guvernul, pentru că dumnealui nu avea tehnicieni în materie de finanțe şi de economie şi înțeleg să-i dau tot concursul şi tot ajutorul necesar. De aceea, te rog să intervii". Am intervenit la domnul mareşal Antonescu. A mai amânat domnul mareşal chestia şi într-un târziu, după ce Buzescu a stat vreo două luni de zile în lagăr, în fine, i-am dat drumul.

Am mai avut relații, domnule preşedinte, cu domnul Gheorghe Brătianu.

***Preşedintele:** Despre aceste relații îl informați pe Ion Antonescu?*

Eugen Cristescu: Da, îl informam. Am mai avut relații cu domnul Gheorghe Brătianu. Îl întâlneam la Preşedinție. L-am întâlnit în casa unui prieten şi am mai avut multe discuții cu caracter politic cu dumnealui. Domnul Gheorghe Brătianu mi-a afirmat că dumnealui a fost acela , care, atunci când Regele Carol al II-lea a fost la Paris şi a Londra, şi a luat contact cu guvernele respective, întors, a declarat că acolo unde se va găsi soldatul francez va fi şi

soldatul român. Întorcându-se apoi, domnul Gh. Brătianu l-a aşteptat la Paris şi el a fost acela – împreună cu Alexandru Atta Constantinescu – care l-a determinat să facă şi o vizită lui Hitler la Berghesgaden. Domnul Gh. Brătianu era foarte bine considerat la Legația germană şi a fost o perioadă când domnul mareşal Antonescu a fost bolnav şi atunci Legația germană reflecta la cine ar putea să-i ia locul domnului mareşal Antonescu, dacă cumva se întâmplă ceva. Domnul Gh. Brătianu era socotit de Killinger, cu care am şi vorbit eu în acea perioadă, printre acele persoane.

Domnul Gh. Brătianu a fost şi pe front. Acolo, a luat contact cu toți comandanții germani de mari unități, după recomandarea prietenului său, a domnului general Mihail Racoviță. I-am văzut mai târziu decorați de Führer – şi pe domnul Gh. Brătianu – şi pe domnul general Racoviță –, şi publicați cu mare profunzime în ziare, cu decorațiile germane pe piept.

Dar relațiile cele mai multe, domnule Preşedinte, le-am avut, direct şi indirect, cu domnul Maniu. A făcut mai multe intervenții la mine pentru scoaterea din lagăr a câtorva dintre prietenii politici ai domniei sale, şi anume: domnul Ilie Lazăr, care stătea la „Capşa" şi printre sandvişurile cu icre negre şi paharele cu vermut, discuta politică în gura mare şi împărțea scrisorile domnului Maniu şi ale lui Dinu Brătianu în fițuici pe Calea Victoriei. Pe această cale aflau şi germanii, cărora noi le spuneam mereu că democrația românească nu face nici o acțiune, că discută şi vorbeşte şi poate să vorbească, fiindcă numai atunci când ar trece la o acțiune serioasă, atunci domnul Mareşal va lua măsuri. Îi răspundeam totdeauna lui von Killinger în acest sens, iar el îmi spunea: „Dumneata ştii ce se petrece la „Capşa? Iată ce face, asta nu este acțiune?" Şi atunci, domnul mareşal Antonescu, fiind informat de toată această situație, mi-a dat ordin într-o zi: „Fă o adresă la Ministerul de Interne să ia pe aceşti doi ei să-i ducă la lagărul de la Târgu JIu". În realitate trei domni erau acolo, împreună – Ilie Lazăr, Leucuția şi Ghilezan.

Au mai fost internați pentru o acțiune asemănătoare Zaharia Boilă şi domnul Emil Lobonțiu. Şi pentru că dumneavoastră mă acuzați pe mine pentru internări în masă, vă voi răspunde că, într-adevăr, internări în masă au existat, atunci când Horia Sima a fugit în Germania. S-au arestat 2.000 de legionari. Că internări în masă, de comunişti, în număr de 560 de capete, au fost, dar despre aceasta, care s-a întâmplat sub guvernul legionar, ar putea să dea relații mai precise domnul general Petrovicescu.

Şi domnul Lobonțiu, domnule Preşedinte, la Sinaia, într-un cerc de prieteni, a spus: „Dacă este vorba să avem aşa mari pretenții asupra Ardealului, trebuie să recunoaştem şi să fim drepți că dacă cercetezi oraşele din Ardeal nu sunt tocmai româneşti şi tot ce s-a făcut acolo s-a făcut de către unguri".

Domnul mareşal Antonescu a fost informat de unul dintre cei care asistase la această convorbire. Indignat de această afirmație, m-a însărcinat să fac o cercetare. Am făcut-o printr-un magistrat militar, ca să fie mai obiectiv. Rezultatul a fost confirmat şi atunci mi-a dat ordin: „fă adresă la Interne să-l i-a pe domnul acesta să-l ducă în lagăr".

Domni de aceştia au mai fost internați în lagăre, domnule Preşedinte, însă foarte puțini. Dacă ar fi să facem o listă a victimelor aşa-zişilor democrați

români, nu ştiu dacă vom găsi un mort în toată această perioadă, domnule Preşedinte. Şi în lagărul de la Târgu Jiu, domnii aceştia nu au trăit aşa de rău. Domnule acuzator public, să vă informaţi şi dumneavoastră acolo şi să vedeţi că nu au trăit aşa de rău.

Preşedintele: *[bate cu ciocănelul în masă]*

Eugen Cristescu: Pentru toate aceste chestiuni, domnul Maniu făcea intervenţii la mine, ca să intervin la domnul mareşal Antonescu să-i pună, cu un moment mai devreme, în libertate.

Am mai avut relaţii cu domnul Maniu, în urma descoperirii, de către Serviciul meu, a unei organizaţii de spionaj condusă de inginerul Popovici şi Rică Georgescu. Domnii aceştia primiseră un mare fond. Domnii aceştia făcuseră spionaj în defavoarea armatei române, iar din această afacere domniile lor făcuseră un târg, pentru că îşi împărţise intre dânşii o bună parte din bani.

La anchetă, văzându-se strânşi cu uşa: „Câţi bani aţi avut? Ce aţi făcut cu ei? Aţi avut 80 de milioane?" Au început să spună că banii aceştia au fost întrebuinţaţi pentru propagandă patriotică în Ardealul de nord şi că de acest lucru ştie domnul Mihalache şi domnul dr. Lupu. Am raportat domnului mareşal Antonescu această chestiune şi domnia sa a întrebat pe domnul Mihalache dacă a avut vreo cunoştinţă despre această organizaţie, despre bani şi dacă s-au întrebuinţat aceşti bani în Ardealul de nord pentru propagandă. Domnul Mihalache a contestat şi a spus: „Domnule Mareşal, n-am avut nici o cunoştinţă şi nu s-a cheltuit nici un ban pentru propaganda în Ardealul de nord". Deci, în realitate, în umbra unei aşa-zise acţiuni politice, aceşti domni, cincisprezece la număr, au făcut spionaj în defavoarea armatei româneşti şi şi-au însuşit bani din aceste fonduri străine. Pentru aceştia, domnule Preşedinte, am fost în repetate rânduri rugat de domnul Maniu ca să le dau un tratament cât se poate de bun, ca procesul să nu fie judecat şi aceste repetate intervenţii s-au făcut şi la domnul mareşal Antonescu şi în special la domnul Mihai Antonescu.

Însă, un proces de asemenea natură ar fi produs foarte mari dezordini în politica internă a statului. Din mesajele care s-au găsit, foarte puţine erau cu caracter şi legături politice. marea majoritate erau mesaje de spionaj în defavoarea armatei române, şi cum spionajul se făcuse şi în timp de război, trebuia să fie pedepsiţi – aceşti 15 români – cu condamnarea la moarte. Şi atunci au fost nesfârşite intervenţiile şi noi am făcut lucrurile aşa, nu pentru că se intervenea, ci pentru că ne dădea nouă foarte mari complicaţii în interior. Procesul n-a mai fost judecat şi atunci dosarul s-a ţinut până la armistiţiu, când au fost eliberaţi. Până atunci au stat închişi. Pe aceasta chestiune, domnul Maniu mi-a făcut nesfârşite intervenţii.

Însă, toate aceste legături se făceau indirect. De la o bucată de vreme, domnul Maniu avea în serviciul meu pe un prieten de-al dumnealui din Ardeal, pe Consilierul de la Curtea de Apel din Timişoara, Tuliu Goruneanu, care îl cunoştea şi avea încredere în el. Prin acest magistrat îmi trimitea – şi mi-a trimis în diferite rânduri – unele ştiri mai importante, pe care le primea dumnealui din străinătate. Unele erau mesaje cu caracter politic, privind Tara

Românească. Toate aceste mesaje şi ştiri au fast comunicate de mine personal domnului mareşal Antonescu.

Preşedintele: *Dar în ce scop vi le trimitea dumneavoastră?*

Eugen Cristescu: Domnul Maniu ştia că eu am legături directe cu domnul mareşal Antonescu. Domnul Maniu cunoştea prea bine că eu ştiu să mă feresc de nemți, ca să nu se afle aceste lucruri, şi eram un om discret şi învățat în această meserie. De aceea întrebuința această cale.

Preşedintele: *Vorbiți mai tare, va rog!*

Eugen Cristescu: După o bucată de vreme şi mai ales atunci când au început tratativele de armistițiu, domnul Maniu a avut relații şi contacte personale direct cu mine. Am făcut aceste contacte cu autorizația domnului mareşal Antonescu, care a fost ținut tot timpul în curent cu toate aceste lucruri.

Relațiile în timpul armistițiului şi întrevederile mele cu domnul Maniu au fost mai multe. Când a venit armistițiul, domnule Preşedinte, şi tratativele s-au purtat pe trei căi: prima cale a fost prin serviciile secrete de informații, asupra cărora nu voi da prea multe dezvoltări. Ele au format obiectul unui mare raport pe care l-am prezentat domnului mareşal Antonescu. Domnia sa m-a autorizat să continui aceste legături tainice – pe care le aveam şi în Occident şi pe care le aveam şi în sud-estul european – pentru ca să aflăm tot ce se discută şi toate informațiile care circulă în legătură cu poziția României. Am fost autorizat şi am continuat, servind toate aceste informații.

A doua linie, pe care s-a tratat armistițiul, a fost aceea a domnului Mihai Antonescu. Şi cu toată modestia persoanei mele, însă pentru că am fost unul dintre acei care am cunoscut toate tainele acestor legături, țin să vă confirm că tot ceea ce domnia sa a mărturisit în această privință este întemeiat**.** Țin să-i reamintesc că a pierdut din vedere legătura foarte bună pe care a avut-o la Madrid, prin Grigoriu, de la legația de acolo, şi prin care a primit foarte importante propuneri. domnul Mihai Antonescu a păstrat aceasta legătură.

A treia linie a fost linia Maniu-Stirbey-Cairo. Domnul mareşal Antonescu a fost ținut în curent cu toate aceste lucruri şi dumnealui se servea de toate aceste trei linii, nu-i aşa, pentru tratativele de armistițiu. Când au venit pentru prima data condițiile de armistițiu de la Cairo, atunci le-am dus domnului mareşal Antonescu. Condițiile aşa cum erau formulate, erau foarte grele pentru noi.

Preşedintele: *De unde ați căpătat aceste condiții?*

Eugen Cristescu: Prin aparatele tehnice şi legăturile secrete pe care le aveam eu în Serviciul de informații. Şi au mai venit aceste condiții şi mai târziu, prin Ştirbey-Maniu. Condițiile erau destul de grele şi ceea ce era mai greu acolo era o serie de probleme de ordin militar. Domnul mareşal Antonescu v-a explicat chiar domnia sa că, din punct de vedere militar şi pentru armata romana, erau anumite chestiuni care se puneau în mod foarte delicat. M-a însărcinat să mă duc cu aceste condiții la domnul Maniu şi să-i spun că: „Dacă dumnealui le primeşte, domnul mareşal şi cedează imediat locul”.

De altfel, tot prin Tuliu Goruneanu, domnul mareşal Antonescu mi-a dictat o comunicare către domnul Maniu, în care a spus că: „dacă domnul Maniu

garantează o situație mai bună țării noastre, îi oferă imediat locul", şi îi cerea domnului Maniu să îi dea numaidecât răspunsul. Domnul Maniu a amânat răspunsul câteva zile şi după aceea i-a dictat răspunsul lui Tuliu Goruneanu. Domnul Maniu nu făcea un refuz direct, doar punea atâtea condiții, care însemnau un fel de neprimire a acestor propuneri făcute de domnul mareşal Antonescu.

Am prezentat, cum v-am spus, condițiile, iar domnul Maniu mi-a răspuns: „Dragule, eu vorbesc şi în numele domnului Dinu Brătianu. Şi el şi eu am făcut istorie în țara aceasta. Noi nu putem semna cesiuni teritoriale, în nici un caz. Asemenea chestiune se poate lăsa pentru partea generală. Astăzi, ruşii sunt tari, trebuie să aşteptăm vremea când aliații vor avea mai mult aplomb. Şi abia atuncea să discutăm chestiunea teritorială. În ceea ce priveşte celelalte chestiuni, acelea se pot trata mai departe şi este vreme destulă, este vreme suficientă ca să ajungem a avea o concluzie cu ruşii". Am dat răspunsul domnului mareşal Antonescu. De altfel, îmi notam tot ce spunea domnul Maniu. Era foarte amenințat domnul mareşal.

În aprilie 1944, în timpul sârbătorilor Paştelui, a venit, un ultimatum de la Cairo, de 72 de ore, care începea cu următoarele cuvinte: „De la delegat – adică Barbu Ştirbey – şi cele trei Puteri Aliate". Era, întâi, un comentariu făcut de către şeful Biroului Politic pentru România, de la domnul general Wilson. În acest comentariu se spunea că situația pe Frontul de Est este absolut pierdută şi dacă România nu primeşte condițiile aşa cum i s-au pus, atunci va suferi războiul total. Acest ultimatum 1-am primit tot prin aparatul secret M-am dus în graba mare cu el la Predeal unde se afla, domnul mareşal Antonescu şi domnul Mihai Antonescu şi le-am prezentat mesajul. M-a însoțit acolo şi domnul general Piki Vasiliu. Dumnealor au făcut o largă dezbatere asupra acestui ultimatum şi domnul mareşal Antonescu a rămas foarte surprins: „Cum, dacă domnul Maniu pretinde că Ştirbey face tratative acolo şi i-a dat indicații, cum se poate să ne pomenim, la un moment dat, cu un ultimatum aşa de grav?" I-am lăsat pe domnul mareşal Antonescu şi pe domnul Mihai Antonescu în consfătuiri şi am plecat la Bucureşti, rămânând ca să vedeam a doua zi ce este de făcut.

O să cer autorizația domnului Mareşal să mă dezlege să vorbesc de mesajul pe care domnia sa l-a adresat generalului Wilson. Domnul Mareşal vedea situația în care ne găseam. Şi, domnilor, trebuie să vă spun că domnul Mareşal îşi dădea de multă vreme seama de această situație. Se găsea însă într-un cleşte, din care nu putea să iasă. Eu ca şef al Serviciului Secret, cu care domnul mareşal mai putea discuta lucruri de asemenea natură, când mă duceam la domnia sa şi se termina audiența, îmi arăta harta Frontului de Est şi îmi spunea: „Ăsta este front? Eu sunt general, sunt militar, dumneata eşti civil, să-ti explic eu ce e. Este o nenorocire. Da nu am ce să mă fac, trupele noastre sunt încadrate de trupele germane şi nu se poate face absolut nimic. În afară de aceasta, avem trupe germane în spate şi în țară şi orice mişcare am face, orice mişcare, ne prind germanii şi ne strâng de gât. Aşa cum au făcut la Budapesta".

În acest mesaj către generalul Wilson, domnul mareşal Antonescu făcea un apel de onoare**,** ca militar, ca să facă tot ce este posibil, să stăruie la Puterile Aliate pentru a obține condiții cât mai favorabile pentru Tara Românească. În ultimatumul care a venit după aceea se spunea că România trebuie să răspundă cu acțiuni efective.

De aceea, am plecat de la Predeal la Bucureşti. N-am ajuns bine acasă şi am fost chemat la telefon. Mi se comunica de la Preşedinție: „Domnul Mareşal a ordonat ca mâine dimineață să fii la ora 11 la Snagov, unde dumnealui va veni de la Predeal, cu hârtia cu care ai fost acolo".

Era vorba despre ultimatum. M-am dus la Snagov. A venit domnul mareşal Antonescu de la Predeal, m-a chemat în birou şi, foarte impresionat, mi-a spus următorul lucru: „Domnule Cristescu, sunt nevoit să-ți fac anumite mărturisiri şi să-ți dau anumite însărcinări, pe care dumneata să le execuți, dar să nu vorbeşti cu nimenea niciodată. Eu am luat contact cu Barbu Ştirbey, atunci când a plecat la Cairo pentru tratativele de armistițiu. Eu am primit propuneri foarte bune direct de la Rusia Sovietică prin Stockholm şi aceste propuneri s-au făcut în mod oficial, pentru că ministrul nostru de acolo a întrebat pe doamna Kollontai: «Aceasta este o conversație pur particulară sau eu sunt autorizat s-o comunic guvernului meu?» Doamna Kollontai i-a răspuns: «Nu, este o conversație oficială şi te autorizez să o comunici guvernului dumitale». Domnul Mareşal mi-a mai spus că a aranjat cu Barbu Ştirbey şi a vorbit în detaliu că este extrem de surprins de acest ultimatum şi nu ştie ce a făcut Ştirbey acolo. M-a însărcinat să mă duc la domnul Iuliu Maniu, să mă întâlnesc cu dumnealui chiar în cursul acelei nopți, dar să fac tot posibilul să nu cumva să afle germanii de toate aceste întrevederi şi de toate aceste legături, pentru că atunci, viața noastră, a tuturor, este periclitată.

Am avizat printr-un om de legătură – ăsta este al doilea om de legătură...

Ion Antonescu: viața noastră! Ce am înțeles prin expresia „viata noastră"?

Eugen Cristescu: Adică viața țării. Această legătură cu domnul Maniu nu se mai făcea prin Tuliu Goruneanu. De aceea aveți dumneavoastră, o declarație acolo, a lui Tuliu Goruneanu, care spune că; „Am rugat pe domnul Cristescu să facă o legătură cu o anumită persoană şi nu a vrut să facă." Aşa i-am spus lui Tuliu Goruneanu. „Nu fac nici o legătură." Dar eu aveam legătură şi mă întâlneam, domnule Preşedinte, în casa unui intim al domnului Maniu, o casă care era, din punct de vedere conspirativ, foarte bine aleasă. Domnul Maniu era şi el supravegheat, dar mai bine-zis era păzit de către agenții Siguranței. Intram eu la 9 fără un sfert, după ora 9 venea domnul Maniu. Stăteam până la 11-12 şi dezbăteam problema. Ieşea dumnealui întâi, ca să se ducă cu trena de agenți şi după aceea, într-un târziu, ieşeam şi eu.

Nu ştia de această legătură decât fratele meu, care făcea tot timpul supravegherea pe afară să vadă dacă nu se petrece ceva suspect. I-am prezentat ultimatumul domnului Maniu şi i-am spus: „Iată, domnule Maniu, în ce situație ne găsim". Dumnealui nu avea cunoştință de acest ultimatum pentru că nu venise prin aparatele şi legăturile dumnealui. Venise prin legăturile noastre secrete. S-a arătat foarte surprins de acest ultimatum şi nu ştia ce a determinat această întorsătură a lucrurilor în decursul unor tratative.

Dar i-am spus „Domnule Maniu, şi aceste tratative, la infinit aşa nu poate să meargă pentru că nici oamenii aceştia nu pot să aştepte. Sunt operații în curs, sunt probleme mult mai mari decât problema Românească, trebuie găsite soluții mai rapide şi domnul Ştirbey trebuia să dirijeze lucrurile de aşa natură ca să se găsească soluții.” După multă vreme de gândire, de frământare, domnul Maniu n-a găsit altă soluție decât aceea ca să-i comunice lui Ştirbey să vină de la Cairo la Ankara, şi cum ministrul nostru de acolo era domnul Alexandru Cretzianu, pe care îl trimisese domnul Mihai Antonescu tocmai în vederea acestor legături, de acolo de la legația noastră să facă mai multe rapoarte telegrafice şi să explice în detaliu tot cursul tratativelor şi cum s-a ajuns la această soluție a ultimatumului. În acelaşi timp, să ceară o amânare a execuției ultimatumului.

Tot atunci, domnul Maniu mi-a spus că a hotărât să trimită la Cairo pe Vişoianu, ca specialist în materie de tratative diplomatice. Înlesnirile pentru plecarea lui Visoianu s-au făcut de către domnul Mihai Antonescu, care avea legătură şi dumnealui în permanentă cu domnul Maniu.

În ultimul timp, cam cu 10-15 zile înainte de Armistițiu, am fost chemat de domnul Maniu, care mi-a spus: „Ne-am sfătuit şi cu domnul Dinu Brătianu şi am hotărât ca Mareşalul să fie acela care să facă armistițiul. Suntem cu toții înțeleşi – adică el cu Dinu Brătianu – noi stăm în jurul lui. Noi îi dăm concursul. El este militar, el are încrederea armatei şi este singurul care poate să facă.”

Acuzator public Săracu*: Domnule Preşedinte, să ne spună cu cât timp înainte de 23 august s-a întâmplat asta?*

Eugen Cristescu: Cu 10-15 zile. Domnul Maniu a continuat:

„Dragule, acest act trebuie făcut iute şi pentru asta trebuie un militar. Numai el poate să facă. Spune-i şi dumneata, domnule Cristescu, care ai trecere la domnul Mareşal, stăruie ca domnul Mareşal să fie acela care să facă armistițiul. Noi toți îl secondăm şi 11 ajutăm. Şi, dacă se pune chestiunea de responsabilități, asta o aranjăm noi între noi.”

Am venit la domnul mareşal Antonescu şi i-am comunicat tot ceea ce a spus domnul Maniu.

În ziua de 22 august, seara, a venit domnul Mareşal de pe front. Am fost la Preşedinția Consiliului de Miniştri şi trebuia – mi s-a anunțat că trebuia – să mă duc la Snagov în ziua de 23 dimineața, pentru că aveam audiență acolo, după Consiliul de Miniştri, despre care s-a vorbit aici.

Am vorbit întâi cu domnul Mihai Antonescu, unde aştepta domnul Mihalache. Domnul Mihai Antonescu mi-a spus ceea ce v-a spus şi dumneavoastră, că a chemat pe reprezentantul german de aici şi i-a spus: „Dat fiind situația frontului şi faptul că nu se mai poate face nimic, România îşi ia libertatea de acțiune”.

După aceea, a venit domnul Mihalache. Domnul Mihai Antonescu a vorbit foarte puțin. L-a luat pe domnul Mihalache şi s-a dus, împreună cu el, la domnul mareşal. Domnul Mihalache a stat multă vreme, îndelung la domnul Mareşal. Nu ştiu de la domnul Mareşal, dar ştiu de la domnul Mihalache, pe care l-am vizitat după Armistițiu, şi care mi-a spus că şi în această întrevedere

a rămas înțeles ca domnul mareşal Antonescu să fie acela care să facă armistițiu. Că, cu toții sunt înțeleşi în această problemă. Asta mi-a spus-o în mod sigur şi l-am întrebat pe domnul Mihalache: *„Aşa ați rămas înțeleşi?" „Aşa am rămas"* – mi-a răspuns domnia sa.

De altfel ştiam, că aşa mă trimisese domnul Maniu, cu această vorbă.

În ziua de 23 august, dimineața, la ora 11, m-am dus la Snagov. Avea loc acel Consiliu de Miniştri. Am aşteptat până la ora 15 fără un sfert. Domnul Mareşal a ieşit din Consiliul de Miniştri şi s-a dus la masă. Uitase că noi suntem acolo. Era şi domnul general Vasiliu. Domnul Mareşal a ieşit din sufragerie, a venit în camera în care aşteptam noi şi ne-a spus: „A fost Gh. Brătianu aici – de altfel eu eram acolo când a avut discuția domnul mareşal Antonescu cu domnul Gh. Brătianu – şi, după lungi dezbateri, am ajuns la înțelegere, aşa cum au propus dumnealor, să fac eu armistițiul*. Dar pentru că aceşti domni să nu vină într-o zi şi să spună că eu, mareşalul Antonescu am fost acel care am cedat teritoriu – şi pentru că domnul mareşal Antonescu mai ştia câtă propagandă se făcuse împotriva lui Gheorghe Tătărăscu pe chestia acestei cesiuni de teritoriu, şi-a spus, cu drept cuvânt – dacă este vorba să cedăm încă o dată teritoriu, să fim cu toții solidari şi să semnăm cu toții această cedare de teritoriu. Pentru aceasta – mi-a spus domnul mareşal mie şi domnului general Vasiliu – m-am înțeles cu domnul Gheorghe Brătianu şi am trimis la Bucureşti pe domnul Mihai Antonescu să perfecteze tratativele şi să facă scrisorile respective. Dumnealor, Maniu şi Dinu Brătianu, să facă o scrisoare şi o proclamație către țară, în care să spună că sunt înțeleşi cu mine, sunt de acord cu mine să primim armistițiul şi să cedăm definitiv Basarabia şi Bucovina. În acelaşi timp şi eu voi face o proclamație către țară. Cu aceste documente mă voi duce la majestatea sa regele şi îi voi spune: «Iată Majestate, suntem toți înțeleşi ca să facem armistițiul, să hotărâm ce facem» aşa am hotărât, aşa ne-am înțeles – a spus domnul mareşal – şi acuma duceți-vă şi luați-vă şi voi măsurile de rigoare".

Într-adevăr**,** am plecat de acolo, am venit la Bucureşti şi după aceea urmat chemarea domnului Mihai Antonescu şi a domnului Mareşal la Palat şi evenimentele care sunt cunoscute şi nu e nevoie să stăruim asupra lor.

Acestea au fost, domnule Preşedinte, legăturile politice pe care le-am făcut – cum v-am spus – nu pentru că eu aş fi avut vreo atitudine politică, dar în meseria pe care am avut-o, nu-i aşa, doar legături cu caracter politico-informativ.

Preşedintele: *Da.*

---

* Menționăm că în lucrarea *Antonescu, Mareşalul României şi războaiele de reîntregire.* Mărturii şi documente coordonate şi îngrijite de Iosif Constantin Drăgan, Veneția, Editura Nagard, 1986, care reproduce parțial şi defectuos acest document după ediția din 1946, aici a fost introdusă următoarea frază: „Dar telegrama cu condițiile sosite pe numele Mareşalului era reținută de Maniu!**"** (p. 470). Or, audiția discului infirmă categoric că Eugen Cristescu ar fi făcut o astfel de mențiune.

Acuzator public Săracu: *Domnule Preşedinte, o mică precizare: a afirmat acuzatul că la un moment dat de la Stockholm ne-a venit o convenție de armistițiu foarte favorabilă. Cum a fost şi cine a împiedicat această formulă de armistițiu?*

Eugen Cristescu: Era linia Cairo. Pe linia Stockholm era linia direct cu Rusia Sovietică. **Aici era linia Cairo şi erau anumite interese.**

Acuzator public Săracu*: A fost prezentat acest proiect partidelor politice?*

Eugen Cristescu: Asta domnul Mihai Antonescu ştie.

Preşedintele*: A precizat lucrul ăsta.*

Acuzator public Săracu: Care a fost punctul de vedere al acuzatului Antonescu în această privință?

Eugen Cristescu: Al domnului Mihai Antonescu?

Acuzator publicSsăracu*: Da.*

Eugen Cristescu: Condițiile, indiferent de unde veneau, unna să fie acceptate cele mai bune. Dacă erau condițiile din Stockholm şi tratativele erau directe, erau cele mai bune acestea din Stockholm**.**

Acuzator public Săracu*: Încă o precizare: cu care din oamenii politici din partidele politice a avut contact în aceşti 4 ani de guvernare?*

Eugen Cristescu: În aceşti 4 ani de guvernare! Astăzi se spune că relațiile au fost foarte rele şi că au suferit foarte mult de pe urma măsurilor de persecuție ale guvernului. Domnilor, țin să afirm că relațiile între aceste două mari partide erau ținute, din partea Partidului Liberal, prin domnul Gheorghe Brătianu de domnul Mihai Antonescu. Au fost relații foarte bune şi permanente. Din partea PNȚ, în special cu domnul Mihalache şi cu alți membri. Cu domnul Mihalache avea domnul Mareşal relații mai bune, iar cu ceilalți membri avea domnul Mihai Antonescu.

Legăturile care au fost cele mai bune, fără nici o supărare, şi multe intervenții pe care le-au făcut aceste partide au fost satisfăcute prin guvern, în special prin domnul Mihai Antonescu. Ăsta este purul adevăr şi pentru respectul adevărului trebuie să mărturisesc aici...

Preşedintele: *Vă rog să-mi spuneți, în ce mod s-a făcut penetrația capitalului german în România? Şi prin cine s-a înfăptuit.*

Eugen Cristescu: Penetrația capitalului german în România, s-a făcut printr-o serie întreagă de societăți şi firme comerciale, în care foarte mulți oameni politici români din aceste partide erau înregimentați şi au câştigat mari averi, domnule Preşedinte.

În această chestiune, domnule Preşedinte, regret că s-a făcut o operațiune de dispariție a dosarelor mele personale din arhiva Serviciului Secret, după ce eu am fost arestat, pentru că în această arhivă, în afară de o serie întreagă de chestiuni, erau toate dosarele cu tot putregaiul vieții politice româneşti. Şi de aceea a trebuit să dispară această arhivă şi pentru că împotriva mea s-au închinat o serie întreagă de anchete şi care toate au ieşit în favoarea mea, a trebuit să dispar şi eu din țara şi să fiu trimis în Rusia Sovietică. Iarăşi pentru respectul adevărului, domnilor, țin să fac declarații, că, dacă eu, prin meseria mea ingrată, pe care am avut-o şi care dacă n-o făceam eu, trebuia s-o facă oricine altul calificat în această meserie, am făcut şi acțiune informativă în contra Rusiei Sovietice. Poate ruşii aveau dreptul ca eu să nu mai exist astăzi

pe această bancă, eu trebuie să recunosc că s-au purtat în mod corect şi cinstit cu mine.

Iar în ceea ce priveşte capitalul, domnule preşedinte, ca să completez, să se cerceteze cine a profitat mai mult de românizare şi cine a profitat mai mult de camuflajul întreprins şi atunci se va şti, în amănunt, şi se vor găsi nume foarte multe din aceste două partide politice.

Preşedintele: *Ce întrebări aveţi de pus dumneavoastră?*

Acuzat Vasiliu: Domnule Preşedinte, doresc să întreb pe domnul Cristescu, dacă, în anii 1942 şi 1943, am luat vreodată eu parte la acele rapoarte sau audienţe pe care le avea dumnealui la domnul Mareşal?

Preşedintele: *În '42 şi în '43?*

Acuzat Vasiliu: *'42 şi '43.*

Preşedintele*:În '42 şi '43, a luat parte acuzatul Vasiliu?*

Eugen Cristescu: Nu, domnule Preşedinte. În '44, când a fost această chestiune...

Acuzat Vasiliu: În '44.

Eugen Cristescu: Era suficient.

Acuzat Vasiliu: S-a discutat vreodată în aceste conferinţe?

Eugen Cristescu: În aceste conferinţe intime intre domnul mareşal, domnul general Vasiliu şi eu nu se mai discutau asemenea probleme...

Acuzat Vasiliu: Internări?

Eugen Cristescu: Nu se mai discuta despre internări. erau numai probleme delicate, de ordin politic. Şi poate erau probleme delicate poate şi de altă natură, care nu se puteau vorbi în 18 persoane, pentru că principiul este, că dacă ai vorbit cu cineva să ştii cu cine ai vorbit, ca chestiunea să fie limitată şi dacă a transpirat chestiunea, să ştii pe cine să tragi la răspundere. Asta este!

Preşedintele*: Am înţeles. Cine mai are de pus întrebări?*

Acuzat Dumitru Popescu: Eu, dacă la consiliile de ordine publică, în afară de persoanele pe care le-a indicat, mai luau parte şi alte persoane, ca de pildă, primarul capitalei, generalul Arbore, subsecretar de stat la aprovizionare, uneori chiar şefii departamentelor economice?

Eugen Cristescu: Aceasta nu era în mod permanent. Când era o problemă, domnul mareşal completa consiliul de ordine şi cu un reprezentant al aceluiaşi departament. Isprăvea cu el discuţia, îl concedia şi rămâneam noi cu măsurile de ordine.

Preşedintele*: Altă întrebare!*

Acuzat Dumitru Popescu: Cine făcea la aceste consilii sinteza informativă a problemelor în legătură cu ordinea de zi?

Preşedintele*: Cine făcea sinteza?*

Eugen Cristescu: Sinteza informativă o făcea domnul general Vasiliu, pentru că era mai strâns legat şi mai în curent cu toate problemele, pentru că el prezida acea consfătuire premergătoare acestor conferinţe, care se făcea joi seara, la Ministerul de Interne.

Acuzat Dumitru Popescu: Sau de mine când nu erau altceva decât probleme cu caracter administrativ.

Eugen Cristescu: Domnul general Popescu se ocupa în special cu probleme cu caracter administrativ şi expunea aceste probleme. Asta nu însemna că dumnealui nu avea cunoştință de toate problemele celelalte – nu-i aşa – care se puneau în discuție acolo şi pe care le raporta domnului general Vasiliu.

Acuzat Dumitru Popescu: Din ce cauză, domnule Cristescu, faceți această afirmație?

Eugen C**ristescu**: Fiindcă dumneavoastră începeați discuția: „domnule mareşal, eu dau cuvântul domnului general Vasiliu, care este mai în curent şi specializat în aceste chestiuni, cunosc şi eu problemele, însă el este acel care trebuie să vi le expună".

Acuzat Dumitru P**opescu**: Atunci, domnule preşedinte, vă rog să-mi dați voie ca să citez...

***Preşedintele**: Nu, domnule nu vă faceți apărarea acuma! Întrebări dacă mai aveți de pus!*

Acuzat Dumitru P**opescu**: da, da, declarația aceea de ieri a generalului vasiliu care a spus că eu nu mă ocupam decât de probleme administrative.

***Preşedintele**: Bine asta e altceva. Întrebări aveți să-i puneți?*

acuzat dumitru popescu: nu mai am întrebări.

***preşedintele**: n-aveți. cine mai are de pus întrebări?*

Acuzat C. Petrovicescu: A spus domnul Cristescu că eu pot să dau relații despre internări de comunişti pe vremea când am fost ministru de interne. Să dea ceva precis, despre ce e vorba?

Eugen C**ristescu**: 560 de comunişti au fost internați în lagăre.

Acuzat C. Petrovicescu: Noi am găsit un singur lagăr la Galata, din care noi am scos 1 200 de oameni. Alții nu existau. Alte internări care s-au făcut, eu vreau să le văd. De şase ani de zile de când sunt în puşcărie eu nu-mi aduc aminte de atunci. Dacă le văd, atunci dau relații. Ceea ce ştiu este că de la Galata noi am scos 1 200 de comunişti, de internați, nu de comunişti. Într-o comisie care am numit-o eu, de la Ministerul de Interne.

***Preşedintele**: Ce aveți de răspuns la întrebarea asta?*

Eugen Cristescu: Eu aşa ştiu, că au fost internați mai mulți comunişti.

***Preşedintele**: Aşa ştie. mai aveți altă întrebare?*

Acuzat C. Petrovicescu: Atât.

***Preşedintele**: Mai are cineva întrebări?*

O voce din sală [probabil Stoican]: Rog pe domnul Cristescu să ne spună dacă crede că domnul Ritgen a făcut parte din Gestapo?

Eugen Cristescu: Sunt într-o situație delicată, de a aduce un omagiu unui german. Dar, domnilor, totuşi pentru respect şi adevăr, Ritgen nu a fost nicidecum în Gestapo. Dimpotrivă, Ritgen, a fost totdeauna urmărit de Gestapo. Ritgen a avut legături cu mine. Şi pot să vă afirm astăzi că este mort, a fost spânzurat de Himmler, după atentatul contra lui Hitler, şi a fost spânzurat pentru că s-a aflat că a avut legături cu mine. În aceste legături, Ritgen mi-a dat foarte multe informații folositoare.

***Preşedintele**: Am reținut. altă întrebare mai aveți?*

Aceeaşi voce din sală: Dacă domnul Ritgen a intervenit în mai multe rânduri şi l-a ajutat pe dr. Weber?

Eugen Cristescu: Este adevărat.

***Preşedintele**: Ddumneavoastră!*

Acuzat C. Pantazi: Dacă eu am cunoscut vreodată ce misiune a avut la Serviciu Secret colonelul Ionescu-Micandru?

***Preşedintele**: Dacă aţi ştiut ce misiuni a avut colonelul IonescuMmicandru?*

Eugen Cristescu: Da. Colonelul Ionescu-Micandru lucra cu germanii cu un an de zile înaintea mea. Nu ştiu să fi avut legături cu domnul general Pantazi.

***Preşedintele**: Altă întrebare.*

Acuzat C. Pantazi: A fost propus la decorație de mine, nu a fost propus de Serviciu şi au fost făcuți toți ofițerii, nu numai Ionescu-Micandru.

Eugen Cristescu: Mai întâi a fost mențiunea care vreți s-o propuneți dumneavoastră acolo, că a cercetat prizonierii. Eu nu neg că au fost cercetați, din punct de vedere informativ, prizonierii la eşalonul activ. După aceea erau cercetați din punct de vedere militar, al informațiilor militare, de către organele Marelui Stat Major. Erau cercetați şi din punct de vedere politic de organul eşalonului.

***Acuzator public Săracu**: ar putea să răspundă acuzatul în ce mod erau cercetați?*

Eugen C**ristescu**: A fost un singur caz, domnule preşedinte, în care am constatat că un căpitan de la mine pălmuia pe prizonieri. L-am scos, l-am dat afară din serviciu şi l-am trimis în prima linie pe front. Dacă au mai fost abuzuri, mie nu mi s-au semnalat. Mie mi s-a raportat, că am întrebat întotdeauna: „Cum vă purtați cu ei?" şi au spus: „Le dăm masa la popota ofițerilor şi ne purtăm bine". Nu mi s-a semnalat nici un caz şi în această materie, cine a făcut vreun abuz are răspundere personală.

***Acuzator public Săracu:** Sistemul „frânghiei"?*

Eugen Cristescu: Sistemul „frânghiei" nu e pentru prizonieri sovietici, domnule acuzator. Aveți o declarație.

***Acuzator public** Săracu: S-a întâmplat totuşi?*

Eugen Cristescu: Aveți o declarație acolo care vă spune nişte lucruri fantastice. V-am explicat că sistemul „frânghiei" a fost într-o singură împrejurare şi acel care are răspunderea arestatului l-a legat de mână să-l țină, ca să nu cumva să fugă. Dar niciodată nu s-a mai întâmplat acest lucru.

***Preşedintele**: Mai aveți întrebări?*

Acuzat C. Pantazi: O singură întrebare, domnule Preşedinte. Dacă îşi aminteşte că locotenent-colonelul Ionescu-Micandru nu a fost decorat cu decorația ofițerilor care se dă pe front, căci n-am vrut să i-o dau, întâi, şi, al doilea, că nu 1-am înaintat în grad.

Eugen Cristescu: Este exact.

***Preşedintele**: Da. altă întrebare mai aveți?*

Acuzat C. Pantazi: Pentru domnul Lecca, dacă îmi permiteți domnule preşedinte!

***Preşedintele**: Nu, lui Cristescu aveți să-1 puneți întrebări? Acuzatului Cristescu aveți să-i puneți?Nnu. Luați loc. Ce întrebare aveți?*

***Acuzator public Săracu**: Da. Să spună acuzatul cu cine avea legături, dintre oamenii politici din România, prințul Rohan?*

Eugen Cristescu: Prințul?

***Acuzator public Săracu**: Prințul de Rohan.*

Eugen Cristescu: Rohan [accentuând pe ultima silabă].

***Acuzator public Săracu**: Da.*

Eugen Cristescu: Domnul Maniu.

***Acuzator public Săracu**: În ce constau aceste legături?*

Eugen Cristescu: A avut mai multe legături şi întrevederi. Au fost şi nişte interviuri date la gazetă.

***Preşedintele:** Dar cine era prințul de Rohan?*

Eugen Cristescu: Un tip de „von" din ăştia, venit din străinătate, de la ei, din Germania.

***Preşedintele**: Altă întrebare.*

***Acuzator public Săracu**: Să spună acuzatul cine a luat inițiativa înființării Asociației Româno-Germane?*

Eugen Cristescu: Cred că domnul Mihai Antonescu.

***Acuzator public Săracu**: Care erau membrii reprezentativi în această asociație, dintre oamenii politici din România?*

Eugen Cristescu: Erau foarte mulți. am fost şi eu. M-a pus domnul Mihai Antonescu, ca membru. Am fost la şedința de deschidere, o dată. Dar nu mă jenez. Eu am avut relații cu foarte mulți germani. Cine n-are relații n-are informații, domnule preşedinte. Şi agentul care stă şi mă vedea pe mine stând de vorbă la masă cu von Killinger credea că-mi vând țara. Ei, domnilor, nu-mi vindeam țara, dar pentru ca să poți să ştii ceva, trebuia sa ai aceste contacte. Şi, două ore de vorbă cu von Killinger făceau mai mult decât 100 de agenți pe teren, şi o suta de verificări. Aceasta mi-a fost meseria totdeauna şi mi-am făcut-o cu toate legăturile, fără a mă teme de a fi suspectat de cineva vreodată. Un singur interes şi o singura linie: linia intereselor naționale.

***Preşedintele**: Aaltă întrebare!*

***Acuzator public Săracu**: Dacă ştie acuzatul despre proiectul acuzatului Ion Antonescu, la 22 august, de a afunda aurul României în fundul Dunării?*

Eugen Cristescu: Nu ştiu de ce acest lucru. Dar ştiu că domnul mareşal Antonescu avea un plan mai mare pentru eventualitatea armistițiului.

***preşedintele**: în legătură cu acțiunea germanilor din România, care era situația saşilor şi ce informații aveați despre acțiunea lor?*

Eugen Cristescu: Domnul mareşal Antonescu m-a întrebat: Ce fac germanii? Am creat, domnilor, o agentura în rândurile lor, şi va veni aicea un martor care vă va da detalii. Am adunat un important material asupra înarmării saşilor, asupra forței lor, asupra germanilor din Reich care erau în Bucureşti, asupra acestor servicii clandestine. Toate aceste date trebuia să le aibă domnul mareşal Antonescu ca o oglindă clară a situației să vadă care este raportul de forțe la un moment dat. În afară de aceasta, eu mai ştiu că domnul mareşal Antonescu avea 3 divizii în curs de instrucție la îndemână, aproape de Bucureşti, de care trebuia să se folosească şi să le utilizeze cu aceasta ocazie pentru contracararea oricărei acțiuni germane. Şi iarăşi, domnilor, pot să mărturisesc astăzi, că domnul mareşal Antonescu mi-a dat ordin ca să iau măsuri, printr-un om de absolută încredere de la Societatea de Telefoane să se

facă tabloul tuturor telefoanelor germane, al tuturor firmelor germane şi al particularilor germani şi al militarilor germani.

Preşedintele: *Am să vă pun şi eu o întrebare, în legătură cu acțiunea germanilor în România: Care era situația saşilor şi ce informații aveți despre saşi în acțiunea lor din România?*

Eugen Cristescu: Domnule Preşedinte, este o problemă mare, dar eu o s-o limitez.

Preşedintele*: Da, vă rog s-o restrângeți!*

Eugen Cristescu: Acțiunea saşilor care m-au interesat.

Preşedintele*: A-ți spus că supravegheați saşii dinRromânia, cum erau, ce regim aveau?*

Eugen Cristescu: Saşii erau organizați milităreşte. Făceau fel de fel de instrucțiuni: de tir, de tragere şi de marş. În această chestiune, domnul mareşal Antonescu a avut multe scandaluri cu von Killinger şi cu domnul Andreas Schmidt. L-a chemat şi la Ministerul de Interne pe domnul Andreas Schmidt, care a fost foarte impertinent cu domnul general Vasiliu. Şi domnul mareşal a dat ordin să-l cheme pe acest domn şi să i se pună în vedere să înceteze cu această chestiune cu uniformele şi cu lucrurile astea. Aceasta era o acțiune descoperită. Însă aveau acțiuni acoperite foarte bine...

Preşedintele*: Acțiunea descoperită era generală? A tuturor saşilor?*

Eugen Cristescu: Tineretul, în special, domnule Preşedinte. Tineretul. Şi în toate oraşele din Transilvania erau organizați foarte bine.

Acțiunea acoperită a saşilor. Saşi din Ardeal. Era un depozit al germanilor şi al acestor servicii clandestine, ca organe informative şi chiar ca organe de execuție, atunci când România ar fi schimbat linia politică şi ar fi trecut de partea aliaților. Iar pentru reuşita şi susținerea acestei împrejurări, saşii aveau arme. S-au identificat o serie de depozite, şi pe această chestie s-a născut un mare scandal. Când domnul mareşal Antonescu a plecat odată la Hitler, chiar înainte de a se sui în avion, i-am dat un raport mare şi foarte documentat cu toata această acțiune a saşilor. Domnul mareşal l-a citit pe drum, a văzut grozăviile ce se scriau acolo şi i-a reproşat lui Hitler. Hitler a chemat imediat pe Himmler şi l-a pus în contact cu domnul mareşal Antonescu. Domnul mareşal Antonescu i-a spus: „Domnule, iată care este acțiunea, ți-o spun în linii mari. Eu nu am amănunte, nu pot să dau amănunte, dar dumneata, dacă vrei, trimite pe cineva în România, ca să ia legătura cu domnul Eugen Cristescu, şeful Serviciului meu de informații şi îi va da o vastă documentare”. Se mai găsea acolo, cu domnul mareşal, şi domnul von Killinger, căruia Himmler, la rândul lui, i-a reproşat: „Pentru ce nu m-ai avertizat de această intervenție a mareşalului către Hitler? Pentru că mi-a făcut Hitler scandal”.

Când a venit înapoi la Bucureşti, mi-a spus domnul mareşal: „Am vorbit cu Himmler şi va trimite un inspector dintre cei mai mari şi mai buni pe care îi are în centrala de la Berlin, ca să facă aici o ancheta. Dumneata pregăteşte dosarul pentru anchetă”.

Şi am vorbit şi după aceea şi cu Himmler, şi von Killinger s-a plâns extraordinar că de ce nu l-am pus în curent şi i-am spus: „Domnule, ți-am spus de atâtea ori că..., în întrevederile noastre ți-am protestat de atâtea ori

contra acțiunii saşilor? Şi n-ați luat nici o măsură. Totdeauna mi-ați promis, dar dumneavoastră n-ați făcut absolut nimic. E vremea să se sfârşească odată cu această chestie ori suntem noi, românii, stăpâni în Țara Românească, ori sunt saşii?"

***Preşedintele**: În ce consta acțiunea saşilor?*

Eugen Cristescu: Aveau depozite de arme, domnule Preşedinte, care după aceea au trecut – în acel moment, când s-a făcut protestul domnului Mareşal – în depozitele oficiale ale Misiunii Militare Germane. Un singur depozit le rămăsese, la Biserica Neagră din Braşov. Când s-a început bombardamentul Braşovului, într-o noapte au apărut nişte camioane enorme ale Misiunii Militare, au scos de acolo toate armele care erau şi le-au trecut în armamentul Misiunii Militare. Acel inspector pe care l-a promis domnul Hitler..., deşi eu adusesem toată documentarea – am cerut pentru proces, există la Serviciu – nu a mai venit niciodată.

***Preşedintele**: Din punct de vedere legal, ce regim aveau? Din punct de vedere al legilor? Al legilor țării noastre?*

Eugen Cristescu: Da.

***Preşedintele**: Ce regim aveau saşii?*

Eugen Cristescu: Regimul obişnuit..., regimul obişnuit, sigur că da.

***Preşedintele**: Bine, da, formațiuni paramilitare puteau să facă... aşa cum aveau legionarii?*

Eugen Cristescu: Nu. Nu puteau să facă. Nu puteau să facă formațiuni paramilitare.

***Preşedintele**: Şi totuşi aveau un regim special!*

Eugen Cristescu: Da, dar domnul mareşal Antonescu mereu l-a chemat şi pe von Killinger, şi au încetat. După protestele domnului mareşal Antonescu, au încetat cu acele marşuri şi cu formațiuni paramilitare.

***Preşedintele**: Ce întrebări mai aveți?*

***Acuzator public Săracu**: O singură precizare: Care era rostul acestor depozite cu arme ale saşilor?*

Eugen Cristescu: Pentru eventualitatea când România ar ieşi din război, să sară cu ele în spatele românilor, asta e realitatea. Şi pentru asta aveau o organizație vastă şi erau şi aici, în Bucureşti.

***Acuzator public Săracu**: Cine proteja aceste organizații teroriste?*

Eugen Cristescu: Cine le proteja?

***Acuzator public Săracu**: Erau cunoscute aceste organizații?*

Eugen Cristescu: Erau cunoscute în Ardeal. şi le cunoşteau, în special membrii Partidului Național Țărănesc. Pentru că, să vă fac astăzi afirmațiunea: acest serviciu pe care l-am făcut eu era în mare parte compus din evrei, pentru că mi l-am făcut, domnilor, din evrei, şi în afară de aceasta era din tineretul național-țărănist din Ardeal. Ei nu ştiau pentru cine fac aceste servicii. Aşa e regula serviciului, şi n-am plătit decât cheltuielile de deplasare. Am găsit bună munca acestor oameni, care au făcut-o, din sentimentele lor. Aşa ca toată acțiunea saşilor din Ardeal era foarte bine cunoscută.

***Acuzator public Săracu**: O altă precizare: Cine finanța aceste organizații?*

Eugen Cristescu: Cine finanța acest lucru? Germanii. Ca să fie finanțați de la noi din țară! Aveau ei. De altfel, germanii n-aveau la noi o organizație economică extraordinară?

Preşedintele:*Cce întrebări mai aveți de pus? Dumneavoastră?*

Acuzat Radu Lecca: Domnule preşedinte, dacă domnul Cristescu...

Preşedintele: *Vorbiți mai tare, vă rog!*

Acuzat Radu Lecca: Dacă domnul Cristescu îşi aduce aminte împrejurările în care a fost expulzat colonelul Böhme?

Eugen Cristescu: Da, îmi aduc aminte. Colonelul Böhme a fost primul ataşat de poliție aicea, la Bucureşti. Când s-a întâmplat fuga lui Horia Sima – aşa-zisa fugă, domnule Preşedinte, pentru că, mai degrabă, după cercetările noastre, n-a fost o fugă, a fost un aranjament – când s-a întâmplat dispariția lui Horia Sima, el, domnul Böhtne, a fost avizat de către oamenii lui de legătură de la Berlin, de la Gestapo. Von Killinger n-a fost avizat. A fost avizat mai târziu, pe cale oficială, de către guvernul german, ca să ştie să comunice guvernului român. Din acest fapt, că Böhme nu a informat la timp şi pe von Killinger, care era ministrul lui aici, s-a produs un scandal la Berlin şi a fost forțat să plece. Eu aşa îmi aduc aminte.

Preşedintele: *Mai aveti întrebări? Dumneavoastră, întrebări? Ce întrebare aveți?*

Acuzat Ion Antonescu: Domnule preşedinte, s-a pus problema aurului românesc...

Preşedintele: *Da.*

Acuzat Ion Antonescu: Dacă domnia voastră şi onoratul tribunal doreşte să cunoască această problemă, destul de delicată şi de...

Preşedintele: *Nu! Aici se pun întrebări.*

acuzat ion antonescu: problema se poate interpreta într-un sens...

Preşedintele: *Este asta în afară. Nu. Întâi interogatoriul acuzatului.*

Acuzat Mihai Antonescu: Dacă ştie domnul Cristescu, că, în 1941 şi în '43, Gestapo-ul a organizat, în mai multe ocazii, diferite pregătiri pentru ca să mă suprime?

Eugen Cristescu: Este perfect adevărat şi i-am spus în mai multe rânduri domnului Mihai Antonescu: „Îți trec gloanțele pe la urechi, domnule prim-ministru. Te rog să fii cât se poate de prudent". Am şi făcut şi există document, adresă către domnul general Vasiliu, în care am cerut măsuri de pază speciale a domnului vicepreşedinte al Consiliului. N-am spus în acea adresă care erau motivele adevărate, însă stabilisem, pe cale informativă şi prin verificări, că germanii vor să-l suprime pe domnul Mihai Antonescu.

Acuzat Mihai Antonescu: Dacă ştie că i s-a trimis chiar o adresă oficiala, în care i se spunea: „În cazul când eu anunț autoritățile despre toate deplasările, eu risc să fiu suprimat, pentru că nu este..."

Preşedintele: *S-a trimis aceasta adresă?*

Eugen Cristescu: Este adevărat. Eu am provocat acestea.

Preşedintele: *Este vorba de măsurile de pază pe care le-ați luat.*

Eugen Cristescu: Da, eu am provocat acestea.

Preşedintele: *Altă întrebare.*

Acuzat Mihai Antonescu: Dacă ştie domnul Cristescu că eu am văzut pe domnul Maniu de nenumărate ori şi că l-am ţinut în permanenţa în curent cu toată activitatea diplomatică şi cu toate măsurile de ordin diplomatic pe care le îndeplineam.

Eugen Cristescu: Ştiu domnule preşedinte, că l-a văzut prea de multe ori şi l-a ţinut prea mult în curent.

***Preşedintele**: Da.*

Eugen Cristescu: Este adevărat.

Acuzat Ion Antonescu: Rog pe domnul Cristescu să spună ce fel de organizaţie a atentat împotriva mea.

***Preşedintele**: E! O lăsăm la urmă. Nu sunteţi singurul care doreşte să afle acest lucru.*

Eugen Cristescu: Am chemat aicea, în instanţă, un fost coleg al meu din Siguranţa Generală, şi va da şi el unele amănunte. Mi-a făcut protecţie. Acest coleg a fost coleg cu mine şi în comisia internaţională.

***Preşedintele**: Bine... răspundeţi la întrebarea formulată!*

Eugen Cristescu: Bine, fac planul!

***Preşedintele**: Bine, da, mai strâns.*

Eugen Cristescu: Prin acest coleg, care a avut o legătură în Germania, am căpătat o sursă informativă de foarte mare valoare în centrala lui Himmler de la Berlin. În această centrală existau două femei, importante pe lângă toate celelalte: „Prezidium ein" şi „Prezidium fain". „Prezidium ein" era acel personaj cu luarea măsurilor de pază pentru Hitler, iar „Prezidium fain" era un serviciu care avea menirea să suprime pe şefii de state inconvenabili Germaniei.

***Preşedintele**: Ce informaţii aţi avut...?*

Eugen Cristescu: Am avut informaţii că se pregăteşte acest lucru şi contra domnului mareşal Antonescu: suprimare prin otrăvire.

***Preşedintele**:Ccând?*

Eugen Cristescu: în '43 şi '44. şi am luat chiar măsuri şi faptele sunt... cunoscute. Se pot dovedi. Un ofiţer de la mine de la serviciu se ducea în fiecare zi să stea toată ziua la domnul mareşal Antonescu acasă. Observa în cele mai mici amănunte tot ce se petrece la bucătărie, gusta mâncarea înainte de a se da domnului mareşal Antonescu. Aceasta, pentru ca să previn orice măsuri în această privinţă. De asemenea, am avizat şi Palatul Regal, organele de siguranţă de acolo, ca să ia măsuri similare în ceea ce priveşte pe Majestatea Sa Regele şi ceilalţi membri ai familiei regale.

***Preşedintele**: Da. Mai aveţi întrebări?*

Tribunalul se suspendă pentru câteva minute.

***

***Acuzator public Săracu**: Cine a înlesnit fuga lui Horia Sima din ţară şi în ce împrejurări.*

Eugen Cristescu:... Despre Horia Sima. Erau în Germania două partide. Partida militară, care era contra lui Horia Sima. Dar toată partida politică şi Partidul Nazist German erau pentru Horia Sima. El a fost dat în paza lui

Geissler. Geissler, care era din Gestapo, şi serviciul lui Geissler era acela care lucra cu partidul politic.

***Preşedintele**: Bine, dumneavoastră întrebaţi de fuga din ţară?*

***Acuzator public Stoican**: Interesează chestiunea pentru că acuzatul n-a dat în interogatoriul care i s-a luat nici o relaţie referitoare la Mişcarea Legionară, la rolul ei, la relaţiile ei cu mareşalul Antonescu.*

***Preşedintele**: Vă interesează în primul rând despre fuga din ţară şi în al doilea rând fuga de la Berlin la Roma?*

***Acuzator public Stoican**: Ne interesează ambele evenimente.*

***Preşedintele**: Vasăzică, spuneţi-ne întâi fuga din ţară, cine i-a înlesnit-o?*

Eugen Cristescu: După rebeliune?

***Preşedintele**: După rebeliune.*

Eugen Cristescu: După rebeliune s-a făcut o serie întreagă de cercetări care au condus la arestarea unei serii de legionari care au fost judecaţi, însă, în majoritatea cazurilor, au dispărut şi au fost ascunşi, după cum s-a dovedit mai pe urmă, de către germani, şi special, în barăcile armatei germane.

Este citat în dosarul acuzării, că am avut relaţii cu maiorul von Stransky, ofiţerul de legătură al Abwehrului. Este adevărat, acest maior trăise multă vreme în Ţara Românească, era însurat cu o româncă din Galaţi şi vorbea perfect româneşte. Dacă dumneavoastră mă acuzaţi că el a avut relaţii cu mine, eu vă afirm: „Da, domnilor, a avut relaţii cu mine”. Dar după ce Horia Sima a dispărut, după rebeliune, maiorul von Stransky a fost acela care m-a anunţat în două rânduri: „Horia Sima se găseşte la Constanţa, vrea să-şi organizeze trecerea liniei bulgare – ştiu pozitiv acest lucru – ia măsuri să-l prinzi la Constanţa”. Am avizat domnilor şi Poliţia şi Siguranţa. Serviciul meu nu este organ de măsuri pe teren. Oamenii mei nu au dreptul să aresteze, nu sunt ofiţeri, sau agenţi de poliţie judiciară. Nici eu n-am avut această calitate, aşa este în lege. Şi Poliţia şi Siguranţa nu au luat măsuri suficiente ca să-l prindă la Constanţa.

Peste două săptămâni, din nou a venit maiorul von Stransky şi mi-a spus: „Nu l-ai prins la Constanta, acum este la Sibiu; dacă îl scapi de la Sibiu, eu nu pot să-l mai identific”. Aceeaşi operaţie s-a petrecut. Poliţia noastră, domnilor, n-a fost în stare să-l prindă. A dispărut de la Sibiu şi a venit la Bucureşti. După aceea, informatorii mei din Bulgaria mi-au comunicat, cu date precise – şi sunt date la Serviciu – pe unde a trecut Horia Sima; peste podul german de la Giurgiu, într-o maşină germană. Cine era în această maşină? Cine îl ducea? Domnul Neubacher. Acesta este adevărul, şi cred că-l ştie şi domnul Mihai Antonescu, că am discutat, la acea vreme, această chestiune.

L-a luat şi l-a dus cu maşina la Sofia. La Sofia 1-a dus la Legaţia germană din Sofia. Acolo i s-a făcut paşaport pe alt nume şi, prin Banatul Sârbesc, a fost dus în Germania.

În Germania, s-a spus, domnilor, şi se ştia în Ţara Românească, că legionarii sunt ţinuţi în lagăr. Nu este adevărat. Erau internaţi în grupuri de vile, împrejmuite cu sârmă ghimpată, unde trăiau boiereşte, şi erau sub aşa-zisa pază a Gestapoului. Dar paza era organizată de aşa natură, că daca vroiau să se ducă – au fost întâi la Hamburg, după aia şi-au schimbat acest loc unde

erau plasaţi – dacă vroia să se ducă până la Berlin, se ducea cu autorizaţia Gestapoului şi trebuia, după termenul fixat, să se întoarcă. Aşa se explică cum Horia Sima a putut să plece de acolo, însă n-a plecat el singur, domnilor. A plecat în legătură cu Gestapoul şi a aplecat în legătură cu Partidul Nazist German.

Preşedintele*: La Roma, când a plecat?*

Eugen Cristescu:... La Roma!... Pentru că pe acea vreme, erau foarte mari discuţii între guvernul român şi, în special la domnul mareşal Antonescu, pe chestiunile economice. Germanii cereau foarte mult şi domnul mareşal rezista. şi atuncea, fenomenul care era şi se petrecea era următorul:

Ne pomeneam cu o avalanşă de zvonuri în care se spunea: „Acum Germania aranjează un nou guvern cu Horia Sima, care va veni într-o bună zi. Vor debarca cu avioanele la aeroport şi îi vor instala la putere". Această versiune circula cu o extraordinară profunzime. Eu, însă, pentru că aveam o experienţă mai îndelungată în această materie, am făcut o serie întreagă de verificări şi am stabilit concluzia pe care am comunicat-o atunci şi domnului Mihai Antonescu: aceasta este o presiune care se face în spatele nostru, pentru ca să cedăm mai mult în chestiile economice: ori cedaţi, ori, daca nu, vine Horia Sima.

Din aşa-zisele lagăre, însă în realitate, domnilor, pentru că sunt dosare la Serviciu, şi eu am făcut foarte multe cercetări, pentru că m-a interesat, ca să ştiu cum s-au întâmplat lucrurile, cu aşa-zisa fugă a lui Horia Sima. A plecat într-o bună zi domnul Horia Sima cu un paşaport al unui alt legionar, însă cu care el semăna puţin, însă paşaportul a fost organizat de geissler**.** A trecut în Elveţia, s-a dus în italia şi apoi la Roma, unde trăia de mai multă vreme un grup de legionari.

A venit domnul von Killinger – faptul s-a comunicat lui Hitler – a venit domnul von Killinger în noaptea de 24 decembrie – era chiar ziua mea. M-am pomenit noaptea, pe la ora 1-2, cu domnul Mihai Antonescu care mi-a spus: „Sunt dezolat că trebuie să te deranjez, dar trebuie neapărat să vii imediat la vila Mareşalului". Mi-a fost foarte frică, am crezut că s-a întâmplat ceva. Ştiam că domnul Mareşal era cam bolnav. M-am dus cu inima frântă şi mi-a spus: „Nu e nimica. asta e adevărat, dar iată cum stau lucrurile: a fost von Killinger la mine şi mi-a comunicat, din partea guvernului german, că Horia Sima a dispărut. Nu ştie unde este". Şi a trimis să mă avizeze, că domnul Mihai Antonescu a făcut un scandal extraordinar lui von Killinger, pentru că noi ştiam, şi am avut informatori şi am avut informaţii asupra modului cum sunt ţinuţi acolo, că pot să evadeze, pot să plece în orice moment, cu toate protestele nu s-au luat măsuri suficiente, dar de această dată – afirm încă o dată – a plecat cu concursul Gestapoului şi al Partidului Nazist. Şi atuncea ne-a adunat la o conferinţă, la care a fost domnul general Popescu, domnul general Vasiliu, mi se pare că şi domnul general Pantazi şi s-a avizat la o serie de măsuri, pentru că ne aşteptam la o lovitură organizată şi în Ţara Românească. Măsura principală: supravegherea trenurilor. Domnul Mihai Antonescu vroia chiar să oprească trenurile la frontieră. Noi ne-am angajat să facem controlul trenurilor şi să nu se împiedice circulaţia, şi arestarea tuturor capilor legionari. Au fost arestaţi peste 1 500 de capi legionari. Au fost trimişi cu trenurile şi internaţi în

lagărul de la Târgu Jiu. De altă parte, domnul Mihai Antonescu, în numele domnului mareşal Antonescu, i-a declarat lui von Killinger: „Dacă această chestiune nu se sfârşeşte cât mai repede, noi ieşim din alianță”. Domnul von Killinger speriat...

Acuzat Mihai Antonescu: Domnule preşedinte. Dacă mi-ați îngădui aş voi să spun, în aceasta chestiune...

Preşedintele*: Bine, o să vedem...*

Eugen Cristescu: Domnul von Killinger, speriat de atitudinea domnului Mihai Antonescu, şi care şi eu l-am găsit aşa, era extraordinar de enervat, s-a dus, a telegrafiat la Berlin, şi n-au trecut nici trei zile, în care a venit telegramă: „Spune că a fost găsit”. A fost găsit la Roma şi dus, din ordinul Führerului, cu un avion, la Berlin.

Chestiunea nu se termină aici. Domnul mareşal Antonescu a fost la Führer – nu ştiu precis, nu-mi mai amintesc ce am mai vorbit în această chestiune, dar, am avut o întrevedere cu domnul von Killinger şi acesta era un om violent, însă dacă îl zgândăreai puțin, în violența lui, vorbea. Şi l-am întrebat: „Domnule von Killinger, l-ați dus pe Horia Sima în Germania, dar dacă iar îl puneți în lagărele de vile, cum a mai fost şi dacă iară are legăturile cu domnul Geissler*, va fugi şi nu-1 veți mai prinde nici dumneavoastră nici noi, şi ne va face buclucuri aici în țară”.

Mi-a răspuns domnul von Killinger**: „**S-au luat aşa măsuri ca Horia Sima să nu mai poată vorbi niciodată”. Pe la ora 12, a plecat von Killinger de acolo – eram la masă împreună - şi am rămas eu, mai departe, cu Rödler* * şi cu Ritgen. Am pus chestiunea lui Rödler: „Eu nu cred că voi l-ați suprimat pe Horia Sima. Asta este o manevră de-a voastră”. El mi-a răspuns: „Nu, nu acest lucru este adevărat, acest lucru este sfârşit. Führerul a vrut să termine odată acest scandal”. Dar mai târziu a plecat şi Rödler şi am rămas cu Ritgen şi, cum aveam legături mai bune, mai profunde cu Ritgen, i-am spus chestiunea. Şi mi-a spus cinstit Ritgen: „Vă înşeală, nu este adevărat. L-a luat, l-a dus în Germania, a luat într-adevăr măsuri anume, ca să nu mai fugă, pentru că a protestat. Hitler a spus că-i încurcă treburile, că nu va mai putea să mai fugă de acolo de unde este, ca să nu mai producă asemenea încurcături cât va trăi”.

Din verificările pe care eu le-am făcut, mai târziu, am stabilit că Horia Sima se găseşte intr-un lagăr la Weimar, unde trăia în condiții foarte bune. Am afirmat lui von Killinger acest lucru, acesta zice: „Este absolut inexact” şi atuncea m-am adresat colonelului Rödler, care este şeful Abwehrului din România, ofițer activ, pentru că Abwehrul german, domnilor, era compus numai din ofițeri activi care făceau un regim de informații şi nicidecum politică. şi, prin legăturile care le-am avut, şi cu Rödler şi cu Stransky, i-am rugat: „Faceți şi voi verificări”. Domnule preşedinte,... [neclar] ceea ce nu este esențial, decât că era vienez. Aceştia nu erau germani, erau vienezi. Aşa se explică

---

* În textul publicat apare Himmler.

* * În textul publicat apare Reuger. Incorect, deoarece toate documentele îl indică pe colonelul Rödler ca şef al Abwehrului din România.

aceste legături sentimentale. Mi-a spus: „N-a murit, nu s-a luat nici o măsură în contra lui, decât să fie mai bine păzit şi se găseşte la Weimar”.

Toată lumea contesta, în sensul că, după Armistițiu 1-am auzit şi eu cum ținea discursuri la radio şi organiza armate şi guverne**. A**ceasta este problema Horia Sima.

Preşedintele*: Altă întrebare mai aveți?*

Acuzator public Stoican*: Vreau să-i pun o întrebare: Care erau legăturile lui Horia Sima cu oamenii politici în preajma rebeliunii?*

Eugen Cristescu: Sunt destul de delicate întrebările, domnule Preşedinte, însă pentru istoria acestei țări, – Actul de acuzare mă pune alăturea de mormânt – sunt atâtea fapte care înțeleg să le dezvălui neamului meu, ca să rămână şi să se ştie.

Despre testamentul politic nescris al lui Corneliu Codreanu. Eu am avut o acțiune contra legionarilor ani şi ani de zile, în Siguranța Generală şi, mai ales la Serviciul Special de Informații. Am avut mulți informatori în Mişcarea Legionară, şi informatori adânci, care mi-au spus că testamentul nescris al lui Codreanu este următorul: „După mine urmează, spune Codreanu, inginerul Clime”. După aceea venea încă o listă de vreo 13 inşi. Dacă toți aceştia cad, atunci să vină Horia Sima. Era o contestație dacă este dreptul lui Horia Sima sau dacă este dreptul lui Radu Mironovici, fiindcă era un lucru care nu se ştia decât de câțiva intimi ai lui Codreanu. Nu interesează aceasta. Interesează faptul că Corneliu Codreanu* a spus că: „Dacă toată această listă va cădea, atunci Legiunea să se adreseze lui Iuliu Maniu”. Ştiți, domnilor, foarte bine, cu toții, pactul aşa-zis de neagresiune, care s-a încheiat între Iuliu Maniu şi Corneliu Codreanu în alegerile din 1937. Acest pact a scos din clandestinitate o mişcare care era considerată ilegală, i-a dat prestigiu politic şi a scos-o pe planul întâi. De aceea, Legiunea a câştigat în acele alegeri un important număr de voturi, ceea ce a dezechilibrat viața politică a noastră interioară. Legionarii au obținut vreo 800 şi ceva de mii de voturi. Realitatea este că prin serviciile secrete se ştie, că legionarii au avut atunci 300 de mii de voturi camuflate de către Ministerul de Interne. Cine a dat mişcării legionare atâtea voturi?

Pentru că noi, la Siguranța Generală, ştiam foarte bine, aveam o statistică exactă şi a capilor Mişcării şi a tuturor membrilor ei. Şi am făcut o serie de cercetări discrete şi, desigur, domnilor, că multe din acele voturi erau de la acei care aveau tot interesul să încurce situația politică pe vremea regelui Carol al II- lea.

Preşedintele*: Mai aveți întrebări?*

Acuzator public Stoican*: Dacă ştie acuzatul de cine era finanțată Mişcarea Legionară?*

Eugen Cristescu: A existat, domnilor, un document în această chestiune, care nu este cunoscut. Poate domnul mareşal Antonescu să-l cunoască. L-a avut Armand Călinescu. Şi în procesul contra lui Codreanu, pe vremea lui Armand Călinescu, nu s-a produs acest document.

---

* În textul publicat apare Horia Sima.

Şi eu, domnilor, unul care am fost foarte intim cu Armand Călinescu – foarte mult legat cu el –, mi-a spus: „N-am produs acel document”. Nu mi-a spus ce document este, dar mi-a spus: „Am un document care arată că Mişcarea Legionară a fost finanțată, în special în alegerile din 1937, de către Partidul Nazist German”. Nu s-a produs acel document, în publicitate şi în proces, pentru că noi eram neutri, pe vremea aceea, şi guvernul a considerat – în special Armand Călinescu – că nu trebuie să strice relațiile politice pe care le avea. De altfel, din modul cum s-au desfăşurat alegerile din 1937, din profunzimea propagandei care a fost, din maşinile pe care le-a avut Mişcarea Legionară atunci, din toate utilajele de care a dispus **–** şi vă aduceți aminte că a luptat atunci în alegeri alături de Iuliu Maniu – se vedea foarte clar – şi noi ştiam că toate fondurile Mişcării Legionare sunt de 300 de mii lei aşa că restul tot l-a suportat Partidul Nazist German.

Acuzator public Stoican: *O ultimă întrebare: în ce împrejurări a fost asasinat Nicolae lorga?*

Preşedintele*: În ce împrejurări a fost asasinat Nicolae Iorga?*

Eugen Cristescu: Îmi dați voie să fac o dezvăluire mai mare?

Preşedintele*: Să spuneți complet, însă într-o formă restrânsă.*

Eugen Cristescu: Domnilor! Asasinarea lui Aleksandru al Serbiei [9 octombrie 1934 la Marsilia], asasinarea lui Dollfuss [25 iulie 1934], asasinarea lui I.G. Duca, pentru că eu am făcut cercetările cu I.G. Duca, a fost mână germană, pentru că aceşti oameni încurcau politica germană.

Urmau să mai fie asasinați, domnilor, Nicolae Titulescu şi regele Belgiei, însă Nicolae Titulescu, am ştiut la vreme acest lucru, a fost foarte bine păzit şi în țară şi în străinătate. Am cunoscut pe Nicolae Titulescu, după atentatul contra lui Duca. Domnul mareşal Antonescu m-a trimis la Nicolae Titulescu, i-am făcut o expunere asupra tainelor acestui atentat. Dar, totuşi, Nicolae Titulescu a suferit politiceşte şi a fost sacrificat tot din cauza Germaniei.

În timpul chestiunii de la Jilava, eu abia venisem la Serviciu. Fusesem directorul Personalului din Ministerul de Interne. Decretul (numirea mea ca şef al SSI) a ieşit pe ziua de 15 noiembrie 1940, iar Jilava s-a întâmplat la 27 noiembrie 1940. Deci au fost câteva zile şi de-abia luasem în primire Serviciul. Am făcut după aceea o serie întreagă de cercetări. A fost un plan general, domnilor, şi n-a fost numai nenorocitul de Nicolae Iorga, ci de suprimare a tuturor oamenilor noştri de stat. şi acest plan, domnilor, mergea până la suveranul în stat, acest plan trebuia să treacă în primul rând peste capul domnului mareşal Antonescu. Pentru că oricât s-ar spune, că a adus la putere Mişcarea Legionară, dar pentru cine ştie să facă politică în țara aceasta, trebuie să-şi dea socoteala că Mişcarea Legionară fusese umflată de celelalte partide de aşa manieră, încât această formulă politică trebuia să fie epuizată de o manieră oarecare. Ori o iei şi o suprimi total, ceea ce nu se putea atunci, pentru că cuprinsese o parte din mase, ori o aduci la guvern şi de o manieră oarecare, după o vreme foarte scurtă o suprimi.

Au fost nesfârşite scandaluri între domnul mareşal Antonescu şi Horia Sima. Am participat şi eu la unele din ele. Am provocat şi eu, domnilor, unele

din ele, pentru că am spus adevărul. A avut nesfârşite discuții şi scandaluri cu Horia Sima şi în chestiunea mea.

Şi atunci a fost acea celebră întrunire a lor, în care s-a hotărât că nu mai merge mai departe şi trebuiesc toți suprimați. Planul era complet făcut, complet stabilit.

Domnul mareşal Antonescu nu a spus, domnilor, dacă paza la Jilava se face de către legionari. Acesta este adevărul! :i, în momentele când a aflat, a dat ordin ca în prima seară paza să fie schimbată.

Acuzator public Săracu*: Cine a pus legionarii să facă paza acolo?*

Eugen Cristescu: Poftim?

Acuzator public Săracu*: Cine a pus legionarii să facă paza?*

Eugen Cristescu: Era domnul Sima, un legionar. Când a...

Acuzator public Săracu*: Cine era ministru de interne la acea dată?*

Eugen Cristescu: Domnul general Petrovicescu, dar închisoarea era militară. Când a aflat domnul mareşal Antonescu a dat ordin: „Imediat paza să fie schimbată cu militari". Au aflat legionarii de acest lucru, cum paza trebuie să fie schimbată chiar în noaptea de 27, şi atunci s-au organizat şi au suprimat pe cei de acolo.

Acuzat Ion Antonescu: Am fost eu personal la Jilava şi am constatat acest lucru.

Eugen Cristescu: Planul mergea mai departe. În dimineața zilei de 28, am fost anunțat la telefon de Mihail Ghelmegeanu: „Au venit 8 legionari să mă ia de aici, din casă. Fă ceva şi salvează-mă". Aveam un ofițer şi câțiva agenți, i-am suit într-o maşină şi i-am trimis, dar nu au putut să reziste legionarilor care i-au amenințat cu revolverele. L-au luat pe Ghelmegeanu, dar echipa mea ce a făcut?... să vadă cel puțin unde-l duce. A văzut că-l duce la Prefectura Poliției. Mi-au telefonat, am avizat imediat pe Rioşeanu, l-am scos din baie chiar. Îi telefonase şi domnul general Vasiliu, şi madam Argetoianu că îl ridicase pe soțul ei de acasă. Atunci i-am spus: „Aleargă într-un suflet, dute la Prefectura Poliției că-i omoară!!".

S-a dus, mi se pare, chiar cu domnul general Vasiliu şi cu câțiva agenți care-i avea. Rioşeanu era un om foarte curajos, fusese ofițer, nu-i aşa, au intrat înăuntru, în cabinetul prefectului de poliție, şi a găsit „tribunalul" care îl judeca, compus din legionari. A țipat o dată Rioşeanu: „Ce este aici? Ce e scandalul ăsta? Toată lumea după mine, dacă nu scot regimentul de jandarmi!".

S-au intimidat legionarii de acest curaj extraordinar. I-a luat pe toți. Era domnul Tătărăscu, era domnul Ghelmegeanu... erau o mulțime acolo, Argetoianu şi alții. I-a luat pe toți şi i-a dus la Ministerul de Interne şi i-a internat acolo. Însă Madgearu a fost mai nenorocit. L-au ridicat dimineață de acasă, nu l-au mai dus la prefectura poliției, l-au dus în pădure şi l-au împuşcat.

Pe Iorga, există dosarul, domnilor, la mine la Serviciu, cu toate cercetările făcute în această chestiune. Toți asasinii lui Iorga sunt citați nominal, nu mi-i aduc acum aminte. Există dosarul, se găseau toți asasinii în Germania.

I-am comunicat domnului mareşal Antonescu că am stabilit cine sunt asasinii, i-am dat numele şi mi-a spus: „Ia orice măsuri crezi de cuviinţă şi, în special, ridică familiile şi cel puţin, măcar, să-i ţinem pe ăia închişi, că toţi erau legionari, se înţelege. Să-i ţinem câtăva vreme închişi măcar cu atâta să răzbunăm moartea nenorocitului acestuia de Iorga”. În ceea ce priveşte detaliile, există dosarul, există identificarea şi mă aşteptam să-i găsesc, poate acuma, arestaţi, după ce armatele aliate au intrat în Germania. Pentru că toţi erau acolo. Sunt toţi identificaţi şi sunt în dosar.

În ceea ce priveşte Jilava, am început imediat cercetările. Cele mai bune informaţii, domnilor, mi le-a dat tot colonelul Rödler, pentru că serviciul lor avea informatori legionari. Şi mi-a dat o serie întreagă de informaţii care mi-au folosit, şi tot el mi-a spus: „Domnule, armele de acolo sunt germane”.

***Preşedintele**: Mai aveţi vreo întrebare, domnule acuzator public?*

***Acuzator public Stoican:** Dacă acuzatul a asistat la interogatoriul care i l-a luat Niki Ştefănescu lui Horia Sima?*

***Preşedintele**: A-ţi asistat la interogatoriu?*

Eugen Cristescu: Precizaţi data? În ce vreme? În ce an? Niki Ştefănescu – Horia Sima? Asta s-a întâmplat în ’39, nu?

***Acuzator public Stoican**: În ’39.*

Eugen Cristescu: În ’39, eu eram directorul Personalului din Ministerul de Interne, nu aveam nici o legătură. Însă, oamenii care fac această meserie de informaţii, le intră meseria în sânge, domnule Preşedinte, şi nu se pot lăsa de dânsa. Deşi eu eram directorul Personalului, totuşi mă interesam de problemele informative. A venit Horia Sima, prin Banat, prin Banatul Sârbesc, unde circula Horia Sima, cum vroia, cu mâinile în buzunar, cu concursul Gestapoului. Şi, din întâmplare, a căzut în mâna poliţiei. Era ministru de Interne Mihail Ghelmegeanu – eram chiar la el acasă când i s-a comunicat că a fost prins Horia Sima şi cu Petraşcu. Se aruncase din podul unei case, Petraşcu îşi rupsese nişte coaste, îl prinsese din nou – şi în faţa mea a avizat palatul, pe Urdăreanu, să ia măsuri. A fost dus Horia Sima la Siguranţa Generală. La Siguranţa Generală, Moruzov avea ca şef al Direcţiei Poliţei Siguranţei pe Niki Ştefănescu, care era omul lui de mare încredere şi a murit pe urmă la Jilava. În loc ca Horia Sima să fie ţinut în arest şi să fie judecat pentru tot ceea ce făcuse – pentru că eu ţin să vă afirm, domnilor, că atunci când Armand Călinescu a fost suprimat, Horia Sima se găsea în ţară, aici, chiar pe lângă acest local şi privea dacă maşina îşi execută bine misiunea. Asta este realitatea. Şi, în loc ca Horia Sima să fie suprimat, s-au început o serie de tratative între Moruzov şi el pentru formarea unui guvern pur legionar.

Şi am găsit în documentele Serviciului meu că toată grupa legionară, în frunte cu Horia Sima, care trebuia să formeze acest guvern, era mobilizată pe loc – ca să nu se mai ducă la armată, că erau mobilizări în acea vreme – la Serviciul Secret. Aceste documente sunt şi s-au şi publicat într-un comunicat al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

***Preşedintele**: Mai aveti întrebări?*

***Acuzator public Stoican**: Înteleg că n-a înregistrat nimic relativ la interogatoriu luat lui Horia Sima.*

Eugen Cristescu: Nu, n-am fost, nu am fost. Eu aveam altă calitate.
***Preşedintele**: Mai aveți întrebări?*
***Acuzator public Stoican**: Nu.*
***Preşedintele**: Domnule grefier, dați citire martorilor.*
Acuzat Petrovicescu: Eu am întrebări.
***Preşedintele**: V-ați formulat întrebările! Mai aveți alte întrebări?*
Acuzat Petrovicescu: Da.
***Preşedintele**: Vă rog!*
Acuzat Petrovicescu: Se face mereu o confuzie…
***Preşedintele:** Nu. Puneți întrebarea. Confuzia o s-o arătați altădată. Întrebarea?*
Acuzat Petrovicescu: A ținut vreodată Jilava de Ministerul de Interne, cum a spus domnul acuzator…?
***Preşedintele**: A ținut Jilava de Ministerul de Interne la data când s-au întâmplat asasinatele?*
Eugen Cristescu: Nu, era închisoare militară.
Acuzat Petrovicescu: Aşa. Al doilea.
Preşedintele: *Da.*
Acuzat Petrovicescu: Garda, garda care s-a dat acolo la Jilava, pe lângă garda militară normală. Ce amestec a avut Ministrul de Interne? Mereu se spune lucrul asta.
***Preşedintele**: Era garda Ministerului de Interne?*
Eugen Cristescu: Nu, nu era a Ministerului, nu avea legături cu dânsul.
***Preşedintele**: S -a luat act.*
Acuzat Petrovicescu: Domnule preşedinte de 6 ani de zile se aruncă cu găleți de lături în contra mea. Vă rog ca să luați act!
***Preşedintele**: Bine, luăm act.* [zgomot în sală].
***Preşedintele**: Se dă citire martorilor.*

Arh.SRI, fond Microfilme: discurile „Interogatoriile lui Eugen Cristescu”, anexă la dosarul nr. 40010.

16 ***14 mai 1946**. Pledoaria ținută în şedința „Tribunalului Poporului”, de Teodor Stănescu, avocatul lui Eugen Cristescu.*

(La ora 18,25 s-a dat cuvântul domnului avocat Teodor Stănescu pentru a pune concluziuni în apărarea acuzatului Eugen Cristescu)
– susține că:

Incriminările aduse acestui acuzat nu pot fi justificate, fără a se ține seama de grandomania germană, la care adăugându-se şi forța militară, nu putem spune ca am fost aliați cu ei, şi ni s-a bătut pur şi simplu din picior.
Dacă conducătorii noştri n-au putut să reziste bătăilor de picior ale germanilor, cu atât mai mult nu putea rezista acuzatul Eugen Cristescu, care era şeful Serviciului de spionaj român.

Se recunoaşte că s-a colaborat cu S.S.* german, dar trebuie să se ştie că a supravegheat şi a împiedicat de la orice activitate a acelei organizații a germanilor, care urmărea suprimarea şefilor de stat ostili Germaniei.

Că, în această colaborare, Eugen Cristescu a înşelat pe nemți.

Că, în activitatea sa internă, Serviciul condus de acuzat colabora cu Conducătorul statului şi Marele Stat Major (participând la comisiile de ordine, care se țineau în fiecare vineri dimineața).

Că, la internarea în masă a legionarilor, când s-au internat un număr de 1500, a colaborat acuzatul Eugen Cristescu.

Internarea individuală a oamenilor politici nu se datorează acuzatului Eugen Cristescu, în afară de Ilie Lazăr, Leucuția, asupra cărora nu i se poate aduce vreo acuzare.

În ceea ce priveşte prinderea unor paraşutişti polonezi datorită lui Eugen Cristescu, ei au fost smulşi din mâna nemților şi internați în lagărul de la Târgu-Jiu.

Că, Serviciul Special de Informații n-a avut nici un amestec în pogromul de la Iaşi. La data acelui pogrom, Eşalonul II se găsea în comuna Şofrăneşti – lângă Roman – şi nu aşa cum a spus martorul Victor Ionescu, el arătând că informațiile le deținea de la doi agenți SSI, fără ca depozițiile acestora să apară la dosar. Adevărații vinovați sunt nemții, incitați de legionari. SSI n-a avut nici un amestec în masacrele ce au avut loc în Transnistria.

Cu privire la atitudinea ce a avut acest acuzat, din depunerile martorilor rezultă că a avut o atitudine de adversitate față de reprezentanții partidelor istorice. Responsabilitatea colectivă a acuzatului o lasă la aprecierea instanței, domnia-sa arată însă că acuzatul n-a fost decât un simplu funcționar subordonat.

Are dovezi indubitabile că sentimentele lui au fost ostile legionarilor şi că el a figurat printre persoanele care urmau să fie suprimate de aceştia.

Conchide, arătând că Tribunalul va aduce o soluție dreaptă.

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 40010, vol. 3, f. 354.

17 *16 mai 1946*. *Memoriu depus „Tribunalului Poporului”. Este „ultimul cuvânt” al lui Eugen Cristescu în calitate de inculpat în aşa-zisul „proces al marii trădări naționale”, prin care s-a străduit să demonstreze netemeinicia celor 10 capete de acuzare.*

În prima parte mă voi ocupa de dosarul meu, de caracterizările făcute de *Actul de acuzare* asupra mea şi activității mele, cum şi de acuzațiile rezultate din apărarea altor coacuzați.

În a doua parte, pentru că eu am deschis discuția asupra cangrenei politice a trecutului, citând fapte pe care dezbaterile le-au confirmat în totul, dar pe care tocmai cei ce aveau datoria să le confirme le-au contestat în parte şi, pentru ca aceste realități pe care eu le aduceam în confirmarea atitudinii mele

* Documentul fiind de fapt o stenogramă, prescurtarea reprezintă de fapt Serviciul Secret.

să nu rămână întru nimic umbrite în fața onoratului Tribunal, mă voi ocupa puțin şi de această latură, – în ultima parte a ultimului cuvânt, cu completările necesare, dacă, natural, onoratul Tribunal îmi va acorda această îngăduință.

Citind *Actul de acuzare* mi-am amintit de celebrele cuvinte ale lui Jean Jaurès: „Dacă ar trebui să mă judec după valul de ură şi incriminări ce s-au ridicat împotriva mea, ar trebui, fără îndoială, să cad în păcatul megalomaniei". Examinând apoi raportul de forțe între acuzare şi apărare, am văzut atunci deosebirea ce există între posibilitățile acuzării şi ale apărării. Ancheta era făcută în lipsa mea din țară, sub psihoza unei aversiuni fără replică din partea mea, iar eu în imposibilitatea de a putea aduce cea mai mica contradovadă scrisă, mai ales în domeniul problemelor secrete, necunoscute marelui public.

Examinarea dosarului

Dosarul se compune în prima parte din simple note de informație, care se repetă de 3-4 ori sub forme variate. Ele vin din umbră, prin Ministerul de Interne, parcă nu ar şti că în dosul lor stă directorul Georgescu, scos de la conducerea Secției de Contrainformații pentru abuzuri şi indiscreții de Serviciu făcute în favoarea germanilor. Nici o verificare, nici o cercetare asupra originii, substratului şi veracității acestor note, şi nici o confruntare cu ancheta făcută asupra lor de Ministerul de Război în octombrie 1944, cu rezultat favorabil mie – declarat de magistrații anchetatori.

În schimb, *Actul de acuzare* se întemeiază pe notele de informații în acuzațiile privind aşa-zisele nereguli materiale, ba mai mult, adoptă textual chiar concluzia luată dintr-o asemenea notă care zice: „Din enumerarea celor de mai sus, ajungem la concluzia că SSI a vândut interesele națiunii şi a jefuit bunul public" (Dos. pag. 64).

Dosarul mai cuprinde câteva declarații ale funcționarilor pedepsiți de mine în majoritate, iar alții, sub stare de arest dau depoziții imaginare şi contradictorii crezând că ar putea câştiga simpatia anchetatorilor. Dar, probabil la stăruința organului de anchetă de a da preciziuni, şi se retranşează şi se apără că cele ce au spus le ştiu din auzite, din spusele agenților, că nu cunosc date exacte, şi citează apoi pe alți agenți care ar putea preciza, pe care însă ancheta nu-i mai ascultă, desigur sub puterea convingerii asupra lipsei lor de seriozitate. Nici unul nu declară că au avut vreun conflict cu mine, deşi majoritatea lor au fost pedepsiți pentru rea comportare în Serviciu.

Compartimentarea secțiilor unui Serviciu Secret, atât pe plan orizontal, cât şi pe plan vertical, nu dă acestor funcționari posibilitatea de a cunoaşte nimic exact peste cadrul lor restrâns de atribuții, şi atunci se mărginesc în declarațiile lor la versiuni create de fantezia agenților. Suntem într-o materie de specialitate în care există mari diferențe între aparențe şi realități, iar adevărul nu se poate cunoaşte decât printr-o serioasă verificare, făcută de oameni competenți.

La baza tuturor color şase declarații defavorabile mie stă incompetența, mâncătoria tehnicienilor, răzbunarea şi mafia funcționărească, precum şi grija de a-şi ascunde propriile lor păcate. Ele sunt neutralizate prin alte 10 declarații

favorabile mie şi care se bat cap în cap cu cele de mai sus, funcționarii acuzându-se şi răzbunându-se unii pe alții.

Unele afirmații firave făcute din auzite de funcționari care n-au avut posibilitatea de a se informa serios, din cauza sistemului de lucru al Serviciului.

Ca dovadă ele se referă la fapte care privesc teritorii pe care declaranții nu le-au văzut niciodată. Şi, deşi ei înşişi afirmă că n-au văzut, numai au auzit printre agenți, că n-au preciziuni pe care le-ar putea da alții, care însă n-au fost ascultați, totuşi sunt trecute în întregime ca dovezi pozitive în *Actul de acuzare* şi, pe baza lor, mi se cere condamnarea la moarte fără nici o probă serioasă sau documentară.

Toate aceste declarații au fost date pe când eu eram plecat în Rusia, şi aceştia s-au gândit că se pot face simpatici anchetatorilor, eventual pot fi scutiți de orice neplăceri dacă „aruncă totul pe mort", cum zice românul. Unul din autorii declarațiilor, jenat că l-am întrebat dacă l-am făcut din comisar subdirector – când depunea ca martor al acuzării –, a început să vorbească de nişte vârfuri înaintate şi aripi flotante, expresii bune pentru profani în materie, dar inadmisibile pentru profesionişti serioşi. Organele de anchetă găseau la SSI o vastă arhivă pe care ar fi putut-o consulta, ca să vadă adevărul. S-au limitat însă la aceste declarații vagi, şi nici n-au mai ascultat pe noii martori propuşi pentru precizare.

Atunci am cerut eu, prin două cereri, întreaga această documentare – 30 de acte şi dosare –, ca să fac lumină în fața Tribunalului Poporului, şi am propus 35 de martori. Nu mi s-a pus la dispoziție nici un act, n-a venit nici un martor, m-am servit doar de martorii acuzării şi ai altor coacuzați. Nu pot, de asemenea, tolera, domnilor judecători, ca delatorii pedepsiți disciplinar, şi nu eliminați din funcție, să arunce acuzații odioase, nefondate, să îmbrace mantia albă şi să se situeze în postura de martori ai vieții publice.

Mai relev că în practica serviciilor de informații este obiceiul a se arunca totdeauna răspunderea faptelor unuia pe ceilalți. Şi nu de puține ori mi s-a întâmplat ca Siguranța Generală sau Poliția Capitalei, ori alte servicii de informații ale statului, când primeau ordine de la şefii lor să facă percheziții, arestări etc., spre a nu ridica aprehensiuni contra lor, spuneau: „N-avem ce să facem, toate sunt cerute de Serviciul Secret, pe care nimeni nu-l cunoaşte, nu ştie unde şi cum lucrează".

Pentru toate aceste considerații mă găsesc în situația de a face eforturi spre a sfărâma eu singur întreaga acuzare ce s-a ridicat împotriva mea. Voi înlătura din caracterizări, în primul rând, pe acelea pe care însuşi *Actul de acuzare* le pune în sarcina altor autorități din stat şi fără nici un amestec al meu sau al Serviciului ce l-am condus la concepția şi executarea lor.

Caracterizări asupra celor 10 puncte pe care însuşi *Actul de acuzare* le pune în sarcina altor autorități şi nu a mea sau a Serviciului Secret.

1. A pregătit şi desăvârşit ocuparea țării de armata germană. Or, *Actul de acuzare,* la pag. 10, spune: „Pătrunderea armatelor hitleriste pe teritoriul român începe la 12 octombrie 1940 în baza Convenției din 15 septembrie 1940". Iar la pagina a patra spune: „Propunerile Guvernului român pentru

trimiterea unei misiuni militare germane în România au loc la 17 septembrie 1940". La 15 şi 17 septembrie eu eram directorul personalului şi administraţiei de stat din Ministerul de Interne şi tocmai după 15 noiembrie 1940 am fost numit ca şef al Serviciului Special de Informaţii. Deci în calitatea ce aveam la Ministerul de Interne *nu puteam contribui cu nimic la aducerea trupelor germane în România.*

2. A săvârşit crimă de război contribuind şi hotărând declararea şi continuarea războiului contra URSS şi Naţiunilor Unite. *Actul de acuzare* la pag. 14 spune că „în Consiliul de Miniştri din 18 noiembrie 1940 Antonescu anunţă că România îşi va da adeziunea la Pactul Tripartit – semnat 1a 23 noiembrie 1940, iar la pagina A-5 se arată că toţi miniştrii au fost de acord", or eu nu eram nici ministru şi, la 23 noiembrie 1940, abia luam Serviciul în primire. La pag. 18 *Actul de acuzare* spune: „Trimiterea armatei române în război se face în urma unei serii de convorbiri secrete ale lui I. Antonescu şi prin documente secrete – scrisoarea lui Hitler din 18 iunie 1941 – prin care precizează misiunea primă a armatei noastre". *Deci nu avizul meu şi nici cu participarea mea.*

3. Actul de acuzare la pag. S-2 arată că ordonanţele asupra deportărilor şi instituirii instanţelor represive s-au dat de Guvernământul Transnistriei şi armată. *Gazarea catacombelor, propusă de germani, a fost respinsă de mine cu avizul guvernului.* Singurul act la care am contribuit.

4. A supus la un tratament inuman pe prizonierii şi ostaticii de război. Or, *Actul de acuzare,* pag. D-3, învinuieşte Ministerul de Război de tratamentul neuman aplicat prizonierilor sovietici. *Serviciul meu nu a avut nici un amestec.* Iar la pag. 46 se arată că lagărul de la Târgu Jiu este înfiinţat de Ministerul de Interne, iar [în] lagărele Smerinca, Bogdanovka, Dumanovka şi altele, cum şi [în] detaşamentele de muncă obligatorie şi lagărele de prizonieri sovietici, tratamentul este aplicat de alte organe fără nici un amestec al SSI. Munca grea aplicată prizonierilor şi evreilor internaţi în lagăre de muncă s-a impus de guvern prin Ministerul de Interne. Măsurile luate contra evreilor din Basarabia şi Bucovina aparţin Preşedinţiei. La pag. E-2: „Deportarea evreilor comunişti în Transnistria se face de Ministerul de Interne, precum şi interdicţia pentru evrei de a se mai înapoia în Regat". La pag. S-4 se arată că aranjamentul ca 50 000 prizonieri sovietici să fie puşi la dispoziţia guvernului pentru minele de cărbuni s-a făcut în şedinţa din 30 iunie 1942 a Comisiei Interministeriale, unde eu nu participam.

5. A ordonat şi săvârşit acte de teroare, cruzime şi de suprimare a populaţiei din teritoriile unde s-a purtat războiul. La pag. 43: „Represiunea de la Odessa. Ordinul dat de cabinetul militar la 23.XI. 1941 către Comandamentul Vrancea". La pag. 49: „Comandamentul Corpului 3 Armată a dat ordin Comandamentului, Etape Est, pe baza ordinului Preşedinţiei nr. 1 505 082 asupra circulaţiei în Transnistria, internării suspecţilor în lagăr de jandarmi, poliţie şi armată, interzicerea deplasării evreilor sub pedeapsa trimiterii la Curtea Marţială şi sancţiuni grave, constatarea şi reprimarea infracţiunilor se va face de Jandarmerie". Iar la pag. J-2 şi J-3: „In Consiliul de Miniştri, din 17 şi 19 iunie 1941, s-au discutat purificarea Basarabiei şi

Bucovinei de popoarele slave, măsurile de poliție şi siguranță ce trebuiesc luate după pătrunderea trupelor până la Bug". Răspunderea evacuărilor de la Iaşi şi masacrul cade asupra autorităților militare, a Preşedinției Consiliului de Miniştri şi Ministerului de Interne, şi ordinul priveşte Serviciul de Centralizare a Informațiilor semnat de generalul Şteflea şi deci nu SSI. Iar la pag. Y-4: „Răspunderea deportărilor în masă a evreilor în 1941 şi 1942 aparține Ministerului de Interne şi Jandarmeriei".

6. A ordonat şi săvârşit represiuni colective şi individuale, în scop de persecuție politică şi din motive rasiale, asupra populației civile. Pag. 46-T: Munca grea pentru evreii din lagăre" – Preşedinția Consiliului, „Deportările şi emigrația forțată" – guvernul. „Internări masive la Târgu Jiu şi în Transnistria" de Ministerul de Interne şi Direcțiunea Generală a Poliției, iar țiganii de asemenea. Evreii şi comuniştii cu familiile lor şi cei condamnați, 1 200 aflați la Târgu Jiu, au fost trimişi la Vapniarca şi Râbnița de Ministerul de Interne.

7. A ordonat şi organizat munci excesive, deplasări şi transferări de persoane în scopul exterminării acestora. Militarizarea întreprinderilor s-a făcut de guvern, prin lege, şi nu de SSI Deplasările de mase de evrei s-au făcut de Ministerul de Interne şi Preşedinția de Consiliu. Pag. T-2 şi 3: „Reglementarea Regimului evreilor s-a făcut de guvern, iar aplicarea măsurilor şi muncile impuse evreilor, sub sancțiunea internării în Transnistria, s-a făcut de Comisariatul pentru probleme evreieşti", *deci nu de SSI.*

8. A inițiat şi ordonat înființări de ghettouri, lagăre de internare şi deportări din motive de persecuție politică şi rasială. *Actul de acuzare,* pag. 40-41: „Ministerul de Interne a ordonat adunarea evreilor în cartiere şi şcoli evreieşti, punându-se sub pază, şi luarea de ostatici." *Act de acuzare,* pag. 46: „Lagărul Târgu-Jiu înființat de Ministerul de Interne", de asemenea „lagărele din Transnistria." *Act de acuzare,* pag. 46: „Deportările s-au ordonat de guvern prin politica migrațiunei forțate". Pag. 49: „Ridicarea maselor de evrei s-a făcut pe baza Ordonanței Corpului 3 Armată şi Ordinul 1 505 082 al Preşedinției Consiliului de Miniştrii." Pag. E-1: „Înființarea lagărelor şi ghettourilor, şi executarea deportărilor s-a făcut prin Ordinul nr. 36 468 din 21 iunie 1941, al Ministerului de Interne." Pag. E-2: „Generalul Constantin Vasiliu, la 22 aprilie 1944, propune în Consiliul de Miniştri organizarea ghettourilor şi detaşamentelor de muncă obligatorii." Pag. S-2: „Deportarea evreilor din Odessa s-a făcut pe baza Ordonanței nr. 3". Pag. T-3: „Comisariatul evreilor a impus taxe care, nefiind plătite, lua măsuri de trimitere în detaşamente de muncă sau în Transnistria, la ghettoul din *Cernăuți". Ancheta a fost provocată de SSI, iar guvernul a aplicat sancțiuni.*

9. A ordonat edictarea de măsuri nedrepte, de concepție hitleristă şi rasială, practicând cu intenție executarea excesivă a legilor derivate din starea de război şi a dispozițiilor cu caracter politic şi rasial. Pag. 25: „Expropierea evreilor s-a făcut prin legile cu caracter rasial de Subsecretariatul de Stat al Românizării." Pag. 27: „Cenzura presei, de asemenea, de Preşedintia Consiliului de Miniştri." Pag. F-2: „Edictarea de legiuiri excesive cu caracter rasial s-a făcut de Titus Dragoş, cum şi evacuarea evreilor din imobile." Pag. H-4: „Legea nr. 698, făcută de Ministerul Justiției contra evreilor din Transnistria care voiau să se întoarcă

în țară”. Legea 59: „Pedeapsa cu moartea pentru dezertare şi nesupunere la chemarea la muncă obligatorie a evreilor”. Legea 123: „Extinderea condamnării şi asupra familiilor evreilor, idem pierderea naționalității române şi expulzarea” şi pag. M-3: „Legile fasciste şi rasiale făcute de Dănulescu şi Legea pentru înființarea taberelor şi coloniilor de muncă obligatorie”. Pag. H-4: „Angajarea servitorilor” etc.

10. A contribuit la aservirea vieții economice a țării în folosul hitlerismului şi în detrimentul intereselor poporului român; pag. 30: „Guvernul român a pus la dispoziția lui Hitler petrolul, cerealele, industria şi comerțul românesc”; pag. A-5: „Bazele convențiilor şi protocoalelor economice s-au pus la data de 18 noiembrie 1940 de Dimitrie şi George Cretzianu şi *nu de mine.*

Toate aceste 10 puncte sunt infirmate de Actul de acuzare în ce priveşte răspunderea mea şi a SSI.

Trecem acum la cele 4 puncte din caracterizările penale ale *Actului de acuzare,* care ar putea avea contingență cu mine sau cu acțiunea Serviciului Special de Informații.

1. A supus la tratamente neomenoase pe cei aflați sub puterea sa, ca anchetați, arestați etc.

2. A coordonat şi comis acte de violentă, torturi şi alte mijloace ilegale de constrângere în chestiuni cu caracter rasial.

Dosarul nu conține absolut nici o dovadă că eu personal aş fi vinovat sau am supus la tratamente neomenoase sau acte de violență asupra celor arestați sau în chestiuni cu caracter rasial. Unele afirmații, în ce priveşte persoane mea, sunt făcute numai din auzitele celor ce au dat declarații, fără nici o dovadă concretă, iar cele ce privesc funcționarii Serviciului Secret se bazează pe declarațiile a doi funcționari – Begnescu şi Victor Ionescu – care se acuză reciproc şi nici unul nu afirmă că asemenea fapte s-ar fi făcut din ordinul sau indicațiile mele. Şi, cum zice Victor Ionescu: „Numai din auzite ştiu, nu cunosc nici un nume şi nu pot da preciziuni, căci nu aveam acces la închisoare”. Şi tot el continuă: „Dar ştiu că erau şi arestați care se bucurau de toată bunăvoința”. Cum probabil cel care-l interoga era nesatisfăcut cu răspunsurile delatorii ce le dădea, Victor Ionescu sfârşeşte: „Amănunte nu ştiu, ar fi de cercetat nişte agenți”, pe care însă organul de anchetă, nici nu i-a mai cercetat, desigur, convins de neseriozitatea declarantului. Tot astfel, din conflictul magistratului căpitan Iorgu Popescu cu agentul Braşoveanu se găsesc acuzații reciproce de abuzuri. Şi dacă se citeşte cu răbdare declarația lui Iorgu Popescu se vede că nu este nici o acuzație directă contra mea, şi numai laude.

Restul de 10 declarații nu conțin nici o afirmație pe această temă, ba dimpotrivă, colonelul Velciu, fostul şef al Secției juridice, spune: „Nu s-a bătut”, şi a declarat în fața onor Tribunalului: „Nu am primit de la Eugen Cristescu dispoziții de maltratări şi nu s-a practicat aşa ceva”. Chestiunea este pusă însă la punct de magistratul Vintilă Bănescu, fost mobilizat în timpul războiului la Secția juridică a Serviciului, care spunea la pag. 102: „Nu am nici o cunoştință de întrebuințarea de metode de violență în urma directivelor lui Eugen Cristescu. Dacă asemenea metode au fost întrebuințate, urmează a fi făcuți responsabili cei ce le-au întrebuințat”.

Nu neg, onorat Consiliu, că am avut câteva semnalări de abuzuri şi chiar un act de violenţă săvârşit de un magistrat căpitan. Destituirea, arestarea şi trimiterea în faţa justiţiei a fost totdeauna răspunsul meu la cea mai mica abatere de la lege.

a) Astfel, căpitanul magistrat Onatu, care întrebuinţase violenţe împotriva unui spion ungur, a fost condamnat la 10 ani închisoare.

b) Un alt căpitan de la Eşalon, pentru mai mici abateri, a fost trimis în linia întâi pe front, îndepărtat din Serviciu şi şters de la avansare.

c) Căpitanul magistrat Iorgu Popescu, îndepărtat din Serviciu şi trimis pe front pentru acelaşi fel de abateri.

d) Chiar colonelul Velciu a fost îndepărtat şi trimis pe front pentru atitudini dubioase faţă de cei arestaţi.

Orice agent, constatat cu cea mai mică abatere, a fost arestat şi destituit. De altfel, colonelul Radu Davidescu, şeful cabinetului militar al mareşalului Antonescu, a declarat că n-a avut niciodată reclamaţii în această materie contra SSI. Nu s-a făcut niciodată la Serviciul Secret o discriminare asupra celor cercetaţi pe caracter politic sau rasial. Dosarul nu conţine nici o probă în această privinţă şi nici o precizare. În schimb, citez eu două cazuri de abuzuri semnalate şi sancţionate:

a) Şeful de grupă Covaci Gheorghe şi 4 agenţi, care au luat *7* kg aur unor evrei ce i-au cercetat la Chişinău, toţi destituiţi, arestaţi şi condamnaţi la Chişinău;

b) Şeful de echipă Rizescu, care şi-a însuşit pe nedrept lucruri casnice din case părăsite la Cetatea Albă a fost arestat, destituit şi condamnat. Alte abuzuri nu au fost semnalate, şi sancţiunea ar fi fost aceeaşi.

3. Şi-a însuşit în mod ilicit prin legături cu persoane care participau la conducerea războiului, profitând de legiuirile şi măsurile cu caracter rasial.

Dosarul se bazează pe acele „Note de informaţii", fabricate de Directorul Georgescu de la SSI, pedepsit tocmai pentru asemenea abuzuri şi pentru că trafica cu germanii. Dacă în schimb, toate aceste afirmaţii din note au fost dovedite false de generalul magistrat Păiş şi colonelul magistrat Rudeanu din Ministerul de Război. Şi mi-au declarat, la sfârşitul anchetei, că *nu au constatat nimic penal contra mea***.** Generalul Cuzin, controlorul permanent al gestiunii SSI, a declarat Tribunalului că nici în timpul, nici după părăsirea Serviciului, nu a constatat nici o neregulă în gestiunea mea.

Ca avere, posed o casă în strada Lirei nr. 5, cumpărată acum 20 de ani, cu împrumuturi de la Casele de Credit ale Ministerului de Interne şi refăcută în 1937. Am un milion de lei ipoteci. Casa am locuit-o întotdeauna cu părinţii şi cei patru fraţi ai mei. Cu „Patronajul" n-am avut nici o legătură. O declaraţie din dosar vorbeşte de un grup de contrabandişti de valută, cărora li s-ar fi cerut bani pentru Patronaj. Realitatea este tocmai invers. Şi-au oferit 20 milioane pentru Patronaj spre a scăpa de sancţiuni. Am respins cererea, prin rezoluţie scrisă, care se găseşte la Secţia juridică a Serviciului, şi domnii anchetatori puteau să o găsească acolo dacă voiau să aibă adevărul.

4. Militând pentru hitlerism şi fascism, a contribuit cu fapte proprii la realizarea scopurilor politice ale acestora. Această caracterizare penală pune în

discuție întreaga activitate a SSI în timpul războiului şi atitudinile mele personale față de problemele politice. Expun pe scurt următoarele:

Activitatea SSI

Cariera – După terminarea studiilor universitare, în octombrie 1920, am intrat subşef de birou în Siguranța Generală, parcurgând toată ierarhia până la gradul de director – în 14 ani –, apoi 4 ani inspector general administrativ în Ministerul de Interne, doi ani directorul Administrației de Stat în acelaşi minister şi apoi, de la 15 noiembrie 1941 la 1 septembrie 1944, şeful Serviciul Special de Informații. Total 24 de ani. Gradul îl aveam din Administrație, iar oficiul ce-l conduceam era un Serviciu de drept public, încadrat în Preşedinția Consiliului de Miniştri. Serviciul exista din 1924 1a MStM şi l-am găsit trecut şi încadrat prin lege la Preşedinția Consiliului de Miniştri. Numirea mea s-a făcut pe baze strict profesionale de specialitate, având studii în țară şi străinătate şi 20 de ani experiență suficientă informativă**.**

Caracteristica SSI: e Serviciu de informații şi nu de poliție secretă; un Serviciu de drept public organizat şi reglementat prin lege. Funcționarii se încadrează în *Statutul funcționarilor publici* şi nu au calitatea de ofițeri sau agenți de poliție judiciară.

Informații se făceau în toate țările şi nu numai în Orientul Apropiat. Instrucția şi dotarea rezidenților se făcea de ofițeri români, nu germani. Totalul funcționarilor SSI era de 917*,* după cum se arată în dosar, deci nu putea avea „uriaşe" rețele interne şi externe cum zice *Actul de acuzare.*

Colaborarea cu germanii: Colaborarea cu Serviciul de Informații al Armatei Germane era de pe vremea lui Moruzov – 1939. Eu**,** la 15 noiembrie 1940, am găsit-o în ființă, am limitat-o, reglementat-o, pe baza autorizării Conducătorului statului.

Colaborări contra germanilor: Am avut însă acțiuni şi colaborări şi contra germanilor şi mai ales contra Gestapoului şi altor servicii clandestine germane pe care le-am urmărit şi sabotat. Dar am avut colaborări şi cu majoritatea serviciilor de informații aliate şi neutre din Europa. Am avut relații cu von Killinger, nu colaborare, ci schimb de critici, păreri şi reproşuri – pentru nevoile de informare din sursă directă –, şi constatările le raportam Conducătorului statului. Şi înainte şi la 23 august am discutat cu el, cu Richter – ataşatul de poliție german –, şi cu colonelul Bauer, şeful Abwehrului din România, imposibilitatea României de a continua războiul din cauza trădării şi lipsei de sprijin eficace german. Dosarul conține, în chestia colaborării cu germanii, multe fantezii de-ale funcționarilor pedepsiți sau din lipsa lor de competență în această materie. Arhivele se găsesc în întregime la SSI, şi ele reprezintă realitatea.

Colaborări române: Am colaborat cu celelalte Servicii Române de Informații şi ministerele prin obligația legii.

Conferințe de ordine publică: În conferințele de ordine publică SSI reprezintă numai o parte informativă, hotărârile se dădeau de Conducătorul

statului, iar executările se făceau de Poliție, Siguranță, Jandarmerie, prefecți etc. SSI nu era organ executiv, şi numai informativ, nu avea calitatea juridică în operațiile executive pe teren şi nici asemenea mijloace, natura şi structura lui a fost şi trebuia să rămână secretă. Consiliile restrânse de cabinet priveau activitatea externă a SSI şi legăturile de colaborare cu Serviciile de informații Aliate şi pregătirea Armistițiului.

Internări: Internrile în vederea războiului s-au făcut pe baza aplicării planului strategic şi prin ordinele date de generalul Şteflea şi Serviciul de Centralizare a Informațiilor de la Preşedinția Consiliului de Miniştri, deosebit de Serviciul Special de Informații. Cele făcute de Ministerul de Interne pe baza transmiterii ordinului Conducătorului statului prin SSI, le-am citit la interogator. Internări în masă de SSI nu s-au făcut decât cu legionarii. Colaborarea cu generalul Dobre s-a făcut pe baza legii Serviciului şi pentru cercetări în materie de sabotaj în industriile militarizate.

Pogromul de la Iaşi: Pentru a nu lăsa nici un dubiu asupra pogromului de la Iaşi, adaug următoarele: Victor Ionescu declară la pag. 132 a dosarului că „nu ştie exact ce activitate a desfăşurat Eşalonul la Roman, dar la Iaşi, conducătorii de diferite grade au participat la pogromuri". Iar funcționarul Haralamb – cel despre care Mişu Davidescu de la Externe a confirmat că a fost pedepsit pentru contrabandă cu valută, spune la pag. 144: „Canaris – şeful Serviciului de Informații al Armatei Germane –, a vizitat pe Ion Antonescu la Piatra Neamț, când a participat şi Eugen Cristescu, colonelul Micandru, Stransky etc., şi unde au avut loc discuții în legătură cu începerea războiului". Ambele declarații sunt provenite din versiunile agenților, dublate de rea credință. Canaris n-a fost la Piatra Neamț şi nici Ion Antonescu, şi la Iaşi la generalul Schobert. Eu nu am fost la Iaşi şi nu l-am văzut, eram la Roman. Nici Victor Ionescu, nici Haralamb nu au fost acolo, şi au rămas tot timpul în Bucureşti. Iar la paginile 132 şi 134 Victor Ionescu propune alți agenți pentru cercetare, pe care ancheta nu i-a audiat. *Deci total se reduce la fantezii de agenți şi răzbunări pentru pedepsele suferite***.** *Cât* priveşte pogromurile de la Mostovoi, Berezovka şi altele, s-a dovedit în dezbateri că ele au fost executate de S.S-ul german şi nu de SSI-ul român.

Alte acuzații*:* Relativ la ilegalitățile ce s-ar fi comis în Transnistria acelaşi Victor Ionescu, la pag. 132, spune că: „De la Nistru conducerea Eşalonului a fost luată de colonelul Lissievici" – deci şi răspunderea directă, şi continuă că: „nu cunoaşte toată gama operațiilor centrului Odessa", dar „ştie că a dat rezultatele dorite", şi termină: „Ar fi de cercetat agenții Marius Niculescu, Tomescu", pe care ancheta n-a găsit necesar să-i audieze şi nici pe colonelul Lissievici, care, în schimb, a fost numit şeful SSI după Armistițiu şi cred că nu i s-a imputat nimic de i s-a încredințat conducerea Serviciului. El a avut răspunderea Eşalonului, orice ilegalitate semnalată mie am sancționat-o şi am citat cazurile de mai sus. Declarațiile lui Victor Ionescu, şi în acest punct, sunt din auzite; el n-a fost şi nici nu avea competența teritorială în afară de Bucureşti. SSI nu a avut nici o legătură cu ghettourile şi ancheta asupra abuzurilor administrației ghettoului Cernăuți; SSI a provocat-o şi Preşedinția a aplicat aspre sancțiuni.

La celelalte acțiuni de verificare a suspecților din Transnistria, SSI nu a participat, având numai 200 agenți de la Prut la Nicolaev, ci au participat jandarmii, Poliția şi agenții secreți ai Poliției de Campanie ai MStM, care au operat tot timpul în spatele frontului, şi de care *Actul de acuzare* nu se ocupă. Agenții SSI s-au limitat la acțiunea de semnalare pe baze informative. Cât despre alte abuzuri ale organelor SSI din Transnistria nu am avut semnalate decât cele sancționate, şi declarațiile sunt date tot din auzite şi din spusele agenților. Dosarul nu conține nici un ordin dat de mine pentru asemenea acte.

Acțiunea respectivă în Transnistria, Basarabia şi Bucovina s-a executat de alte organe, decât SSI. Astfel, lagărele au fost înființate de Ministerul de Interne (pag. 46 în *Actul de acuzare).* Munca grea pentru evrei şi prizonierii sovietici, de Ministerul de Interne (pag. 46 *Actul de acuzare*), precum şi sancțiunile. De asemenea, represiunea s-a exercitat de Jandarmerie, Poliție şi Armată pe baza Ordinului Corpului 3 Armată şi Ordinul Preşedintelui Consiliului de Miniştri nr. 1 505 082 şi ordonanțele Guvernământului *(Act acuzare* pag. 49.).

Atitudini: Cât priveşte atitudinile mele fată de hitlerism şi fascism, cum şi scopurile politice ale acestora, menționez în rezumat următoarele: Am fost 24 de ani funcționar de carieră sub toate guvernele, indiferent de politica internă sau externă a guvernelor. *Regret că Actul de acuzare m-a pus pe acelaşi plan cu Horia Sima, prea ştiut fiind că eu, 24 de ani, am fost şi activat ca hotărât antilegionar,* după cum a confirmat şi Constantin Angelescu la interogator. Descoperirea planurilor rebeliunii, cum şi arestarea Comandamentelor legionare, preot Boldeanu şi Ovidiu Comşa, sunt opera mea personală. Salvarea oamenilor politici arestați a doua zi după Jilava, s-a făcut de Rioşanu pe baza informației mele.

Ani de zile, ca director la Siguranță şi şef al SSI, am fost urmărit de legionari, nu aveam voie să ies în stradă sau localuri publice, şi eram escortat totdeauna de o maşină cu 4 agenți pentru pază. Lucrările dizolvării Gărzii de Fier în decembrie 1933 s-au făcut de mine (Vezi scrisoarea în „Cuvântul"). La rebeliune, manifestele, cuvântările la Radio ale legionarilor atacau în primul plan persoana mea. Cartea *Pe marginea prăpastiei,* în partea represiunii legionare, este făcută pe baza materialului procurat de mine.

Am salvat de la condamnare mulți polonezi, sârbi, francezi, belgieni, arestați pentru spionaj şi care trebuiau să sufere pedeapsa capitală, i-am ținut ascunşi până la Armistițiu, când au fost eliberați. Dar activitatea mea pentru Armistițiu, confirmată în instanță, este dovada cea mai clară, împreună cu cele de mai sus, că nu am avut înclinații hitleriste sau fasciste. Rog a se citi chestiunea „Țurcanu" din declarația dată de mine la instrucție, care este cea mai evidentă probă asupra atitudinilor mele față de germani. Am avut atitudini hotărâte contra saşilor, şi am protestat energic contra înarmării lor, cum şi contra activității serviciilor clandestine germane în România.

Dacă s-ar pune întrebarea: „De ce nu am demisionat?" Sunt nevoit să răspund că eu eram funcționar de carieră de 24 de ani, nu săvârşisem nici un act ilegal, şi nici nu puteam părăsi postul, fiind imobilizat pe loc în timp de război şi expunându-mă la 5 ani închisoare prevăzută de legea elaborată de

guvernul Antonescu asupra demisiei funcționarilor şi părăsirii Serviciului în timp de război.

Serviciile de informații sunt organe odioase în opinia publică, dar absolut necesare în viața tuturor statelor, unde ele au existat, există şi vor exista totdeauna. SSI există şi astăzi şi funcționează. Şi colaborează, desigur cu Serviciul de Informații Sovietic, şi aceasta nu poate fi considerată ca o crimă, şi o datorie profesională. Au colaborat desigur şi în campania contra Ungariei.

Prin originea şi educația mea, în țară şi în străinătate, prin factura mea sufletească, nu sunt un am capabil de cruzimi sau acte de violență, aşa cum am fost eu zugrăvit, şi Serviciul ce l-am condus, în *Actul de acuzare.* Rog ca onoratul Tribunal să ia act în această latură a problemei de tot ce a rezultat din dezbaterile orale şi din *Memoriul* acesta depus. Sunt chiar în dosar declarații (pag. 96, 97, 98, 102) care mă arată ca un om care am îngrijit foarte mult de funcționarii mici, în special, incapabil de violențe sau ilegalități.

Am făcut toate eforturile ca să sfărâm formidabila acuzare ce s-a ridicat împotriva mea şi sper într-o justă apreciere a documentărilor şi justificărilor mele asupra acuzațiilor ce mi s-au adus. Dacă aş fi avut dosarul şi martorii, sarcina mea era mult uşurată.

În drept, rog a se face o discriminare între situația mea ca funcționar public de carieră şi membrii guvernului sau demnitarii de pe banca acuzaților. Funcționarii publici sunt organe de execuție, jar guvernele organe politice de dispoziție. Hotărârile guvernului, când e regim parlamentar, sunt limitate la puterea delegată de Parlament. Când nu există Parlament, guvernul însuşi este organ deliberant, el reprezentând şi puterea legislativă, aşa cum a fost guvernul Antonescu, cu depline puteri. Funcționarul public este obligat să execute măsurile guvernului şi nu răspunde de normele guvernului.

SSI a fost şi este, prin legea sa, un organ de drept public, iar funcționarii săi sunt încadrați în normele *Statutului funcționarilor publici.* Dacă totuşi nu veți găsi îndreptățită discriminarea pe această temă, vă rog să binevoiți a constata că nu am săvârşit nici unul din actele calificate de decretu1312 şi nici nu pot fi făcut responsabil de dezastrul țării şi nici de săvârşirea de crime de război, aceasta rezultând cu suficiență din dezbateri şi din apărarea mea, în care am arătat că 10 caracterizări penale se elimină de însuşi *Actul de acuzare,* iar 4 le-am eliminat eu, prin documentările pe care le-am făcut şi dezbaterile ce au urmat.

Pe baza documentării în fapt şi în drept, vă rog onor domnule Preşedinte şi onor Tribunal să binevoiți a hotărî ca după un an şi 7 luni de suferințe să fiu redat familiei şi societății, pe care pot încă să o servesc prin cunoştințele, experiența şi puterea mea de muncă.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 4, f. 295-326.

18 ***16 mai 1946****. Document prin care Eugen Cristescu susține că liderii partidelor istorice – Iuliu Maniu şi Gheorghe Brătianu – au fost consultați şi şi-au*

dat consimțământul asupra actelor politice majore inițiate de mareşalul Ion Antonescu.

Completare la *Memoriul* meu depus în apărare onor Tribunalului Poporului

Deoarece eu am fost acela care am deschis discuția asupra politicii trecutului în România şi atitudinea exponenților „partidelor istorice" față de pregătirea, începerea şi purtarea războiului; întrucât s-au prezentat în instanță trei martori ai acuzării: domnii Gh. Brătianu, Constantin I.C. Brătianu şi Iuliu Maniu, cărora şi eu mi-am îngăduit a le pune câteva întrebări – parte privind relațiile mele cu domniile lor, iar parte privind atitudinea lor reală față de purtarea războiului alături de Germania contra URSS; şi deoarece domnii Gh. Brătianu şi Iuliu Maniu au contestat unele afirmații ale mele; pentru ca onoratul Tribunal al Poporului să nu aibă nici o umbră de îndoială asupra sincerității mele şi veracității faptelor a căror confirmare am înțeles să o cer celor de mai sus, am onoarea a expune cele ce urmează:

Drept expresie a conştiinței mele de român, a sentimentului meu patriotic şi în interesul de a stabili în fata reprezentanților poporului adevărul întreg şi obiectiv, m-am ocupat de latura politică a procesului şi am căutat să contribui la fixarea atitudinii reale a partidelor național-țărănesc şi liberal față de problema războiului.

Domnul **Gheorghe Brătianu** a contestat afirmația ce am făcut că în întrevederea dintre domnia-sa şi mine în casa Papacostea, mi-a afirmat că el este acela care a determinat vizita ex-Regelui Carol al II-lea la Berchtesgaden, la Hitler. Confirm în totul – onorat Tribunal – afirmația mea, cu adăugirea că domnia-sa s-a mai exprimat că nu este altă politică de făcut decât aceea alături de Germania. Şi aceasta o fac cu atât mai mult cu cât este vorba de un fapt constatat de mine, direct, atât din convorbirea cu domnia-sa, în întrevederea citată, cât şi din toate informațiile şi verificările mele făcute în calitatea de şef al Serviciului Secret al statului.

Cum domnul Gh. Brătianu a minimalizat relațiile sale cu von Killinger, pentru restabilirea adevărului, afirm următoarele: în timpul bolii Mareşalului – care n-a fost multă vreme precizată –, decât după vizita medicală a domnului Eppinger de la Viena şi care a pus diagnoza „malaria", forurile germane din Bucureşti erau foarte îngrijorate de succesiunea Mareşalului în cazul unui deznodământ fatal. Vorbind întâmplător cu von Killinger într-o chestiune de Serviciu, acesta mi-a exprimat grija conducerii germane asupra stării fizice a Mareşalului şi consecințelor dificile în care ar putea fi pusă de a-şi da asentimentul la alegerea unui nou Conducător. Întrebându-l la cine ar reflecta, von Killinger mi-a răspuns: *„Nu este altă soluție pentru noi decât Gheorghe Brătianu, apreciat de conducerea Reichului".*

Din convorbire am înțeles că von Killinger avusese mai multe întrevederi cu domnul Gh. Brătianu pe această chestiune. Ştiam, de altfel, că domnul Gh. Brătianu avea totdeauna dese conversații cu von Killinger, care-l considera ca un element de pondere în Partidul Liberal, pentru neutralizarea eventuală a atitudinii acestui partid, în cazul când ar intenționa să jeneze interesele

germane în România. Domnul Gh. Brătianu a mai contestat chiar şi unele întrevederi cu membrii guvernului. Or eu, care aveam un Serviciu de pază la Preşedinţie şi locuinţa domnului Mareşal şi domnului Mihai Antonescu, primeam foarte dese comunicări asupra vizitelor domnului Gh. Brătianu la Preşedinţie şi care durau ore întregi. *Nu a fost act politic important în timpul războiului ca domnul Gh. Brătianu să nu fi vizitat Preşedinţia şi în special pe Mihai Antonescu,* şi nu rareori am aşteptat să intru în audienţă de Serviciu la acesta, ore întregi, din cauza convorbirilor intime cu domnul Gh. Brătianu.

Tot din informaţiile şi verificările mele ştiu că domnul Gh. Brătianu, în diferite cercuri politice din Capitală, apăra politica guvernului, ca nefiind alta posibilă în acea vreme. Situaţia penibilă în care s-a găsit domnul Gh. Brătianu în faţa întrebărilor noastre, când căuta timp de reflecţie printre frazele: „Nu înţeleg conţinutul întrebării", „N-am sesizat ce doriţi a spune", a înlesnit onoratului Tribunal convingerea că noi am spus adevărul, iar domnia-sa divaga în formule vagi, spre a contesta faptele petrecute şi atitudinile reale ce le-a avut în raporturile cu Germania.*

Privind chinuitoarea situaţie a domnului Gh. Brătianu, mi-am amintit legenda noastră din bătrâni care spune că în momentele când se zbuciumă viaţa poporului şi el îşi caută drumul adevărului în problemele naţionale, spiritele marilor eroi ai trecutului scoboară deasupra mulţimilor adunate şi veghează la soarta generaţiilor viitoare. Simţeam duhul marelui Nicolae Iorga, care ne întreba cu mustrare: *„Acesta este urmaşul meu la Academia Română?"*.

Avea desigur dreptate, căci cum va stabili adevărul istoric un om care contestă faptele şi atitudinile pe care el însuşi le-a trăit şi atitudinile pe care el însuşi le-a avut şi le-a manifestat? De altfel, întrebarea unică pusă de domnul acuzator şef Stoican, cu ascuţişul inteligenţei sale remarcabile, a confirmat şi afirmaţiile mele şi lamentabila postură în care s-a situat în faţa onor

---

* Pentru depoziţia lui Gh.I. Brătianu comentată de Eugen Cristescu atât de dur vezi *Procesul mareşalului Antonesuc. Documente* (ediţie prefaţată şi îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă), Editura SAECULUM I.O. Editura EUROPA NOVA, Bucureşti 1995, vol. 1 „Depoziţia lui Gheorghe Brătianu", p. 342-388. Stratagemele martorului pentru a câştiga timp de reflexie apar în răspunsurile la întrebările lui Mihai Antonescu, iar întrebarea tranşantă a Preşedintelui, nu a acuzatorului şef Stoica, lăudată de Cristescu este: „Dacă dvs prin partid, şi partidul dvs aţi dat sprijin tacit guvernării Antonescu şi implicit lui? Este exact sau nu este exact?" (p. 375). La care răspunsul a fost: „Nu este exact că Partidul Naţional Ţărănesc..., Partidul Liberal, cât şi eu personal şi dl Dinu Brătianu am sprijinit guvernarea Antonescu". De unde replica lui Cristescu din „Ultimul cuvânt". Iată şi cele două negări ce 1-au mâhnit şi mâniat pe Eugen Cristescu, determinându-1 să redacteze această vitriolantă diatribă la adresa istoricului, şi omului politic liberal: „**Acuzatul Eugen Cristescu**: Doresc să răspundă domnul martor dacă a fost odată cu mine în casa lui Petre Papacostea, la un dineu la care am participat şi eu şi dacă acolo domnia sa a declarat că a fost acela care 1-a determinat pe Regele Carol ca, după voiajul la Londra, să se ducă şi la Hitler la Berchtesgaden. **Gheorghe Brătianu**: Nu am declarat. **Eugen Cristescu**.: Dacă tot cu aceiaşi ocazie, domnia sa nu mi-a afirmat că nu este altă politică de făcut în perioada actuală, decât politica cu Germania. **Gheorghe Brătianu**: Complet inexact" (p. 381). Pentru depoziţia lui Iuliu Maniu, acelaşi lucrare, volum 2, p. 5 – 110, în special p. 98-108.

Tribunalului Poporului profesorul de istorie şi prezentul şef al Partidului Liberal, domnul Gheorghe Brătianu.

Domnul Iuliu Maniu se prefăcea că nici nu mă cunoaşte. A fost nevoit să recunoască intervenția mea spre a-l determina să corecteze anumite imprudentț, ce puteau fi fatale pentru țară. (Rog a se citi partea din declarația mea referitoare la afacerea Țurcanu.) A negat că *primele condiții de armistițiu le-a primit de la mine,* prin cifrul ce-l posedam. Faptul este aşa cum eu l-am afirmat, iar domnia-sa şi în numele domnului Dinu Brătianu, au comunicat prin mine, mareşalului Antonescu că nu pot fi primite acele condițiuni, că tratativele trebuie să continue, ceea ce desigur a contribuit la întârzierea rezultatelor şi la crearea unei situații intenabile pentru țară. Deşi a negat, eu confirm însă că i-am comunicat din partea domnului mareşal Antonescu că acesta are condiții mai bune obținute direct de la URSS prin doamna Kollontai, care, la întrebarea ministrului nostru Frederic Nanu, dacă a înțeles să-i facă o comunicare cu titlu particular, i-a răspuns că comunicarea are caracter oficial şi îl autoriza să o comunice guvernului român din partea guvernului sovietic.

Dacă domnul Maniu avea în adevăr relații cu Stockholmul în problema armistițiului, nu era oare de datoria sa să-mi comunice, pentru domnul Mareşal mersul şi rezultatul acestor tratative? Impresia mea a fost că domnul Maniu evita tratativele directe cu URSS.

Afirmația domnului Maniu că a fost cu domnul Mihalache la domnul Mareşal în seara zilei de 22 august, este total inexactă. Eu eram la cabinetul domnului Mihai Antonescu şi m-am întreținut cu domnul Mihalache până când domnul Mihai Antonescu l-a condus pe domnul Mihalache la domnul Mareşal. Am ştiut la timp de la Serviciul meu de pază al Preşedinției că domnul Mihalache stătuse multă vreme la domnul Mareşal. Domnul Maniu a mai afirmat că „Organizația Rică Georgescu" era numai pentru legături politice externe. Eu, ca cunoscător al dosarului, afirm că marea majoritate a mesajelor conțineau spionaj în defavoarea armatei române; că membrii organizației, după arestare, s-au servit de paravanul aşa-zisei acțiuni politice, căutând să justifice întrebuințarea unei importante sume de bani în propaganda în Ardealul de nord, fapt verificat şi dovedit inexact.

În legătură cu venirea în țară a echipei de paraşutişti englezi, condusă de colonelul De Chastelain, menționez că, cu 3 zile înainte de venirea acestora, am fost informat în scris, şi adresa se găseşte la Serviciul Secret, venită de la Serviciul de Informații al Armatei Germane, care mă aviza că va veni în țară un colonel englez care se va întâlni cu domnul Maniu la Băile Herculane. Acest fapt ne-a pus într-o situație critică față de germani şi, din această cauză, misiunea colonelului Chastelain era descoperită de la început.

Mai menționez că domnul mareşal Antonescu, în dorința de a obține relații directe şi rapide cu URSS, în vederea armistițiului, m-a autorizat să caut a stabili o legătură directă cu Serviciul de Informații Sovietic, prin echipa de paraşutişti sovietici Petrescu-Kiş, ce fusese arestată la aterizare de jandarmi. Această legătură nu a putut fi realizată, întrucât unul din membrii echipei îşi fracturase piciorul la căderea cu paraşuta şi nu se putea deplasa, iar aparatul de telegrafie ce-l posedau se defectase la căderea pe pământ, şi cifrul se

pierduse. Domnul Maniu a negat şi faptul că eu i-am prezentat ultimatumul de 72 de ore al Puterilor Aliate, cât şi discuţia avută cu domnia-sa în această ocazie. Faptul este perfect exact, aşa cum l-am relatat eu, iar măsurile luate de domnia-sa cu această ocazie – chemarea lui Ştirbey la Ankara şi trimiterea lui Vişoianu la Cairo – nu au făcut decât să întârzie tratativele.

Cu ocazia ultimei întrevederi cu domnul Maniu, cu 10-15 zile înainte de Armistiţiu, domnia-sa a stăruit ca domnul mareşal Antonescu să fie acela care să facă armistiţiul, afirmând că vorbeşte în numele domnului Dinu Brătianu. Nu mi-a pomenit nimic de „Blocul Democratic", şi chiar la remarca mea că germanii au cunoştinţă de realizarea acestei organizaţii politice, şi-l rog să-şi acopere acţiunea, domnia-sa nu mi-a dat nici un răspuns, ca şi cum această organizaţie n-ar fi existat. Ştiam însă, din informaţiile mele, că intenţia sa reală, care stă la baza constituirii acestui organism politic, nu era alta decât de a-i ţine pe comunişti legaţi de domnia-sa ca să nu facă vreo acţiune separată, iar tratativele lui Mihai Popovici nu aveau alt rost decât să-i poarte pe comunişti cu vorba şi să întârzie cât mai mult o acţiune hotărâtă a „Blocului", aşa cum comuniştii o cereau.

După Armistiţiu am vizitat la Dobreşti pe domnul Mihalache, când domnia-sa mi-a povestit audienţa din seara de 22 august – la domnul Mareşal, singur, fără domnul Maniu, afirmându-mi că în acea seară *a rămas înţeles cu Mareşalul ca acesta să facă armistiţiul.* Domnul Mihalache mi-a afirmat că domnia-sa a tratat în numele domnilor Maniu şi Dinu Brătianu. Mi-a adăugat că domnul mareşal Antonescu i-a spus că ultima întrevedere cu Hitler a fost foarte dezagreabilă pentru domnia-sa. Că domnul mareşal Antonescu i-a mai comunicat unele lucruri pentru care i-a luat cuvântul de onoare că nu le va relata nici domnului Maniu. Cum, dar susţine domnul Maniu că a fost şi el cu domnul Mihalache la domnul Mareşal? Şi a sfătuit domnul Mihalache, că domnul Gh. Brătianu este acela care a încurcat lucrurile, întrucât din modul cum a relatat întrevederea cu Mareşalul în dimineaţa zilei de 23 august la Snagov, s-a tras concluzia că Mareşalul nu vrea să încheie armistiţiul, ceea ce şi domnia sa contestă, întrucât stabilise definitiv cu domnul Mareşal, în seara de 22 august, şi acesta convenise să facă el armistiţiu. Acesta este adevărul şi nu acela pe care l-au afirmat domnii Maniu şi Gh. Brătianu.

În ceea ce priveşte linia generală politică şi relaţiile celor două partide cu guvernul, de la 14 septembrie 1940 până la Armistiţiu, relatez în rezumat următoarele: Relaţiile au fost în permanenţă întreţinute şi erau din cele mai bune. Domnul Gh. Brătianu făcea legătura cu domnul Mihai Antonescu, şi domnul Mihalache, cu domnul mareşal Antonescu. Că a existat o înţelegere tacită şi permanentă ca guvernul să treacă perioada politică cu germanii, iar cele două partide să sprijine, din umbră, această acţiune, şi să constituie „rezerva pentru viitor". Au ştiut de Pactul Tripartit, au fost consultaţi de începerea războiului şi au consimţit ca numai la terminare să se facă un guvern naţional. Că nu au protestat nici la plebiscit, ci s-au abţinut de la vot din tactică politică, neştiind care va fi rezultatul, şi lăsând astfel calea deschisă pentru ambele ipoteze. Că au existat mai multe întrevederi, şi directe, între domnul Mareşal şi domnii Dinu Brătianu şi Maniu, iar alte legături cu domnul

Maniu au fost întreţinute prin mine. Că în timpul rebeliunii, toţi aceşti vajnici luptători şi prietenii lor politici dispăruseră în conspirativitate, iar atunci când noi ceream oameni ca să asigurăm redutele de rezistenţă pe cartiere contra asalturilor legionare, nu ni s-a dat nici un concurs. Că valoarea protestatară a memoriilor, prin însăşi acţiunea celor două partide, se reduce la valoarea unor fiţuici – manifeste pe care l-e împrăştiau în public. Era însă suficient să aibă acte înregistrate cu dată certă la Preşedintele Consiliului de Miniştri spre a le putea specula mai târziu ca „acte istorice". Dar care era importanţa ce o dădeam atunci, acestor „scrisorele", rog a se vedea declaraţia mea din dosar.

Dacă am căuta să facem un tablou al victimelor celor două partide în raport cu măsurile represive de război, nu am avea cu ce să-l completăm. În schimb însă, putem scrie registre întregi cu numele organizaţiilor bancare şi industriale care au profitat de pe urma românizării, camuflajul întreprinderilor evreieşti, afacerile cu germanii şi îmbogăţiţii de război din cele două partide. Cu toate negaţiile şi protestele domniilor lor, toate aceste afirmaţii ale mele au fost confirmate în timpul dezbaterilor.

Desigur că aveau tot interesul ca asemenea destăinuiri – şi altele pe care spaţiul restrâns nu mi-l permite astăzi – să nu se mai producă şi astfel m-au trimis în Rusia ca să se scape de un om incomod şi să adoarmă pentru totdeauna glasul aceluia ce ştia prea multe din subteranele vieţii politice româneşti, întrucât trăise 24 de ani în tainele vieţii intime de stat.

Eram sclavii convingerii rezultate din propaganda germană asupra aşa-ziselor metode sovietice de suprimare a oamenilor. Totul s-a dovedit o minciună şi iată că generozitatea rusă mi-a îngăduit să pot vorbi astăzi în faţa judecătorilor poporului şi să spun tot adevărul. De aceea să facem un act de recunoaştere publică şi să dăm Cezarului ce este al Cezarului. Să aruncăm valul minciunii şi să avem curajul a spune realitatea. Toată acea propagandă a fost falsă şi n-a urmărit decât să împiedice orice posibilitate de înţelegere între popoarele rus şi român. Căci, domnilor judecători, am mai constatat la Moscova că factorii responsabili cu care am vorbit depuneau un deosebit interes pentru România şi durerile ei, privind cu competenţă şi seriozitate problemele româneşti şi cu dorinţa fermă de a înlătura toate piedicile şi toate asperităţile care stau în calea înţelegerii de viitor între cele două popoare. Şi-mi spuneau: *„Avem datoria să descoperim aceste surse de neînţelegere pentru ca guvernele să poată lua măsuri de îndepărtare a lor".* Mi-au vorbit sincer şi deschis şi nu se ascundeau în dosul echivocurilor.

Şi acum, ca ultim cuvânt, vă rog a-mi permite să mă adresez domnului acuzator public Săracu. M-aţi cercetat cu toată seriozitatea, dar cu corectitudine. Pentru aceasta vă aduc elogiul meu. Am avut unele accente tari în apărarea mea, pe care vă rog să le iertaţi în forma în care ele s-au produs. Cu aceeaşi sinceritate însă sunt nevoit să vă mărturisesc că păstrez în sufletul meu o umbră de îndoială şi de rezervă. Şi de aceea cred că poate acuzarea nu şi-a făcut datoria întreagă, aşa cum era dreptul şi obligaţia ei. Că a adus pe banca acuzării un funcţionar ca să-l facă responsabil de actele unui guvern, cu puteri depline, dar care a fost sprijinit, direct şi indirect, de cele două mari partide în declararea şi purtarea războiului în Est. Că acuzarea nu a adus în

fața judecătorilor poporului pe toți acei ce au participat şi colaborat la acțiunea guvernării mareşalului Antonescu, pe toți cei ce au acceptat toate compromisurile, pe toți cei ce au profitat în toate felurile din necazurile şi durerile acestei țări în epoca zilelor triste pe care le-am trăit.

Domnule preşedinte şi onorat Tribunal al Poporului,

Nu am avut posibilitatea să dau o prea mare dezvoltare substratului politic real al întregii perioade de război. Am abuzat destul de întreaga dumneavoastră răbdare şi bunăvoință.

Vă cer iertare şi vă rog să primiți respectul meu şi întreaga mea recunoştință. Am înțeles să spun însă – atât cât timpul şi cadrul mi-au îngăduit – adevărul în trista lui realitate ca să-l ştiți dumneavoastră, care trebuie să ne judecați pe toți, să-l afle şi țara, care aşteaptă o dreaptă judecată şi pentru cei ce au fost aduşi pe drept sau pe nedrept aici, dar şi pentru acei care au rămas în umbra ca să profite de toată durerea noastră.

După cum lumina soarelui nu se împiedică de praful care-l întâlneşte în calea ei, tot astfel judecata dumneavoastră dreaptă trebuie să lumineze în toate tainele adevărului.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 4, f. 327-342.

19 ***17 mai 1946****. Fragmente din Sentința pronunțată de „Tribunalul Poporului" prin care Eugen Cristescu este condamnat la moarte pentru „crime de război" şi „dezastrul țării".*

24. Eugen Cristescu, de ani 51, fost director al Serviciului Special de Informații, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, în prezent arestat, acuzat de dezastrul țării, crimă prevăzută de art. 1, lit. „b" şi sancționată de art. 3, al. 1 din legea 312/1945, şi crimă de dezastrul țării prin săvârşire de crime de război prevăzute de art. 2, lit. a, b, c, d, e, f, g, 1, m, n şi o, şi sancționate de art. 3, al. 1, 20 3 din legea 312/1945.

[...]

În ce priveşte pe acuzatul Eugen Cristescu

Acest acuzat a fost Directorul General al Serviciului de Poliție Secretă (sic!)a lui Ion Antonescu, de la 15 noiembrie (1940), până la 23 august 1944.

El a fost marele vinovat în toate hotărârile ce s-au luat în Consiliile restrânse de Cabinet, de ordine internă şi de colaborare militară, la care era nelipsit, şi în special la cele cu privire la măsurile de reprimare a oricărei încercări din partea antifasciştilor şi în genere a tuturor oamenilor cinstiți, patrioți, de a arăta adevărata situație dezastruoasă a țării.

Acest acuzat este unul din autorii internărilor în masă a patrioților români în lagărele de la Târgu-Jiu şi din Transnistria, lucru ce rezultă atât din stenograma Consiliului de Miniştri din 8 aprilie 1941, în care Ion Antonescu

arată că „Serviciul Secret lucrează acum de acord cu țările cu care suntem în Axă, astăzi lucrăm cu germanii şi italienii”, cât şi din dosaru155/1945 – anexă a dosarului Antonescu – privind extrasele după şedințele Consiliului de Miniştri.

Acuzatul Eugen Cristescu este acela care stabilea în ultimă instanță, cu acuzatul Constantin Vasiliu, Dumitru Popescu şi sub controlul lui Ion Antonescu, listele de internări în lagăre, de arestări de oameni politici şi fruntaşi antifascişti, lucru care, de asemenea, rezultă din stenograma Consiliului de Miniştri din 8 aprilie 1941.

Rolul lui Eugen Cristescu în măsurile de siguranță pentru spatele frontului, ce se punea o dată cu începerea războiului, este covârşitor. Cu câteva zile înainte de declanşarea agresiunii contra URSS, acuzatul Eugen Cristescu, împreună cu maiorul von Stransky – delegatul ataşat pe lângă el din partea Serviciului Secret german –, şi locotenent-colonelul Ionescu Micandru, s-au întâlnit cu amiralul Canaris pentru a stabili precis planul de colaborare atât pentru asigurarea spatelui frontului, cât şi pentru organizarea unei acțiuni intense în profunzime pe teren informativ în URSS. Rezultatul acestor hotărâri s-a văzut cu ocazia înscenării pogromului de la Iaşi, de la 29 iunie 1941, a măcelurilor de la Odessa şi a cuptoarelor morții de la Berezovca. Acest lucru rezultă din adresa nr. 13501 din 12 martie 1942 a Serviciului Special de Informații. Dintre serviciile care au răspândit cea mai mare groază în mijlocul populației din teritoriile cotropite, se situează aşa numitul Eşalon II al poliției lui Eugen Cristescu, care opera pe teritoriul sovietic şi care avea diverse centre, numite de identificare şi cercetare. Unul din aceste centre, care şi-a căpătat un renume odios, este acela de la Odessa. Aici au fost arestați sute de partizani din Odessa, din catacombele oraşului, precum şi din localitățile Nerubaisc şi Osatova, punându-i la cele mai groaznice torturi, fapt ce rezultă din depunerea martorului Ioniță Ştefan, cum şi din circulara trimisă în 1941, imediat după ocuparea Odessei, în care se conține directive date Centrului Contrainformativ Transnistrian.

Considerând că faptele astfel cum sunt expuse mai sus, întrunesc în totul elementele crimei de dezastrul tării, prin săvârşirea crimei de război, prevăzută de art. 2, lit. d, din legea 312/1945 şi sancționată de art. 3, al. 2 din legea 312/1945, texte pe care Tribunalul Poporului le aplică în cauză.

Având în vedere că tot din considerentele arătate mai sus se desprind şi elementele crimei prevăzute de art. 2, lit e, din legea 312/1945 şi sancționată de art. 3, al. 2 din aceeaşi lege, texte pe care Tribunalul Poporului le reține în cauză.

Având în vedere că tot din expunerea făcută mai sus, Tribunalul Poporului trage concluzia că acuzatul Eugen Cristescu este inițiatorul înființării de ghettouri, lagăre de internare şi deportări din motive de persecuție politică şi rasială, şi prin urmare făcând în cauză aplicația art. 2, lit. m, din legea 312/1945, şi art. 3, al. 1, combinat cu art. 3 din aceeaşi lege, urmează a pronunța condamnarea acuzatului şi pentru această crimă.

Având în vedere că prin rapoartele informative şi contrainformative făcute de numitul acuzat, acesta se mai face vinovat şi de crima prevăzută de art. 2,

lit. n, din legea 312/1945, prin aceea că a edictat măsuri nedrepte de concepție hitleristă şi rasială, fapt prevăzut de art. 2, lit. n şi sancționat de art. 3, al. 1 din legea 312/1945, şi Tribunalul Poporului făcând în cauză aplicația acestui text de lege, urmează a pronunța condamnarea numitului acuzat şi pentru acest fapt.

Având în vedere că numitul acuzat, prin colaborarea sa la Serviciul Secret de Informații, cu organele Serviciului Secret german, de aici Tribunalul poporului trage concluzia că acest acuzat s-a pus în slujba hitlerismului şi fascismului şi a contribuit cu fapte proprii la realizarea scopurilor politice, fapt prevăzut de art. 2, lit. o din legea 312/1945 şi sancționat de art. 3, al. 1, din aceeaşi lege, texte pe care, de asemenea, Tribunalul Poporului le aplică în cauză.

Văzând şi dispozițiile art. 101 din Codul penal, după care Tribunalul urmează a stabili pedeapsa cea mai gravă ce urmează a fi executată de acuzat, ca pedeapsă cea mai mare dintre pedepsele stabilite pentru fiecare crimă în parte.

Văzând şi dispozițiile art 3, al. ultim şi art. 25, pct 1, Cod penal, potrivit cărora urmează a pronunța şi pedeapsa complementară a degradării civile, pe timp de 10 ani.

Văzând şi dispozițiile art. 3, al. ultim şi art. 16 din legea 312/1945, după care Tribunalul Poporului urmează a dispune confiscarea tuturor bunurilor aflate în patrimoniului acuzatului, astăzi, cu titlul de despăgubiri în folosul statului, cum şi acelea ieşite din patrimoniul său după data de 23 august 1944, de asemenea, şi a bunurilor şi drepturilor aparținând soției şi descendenților condamnatului, dobândite după data de 6 septembrie 1940, cu excepția celor dobândite prin succesiune.

Având în vedere că acuzatului Eugen Cristescu, i se mai pune în sarcină şi crima prevăzută de art. 1, lit. b din legea 312/1945;

Că Tribunalul Poporului din lipsă de dovezi urmează a pronunța achitarea acuzatului pentru acest fapt.

Având în vedere că acuzatului i se mai pune în sarcină şi crima prevăzută de art. 2, lit. 1, din legea 312/1945;

Că, însă şi pentru acest fapt, Tribunalul Poporului constatând din lipsă totală de dovezi, acest acuzat neavând calitatea de a hotărî declararea războiului sau continuarea lui, şi prin urmare urmează a pronunța achitarea sa.

Că, în ce priveşte faptul că a supus la un tratament inuman pe prizonierii de război, de asemenea, nefiind dovedite, Tribunalul Poporului urmează a pronunța achitarea acuzatului şi pentru acest fapt.

Având în vedere că acuzatului i se mai pune în sarcină şi crima prevăzută de art. 2, lit. f, pentru care Tribunalul Poporului, tot din lipsă de dovezi, urmează a pronunța achitarea sa.

Că, de asemenea, şi în ce priveşte crima prevăzută de art. 3, lit. g, neimputându-se acest fapt acuzatului Eugen Cristescu, Tribunalul Poporului urmează a pronunța achitarea şi anularea acestui fapt.

Că, în fine, şi în ce priveşte crima prevăzută de art. 2, lit. 1 din legea 312/1945, Tribunalul Poporului din lipsă de dovezi din care să rezulte că acest acuzat a realizat avere în mod ilicit, cu ocazia participării la conducerea războiului, urmează a pronunța achitarea sa şi pentru acest fapt.

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 3, f. 371, 456-459.

20 ***1 iunie 1946****. Document elaborat de Lucrețiu Pătrăşcanu – ministru secretar de stat la Ministerul Justiției – şi înaintat Regelui Mihai I cu propunerea de comutare în muncă silnică pe viață a pedepsei cu moartea aplicată lui Eugen Cristescu, Radu Lecca şi Constantin Pantazi*

Sire,

În urma respingerii de către Înalta Curte de Casație şi Justiție a recursurilor declarate de Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Vasiliu, Gheorghe Alexianu, Constantin Pantazi, Radu Lecca şi Eugen Cristescu, condamnați la pedeapsa cu moartea prin sentința Tribunalului Poporului, din 20 mai 1946.

În numele şi din însărcinarea guvernului, am onoarea a propune Majestății Voastre, pentru **înalte raţiuni de Stat (- s.n.),** respingerea cererilor de grațiere făcute de Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Vasiliu şi Gheorghe Alexianu şi comutarea în muncă silnică pe viată a pedepsei cu moartea aplicată condamnaților Constantin Pantazi, Radu Lecca şi Eugen Cristescu.

Guvernul îşi îngăduie să solicite Majestății Voastre aprobarea în întregime a acestui raport, având în vedere necesitatea satisfacerii marilor interese ale țării noastre.

Sunt cu cel mai profund respect al Majestății Voastre

Lucrețiu Pătrăşcanu

„Magazin Istoric", nr. 6/1991, p. 54.

21 ***1 iunie 1946****. Decretul Regal prin care se comută în muncă silnică pe viață pedeapsa cu moartea la care Eugen Cristescu, Radu Lecca şi Constantin Pantazi fuseseră condamnați*

Mihai I-iu
Prin grația lui Dumnezeu şi voința națională
Rege al României
La toți de față şi viitori, sănătate

Asupra raportului Ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Justiției cu Nr. ...

În virtutea Decretului Regal nr. 1627 din 31 august 1944, publicat în Monitorul Oficial nr. 202 din 2 septembrie 1944, privitor la prerogativele regale: am decretat şi decretăm:

Art. I. – Comutăm în muncă silnică pe viață pedeapsa cu moartea la care Constantin Pantazi, Radu Lecca şi Eugen Cristescu au fost condamnați prin sentința din 20 mai 1946, a Tribunalului Poporului.

Art. II. – Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Justiției este împuternicit cu aducerea la îndeplinire a prezentului Decret.

Dat în Bucureşti la 1 iunie 1946.

„Magazin Istoric", nr. 6/1991, p. 54.

22 *18 iulie 1951*. *Copie a procesului-verbal de interogatoriu, luat de colonelul de securitate I. Soltuțiu lui Lucrețiu Pătrăşcanu ce atestă că dezvăluirea rețelei de spionaj britanic ce acționa pe teritoriul României a constituit motivul care a stat la baza comutării în muncă silnică pe viață a pedepsei cu moartea la care fusese condamnat Eugen Cristescu.*

Subsemnatul L. Pătrăscanu, declar următoarele în legătură cu **Eugen Cristescu:**

După condamnarea grupului de criminali de război în frunte cu Ion Antonescu, a venit la minister Radu Xenopol, spunându-mi că Eugen Cristescu îşi ia angajamentul să dea pe mâna organelor Statului aparatul Intelligence Service-ului, care lucrează în România. Cum ştiam legăturile lui Xenopol cu soția lui Cristescu, mi-am dat seama că comunicarea lui este autentică şi mi-am închipuit că soția lui Cristescu i-a adus şi lui acest angajament la cunoştință. Dar cum nu mă interesau amănuntele, ci faptul în sine, nu i-am cerut lămuriri. Dându-mi seama că comunicarea lui Xenopol este adevărată, am comutat pedeapsa lui Cristescu de la moarte, aşa cum figura pe lista mea, în închisoare pe viață şi la Palat m-am dus cu 4 nume. Lista celor grațiați şi a celor ce urma să fie împuşcați am arătat-o numai la doi oameni la Comisia de Control, unde am fost întâi, şi apoi la Partid, unuia din conducători.

Când la Comisia de Control, celui care conducea această Comisie* am voit să-i detailez motivele care m-au făcut pe unii să-i grațiez, pe alții să-i execut – acel conducător m-a oprit şi mi-a spus ca aceasta este o chestiune care priveşte exclusiv guvernul român –, de unde am dedus că de astă dată fiind vorba de execuții – acel conducător al Comisiei nu voieşte să ia atitudine, lucru care mi-a apărut foarte explicabil. Am voit ca chestia Cristescu să o arăt acelui conducător sovietic – dar în urma felului cum a decurs discuția nu am apucat să o fac. M-am gândit la acel conducător, dându-mi seama că *chestia Cristescu, în general, trece de competența organelor Statului român* **(–** *s.n.*). Cum prin faptul grațierii lui ştiam că Cristescu va fi pus în situația să-şi tină angajamentul – având tot interesul s-o facă – nu m-am mai interesat de urmări.

---

* La acea dată, Comisia Aliată de Control era condusă de generalul sovietic L Z. Susaikov.

De altfel, am fost de părere că cu cât va şti [mai] puţină lume despre acest angajament şi mai ales de aceea ce deţinea Cristescu ca material informativ, cu atât era mai bine, deoarece în 1946 – lucrurile nefiind încă gata pentru o răfuială cu englezii, care figurau în Comisia de Control – era prematur să se discute despre angajamentul lui Cristescu.

Când Xenopol mi-a adus la cunoştinţă acest angajament, eu am socotit de datoria mea să fac ca Cristescu să trăiască – atât şi nimic mai mult. Cui urma el să-i încredinţeze secretul lui, când şi în ce chip, nu era nici în atribuţia mea şi nici nu m-am gândit să cercetez mai departe lucrurile. Pentru aceste motive n-am comunicat absolut nimănui comutarea pedepsei de la moarte – aşa cum am socotit în primul moment că urma să se întâmple – la închisoare pe viaţă. Aceasta am făcut-o din absolut proprie iniţiativă – aşa cum am procedat şi cu ceilalţi.

Pentru motivele de mai sus n-am comunicat nici conducerii Ministerului de Interne, bănuind că Cristescu nu este la Interne, ci în alt loc.

Semnez liber şi nesilit de nimeni. 18 iulie 1951.

Prezentul proces-verbal de interogatoriu este identic cu originalul.

Locotenent-colonel de securitate,

Soltuliu I.

„Magazin Istoric", nr. 8/1991, p. 53-54.

23 *4 iulie 1947*. *Declaraţie dată de Eugen Cristescu la Curtea Militară de Casare şi Justiţie, Cabinetul 1 Justiţie, referitoare la tragicele evenimente de la Iaşi (26-30 iunie 1941).*

Am fost şeful Serviciului de Informaţii în timpul mareşalului Antonescu. În România au existat în total 11 servicii germane de informaţii. Dintre acestea, trei servicii au fost oficiale, între care *Abwehr-ul,* în româneşte Serviciul de Informaţii al Armatei Germane; al doilea *Ataşatul de Poliţie german pe lângă legaţia din Bucureşti*, şi apoi *Serviciul de Informaţii al Legaţiei germane*, tolerat de uzanţele diplomatice. În afacerea de la Iaşi, conform informaţiilor şi verificărilor mele stabilite printr-o anchetă informativă, au avut amestec trei **servicii clandestine germane de informaţii:**

1. **Gestapo** (Geheime Staats Polizei), cu caracter politic, care a fost condus o bucată de vreme de colonelul Geissler. După rebeliune şi atentatul de la Jilava, Geissler împreună cu alţi 9 capi au fost expulzaţi din ţară, constatându-se amestecul lor în aceste afaceri, însă a rămas toată reţeaua lot conspirativă în ţară şi a activat şi la Iaşi, atât direct, cât şi prin provocatori români, agenţi în slujba Gestapo-ului.

2. **Siecherheits Dienst** (Serviciul de Siguranţă), tot cu caracter politic, de sub conducerea lui Kurt Auer, avea elemente vechi în ţară şi a activat în afacerea de la Iaşi.

3. **Geheime Feld Polizei** (Poliţia Militară Secretă de Campanie), formaţiune aparţinând S.S.-ului şi care făcea siguranţa teritoriului armatei germane; a activat şi el la Iaşi.

Toate aceste trei servicii cu caracter politic erau sub ordinele lui Himmler şi aveau misiuni politice, aşa cum au activat tot timpul războiului. Aceste 3 servicii au activat pe teritoriul român, clandestin şi fără nici o legătură cu serviciile române de informații, ba dimpotrivă au fost în permanentă fricțiune, ori de câte ori se sesizau operațiuni clandestine ale lor.

4. Abwehrul, condus de amiralul Canaris, era Serviciul oficial stabilit în țară, având caracter pur militar şi fără caracter politic. Din acest Serviciu făcea parte maiorul Stransky, translator şi ofițer de legătură cu Serviciul de Informații Român.

Stabilind raporturile între Canaris şi Himmler, trebuie să precizăm că amiralul Canaris şi serviciul sau aparțineau Wehrmachtului, iar celelalte servicii, în frunte cu Himmler, aparțineau grupei politice.

Către sfârşitul războiului, constatându-se că 5 ofițeri, în frunte cu colonelul Hansen din Abwehr, au avut amestec în atentatul contra lui Hitler, Canaris a fost destituit şi arestat, iar colonelul Hansen şi ceilalți ofițeri au fost executați.

Amiralul Canaris a servit ca martor al acuzării în procesul de la Nürenberg.(*sic*!)

În concluzie, afirm că în afacerea de la Iaşi au avut amestec cele trei servicii clandestine şi nu a putut avea nici un amestec Abwehr-ul pe baza documentării şi precizărilor ce le voi da.

Ancheta informativă. Deoarece constatasem că anchetele oficiale nu pătrunseseră în fondul aranjamentului care a provocat violențele germane de la Iaşi şi din informațiile care le aveam de la 2 funcționari ai mei, trimişi după probe la Iaşi, nu am fost mulțumit cu aceste date, şi după 15 iulie 1941, când m-am strămutat cu Eşalonul 1a Iaşi, am întreprins o anchetă informativă spre a pătrunde mai adânc în organizarea conspirativă a pregătirii maselor. Întrucât am constatat în iunie 1946 că dosarul acestei anchete informative lipseşte de la Serviciul Special de Informații, voi căuta să reconstitui pe cât posibil din memorie şi să afirm că germanii au aranjat o provocare la Chestura Poliției Iaşi din preajma căreia s-au tras cu armele asupra trupelor din organizația „Todt”, care se găseau în mare număr în Iaşi şi deşi acestea nu avuseseră nici un rănit au procedat apoi la deslănțuirea masacrelor.

Deci aşa-zisa rebeliune a evreilor de la Chestura Poliției Iaşi trebuie înțeleasă sub concepția reală de provocare ce s-a făcut de către elemente germane şi române din serviciile clandestine germane de informații: Gestapo, Siecherheits Dienst şi Geheime Feld Polizei.

Nu au fost constatări în sarcina Abwehr-ului, grupurile acestuia aflându-se pe prima linie a frontului, pentru informații şi contrainformații, şi nu la Iaşi.

Ancheta a mai stabilit că grupa română era formată dintr-o serie de vechi elemente antisemite din Iaşi, agenți în serviciile clandestine de informații germane; această grupă era condusă de un oarecare Marinescu, iar ei s-au servit de arme germane pentru a face provocări.

Dosarul anchetei informative mai conținea şi alte nume germane şi române amestecate în provocarea de la Iaşi.

Am întreprins o acțiune de urmărire a românilor culpabili, constatând însă că fugiseră în Germania cu concursul germanilor şi bănuind că maiorul Gregori

şi căpitanul Rochscheid au avut şi ei amestec în afacerea Iaşilor, am stăruit şi obţinut expulzarea lor din ţară. Toate aceste constatări le-am raportat fostului mareşal Antonescu, care le-a notat spre a avea o discuţie cu generalul Schobert, comandantul Armatei de Sud.

Serviciile române de informaţii în raport cu afacerea de la Iaşi:

1) Serviciul Special de Informaţii era un organ de pură informaţie al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri; exponenţii săi neavând calitatea de ofiţeri sau agenţi de poliţie judiciară, având numai activitate discretă de informaţii şi verificări, neputând interveni pe teren.

La începutul războiului, conform ordinelor Preşedinţiei Consiliului de Miniştri şi Marelui Stat Major, SSI a alcătuit un Eşalon pentru informaţii pe front şi apărarea spatelui armatei române de acţiuni de spionaj, sabotaj şi teroare. Acestea erau misiunile SSI, el neavând contact cu populaţia şi nici un fel de misiuni de ordine publică, care aparţineau pretoratelor militare.

Eşalonul se compunea din 100 până la 160 persoane din care jumătate era personal de serviciu, adică telegrafişti, şoferi, organe de pază, bucătari, ordonanţe.

Pentru contrainformaţii erau 12-15 inşi.

Totalul maxim al SSI pentru ţară şi străinătate a fost de 900 inşi, dintre care mai mult de jumătate personal de serviciu.

Serviciul era condus de subsemnatul.

În legătură cu deplasarea Eşalonului, precizez următoarele date în raport cu afacerea de la Iaşi:

Sâmbătă, 21 iunie 1941, ora 19, Eşalonul pleacă de la Bucureşti la Maia Fierbinţi unde stă şi zilele de 22 şi 23 iunie 1941.

La 24 iunie 1941, ora 7, Eşalonul pleacă pe ruta Odobeşti, Vârtejcoiu, Râmnicu Sărat. Marele Cartier General se găsea la Odobeşti.

În zilele de 25 şi 26 iunie 1941, Eşalonul rămâne la Vârtejcoiu.

La 27 iunie 1941, Grigore Petrovici şi maiorul Tomescu Niculae, împreună cu şoferul Teraponte, pleacă la Bucureşti spre a echipa maşina cu cauciucuri şi se întorc seara la Vârtejcoiu.

La 28 iunie 1941, tot Eşalonul pleacă la Vaduri, Piatra Neamţ inclusiv colonelul Ionescu-Micandru şi maiorul Stransky.

La 29 iunie 1941, tot Eşalonul – cu Stransky şi colonel Micandru – au participat la slujba religioasă din comuna Vaduri, unde s-au şi fotografiat, iar apoi au luat cu toţii – colonelul Enescu, dr. Balaban, maior Luca, Gr. Petrovici şi Ionel Stănescu – o masa la o cârciumă din apropierea bisericii.

După masă Ionel Stănescu a primit de la mine însărcinarea să plece la Brăila şi Galaţi pentru verificarea unui denunţ *(Ghersencran)* asupra existenţei unor aparate clandestine de radio. Tot în aceeaşi zi, Gr. Petrovici a primit dispoziţia să facă o verificare identică la Poeni, Iaşi.

Întrucât personalul Serviciului nu putea pătrunde în zonele militare fără autorizarea Marelui Cartier General – care se găsea la Roman –, am cerut prin adresă scrisă aceste autorizaţii. În seara acestei zile de 29 iunie 1941, toţi cei citaţi mai sus, inclusiv colonelul Micandru şi maiorul Stransky, s-au adunat în

casa preotului din comuna Vaduri, la locuința subsemnatului. Până la această data nimeni nu a părăsit sediul Eşalonului.

Luni 30 iunie, Ionel Stănescu cu echipa: Ion Spănu, Constantinescu, Gh. Cristescu, Zănescu şi şoferul Pauli, au plecat la Galați, Brăila, unde au lucrat permanent până în seara zilei de 3 iulie 1941.

Gr. Petrovici a plecat la Roman la Marele Cartier General, unde a luat de la colonelul Radu Dinulescu – şeful Secției a II-a din Marele Stat Major –, autorizație de deplasare. Tot la 30 iunie 1941, Mihalcea a primit însărcinare de a pleca la Iaşi ca observator pe lângă comisia de anchetă şi spre a face informații asupra modului cum s-au petrecut masacrele.

Marți 1 iulie 1941, Eşalonul se mută la Sofrăceşti, Roman, dimineața, Gr. Petrovici se duce la Cartier la Roman cu echipa: Petrescu Constantin, Marinovici Victor, Rădulescu Traian şi Teraponte, unde întâlneşte pe Mihalcea care, cu agentul Munteanu, erau în drum spre Iaşi. În seara zilei de I iulie, Petrovici ajunge la Iaşi, iar oraşul fiind în zona de operații, este cartiruit la Hotel Palace de secretarul de la Chestura Poliției din Iaşi, Stănciulescu.

Miercuri 2 iulie, Eşalonul se află tot la Sofrăceşti, iar Petrovici pleacă la Poeni, Iaşi pentru cercetarea aparatului clandestin de radio.

Joi 3 iulie 1941, Eşalonul este tot la Sofrăceşti, iar Petrovici se întoarce de la Poeni cu rezultat negativ.

Vineri 4 iulie, Petrovici revine cu echipa la Eşalon, la Sofrăaceşti şi raportează o serie de informații, între care masacrele. După indicațiile date de Mihalcea chestorului şi secretarului de chestură, Stănciulescu, masacrele au fost opera germanilor, iar autoritățile locale au fost depăşite de germani şi nu au putut stăpâni situația. De altfel, nici măsurile de prevedere nu au fost luate, a adăugat că s-au făcut unele arestări, dar numai asupra celor găsiți cu lucruri de furat. În aceeaşi zi, Ionel Stănescu, cu echipa lui, se întoarce de la Galați la Şofrăceşti, unde găseşte şi pe Gr. Petrovici. Maiorii Balotescu şi Tulbure au fost cartiruiți la începutul războiului la Bucium, Iaşi, iar SSI nu avea în Iaşi nici un element şi nici o stație de radio pentru legătură cu Eşalonul, toate fiind în deplasare.

La 22 iunie 1941, Petrovici era la Bucureşti, iar la Iaşi nu s-a dus decât la 1 iulie, ceea ce se poate constata din copia adresei SSI către Marele Cartier General pentru autorizații cum şi prin mărturiile lui Leahu şi Stănciulescu.

Sâmbătă 5 iulie, până la 14 iulie 1941, Eşalonul rămâne la Sofrăaceşti, Roman, iar I. Stănescu şi Gr. Petrovici, cu echipele respective, au mai lucrat în Piatra Neamt până la 13 iulie 1941.

14 iulie 1941 Eşalonul pleacă la Iaşi, Petrovici şi Stănescu se reîntorc la Sofrăceşti, de unde – găsind Eşalonul plecat la Iaşi – vin şi ei la Iaşi, la 15 iulie 1941. Ce rezultă din cele de mai sus?

Menționez în primul rând că datele asupra zilelor pot suferi o modificare de 1-2 zile în plus şi în nici un caz în minus.

a) că SSI nu avea înainte şi în zilele de 29 şi 30 iunie 1941 nici un organ în Iaşi şi de aceea nu a fost informat de masacrele de la Iaşi, direct de organele sale, ci de colonelul Radu Dinulescu, şeful Secției a II-a din Marele Cartier General şi în urmă a însărcinat pe Mihalcea să facă informații şi observații, SSI

neavând alt drept şi rol, afacerea fiind de ordine publică, neintrând în competența sa.

b) Deci Mihalcea şi Petrovici s-au dus la Iaşi după masacre, iar Ionel Stănescu n-a fost la Iaşi, ci la Galați şi Brăila.

S-a mai vorbit că înainte de masacre ar fi avut loc la Îaşi sau Piatra Neamț o conferință între amiralul Canaris şi subsemnatul şi că la această conferință s-ar fi aranjat masacrele de la Iaşi. Alți agenți au declarat că această conferință a avut loc după 5 iulie 1941, când Canaris ar fi venit la Iaşi pentru a vedea opera agenților lui Himmler, iar de la SSI s-ar fi dus maiorul german Stransky şi colonelul Ionescu-Micandru; că amiralul Canaris, voind a vedea pe subsemnatul, a renunțat la aceasta deoarece cu avionul său prea mare nu putea ateriza pe aeroportul Roman.

Să restabilim faptele cu date pozitive.

Eşalonul sosit la Roman în ziua de 1 iulie 1941, s-a mutat la laşi la 14 iulie 1941. Eu nu m-am deplasat în acest interval nicăieri, iar ceilalți ce s-au deplasat, au făcut-o după 1 iulie 1941. Care este adevărul asupra vizitei amiralului Canaris la Iaşi? În jurul datei de 10 iulie 1941, deci după masacre, aflându-mă la Sofrăceşti, Roman, am fost avizat telefonic de colonelul Siminel, delegat cu conducerea Centralei Serviciului în Bucureşti, că amiralul Canaris a sosit în Capitală, unde s-a interesat de Cartierul armatei germane şi generalul Schobert şi i s-a spus că se găseşte la Şcoala Normală din Iaşi, că amiralul Canaris si-a exprimat dorința de a mă vizita şi pe mine şi pe colonelul Radu Dinulescu, şi spunându-i-se că ne aflăm la Roman, urma să vină acolo.

Este o regulă de protocol, strict respectată în uzanțele internaționale ale şefilor serviciilor de informații, că nu pot păşi unii pe tărâmul altora fără a vizita şeful serviciului de informații al statului respectiv şi a-i comunica scopul venirii în zonă. Pentru îndeplinirea acestei formalități trebuia să ne viziteze Canaris la Roman. Cum însă el călătorea cu un avion greu, iar terenul aeroportului din Roman nu era propriu pentru aterizare – pe aeroportul Bucureşti fiind informat de aceasta –, a fost nevoit să schimbe direcția direct la Iaşi şi să nu mai vină la Roman.

În cursul dimineții acestei zile am însărcinat pe locotenent-colonelul Ionescu-Micandru, care era seful Secției de legături externe în SSI, şi care făcea legătura cu Abwer-ul prin maiorul Stransky, ca amândoi să primească la aeroportul român pe amiralul Canaris şi să-1 aducă la Sofrăceşti, unde îl aşteptau cu masa. La aeroportul Roman li s-a comunicat că amiralul Canaris şi-a schimbat direcția la Iaşi şi au fost obligați să se ducă în fugă şi să-1 aştepte pe aeroportul Iaşi, unde s-au şi întâlnit cu Canaris şi s- au dus cu toții la cartierul lui Schobert, la Şcoala Normală, unde au avut o scurtă convorbire cu el asupra legăturii de serviciu. Acesta le-a explicat de ce nu a putut veni la Roman, iar cei doi ofițeri s-au despărțit de Canaris, întrucât acesta a luat masa cu generalul Schobert. În seara aceleiaşi zile, cei doi ofițeri s-au întors la Eşalonul de la Sofrăceşti, unde mi-au relatat cele de mai sus. Fusesem informat de dimineață – de la aeroportul Roman – de schimbarea survenită în voiajul amiralului Canaris.

În ceea ce priveşte afirmația că amiralul Canaris ar fi venit să vadă opera agenților lui Himmler, am dat mai sus lămuririle din care rezultă că între aceştia doi şi serviciile lor era o mare diferență de structură, metode de lucru şi obiective urmărite şi o mare luptă, ceea ce nu poate confirma bănuiala că acesta ar fi venit să vadă opera agenților lui Himmler.

Din cele de mai sus rezultă că: o conferință între mine şi Canaris – înainte de masacre şi pentru aranjarea lor – nu a existat niciodată; eu n-am participat la vizita 1ui Canaris, şi acesta n-a venit înainte, ci după masacre; din raportarea faptelor pozitive aşa cum s-au petrecut, rezultă că cei care au dat asemenea informații au falsificat adevărul şi, mai mult, şi nu se puteau pronunța în chestiuni care nu sunt de domeniul lor, de înțelegerea lor şi de faptul că nu au fost la Eşalon, că nu au fost la Iaşi nici înainte, nici după petrecerea faptelor, şi nici nu au avut însărcinarea să facă vreo informație sau cercetare în această afacere, astfel şi afirmațiile lor sunt simple versiuni, intrigi, acte de răzbunare între agenți.

Asupra afirmațiilor că maiorul Stransky ar fi fost omul de în credere al generalului Hansen, care ar fi comandant armata germană într-o pădure de lângă Iaşi şi că maiorul Stransky, cu colonelul Micandru, ar fi plecat dintr-o pădure de lângă Roman la cartierul lui Hansen, şi în acest voiaj ar fi făcut investigații sau provocarea afacerii de la Iaşi, dau următoarele precizări:

Nu generalul Hansen comanda armata germană, ci generalul Schobert şi nu dintr-o pădure de lângă Iaşi, ci de la Şcoala Normală din Iaşi. În acest timp, generalul Hansen părăsise conducerea Misiunii Militare Germane din România în favoarea generalului Hauffe şi comanda un corp de armată pe frontul german. Cei doi ofițeri, Stransky şi Micandru au plecat de la Şofrăceşti, Roman, la Iaşi în circumstanțele arătate la capitolul precedent. până la Roman, aceşti doi ofițeri n-au lipsit o zi de la Eşalon, iar deplasarea lor la Iaşi s-a făcut mult timp după masacru şi fără nici o legătură cu el. Materialmente nu este admisibil ca aceştia să fi avut vreun rol în afacerea de la Iaşi, atât timp cât nu s-au deplasat de la Eşalon, până la 10 iulie 1941, iar în ziua masacrelor, 28 iunie 1941, se găseau în maşină cu subsemnatul în drumul dintre Vârtejcoi-Odobeşti, Piatra Neamț-Vaduri.

În ceea ce priveşte afirmația că în Iaşi s-ar fi aflat un „Grup Special SSI", faptul se datoreşte unei simple confuzii cu organele direcțiunii generale a Poliției, care se găseau în Iaşi, urmând a ocupa polițiile din Basarabia, pe măsura ocupării oraşelor, astfel că la Iaşi se găseau o bună parte din poliția teritoriilor cedate, iar nicidecum Organe ale SSI

Judecător Instr. Special
Semn. c. a. av.

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 108 233, vol. 54, f. 224-228.

24 *20 mai 1949*. *Declarație privind activitatea informativă a SSI pe Frontul de Est.*

La întrebarea asupra recrutărilor şi cooptărilor de informatori făcute de Eşalon, revin cu următoarele lămuriri:

Am luat conducerea SSI după 15 noiembrie 1940, când Moruzov era deja arestat. Nu cunoşteam organizarea Serviciului şi nici personalul din Centrală, cu atât mai puţin pe cel din exterior, cât şi informatorii. La 27 noiembrie, în urma masacrului de la Jilava, Mozurov a murit, ducând cu el toate legăturile informative ce le avea. Am cerut de la Secţia de Informaţii date şi nume de informatori, şi locotenent-colonelul Ioan Dumitrescu mi-a răspuns că nu le posedă şi că Moruzov, dacă le avea, le-a reţinut pentru el.

Punând în discuţie chestiunea surselor informative pentru „Frontul de Est", cum i se spunea la Serviciu, mi s-a răspuns că datele ce le posedau erau vechi şi foarte slabe, iar activitatea în această materie a fost foarte redusă. Locotenent-colonelul Dumitrescu mi-a adăugat că, în ce priveşte Frontul de Est, informaţiile proveneau în cea mai mare parte de la Statul Major Polonez şi unele de la finlandezi, iar altele de la un fost ofiţer în armata ţaristă – refugiat la Varna –, pe care-1 cunoştea numai Moruzov şi al cărui nume nu-1 ştia nici el. Şi mi-a indicat că singura sursă informativă asupra URSS este locotenent-colonelul Pleşca, basarabean de origine, care funcţiona sub acoperirea de cancelar la Legaţia română din Moscova. Cerând rapoartele acestui Pleşca, am constatat că ele erau foarte slabe şi sub orice critică. Am dispus să fie chemat la Bucureşti, unde mi-a mărturisit că el nu poate avea nici o activitate în Rusia Sovietică, neputându-se deplasa şi fiind aspru supravegheat. L-am trimis să-şi ia bagajele şi să revină în ţară, căci traducerile din presa sovietică pe care le trimitea se puteau găsi şi aici şi nu era nevoie să fie plătite în dolari.

În faţa acestei situaţii, Secţia de Informaţii mi-a indicat, drept singură posibilitate de informare, reorganizarea centrelor informative de pe Prut, conduse de maior Tulbure la Iaşi, căpitan Balotescu la Huşi, cum şi a Centrului de la Galaţi. Venind la Serviciu colonelul Lissievici şi mai apoi locotenent--colonelul Ionescu Palius, au convocat pe şefii de centre cu care au avut mai multe conferinţe – la una am participat şi eu –, stabilind să găsească mijloacele necesare pentru a se putea informa, pe cât va fi posibil, cel puţin în Basarabia, asupra situaţiei de acolo.

Ofiţerii au expus greutăţile trecerii pe teritoriul sovietic, din cauza densităţii pazei frontierei, cum şi lipsei de personal care să cunoască limba rusă, astfel că erau de multe ori victimele unor contrabandişti, ce nu înaintau mai mult de 30-40 km în adâncime şi aduceau informaţii foarte superficiale şi contradictorii. Aceste conferinţe s-au ţinut în cursul lunii ianuarie 1941, sau februarie, după cât îmi amintesc. Reîntoarcerea lor la Sediul Centrelor şi eforturile de reorganizare au cerut desigur o bună bucată de vreme, ceea ce a întârziat şi venirea materialului, de altfel de slabă calitate, ceea ce mi-a remarcat chiar Secţia de Informaţii.

Trebuie să se ia în consideraţie, în aprecierea prezentei declaraţii, că eu eram civil şi nu aveam nici o specialitate în materie de informaţii militare, astfel că verificarea şi aprecierea materialului şi surselor se făcea de ofiţerii de Stat Major de la Secţia de Informaţii, eu mărginindu-mă a le pune la dispoziţie fondurile necesare.

De altfel, nici Marele Stat Major, pentru Frontul de Est, nu avea informații mai ample şi mai de adâncime, şi el limitându-se la cele susținute de la centrele de frontieră.

Dar nici germanii nu erau mai mulțumiți, în ce priveşte obținerea de informații de pe teritoriul sovietic, cu toate că posibilitățile lor erau mult mai mari ca ale noastre, şi servindu-se în special de oameni recrutați din țările Baltice care cunoşteau limba rusă.

Amiralul Canaris, şeful Abwehrului, mi-a spus că maximum 90% din paraşutiştii aruncați pe teritoriul sovietic mai răspundeau la aparatele de radio-transmisiuni; aceasta din cauza măsurilor extrem de severe luate de Serviciul Contrainformativ Sovietic. Datele pe care le poseda Serviciul German de Informații ne-au fost puse la dispoziție pentru porțiunea din Frontul de Sud ce revenea României.

Cu aceste date, cum şi cu cele puține obținute prin centrele de frontieră, am plecat cu Eşalonul spre Iaşi, neavând nici o altă posibilitate de a angaja informatori, operație care trebuia să se facă după deschiderea frontului sovietic, când maiorii Tulbure şi Balotescu au trecut Prutul în spatele trupelor cu personalul de la centrele lor. Mai posedam, când am plecat cu Eşalonul la Iaşi, o serie de informații obținute de la *Victor Bogomoletz,* fost ofițer rus în armata țaristă şi despre care ştiam că lucrase cu Moruzov, cât şi cu căpitanul Rostovsky şi maior Gibson, ambii din Serviciul Informativ Britanic, în România. Acesta, aflând că am fost numit şef al SSI, şi cunoscându-mă de când eram la Siguranța Generală, mi-a scris din Lisabona, oferindu-mi serviciile lui, însă pentru Occident sau America. I-am cerut materialul ce eventual 1-ar poseda asupra Rusiei Sovietice, şi el mi 1-a trimis, completând astfel datele Secției de Informații.

I-am propus să vină în România, dar el nu a acceptat, plecând în America. În cadrul eforturilor personale de informare asupra Frontului de Est, m-am adresat supusului armean Kanoyan, cunoscut sub numele de *„General Dora" şi* care locuia în Bucureşti, făcând multe voiajuri în Orient. Eram informat că poseda o rețea informativă în Rusia Sovietică, compusă din armeni. Am luat contact personal cu acesta şi, la cererea mea de a mă servi, mi-a comunicat regretul său de a nu putea servi România, deoarece se găseşte de mai mult timp obligat fată de Abwehr.

Mai târziu, am obținut informații asupra Rusiei Sovietice de la *Pratt J. Santza,* ministrul Spaniei la Ankara, prieten cu Antonescu, care mi-a făcut chiar legătura cu el când a venit în vizită la Bucureşti. El dispunea, în Turcia, de o echipă de foşti ofițeri țarişti şi polonezi, care ii serveau informații militare şi civile din URSS. Le predam aşa cum le primeam la Secția de Informații pentru studiu şi exploatare. Acestea sunt acțiunile directe de informare, pe care mi le-am reamintit, întrucât le-am făcut personal şi fără intervenția altor persoane.

Îmi mai amintesc că la începutul războiului în Est**,** Serviciul de Informații German a cerut SSI o listă a informatorilor noştri în Rusia pentru a-i feri de eventuale neplăceri. Lista a fost întocmită de Secția de Informații, după indicațiile date de şefii de centre şi predată germanilor. Eu nici nu am văzut-o,

dar ea trebuie să se găsească la Secția de Informații, cât şi la Secția „G”, în arhivele sale.

După instalarea administrației române în Basarabia, colonelul Ionescu Palius mi-a prezentat pe un proprietar din nordul Basarabiei – *Russo –,* ca „prieten al SSI”, cerându-mi un permis pentru circulat cu automobilul „drept recompensă pentru serviciile informative ce mi le face”.

În cadrele Eşalonului, până la Iaşi, nu am cerut decât ofițeri şi funcționari titulari. Cum de altfel se poate uşor constata din citirea talonului de personal al Eşalonului, act care se găseşte în arhivele SSI şi poate confirma spusele mele. De altfel, drumul prin Moldova urmărea scopul de a fi în preajma Marelui Cartier General, şi în acest timp Eşalonul a avut numai o activitate contrainformativă şi aceasta foarte redusă.

Întrucât înțeleg ca întrebările ce mi s-au pus să nu rămână fără un răspuns satisfăcător, indic două prin care s-ar putea stabili lista informatorilor Eşalonului.

Locotenent-colonel *Ernescu Grigore,* astăzi general, s-a ocupat tot timpul la Eşalon cu colectarea, interpretarea şi exploatarea informațiilor obținute şi întocmirea buletinelor informative. Desigur că, pentru aprecierea calității materialului, el avea nevoie să cunoască şi calitatea surselor. Astfel că e foarte probabil să poată reconstitui o parte din ele. Tot el a fost însărcinat cu ținerea la curent a „jurnalului de zi” al Eşalonului, unde se treceau evenimentele principale. Astfel că poate constitui o bună sursă de informare. În al doilea rând, prin studierea conturilor de plată, în raport cu dosarele individuale ale personalului, s-ar putea distinge numele informatorilor.

Pentru înțelegerea situației unele în raport cu întrebările ce mi s-au pus, sunt obligat să mai dau următoarele lămuriri. În primele patru luni ale anului 1941 nu era în discuție problema campaniei în Est, de aceea nici necesitatea prea urgentă, de informații. Cea mai mare parte a preocupărilor mele a fost îndreptată în acțiunea contrainformativă asupra problemelor interne care amenințau ordinea publică, lăsând Secției de Informații preocupările de ordin extern.

Atentatele şi atrocitățile legionare, necurmarea lor, pregătirea rebeliunii, descoperirea planurilor rebeliunii, dovedirea acestor acțiuni, schimbările provocate în guvern ca urmare a acestor dovezi, procesele şi toate evenimentele ce s-au succedat, au cerut din partea mea eforturi intense şi permanente, astfel că foarte puțin m-am putut ocupa de problemele externe.

De la 27 noiembrie 1940 **–** data masacrelor de la Jilava şi moartea lui Iorga şi Madgearu, când am luat efectiv conducerea SSI şi am primit ordin să mă ocup special de cercetarea acestor atentate – şi până în mai 1941**,** nu sunt decât şase luni**,** în care timp nu se poate ca, cu un Serviciu dezorganizat, să fac față şi evenimentelor grave interne şi să mă ocup în detaliu cu angajarea de informatori într-un teritoriu atât de greu de pătruns. Secția de Informații nu avea asemenea preocupări şi era compusă în majoritate din ofițeri versați în acest domeniu.

De la Iaşi am fost nevoit să vin adesea la Bucureşti şi să abandonez chiar conducerea Eşalonului, fiind chemat de Preşedintele Consiliului de Miniştri

pentru diferite treburi interne. Dacă aş fi continuat drumul în interiorul unde s-a purtat războiul nu m-aş găsi în carența de astăzi şi aş fi putut da toate preciziunile ce mi se cer. Eu m-am ocupat de conducerea de ansamblu a tuturor problemelor interne şi externe şi de procurarea mijloacelor necesare Serviciului. Chestiunile de detaliu reveneau exclusiv secțiilor.

Toate explicațiile de mai sus, eu le-am dat şi în cercetarea de la Moscova**, şi** ele au fost găsite juste şi acceptate. Cu atât mai mult urmează a fi acceptate în țară, unde sunt mijloace mai multe de verificare. Am fost nevoit să dau aceste lămuriri nu pentru a evita răspunsul la întrebările precise ce mi s-au pus, ci pentru a demonstra buna mea credință şi imposibilitatea în care mă găsesc de a întocmi lista acelor informatori. Căci mi-ar fi mult mai uşor să constitui un tablou cu câteva zeci de nume şi adrese – real, natural – decât să caut să justific ignorarea lor.

Nu am lucrat cu informatorii Eşalonului; nu am cunoscut pe nici unul din ei; nu pot memoriza nume slave, nici adrese. Nu cunosc limba rusă.

Nu aş avea nici un motiv astăzi să-i tăinuiesc, mai ales că am lucrat pentru bani şi avantaje materiale.

Nu înțeleg să mă ascund în dosul trecutei mele funcții şi aş fi fericit să pot contribui la luminarea acestor probleme de către SSI român.

Pun conştiința şi onoarea mea drept garanție a sincerității prezentei declarații.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 48163, vol. 2, f. 271-276.

25 ***26 mai 1949****. Declarație privind recrutarea şi cooptarea diverselor persoane din Răsărit pentru activitatea informativă; împrejurările care au condus la tragicele evenimente de la Odessa (octombrie 1944).*

Declarație

La această întrebare răspund următoarele:

1) După ocuparea Odessei de către trupele române, Eşalonul şi-a ales ca sediu clădirea NKVD din Odessa, care rămăsese intactă şi avea tot mobilierul necesar. Comandamentul militar însă a prețins că el e în drept să ocupe această clădire, iar Eşalonul SSI să-şi aleagă o altă casă din oraş, ceea ce s-a şi efectuat. După aceasta, un cetățean din Odessa s-a prezentat colonelului Palius şi i-a denunțat că, după informațiile sale, clădirea NKVD ar fi fost minată de trupele sovietice, înainte de părăsirea Odessei. Colonelul Palius, a recompensat băneşte pe acest informator ocazional şi a informat despre aceasta Comandamentul militar român. Acesta a cerut germanilor o echipă de detectare, care a făcut unele cercetări cu rezultat negativ. După explozie s-a constatat însă că materialul exploziv fusese foarte bine izolat şi camuflat în subsolul clădirii, astfel că el nu a putut fi sesizat de aparatele germane.

Colonelul Palius m-a informat mai târziu despre acest lucru, ceea ce am raportat şi mareşalului Antonescu, fără a-mi da alte detalii.

După explozia de 1a Comandament, Eşalonul a reuşit să capteze ca informator o fată tânără din Odessa. Numele ei este cunoscut la Eşalon şi se poate găsi chiar în lucrările din acea vreme. Aceasta a furnizat Eşalonului o serie de informații asupra unei grupe de partizani ce ar fi fost ascunşi în catacombele oraşului şi care ar fi fost sub conducerea unui oarecare *Cuznețov,* după cât îmi amintesc.

Această informatoare a fost utilizată mai multă vreme, şi rapoartele Eşalonului arătau că Cuznețov s-ar fi retras în catacombe – avea depozite de alimente –, aşteptând să iasă la lumină şi să activeze cu mai mulți partizani ai săi în cazul unei eventuale debarcări de trupe sovietice pe mare. Comandamentul militar al Odessei avea şi el informații în acest sens şi de aceea a luat măsuri de s-au zidit unele ieşiri ale catacombelor, iar litoralul mării a fost întărit cu artilerie de coastă. Urmele acestui Cuznețov s-au pierdut de la o bucată de vreme, şi el nu a fost arestat niciodată. Informatoarea a afirmat că acesta, făcându-şi legături în afară, a părăsit catacombele cu toată grupa lui şi, ea însăşi, i-a pierdut urma.

Ca metodă de recrutare cred că s-a uzat de bani şi promisiuni de avantaje materiale; iar utilizarea ei s-a făcut de personalul Eşalonului – Pallius, Curăraru, Arghir etc. –, îndemnând-o să mențină legăturile cu Cuznețov şi să caute să-1 atragă în afară. După cât îmi amintesc, această femeie era la rândul ei şi informatoarea lui Cuznețov, procurându-i ştiri despre măsurile luate de autoritățile militate române din Odessa. Nu am cunoscut-o niciodată şi nu a fost adusă în țară, astfel că nu pot da alte relații despre ea. Cred că a păstrat legăturile cu colonelul Palius, care desigur a utilizat-o şi în alte direcții informative.

2) Ca persoană cooptată în Eşalon putem considera un ofițer de marină sovietic căzut prizonier şi apoi exploatat din punct de vedere informativ. Numele lui eu nu-1 rețin, însă îmi amintesc că a dat informații asupra flotei sovietice din Marea Neagră. De asemenea, a mai dat o serie de detalii asupra modului cum autoritățile militare sovietice au descoperit cifrul marinei române şi au descifrat telegramele ei. Rețin pozitiv în memorie că raportul Eşalonului în această afacere, fiind comunicat la Preşedinției şi la Marele Stat Major, a provocat un mare scandal cu biroul cifrului din Marele Stat Major, care contesta că cifrul întocmit pentru marină ar fi putut fi descifrat. Chestiunea a fost tranşată de mareşalul Antonescu care a dat ordin ca cifrul să fie imediat schimbat. Cooptarea acestui ofițer s-a făcut probabil prin specularea situației sale de prizonier, prin oferirea unui trai mai bun şi avantaje de viitor. A lucrat personal cu colonelul Palius.

Nu l-am cunoscut şi nu a fost adus în țară. Este însă cunoscut la Eşalon.

3) După ocuparea Sevastopolului, în colțul de vest au mai rămas unele elemente combatante asupra cărora trupele germane au luat măsuri ca să fie lichidate. Colonelul Palius mi-a comunicat, într-o convorbire avută la Bucureşti, că, aflându-se acolo, a cerut germanilor să nu extermine aceste resturi, ci să-i lase lui posibilitatea să le promită viața dacă se vor preda.

Colonelul Palius mi-a adăugat că el era informat că acolo se retrăseseră o serie de instructori politici sovietici, care puteau fi foarte bine exploatați din punct de vedere informativ.

Promisiunile colonelului Palius, au fost luate în considerate, ca venind din partea unui ofițer român, despre care exista convingerea că sunt mai blânzi şi mai înțelegători ca germanii, şi astfel cei aflați acolo s-au predat. Natural că colonelul Palius a speculat avantajul acordat acestora şi, în schimb, a obținut o serie de informații deosebit de interesante. Printre ei se găsea un căpitan de NKVD. Numele lui l-am ştiut şi eu odată, dar el este trecut în lucrări. Acesta a dat o serie de detalii asupra apărării Odessei în timpul asediului, asupra modului cum s-a făcut evacuarea trupelor sovietice, sfârşind cu afirmația că armata română putea să intre cu trei zile mai înainte în Odessa, care era evacuată de forțele sovietice. Acest căpitan a mai întocmit rapoarte foarte interesante asupra organizării NKVD, atât asupra Centralei, cât şi asupra repartiției acestor organe la unitățile militate operative, a atribuțiilor şi manierei lor de lucru. Tot el a mai dat relații asupra organizării NKVD de la Odessa, cum şi alte informații pe care astăzi nu le mai pot preciza. A fost multă vreme utilizat de Eşalon, chiar ca organ consultativ, asupra veridicității unor informații, şi el s-a bucurat de un tratament şi de avantaje egale cu materialul produs. Cred că a rămas la Odessa sau Sevastopol, căci în țară nu a fost adus.

4) Pe când Eşalonul se găsea dincolo de Odessa, au început să-mi sosească la Bucureşti o serie de copii de pe rapoartele trimise la Marele Cartier General şi în care se găseau foarte multe date asupra organizării industriei sovietice, şi în special asupra industriei de război. Cum personal nu aveam nici o competență în această materie, şi îndeosebi în informațiile militare pe care le trimiteam la Marele Stat Major pentru apreciere şi exploatare. Acesta văzând amploarea datelor ce conțineau aceste rapoarte şi din care reieşea că URSS dispunea de imense posibilități de furnizare de material de război, de frică să nu fim pe linia unei curse, am cerut detalii asupra sursei de unde proveneau.

Cerând, la rândul meu, Eşalonului, previziunile necesare, acesta mi-a răspuns că informațiile proveneau de la un inginer sovietic, foarte bun cunoscător în această materie, şi care a dovedit o deosebită competentă. Numele şi identitatea acestui inginer se găsesc în scriptele Eşalonului, şi ele sunt cunoscute de personalul de conducere.

N-aş putea preciza cum a fost recrutat. Însă el nu putea întocmi rapoarte de o aşa mare dezinvoltură şi cu atâtea preciziuni fără a avea o amplă documentare asupra sa. A fost desigur suficient recompensat băneşte şi a activat multă vreme la Eşalon. Nu a fost adus în tară.

S-au mai făcut de Eşalon o serie de cooptări şi recrutări printre ucrainenii aşa-zişi „naționalişti". Ca metodă de recrutare s-au speculat sentimentele lor iredentiste fată de stăpânirea sovietică.

De Eşalon au fost utilizați ca centre informative înaintate şi, pentru a-i apăra de eventualele neplăceri din partea Poliției de Campanie Germane, colonelul Palius mi-a spus că le-a dat nişte autorizații că sunt în serviciul SSI român. O grupă de asemenea ucraineni au fost suspectați la Harkov şi arestați de germani. şi au făcut atunci uz de autorizațiile ce le aveau şi au fost puşi în

libertate. Aceşti ucraineni au primit avantaje materiale pentru serviciile lor. Colonelul Palius, care cunoştea şi limba ucraineană, le-a făcut desigur şi promisiuni de avantaje politice, în cazul că teritoriul sovietic ar fi fost menținut sub ocupație mai multă vreme. Nume de persoane nu am cunoscut şi, de altfel, mi-ar fi fost foarte greu să le rețin. Ele se pot găsi în bugetele Eşalonului.

5) În cursul lunilor iulie şi august 1944 s-a născut o divergentă între serviciile româneşti de informații şi germane pe tema sectorului unde s-ar putea produce noua ofensivă a armatei sovietice. Germanii susțineau că ea se va încerca între Lemberg şi Varsovia, şi de aceea au ridicat de pe frontul român cele 6-7 divizii de tancuri şi le-au dus în Polonia.

Serviciile române de informații susțineau că ofensiva se va produce pe frontul român. Pentru a face o apreciere mai justă a situației, Comandamentul Armatei, ce se găsea la Bacău sub conducerea generalului Racovită, a încercat o verificare a situației şi a raportului de forțe.

Seful Biroului de informații al armatei de la Bacău a chemat la conferiptă atât organele informative ale Marelui Stat Major, cât şi ale SSI, pe colonelul Palius. Acesta a venit apoi la Bucureşti şi mi-a cerut ca SSIsă contribuie cu două milioane lei pentru plata personalului informativ ce trebuia să întreprindă această operație de verificare şi a riscurilor la care se expunea. Colonelul Palius mi-a adăugat că şi Secția a II-a a Marelui Stat Major se angajase să contribuie cu o sumă egală. Cum nu puteam dispune de o sumă aşa de importantă, am cerut ca Marele Stat Major să-mi comunice în scris dorința sa şi aranjamentul făcut la armata de la Bacău, ceea ce MStM a şi făcut prin Secția a II-a. Am consultat şi organul de control al fondurilor Serviciului şi am aprobat – ca primă transă – un milion de lei, rămânând ca, pe baza rezultatelor obținute, să avizez la timp şi pentru restul de un milion lei. Întrebând atunci pe colonelul Palius prin ce elemente se va putea face verificarea, mi-a răspuns că el adusese, în retragere, o serie de elemente din Basarabia şi Ucraina, de care se servise şi la Eşalon şi că acestea, fiind bine remunerate cu fondurile ce se vor obține pe calea sus-arătată, ar îndrăzni să înfrunte riscurile unei asemenea operațiuni.

Banii dați de MStM şi SSI au fost puşi la dispoziția Biroului de informații al armatei de la Bacău, în sumă totală de două milioane lei, ca primă tranşă. Toate aceste discuții şi formalități au deplasat chestiunea până în luna august, când ofensiva sovietică s-a produs pe frontul român, astfel că rezultatele operațiunii nu le-am mai putut cunoaşte şi nici modul de întrebuințare a fondurilor. Pe colonelul Palius nu 1-am mai văzut de la acea dată. Documentele confirmative ale operațiunii de mai sus se găsesc în arhivele SSI

Tot cu ocazia acestei întrevederi, colonelul Palius mi-a stors şi câteva sute de mii de lei pentru întreținerea personalului acelui „atelier de reparat automobilele", despre care am vorbit într-o declarație anterioară şi pe care i-1 adusese – de bună voie – aşa mi-a afirmat, în Moldova, şi urma să-1 stabilizeze la Buzău.

Menționez că în această perioadă colonelul Lissievici, fiind chemat să-şi facă stagiul pe front, a lăsat conducerea Eşalonului colonelului Palius, iar

elementele Eşalonului au rămas foarte puține la Chişinău şi marea lor majoritate în Moldova.

6) Sunt nevoit să revin cu câteva precizări asupra legăturilor Eşalonului cu conducerea comunității tătarilor din Crimeea.

Din rapoartele Eşalonului rezultă că aceştia au dat un prețios concurs informativ armatei germane la ocuparea Crimeei şi că fără aportul lor trupele germane ar fi înregistrat mai multe pierderi. Aceste rapoarte mai arătau şi tratativele duse de tătari cu germanii pentru autonomia Crimeei, în cazul când ea ar fi rămas sub ocupația germană.

Este cazul să menționez că Marele Cartier German a considerat totdeauna menținerea ocupației Crimeei ca o operațiune absolut necesară pentru tinerea în şah a Turciei. Colonelul Palius, cunoscând tendințele divergente ale grupului de conducere a tătarilor, a intrat în legături cu aceştia, de la care a obținut importante informații. Conducătorul grupului era un doctor în medicină, al cărui nume conspirativ – după cât îmi amintesc – era „**Ariff**”. După evacuarea Transnistriei, am primit un raport al Eşalonului, cerând să intervenim la Ministerul Afacerilor Străine ca să obțină de la guvernul turc autorizația de strămutare în Turcia a acestui grup de tătari, de religie mahomedană. Şi se găseau în majoritate la Constanța şi unii la Bucureşti, în frunte cu Ariff. Evenimentele de la 23 august 1944 i-au surprins în această situație.

7) Alte elemente care au fost aduse în țară, în retragere, au fost cele ce urmau a fi întrebuințate ca radio-telegrafişti şi care au urmat un curs practic în scopul de mai sus. Nu pot preciza dacă – de voie sau nevoie – au acceptat această situație. Cred că se aflau printre ei şi prizonieri, cercetați la vreme la Eşalon, cum şi unii basarabeni lipsiți de mijloace materiale de trai.

În bugetul Eşalonului era prevăzut un fond global de circa 400.000 lei pentru plata şi întreținerea acestor persoane.

Numele lor îl cunoaşte maiorul Curăraru, care, după câte mi-a afirmat în închisoarea de la Aiud, după proces, a predat o listă cu toate datele ce i-au fost cerute de cei în drept, în timpul cât a fost anchetat.

8) Printre persoanele cooptate sau întrebuințate ca informatori au fost desigur mulți basarabeni, şi numele lor poate fi cu uşurință dedus din statele de plată ale Eşalonului. Colonelul Palius era originar din Tighina şi avea mari legături printre basarabeni, care erau utilizați şi pentru motivul că erau singurii care cunoşteau limbă rusă şi se putea conta într-o măsură oarecare pe sentimentele lor. Şi s-au refugiat cu Eşalonul în Moldova şi alții în regiunea Timişoara, unde au fost plasați cei aduşi din Transnistria de guvernământ.

Ca metode de recrutare erau, în primul rând, remunerațiile şi apoi nădejdea unei funcțiuni sau situații bune în administrația de stat. Nu trebuie uitat că majoritatea basarabenilor se găseau în grea situație materială şi fără posibilități de trai din cauza schimbărilor survenite în anul 1940, şi ulterior, astfel că recrutarea lor se putea face cu uşurință.

Dacă aş avea la îndemână statele de plată aş putea preciza numele pe care nu le rețin în memorie.

Informatori sau persoane cooptate care să fi fost aduse în țară pentru scopuri politice, nu mi s-au adus la cunoştință.

Ca metode de recrutare şi utilizare am arătat, la fiecare punct în parte, atât cât mi-a fost posibil, iar datele de mai sus le-am dedus numai din lucrările ce mi-am mai putut aminti că mi-au trecut prin mână acum opt ani.

Nu mi s-a semnalat că s-ar fi întrebuinţat metode violente în recrutarea informatorilor sau persoanelor cooptate, în afară de cazul căpitanului Botea, pe care 1-am sancţionat. Eşalonul a dispus de sume suficiente în bani şi alimente, pentru a putea capta bunăvoinţa şi, fiind un Serviciu al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, oferea suficiente speranţe şi garanţii pentru crearea unor situaţii de viitor a oricărui colaborator.

Am făcut un apel la ultimele rezerve ale memoriei mele pentru a reconstitui modestele precizări ale declaraţiei de faţă, asupra unor oameni şi fapte cu care nu am avut absolut nici o legătură directă. Timpul şi suferinţele au aşternut uitarea şi peste o parte din ceea ce am ştiut din activitatea îndepărtată a colaboratorilor mei.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48163, vol. 2, f. 263-272.

26 *14 februarie 1950*. *Declaraţie privind destăinuirile făcute SSI de Mişu Iorgulescu în legătură cu scopurile „Organizaţiei" conduse de ing. Popovici şi Rică Georgescu.*

Subsemnatul Eugen Cristescu, fost director general al Serviciului Special de Informaţii, născut la 3 aprilie 1895 în comuna Grozeşti, jud. Bacău, căsătorit, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, Str. Lirei nr. 5, asupra celor întrebate declar următoarele:*

În cursul lunii iulie 1941 Serviciul de Informaţii al Armatei germane – Abwehr – din Bucureşti, a primit o informaţie de la colaboratorii săi din Istanbul, că în curând va sosi cu avionul, în România, Mişu Iorgulescu, proprietarul restaurantului „Taxim" din Istanbul. Informaţia mai adăuga că Iorgulescu ar urma să aducă cu el o sumă de 20.000 lire sterline, pentru plata agenţilor de informaţii ai serviciului britanic în România. Se mai preciza şi data sosirii lui Iorgulescu în ţară. Cum convenţia de colaborare între Serviciul de Informaţii român şi cel german, prevedea că *germanii nu aveau dreptul să facă operaţii pe teritoriul român,* informaţia a fost transmisă de Abwehr la Serviciul Special de Informaţii român pentru verificare şi eventuale cercetări. Serviciul a dat-o în cercetarea Secţiei juridice, compusă din magistraţi militari şi condusă de locotenent-colonel magistrat Emil Velicu.

La data indicată în „nota informativă" germană, Mişu Iorgulescu a fost aşteptat pe aeroportul Băneasa de o echipă a Secţiei juridice, condusă de un magistrat militar, care 1-a ridicat cu toate bagajele şi l-a dus la sediul Secţiei

---

* Declaraţiile care urmează încep toate cu această formula stereotipă, motiv pentru care am eliminat-o, considerând că procedând astfel nu modificăm în nici un fel valoarea informativă a documentelor.

juridice. La percheziția amănunțită ce i s-a făcut nu s-a găsit asupra lui Mişu Iorgulescu nici o sumă de bani în lire sterline.

Cercetat de magistrații militari în legătură cu nota germană asupra legăturilor lui cu agenții englezi cunoscuți că activează la Istanbul, Mişu Iorgulescu declară cu sinceritate că cunoaşte pe mai mulți englezi aflați la Istanbul şi care vizitau restaurantul „Taxim". Printre cei citați de Iorgulescu erau şi frații Gibson şi De Chastelain, Bundorf şi alții, cunoscuți de serviciul român şi german ca activanți în domeniul informativ în România, unde trăiseră mulți ani, cunoscând la perfecție țara şi limba română.

Extinzând discuțiile şi asupra românilor ce veneau la Istanbul şi vizitau restaurantul „Taxim", Iorgulescu a dat o serie de amănunte care au condus efectiv la descoperirea organizației de spionaj ing. Popovici-Rică Georgescu. Iorgulescu a declarat că mai mulți români – printre care inginerul Popovici, inginerul Zăgănescu şi alții din organizația descoperită ulterior – au fost la Istanbul, unde, chiar în restaurantul „Taxim", aveau dese întrevederi cu agenții de informații britanici. Procedându-se la aducerea la cercetări a inginerului Popovici, acesta, după o serie întreagă de tergiversări, începe să mărturisească legăturile lui cu agenții britanici pe care ii cunoscuse în industria petroliferă din România.

Mai târziu, sub depresiunea morală a morții unui frate al său pe front, sfârşeşte prin a face declarații complete asupra organizației pe care o conducea, a membrilor componenți şi a operațiilor ce le făcuse până la acea dată.

În rezumat, declarațiile inginerului Popovici, arătau următoarele:

Ca inginer petrolist, a cunoscut pe majoritatea tehnicienilor englezi ce au activat în industria petroliferă, între care pe frații Masterson şi pe De Chastelain, fost timp de 14 ani director comercial al societăților petrolifere „Unirea".

La plecarea acestora din România, înainte de începerea războiului în Răsărit şi de ruperea relațiilor diplomatice cu Marea Britanie şi SUA, Chastelain 1-a rugat să caute a-i ține în curent, la Istanbul, cu tot ce se va petrece în zona petroliferă şi, mai apoi, cu diferite informații asupra evenimentelor ce vor avea loc în România. În acest scop să caute a-si constitui o „grupă informativă" recomandându-i chiar unele persoane în frunte cu inginerul petrolist Valeriu (Rică) Georgescu, prieten şi om de încredere a lui Chastelain. Ca mijloc de legătură, inginerul Popovici trebuia să găsească un constructor care să-i efectueze un aparat de radio-transmisiuni şi pe care 1-a găsit în persoana maistrului Bălan, specialist în materie.

Pentru finanțarea întregii activități a „grupei informative" ing. Popovici a primit de la Chastelain suma de 80 000 000 lei. Din aceşti bani s-a plătit materialul şi construcția aparatului; iar inginerul Rică Georgescu a primit suma de 18 milioane lei, după cum el însuşi a declarat mai târziu. „Grupa informativă"' a fost constituită cu cei trei de mai sus, la care s-au adăugat circa 10 persoane, care îndeplineau oficiul de informatori, curieri, oameni de legătură, verificări etc.

S-a procedat la arestarea Inginerului Rică Georgescu, a maistrului Bălan şi a celorlalte persoane ce intrau în organizație. La percheziațiile efectuate s-a găsit

aparatul de radio-transmisiuni, cifrul şi 56 000 000 lei care au fost depuşi în contul statului la CEC.

Organizaţia transmisese circa 40 mesaje la Istanbul, dintre care şi câteva după data de 21 iunie 1941, când intrase în vigoare legea contraspionajului în timp de război, care prescria pedeapsa cu moartea. Mesajele conţineau date referitoare la trupele germane aflate în România, cum şi diferite informaţii cu caracter politic asupra situaţiei din România.

Suma de 6 milioane ce se cheltuise, a servit pentru plata materialelor cu care s-a construit aparatul de transmisiuni, cum şi pentru plata salariilor şi deplasările agenţilor de informaţii, curieri etc., ce activau în organizaţie. Maistrul Bălan era şi radio-telegrafistul organizaţiei.

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau şi semnez.

14 februarie 1950.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 40, f. 1-3.

27 *Continuarea declaraţiei din 14 februarie 1950 privind afacerea de spionaj ing. Popovici-Rică Georgescu.*

După terminarea cercetărilor asupra afacerii de spionaj ing. Popovici-Rică Georgescu, dosarul a fost constituit şi s-au întocmit toate formalităţile pentru trimiterea lor în judecată.

Cum însă afacerea avea şi unele contingenţe politice sau putea da naştere la unele susceptibilităţi de ordin politic, chestiunea în întregime a fost raportată Conducătorului statului pentru a aviza şi hotărî asupra cursului dosarului. Încadrarea juridică s-a făcut de magistraţii militari în raport cu Legea contraspionajului în timp de război, fixându-se scara responsabilităţii penale a tuturor membrilor componenţi ai organizaţiei, fată de constatările organelor juridice şi contribuţia fiecărui acuzat. Deoarece unii din acuzaţi au încercat să facă o serie de conjuncturi cu oamenii politici, tinzând să deplaseze afacerea pe un teren politic, subsemnatul am luat măsuri ca chestiunea să se limiteze în cadrul şi strict judiciar şi să-şi urmeze cursul legal al afacerilor de această natură. Toate încercările lui Rică Georgescu în această direcţie au fost anihilate.

Dintre cei arestaţi, cei mai importanţi au fost reţinuţi în arestul Serviciului spre a fi feriţi de contactul în afară. În această categorie a intrat Rică Georgescu, mai târziu ing. Popovici şi constructorul Bălan. Restul au stat o parte din timp la arestul Comandamentului Militar al Capitalei, şi unii au mai fost aduşi pentru cercetări ulterioare la arestul Malmaison.

Regimul de deţinere a fost păstrat cu rigurozitate în tot timpul anchetei. Apoi li s-a permis să li se aducă alimente şi lenjuri de la familii şi să aibă un vorbitor săptămânal cu membrii familiei, sub controlul şi în prezenţa magistraţilor anchetatori.

Acesta era regimul obişnuit ce se aplica deţinuţilor din arestul de la Malmaison din acea vreme. Ca şef al Serviciului, am dat în permanentă

instrucțiuni să se mențină cel mai riguros control asupra pachetelor cu alimente şi a convorbirilor şi contactele cu familia şi să se ia măsuri spre a nu se permite vreo legătură clandestină în afară. În convorbirile ce le-am avut cu Rică Georgescu, cu ocazia vizitelor ce le făceam la Malmaison, i-am atras atenția să ia în considerație situația juridică în care se găseşte şi să respecte dispozițiile referitoare la regimul detenției la SSI

Drept încurajare pentru descoperirea acestei organizații şi recompensă pentru activitatea depusă, am propus, şi Conducătorul statului a aprobat, decorarea personalului anchetator şi împărțirea unui premiu de un milion lei. În fruntea listei figura locotenent-colonelul Emil Velciu, şeful Secției juridice, care condusese cercetările, căpitanul magistrat Camil Bărbulescu şi alți magistrați şi personal civil al Secției care concurase la descoperirea organizației şi desăvârşirea anchetei.

Atitudinea acestor doi ofițeri, în special după o bucată de vreme, a suferit o schimbare în favoarea celor anchetați. Faptul nu putea fi explicat decât în raport cu evenimentele internaționale, când balanța începuse a înclina în favoarea Aliaților, cât şi din oportunism şi lipsă de corectitudine şi ținută ca ofițeri şi magistrați. Aceeaşi ofițeri magistrați care-i anchetase şi îi încadrase în acte şi texte penale ca spioni, primind decorații şi premii pentru această acțiune, încep să-i considere drept victime ale unei activități inocente şi „oameni de viitor" care trebuie ajutați spre a putea astfel sconta avantajele ce s-ar putea obține din promovarea lor în posturi politice pe care le revendicau drept preț al sacrificiilor făcute.

Între timp, locotenent-colonelul Emil Velciu este avansat la gradul de colonel, iar raportul pentru „avansarea la excepțional" se sprijinea îndeosebi pe activitatea depusă în legătură cu descoperirea acestei organizații. Odată gradul de colonel asigurat, Velciu consideră că poate să nesocotească dispozițiile şefului Serviciului în ce priveşte deținerea sub sever control a arestaților din această organizație. Colonelul Velciu mai conta pentru asigurarea inamovibilității sale în postul ce ocupa şi pe concursul generalului Aramă, directorul Justiției Militare din Ministerul de Război, al cărui protejat era.

În colaborare cu generalul Aramă, colonelul Velciu încercase să transforme Secția de cercetări juridice a Serviciului Special de Informații, într-o secție de „Poliție Judiciară Militară" a Ministerului de Război, sub conducerea şi controlul exclusiv al Direcției Justiției Militare. Proiectul de lege în acest scop fiind cunoscut de subsemnatul, a fost abandonat în urma protestelor ce le-am făcut la Preşedinția Consiliului de Miniştri şi Ministerul de Război. Contând pe toate aceste coordonate, colonelul Velciu începe să aibă o atitudine cât mai favorabilă față de Rică Georgescu şi să-i facă diferite concesii.

Soția lui Rică Georgescu primeşte îngăduința de a vizita, din ce în ce mai des, pe soțul său în arest, fără asistenta şi controlul personalului anchetator. Ea pleca uneori acasă condusă chiar în maşina colonelului Velciu sau a căpitanului magistrat Camil Bărbulescu. Mai târziu, aceasta îşi permite să aducă în arest şi alte prietene ale ei, intre care se afla şi soția inginerului Plutarc Cotaru, coleg şi prieten cu Rică Georgescu.

Primind unele informații asupra acestor vizite nepermise, am atras serios atenția colonelului Velciu asupra consecințelor la care se putea expune şi a răspunderii ce-i revine ca şef al secției. Deoarece colonelul Velciu contesta în permanentă veridicitatea informațiilor mele, am fost nevoit ca să procedez la o verificare a întregii situații de la Secția juridică. Mi-am apropiat atunci concursul intim al unui funcționar civil al secției, care avea gradul de şef de grupă. Acesta a început a mă ține în curent cu tot ce se petrecea la Secția juridică şi în special cu relațiile dintre magistrați şi cei arestați în grupa Rică Georgescu.

Din comunicările informatorului meu rezulta că, după o perioadă de linişte, au început iarăşi relații cât mai strânse între cei doi magistrați şi familia Rică Georgescu, cu aceleaşi vizite şi concesii nepermise. Mai mult, magistrații jucau, chiar adesea, poker în arest cu arestații şi soțiile lor.

Am cerut informatorului să mă avizeze ca să-i prind în fapt, spre a pune pe colonelul Velciu în situația de a nu mai contesta informațiile mele şi a face paradă de calitatea, garanția şi seriozitatea lui de colonel magistrat. Ocazia s-a oferit în curând, şi informatorul meu m-a avizat că Rică Georgescu a fost mutat din arestul secției în imobilul din str. Sf. Ştefan nr. 4 unde erau numai birourile secției şi nicidecum vreun arest organizat cu pază şi cele necesare. Faptul se petrece în primăvara anului 1943.

Surprins de îndrăzneala cu care se operase această mutare, am crezut că colonelul Velciu a avut o aprobare de la Preşedinția Consiliului de Miniştri peste capul meu. De aceea m-am dus la mareşalul Antonescu pe care 1-am întrebat dacă cumva a aprobat sau ordonat această schimbare. La răspunsul său negativ, i-am raportat detaliat faptele şi mi-a ordonat să revoc toate măsurile luate de colonelul Velciu şi să comunic generalului Pantazi, ministrul de război, să retragă pe colonelul Velciu de la Serviciul Special de Informații şi să-1 scoată din cadrele armatei.

Am plecat apoi în str. Sf. Ştefan nr. 4, unde într-o garsonieră de la etajul 4, am găsit instalat pe Rică Georgescu cu tot confortul necesar, locuind împreună cu soția sa, care adusese şi un fecior pentru serviciu. Chemând pe Rică Georgescu în biroul şefului Secției, 1-am întrebat ce căuta în acest local şi cine şi cu ce autorizație 1-a mutat aici. Acesta mi-a răspuns că a fost mutat de colonelul Velciu, cu autorizația organelor superioare, fără însă a-mi da detalii.

La întrebarea mea cum de s-a operat această schimbare, dintr-un arest legal, într-o locuință care nu îndeplinea condițiile de drept şi de fapt a unui arest, acesta mi-a răspuns că colonelul Velciu i-a spus că şi aici este tot un arest al Serviciului şi că el a crezut că şi eu am cunoştință despre toată această operație.

La răspunsul meu negativ că nu aş fi admis niciodată ca un deținut calificat şi încadrat în texte penale să fie mutat din arestul Serviciului, acesta nu a mai putut da nici o justificare.

Sosind şi colonelul Velciu, i-am cerut explicațiile de rigoare. Acesta mi-a răspuns foarte încurcat, la început, că Preşedinția Consiliului a aprobat această mutate şi mai apoi că Comandamentul Militar al Capitalei a dat această aprobare. I-am replicat că acest comandament nu are nici o

îndreptățire să dea asemenea dispoziții Serviciului Special de Informații care stă sub ordinele Preşedinției Consiliului de Miniştri, autoritate unde am verificat şi am stabilit că nu a dat vreo aprobare pentru mutarea lui Rică Georgescu din arestul secției. Am ordonat colonelului Velciu să ia imediat măsuri ca Rică Georgescu să fie transportat sub pază la arestul de la Malmaison, iar soția lui să fie trimisă acasă cu feciorul şi toate lucrurile instalate în garsonieră.

Am plecat apoi la Comandamentul Militar al Capitalei ca să verific afirmațiile colonelului Velciu. Din convorbirile ce le-am avut cu generalul Constantin Niculescu, cum şi din actele ce mi-a prezentat, reieşea următoarele: doamna Ligia Georgescu, solia lui Rică Georgescu, adresase o scrisoare Conducătorului statului prin care cerea ca soțul său, deținut de mai multă vreme, să fie mutat din arestul Serviciului într-un local mai convenabil pentru îngrijirea sănătății sale, citând chiar „arestul SSI" din str. St. Ştefan nr.4.

Cabinetul Militar, văzând că în scrisoare este mereu vorba de „Poliția Judiciară Militară" şi necunoscând exact situația, trimite această scrisoare Comandamentului Militar al Capitalei pentru a da relații. Acesta face o corespondență cu şeful Poliției Judiciare Militare, colonelul Velciu care referă că în adevăr ing. Rică Georgescu este deținut de 2 ani şi are nevoie de îngrijire medicală şi un tratament mai serios care s-ar putea face în arestul Secției de Poliție Judiciară Militară, din str. Sfântul Ştefan nr.4, încheind cu concluzia că avizul său este favorabil soției lui Rică Georgescu. Pe baza referatului colonelului Velciu, generalul Constantin Niculescu aprobă această mutare, printr-un ordin către colonelul Velciu, care şi operează schimbarea.

La întrebările mele adresate generalului Constantin Niculescu de ce a dat un ordin unei autorități care este în organica Serviciului Special de Informații, şi deci sub autoritatea Preşedinției Consiliului de Miniştri, mi-a răspuns că nu a cunoscut exact situația că „Poliția Judiciară Militară" este numai o titulatură de acoperire a Secției juridice a Serviciului Special de Informații. Şi închipuindu-şi că Poliția Judiciară Militară este un organ al Justiției Militate din Capitală, care este sub ordinele sale, a dat acel ordin de aprobare. De altfel, spunea generalul Niculescu, nici colonelul Velciu nu i-a atras atentia în raportul său asupra situației de drept şi, față de avizul favorabil al acestuia, a dat acea aprobare.

Se dovedea deci şi mai clar reaua-credință a colonelului Velciu, cum şi toate manevrele pe care le făcuse, de acord cu Rică Georgescu şi soția sa, spre a putea opera fără ştiință şi peste capul şefului Serviciului, mutarea convenită cu aceştia.

În urma acestor constatări, am cerut generalului Pantazi, ministrul de război, mutarea colonelului Velciu din cadrele Serviciului Special de Informații la dispoziția ministerului şi scoaterea sa din armată conform ordinului mareşalului Antonescu.

Am constatat mai târziu că colonelul Velciu nu a fost scos din armată, ci numit preşedinte al Curții Marțiale de la Odessa.

Colonelul magistrat Radu Ionescu, care a urmat la conducerea Secţiei juridice, a procedat la fel ca colonelul Velciu, făcând o serie de concesii lui Rică Georgescu şi permiţând vizite şi contacte nepermise.

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau şi o semnez de bună voie.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol 40, f. 8-13.

28 ***15 februarie 1950****. Declaraţie referitoare la colaborarea informativă între SSI şi Abwehr în problema afacerii de spionaj ing. Popovici-Rică Georgescu.*

La 12 octombrie 1940, a venit în România Misiunea Militară Germană pe baza unor aranjamente făcute mai înainte de guvernul Gigurtu şi perfectate printr-un *„Acord"* încheiat intre Statul Major German şi cel roman.

La 17 noiembrie 1940, generalul Antonescu semnase la Berlin intrarea României în **Pactul Tripartit,** devenind astfel aliata Germaniei.

În cadrul Misiunii Militare Germane sosise în Bucureşti un grup din Abwehr (Serviciul de Informaţii al Armatei Germane).

Între Serviciul Secret român condus de Mihail Moruzov, care funcţiona sub ordinele Marelui Stat Major, exista o colaborare cu Abwehrul, pe baze strict secrete şi neautorizată de organele competente de conducere ale statului român. Odată cu venirea la putere a generalului Antonescu, în septembrie 1940, Serviciul Secret este transformat prin lege în Serviciul Special de Informaţii şi trecut sub ordinele Conducătorului Statului şi Preşedinţiei Consiliului de Miniştri. Conducerea efectivă a SSI atunci o avea colonelul în rezervă Ioan Nicolaid.

Colaborarea secretă intre Serviciul de Informaţii român şi cel german se transforma pe baza noilor raporturi juridice dintre statul român şi cel german într-o colaborare oficială şi autorizată de conducerea statului. În baza acestei colaborări informative Abwehrul de la Bucureşti a informat Serviciul Special de Informaţii de venirea lui Mişu Iorgulescu în ţară de la Istanbul în iulie 1941.

Constatările rezultate din ancheta afacerii ing. Popovici-Rică Georgescu, au trebuit să fie comunicate Abwehr-ului de la care pornise prima informaţie. Cum organizaţia se descoperise după începerea războiului în Est şi pe un teritoriu aflat în spatele trupelor germane, Abwehrul din Bucureşti a depus un deosebit interes în această chestiune.

În mai multe rânduri, Abwehrul a cerut Serviciului român ca grupa informativă descoperită să fie transportată la Berlin pentru cercetări complementare. Cererea era motivată pe faptul că organizaţia era constituită şi activa în favoarea Serviciului de Informaţii Britanic, ceea ce interesa în mod deosebit Centrala Abwehrului de la Berlin, care avea nevoie să verifice şi unele date ce le deţinea asupra Serviciului Englez de Informaţii.

În al doilea rând, germanii sprijineau cererea lor şi pe constatarea că atât englezii, care au constituit şi finanţat grupa informativă, cât şi conducătorii principali români ai grupei, erau specialişti în petrol şi cunoscători ai tehnicii şi

zonei petrolifere române, care forma un element de prim ordin în susținerea războiului în Răsărit. Germanii sperau ca, printr-o cercetare mai amănunțită şi mai riguroasă, să poată obține şi alte date asupra agenților englezi lăsați în Valea Prahovei cu misiuni informative. Jar în al treilea rând, organizația descoperită făcuse în special spionaj împotriva trupelor germane aflate în România.

Cererile germane pentru transferarea la Berlin a conducătorilor acestei organizații au devenit mai presante după începerea bombardamentelor anglo-americane asupra zonei petrolifere şi a oraşelor din România. La toate aceste cereri, Serviciul Special de Informații, care deținea dosarele şi deținuții, în competența şi răspunderea sa, pe baza unui aranjament făcut cu organele de conducere ale statului, a răspuns în mod constant germanilor că deținuții nu pot fi transportați în Germania pentru cercetări din următoarele considerații de fapt şi de drept.

Ancheta a fost făcută cu obiectivitate de magistrații militari români de la SSI şi organizația a fost descoperită mai mult din interesul pe care SSI l-a depus în cercetarea inginerului Popovici şi prin mărturisirile ample ale acestuia. Cercetarea s-a făcut foarte amănunțit şi a condus la descoperirea tuturor membrilor componenți, cât şi a tuturor corpurilor delicte.

Dacă Abwehrul poseda date complementare, să le transmită Serviciului român, conform convenției de colaborare, care le va cerceta şi verifica cu toată stăruința comunicând Abwehrului toate constatările făcute.

În al doilea rând, organizația este compusă exclusiv din cetățeni români, iar activitatea şi s-a desfăşurat pe teritoriul român.

Deci, şi din punct de vedere juridic, acțiunea lor cade sub incidența legilor penale Româneşti.

În afară de considerațiile de mai sus, nu voiam să cream un precedent periculos, care se putea repeta, mai ales că germanii au cerut mai târziu şi alți deținuți din România. Germanii au fost astfel nevoiți să renunțe la cererea lor, însă au mărit insistențele pentru judecarea şi sancționarea membrilor componenți ai organizației descoperite.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

15 februarie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, ford „p”, dosar nr. 40010, vol. 40, f. 22-24.

29 *Declarație complementară din 15 februarie 1950, privind condițiile privilegiate de detenție oferite de Secția juridică a SSI inginerului Rică Georgescu.*

Odată cu schimbarea conducerii şefului Secției juridice şi aducerea colonelului magistrat Radu Ionescu, recomandat tot de Direcția Justiției Militare din Ministerul de Război, au fost schimbați şi majoritatea magistraților militari de la secție.

Măsurile de izolare a grupei Rică Georgescu au fost întărite şi respectate o bună bucată de vreme. În cursul anului 1944 însă, colonelul Radu Ionescu, din

acelaşi oportunism, conjugat cu situaţia internaţională tot mai defavorabilă directivei statului din acea vreme, a început foarte discret a face concesii lui Rică Georgescu.

Se constata în acel timp că soţia acestuia avea tot mai dese contacte politice cu Iuliu Maniu, care intervenea la subsemnatul, cât şi la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru ameliorarea regimului de deţinere a lui Rică Georgescu. Reproşurile ce le făceam colonelului Radu Ionescu erau contestate de acesta şi faptele negate în permanentă.

Începutul bombardamentelor din 4 aprilie 1944 a dat posibilitatea celor de mai sus să scape cât mai mult de controlul Serviciului.

Secţia juridică, cu personalul şi arestaţii, a fost mutată într-o vilă din afara Capitalei, deoarece cazarma Malmaison, fiind aproape de Gara de Nord, era foarte expusă să fie bombardată.

Era foarte posibil ca la noul sediu, colonelul Radu Ionescu să fi permis şi alte contacte lui Rică Georgescu, dat fiind faptul că din cauza ruperii legăturilor şi a greutăţilor de circulaţie, provocate de bombardamentele tot mai dese, supravegherea şi controlul Serviciului deveneau tot mai greu de executat.

Fiind informat că odată cu bombardamentele aliate şi înrăutăţirea poziţiei militare a armatei române, Rică Georgescu devenise tot mai îndrăzneţ, şi pierzând încrederea în buna-credinţă şi onestitatea colonelului Radu Ionescu, am luat măsuri ca tot personalul Secţiei să fie readus, împreună cu arestaţii, în vechiul local de la Malmaison.

Pentru a nu fi expus atacurilor aeriene, am dispus ca, odată cu prealarma, tot personalul cu deţinuţii să se refugieze în subsolul noii construcţii a CFR, unde era un adăpost foarte puternic. Am fost determinat să revin la măsura reinstalării în vechiul local şi de faptul fugii în străinătate a grupei Max Auschnitt, temându-mă să nu se întâmple şi cu Rică Georgescu un caz identic.

Între persoanele cunoscute de subsemnatul că au luat contact cu Rică Georgescu pot cita pe soţia sa Ligia Georgescu, fiica lui Sever Bocu, fruntaş naţiional-ţărănist. În timpul conducerii secţiei de către colonelul Velciu, aceasta a venit adesea însoţită de prietena ei, doamna inginer Cotaru, soţia lui Plutarc Cotaru, petrolist şi prieten cu Rică Georgescu. Personal am autorizat pe inginerul Plutarc Cotaru să viziteze sub controlul personalului Secţiei pe Rică Georgescu, cu care, după cât mi-a afirmat, avea nişte vechi conturi de lichidat.

Alte persoane nu mai cunosc. Însă condiţiile generale în care s-a petrecut deţinerea lui Rică Georgescu timp de peste 3 ani de zile, şi pe care le-am expus anterior, au înlesnit posibilitatea altor contacte neautorizate şi necunoscute de conducerea Serviciului.

În această ordine de idei sunt nevoit să mai consemnez faptul următor. Cu câteva zile înainte de 23 august 1944 am fost informat că colonelul Radu Ionescu a luat contact cu locotenent-colonelul Chastelain la Inspectoratul Jandarmeriei. Cum faptul se petrecuse fără ştiinţa şi autorizarea mea, am procedat imediat la o anchetă. Colonelul Radu Ionescu s-a justificat că a avut nevoie de unele relaţii de 1a Chastelain în legătură cu afacerea Ţurcanu, ce era în curs de cercetare la Secţia juridică. Am bănuit însă că acesta era mai mult un pretext şi, în realitate, el s-a pretat la o legătură între Rică Georgescu şi

Chastelain. Pe baza acestor constatări, hotărâsem schimbarea colonelului Radu Ionescu de la conducerea Secției juridice şi sancționarea lui. Evenimentele de la 23 august au împiedicat însă perfectarea acestei măsuri. În schimb am văzut cum Colonelul Radu Ionescu a fost trecut în importantul post de director general al Siguranței Statului, cu concursul politic al lui Rică Georgescu şi drept recompensă pentru serviciile ce i le făcuse.

Lipsa de conştiință şi onestitate în îndeplinirea datoriei, oportunismul dublat de lipsa de ținută şi de caracter a unor înalți magistrați militari, recomandați ca cei mai buni din Justiția Militară, precum şi complexul general al împrejurărilor politice, au înlesnit lui Rică Georgescu legături nepermise şi dăunătoare intereselor Serviciului.

Mai este necesar să adaug că magistrații militari, ca şi cei civili, au ierarhia, disciplina şi controlul organelor judecătoreşti superioare, şi orice măsură împotriva lor nu se putea lua decât pe baza unor anchete şi constatări precise şi bine motivate. Schimbările dese de magistrați la Secția juridică din cauza neajunsurilor provocate de ei Serviciului, au creat o stare de tensiune între SSI şi Direcția Justiției Militare, care-i apăra în permanență şi amenința că nu mai poate da alți magistrați în locul celor puşi la dispoziția ministerului pentru diferite abateri de la calea justă a datoriei.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

15 februarie 1950.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 40, f. 29-3 1.

30 ***18 februarie 1950****. Declarație privind misiunea grupului de paraşutişti britanici condus de locotenent-coloneull De Chastelain.*

Între 21-23 decembrie 1943, în cursul unei nopți, pe la orele 23, a trecut Dunărea un avion care a făcut mai multe virajuri în județul Teleorman, în împrejurimile oraşului Alexandria.

Conform dispozițiilor din acea vreme, „Serviciul județean de apărare împotriva paraşutiştilor" a dat alarma în tot județul, astfel că echipele de căutare, compuse din jandarmi, milițieni şi chiar din populația civilă, au început cercetări şi verificări asupra terenului.

După cum s-a stabilit mai târziu, avionul a lansat trei paraşutişti la 8 km distanță de Alexandria, în apropierea unei păduri situate pe teritoriul comunei Plosca.

Cei trei „paraşutişti" prin semnale făcute cu lămpi electrice, au reuşit să se întrunească în marginea pădurii şi să găsească o parte din materialele aruncate cu paraşutele; o altă parte au fost găsite, după arestarea lor de către jandarmi.

Au aşteptat în marginea pădurii trecerea unei maşini care urma să vină să-i recunoască prin anumite parole, indicate la Cairo, şi să-i transporte la Bucureşti.

Cum maşina nu s-a arătat până în faptul zilei, s-au hotărât să îngroape paraşutele şi baloturile cu materiale în frunzişul pădurii, după care au plecat spre o comună din apropiere ca să se orienteze unde se găsesc.

Toţi trei paraşutiştii erau îmbrăcaţi în uniforma armatei engleze, deasupra căreia luaseră nişte pardesie pentru a nu fi recunoscuţi.

Ducându-se la satul apropiat s-au adresat la prima casă şi au întrebat pe o femeie unde este drumul spre Alexandria şi ce sat este acel în care se găsesc.

Femeia le-a arătat drumul spre Alexandria şi le-a afirmat că se găsesc în comuna Plosca, jud. Teleorman.

Au mai cerut şi alte lămuriri asupra distanţelor până la Alexandria şi Turnu Măgurele şi s-au înapoiat spre pădure. Examinând pe drum harta ce o aveau asupra lor, servindu-se de busolă, au constatat că au fost aruncaţi de avion la o distanţă de 81cm de locul fixat la Cairo şi astfel şi-au explicat faptul că nu a venit maşina indicată ca să-i întâlnească şi să-i transporte mai departe.

Prezenta acestor trei bărbaţi în faptul zilei într-o comună izolată, îmbrăcămintea lor de o nuanţă străină, întrebările pe care le-au pus, cum şi faptul că în cursul nopţii toată regiunea fusese alarmată şi făcută atentă împotriva paraşutiştilor, a deşteptat bănuielile acelei femei care a trimis imediat un copil al ei la postul de jandarmi, să-i anunţe de faptele petrecute.

Jandarmii au plecat imediat cu un camion ce-1 aveau întâmplător la post ei, după indicaţiile copilului, s-au dus în urmărirea celor trei persoane spre pădurea din apropiere.

I-au ajuns chiar când voiau să intre în pădure, i-au somat cu armele şi i-au arestat.

Ducându-i la postul de jandarmi, au declarat că se numesc: locotenent-colonel Chastelain, căpitan Meţianu şi căpitan Porter.

Au mai declarat că fac parte din armata engleză, că sunt prieteni ai României, ca dovadă că toţi au trăit în ţara noastră şi cunosc bine limba română şi că au venit să angajeze nişte discuţiuni politice cu guvernul român.

De aceea au cerut să fie duşi în faţa unei autorităţi superioare cu care să poată sta de vorbă.

Au cerut jandarmilor să se întoarcă cu şi în pădure de unde au ridicat paraşutele, baloturile cu aparatul de radio-transmisiuni şi alimente, şi în urma mai multor cercetări, au găsit şi balotul cu lejuri şi haine civile.

Cu toate aceste materiale au fost transportaţi la sediul Legiunii de Jandarmi din Turnu Măgurele.

Cercetaţi de comandantul legiunii, au repetat declaraţiile lor, adăugând că au fost lansaţi de un avion englez în cursul nopţii în locul unde au fost arestaţi.

Li s-a dat de mâncare şi cele necesare pentru toaletă, şi apoi comandantul legiunii le-a cerut să declare tot ce au asupra lor spre a fi consemnate în acte şi a fi înaintate autorităţilor superioare.

Locotenent-colonelul Chastelain a prezentat aparatul de radio-transmisiuni, emisie şi recepţie cu 8 cuarţuri pentru indicative şi lungimi de undă.

Apoi, din căptuşeala şi bazonul dublu al pantalonilor săi au fost scoase trei cifruri scrise pe pânză de mătase.

Au mai depus circa 2 000 dolari şi 100 000 lei.

S-au consemnat, de asemenea, toate obiectele de îmbrăcăminte, toaletă, lenjerie etc.

Prin indiscreţiile produse, atât la postul cât şi la Legiunea de Jandarmi, s-a aflat – ei a pătruns şi la Bucureşti – versiunea că a venit în ţară o echipă de paraşutişti englezi, pentru a încheia pace cu România şi că a adus şi condiţiile de pace.

În realitate aceştia nu au adus nici un document scris în afară de cele trei cifruri.

Legiunea de Jandarmi Teleorman a raportat imediat cazul Inspectoratului General al Jandarmeriei, care a dat ordin ca cei trei paraşutişti să fie transportaţi la sediul Inspectoratului din Bucureşti.

Generalul Vasiliu a anunţat pe mareşalul Antonescu şi pe subsemnatul de arestarea acestor trei paraşutişti englezi.

Mareşalul Antonescu m-a însărcinat pe mine să cercetez cazul, deoarece intra în competenţa Serviciului Special de Informaţii.

Natural că, întrucât deţinerea lor s-a făcut la Inspectoratul General al Jandarmeriei, de multe ori cercetarea era făcută în biroul generalului Vasiliu sau al generalului Tobescu, care asistau şi ei la cercetări.

Inspectoratul General al Jandarmeriei dispunea la ultimul etaj, de un apartament compus din trei camere, hol şi baie, în care au fost instalaţi ofiţerii englezi, având aici tot confortul necesar.

Paza se făcea de jandarmi, iar masa li se servea de la un restaurant din apropiere.

Li s-a permis, cu aprobarea mareşalului Antonescu, să citească zilnic două ziare, cărţi, etc.

Deoarece locotenent-colonelul Chastelain acuza mereu dureri de măsele şi cerea să fie dus la un dentist, mareşalul Antonescu a autorizat transportarea lui, în mai multe rânduri, la un dentist pentru tratamentul necesar.

El era dus sub paza unei gărzi, condusă de un ofiţer, care stătea în permanenţă în apropierea lui.

Conducătorul statului a aprobat ca să li se plătească pe tot timpul cât vor sta ca prizonieri în România, leafa gradelor respective din armata română.

Din sumele ce au adus în lei, cât şi din lefurile lor, au plătit hrana. Însă pentru tratamentul medical, cât şi pentru lucrările dentare, neajungându-le banii, toate diferenţele au fost achitate de Serviciul Special de Informaţii.

După începerea bombardamentelor, în cursul anului 1944, din ordinul mareşalului Antonescu am cerut explicaţii lui Chastelain asupra manierei cu care făceau atacuri aeriene, care nu priveau numai punctele strategice sau instalaţiile ce lucrau în legătură cu susţinerea războiului, ci multe cartiere locuite numai de populaţia civilă.

De asemenea, am reproşat lui Chastelain sistemul de a bombarda cu bombe incendiare chiar parcurile cu locuinţe civile, cum şi aruncarea de bombe cu întârziere.

Reproşurile noastre arătau că o asemenea acţiune este în contradicţie cu afirmaţiile lui Chastelain că a fost trimis în România ca prieten al ţării şi din

interesul pe care îl afirma că-1 urmăreşte guvernul şi Comandamentul Englez, de a feri România cât mai mult de consecințele războiului.

Cum Chastelain manifesta nedumeriri asupra afirmațiilor noastre şi ridica chiar bănuieli că ele nu corespund realității, mareşalul Antonescu a dat ordin, în mai multe rânduri, ca să fie dus într-o maşină, sub pază, în toate cartierele Capitalei unde au avut Ioc bombardamente ce dovedeau o lipsă de loialitate din partea autorităților engleze.

Chastelain s-a convins astfel de exactitatea afirmațiilor noastre, dar nu ne-a putut da vreo explicație valabilă, limitându-se a afirma că el poate întrevedea motivele care au determinat Comandamentul Englez să ordone atacuri aeriene de asemenea natură.

De la primele cercetări, locotenent-colonelul Chastelain a declarat că aparține „Biroului pentru afacerile privind România" de la Comandamentul Interaliat de la Cairo.

Întrucât a stat în România, timp de 14 ani, ca director comercial al societății petrolifere „Unirea", cunoştea la perfecție limba română şi are mai multe cunoştințe în societatea românească, cât şi cu unii oameni politici români.

Pentru aceste considerații, pe baza aprobării guvernului englez, a primit din partea Comandamentului Militar de la Cairo însărcinarea să vină în România pentru a găsi o cale care să ducă la ieşirea României din război, prin deslipirea şi din alianța cu Germania şi încheierea unei păci separate.

În scopul reuşitei misiunii sale, a luat pe căpitan Meția nu – român ardelean de origine –, plecat în Anglia după primul război mondial, unde a fost primit în cadrele armatei engleze, ajungând la gradul de căpitan.

Acesta avea misiunea să-i facă legătura cu oamenii politici români.

De asemenea, Comandamentul de la Cairo i-a dat pe căpitan Porter, fost multă vreme profesor de limba engleză în România, şi care avea misiunea de radiotelegrafist, fiind şi bun cunoscător al limbii române.

Pentru menținerea legăturilor cu Comandamentul de la Cairo, i s-a dat un aparat puternic de transmisiuni şi cifrurile necesare.

În continuare, Chastelain afirmă că dacă avionul l-ar fi lansat exact în locul fixat pe hartă de Comandamentul de la Cairo, acolo trebuia să se găsească un automobil cu o persoană care trebuia să răspundă la numele „Silviu" şi care urma să-i transporte la Bucureşti, să-i instaleze într-o locuință convenabilă şi apoi „Silviu", şi în urmă căpitanul Meția nu, trebuia să-i facă legătura cu oamenii politici români.

Chastelain afirma că nu cunoaşte identitatea acestui „Silviu" şi căuta să justifice această negație prin „sistemul conspirativ" de care se serveşte Comandamentul Militar de la Cairo în maniera lui de lucru.

Tot „Silviu" trebuia să indice şi oamenii politici cu care urma să trateze şi apoi, prin legătura radio-telegrafică cu Cairo, avea să primească indicațiile necesare în tot cursul acestor tratative.

Chastelain conchidea în declarațiile sale afirmând că, din moment ce a căzut în mâna autorităților româneşti, înțelege să facă aceleaşi propuneri

autorităților superioare de conducere ale statului cu care ar dori să trateze ieşirea României din alianța cu Germania şi scoaterea şi din război.

Era evident că declarațiile lui Chastelain erau făcute de circumstanță şi aranjate pentru ipoteza prinderii echipei de către organele de stat.

Chastelain contesta că ar fi avut şi vreo misiune de ordin informativ în România, ceea ce iarăşi nu corespundea adevărului.

Declarațiile lui Chastelain, cu toate constatările făcute, au fost raportate mareşalului Antonescu, care a dispus să se continue cercetările, urmând să avizeze la terminarea lor.

Echipa de paraşutişti a rămas tot în acel local, însă la dispoziția Serviciului Special de Informații.

Din cauza indiscreții lor produse la jandarmi, germanii au aflat din primele zile de sosirea echipei de paraşutişti englezi.

Cum faptul nu se putea contesta, am fost nevoit să comunic Abwehrului prinderea acestei echipe, identitatea ofițerilor englezi şi – pentru a potoli aprehensiunile lor – le-am dat pentru studiu aparatul, cu o parte din cuarțuri, cât şi un rând de cifru.

Drept misiune, le-am comunicat că au venit pentru a face informații generale în România, şi în special în zona petroliferă.

Legăturile în România urma să le facă acel „Silviu”, care trebuia să-i aştepte la locul convenit şi cu care nu au mai putut lua contact din cauza arestării.

Am cerut germanilor să aibă răbdare ca să mă lămuresc asupra afacerilor şi 1a urmă îi voi chema ca să pună şi ei întrebările ce vor găsi de cuviință.

Aparatul şi cifrul au fost trimise la Berlin pentru studiu şi s-au înapoiat după vreo lună de zile.

În acest interval, am avut răgazul necesar ca să mai adâncesc cercetarea şi să scap de presiunea germană.

În fine, am aranjat cu toți membrii echipei să declare – la cercetarea cu germanii – că au venit în uniformă aşa cum era şi realitatea, cu o misiune informativă, legată de persoana lui „Silviu”, şi să nu pomenească absolut nimic de legăturile lor politice sau de misiunea cu caracter politic ce pretindea că au avut-o, ceea ce ar fi constituit un motiv de reală suspiciune din partea germanilor.

Le-am mai indicat că, în caz că se vor pune întrebări inconvenabile, voi interveni eu în cursul cercetării.

Abwehrul a delegat pe căpitanul Petterman, şeful Secției de Contrainformații. Cercetarea s-a făcut în prezenta mea şi a durat 3-4 ore.

După ce s-au produs declarațiile paraşutiştilor, aşa cum au fost aranjate în prealabil, Petterman a trecut la verificarea unor date militare asupra trupelor engleze din Africa şi Italia, verificări ce li s-au cerut de la Berlin.

Apoi a pus o serie întreagă de întrebări asupra agenților englezi din Serviciul de Informații de la Cairo, şi în special de la Istanbul.

Chastelain a dat unele răspunsuri pozitive, altele evazive, căutând însă să satisfacă cererile lui Petterman acolo unde se refereau la nume şi date, îndeobşte cunoscute în serviciile de informații.

Petterman, care nu era un om prea inteligent (ofițer de rezervă, de profesie conducător de grădiniță de copii), s-a mulțumit cu datele obținute, care au format obiectul unui raport la Berlin.

Eu am stăruit, în special la această cercetare, ca ofițerii englezi să declare dacă au adus vreo scrisoare sau orice alt document pentru vreo autoritate românească, conținând vreo propunere de ordin politic.

De asemenea, am cerut ca ofițerii englezi să declare dacă au avut vreun contact în România cu alte persoane decât cu organele ce au operat arestarea şi cel însărcinat cu cercetarea.

Am ținut ca afirmațiile lor negative să fie consemnate în actele de cercetare, pentru a constitui un document în acest sens. De altfel, până la data acestei cercetări (sfârşitul lui februarie 1944), afirmațiile lor corespundeau realității.

Din informațiile ce le obțineam, pe cale indirectă, de la Abwehr, rezultă însă că versiunile din opinia publică Românească, din ce în ce mai consistente, lăsase şi la germani – mai ales la Legația lor din Bucureşti – impresia că ofițerii englezi trebuie să fi avut şi vreo misiune politică.

Nu aveau însă date pozitive şi nici o documentare în acest sens, astfel că nu puteau motiva o intervenție diplomatică.

În cursul lunii martie 1944, Centrala Abwehr-ului de la Berlin a cerut ca echipa de paraşutişti englezi să fie transportată acolo, pentru un supliment de cercetare.

În acest sens, s-a produs şi o intervenție pe cale diplomatică.

În urma unei conferințe cu Mareşalul şi Mihai Antonescu – ministru al Afacerilor Străine în acea vreme – s-a stabilit să răspundem următoarele:

Paraşutiştii au descins pe teritoriul român şi îmbrăcați în uniforme militare;

Ei deci urmează a fiți considerați prizonieri de război şi nu spioni şi tratați conform regulilor dreptului internațional ca prizonieri ai guvernului român.

Toate elementele rezultate din cercetare, aparatul şi cifrurile, au fost puse la dispoziția autorităților germane;

Delegatul german, care a participat la cercetări, a pus toate întrebările pe care a crezut de cuviință şi a obținut răspunsurile date de ofițerii englezi;

Dacă Serviciul informativ german mai doreşte un supliment de cercetare, aceasta se poate face în continuare la Bucureşti, fie printr-un delegat, special trimis de la Berlin, fie prin Abwehr-ul de la Bucureşti.

În felul acesta a fost prevenită prima cerere germană.

După data de 4 aprilie 1944, data începerii bombardamentelor, germanii au revenit cu o nouă cerere şi mai presantă.

Bănuielile lor deveniseră şi mai consistente din cauza plecării lui Barbu Ştirbey la Cairo, şi ei căutau să speculeze începerea războiului efectiv între România şi Anglo-Americani.

Situația României la această dată era şi mai defavorabilă, în concertul european şi în echilibrul de forțe.

Poziția frontului şi situația strategică erau şi mai grave.

Tratativele de armistițiu erau în curs la Cairo, iar grupa Chastelain era necesară pentru dublarea legăturilor cu Comandamentul de la Cairo.

Pentru aceste considerații, guvernul şi Serviciul de Informații român au rezistat şi la a doua cerere germană, mai ales că ne făcusem convingerea că germanii nu posedă alte date pentru cercetarea suplimentară, pe care le-ar fi putut foarte uşor, trimite la Bucureşti pentru verificare, printr-un delegat al lor.

În aceste condiții cei trei ofițeri englezi au rămas la Inspectoratul General a1 Jandarmeriei până la 23 august 1944, când au fost eliberați.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

18 februarie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 39, f. 35-43.

31 ***22 februarie 1950****. Continuarea declarației privind misiunea lui De Chastelain. Face referiri la valoarea strategică a teritoriului românesc.*

Pentru o mai bună înțelegere a problemelor ce fac obiectul prezentei declarații este necesar să redau un scurt rezumat al circumstanțelor de drept şi de fapt în care s-au desfăşurat evenimentele de care ne vom ocupa mai jos.

După cum este ştiut, teritoriul român, prin aşezarea lui geografică, cât şi prin bogățiile ce le poartă în sânul său, a constituit totdeauna o zonă de mari interese politice, economice şi strategice în această parte a Europei. Situată la întretăierea drumurilor dintre Occident şi Orient, țara noastră a fost considerată ca o poartă de pătrundere în Balcani şi spre Orientul Mijlociu, cum şi o trambulină de pe care se puteau avânta forțele de penetrație ale diferitelor state ce gravitau spre Răsărit.

Dunărea, ca arteră principală de transport şi de legătură între Centrul Europei şi Mările Orientale, completează acest tablou de interese strategice şi economice şi ridică la maximum importanta teritoriului român. Prezența „aurului negru" în Valea Prahovei, în cantități ce nu se găsesc în nici o țară din Europa, constituia o importantă resursă economică pentru extragerea căreia s-au investit mari capitaluri anglo-americane în instalațiile tehnice. Interesul ce-1 prezenta zona petroliferă din România a crescut şi mai mult în timpul războiului, petrolul şi derivatele lui reprezentând unul din factorii de seamă pentru susținerea campaniilor militate.

Tendința de pătrundere germană spre Sud-Estul Europei în virtutea vechiului principiu *Drang nach Osten,* întâmpina rezistenta anglo-saxonilor care căutau a transforma pământul românesc într-o barieră care să ofere o stavilă puternică expansiunii germane. Statul român devine astfel şi o zonă de mari interese politice, legate de cele economice şi strategice.

Pentru toate considerațiile de mai sus, de multă vreme deasupra teritoriului român s-au încrucişat săbiile intereselor germane cu cele anglo-saxone, şi rezultatul acestui duel s-a soldat adesea cu prejudicii pentru Țara Românească.

După venirea Misiunii Militate Germane în România şi semnarea Pactului Tripartit, tehnicienii englezi şi americani din zona petroliferă, cu toate anexele lor, au părăsit în serii teritoriul român. Acest exod a fost definitivat după începerea campaniei în răsărit. Dar ei n-au abandonat niciodată politica de

protecție a intereselor din România, şi atenția lor a fost totdeauna îndreptată spre pământul românesc.

Sub presiunea germană s-a produs declarația de război a României împotriva Marii Britanii şi a SUA. Ea a fost redactată cu toată deferența necesară. Între România şi aceste două state s-a creat astfel „o stare de război", care a avut un caracter pur juridic până la 4 aprilie 1944, când bombardamentele au transformat-o într-o „stare efectivă de război". În unele capitale străine reprezentanții diplomatici români au păstrat chiar legături neoficiale cu diplomații celor două puteri şi tot astfel şi unii oameni politici din România au menținut, pe cât posibil, contacte indirecte cu conducătorii politici, în special englezi.

Ciocnirea de interese germano – anglo-saxone, în timpul războiului, ia caracterul unei bătălii informative deasupra teritoriului românesc.

Anglo-saxonii fac eforturi să culeagă cât mai multe date asupra prezenței şi acțiunii trupelor germane din România şi în special asupra situației din Valea Dunării şi zona petroliferă. Germanii caută însă să paralizeze această activitate informativă şi să protejeze tainele organizării şi planurilor militare. Serviciul informativ român, în toată această perioadă a căutat să-şi facă datoria, ferindu-se de excese sugerate, fie de o parte, fie de cealaltă şi ridicând de pe teritoriu o serie de elemente informative spre a le pune în stare de izolare.

Raporturile politice româno-germane, însă, depindeau de situația frontului. După dezastrul de la Don şi Stalingrad, cum şi după ieşirea Italiei din război, Conducătorul statului român a început să-şi dea seama ca germanii au pierdut războiul şi să reflecteze la găsirea unei soluții politice în locul celei militare.

Situația în opinia publică românească se agrava în raport cu întoarcerea frontului şi cu pierderile suportate. Lumea pierduse încrederea în toate afirmațiile germane asupra câştigării războiului şi un sentiment de disperare străbătea de la un capăt la altul al țării. Raporturile româno-germane sufereau şi e1e din aceleaşi motive. România se găsea strânsă în cleştele german. Diviziile române erau încadrate pe front intre diviziile germane. Armamentul german nu li se dădea decât pe front. Cererile germane pentru trimiterea de noi contingente de trupe pe Frontul de Răsărit, cum şi pretențiile de ordin economic, se amplificau pe măsura agravării situației militate.

Mareşalul Antonescu avea tot mai dese ciocniri, cu reprezentanții germani pe aceste teme, iar din discuțiile ce le avea cu Hitler, asupra situației militate, constata că i se ascund o serie întreagă de realități dureroase. Starea de spirit a trupelor germane de pe Frontul de Răsărit se agrava pe măsura împingerii înapoi spre baze.

În urma mai multor anchete discrete făcute de Serviciul de Informații Roman, rezulta că pe Frontul de Răsărit dezechilibrul de forțe era tot mai accentuat; că soldatul german, dându-şi seama că războiul e pierdut, căzuse într-o stare de deznădejde.

Vagoanele care aduceau permisionarii germani de pe front purtau inscripții care arătau că „războiul în Răsărit este o nenorocire" sau că „războiul în Est este terminat". În aceeaşi măsură creştea şi nervozitatea reprezentanților

germani în România, suspiciunile şi protestele lor împotriva opiniei publice româneşti, tot mai favorabilă Aliaților.

În aceste circumstanțe de drept şi de fapt vine în România, în preajma începutului anului 1944, echipa de paraşutişti englezi în împrejurările cunoscute. Locotenent-colonelul De Chastelain, de la primele declarații făcute în fața subsemnatului, arată că a venit în România din ordinul Comandamentului Interaliat de la Cairo şi al guvernului englez ca să ia contact cu oamenii politici români favorabili Aliaților şi să găsească o soluție pentru ieşirea României din război prin dezlipirea şi din alianța cu Germania şi încheierea unei păci separate. Căzând în mâinile autorităților române, adresează aceeaşi cerere Conducătorului statului, în scopul de a se găsi modalitățile necesare pentru începerea unor tratative de pace cu Comandamentul de la Cairo. Supunând această propunere unui examen mai serios şi mai amănunțit, rezultă că ea este nestudiată şi nu cuprindea elementele necesare unei operații de asemenea anvergură. Propunerea nu arăta modalitățile în care urma să se perfecteze ieşirea României din război. De asemenea, nu indica nici cu ce trupe şi cu ce material trebuia să se răspundă reacției germane, ştiut fiind că trupele Române erau angajate pe front, încadrate de cele germane. Din complexul general al cercetărilor rezulta că această primă ipoteză emisă de De Chastelain era lipsită de suport material şi cuprindea o serie de termeni vagi, goluri şi acoperiri de circumstanțe. Era deci o ipoteză-alibi creată pentru eventualitatea că va fi nevoit să justifice autorităților române venirea sa în țară.

Cercetările au durat în tot cursul lunilor ianuarie şi februarie 1944. Dar din ansamblul lor s-au degajat şi alte concluzii.

Chastelain venise desigur în România, pe care o cunoştea foarte bine şi unde avea multe legături, şi pentru a dezvolta o intensă acțiune informativă, în special în zona petroliferă. Îndeplinirea misiunii sale cu caracter politic, se baza însă pe o a doua ipoteză care avea caracter real şi efectiv. Chastelain trebuia să organizeze în România o lovitură de stat în combinație cu conducătorii Partidului Național-Țărănesc şi ai altor organizații politice, care ar fi acceptat să contribuie la această acțiune.

Cadrele politice trebuiau să le pună la dispoziție Partidul Național-Țărănesc, în special, la care s-ar fi alăturat şi o serie de militari nemulțumiți scoşi din armată de Antonescu sau cărora li s-a luat comanda pe front, cum şi alți agenți englezi, filoenglezi etc. Este foarte probabil că s-ar fi încercat şi o defecțiune în rândurile trupelor de pe front, deoarece în acea perioadă se constata o intensă propagandă în această direcție.

Chastelain trebuia să ia contact din primul moment al sosirii sale în țară cu Iuliu Maniu.

O informație a Abwehr-ului ce ne-a fost transmisă la 20 decembrie 1943, arăta că: în decurs de 3 zile va sosi în România un colonel englez de la Cairo, care va lua contact cu Iuliu Mania la Băile Herculane. Şi, în adevăr, în intervalul acestor 3 zile Chastelain a sosit în țară.

Între Iuliu Maniu şi Comandamentul de la Cairo existau în acel timp legături radio-telegrafice frecvente. Faptul s-a confirmat mai pozitiv la

descoperirea aparatului Țurcanu cu ajutorul căruia se transmisese şi se primise de la Cairo peste 600 de mesaje, din care numai o infimă parte ne-au fost aduse la cunoştință de Iuliu Maniu, şi aceasta foarte târziu.

Din totalul datelor obținute în decursul cercetărilor, rezulta clar că aceasta era ipoteza cea adevărată care justifica venirea lui Chastelain în România, aranjată prin aparatul lui Țurcanu mai dinainte, şi care nu a putut fi pusă în aplicare din cauza defecțiunii produse la local de aterizare. Lovitura de stat, astfel pregătită, se făcea pe baze engleze şi sub sugestia lor.

Ea ar fi adus un spor de prestigiu şi de protecție intereselor anglo-saxone în România şi în Balcani. În toată această perioadă, Iuliu Maniu a cerut să i se acorde o întrevedere personală cu Chastelain. Cererea nu a fost satisfăcută până după terminarea cercetărilor Serviciului de Informații român şi a celui german, pentru a nu da loc la eventuale indiscreții şi a oferi germanilor noi motive de protest şi suspiciune. Când aprehensiunile germane s-au mai potolit, mareşalul Antonescu a autorizat această întrevedere. Motivele care l-au condus la această aprobare au fost ca acest om politic român să nu pretindă mai târziu că i s-a luat posibilitatea de a aranja o soartă mai bună pentru țară prin contactul cu misionarul englez. Întrevederea a fost organizată de subsemnatul într-o pădure din marginea Capitalei, cu paza tuturor precauțiilor necesare ca să nu afle germanii. Deşi mareşalul Antonescu era convins de rostul adevărat al venirii lui Chastelain în țară, totuşi a dispus ca întrevederea să se facă numai în asistenta celor două persoane, din aceleaşi motive arătate mai sus.

Nici mareşalul Antonescu, nici Mihai Antonescu, nu au luat vreodată contact direct cu Chastelain. Subsemnatul, ca organ de cercetare, luam contact cu acesta şi – pe cale de raport – aduceam la cunoştința conducerii statului toate constatările şi toate discuțiile avute şi primeam şi directivele necesare. De altfel, legătura între mareşalul Antonescu şi Iuliu Maniu am făcut-o tot eu în acest interval.

Eşecul „întreprinderii Chastelain”, alături de oscilațiile şi nesinceritățile rezultate din declarațiile sale, au determinat conducerea statului să avizeze la alte mijloace pentru găsirea „unei soluții politice” de ieşire din război. Frontul se sprijinea acum pe malul Nistrului şi se apropiase la nord de Iaşi.

Bombardamentele aliate ne amenințau tot mai mult, şi constatările făcute în Germania arătau dezastrele cauzate şi insuficiența măsurilor de apărare antiaeriană. În aceste împrejurări s-a decis trimiterea la Cairo, pentru tratativele de Armistițiu, a lui Barbu Ştirbey. El a plecat ca delegat al lui Iuliu Maniu, însă cu ştiința, autorizarea şi sprijinul Conducătorului statului, cu care a avut şi o lungă întrevedere; în care i-a arătat că situația frontului, cum şi situația generală, impun României începerea tratativelor de Armistițiu, în care va trebui să încerce să obțină condiții cât mai uşoare şi mai favorabile. Legătura radio-telegrafică se făcea între Ştirbey şi Maniu prin aparatul lui Țurcanu instalat, în acea vreme, chiar în casă lui Barbu Ştirbey.

Pentru dublarea acestei legături, cât şi pentru a stabili o posibilitate de contact între conducerea statului şi Ştirbey – inclusiv Comandamentul de la Cairo – subsemnatul am aranjat ca aparatul adus de Chastelain şi restituit de Serviciul de Informații German, după studierea lui, să fie pus în funcțiune

chiar la Inspectoratul General al Jandarmeriei, în apartamentul ocupat de ofițerii englezi.

Prevăzând o asemenea eventualitate, atunci când am dat germanilor aparatul şi o parte din cifruri pentru studiu, am rezervat două rânduri de cuarțuri cu indicative şi lungimi de undă diferite şi le-am dat numai şase. Cum tabelul anexat aparatului prevedea că dispune de opt cuarțuri, le-am afirmat că restul de două s-au pierdut la aterizare. De asemenea, am reținut şi un rând de cifruri complete, ca să nu fie cunoscute de germani.

Chastelain a fost foarte surprins şi nemulțumit când a aflat mai târziu de trimiterea lui Barbu Ştirbey la Cairo, fără ca el să fie avizat şi fără un contact prealabil cu dânsul.

Aparatul, cifrurile şi cuarțurile erau ținute într-o casă de fier la Inspectorat şi au fost luate toate măsurile ca să nu se poată înlesni nici un fel de trafic fără ştiința şi controlul nostru.

Prin acest aparat s-au transmis unele mesaje la Cairo, între care un lung mesaj adresat de mareşalul Antonescu generalului Wilson, şeful Comandamentului Interaliat de la Cairo, în care explica motivele intrării României în război şi cerea concursul acestuia, făcând un apel – de la militar la militar – ca să intervină pentru ca România să obțină condiții de Armistițiu cât mai uşoare şi mai convenabile.

Din discuțiile urmate mai multă vreme cu Chastelain, rezultă că el posedă şi o a treia ipoteză pentru desăvârşirea misiunii sale cu caracter politic. Această formula consta într-un „act de autoritate" pe care trebuia să-1 facă Conducătorul statului român pentru dezlipirea din alianța cu Germania şi încheierea unei păci separate.

Supunând mareşalului Antonescu o asemenea ipoteză, acesta mi-a răspuns că o astfel de operație nu se poate face decât cu ajutor din afară şi mi-a indicat să întreb pe Chastelain dacă Comandamentul de la Cairo are în intențiile sale proiectul unei debarcări în Adriatica, pentru izolarea Balcanilor sau al unei debarcări la Constanța, pentru a determina guvernul român şi a-1 ajuta să ia măsurile necesare pentru ieşirea din război. Chastelain mi-a răspuns că o debarcare în Adriatica nu stă în intenția Comandamentului de la Cairo, iar debarcarea prin Marea Neagră ar întâmpina opoziția Turciei.

În continuare, am documentat lui Chastelain că statul român nu posedă în interior forțele necesare cu care să poată paraliza reacțiunea germană, care s-ar produce, atât pe cale aeriană, cât şi prin atacuri terestre; că în România, la acea dată, se găseau în interior peste 200.000 germani, trupe şi servicii – în afară de resturile diviziilor retrase din Crimeea, şi care se găseau pe zona de refacere din Bărăgan. De asemenea, am arătat că pe Frontul de Nord, diviziile române sunt prinse între cele germane, între care se găseau 6-7 divizii blindate. Dintre acestea, unele se puteau desprinde şi veni către interior, paralizând orice inițiativă a guvernului român.

După o perioadă de reflecție, Chastelain a afirmat că contribuția Comandamentului Interaliat de la Cairo ar putea consta într-o debarcare de trupe aero-purtate în valoare de sase divizii, care s-ar găsi la Foggia în Italia, şi

care ar putea veni la Bucureşti din primul moment al hotărârii guvernului român.

Când însă am cerut precizii asupra timpului şi modalităților prin care s-ar putea stabili un asemenea acord, Chastelain mi-a răspuns că, în prealabil, trebuie întreprinse o serie de tratative cu Comandamentul de la Cairo, care ar necesita poate chiar plecarea lui în acel oraş.

După stabilirea condițiilor de detaliu ale debarcării aeriene, Chastelain afirmă că e nevoie de încă minimum şase săptămâni pentru terminarea tuturor pregătirilor necesare unei asemenea acțiuni. Deci, de la primele afirmații care arătau că la Foggia Sase divizii aeropurtate pot interveni din primul moment în România pentru susținerea „actului de autoritate", ajungem la o tergiversare de circa două luni de tratative şi pregătiri, şi aceasta cu rezultate incerte.

Realitatea era însă alta şi izvora dintr-un examen de fond al ansamblului propunerilor lui Chastelain, cât şi al modului său de comportare. Chastelain asigurase Comandamentul de la Cairo că, prin legăturile ce le are în România, va reuşi să determine ieşirea acestei țări din război. Insuccesul acțiunii sale, pe care îl atribuia organizării defectuoase a aruncării pe teritoriul român, căuta să-1 substituie prin felurite combinații şi ipoteze, doar se va găsi una care să conducă la perfectarea asigurărilor şi angajamentelor ce şi le luase fată de Comandamentul de care depindea Căci, în realitate, nimic pozitiv şi precis nu era aranjat şi organizat. Şocul cu trupele germane din România trebuia să-1 suporte trupele române, în toate cele trei ipostaze şi cu eventuale consecințe dureroase pentru tară.

În caz de reuşită însă, după stăpânirea situației de către autoritățile române, am fi avut şi o participare simbolică a trupelor anglo-americane, care ar fi debarcat pe aeroporturile din România.

Discuțiile ce s-au purtat la Cairo pentru perfectarea condițiilor de Armistițiu au durat circa 6 luni de zile. Această întârziere a tratativelor a lăsat loc bombardamentelor aeriene care s-au soldat cu mari pierderi de oameni şi materiale.

O propunere de tratative directe făcută de Rusia Sovietică la Stockholm, a fost ținută în suspensie până la perfectarea discuțiilor de la Cairo. Căderea frontului româna-german din Basarabia şi Moldova, sub presiunea trupelor sovietice, a pus capăt acestei situații şi a determinat încheierea Armistițiului.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

22 februarie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 39, f. 55-63.

32 *24 februarie 1950*. *Declarație referitoare la întrevederea dintre Iuliu Maniu şi locotenent-colonelul De Chastelain.*

Întrevederea între Iuliu Maniu şi locotenent-colonelul De Chastelain a fost cerută de Iuliu Maniu, din primele zile ale arestării echipei de paraşutişti

englezi. Ea a fost autorizată de mareşalul Antonescu numai după ce s-au terminat cercetările serviciilor de informații român şi german şi când aprehensiunile germane s-au mai potolit Considerațiile care au determinat pe Conducătorul statului să autorizeze această întrevedere – şi nestingherită de nimeni, după cum le-am mai arătat anterior – au fost ca acest om politic român să nu pretindă că a fost împiedicat de a găsi o soartă mai bună țării Româneşti refuzându-i-se contactul cu reprezentantul Comand amentului şi guvernul englez, ce venise în (ară în scopul ajutorării ieşirii României din război.

Toate aranjamentele şi legăturile necesare acestei întrevederi s-au făcut de subsemnatul, din ordinul mareşalului Antonescu, şi în condiții suficiente de garanție şi discreție, astfel ca să nu ajungă la cunoştința germanilor.

Iuliu Maniu a fost luat în maşina generalului Picky Vasiliu, condusă de acesta, de la un loc convenit, şi dus în pădurea Andronache. Aici a sosit şi locotenent-colonelul De Chastelain, scos din Inspectoratul General al Jandarmeriei, cu toate precauțiile necesare, în maşina generalului C. Tobescu, care se găsea la volan, şi trecut în maşina în care se găsea Maniu.

Cei doi ofițeri au stat în preajma automobilelor circa trei ore, cât a durat întrevederea, în fundul pădurii şi fără ca operațiunea să fi fost văzută de cineva. De altfel, în pădure nu era nimeni, timpul fiind încă răcoros. Faptele s-au petrecut în după-amiaza unei duminici de la sfârşitul lui februarie sau începutul lui martie 1944.

După întrevedere, Chastelain ne-a spus în linii generale ce au vorbit, afirmând că i-a detaliat lui Maniu scopul venii-ii lui în țară şi modalitățile ce ar putea fi adoptate pentru ieşirea României din război, aşa cum le-a relatat la cercetări şi cum le-am trecut în declarațiile anterioare. Natural că a evitat să ne spună unele lucruri intime ce le-a discutat cu Iuliu Maniu. În afară de persoanele ce au participat la cercetări, despre care am făcut mențiune în declarațiile anterioare, nu a mai luat nimeni contact cu cei trei paraşutişti.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

24 februarie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 40010, vol. 39, f. 78-79.

33 ***24 februarie 1950***. *Declarație complementară privind transmiterea de mesaje la Cairo prin aparatul de emisie al lui De Chastelain.*

După arestarea echipei de paraşutişti englezi, au fost instalați la Inspectoratul General al Jandarmeriei, la ultimul etaj, într-un apartament foarte izolat şi puşi sub severă pază. şi nu puteau lua contact decât cu subsemnatul, în orele când se făcea cercetarea, iar atunci când îşi exprimau vreo dorință, cereau să fie duşi la generalul Vasiliu sau Tobescu, cu care puteau sta de vorbă. Orice fel de cerere a lor era supusă cunoştinței şi aprobării mareşalului Antonescu.

În ce priveşte regimul ce li s-a acordat, germanii nu au avut cunoştinţă de toate detaliile modului cum au fost ţinuţi la Inspectoratul General al Jandarmeriei. În toate discuţiile cu ei, le-am arătat că au fost luate toate măsurile de siguranţă şi izolare. Germanii nu au avut alte contacte cu aceşti paraşutişti, în afară de cele câteva ore în care s-a făcut cercetarea din partea lor, în prezenţa mea.

În vederea acestei cercetări, am avut mai multe discuţii prealabile cu cei trei paraşutişti, cu care am aranjat ca răspunsurile lor să fie formulate de asemenea manieră, ca să reiasă că au venit în România pentru a culege informaţii cu caracter general şi special privind zona petroliferă, că au descins cu paraşutele în uniforma armatei engleze, astfel ca să fie consideraţi ca prizonieri de război şi nu ca spioni; şi să tăgăduiască la eventuale întrebări orice misiune cu caracter politic. Din cauza versiunilor lansate în opinia publică, că aceşti trei ofiţeri englezi au adus cu ei condiţiile de pace, germanii au bănuit că au şi o misiune politică. În mod indirect şi-au exprimat suspiciunile lor. Dar măsurile noastre au fost luate de aşa maniera ca germanii să nu aibă nici o dovadă şi nici o documentare pe care şi-ar fi putut sprijini o intervenţie diplomatică.

La acest rezultat a condus şi faptul că nu am ascuns germanilor liniile mari ale acestei arestări, aparatul, cifrurile, cum şi datele care li s-au putut pune la dispoziţie; că cercetarea lor s-a făcut cu mare întârziere şi după ce răspunsurile au fost suficient studiate şi aranjate; că nu s-a admis trimiterea celor trei ofiţeri englezi la Berlin, pentru cercetări complementare, ceea ce ar fi putut da naştere la surprize neplăcute; că cercetarea s-a făcut de Serviciul de Informaţii al Armatei Germane (Abwehr) compus din ofiţeri care au urmărit în special partea tehnică şi informativă şi nu latura politică; că Abwehrul de la Bucureşti era compus din austrieci de origine, oameni cu o concepţie mult mai elastică şi mai înţelegătoare decât a germanilor propriu-zişi.

Motivele reale care au făcut ca germanii să nu descopere emisiile ce s-au făcut cu aparatul Chastelain de la inspectoratul General al Jandarmeriei rezidă chiar în modul cum au fost organizate aceste emisii. Subsemnatul cunoşteam condiţiile tehnice pe care trebuiau să le îndeplinească instalarea şi funcţionarea unui post de radio-emisie pentru ca el să nu poată fi descoperit, cum şi maniera de lucru a germanilor pentru detectarea unor asemenea aparate. Germanii nu au putut cunoaşte lungimea de undă şi indicativele cu care s-a lucrat, din cauză că li s-au ascuns două cuarţuri. Lucrându-se – alternativ – cu două lungimi de undă şi indicative diferite, stabilirea lor era o operaţie foarte grea şi de lungă durată. Emisia nu a fost continua şi nici regulată, ceea ce făcea aproape imposibil descoperirea aparatului.

De asemenea, emisia se făcea la ore deosebite, şi fiecare mesaj era fracţionat şi transmis în grupe mici, pentru ca aparatele germane de ascultare să nu le poată prinde şi înregistra. Cifrul reţinut pentru a face legătura cu Cairo oferea suficientă garanţie de discreţie. Imediat, după emisie sau recepţie, aparatul era strâns şi închis într-o casă de fier, sub pază sigură. Condiţiile în care lucra acest aparat au împiedicat identificarea lui, mai ales că pentru o asemenea descoperire trebuiau cel puţin trei luni de zile de la stabilirea lui şi a

tuturor caracteristicilor tehnice. şi chiar dacă ar fi fost identificat şi s-ar fi stabilit coordonatele tehnice, aparatul lucra într-un local special, unde nu se putea pătrunde. Germanii trebuiau să se adreseze Serviciului Special de Informații Român – conform regulilor stabilite – singurul în drept a face cercetări directe pe teritoriul statului român.

Într-un atare caz, aparatul ar fi pus imediat „în adormire".

Mesajele schimbate cu Cairo s-au transmis la intervale mari, neregulat, şi au fost în număr restrâns.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

24 februarie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 39, f. 83-85.

34 ***27 februarie 1950***. *Declarație despre implicațiile politice ale anchetării lui Rică Georgescu.*

Cercetările judiciare întreprinse de organele Serviciului Special de Informații asupra Organizației ing. Popovici – Rică Georgescu, au dezvăluit şi latura politică a acestei afaceri. Rică Georgescu era ginerele lui Sever Bocu – şeful Organizației național-țărăniste din Banat şi director al ziarului „Vestul" – şi avea şi legături cu Iuliu Maniu. Era prieten intim cu De Chastelain, fost director comercial al societății petrolifere „Unirea", timp de 14 ani.

Rică Georgescu făcuse ingineria în petrol în Anglia şi fusese cooptat în organizația ing. Popovici, după indicațiile lui de Chastelain, care înjghebase această grupă informativă, o dotase cu fondurile necesare şi îi dăduse toate instrucțiunile înainte de plecare lui din țară. Iuliu Maniu, care avea relații curente cu personalitățile engleze din România şi în special cu De Chastelain, ştia despre constituirea acestei organizații.

Rică Georgescu, pe lângă misiunea de ordin afirmativ, întreținea şi legătura politică între Iuliu Maniu şi De Chastelain, care se retrăsese la Istanbul, după plecarea din țară. Unele mesaje descoperite tratau chiar această legătură politică.

Pe baza acestor conjuncturi de ordin politic, Rică Georgescu a căutat, în tot timpul cercetărilor, să facă o serie de manopere care tindeau să deplaseze afacerea de pe un teren pur judiciar, pe un teren politic. Văzând că trebuie să fie supus unei responsabilități penale – față de legea contraspionajului în timp de război – cum şi interesul pe care germanii îl puneau în cercetarea cât mai adâncă a acestei organizații şi în sancționarea ei, a făcut eforturi pentru a stabili conjuncturi în special numele lui Iuliu Maniu de toată activitatea sa. El urmărea să facă şi o diversiune în dosarul cercetărilor şi inclusiv şi în decursul procesului.

În scopul sus-arătat, Rică Georgescu afirma, în declarațiile sale, că a constituit organizația cu ştiința lui Iuliu Maniu şi în interesul menținerii

legăturilor acestuia cu englezii; că acesta ar fi fost scopul principal al organizației, iar activitatea informativă ar fi constituit un obiectiv secundar.

Rică Georgescu căuta să speculeze şi problema revendicării Ardealului de nord, afirmând că în acest interes „Organizația" trebuia să mențină legăturile politice cu englezii. În această ordine de idei, el afirma că o bună parte din cei 18 000 000 lei pe care i-a luat personal de la „Organizație", au fost întrebuințați pentru propagandă în Ardealul de nord. Că, de acest lucru ar fi ştiut şi Ioan Mihalache şi dr. Nicolae Lupu. Or, aceşti doi oameni politici, fiind întrebați de mareşalul Antonescu, au răspuns că nici nu cunosc pe Rică Georgescu şi nu aveau nici o cunoştință de acest fapt.

Constatând astfel de manoperi, cât şi diversiunile încercate de Rică Georgescu, pe baza aprobării mareşalului Antonescu am luat măsuri ca declarațiile lui Rică Georgescu, care urmau a figura în dosarul cercetărilor şi al procesului, să fie înlocuite cu declarații care să trateze numai latura pur judiciară, iar declarațiile cu corelații politice au constituit un „**dosar special**" care a fost predat mareşalului Antonescu. Această operațiune ai urmărea şi scopul ca germanii să nu afle de acest lucru, sau cel puțin să nu aibă dovezi ca să o motiveze un proces diplomatic pe tema legăturilor oamenilor politici români cu Aliații, chit că aveau bănuieli în acest sens. Dosarul astfel constituit trebuia să-şi urmeze cursul legal la instanțele militare, pentru judecarea procesului.

Iuliu Maniu s-a prezentat atunci mareşalului Antonescu şi i-a afirmat că el a avut legături cu această „*Organizație*" şi dacă procesul se va judeca, el va prezenta în instanță şi se va constitui ca acuzat principal în proces.

Au urmat apoi o serie de intervenții atât la mareşalul Antonescu şi mai ales la Mihai Antonescu, făcute de diferiți fruntaşi național-țărănişti, pentru nejudecarea procesului. Ele se bazau şi pe spiritul public din țară, în raport cu situația frontului, care se înrăutățea din ce în ce mai mult. În mai multe rânduri mareşalul Antonescu a hotărât ca dosarul să fie pus în stare de judecată. Intervențiile s-au repetat, justificate pe faptul că judecarea acestui proces ar fi pus în discuție problema Ardealului de nord şi a Dictatului de la Viena.

Germanii, pe de altă parte, interveneau ca să se judec odată procesul li s-au explicat mereu motivele ce militau pentru nejudecarea procesului, care ar fi contribuit la o înrăutățire a raporturilor româno-germane, în special din cauză că s-ar fi deschis o largă dezbatere publică asupra nedreptății ce s-a făcut României prin cedarea ardealului de nord Ungariei, iar alianța română română-germană ar fi apărut tot mai nefirească în opinia noastră publică.

Abwehr-ul de la Bucureşti, fiind compus în majoritate din austrieci condus de colonelul Rödler, un vienez cu o concepție şi înțelegere mai largă asupra situației din România, a raportat la Centrala din Berlin situația defavorabilă ce li s-ar crea în țara noastră prin judecarea acestui proces, şi astfel presiunile de la Berlin au încetat.

Cauza principală pentru care nu s-a judecat procesul a fost însă situația internațională tot mai defavorabilă României. S-a constituit că nu ar fi fost politic să se dea curs unui proces în care ar figura acuzați şi martori care

pretindeau că au activat pentru cauză aliată, ce se impunea tot mai mult, împotriva directivei urmate în politica externă de conducerea statului român. Pentru toate aceste considerații, procesul a fost amânat – *sine die* – iar acuzații au fost eliberați prin Decretul de Amnistie din 23 august 1944. Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

27 februarie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 39, f. 91-93.

35 ***6 martie 1950****. Declarația lui Eugen Cristescu, referitoare la acțiunea întreprinsă de SSI pentru prinderea în flagrant a echipei de agenți condusă de Lowin, care transmitea informații Aliaților (sovietici) prin intermediul unui post de radio instalat în strada Vatra Luminoasă.*

Postul clandestin de emisiune din strada Vatra Luminoasă a fost descoperit pe baza indicațiilor tehnice date de germani. Abwehr-ul (Serviciul de informații german) din Bucureşti poseda o echipă de specialişti care se ocupa cu detectarea aparatelor clandestine de radio-emisie. Echipa lucra împreună cu Centrala Abwehr-ului de la Berlin, cum şi cu alte stații de detectare şi, pe bază de calcule goniometrice şi măsurători de tensiune a sunetului, ajungea să determine chiar grupul de 3-4 case în care s-ar găsi instalat aparatul clandestin pus sub urmărire. Cu ajutorul acestor coordonate tehnice s-a descoperit şi postul din strada Vatra Luminoasă.

Descinderea s-a făcut pe baza unor verificări finale, făcute de personalul Serviciului Special de Informații, prin stingerea şi aprinderea curentului electric la grupul de case unde se limita cercetarea. S-a stabilit astfel precis casa în care lucra aparatul. Cum germanii, în baza convenției de colaborare cu Serviciul Special de Informații Român, nu puteau face cercetări directe, descinderi şi arestări pe teritoriul român, această operațiune s-a făcut de organele Serviciului nostru prezente la fata locului.

Fiind vorba de un *flagrant delict şi fiind* necesar ca operația să se facă imediat pentru a nu se lăsa timp pentru distrugerea aparatului sau a corpurilor delicte, cum şi spre a nu se da posibilitate de dispariție infractorilor, organele Serviciului au luat pe sergentul din post cu care au intrat în casă. Au găsit aici pe un domn, care, legitimat, a prezentat un act falsificat în care se arăta că este german şi face parte din organizația „Todt". Întrebat ce persoane mai locuiesc aici, a indicat că are o cameră închiriată unui domn, la primul etaj.

În acest moment s-au auzit o serie de focuri de revolver, trase prin uşa camerei de la etaj, situată chiar în fața scării şi care au lovit pe sergentul de stradă în vârful capelei, cum şi pe doi din funcționarii Serviciului. Gloanțele au lovit numai părțile laterale ale îmbrăcămintei fără a pătrunde în corpul lor. După mai multe detunături, zgomotul a încetat. Atunci s-a forțat uşa camerei unde a fost găsit: pe o masă, un aparat de emisie, intact; jos, urmele fumegânde ale unor acte ce fuseseră arse complet, probabil cifrul şi mesajele

transmise; alături, corpul neînsufleţit al unui tânăr ce-şi trăsese ultimul glonte al revolverului în tâmplă.

Cercetat la faţa locului, acel domn, a mărturisit că se numeşte Feher, evreu, originar din Cemăuţi, iar cel ce s-a sinucis este un radio-telegrafist sovietic. Feher a fost găsit din primul moment în casa din strada Vatra Luminoasă. Adus apoi la sediul Serviciului din strada Ştefan nr. 4, a completat mărturisirile sale, arătând că:

A fost angajat într-un serviciu de informaţii străin, încă de când se găsea la Cemăuţi şi a venit la Bucureşti pentru a face diferite legături şi a servi drept gazdă unor agenţi ai acestui serviciu. Pe baza acestor angajamente a închiriat casa din strada Vatra Luminoasă, servindu-se de acel act falsificat de e. Că numele lui adevărat este Feher, originar din Cernăuti. Având legătură cu un domn Lowin, acesta 1-a rugat la un moment dat să adăpostească în casă o persoană, ceea ce a şi executat. Că, mai târziu, s-a convins că este vorba de un radio-telegrafist, care lucra cu un post de emisie instalat în camera de la etaj, unde a fost găsit. Că acel Lowin este în realitate un oarecare domn Finkelstein, a cărui identitate şi adresă a pus-o la dispoziţia organelor de cercetare.

Făcându-se descinderea acasă la Finkelstein s-a constatat că acesta dispăruse cu puţin timp înainte. S-a tras concluzia că Finkelstein luase cunoştinţă de descinderea zgomotoasă făcută în Vatra Luminoasă şi dispăruse de la domiciliu.

Feher mai adăuga că el nu cunoştea conţinutul mesajelor cifrate pe care le aducea Lowin. Că tovarăşul Lowin primea mesajele cifrate ce soseau prin aparatul de radio-transmisiuni.

Feher a indicat că radio-telegrafistul a venit pe teritoriul român aruncat cu paraşuta şi că ar avea gradul de căpitan. Mai târziu, Feher a dat şi alte indicaţii organelor de anchetă pe care nu le pot preciza, astăzi, din memorie.

Cercetarea acestei afaceri a suferit evaziuni şi goluri din cauza morţii radio-telegrafistului şi a dispariţiei lui „Lowin". La descinderea din strada Vatra Luminoasă au participat şi maiorul Luca, şeful Secţiei de transmisiuni al Serviciului Special de Informaţii, cum şi şeful de grupă Victor Ionescu, care conducea o agentură de teren. În urmă a sosit şi o echipă de la Secţia juridică. Primele cercetări s-au făcut chiar de şeful Secţiei juridice, colonelul magistrat Radu Ionescu.

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau şi semnez.

6 martie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 48167, vol. 3, f. 307-309.

36 ***24 martie 1950****. Declaraţie privind relaţiile cu Iuliu Maniu.*

Cunoşteam pe Iuliu Maniu de când eram director în Siguranţa Generală. În timpul guvernării naţional-ţărăniste am fost în mai multe rânduri la Iuliu Maniu, care ocupa funcţia de Preşedinte al Consiliului de Miniştri, raportându-i diferite chestiuni de serviciu. În perioada 1940-1943, nu am mai avut legături

directe cu Iuliu Maniu. Domnia sa însă pe baza vechii cunoştinţe şi cunoscând raporturile mele cu Ion Antonescu, a intervenit în mai multe rânduri la mine, rugându-mă ca să obţin de la Ion Antonescu o relaxare a măsurilor represive pe care acesta le luase împotriva unora dintre prietenii săi politici sau dintre fruntaşii ardeleni ce făceau o politică de stânga.

Aceste intervenţii, Iuliu Maniu le făcea prin maiorul magistrat Tuliu Goruneanu, detaşat de la Curtea de Apel Timişoara la Bucureşti şi mobilizat la Secţia judiciară a Serviciului Special de Informaţii. Acesta avea legături cu Maniu din Ardeal şi era prieten cu unul din secretarii lui Maniu, numit Gattersburg Veretu. Asemenea intervenţii, Maniu le-a mai făcut la mine şi prin Iuliu Petruşca, subdirector la Societatea de Telefoane, pe care eu îl cunoşteam mai de multă vreme, şi care era fin al lui Maniu, de care fusese cununat. Pe aceste două căi Maniu a intervenit după venirea lui Chastelain în ţară ca să-i înlesnească o întrevedere cu acesta.

Am raportat lui Ion Antonescu cererea lui Maniu, a cărui rezolvare a fost amânată până după terminarea anchetei şi potolirea aprehensiunilor germane. Contactul s-a făcut după aranjamentele şi în condiţiile fixate de mine, astfel cum am mai arătat

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau şi semnez de bună voie.

24 martie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 40010, vol. 39, f. 101.

***37 24 martie 1950**. Declaraţie complementară privind relaţiile cu Iuliu Maniu şi mesajele – trimise şi primite – de la Cairo.*

După plecarea lui Barbu Ştirbey la Cairo, pentru începerea tratativelor de armistiţiu, a fost nevoie de un om de legătură între Maniu şi Ion Antonescu, pentru ca acesta să cunoască mersul acestor tratative. Am fost avizat, prin Petruşca, că Iuliu Maniu doreşte o întrevedere cu mine. Contactul direct s-a făcut cam prin luna martie 1944, în casa lui Petruşca, după ce am luat toate măsurile pentru păstrarea unei desăvârşite discreţii.

Menţionez că Iuliu Petrusca nu a asistat niciodată la convorbirile mele cu Maniu şi nici nu a avut vreo cunoştinţă de fondul acestor convorbiri. El nu făcea decât oficiul de gazdă, luând măsurile necesare ca nimeni, din casă, să nu afle de prezenta noastră în locuinţa sa.

De la primele convorbiri, Iuliu Maniu mi-a relatat începerea tratativelor de armistiţiu de către Ştirbey, până s-a ajuns la fixarea definitivă a condiţiilor de armistiţiu. În cursul acestor convorbiri, am cerut lui Martin să înlesnească transmiterea la Cairo a mai multor mesaje cifrate de Chastelain cu cifrul pe care acesta îl adusese de la Cairo. S-a stabilit ca, în *en-tête-ul* acestor mesaje, Maniu să adauge o frază cu cifrul său, că mesajul respectiv vine de la Chastelain şi prin cifrul acestuia. Astfel, a fost transmis fracţionat mesajul lui Wilson. O parte din mesajele ce veneau – cu cifrul Maniu – ne-au fost predate

de acesta descifrate, pentru a le aduce la cunoştinţa lui Ion Antonescu. Maniu îmi dicta textul lor, pe care îl notam şi-1 raportam lui Ion Antonescu.

Pe de altă parte, de la Cairo, a sosit lui Iuliu Maniu câteva mesaje cu menţiunea „pentru Chastelain".

Acestea mi-au fost predate în original de Maniu. Le-am adus la Inspectoratul General al jandarmeriei, unde au fost descifrate de Chastelain, şi textul lor, în clar, mi-a fost predat. L-am supus cunoştinţei lui Antonescu, care mi-a dat dispoziţii să văd pe Iuliu Maniu şi să i le aduc la cunoştinţă.

Natural că acest schimb de mesaje comporta şi o întreagă discuţie cu Iuliu Maniu, cât şi cu Ion Antonescu. Rezultatul acestor convorbiri, cu indicaţiile sau sugestiile uneia din părţi, le comunicam celeilalte. Mesajele care plecau şi veneau prin cifrul „Chastelain" erau cifrate şi descifrate de acesta împreună cu generalul Constantin Tobescu, care ţinea, în casa lui de fier, cifrurile şi cristalele cu care veniseră ofiţerii britanici.

Rezumând întreaga tehnică a acestor transmisiuni, ajungem la următoarea constatare:

De la Cairo la Bucureşti au venit mesaje cifrate cu cifrul Maniu şi cu cifrul Chastelain, care, prin intermediul subsemnatului, se duceau la Ion Antonescu şi apoi la Iuliu Martin, pentru cunoştinţă. De la Bucureşti la Cairo au plecat mesaje cifrate cu cifrul Maniu, în majoritate, şi unele cu cifrul Chastelain.

Mesajele cu un conţinut mai dezvoltat au fost fracţionate ca măsură de precauţie.

Aparatul prin care s-au făcut aceste transmisiuni a fost cel folosit de Iuliu Maniu, descoperit mai târziu în afacerea Ţurcanu.

Mesajele transmise şi primite, cunoscute de subsemnatul, sunt:

– Mesajul adresat generalului Wilson;

– Mesajul ce conţinea condiţiile de armistiţiu stabilite de Ştirbey la Cairo;

– Un comentariu asupra situaţiei critice a poziţiei strategice a armatei române pe Frontul de Est;

– Un ultimatum de 72 ore pentru semnarea armistiţiului;

– Ultimele condiţii de armistiţiu.

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau şi o semnez de bună voie.

24 martie 1950.

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p", dosar nr. 40010, vol. 39, f. 104-105.

38 ***5 aprilie 1950**. Declaraţie referitoare la condiţiile de armistiţiu propuse de Aliaţi.*

În problema tratativelor de armistiţiu, trebuie luate în considerate două evenimente principale: venirea echipei Chastelain şi plecarea la Cairo a lui Barbu Ştirbey.

După cum am arătat, în una din ipotezele expuse de Chastelain, se afirma că acesta a venit în ţară pentru a lua contact cu oamenii politici români în scopul de a găsi modalităţile necesare pentru ieşirea României din război. Şi,

căzând în mâinile autorităților, înțelege să facă aceeaşi propunere factorilor de conducere din stat.

Chastelain mai afirma că în Comandamentul Interaliat de la Cairo funcționează un *„Birou al afacerilor pentru România”,* condus de frații Masterson, şi fiind şeful acestui birou; că atât el, cât şi frații Masterson, ca vechi prieteni ai României, au intervenit pe lângă generalul Wilson, şeful acestui Comandament, şi acesta a obținut autorizația guvernului englez pentru plecarea lui Chastelain în România în scopul sus-arătat. Chastelain mai adăuga că generalul Wilson a dat dovadă de multă înțelegere şi bunăvoință în toate chestiunile privind România şi ieşirea acestui stat din război.

Drept umare a acestor relatări, raportate de mine lui Ion Antonescu şi în special, datorită intervenției generalului Picky Vasiliu, Antonescu s-a hotărât să adreseze un lung mesaj generalului Wilson. Mesajul a fost întocmit de Antonescu, în urma mai multor conversații cu generalul Vasiliu, care discutase şi el cu Chastelain această chestiune.

În acest mesaj, Antonescu arăta, în prima parte, că România a fost nevoită să intre în Războiul din Răsărit, deoarece avea de revendicat teritorii asupra cărora statul român ridică pretenții de proprietate; că, alianța româno-germană a fost determinată de dezechilibrul european provocat de căderea Franței, cu care România a întreținut cele mai bune relații şi către care si-a orientat totdeauna politica sa externă; că, statul român, găsindu-se astfel izolat şi părăsit de vechii lui aliați şi cu fi-untariile mereu amenințate, a fost nevoit să caute un sprijin în statul ce-şi impunea voința în Europa; si, cum Germania începea o campanie în Răsărit, România s-a ataşat acestei acțiuni pentru ca teritoriile litigioase să nu fie puse sub stăpânirea şi administrația armatei germane, ci a armatei române.

În a doua parte a mesajului, Antonescu solicita concursul Angliei şi Americii, cu ajutorul cărora s-au făurit granițele „României Mari”, după primul război mondial, spre a interveni ca să se obțină condiții cât mai avantajoase pentru ieşirea României din război.

În final, Antonescu făcea un apel – de la militar la militar – cerând ca generalul Wilson să intervină, personal, în favoarea tranşării – cât mai favorabil – a intereselor româneşti legate de problema tratativelor de armistițiu. Mesajul, ca măsură de prudență, a fost fracționat în mai multe părți şi dat lui Chastelain care l-a tradus şi la cifrat cu cifrul său. L-am dus apoi lui Iuliu Maniu, care l-a transmis la Cairo prin aparatul său. Menționez că un răspuns direct la acest mesaj, de la generalul Wilson, aşa cum era de aşteptat, nu a sosit niciodată.

În textul comentariului ultimatumului, despre care vom vorbi mai jos, se găsea doar o aluzie la acest mesaj. O frază din comentariul ultimatumului spunea *că „nu prin mesagii – ca cel din data de..., se poate transa poziția României în conflictul european, ci printr-o hotărâre fermă de acceptare sau neacceptare a condițiilor de armistițiu fixate la Cairo”.* Era o aluzie la mesajul adresat de Antonescu generalului Wilson.

În jurul datei de 20 martie 1944, în urma tratativelor duse de Ştirbey la Cairo, a sosit un mesaj care conținea condițiile de armistițiu ce se impuneau României pentru ieşirea şi din război.

După câte rețin astăzi în memorie, aceste condiții erau următoarele:

1. Cedarea definitivă a Basarabiei şi Bucovinei în favoarea URSS;

2. Plata unei despăgubiri de război, al cărei cuantum se va stabili ulterior;

3. Retrocedarea, în favoarea României, a Transilvaniei întregi sau a celei mai mari părți a acestui teritoriu;

4. Diviziile româneşti aflate în luptă pe Frontul de Est să fie reînarmate de armata sovietică şi, alături de ea, să întoarcă armele împotriva germanilor.

Natural că aceste stipulații au produs o profundă impresie asupra lui Ion Antonescu, care a avut lungi discuții cu Mihai Antonescu asupra lor. Din comentariile ce le-am prins asupra acestor discuții rezulta că Ion Antonescu manifesta rezerve speciale asupra punctelor 1 şi 4.

Drept rezultat al discuțiilor dintre cei doi factori de guvernământ, am primit dispoziții să iau contact cu Iuliu Maniu, să-i arăt mesajul şi să-1 întreb ce are de zis asupra condițiilor de armistițiu. Am constatat că acesta primise şi el un mesaj identic. Am tras concluzia că delegații ce tratau armistițiul la Cairo au adresat şi direct lui Antonescu acelaşi mesaj pentru a angaja .şi răspunderea factorului de guvernământ.

Indicațiile primite de la Antonescu pentru Maniu au fost ca acesta să stăruie ca Ştirbey să obțină maximum de ameliorări şi de precizii asupra condițiilor fixate.

În ce priveşte participarea armatei române alături de cea sovietică împotriva germanilor, Antonescu mi-a spus că el nu înțelege, în nici un caz, să întoarcă armele împotriva fostului aliat. Că este pentru el o imposibilitate morală să treacă la o asemenea acțiune, pentru o serie de considerații de ordin istoric, cât şi pentru motivul că el este militar şi nu voieşte să creeze un precedent în această materie.

Iuliu Maniu a găsit că condițiile de armistițiu sunt destul de grele, dar a adăugat că nu vom avea ce face, şi, până la sfârşit, va trebui să le acceptăm. Că va telegrafia lui Ştirbey să facă toate eforturile pentru a obține, prin tratative, o ameliorare a lor şi o precizare a cuantumului despăgubirilor de război.

În ce priveşte punctul 4 va telegrafia lui Ştirbey rezervele lui Antonescu, indicându-i să stăruie pentru renunțarea la această stipulație sau găsirea unei alte formule mai convenabile. Am rămas înțeleşi ca să ne comunicăm reciproc orice alte date noi ce vor interveni în cursul acestor tratative.

În timpul sărbătorilor Paştelui anului 1944 – 13 sau 14 aprilie, au sosit de la Cairo, prin cifrul Chastelain şi aparatul lui Maniu, două mesaje adresate lui Ion Antonescu.

Primul mesaj conținea un „comentariu" asupra situației de pe Frontul de Est. Se arată că pe acest front, şi la special în zona de sud a frontului, deci aceea deținută de armatele româno-germane şi care interesa în special România, situația este „intenabilă" – adică de nestăpânit din partea trupelor româno-germane. Că, sub presiunea armatelor sovietice, frontul va fi la un moment dat răsturnat, şi România va suferi consecințele unei atare acțiuni.

Comentariul lăsa să se înțeleagă disproporția de forțe deoparte şi de alta a frontului şi care juca în favoarea armatei sovietice, care va obține succesul în mod cert.

În final, comentariul arăta că România va mai suferi, între timp, bombardamentele grele şi consecințele unui război total dacă nu înțelege să accepte şi să semneze condițiile cunoscute de Armistițiu în timpul cel mai scurt. posibil. Şi termina cu aluzia la mesajul Wilson – despre care am vorbit mai sus cerând lui Chastelain ca să explice factorilor competenți imposibilitatea ieşirii din acest impas, pe altă cale, decât prin semnarea condițiilor de armistițiu.

De altfel, bombardamentele începuseră la 4 aprilie, se repetaseră în ajunul Paştelui şi ele reprezentau o presiune de forță ce se exercita asupra guvernului român pentru acceptarea condițiilor de armistițiu.

Al doilea mesaj conținea textul ultimatumului. Guvernul român era somat ca în termen de 72 ore să se pronunțe pentru acceptarea sau neacceptarea condițiilor de armistițiu, aşa cum fuseseră fixate la Cairo. Ultimatumul mai arăta că, în caz de neacceptare, România va fi nevoită să suporte toate consecințele unui război total, atât pe cale terestră cât şi prin bombardamentele aeriene.

Descifrarea mesajelor şi traducerea lor au durat peste 15 ore, deoarece aveau unele greşeli de transmisie. Ion Antonescu şi Mihai Antonescu se găseau la Predeal. I-am avizat telefonic că voi veni acolo – cu ştiri din afară – şi ei au înțeles că este vorba de ceva de la Cairo. M-am dus la generalul Picky Vasiliu, pe care 1-am luat de la Sinaia.

Comentariul şi mai ales ultimatumul au produs surpriză şi dezamăgire asupra lor. Problema a fost dezbătută timp de patru ore, Ion Antonescu rezervându-şi răspunsul pe a doua zi când venea la Snagov, unde îşi stabilise domiciliul din cauza bombardamentelor aeriene. Am fost chemat a doua zi la Snagov.

Ion Antonescu mi-a cerut să citesc încă o dată textul ultimatumului, care începea cu cuvintele: „De la delegat şi cele trei mari puteri". Cum sub denumirea de *„delegat"* se înțelegea Barbu Ştirbey, Antonescu era foarte intrigat de ce şi acesta s-a alăturat reprezentanților celor trei mari puteri pentru trimiterea acestui ultimatum.

Cu această ocazie, Antonescu mi-a confirmat că Ştirbey 1-a văzut înainte de a pleca la Cairo şi a avut cu el o lungă convorbire stabilind modalitățile şi cadrul acestor tratative, cât şi limitele până la care să meargă. Tot atunci mi-a spus că are o propunere – directă – de tratative, făcută de doamna Kollontai, ambasadoarea URSS la Stockholm, indicându-mi să-i spun şi lui Maniu acest lucru. Şi dacă la Cairo s-a ajuns la o situație ultimativă, ar fi poate mai avantajos să se înceapă tratativele la Stockholm.

Antonescu mi-a dat dispoziții să fac tot posibilul să iau contact chiar în cursul nopții cu Maniu, care să ceară explicații lui Ştirbey asupra motivelor pentru care s-a ajuns la ultimatum în cursul unor tratative deschise şi să se stăruie pentru renunțarea la termenii ultimatumului.

Am văzut pe Iuliu Maniu, care s-a arătat surprins de textul mesajului ce cuprindea ultimatumul. I-am comunicat toate cele spuse de Ion Antonescu. După discuții, ce au durat circa trei ore, Maniu s-a oprit la următoarele soluții:

Să telegrafieze lui Ştirbey pentru a cere explicații asupra motivelor ce au determinat trimiterea ultimatumului;

Ştirbey să ceară amânarea executării ultimatumului.

Apoi, să vină la Ankara, unde prin Alexandru Cretzianu, să trimită un raport detaliat asupra mersului tratativelor şi a părerilor sale şi concluziilor trase din convorbirile de la Cairo. Aceasta pentru motivul ca numai prin mesaje scurte asemenea detalii nu puteau fi transmise la Bucureşti.

Între timp, să fie trimis, de la Bucureşti la Cairo, Constantin Vişoianu, ministrul plenipotențiar pe care Maniu îl indica drept cel mai propriu şi mai priceput diplomat în asemenea tratative.

Vişoianu urma să se întâlnească cu Ştirbey la Ankara, din urmă să plece împreună la Cairo, pentru a seconda pe Ştirbey în continuarea tratativelor ce erau în curs.

Maniu mai cerea ca Antonescu să grăbească eliberarea paşaportului şi vizelor necesare lui Vişoianu, pentru ca acesta să poată pleca de îndată, ceea ce de altfel s-a şi făcut.

Toate discuțiile ce le-am avut cu Maniu, cât şi demersurile pe care acesta urma să le facă, le-am adus la cunoştința lui Antonescu. Fapt este că ultimatumul a fost amânat, o bucată de vreme, după care bombardamentele au reînceput cu mai mare intensitate.

Un alt mesaj cunoscut de mine este cel ce cuprindea o modificare a punctului 4 din condițiile de Armistițiu.

Într-o întrevedere cu Maniu, acesta mi-a dictat textul unui scurt mesaj de la Ştirbey, prin care era avizat că s-a admis ca trupele române să nu mai fie obligate a lupta împotriva germanilor. Ele vor fi dezarmate şi demobilizate.

Mesajul mai arăta că s-a mai admis ca o bună parte din teritoriul român să rămână în afară de zona de ocupație şi numai o anumită fâşie să servească pentru trecerea trupelor sovietice în urmărirea celor germane.

Desigur că Iuliu Maniu a primit şi alte multe mesaje de la Barbu Ştirbey, pe care nu mi le-a comunicat. Cred însă că aceste mesaje pe care le-am citit conțineau elementele esențiale ale tratativelor de armistițiu. Condițiile ultime ale încheierii acestor tratative fiind fixate, se aştepta momentul favorabil pentru Punerea lor în aplicare. Întârzierea ce s-a pus în perfectarea şi semnarea lor a determinat guvernul sovietic să treacă la o soluție militară în locul celei politice, prin acțiunea ofensivă de la 20 august 1944. Aceasta-mi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

5 aprilie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 40010, vol. 39, f. 109-115.

39 7 aprilie 1950. *Declarație referitoare la scopul urmărit de Ion Antonescu şi Iuliu Maniu de a provoca o debarcare anglo-americană fn Balcani. Psihoza antisovietică.*

La întrebarea dumneavoastră: „Care sunt motivele concrete pentru care Ion Antonescu şi Iuliu Maniu urmăreau să provoace o intervenție directă anglo-americană – prin debarcări pe teritoriul român – în momentul când era iminentă eliberarea țării de armata Sovietică?" Voi formula un răspuns în cadrul unei dezvoltări mai largi, întrucât sunt cauze mai vechi care au creat şi întreținut anumite situații, mentalități şi psihoze politice ce au lăsat urme în vechea concepție şi aşezare din România, cum şi cauze contemporane intențiilor la care se referă întrebarea dumneavoastră.

Fără a scuza sau acuza pe cineva, ne vom limita la constatarea situațiunilor de drept şi de fapt, pe baza datelor cunoscute, a informațiilor obținute, cum şi a relațiilor căpătate prin legăturile cu factorii politici determinanți în problema de care ne ocupăm. În expunerile ce urmează voi căuta a respecta obligația celei mai stricte obiectivități, lăsând factorilor, ce au dreptul de critică şi apreciere, toată libertatea de a face deducțiile ce se impun şi a trage concluziile de rigoare. Pentru lămurirea subiectului propus, consider necesar să evoc aducerea aminte a unor fapte din trecut care au influențat natura relațiilor dintre România şi U.R.S.S., cât şi cu puterile occidentale.

După cum este ştiut, tratatele de pace, semnate după primul război mondial, au consfințit şi garantat fruntariile României, în limitele cărora a fost înglobat un teritoriu litigios asupra căruia se ridica dreptul de apartenență când de o parte când de alta. Schimbările intervenite în structura politică şi socială a URSS erau considerate inconvenabile vechii aşezări din țara noastră, care se temea de această influență dintr-un stat cu care aveam frontiere comune. Aceste situații au contribuit – multă vreme – la menținerea unor relații reci între România şi URSS, ba chiar şi la lipsa unor legături diplomatice sau cel puțin de bună vecinătate. Aceste raporturi au fost create – şi destul de târziu – prin înțelegerea şi acțiunea lui Nicolae Titulescu.

După înlăturarea lui Titulescu din calitatea de exponent al politicii externe a României –şi nu se ştie dacă în mare măsură n-a contribuit la acest act însăşi acțiunea lui de apropiere de URSS –, alți oameni politici români nu s-au mai străduit să adâncească şi să dezvolte raporturile României cu URSS.

Organismele politice ce dezvoltau în țara noastră o ideologie similară celei din URSS, au fost adesea dizolvate şi nevoite să treacă în ilegalitate. Activitatea membrilor lor a fost supusă sancțiunilor judiciare. Incidența legiuirilor penale în această materie nu apăsa atât de mult asupra activității lor în ordinea internă, ci pentru relațiile lor cu Sovietele.

În schimb, raporturile României cu Franța, SUA şi în special cu Marea Britanie au căpătat o vastă dezvoltare. Investițiile de capitaluri s-au făcut pe o scară din ce în ce mai largă şi, drept urmare, s-au instalat în țară un mare număr de tehnicieni, comercianți, industriaşi etc. care au creat relații tot mai strânse cu toată pătura conducătoare românească.

Influența lor s-a resimțit adesea în toată orientarea politicii româneşti, deoarece mulți exponenți politici aveau şi legături strânse cu capitalurile şi societățile create după război în România. În aceeaşi ordine de idei nu trebuie neglijat faptul că foarte mulți intelectuali români şi-au făcut cultura în Occident.

Din complexul tuturor acestor circumstanțe trebuie să constatăm o rezervă fată de puterea din Răsărit şi relațiile cât mai strânse cu puterile din Occident. La menținerea acestei atitudini rezervate fată de URSS a contribuit, în bună măsură, şi propaganda care s-a făcut împotriva Sovietelor, ani de zile, în Europa, alimentată din toate statele din Apus, cât şi de *„Biroul Internațional Anticomunist de la Geneva”.*

Din 1933 propaganda germană a dus o ofensivă viguroasă contra Sovietelor. Ea s-a răspândit şi prin mişcările de extremă dreaptă, cu atitudini antisovietice, care au activat intens şi în România.

După începerea Campaniei în Est, în iunie 1941, temele de propagandă lansate de germani au fost îmbrățişate şi în România şi răspândite cu o mare dezinvoltură. Presa şi literatura antisovietică au consumat valuri de cerneală şi de hârtie, răspândind teamă de schimbări politice şi sociale în interior în cazul prezentei trupelor sovietice pe teritoriul român. Toată această acțiune a lăsat urme şi a făcut convingeri creând o psihoză politică specială împotriva U.R.S.S. Aceasta era situația de fapt, neutralitatea şi atitudinea unei bune părți din pătura conducătoare românească în momentul când trupele sovietice se apropiau de teritoriul român şi când circumstanțele de ordin militar şi internațional au constrâns guvernul român să înceapă tratativele de armistițiu. De ce a fost desemnat Barbu Ştirbey pentru conducerea tratativelor de armistițiu?

Era descendent dintr-o veche familie boierească, înrudit cu Brătienii. Liberal, ca convingere politică, a făcut parte din oculta politică de la Palat sub regele Ferdinand. A servit drept şef de *„guverne tampon”* în situații critice politice pentru liberali. Adversar hotărât al ex-regelui Carol al II-lea şi deci bun prieten cu Iuliu Maniu. Mare industriaş, mare proprietar şi reprezentant al marii finanțe. Ca preşedinte al Societății „Resița” şi mare acționar la alte societăți, avea vechi relații cu firmele engleze furnizoare de armament „Vickers” şi „Armstrong”. Vorbea la perfecție limba engleză şi dispunea de suficientă abilitate pentru tratative diplomatice. Atât personal, cât şi prin ginerele său, Boxhal, avea şi întreținea legături cu oamenii politici din lumea engleză. Barbu Ştirbey întrunea deci toate elementele rezultate din vechea concepție politică, economică şi socială. Alegerea lui s-a făcut de Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu, şi apoi a fost acceptat şi de Ion Antonescu. Mihai Antonescu a avut mai multe conversații prealabile cu Ştirbey, urmate de o întrevedere cu Ion Antonescu. El pleca ca delegat al opoziției, însă cu ştiința şi concursul lui Ion şi Mihai Antonescu. Sediul acestor tratative a fost ales la Cairo, pentru o serie de considerații, încadrate în aceeaşi ordine de idei. Localitatea se găsea sub suveranitatea engleză şi acolo funcționa Comandamentul Interaliat, condus de generalul Wilson. Maniu păstrase legăturile cu englezii după plecarea lor din tară, la Istanbul, şi apoi la Cairo, unde erau concentrați toi englezii ce

activaseră în România – în special în petrol – şi unde aveau mari interese în vechi legături cu oamenii politici romani.

Comunicând lui Iuliu Maniu cele spuse de Ion Antonescu că are o propunere pentru tratative directe cu URSS la Stockholm, acesta mi-a răspuns că *„este mai consult”* ca tratativele de armistițiu să se facă la Cairo pe mână anglo-americană, şi cu concursul lor. Aceştia urmau să medieze intre România şi URSS şi să intervină în cursul discuțiilor pentru găsirea unor soluții acceptabile de ambele părți. În realitate, această procedură a fost de lungă durată şi nu a condus la rezultatele aşteptate. Cum întreaga operație a tratativelor de armistițiu a fost concentrată la Comandamentul Interaliat de la Cairo, desigur că şi reuşita şi ar fi constituit un succes anglo-american.

Din faptul că s-a recurs la concursul anglo-american pentru perfectarea acestor tratative, dublat de afirmațiile lui Chastelain că a fost trimis să găsească soluțiile şi legăturile necesare pentru ieşirea României din război, a izvorât şi dorința lui Antonescu de a prefera prezenta trupelor anglo-americane pe teritoriul roman, în locul celor sovietice.

Ion Antonescu fusese ataşat militar la Londra şi avea şi unele legături cu personalități engleze.

Intre trupele române şi cele sovietice fusese un război efectiv şi deci era de presupus *că au rămas resentimente reciproce,* ceea ce era şi inconvenabil şi s-ar fi putut evita prin prezenta trupelor anglo-americane. aşa credea Antonescu.

Cum însă Antonescu avea rezerve morale, cât şi ca militar, să părăsească pe fostul aliat, o debarcare a trupelor anglo-americane pe teritoriul român i-ar fi servit la justificarea abandonării luptei alături de Germania şi la ieşirea din alianță.

Întrebând odată pe Antonescu ce ar face în cazul când ar fi surprins de o debarcare a trupelor anglo-americane la Constanta, acesta mi-a răspuns:

„Aş aviza imediat pe Hitler că înțeleg să depun armele şi să încetez lupta. Aceasta deoarece îmi dau seama că Armata Română nu ar lupta împotriva puterilor care au creat România Mare după primul război mondial.”

În afară de motivele de ordin militar expuse mai sus, pentru care Antonescu ar fi preferat prezenta trupelor anglo-americane în locul celor sovietice, *mai existau o serie de motive de ordin economic şi financiar,* care angrenau însă o bună parte din organizațiile şi factorii politici români. Prezenta trupelor anglo-americane în România ar fi fost urmată de o epocă de refacere şi amplificare a vechilor legături economice şi financiare. S-ar fi făcut noi investiții de capitaluri pentru refacerea industriilor distruse de bombardamente, cum şi în comerț, ceea ce deschidea un vast câmp de afaceri şi câştiguri.

Reprezentanții marii finanțe şi-ar fi refăcut creditul şi influența lor politică, iar consiliile de administrație ale societăților noi create ar fi înglobat mulți din partizanii politici ai vechilor partide.

Un motiv, mai puternic, pentru care s-ar fi preferat prezenta trupelor anglo-americane, față de cele sovietice era: *„păstrarea status-quo-ului politic şi social.”*

Venirea trupelor sovietice în România aducea o nouă ideologie şi o nouă concepție politică, cum şi exemplul unei noi construcții sociale. Vechile organisme politice şi vechea structură socială se temeau să nu fie înlocuite de

noua doctrină şi aşezare politică şi socială. De aceeaşi teamă erau cuprinşi şi reprezentanții marii proprietăți, ai marii finanțe, marii industrii şi magnații comerțului. Cunoscute fiind legăturile exponenților vechii politici cu aceste instituții, care formau în bună parte suportul lor de susținere şi rezistență, era normal ca toți reprezentanții vechilor aşezări să-şi vadă situația lor prejudiciată prin prezenta trupelor sovietice în România.

În afară de motivele de ordin militar, expuse mal sus, voi mai cita problema *răspunderilor legate de declanşarea şi purtarea războiului în Răsărit.* Prima parte a campaniei între Prut şi Nistru s-ar fi căutat să fie justificată pe rațiuni de revendicări teritoriale. Sub presiunea aliatului mai puternic, războiul a continuat până în Volga. Motivele de ordin militar ce s-ar fi invocat – drept justificare – erau foarte relative şi discutabile. În plus, continuarea războiului peste Nistru, s-a soldat cu importante pierderi de oameni şi pagube, în interiorul tării, provocate de bombardamentele aeriene.

Problema răspunderilor mai rezulta însă şi din comportarea trupelor operative în raport cu regulile prescrise de Dreptul Internațional asupra războiului. Se spera ca, prin prezenta trupelor anglo-americane pe teritoriul roman, cât şi prin intervențiile ce s-ar fi făcut de către factorii politici anglo-americani, să se obțină o atenuare a răspunderilor.

Acestea sunt, în general, motivele de ordin militar, politic, social şi economic pentru care se urmărea să se provoace o intervenție directă anglo-americană pe teritoriul roman.

Cum operațiunea trebuia să fie pregătită, prin noi tratative şi de lungă durată, situația a fost tranşată prin intervenția hotărâtoare a trupelor sovietice.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau şi semnez de bună voie.

7 Aprilie 1950

Eugen Cristescu

Arh. SRI, fond „p”, dosar nr. 40010, vol. 39, f. 127-132.

40 *Septembrie 1954 – Declarația colonelului (r) Alexandru Teodorescu despre felul cum s-a comportat Eugen Cristescu față de grupul paraşutiştilor britanici.*

Subsemnatul, colonel rez. Teodorescu C. Sachelarie Alexandru, din Jandarmerie, născut în anu11897, luna februarie, ziua 27, în comuna Mogoşoaia, jud. Ilfov, fiul preotului Constantin Teodorescu Sachelarie şi al Elisabetei, moartă, domiciliat în Bucuresti, Aleea V. Mironiuc nr. 25 căsătorit, cu Rene Rodica născută Irina, fără copii, declar:

În luna decembrie 1943 au fost lansați cu paraşuta în jud. Teleorman trei paraşutişti englezi şi anume: locotenent-colonelul De Chastelain, căpitanul George Mețianu şi locotenentul Porter. Fiind prinşi de jandarmi, şi au fost aduşi la Inspectoratul General al Jandarmeriei şi internați ca prizonieri de război într-un apartament, la etajul IV, compus din 3 camere şi baie. Prizonierii au fost cercetați, atât de Serviciul nostru de informații, prin dl Eugen Cristescu, cât şi de către germani, mai multe zile în şir.

După câte mi-aduc aminte şi au declarat că au fost lansaţi în România, unde în jurul Capitalei la timpul şi locul hotărât trebuia să fie aşteptaţi de fraţii Racotă şi transportaţi pentru a lua legătura cu Iuliu Maniu cu misiunea, din partea guvernului englez, de a da instrucţiuni şi a organiza împreună o mişcare de rezistentă clandestină, conspirativă, în scopul de a fi capabilă să intre în acţiune la momentul hotărât, atât pentru a paraliza acţiunea armată a trupelor germane, cât şi pentru a ieşi din alianţa cu Germania şi a trece România în rândurile ţărilor aliate.

În cazul când ar fi fost prinşi, şi deci prima misiune arătată mai sus nu ar putea fi realizată, cei trei paraşutişti englezi aveau o a doua misiune, şi aceasta pe lângă fostul mareşal Antonescu, căruia urma să-i propună ieşirea României din Axă şi trecerea şi în rândurile Aliaţilor, urmând ca Mareşalul să păstreze conducerea ţării şi comanda armatei române, în schimbul retrocedării Ardealului.

Această a doua misiune nu a fost mărturisită comisiei de anchetă germană, şi aceasta pentru că Eugen Cristescu i-a sfătuit în acest sens, după cum, de asemenea, i-a sfătuit să mărturisească germanilor că la aterizare (lansare) au pierdut în păduricea de lângă comuna Plosca, judeţul Teleorman, cristalele şi cifrul aparatului de radio-emisie recepţie cu care fuseseră dotaţi la plecarea lor de la Comandamentul Armatei Engleze din Cairo. Atât cristalele, cât şi cifrul au fost luate de Eugen Cristescu şi păstrate în casa de fier a generalului Constantin Tobescu, la Jandarmerie.

Prizonierii englezi au fost excepţional de bine cazaţi şi hrăniţi la noi. Aveau fiecare cameră separată, sufragerie comună, baie, masă de la restaurant, hărţi militare pentru urmărirea războiului, aparat de radio-recepţie, cri de citit şi de joc, şah etc., precum şi vin la fiecare masă. Duminica erau scoşi cu maşina la plimbare în oraş însoţiţi de un ofiţer, şi li s-a permis chiar să scrie câte o carte poştală la cunoscuţi.

Erau păziţi de o gardă militară, care se schimba din săptămână în săptămână şi controlaţi de ofiţerul de serviciu pe siguranţa Jandarmeriei. Răspunderea pazei a avut-o generalul C. Tobescu, ajutat de subsemnatul şi următorii ofiţeri: colonelul Penescu Dumitru, maiorul Unga Constantin, maiorul Eugen Dobrogeanu, maiorul Duţa Maximilian, maiorul Diaconescu Nicolae, maiorul Ionescu N. L. Mihai, însărcinat cu cumpărăturile şi aranjarea mesei era maiorul Unga Constantin.

Intre noi şi englezi s-a cimentat foarte curând o strânsă camaraderie şi încredere, aceasta cu atât mai mult cu cât vedeau atenţia deosebită ce Ie arătau şefii noştri, manifestată prin cadouri (şampanie, torturi, prăjituri etc.) trimise de sau prin generalul C.Z. Vasiliu, Eugen Cristescu şi generalul C. Tobescu.

Încrederea noastră a mers chiar până la slăbiciune, fiindcă numai astfel se explică faptul spus de Meţianu, după eliberare, că şi reuşiseră să introducă în gardă un ostaş rudă cu căpitanul Meţianu şi prin care corespondau cu exteriorul.

Pe timpul prizonieratului, căpitanul Meţianu a fost vizitat de către mama şi sora sa, care au venit din comuna Tinca, jud. Bihor, în baza aprobării date de

Eugen Cristescu. A încercat să-1 viziteze şi fratele sau anume Bubi Meţianu, care a venit la Comandamentul Jandarmeriei, însoţit de colonelul magistrat Eugen Meţianu, văr cu căpitanul George Meţianu, dar n-au primit aprobarea de a sta de vorbă cu el şi s-au retras, lăsându-i alimente şi cărţi. Cu această ocazie, Bubi Meţianu mi-a comunicat că familia lor este înrudită cu mine şi anume cumnatul meu, doctorul Gh. Mihăilescu din Sibiu ar fi văr de al doilea cu fraţii George şi Bubi Meţianu, dar că familiile lor s-au despărţit, Meţienii rămânând în Ardeal, jar Mihăilestii coborând în Regat, în jud. Dâmboviţa, la Pucioasa. De aceea nici nu se cunosc.

Alte persoane străine nu ştiu să-i fi vizitat pe prizonieri în lagăr. Se poate însă să-i fi vizitat în cabinetele generalilor Tobescu şi C.Z. Vasiliu, unde prizonierii erau adesea chemaţi în grup sau separat şi unde rămâneau ore întregi, în care timp ar fi putut lua legătura şi cu alte persoane străine de jandarmerie.

Dintre ofiţerii din jandarmerie care au vizitat pe prizonieri în lagăr citez: generalul C.Z. Vasiliu, generalul C.Tobescu, generalul Anton, colonelul David Aurelian. Ar mai putea fi şi alţii, dar eu nu ştiu, fiindcă nu eram tot timpul lângă ei. Aşa s-au scurs nouă luni de prizonierat.

Printre evenimentele importante petrecute în acest timp citez următorul fapt: Prin intermediul ofiţerilor englezi şi cu ajutorul cristalelor şi cifrului ascunse de Eugen Cristescu şi generalul Tobescu, prizonierii au reuşit să intre în legătură cu Comandamentul Englez din Cairo, chiar din cabinetul generalului Tobescu. Din Cairo au primit două sau trei telegrame, la descifrarea cărora au muncit mai multe zile prizonierii englezi. Ce cuprindeau acele telegrame nu ştiu, fiindcă nici englezii nici şefii mei nu mi-au spus, dar am putut înţelege că sunt primele condiţii ale unui armistiţiu, iar într-una din ele am putut citi următoarele cuvinte: *„Armata română sub conducerea mareşalului Antonescu."*

Am mai putut deduce că telegramele cifrate au fost predate Mareşalului sau lui Ică Antonescu şi lui Iuliu Maniu, cu care Eugen Cristescu era în legătură. Ce urmare au avut aceste telegrame nu ştiu, dar am observat că locotenent-colonelul De Chastelain era foarte supărat şi odată 1-am auzit că se întârzie plecarea lui Ştirbey, a lui Vişoianu şi a încă unui alt personaj al cărui nume îmi scapă.

În noaptea de 23 august 1944 prizonierii englezi au fost cerut la Palatul Regal, unde i-am trimis însoţiţi de maiorul Duţa Maximilian, fiind primiţi de Rege. A doua zi locotenent-colonelul Chastelain a părăsit ţara plecând cu un avion la Cairo, iar căpitanul Meţianu şi locotenentul Porter au rămas în Bucureşti. Nu i-am văzut decât după restabilirea situaţiei, adică după bombardamentele germane şi clarificarea situaţiei din pădurea Băneasa. A venit la Inspectoratul General al Jandarmeriei atât căpitanul Meţianu cât şi locotenentul Porter, de unde şi-au luat bagajele, *am încheiat socotelile cu soldele şi popota lor* şi şi-au luat la revedere de la ofiţeri.

Începând cu primele zile din septembrie 1944 am primit ordin de la Marele Stat Major să organizez urmărirea şi prinderea lui Eugen Cristescu şi a generalului Constantin Tobescu, care încerc*ase să saboteze actul dela 23*

august anunțând pe Killinger despre cele ce se petreceau la Palat şi, fugind apoi, se ascunseră în țară. Ordinul de urmărire ni 1-a adus colonelul Almăjeanu din Marele Stat Major, care a venit la mine la cazarmă însoțit de un inspector civil pe care mi 1-a prezentat *„Inspectorul Pavelescu" şi* pe care mi 1-a pus la dispoziție în scopul arătat mai sus. Mai târziu am aflat că inspectorul Pavelescu se numeşte Tomescu Ştefan, zis şi Tomşa Ştefan. Împreună ne-am prezentat dlui general Anton căruia i s-a adus la cunoştință ordine M.St.M. şi în urma unor conversații vizând organizarea urmăririi, am păşit la treabă. Către sfârşitul lunii septembrie 1944 am reuşit să prindem pe Eugen Cristescu şi generalul Tobescu pe care i-am găsit ascunşi într-o vilă din comuna Voineşti, jud. Muscel. I-am adus la Bucureşti şi predat Curții Marțiale a Capitalei.

În cursul lunii octombrie 1944, conform ordinului verbal al Preşedinției transmis prin dl general Anton, am început împreună cu inspectorul Tomescu Ştefan să căutăm o servietă cu acte secrete care dispăruse odată cu Eugen Cristescu şi pe care acesta refuza să o predea. Am scotocit casele şi localitățile prin care trecuse Eugen Cristescu, dar nu am găsit-o.

Cu această ocazie Tomescu Ştefan mi-a comunicat că el posedă un bogat material, cules de el personal, care cuprinde o serie de informații relativ la activitatea unor spioni germani, a unor elemente române care au colaborat cu germanii, cât şi a unor legionari din țară şi străinătate care au conlucrat cu nemții. Că el ar fi dispus, după o triere şi o nouă verificare, să sistematizeze acest material şi apoi printr-o notă informativă să-1 predea guvernului, însă ar dori să-1 transmită pe linia Ministerului Afacerilor Interne, unde dorea să se facă cunoscut, deoarece intenționa să-şi ceară transferarea de la MStM la Ministerul Afacerilor Interne. Pe de altă parte, nu era în termeni prea buni cu colonelul Almăjeanu de la MStM şi întrucât materialul era cules de el personal nu voia să împartă cu Almăjeanu succesul ce ar obține prin predarea lui guvernului, ci preferă să transmită tot acest material prin jandarmerie. Eu am fost de acord şi în acest scop ne-am prezentat dlui general Anton, i-am expus situația şi domnia sa a aprobat începerea lucrului. La prima întâlnire, la mine în cabinet, unde hotărâsem să lucrăm, fiindcă la Statul Major nu se putea lucra din cauză că ar fi observat colonelul Almăjeanu şi s-ar fi supărat. Tomescu Tomşa a venit însoțit de un tânăr şchiop, pe care mi l-a prezentat Aurică, spunându-mi că este un fost agent al său din MStM concediat în prezent, şi care cunoaşte bine problema ce vom ataca şi cum el Tomescu-Tomsa, fiind în serviciu şi neputând ieşi în teren pentru lucru, va folosi pe fostul agent Aurică rugându-mă ca la nevoie să-i pun şi eu la dispoziție unul, doi, agenți din cei ai jandarmeriei. Am admis să-i dau tot concursul şi am fixat metoda de lucru care era următoarea: agenții primeau materialul de verificat de la Tomescu Ştefan şi apoi verificau materialul în teren, după care în seara fixată de Tomescu Ştefan se întâlneau cu toții la mine în Cabinet, predam verificările, primeau alt material şi instrucțiuni complementare. Operația aceasta era greoaie nu numai fiindcă nu se putea lucra zilnic, Tomescu fiind ocupat cu serviciul, dar şi pentru faptul că persoanele ce trebuiau identificate plecaseră, unii cu trupele germane, iar alții părăsiseră locuințele, se mutaseră în altă parte sau îşi schimbaseră personalitatea, profesia etc. Cam prin ianuarie

sau februarie 1945, datele de verificare au fost adunate de Tomescu Tomşa care urma să întocmească lucrarea şi să o predăm prin jandarmerie Ministerului Afacerilor Interne. În acest răstimp am aflat că agentul Aurică se numeşte Gherasim Gheorghe şi noi îl numeam Gheorghiță.

Gherasim era în foarte bune legături cu Tomescu Ştefan. N-am observat niciodată între ei motive de ceartă, de suspiciuni sau neîncredere. De asemenea, când mi l-a prezentat pe Gherasim, despre care acum iau cunoştință că se numeşte Gherasim Dumitru, mi l-a prezentat amical... *

Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 8368, f. 90-95.

* Documentul nu se mai referă în continuare la nici unul din aspectele legate de obiectul cercetării noastre.

Bibliografie

1. Arhive (documente inedite)

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe: fond 71 România, dosarele 61-80.

Arhivele Militare: Marele Stat Major: fond 948, dosar nr. 347, 1066; fond 948, dosar nr. 406, 409; fond 949, dosar 3; 457/47; fond Microfilme, rolele PII 1663, 1702 şi 1704; fond. C.C. al P.C.R. dosar *„Ancheta abuzurilor 1967-1968”,* vol. III.;

Arhiva Naţională Istorică Centrală: fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-SSI, dosar 131/1940; Politica externă a României, dosar 14/1941, 52/1942; Politica internă, dosar 16/1942, 8/1943; Armata, dosar 3/1941, 5/1942, 19/1943; fond PCM – Cabinet Militar Ion Antonescu, dosar nr. 395/1942; fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar nr. 153/1941;

Arhiva Serviciului Român de Informaţii: fond penal („p”) dosarele: dosarele nr. 17474, vol. 1; 18 470, vol. 1–4; 25 374, vol. 1–4 şi 13; 40 010, vol.3; 36, 48 134; dosar 88 438; fond documentar („d”), dosarele nr. 4 293; 4 703; 6 218; 6 232; 6 233; 6 393; 6 531; 6 568; 6 665; 7 243; 7 311; 7 313; 7 331; 7 332; 7 963; 8 092, vol. 2; 9 211, vol. 4; 9 221; 10 518; 10 563, vol. 5; 10 577, vol. 2; 10 623, vol. 4.

2. Documente edite

Antonescu — Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite 1940–1944, Ediţie întocmită de Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, Editura Cozia, Bucureşti, 1991, 2 vol.

Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire, Mărturii şi documente, coordonate şi îngrijite de Iosif Constantin Drăgan, Editura Nagard, Veneţia, vol. 4;

Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, Editura Cozia, Bucureşti, 1991, 2 vol;

Arhivele Naţionale ale României, *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu, (septembrie–decembrie 1940*), vol. I-VII, ediţie de documente întocmită de Marcel-Dumitru Ciucă, Aurelian Teodorescu, Bogdan Popovici, Bucureşti, 1997-2003;

Asasinatele de la Jilava, Snagov şi Strejnicut, 26-27 noiembrie 1940, Bucureşti,1941, reeditată de Editura Scripta, Bucureşti, 1992;

CALAFETEANU, ION, *Români la Hitler,* Bucureşti, Univers enciclopedic, 1999;

Evenimentele din ianuarie 1941 în Arhivele germane şi române, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1998;

CIUCEANU, RADU, *Kominternul şi Armata Roşie. Un raport al Biroului 2 din M.St.M. 1940*, în „Arhivele Totalitarismului“, an II, nr. 3/1994, p. 149-164;
CRISTOIU, ION, *Lovitura de la 23 august 1944. Varianta Mareşalului Ion Antonrscu,* în „Dosarele Historia”, anul 3, nr. 33, noiembrie 2004.
GAFENCU, GRIGORE, *Misiune la Moscova 1940–1941. Culegere de documente,* (ediție îngrijită de Ion Calafeteanu, Nicole Dinu, Nicolae Nicolescu), Bucureşti, Univers Enciclopedic, 1995;
PANDEA, ADRIAN; PAVELESCU, ION; ARDELEANU, EFTIMIE*, Viziunea românească asupra tragediei din Cotul Donului şi Stepa Calmucă*, Editura Militară, Bucureşti, 1992;
PANDEA, ADRIAN; ARDELEANU, EFTIMIE, *Românii în Crimeea 1941–1944*, Bucureşti, 1993.
Pe marginea prăpastiei. 21–23 ianuarie 1941, Editura Scripta, Bucureşti, 1992, 2 vol.;
Procesul Mareşalului Antonescu. Documente, ediție prefațată şi îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă, cuvânt înainte de Iosif Constantin Drăgan, Editura Soeculum I.O. şi Europa Nova, Bucureşti, 1995, 3 vol.
Procesul marii trădări naționale, Editura Mihai Eminescu, Bucureşti, 1946;
TRONCOTĂ, CRISTIAN; SPÂNU, ALIN, *Documente ale Serviciului Special de Informații despre URSS 1939-1944,* Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, Bucureşti, 2004;
TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Uniunea Sovietică şi Rebeliunea Legionară. Documente din Arhiva SSI*, în „Arhivele totalitarismului”, an II, 1994, nr. 1-2, p. 173-196;

4. **Jurnale, amintiri, memorii, corespondenţă, mărturii, note (edite**)

ANTONESCU, ION, *Citiți, judecați, cutremurați-vă,* Ediție îngrijită de Ion Ardeleanu şi Vasile Arimia, Editura Tinerama, Bucureşti, 1991;
BARBU, GHEORGHE, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei.*, (ediție pregătită pentru tipar de V. F. Dobrinescu şi Mihail Constantin Ardeleanu), Institutul European, Iaşi, 1992;
BĂLĂNESCU, GABRIEL, *Din împărăția morți. Pagini din istoria Gărzii de Fier,* Editura Gordian, Timişoara, 1994;
BĂRBULESCU, MARIN, *Centrul studențesc legionar Timişoara,* Editura Mişcării Legionare, Madrid, 1983;
BORCESCU, TRAIAN, *În fața mareşalului Ion Antonescu: 28 august 1944*, în „Magazin istoric”, s.n., septembrie 1994, p. 14-15;
CAPTARU, FELICIA, *Nu românii i-au ucis pe evrei la Iaşi în 1941,* în „Zig-Zag”, an II, nr. 67, 3-9 iulie 1991;
CRISTESCU, EUGEN, *Secrete dezvăluite din culusele spionjului românesc*, (ediție îngrijită de Gheorghe I. Bodea), Editura Hiparion, 2000;
BRĂTIANU, DAN M., *Martor într-o țară încătuşată*, Fundația Academia Civilă, 1996;
CHIOREANU, NISTOR, *Morminte vii,* Editura Centrului European, Iaşi, 1992, p. 31;

CHIMOAGĂ, PLATON, *Istoria politică şi militară a războiului Românei contra Rusiei Sovietice, 22 iunie 1941-23 august 1944,* Editura Carpați, Traian Popescu, Madrid;
Din memoriile lui Gerhard Stelzer, prim consilier al Legației Germaniei din Bucureşti (traducere Ileana Sturdza) în: „Arhiva“ (supliment de istorie al ziarului „Cotidianul“), an II 6 (18), 24 septembrie 1993;
Iuliu Maniu – Ion Antonescu, opinii şi confruntări politice, 1940-1944 (ediție îngrijită de Ion Calafeteanu), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994;
HUDIȚĂ, IOAN, *Pagini de jurnal,* selecția textului, Dan Berindei, în „Magazin istoric”, s.n., nr. 8/1993, p. 15;
LECCA, RADU, *Eu i-am salvat pe evreii din Românieie* (ediție îngrijită, studiu introductiv şi note de Alexandru V. Diță, cu o prefață de dr. Dan Zamfirescu), Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994, p. 212.
MAGHERESCU, GHEORGHE, *Adevărul despre mareşalul Antonescu,* Editura Păunescu, Bucureşti, 1991, Vol. II, p. 359;
PANTAZI, ION, *Am trecut prin iad,* Editura Stindardul Românilor, München, 1987, vol. 1, p. 53, şi noua ediție, Editura Constant, Sibiu, 1992;
PORTER, IVOR, *Operațiunea „Autonomous*“, Bucureşti, 1991;
SĂNĂTESCU, CONSTANTIN, *Jurnal*, cu o prefață de Simona Ghițulescu Sănătescu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993;
SIMA, HORIA, *Era libertății, II. Statul Național- Legionar,* Editura Mişcării Legionar, Madrid, 1986, p. 292,
Idem, *Sfârşitul unei domnii sângeroase (10 decembrie 1939-6 septembrie 1940),* Ediția a II-a, Colecția „Omul nou”, Madrid, 1990;
Idem, *Guvernul Național Român de la Viena*, Madrid, 1993;
STURDZA, MIHAIL, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din țara pierdută,* Fronde, Alba-Iulia – Paris, 1994;
TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Radu Dinulescu – Amintiri de la Biroul II*, în „Magazin istoric”, s.n.,(I) iulie 2000, p.24-27, (II) august 2000, p. 38-41; (III) septembrie 2000, p.43-46; (IV) octombrie 2000, p.75-78; (V) noiembrie 2000, p. 57-60;
ZELEA CODREANU, CORNELIU, *Circulări şi manifeste 1927-1938,* Colecția Europa, München, 1981;

5. Dicționare, enciclopedii, cronologii

DUȚU, ALESANDRU; RETEGAN, MIHAI, *România în război. 1421 zile de încleştare. Eliberarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord (22 iunie–26 iulie 1941*), Editura Globus, Bucureşti, 1993;
GIURESCU, DINU C.(coordonator); MATEI, C. HORIA; NICOLESCU, NICOLAE C.; POPA, MARCEL D.; RĂDULESCU, GHEORGHE; STĂNCIULESCU, ALEXANDRU, *Istoria României în date,* Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003;
LONGHIN, LEONIDA, *Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice şi diplomatice. Cronologie*, Bucureşti, 1984;
Politica externă a României, (coordonatori Ion Clafeteanu, Cristian Popişteanu), Editura ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1986.

6. Lucrări de sinteză

ALEXE, VLADIMIR, *Abwehr contra FBI. Secrete bine păzite,* Editura Românul, Bucureşti, 1992;

BODUNESCU, ION; RUSU-ŞIRIANU, ION, *Descifrarea unei istorii necunoscute,* Editura Militară, Bucureşti 1979, vo1. III.

BRESTOIU, HORIA, *O istorie mai puțin obişnuită*, Editura Politică, Bucureşti, 1987;

BUTNARIU, I.C., *Holocaustul uitat. Considerații istorice, politice şi sociale, cu privire la antisemitismul românesc*, Tel-Aviv, 1989, p. 418.

BUZATU, GH., *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial,* vol. II*,* Bucureşti, 1995;

Idem, Români în arhivele Kremlinului, Bucureşti 1996;

STAN, APOSTOL*, Iuliu Maniu. Naționalism şi democrație. Biografia unui mare român*, Editura Saeculum, Bucureşti, 1997;

CARP, MATATIAS, *Cartea Neagră*, *Suferințele evreilor din România în timpul dictaturii fasciste, 1940-1944*, vol. II, Pogromul de la Iaşi, Editura Dacia Traiană, Bucureşti, 1949;

CONSTANTINIU, FLORIN; DUȚU, ALESANDRU; RETEGAN, MIHAI*, România în război 1941–1945. Un destin în istorie*, Bucureşti, 1995;

CONSTANTIN, ION, *Basarabia în anii celui de al doilea război mondial 1939–1947*, Iaşi, 1995;

GHEORGHE, ION (generalul*), Un dictator nefericit Mareşalul Antonescu (Calea României spre statul satelit),* Ediție şi studiu introductiv de Stelian Neagoe, Bucureşti, 1996;

GIURESCU, DINU C., *România în al doilea război mondial (1939-1945)*, Editura All, 1999;

IOANID, RADU, *Evreii sub regimul Antonescu*, Bucureşti, Editura Hasefer, 1997.

KAREȚKI, A.; COVACI, M., *Zile însângerate la Iaşi – 1941*, Editura Politică, Bucureşti, 1978;

LIDDELL-HART, B. H., *Istoria celui de-al doilea război mondial*, 2 vol., Bucureşti, Editura Orizonturi, Editura Lider, 1998;

ROTARU, JIPA (comandor dr.), BURCIN, OCTAVIAN (lt.-colonel); ZODIAN, VLADIMIR (maior)*, Mareşalul Ion Antonescu. Am făcut războiul sfânt îm potriva bolşevismului*, Oradea, 1994;

SIMION, AURICĂ, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din august 1944*, Cluj-Napoca, 1979;

Idem, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, 1976;

STOENESCU, ALEX MIHAI, *Armata, mareşalul şi evreii. Cazurile Dorohoi, Bucureşti, Iaşi şi Odessa*, RAO Internațional Publishing Company, Bucureşti, 1998;

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Glorie şi tragedii. Momente din istoria Serviciilor de informații şi contrainformații române pe Frontul de Est (1941-1944)*, Editura Nemira, Bucureşti, 2003;

Idem, *Mihail Moruzov şi frontul secret,* Editura Elion, Bucureşti 2004;

Idem, *Rolul Serviciului Special de Informații în fundamentarea politicii şi artei militare româneşti în perioada 1937-1945*, coordonator ştiințific colonel (r) prof. univ. dr. Nicolae Ciobanu, susținută la fosta Academie de Înalte Studii Militare,în prezent Unuversitatea Națională de Apărare, Bucureşti, 1997;
TRONCOTĂ, CRISTIAN; BIDU, IOAN; BLIDARU, HORAȚIU; *Serviciile secrete ale Franței, Germaniei, Italiei, Spaniei şi Potugaliei înainte şi după Războiul Rece,* Editura Elion, Bucureşti, 2004;
ZAMFIRESCU, DAN, *Regele şi Mareşalul,* Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994;
ZINCĂ, HARALAMB, *„Spion" prin arhivele secrete, Editura* Garamond, Bucureşti 1993.

7. Studii şi articole în periodice

ALEXANDRESCU, ANTON, *Asemenea nopții Sfântului Bartholomeu,* în „Magazin istoric", s.n., ianuarie 1991, p. 37-38;
BERCEANU, BARBU B., *Aspecte constituționale ale regimului Antonescu*, în *Mareşalul Antonescu în fața istoriei*, Vol. III, Editura Moldova, Iaşi, 1992, p. 36-38 ;
Ioan Chiper, *Surse germane despre misiunea Chastelain în România,* în „Revista de istorie", nr. 12/1982;
CONSTANTINIU, FLORIN, *Însemnările unui agent secret britanic din ajunul insurecției române din August 1944*, I-II, în „Revista de istorie", nr. 1/1982 şi nr. 5-6/1992;
DOLGHIN, FLORENTINA, *Planul sovietic de atac, mai 1941*, în „Magazin istoric", s.n., ianuarie 1998, p. 66-67;
ORNEA, ZIGU, *Nostalgia legionară prezintă un pericol,* (II), în „Formula AS", nr. 51, noiembrie 1992, p. 9.
OTU, PETRE, *Aspecte ale activității Serviciului de Informații al Armatei în primul an al celui de-al doilea război mondial*, în *„Istoriografia în tranziție*", Editura I.N.I., Bucureşti, 1996, p.113-121;
Idem, *Din activitatea serviciilor secrete româneşti în cel de-al doilea război mondial*, în *„Societate şi armată în Europa secolului XX*", Bucureşti, 1994, p. 125-127;
PELIN, MIHAI*, Atitudinea Rusiei Sovietice față de România de la Dictatul de la Viena la 12 iunie 1941*, în *„Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire*", vol. II, Ediție I. C. Drăgan, Veneția, 1986, p. 365-382;
POPESCU, A., *Victima îşi aplaudă călăul,* în „Vremea" din 4 septembrie 1993;
POPESCU, DUMITRU, *1943 S.S.I. informează: Apele înşelătoare ale încrederii de sine*, în „Magazin istoric", s.n., august-septembrie, 1995;
POPIŞTEANU, CRISTIAN, *23 august 1944: mărturii inedite din Procesul Lucrețiu Pătrăşcanu,* în M.I., nr. 8/1991, p. 53-54;
PREDA, EUGEN, *Cazul Maimuca*, în „Magazin istoric", s.n., ianuarie 991, p. 40-44;
RAȚIU, ION, *La Roumanie d'aujourd,* Jean Grassin, EditeurPatis,1975;

SECASIU, CLAUDIU, *Regele Mihai şi executarea mareşalului Antonescu, în* „Arhiva S.C.C.”, nr. din 8 iulie 1991, p. 4-5;
TRAŞCĂ, OTTMAR, *Aspecte ale relațiilor dintre generalul Antonescu şi Mişcarea Legionară în perioada guvernării național-legionare (septembrie 1940-februarie 1941*), în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca“, XXXVI, 1997, p. 197-221;
TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Din istoria SSI. Misiune în Cehoslovacia ocupată,* în „Magazin istoric”, iunie 2004, p.17-20;
Idem, *Contribuția informativă a SSI pe frontul de Est în perioada de campanie (iunie 1941-august 1944)*, în *Omagiu istoricului Ioan Scurtu*, Editura D.M.Press, Focşani, 2000, p. 475-524;
Idem, *Mihail Moruzov şi Horia Sima,* în „Horia Sima”, volum editat de Gh. Buzatu, Editura Institutului European, Iaşi, 2000, p. 55-91;
Idem, *SSI despre războiul sovieto-finlandez,* în „Magazin istoric”, s.n., martie 2000, p. 37-41;
Idem, *Momente din istoria serviciilor de informații militare din România la începutul secolului al XX-lea,* în „Gândirea militară românească”, s.n., (I), nr. 3, 1998, p.152-161; (II) nr. 4, p.124-130;
Idem, *Serviciile de informații româneşti la începutul primului război mondial (1914-1916)*, în „Studii şi cercetări socioumane”, nr.3, 1998, p. 84-101;
Idem, *Contribuția informativă a SSI pe Frontul de Est (decembrie 1940 - iunie 1941)*, în „Revista istorică”, (I) tom VIII, nr.11-12, 1997, p.763-778, (II) tomIX, nr.1-2, 1998, p.43-54;
Idem, *Antonescu îi deportează pe țigani în Transnistria*, în „Magazin istoric”, s.n., martie 1997, p. 29-31;
Idem, *Atestări documentare privind potențialul informativ al SSI pe frontul de est*, în „Psihosociologia mass media”, an III, nr. 1 (9)/martie 1997, p. 44-46;
Idem, *Atestări documentare privind colaborarea Serviciului Secret de Informații al armatei române cu instituții similare din alte țări (1924-1940),* în „Psihosociologia mass media”, an II, nr. 3 (7)/octombrie 1996, p. 43-45;
Idem, *SSI despre percepția Mişcării Legionare în opinia publică românească*, în „Studii şi cercetări socioumane”, nr. 1, 1996, Editura INI, Bucureşti, p. 125-129;
Idem, *Informații secrete, acțiuni diplomatice şi măsuri cu caracter militar la granița de vest a României, 6 februarie 1938 - august 1940,* în „Studii şi cercetări socioumane”, nr. 1, 1996, Editura INI, Bucureşti, 145-157;
Idem, *Activitatea informativă a Puterilor Centrale contra României şi vulnerabilitățile societății româneşti în perioada neutralității (septembrie 1914-august 1916),* în „Istoriografia în tranziție”, Editura INI, Bucureşti, 1996, p. 91-102;
Idem, *Arhiva SSI - o perspectivă istorică*, în „Arhivele totalitarismului” , an III, nr. 1, 199, p. 202-205;
Idem, *Aspecte ale bătăliei desfăşurate pe frontul secret al informațiilor înainte de instaurarea guvernului dr. Petru Groza,* în *„6 martie 1945 începuturile Comunizării României”,* Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1995, p. 279-287;

Idem, *Serviciile secrete româneşti despre iminența războiului,* în „Dosarele istoriei”, nr. 5 (10), 1997, p. 25-30;
Idem, *Pagini neştiute din istoria SSI* (martie-mai 1945); *Frontul secret sub presiunea politicii*, în „Dosarele istoriei”, nr 5/1996, p. 7-12;
Idem, *Bolşevizarea României văzută de Grupa Specială a SSI,* în „Dosarele istoriei”, nr. 3, 1996, p. 33-38;
Idem, *Spionaj şi contraspionaj dincolo de Prut*, în "Magazin istoric", s.n., octombrie, 1996, p. 36-41;
Idem, *Aprilie 1941. SSI avertizează asupra imensului potențial al URSS,* în „Magazin istoric”, s.n., iunie 1996, p. 45-49;
Idem, *Din istoria unei colaborări: SSI - Abwehr*, în „Magazin istoric”, s.n. iulie 1994, p.13-17, august 1994, p. 73-77 şi septembrie 1994, p. 28-32;
Idem, *Iadul de peste Prut*, *28 iunie 1940- 22 iunie 1941:* în „Magazin istoric”, s.n., martie 1994, p.16-20;
Idem, *Din istoria SSI, Traian Borcescu - Riscurile jocului dublu,* în „Magazin istoric”, s.n., iulie, 1993, p. 25-31, iulie 1993, p. 25-31 şi august 1993, p. 25-31;
Idem, *Cazul Precup*, în „Magazin istoric”, s.n. decembrie 1992, p. 41-48;
VARLAM, IOAN, *Istorici români implicați în publicarea de falsuri, în* „Arhiva S.C.C.”, an II, nr. 6, din 24 septembrie 1993, p. 3.

Indice de nume

A

Adam: .
Agronomu: vezi Pătrascu, N.
Aioanei, Constantin (publicist): .
Albu (funcționar SSI):
Aldea, Aurel (general):
Aleksandru I Karageorgevic (prinț regent al Serbiei, rege al Iugoslaviei): . Alexandrescu, Anton (memorialist național-tărănist): .
Alexandrescu (căpitan): .
Alexandrescu (administrator financiar): .
Alexandrov (locotenent-colonel sovietic): .
Alexe, Vladimir (publicist): .
Alexianu, Gheorghe (profesor):
Almăjeanu (colonel):
Andrea, Aurelian (locotenent-colonel):
Andreev (căpitan sovietic): .
Andropov, Jurij (şef de stat sovietic):
Angelescu, Constantin (doctor, politician național-liberal):
Angheloiu, Emil (acuzator public): .
Anton, Constantin (general):
Antonescu, Constantin (colonel): .
Antonescu, Ion (general, mareşal, conducător al statului român):
Antonescu, Maria:
Antonescu, Mihai (Ică) - vicepreşedintele Consiliului de Miniştri:
Antoniu (agent SSI): .
Arabu, Eugen (funcționar SSI): .
Aramă (general):
Arbore, Ion (general): .
Ardeleanu, Ion (istoric):
Argeşeanu, Gheorghe (general):
Argetoianu, Constantin (politician):
Argetoianu (donna): Arghir (funcționar SSI):
Arimia, Vasile (istoric):
Auer, Kurt:
Auschnitt, Max (industrias): .

B

Bacher (subofițer german): .
Badea, Cornelia (născută Cristescu): .
Balaban (doctor): .
Balaios Vasile:
Balotescu, Gheorghe (maior):
Bara, Traian (publicist): .
Barbu (doamna): .
Barbul, Gheorghe (diplomat, memorialist):
Baston, Ileana: .
Bauer (colonel german): Bălan (maistru):
Bălănescu, Gabriel (legionar, memorialist);
Bălcescu, Nicolae (istoric şi revolulionar român):
Bălteanu (maior):
Bănescu, Vintilă (magistrat): .
Bărbulescu, Camil (căpitan, magistrat):
Bărbulescu, Marin (Iegionar, memorialist): .
Bârsan:
Beatz, Eugen (etnic german): .
Becescu, Florin (conspirativ „Georgescii" -director SSI):
Beck, Josef (colonel polonez): .
Begnescu (locotenent-colonel):
Belimace, Doru (legionar): .
Bentoiu, Aurelian: .
Benvenişti, Mişu:

Benvit (doctor): .
Berceanu, Barbu B.: .
Berindei, Dan (academician român, istoric): .
Bernard, Henri (istoric belgian): .
Berthelot, Henri-Mathias (general francez): .
Beza: .
Bidianu, Augustin (ministru, legionar):
Biris> Victor (legionar): .
Bobocescu, Vasile (istoric): .
Bocu, Sever (național-țărănist):
Bodnăras, Emil (rninistru comunist, conspirativ „Ceausu”):
Bodunescu, Ion (istoric, publicist):
Bogomoletz, Victor (rus alb): .
Böhme (colonel german):
Boilă, Zaharia (național-tărănist):
Boldeanu (preot legionar):
Boldur (căpitan aviator): .
Borcescu, Traian (locotenent-colonel, colonel rez., director SSI, memorialist):
Borisov (colonel sovietic): .
Bossuet (istoric francez):
Botea (căpitan): .
Botez, Alexandra (preceptor): .
Boxhal (industriaş britanic): .
Brahas, Comel (scriitor, om politic): .
Braşoveanu (funcționar SSI):
Brauchitsch, Walter (mareşal german): .
Brătianu, Constantin (Dinu) LC. (lider național-liberal):
Brătianu, Dan (ing. La Soc. de Telefoane):
Brătianu, Gheorghe L(național-liberal, istoric):
Brătianu, Ion L (lider național-liberal, prim-ministru): .
Brătianu, Ion (Ionel) LC. (lider najional-liberal, prim-ministru): .
Brestoiu, Horia (istoric, publicist):
Brighiu, C. (comisar):
Budisteanu, Radu (ministru legionar):
Bugheanu, Luca (locotenent, inginer): -.
Bundorf (agent britanic): .
Burckhardt, Jacob (scriitor şi istoric elvetian):
Burileanu (colonel): .
Bush, George (preşedinte S.U.A.):
Bumariu, LC. (publicist):
Butucescu, Horia (zis „Miu”'- şef de grupă SSI):
Buzatu, Gheorghe (istoric):
Buzescu (director Fabrica „Letea"):
Buzesti (funcționar SSI): .
Cahane (dentist): .
Calafeteanu, Ion (istoric): .
Canaris, Wilhelm Frantz (amiral german, şeful Abwehr-ului):
Cancicov, Mircea (ministru național-liberal):
Capră: .
Captaru, Felicia (publicistă): .
Caranfil, Tudor (cineast):.
Caranica, Ion (legionar): .
Carboni (general, şeful Serviciului de Informații Militar Italian): .
Carol II (Rege al României):
Carp, Matatias (secretar Organizația comunităților evreieşti, publicist):
Cassin, M. (istoric francez): .
Catargiu, Lascăr (stradă): .
Caufman, Simion (publicist): .
Cădere, Victor (diplomat): .
Călinescu, Armand (național-tărănist, prim-ministru):
Căpătână, A. (maior, locotenent-colonel):
Căzan, Gheorghe Nicolae (istoric):
.

Ceauşescu, Nicolae (secretar general comunist, Ff de stat român): .
Cecropide: .
Charlotte (doamna): .
Chastelain, Alfred George (Mauriciu?) Gardine de (locotenent-colonel britanic):
Chelbasu, C. (funcționar SSI): .
Cherciu, Ileana: .
Cheoreanu, Nistor (legionar, memorialist):
Chiper, Ioan (istoric): .
Chirilovici, C. (locotenent-colonel):
Chiritescu: .
Chimoagă, Platon (general, memorialist): Chita (agent SSI): .
Churchill, Winston (prim-ministru britanic):
Ciobanu, Nicolae (colonel, istoric): .
Ciucă, Mihai (istoric): .
Ciupercă, Nicolae (general): .
Ciuprik (radiotelegrafist polonez):
Clime, Gheorghe (inginer, legionar): .
Clodius, Carl (diplomat german):
Coandă (amiral): .
Coandă Henri (savant român):
Codreanu, Corneliu Zelea (om politic, Căpitanul Mişcării Legionare):
Codreanu, Ion Zelea (invătător, legionar): .
Codreanu (fratii): .
Cohen, Ivan (agent): .
Cojocaru, Gheorghe (sofer):
Comşa, Gheorghe (sef secție SSI):
Comsa, Ovidiu (legionar):
Coma (director): .
Condurăteanu, Mihai (medic): .
Cononov;.
Constant, Alexandra (ministru legionar): .
Constantin, David (căpitan): .
Constantinescu, Atta Al. (ministru național-liberal):
Constantinescu, Gogu (stradă):.
Constantinescu-Iasi, Petre (profesor, comunist): .
Constantinescu, Louis (locotenent-colonel):
Constantinescu, Nicolae (legionar): .
Constantiniu, Florin (istoric):
Coposu, Comeliu (om politic național-țărănist):
Comeanu (avocat): .
Cosmovici, Horia (legionar): .
Costiner (gazetar): .
Costici (protopop): .
Costescu (consul): .
Cotaru, Plutarc (inginer): .
Cotaru (doamna): .
Cotea: .
Covaci, Gheorghe („Ghită” -şef de echipă SSI):
Covaci, Maria (istoric): .
Crăiniceanu, C. (locotenent-colonel): .
Cretu, Gheorghe (legionar): .
Cretulescu, Ilie (general): .
Creizianu, Alexandra (diplomat):
Cretzianu, Dimitrie (ministru): .
Cretzianu, George (ministru): .
Cristea, Miron (patriarh, prim-ministru): .
Cristea, Nicolae (colonel):
Cristea (maior): .
Cristescu, Cleopatra (născută Botez): .
Cristescu, Eugen (director general SSI):
Cristescu, Gheorghe ("Gică' - director SSI): -
Cristescu, Ioan (invătător): .
Cristescu, Ioan (func't,ionar prefectură): .
CristeScu; Maria Theodora („Dora”, născută Feraru, văduva generalului Golici):

Cristescu, Mihaela (căsătorită Soneriu): .
Cristescu, Mihai (comisar): .
Cristescu, Mircea (consul):
Cristescu, „Relu”: .
Cristescu, Vasile (locotenent-colonel): .
Cristescu, Victor: .
Cristescu (subofițer):
Crişti, Wladimir: .
Criticus, G. (agent SSI): .
Crutescu, Radu: .
Cumkov (comisar sovietic): .
Curăraru (funcționar SSI):
Cuza, A.C. (profesor, om politic național-creştin):
Cuzin (general):
Cuznețov (partizan sovietic):

D

Daraban: .
Daurand, George (profesor, căpitan în armata engleză):
David, Aurelian (colonel): .
David, Gheorghe (istoric): .
Davidescu, Misu (diplomat): .
Davidescu, Radu (colonel):
Dănulescu, Constantin (ministru):
Dăscălescu (funcționar SSI): .
Delarue, Jacques (istoric francez): .
Demetriad (funcționar SSI): .
Devechi: .
Diaconescu, C. (maior, publicist): .
Diaconescu, Dumitru (locotenent-colonel):
Diaconescu, Nicolae (maior): .
Diaconescu (general): .
Dincă, Gheorghe (plutonier major): .
Dinu, George (proprietar în Joita): .
Dinulescu, Radu (colonel):
Dită, Alexandra V. (istoric, editor):,
Dobre (general):
Dobrescu, Paul: .
Dobrian, Constantin (procuror): .
Dobrogeanu, Eugen (maior): .
Döering (maior german):
Dohatcu: .
Dohotaru, Ion (colonel):
Dollfuss, Engelbert (cancelar al Austriei): .
Dombrowski, Victor (general): .
Dona (agent): .
Dorovici (agent): .
Dragalina, Cornelia (general):
Dragomir (colonel): . Dragomir, Silvia (istoric):
Dragos, Titus (ministru): .
Dragu, Constantin (general): .
Drăgan, losif Constantin (istoric, publicist):
Duca, I.Gh. (național-liberal, prim-ministru):
Duca (maior): .
Dulles, Allan (şeful O.S.S. american, memorialist): .
Dumitrascu, Ion (colonel): .
Dumitrascu (căpitan în rezervă): .
Dumitrescu-Borsa (preot, legionar): .
Dumitrescu, Constantin (general): .
Dumitrescu, Ioan (locotenent-colonel):
Dumitrescu, Miți (avocat, legionar): .
Dumitrescu, Sava (inspector de Siguranță): Dumitrescu, Ştefan (locotenent-colonel): .
Dumitrescu-Zăpadă (legionar): .
Dupplitzer (locotenent german): .
Durghiu (comisar de Siguranță): .
Dută, Maximilian (maior):

E

Eck, Alexandra (profesor belgian, agent britanic): -
Edelstein, Max: .
Eliade, Mircea (savant şi scriitor român):
Enescu, Voinea (funcționar S_S.L):
Eppinger (medic): .
Emhardt, Schmit (etnic german): .
Emescu, Grigore (locotenent-colonel):
Ervin (diplomat): .
Eschenazi, Alexandra (agent evreu): .
Eugen (student din Iaşi): .

F

Fabricius, Wilhelm (diplomat german): .
Fătu, Mihai (istoric): .
Feher (radiotelegrafist sovietic):
Ferdinand I (Rege al României): .
Fichet, De: .
Filderman, W. (jurist, preşedintele Uniunii Comunităților Evreieşti):
Filimon (funcționar SSI): .
Finkels (delegat Crucea Roşie): .
Finkelstein (conspirativ „Lowin”, agent comunist folosit de sovietici):
Firoiu (gazetar): .
Fischer (etnic german): .
Flondor, Neagoe: .
Fluieras, Ion (socialist): .
Foris, ştefan (lider comunist):
Fouche, Joseph (ministru francez):
Franasovici, Richard (național-liberal):
Fuss (avocat): .

G

Galante, Pierre (istoric):
Galeriu, Radu (funcționar SSI):
Galicinski (refugiat polonez):
Gatterburg, Veretu (național-tărănist):
Gaulle, Charles De (mareşal, şef de stat francez): .
Gămulea (căpitan în rezervă):
Găvănescu (profesor, legionar):
Găzdaru (legionar): .
Geissler, Kurt (colonel, general german):
Georgescu, C. (legionar): .
Georgescu, Gh. (legionar): .
Georgescu, Leon: .
Georgescu, Ligia:
Georgescu, Nicolae („Nae” – chestor de poliție): .
Georgescu, R. (publicist):
Georgescu, Teohari (ministru comunist): .
Georgescu, Valeriu C. („Rică” – inginer, ministru, național-țărănist):
Georgescu (funetionar SSI):
„Georgescu” (nume conspirativ): vezi Becescu, Florin.
Gerota, Dan („Miki” – profesor):
Gerstenberg, Alfred (general german): -
Ghelen, Reinhard (ofițer german, şeful structurii informative a Frontului de Est din cadrul Abwherului):
Ghelmegeanu, Mihail (ministru, național-liberal): -
Gherasim, Gheorghe Dumitru ("Gheorghită', conspirativ Aurică):
Ghersecson, lacob (agent evreu): .
Ghersenhom (agent evreu): .
Gherssenberg (agent evreu): .
Ghica, Alexandra (director general în Siguranță):

Ghica, Nicolae (căpitan magistrat): . Ghilezan, Emil (național-tărănist):
Gibson (maior englez):
Gigurtu, Ion (prim-ministru):
Giosanu (inspector de poliție): .
Gingold, Nandor (secretar general în Centrala Evreilor): .
Giselle (Soneriu): .
Giurescu (maior):
Giurescu, Constantin (istoric): VIII.
Giurescu, Constantin C. (istoric, ministru):
Giurgiuveanu (inginer): .
Göering, Hermann (ministru german):
Goetz (etnic german): .
Goga, Octavian (poet, publicist, politician național-creştin, prim-ministru):
Golici, Aida: .
Gorbaciov, Mihail Sergheievici (şef de stat sovietic):
Gonzneanu, Tuliu (maior magistrat):
Graur, Nicuşor: .
Graves, R. (publicist britanic): .
Greceanu, Constantin Paul (diplomat, legionar):
Gregori, von (maior german):
Grigoriu (diplomat):
Grigorescu, Zoze (legionar): .
Gross, Karl (arhitect, etnic german): .
Grossman (Grozea), Adolf (şeful direcției financiare la Centrala Evreilor): . Groza, Dumitru (legionar):
Groza, Petru (politician de stâga, prim-ministru):
Gruia (diplomat): .
Griindich (maior german): .
Györffi (soti, agenți maghiari): .

H

Hamilton, Billy: XVI.
Hansen (colonel german din Abwehr): .
Hansen, Erik (general german):
Haralamb (sef de grupă SSI):
Hasdeu, Bogdan Petriceicu (savant şi scriitor român): .
Hauffe, Arthur (general german):
Hegel, Georg Wilhelm Friederich (filosof german):
Herseni, Traian (sociolog):.
Hillgruber, Andreas (istoric german):
Himmler, Heinrich (ministru german):
Hitler, Adolf (lider național-socialist, Fiihrer-ul Germaniei):
Hodoreanu: .
Hoffman (căpitan german):
Hoffmeyer (general german):
Holl, Thomas (maior):.
Hudită, Ioan (național-tărănist, memorialist):
Hulubei, Horia (legionar, academician): .

I

lacob, C. (agent SSI): .
lacob, Pal ("Jegenak" – agent maghiar): .
Iacoban, Mircea Radu (publicist): . lacobescu (inginer): .
lamandi, Victor (ministru, național-liberal):
Iamandi (funcționar SSI): .
Ianaghita (general japonez): .
Iancu, Avram (revolutionar român): .
Iaşinschi, Vasile (legionar, ministru): .
Ilasievici, Constantin (general): .
Iliesiu (poet, național-tărănist): .
Ilisievici (funcționar SSI): .
Ioanitiu, Alexandru (general):

Ion Vodă Armeanul (domn român):
Ionescu, Alma (publicist):
Ionescu, Andrei (agent, legionar):
Ionescu, Barbu (funcționar SSI):
Ionescu-Calinderu, Ştefan (agent SSI): .
Ionescu-Micandru, Gheorghe Constantin ("Titi" – locotenent-colonel, şef secție SSI): --.
Ionescu, Mihai E. (istoric): .
Ionescu, Mihai N.L. (maior): .
Ionescu, Nae (profesor, filosof):
Ionescu, Palius (colonel):
Ionescu, Radu (colonel magistrat):
Ionescu, Ştefan (agent): .
Ionescu, Traian (funcționar SSI): .
Ionescu, Victor ("Vintilă", „Valer" – comisar de Siguranță, funcționar SSI):
Ionescu (maior): .
Inculet, Ion (ministru): .
Ionită, Ştefan (martor):
Iorga, Nicolae (savant, istoric, politician, național-democrat şi carlist):, -.
Iorgulescu, Misu: Iovian, Marcel (maior): .
Istrate (director la „Vagon Lits"):
Izvoreanu, Cernica (boier): .

J

Janiot (francez):
Jaures, Jean (socialist francez): .
Joseph, Pere (demnitar francez):
Jukov, G.K. (mareşal sovietic):
Jumanca, Iosif (socialist): .

K

Kanoyan (conspirativ „General Dora"): .
Karandasov (căpitan sovietic): .
Karetki, Andrei (istoric): .
Kaufman, Odette: .
Keitel, Wilhelm (feldmareşal german):
Killinger, Manfred von (diplomat german):
Kintzel (colonel german):
Kiritescu, Constantin (istoric): .
Kis (agent sovietic paraşutat): .
Klos, Budai (etnic german): .
Kobl: .
Kofler, Remus (comunist): .
Kogălniceanu, Mihail (istoric, om politic român):.
Kollontai, Alexandra (diplomat sovietic):
Kokoska, Iaroslav (istoric cehoslovac): .
Kamarovici (preot polonez, refugiat): .
Kome, Radu (general):
Kulinski, Raymond (publicist): .
Lache, Ştefan (istoric): .
Lahousen (colonel german): .
Lagner, Herman (sublocotenent german): .
Lamprecht, Karl (istoric german):
Launay, Jacques de (istoric francez): .
Lazăr, Ilie (național-tărănist):
Lawrance, A.W. (scriitor britanic): .
Lawrance, Thomas Edward (scriitor britanic, fost agent):
Lăncrănjean, Ion (scriitor român):
Lăzărescu, Constantin (general): .
Lăzărescu (comandor, legionar): .
Leahu (funcționar SSI): .
Lecca, Radu (subsecretar de stat, om de afaceri, memorialist):
Lefter, Mille (comandant legionar):
Lefter, Simion (legionar): .
Lehrer, Milton G. (istoric american): .

Leibovici, Roza (agentă comunistă): .
Leontiev (locotenent-colonel sovietic): .
Leoveanu, Emanoil (general):
Le Pen, Jean-Marie (om politic francez):
Lepădatu, Dumitru (şef secție SSI):
Lesseigne, Jean-Paul (agent francez): .
Leucutia, Aurel (național-tărărvst):
Lissievici, Ion (colonel, director SSI):
List, Wilhelm (feldmareşal german): .
Lithman, Vasile (şofer): .
Littman, George ("Georgică" – agent evreu):
Liveanu, I. (agent SSI): .
Lobontiu, Emil (național-tărănist); .
Loghin, Al. (istoric): .
Lövi Emeric
Lowin: vezi Finkelstein.
Luca, Nicolas (inginer maior):
Luca, Vasile ("Lazslo" -comunist):
Lupas, Ioan (istoric):.
Lupu, Constantin (acuzator, fost comandant al Garnizoanei Iaşi): .
Lupu, Nicolae ("Costache"(?) - doctor, om politic național-țărănist):
Lupescu, Elena (Wolff):

M

Madgearu, Virgil (profesor, om politic național-tărănist): >
Magherescu, Gheorghe (colonel în rezervă, memorialist):
Malaxa, Nicolae (industrias): .
Malinovski, Rodion (mareşal sovietic):
Meltezeanu, Constantin ("Cocută'):
Maimuca, Constantin (inspector de Siguranță):
Mancu, Sever (legionar): .
Mandel, Iosif: .
Maniu, Iuliu (lider național-tărănist, ministru):
Manoilescu, Gr. (legionar): .
Manoilescu, Mihail (politolog, ministru): .
Manolescu (general): .
Manstein, Erich von (general gernian): .
Manu (diplomat): .
Manuilă, Sabin: .
Mareş: .
Marinescu, Cezar (colonel):
Marinescu, D. (publicist):
Marinescu, Gabriel ("Gavrilă' - general): .
Marinescu, Ion (ministru): .
Marinescu, Nicolae ("Nae" - general):
Marinescu, Victor (colonel):
Marinescu (legionar):
Marinovici, Victor (funcționar SSI): .
Maronia, Graff von (colonel, general german): .
Marton, Anton (agent maghiar):
Marx, Karl (filosof german):
Masterson, Tom (agent englez): .
Masterson (fratii}:
Masuc, Mihail (agent sovietic): .
Mata, Hari (agentă germană): .
Mateică (comerciant): .
Maurer, Ion Gheorghe (ministru comunist): .
Mayer, Friederich von (colonel german): .
Medrea, Victor (legionar): . Melc (agent SSI): .
Melinte, Grigore (inginer):
Mesaroş, Pavel (agent maghiar): .
Metternich (cancelar austriac):

Meţianu, Bubi: .
Meţianu, Eugen (colonel magistrat): .
Meţianu, George Silviu (căpitan în armata britanică): -.
Meută (func(ionar SSI): .
Mihadas, Teohar (legionar, memorialist): .
Mihai I (Rege al României):
Mihai Viteazul (domn român):.
Mihail, Gheorghe (general):
Mihalache, Ion (lider naţional-tărăriist):
Mihalcea, Constantin (chestor de poliţie, funcţionar SSI):
Mihăilescu, Gheorghe (doctor): .
Mihăilescu, Rica (legionar): .
Mihăilescu, Tiţi (ziarist): .
Milcoveanu, Serban (doctor, memorialist legionar): .
Miloiu: .
Mironovici, Radu (legionar):
Mirto, Eduard (ministru naţional-tărănist):
Miu (agent SSI): vezi Butucescu, Horia.
Moldoveanu, Milică (istoric): .
Molotov, Veaceslav Mihailovici (ministru de externe sovietic):.
Morosan, Rozalia (agentă maghiară); .
Moruzov, Mihail (conspitativ „Stefãanescu” -şeful Serviciului Secret Român):
Moruzov, Veniamin (memorialist): .
Mota, Ion ("Ionel” – soţia lui): .
Miler, von (comandor german): .
Mulgund (doctor): .
Munteanu (căpitan magistrat): .
Munteanu (agent SSI):
Mussolini, Benito (liderul partidului fascist, conducătorul Italiei): .
Muşetescu (preot): .
Muşat, Mircea (om politic, istoric):

N

Nanu, Frederic (diplomat):
Napoleon, Bonaparte (inpărat francez):
Neaesu, Gheorghe (istoric):
Neagu, Cozma (general în rezervă, publicist, memorialist):
Neagu: .
Nedelcu, C. (agent SSI): .
Negel, Dimitrie D.: .
Negro, Maurice (agent francez): .
Nestor: .
Neubacher, Herman von (diplomat german):
Nicolla, Vella Antonio: vezi Turcanu.
Nicolae (principe al României): .
Nicolai, Walter von (colonel german):
Nicolaid, Joan (colonel): -
Nicolau, A. (locotenent-colonel magistrat): .
Nicolau, Maria (născută Cristescu): .
Nicoleanu (general): .
Nicolschi, Sergheievici Alexandru (numele adevărat Grumberg Boris – evreu, spion sovietic, ministru comunist): .
Niculescu-Buzesti, Grigore (ministni naţional-tărănist):
Niculescu-Cociu, Radu (general):
Niculescu, Constantin (general):
Niculescu, Marius (agent SSI): .
Nietzsche, Friedrich (filosof german):
Noveanu, Vasile (doctor, legionar): .

O

Ochia, Lionede (col.dr., istoric):

Onatu (căpitan magistrat): .
Onciul, Dimitrie (istoric):
Opris, Romulus (legionar): .
Omea, Zigu (istoric, publicist): .
Oteteleseanu, Costi: .

P

Panaitescu (maior): .
Panaitescu, P.P. (istoric):
Pangal, Ion ("Jean" – diplomat): .
Pantazi, Constantin (general, ministru):
Pantazi, Ion (memorialist):
Papacostea, Petre:
Papanac, Nacu (legionar): .
Papanace, Constantin (ministru legionar): .
Paul Karageorgevic (prim regent al Iugoslaviei): .
Paulescu, N.C. (medic, savant roman, teoretician naționalist): .
Pauli (sofer): .
Paulus, Friedrich von (general, feldmareşal german): .
Pauker, Ana (ministru, comunistă): .
Păcescu (funcționar SSI): .
Păis, Nicolae (general magistrat):
Pălăngeanu, Nicolae C. (general):
Pătrascu, N. (inginer, şef de grupă SSI, conspirativ „Agrnomu"):
Pătrăşcanu, Lucretiu (ministru comunist):
Pârvau, Vasile (istoric): VIII.
Pelin, Mihai (istoric, publicist):
Pella, Vespasian (diplomat): .
Penescu, Dumitru (colonel): .
Petraşcu, Nicolae (legionar):
Petreanu, Virgil (inginer, legionar): .
Petrescu, Nicolae ("Nani" – funcționar SSI): .
Petrescu, Constantin (locotenent-colonel): .
Petrescu, Constantin ("Titel" – lider social-democrat): .
Petrescu (colonel):
Petrescu (agent sovietic paraşutat): .
Petrini (avocat): .
Petrovici, Grigore ("Gută" – comisar de Siguranță, funcționar SSI):
Petrovicescu, Constantin (general, ministru):
Petru II (Rege al Iugoslaviei): .
Petruşca, Iuliu (subdirector la Societatea de Telefoane):
Petterman (căpitan german):
Pieckenbrok, Hans (şeful Frontului de Est din Abwehr):
Pinkensolm: .
Pintilie, Florin (istoric):
Piperin, Anghel (avocat, legionar): .
Pleşca (locotenent-colonel): .
Pohot (colonel): .
Politis (agent SSI): .
Pomponiu (doamna colonel): .
Pop, Ghită (național-tărănist):
Pop, Valer (național-tărănist): .
Popescu, Andrei (legionar): .
Popescu, A. (căpitan în rezervă, publicist): .
Popescu, Cleopatra (născută Cristescu): .
Popescu, Dumitru (general):
Popescu, Gabi (avocat): .
Popescu, G. (inginer silvic):
Popescu, Ioan (locotenent-colonel): .
Popescu, Iorgu (căpitan magistrat):
Popescu, Marcel (agent, legionar): .
Popescu-Mehedinti (secretarul lui Ion Mihalache):
Popescu, Mircea (inginer): .
Popescu, R. (legionar): .
Popescu Petre:

Popescu, Simion (subinspector de Siguranță): .
Popescu, Traian (editor): .
Popescu (colonel): .
Popescu (funcționar SSI): .
Popişteanu, Cristian (istoric): .
Popovici, Mihai (național-tărănist);
Popovici (inginer): -
Porter, Ivor (căpitan englez, agent paraşutat, memorialist):
Precup, Victor (locotenent-colonel):
Preda, Eugen (istoric, publicist):
Proca, Alexandru (colonel):
Prodan, David (istoric, academician): VIII. Prost, Henri (istoric francez): . Prundeni, LP. (ziarist): .

R

Racotă (fratii): .
Racovită, Mihail (general):
Ralea, Mihail (național-tărănist):
Rathenau, Ştefan (plutonier, etnic german): .
Rațiu, Ion (orn politic român, publicist):
Rădăceanu, Lothar (social-democrat): .
Rădescu, Constantin (general):
Rădulescu, Constantin (locotenent-colonel):
Rădulescu, Gheorghe (locotenent-colonel): .
Rădulescu, Ilie (ziarist): .
Rădulescu, Octavian (locotenent-colonel):
Rădulescu, Sita (locotenent-colonel):
Rădulescu, Traian (funcționar SSI): .
Rădulescu-Zoner, Serban (istoric): .
Rădulescu (colonel M.St.M.): .
Rădulescu (maior): .
Rădulescu (sef de grupă SSI): .
Rădulescu (laborant, legionar): .
Reiss, Kurt (publicist german):
Rene, Rodica: Rentgref (diplomat englez): .
Reuger: .
Ribbentrop, Ioachim von (ministru german):
Richelieu (cardinal şi ministru francez):.
Richter, Gustav von (colonel, ataşat de poliție german): -
Rioşanu, Alexandru (locotenent-colönel):
Ritter: .
Ritgen, Hermann von (şeful serviciului de informații politice a Legatiei germane):
Rizescu (sef de echipă SSI):
Rödel, Wilhelm (consilier la Legația germană):
Roder (colonel austriac):
Rödler (colonel, şeful Abwehrului din România): -
Roesler, Robert (istoric austriac):
Roetung (general german): .
Rogojan, Aurel Ioan (publicist): VIII.
Rohan, von: .
Rohrscheid (căpitan german):
Roller, Mihail: VIII.
Romanis: . Românescu, Badea: .
Roos (colonel englez): .
Rosas, Reed (nume de acoperire folosit de Canaris): vezi supra.
Rosetti Radu (istoric): VIII.
Rostovsky: (căpitan): .
Rotta, Mario (şef S.LA. italian): .
Rougemont, Eduard de (jurist francez): .
Rudeanu (colonel magistrat):
Russo (proprietar): .
Rusu-Sirianu, Ion (publicist):

S

Sachelariu: .
Sagner: .
Salmuth, von (general german): .
Santza, Pratt J. (ministru): .
Samsonovici, Nicolae (general): .
Sarandos (Dimissiorioleti Saratopulos):
Saucă, Alexandru (publicist):
Savu, Eugen: .
Sănătescu, Constantin (general, prim-ministru):
Săinescu: .
Săracu, Dumitru Zelea (acuzator public):
Săvescu (funcționar SSI): .
Săvoiu (general): .
Sârbu, Victoria (comunistă):
Săngiorgiu (profesor): .
Schaner (radiotelegrafist german): .
Scheuerman: .
Schmidt, Andreas (etnic german):
Schobert, Eugen Ritter von (feldrnaresal german):
Schöffer, Eugen (agent evreu): .
Schofferman, S. (publicist evreu): .
Schumacher (colonel german): .
Scurtu, Ioan (istoric): .
Secasiu, Claudiu (istoric): .
Seinescu (general): .
Senker, Andreas (etnic german): .
Sichitiu (funcționar SSI):
Sidorovici, Alexandra: .
Silber, Belu (comunist): .
Silişteanu (funcționar SSI):
Silvestru (sef de grupă SSI): .
Silveşteanu (funcționar SSI): .
Sirna, Horia (comandantul Mişcării Legionare, memorialist):
Simion, Aurică (istoric):
Simionescu (stenograf): .
Siminel, Victor (colonel):
Simovici, Dusan (general iugoslav):
Skyler (general): XVI.
Socor, Matei: .
Solomon (doctor, național-țărănist):
Soltutiu, I. (Iocotenent-colonel):
Soneriu (avocat): Soneriu (doamna): .
Soreanu (Haim Schar – ziarist):
Sorge, Richard (spion sovietic):
Sovestin (ofiier polonez): .
Spălătelu, Ion (istoric): .
Spânu, Ion: .
Speidel, Wilhelm (general german): .
Spengler, Oswald (istoric şi filosof german): VI. Sraer (avocat): .
Stalin, Iosif Visarionovici (secretar general bolsevic, şeful statului sovietic): Stanciu V.V.: .
Stavropoleos, Alexandru (chimist, legionar): .
Stănescu, Ciclop: .
Stănescu, lonel: -.
Stănescu, Marcel: .
Stănescu, N.D. („Nicuşor” – director SSI, memorialist):
Stănescu, Teodor (avocat): .
Stănescu (directorul cifrului):
Stănescu (neidentificat): .
Stănciulescu (politist): .
Stăngă (chestor): .
Stărcea, Mociony Ioan (mareşal al Palatului):
Stărcea (agent SSI): .
Stevens (agent american): .
Stoenescu, Nicolae (general): .
Stoica (legionar): .
Stoican, Vasile (acuzator public):
Stoicănescu (legionar): .
Stokesbury, James L. (istoric american): .
Stransky, Herman von (conspirativ „Alexandru”, „Sandii'): -.
Stroici, Manole (legionar): .

Stump, Henriette ("Margareta", agentă engleză):
Sturdza, Alexandra (colonel): .
Sturdza, Mihail (ministru legionar, memorialist):
Susaicov, Ivan Z. (general sovietic):
Sandru: .
Seicaru, Pamfil (ziarist):
Serbănescu (funcționar SSI): .
Socariciu (legionar): .
Ştefan cel Mare (domn roman):.
Ştefan, Marian (istoric):
Steianescu, Anghel (funcționar SSI):
Steiuiescu, Gheorghe ("Ghită' – colonel):
Stefănescu, Nicolae ("Niky" – comisar Siguranță, şef grupă SSI): .
Stefănescu, Paul (istoric):,
Steianescu, Vasile (nume de acoperire folosit de Nicolschi): .
Steflea, Ilie (general):
Ştirbey, Barbu (diplomat):

T

Taine, Hippolyte (filosof francez):.
Tasse (profesor, legionar): .
Taflaru (polijist); .
Talleyrand, Perigord (ministru francez):, .
Tănase, Maria (cântăreată): .
Tănăsescu (primar în Joita): .
Tătaru, N. (maior): =.
Tătăranu, Nicolae (general):
Tătărăscu, Gheorghe (ministru, național-liberal): -
Teodoru, Aurel (comandor):
Teodorescu-Sachelarie, Alexandra C. (colonel):
Teodorescu, Constantin: .
Teraponte (sofer):
Tester (agent dublu):
Thefil (ziarist german):
Timoşenko (mareşal sovietic)
Titulescu, Nicolae (diplomat, ministru):
Tobescu, Constantin (general):
Tomescu, Nicolae (maior):
Tomescu, ştefan (conspirativ „Tomşa" şi „inspector Pavelescu" -maior):
Topală, Vasile: .
Topor (general): .
Tosan (agent britanic): .
Tota, Ilie (sofer): .
Toynbee, Arnold (istoric englez):
Trifa, Viorel (legionar): .
Trifon, Mircea (locotenent-colonel):
Trohani, Nicolae (colonel):
Troncotă, Cristian (istoric):
Tulbure, Emil (maior): Tutu, D. (istoric): .

Ț

Țurcanu (agent britanic cu numele „Vella Nicola Antonio"): -
Țvetkovici, D. (premier iugoslav): .

U

Ulea, Octavian (seful protocolului Palatului): .
Unga, Constantin (maior): .
Unterhans: . '
Urdăreanu, Ernest (mareşal al Palatului):
Ureche, Marian (istoric):.
Urlătianu (colonel în rezervă): .
Userson, H. (medic): .

V

Varlam, Ioan (publicist):
Vaida-Voevod, Alexandra (om politic): .

Vasiliu, Constantin Z. ("Piky" – general):
Vasiliu (doctor): .
Vălcescu: .
Vălceanu, Lucretiu (comunist, legionar): .
Velciu, Emil (colonel magistrat): - .
Vergatti, Alexandra (jurist, legionar): .
Vermeulen (diplomat): .
Verona, Sergiu (istoric): .
Verza, Victor (colonel):
Vilion (ziarist): .
Vinogradov, Vladislav Petrovici (general sovietic): .
Vinte, Ion (comunist): .
Vişoianu, Constantin (diplomat):
Vişinski, Andrei Ianuarevici (demnitar sovietic): .
Vladimirescu, Tudor (revolutionar român):
Vlădescu, N. (locotenent-colonel): .
Vlădescu, Ovidiu (secretar civil al mareşalului L Antonescu):
Vlădescu-Răcoasa:
Vlădută: .
Voicescu (locotenent-colonel): .
Voinescu, Romulus (inspector general în Sigutantă):
Voitinovici, Voitin-Alexandru (jurist):
Voroşilov (mareşal sovietic)

X

Xenopol, A.D. (istoric):
Xenopol, Radu (național-tărănist):

Z

Zainea: .
Zamfirescu, Constantin C. (om politic național-liberal):
Zamfirescu, Dan (istoric, publicist, editor):
Zăgănescu (inginer): .
Zănescu (funcționar SSI): .
Zăvoianu, Ştefan (colonel):
Zincă, Haralamb (scriitor):
Zisu, Molda: .
Zottu, Vasile (general):
Zsille, Sigismund (nume de acoperire „Gonda Gheorghe" – agent maghiar): .

W

Walace, Edgar (romancier britanic): .
Wolski (colonel polonez): .
Weber (doctor): .
Weck, Rene De (diplomat elvetian):
Wilson, Henry Maitland (general englez): -
Wittner (funcționar la Legatia turcă):